

วารสารสังคมศาสตร์และ มานุษยวิทยาเชิงพุทธ Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

P-ISSN : 2651-1630 ปี 7 ฉบับที่ 11 (พฤศจิกายน 2565)

E-ISSN : 2672-9040 Vol.7 No.11 (November 2022)

❁ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของ วัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และ นักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอก วัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือ บทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตาม หลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน บทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของ กองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
 ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
 ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
 ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

❁ เจ้าของ

วัดวังตะวันตก

1343/5 ถนนราชดำเนิน ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000
 โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

❁ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพปัญญาสือ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.

เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

❁ บรรณาธิการบริหาร

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

วัดวังตะวันตก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❁ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการ

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูสิริธรรมาภีรัต, ผศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกราช

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกราช

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชภาพรรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พอใจ สิงหนตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มุกตาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. จิตติมา ดำรงวัฒนะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.ประนอม การชนันท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

❁ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ**พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี**

วัดศาลามีชัย

นายศักดิ์ดา หารเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอภินันท์ คำหารพล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอนุชิต ปราบพาล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❁ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสาโรจน์ ธมมสโร

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระบุญญฤทธิ์ ภัททจารี

วัดสนธิ์ (นาสน)

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❁ ฝ่ายกฎหมาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตตมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

❁ ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

❁ จัดรูปเล่ม

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

วัดสนธิ์ (นาสน)

❁ พิมพ์ที่

หจก. กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, Fax : 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 11 ประจำปีพุทธศักราช 2565 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลายเช่นเคย มีบทความทั้งสิ้น จำนวน 30 เรื่อง ปัจจุบันวารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 7 ของการปรับปรุงรูปแบบและประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาทุกประการ

โดยในฉบับนี้ มีบทความที่น่าสนใจ คือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ โดย สุพรรณณี รัตนานนท์ และวีรวรรณ ธาณี ซึ่งพูดถึง ระดับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร ปัจจัยด้านลักษณะงานมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความผูกพันต่อองค์กรในระดับมาก อธิบายได้ว่า ปัจจัยทางด้านลักษณะงานแต่ละด้าน ได้แก่ ความมีอิสระในการทำงาน ความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กร โดยความผูกพันต่อองค์กรเป็นความรู้สึกของบุคคลที่รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และจะทุ่มเทในการทำงานเพื่อองค์กร ถ้าบุคคลยังมีความผูกพันต่อองค์กรสูงแนวโน้มที่จะลาออกจากงานจะลดน้อยลง และปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันในองค์กรของบุคลากร ความสำคัญของตนเองต่อองค์กร ความพึงพอใจขององค์กร ทัศนคติต่อเพื่อนร่วมงาน และทัศนคติต่อองค์กร มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก อธิบายได้ว่า การรับรู้ของบุคลากรต่อสิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ความรู้สึกว่าคุณมีความสำคัญต่อองค์กร

องค์การเป็นที่พึงพิงได้ ความคาดหวังที่จะได้รับการตอบสนองจากองค์การ ทักษะคติที่มีต่อเพื่อนร่วมงาน และทัศนคติที่ดีต่อองค์การ มีผลต่อระดับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากร

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

บรรณาธิการ

เรื่อง	หน้า
บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ฉ)
การพัฒนาศักยภาพและการบริหารจัดการของวัดแบบครบวงจรเพื่อรองรับ การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่เพียง ลำพัง ในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน THE COMPLETE ENHANCEMENTB CAPABILITY AND OPERATION MANAGEMENT OF TEMPLE FOR SUPPORTING RELIGIOUS TOURISM AND MEDITATION RETREAT FOR SENIORS LIVING ALONE IN THE SECONDARY CITIES IN THE UPPER NORTHERN THAILAND พระมหาวิรัชศักดิ์ สุรเมธี, พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์, ณรงค์ศักดิ์ ลุนสำโรง และ สรวิศ พรหมลี	1
ความคาดหวังและสภาพที่เป็นจริงของการใช้บริการขนส่งพัสดุของผู้บริโภค ภายในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา THE EXPECTATION AND THE ACTUAL CONDITION OF CONSUMERS TOWARD PARCEL DELIVERY SERVICE IN HAT YAI DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE สุวัจน์ เพชรรัตน์, กาญจนา ปลั่งอ่อน, สิริกาญจน์ สีดำ, จักรเกียรติ์ เมธานัย และณรงค์ศักดิ์ รอบคอบ	18
วิเคราะห์การรอกการลงโทษพระสงฆ์ไทยและฆราวาสในกระบวนการยุติธรรมไทย THE RESEARCH OF PUNISHMENT SUSPENSION OF BUDDHIST MONK AND SECULAR OF THE CRIMINAL JUSTICE IN THAILAND ประเสริฐ ลิ้มประเสริฐ และพระสิทธินิติธาดา	37

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาอาชีพส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากใน อันดามัน	54

CREATING JOBS FOR THE COMMUNITY TOURISM TO DEVELOP THE LOCAL
ECONOMY OF THE ANDAMAN REGION

สุนันทา คันธานนท์

การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนชุมชน บ้านป่าแฝกสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1	71

AN EVALUATION OF DIAMOND HEALTH PROMOTING SCHOOL PROJECT
OF CHUMCHON BAN PAFAEK SAMAKKHI SCHOOL UNDER THE PHAYAO
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

นิติศ ไชยปิ่น

การพัฒนาขั้นตอนวิธีการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานสำหรับชุมชนร้าน สหกรณ์แห่งประเทศไทย	91

THE DEVELOPMENT AN ALGORITHM IN LOGISTICS AND SUPPLY CHAIN
MANAGEMENT FOR CONSUMER COOPERATIVE FEDERATION OF THAILAND

เสกสรร สวัสดิรักษา และจริณี มณีศรี

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ	110

FACTORS AFFECTING THE ORGANIZATIONAL COMMITMENT OF THE
UNIVERSITY EMPLOYEES OF RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY
TAWAN-OK, BANGPRA

สุพรรณิ รัตนานนท์ และวีรวรรณ ธานี

การประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชียงใหม่ราษฎร์)	126

AN EVALUATION OF PROJECT FOR DEVELOPING STUDENT'S POTENTIAL FOR
ACADEMIC EXCELLENCE OF BANSANKHONG (CHIANGRAIJAROONRAT) SCHOOL

ศิริวรรณ อรุณปรีย์

สารบัญ (ต่อ)

บทบาทและสมรรถนะของนักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ในสังคมไทย	147
ROLES AND COMPETENCIES OF FORENSIC ACCOUNTING IN THAI SOCIETY	
วัชรรา เปี้ยทอง และดารณี เอื้อชนะจิต	
นโยบายความปลอดภัยและการป้องกันอุบัติเหตุทางถนน ในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย	162
ROAD SAFETY AND PREVENTION POLICY IN THE UPPER REGION OF NORTHERN THAILAND	
เพชรนภา พรธรรมรักษ์	
การพัฒนาระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม	179
DIGITAL PLATFORM BASED ADMINISTRATION SYSTEM DEVELOPMENT FOR SMALL SCHOOL ACADEMIC AFFAIRS UNDER PHRANAKHON SI AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2	
สุกัลยา พรหมหอม, ชุติมา มุสิกานนท์ และปรีชา วิหคโต	
ปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมตามพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559	198
FACTORS CONDUCIVE TO THE BUSINESS REHABILITATION OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES DEBTORS UNDER THE BANKRUPTCY ACT (NO9), BE 2016	
ฉลองบุรณ์ เฟื่องลำ	
รูปแบบความสัมพันธ์ของการรับรู้วัฒนธรรมองค์การ บรรยากาศองค์การ และสมรรถนะในการทำงานส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก	222
THE RELATIONSHIP MODEL OF ORGANIZATIONAL CULTURE RECOGNITION, WORKPLACE ENVIRONMENT AND WORKING COMPETENCY AFFECTING THE DUTY PERFORMANCE OF THE PERSONNEL AT ARMY AIR DEFENSE COMMAND (AADC)	
สันติสุข พิทักษ์ศิริ และพัชรหทัย จารุทวีผลบุญ	

สารบัญ (ต่อ)

การศึกษาแนวคิดและกระบวนการในการถ่ายภาพแนวความคิดจากผลงาน ศิลปะร่วมสมัยชุด “Pink Man” ของมานิต ศรีวานิชภูมิ	246
THE STUDY OF PERCEPTION AND CONCEPTUAL PHOTOGRAPHING PROCEDURES FROM A CONTEMPORARY ART: PINK MAN, MANIT SRIWANICHBHUMI	
ชัชวาล อินทรपालิต	
การพัฒนาแกนนำทางการสื่อสารของ “ทีมต้นกล้านครตรัง” ในการหาเสียง เลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลนครตรัง	262
HEAD VOTERS DEVELOPMENT OF “TONKLA-NAKORN-TRANG TEAM” IN MAYOR AND MUNICIPAL COUNCIL MEMBERS CAMPAIGN OF TRANG MUNICIPALITY	
ทวิรัตน์ เลหาทัยชนก, วิทยาธร ท่อแก้ว, สุภาภรณ์ ศรีดี และกานต์ บุญศิริ	
แนวทางการจัดการปัญหาการขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้าง ที่อยู่อาศัย	280
GUIDELINES FOR SHORTAGE OF LABOR PROBLEM MANAGEMENT IN RESIDENTIAL ONSTRUTION INDUSTRY	
พิมพ์วิไล ชัยศรีรุ่งโรจน์, พิศมัย จารุจิตติพันธ์ และอนันต์ ธรรมชาลัย	
ความพร้อมในการจัดระบบบริการสุขภาพปฐมภูมิของประเทศไทย	300
READINESS TO ORGANIZE PRIMARY HEALTH CARE SERVICES IN THAILAND	
คุณัญญา สมเพ็ชร, พิศมัย จารุจิตติพันธ์ และณัฐภัสสร ธนาบวรพาณิชย์	
แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการของผู้จำหน่ายอิสระในธุรกิจ เครือข่ายแบบหลายระดับชั้น	316
GUIDELINES FOR DEVELOPING THE MANAGEMENT COMPETENCIES OF INDEPENDENT DISTRIBUTORS IN THE MULTI-LEVEL NETWORK MARKETING	
ธรรมรัฐ ขวลิต, อนันต์ ธรรมชาลัย และพิศมัย จารุจิตติพันธ์	

สารบัญ (ต่อ)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ	335
FACTORS AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF ELDERLY HEALTH PROMOTION SYSTEMS	
ทรงชัย ศรีชาย, พิศมัย จารุจิตติพันธ์ และณัฐภัสสร ธนาบวรพาณิชัย	
ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนบางโพธิ์เหนือ	352
อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี	
FACTORS RELATED TO QUALITY OF LIFE OF THE ELDERLY IN A COMMUNITY IN BANG PHO NUEA SUBDISTRICT SAM KHOK DISTRICT, PATHUM THANI PROVINCE	
สุภาภรณ์ ตันตินันทตระกูล, จิรกุล ครบสอน และนางลักษณ์ วิชัยรัมย์	
การศึกษาองค์ประกอบพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมสำหรับการพัฒนา	374
หลักสูตรเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี	
A STUDY OF THE COMPONENTS OF ENVIRONMENTAL ETHICS BEHAVIOR FOR THE DEVELOPMENT OF A CURRICULUM TO PROMOTE ENVIRONMENTAL ETHICS BEHAVIOR FOR UNDERGRADUATE STUDENTS	
เสาวพงษ์ ยมาพัฒน์, ดนุลดา จามจุรี และมารุต พัฒนาผล	
การจัดการความเสี่ยงด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐาน กลุ่มพัฒนา	393
อสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	
RISK MANAGEMENT WITH FUNDAMENTAL ANALYSIS PROPERTY DEVELOPMENT GROUP LISTED ON THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND	
พิทักษ์ชน โชติกมลพงศ์	

สารบัญ (ต่อ)

การประเมินโครงการส่งเสริมความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และ เขียน โรงเรียนบ้านป่าแห่่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 1	410

AN EVALUATION OF PROJECT FOR PROMOTING ABILITY FOR READING,
ANALYTICAL THINKING, AND WRITING FOR BANPAYAENG SCHOOL UNDER
THE CHIANG RAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ปวีณรัตน์ อนุภาพ

การพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการและแบบประเมินสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ	430

DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL LEADERSHIP FACTORS AND ASSESSMENT
FOR TEACHERS OF SCHOOLS UNDER THE BANGKOK ARCHDIOCESE

ไอยรา เลาะหมื่น และชนิษฐา สาสีหมัด

การพัฒนาการบริหารจัดการโรงงานด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในเขต ภาคตะวันออก	451

THE DEVELOPMENT OF ICE FACTORY MANAGEMENT VIA INFORMATION
TECHNOLOGY IN THE EAST OF THAILAND

น้ำฝน ใจดี, วทีญญ รอดประพัฒน์, ชัตติยะ สมดี และสิทธิชัย ด้วงแก้ว

รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับครูประถมศึกษา	472

DEVELOPMENT OF INTEGRATED SUPERVISION MODEL TO ENHANCE THE
CLASSROOM RESEARCH COMPETENCY FOR PRIMARY SCHOOL TEACHERS

โสภาพร ไสยแพทย์

การประยุกต์หลักการลีนเพื่อลดต้นทุนในการติดตั้งโครงหลังคาประเภทโครงถัก	495

APPLYING LEAN PRINCIPLES TO REDUCE COST OF ROOF TRUSS
INSTALLATION

วีระกาส ดอกจันทร์, วีระยุทธ วงศ์ดี และพงศ์วัช นาคตระกูล

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่องความรู้เบื้องต้น เกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	510
DEVELOPING AN ACTIVITY SET USING SSCS TEACHING METHOD ON THE INTRODUCTION OF REAL NUMBERS FOR STUDENTS IN SECONDARY SCHOOL 2	
รัตติยา วงศ์วุฒิ	
รูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร	529
MODEL OF EXCELLENT CENTER MANAGEMENT IN 21ST CENTURY OF VOCATIONAL EDUCATION IN BANGKOK	
นิภัทรา สูงภิไธย	
ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นคร ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา	547
THE PROBLEM OF LAW ENFORCEMENT OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATION IN THE HISTORICAL CITY OF PHRANAKHON SI AYUTHAYA	
ธาดรี มหันตรัตน์ และปณณร หอมบุญมา	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	563

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 1-17

บทความวิจัย

การพัฒนาศักยภาพและการบริหารจัดการของวัดแบบครบวงจร
เพื่อรองรับ การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานสำหรับ
ผู้สูงอายุที่อยู่เพียงลำพัง ในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน*

THE COMPLETE ENHANCEMENTB CAPABILITY AND OPERATION
MANAGEMENT OF TEMPLE FOR SUPPORTING RELIGIOUS TOURISM
AND MEDITATION RETREAT FOR SENIORS LIVING ALONE IN
THE SECONDARY CITIES IN THE UPPER NORTHERN THAILAND

พระมหาวิรศักดิ์ สุรเมธี¹, พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์¹, ณรงค์ศักดิ์ ลุนสำโรง¹, สรวิต พรหมลี¹

Phramaha Weerasak Suramedhi¹, Phrakhrusuntorn Mahachetiyannuruk¹, Narongsak Lunsamrong¹,
Sorawit Phromlee¹

¹คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เชียงใหม่

¹Faculty of Education Mahamakut Buddhist University Lanna Campus, Chiang Mai, Thailand

¹Corresponding author E-mail: suramatii@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและ
วิปัสสนากรรมฐาน และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพและการบริหารจัดการของวัด
แบบครบวงจรรองรับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐาน เป็นการวิจัยแบบผสม
วิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวทั่วไปและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

* Received 19 October 2022; Revised 11 November 2022; Accepted 18 November 2022

จำนวน 700 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าอาวาส เจ้าหน้าทีของวัด ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ปรารชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกรายด้านจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวมีระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการบริการผู้สูงอายุ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยว ตามลำดับ 2) แนวทางการพัฒนาศักยภาพและการบริหารจัดการ ควรมุ่งเน้นพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของวัดให้มีคุณค่าและความสำคัญในแง่ของ ความเลื่อมใสศรัทธา ความเป็นเอกลักษณ์เก่าแก่และทรงคุณค่าทางจิตใจ ทำแผนที่แสดงเส้นทางท่องเที่ยวแสวงบุญ ขับเคลื่อนกิจกรรมดึงดูดความสนใจที่เหมาะสมกับประเพณี วัฒนธรรมและ วิถีชีวิตดั้งเดิม จัดตั้งศูนย์บริการและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ กำหนดแผนการดำเนินงาน ให้สอดคล้องกับบริบทของวัด พัฒนาบุคลากรวัดให้ มีทักษะการบริการและการสื่อสารที่ดี พัฒนาระบบการประสานงานและการประชาสัมพันธ์ รวมทั้งเสริมสร้างคุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานสำหรับผู้สูงอายุ อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ, การบริหารจัดการ, การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐาน, ผู้สูงอายุที่อยู่เพียงลำพัง, เมืองรองภาคเหนือตอนบน

Abstract

The objectives of this research were to 1) to investigate the potential for religious tourism and meditation retreats and 2) to investigate the potential development and operation management of comprehensive temples to support religious tourism and meditation retreats. It is a mixed research approach. The samples of study were ordinary tourists and elderly tourists, particularly the target group were the elderly experts who provided the crucial information. The research tools consist of questionnaires, depth interview, and discussion forums.

The data was collected and analyzed quantitatively by the computer program. The statistics that were used for processing of the research data are: percentage, mean, and standard deviation, whereas content analysis was used to examine qualitative data. The results of the study were found that; 1) The overall mean of the potential for religious tourism and meditation retreats was at a high level. When considering in decreasing order of mean the categories, the following are the results: tourism attraction, tourism attraction management, amenities, elderly service, tourism activities, transportation routes, and access to tourist attractions and accommodation in tourist attractions, respectively. 2) According to the potential development and operation management of comprehensive temples to support religious tourism and meditation retreats found that; it should focus on the development of tourist attractions to have value and importance in terms of faith, old identity, and spiritual value; make a diagram showing tourist attractions and a map showing the pilgrimage route; driving activities to attract tourists that fit the traditions and traditional way of life; establish a service center and provide basic facilities suitable; establish an operation plan and action plan under the context of the temple; develop temple personnel to have good service and communication skills; develop a system of coordination and public relations as well as enhance the value of sustainable religious tourism and meditation retreats for the elderly.

Keywords: Potential Development, Management, Religious Tourism and Meditation Retreats, Seniors Living Alone, The Secondary Cities in The Upper Northern

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังย่างเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society) อย่างมีนัยสำคัญ และรวดเร็ว โดยในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา มีประชากรสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 5 เป็นร้อยละ 13 (จาก 1.2 ล้านคน เป็น 8.4 ล้านคน) และคาดว่าจะอีก 30 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2583) จะเพิ่มเป็น 31% (20.5 ล้านคน) ซึ่งสะท้อนถึงการเพิ่มขึ้นของประชากรที่อยู่ในวัยพึ่งพิงทั้งเชิง

เศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ (สถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2560) โดยเฉพาะกลุ่มจังหวัดในภาคเหนือตอนบน ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน แม่ฮ่องสอน และพะเยา จะมีอัตราผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 8.3 ในปี 2543 เป็นร้อยละ 11.1 ในปี 2553 และคาดว่าประชากรผู้สูงอายุจะเพิ่มเป็นร้อยละ 21.1 ในปี 2563 (สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือ, 2558) อีกทั้ง กลุ่มผู้สูงอายุหรือกลุ่มประชาคมเกษียณ (Retirement Community) ที่อยู่เพียงลำพังจะเพิ่มจำนวนขึ้น พร้อมกับมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิตที่เกิดจากความเครียดและความซึมเศร้าจากสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พบว่า สภาพปัจจุบันสังคมไทยมีผู้สูงอายุจำนวนมากที่จัดอยู่ในภาวะเปราะบาง มีปัญหาสุขภาพจิต โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่อยู่ตามลำพังคนเดียวหรือตามลำพังกับผู้สูงอายุด้วยกัน มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกภาคของประเทศไทย โดยเฉพาะภาคเหนือเป็นภาคที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (สถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2560)

ทั้งนี้ จากการสำรวจของกรมสุขภาพจิตในช่วงปี พ.ศ. 2556 - 2561 พบว่า เขตประชากรที่มีปัญหาสุขภาพจิตค่อนข้างสูง คือ เขตประชากรภาคเหนือโดยเฉพาะเขตภาคเหนือตอนบน ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างมากจาก 1,889.34 ต่อประชากรแสนคนในปี พ.ศ. 2556 เป็น 3,323.95 ต่อประชากรแสนคนในปี 2561 (กรมสุขภาพจิต, 2561) นอกจากนี้ ยังเป็นพื้นที่ที่มีรายงานการเสียชีวิตจากการฆ่าตัวตายสูงที่สุดในประเทศ ซึ่งปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญอย่างหนึ่งของการฆ่าตัวตาย คือ โรคซึมเศร้า เนื่องจากความซึมเศร้าของผู้สูงอายุเป็นภาวะอารมณ์ที่แสดงออกโดยมีอารมณ์เศร้า ว่าเหว ล้นหวัง รู้สึกว่าตนเองไร้ค่า ไม่มีความสุขในการดำรงชีวิตและความพึงพอใจในชีวิตลดลง (เทพฤทธิ์ วงศ์ภูมิ และคณะ, 2558) ส่งผลทำให้กลุ่มผู้สูงอายุต่างดิ้นรนแสวงหาแนวทางและวิธีการเยียวยาทางด้านจิตใจเพื่อไม่ให้เกิดความซึมเศร้า โดยแนวทางหนึ่งที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้ คือ การเดินทางไปท่องเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวในวัดและศาสนสถาน เพื่อพักผ่อนหย่อนใจกับความงดงามทางศาสนา ซึ่งนับเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากตามคติความเชื่อที่ถือว่า การได้มาท่องเที่ยววัด สักการะสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ไหว้พระสวดมนต์จะนำความเป็นสิริมงคลมาสู่ชีวิตของตนเอง

แต่สภาพปัจจุบัน เมื่อพิจารณาในแง่การบริหารจัดการของวัดเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุในเขตภาคเหนือตอนบนแล้ว พบว่า วัดยังขาดการพัฒนาศักยภาพและการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวภายในวัด ทั้งในด้านพื้นที่ บุคลากร การบริการและกิจกรรมทางศาสนา

ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับผู้สูงอายุ โดยส่วนใหญ่จะเป็นไปเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั่วไปมากกว่าที่จะเน้นดูแลหรือรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ สอดคล้องกับ บัญชา พงษ์พานิช ที่ได้สะท้อนว่า ปัจจุบันความต้องการการท่องเที่ยวในเชิงศาสนาของกลุ่มผู้สูงอายุมีปริมาณมาก แต่วัดยังขาดการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน ไม่ค่อยมีการพัฒนาศักยภาพและจัดระบบการท่องเที่ยวภายในวัดให้เหมาะสม วัดและหน่วยงานงานที่เกี่ยวข้องจึงควรหาแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ ในฐานะที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาและเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญให้ได้มาตรฐานเป็นที่ประทับใจและสร้างความเลื่อมใสศรัทธาแก่นักท่องเที่ยว (บัญชา พงษ์พานิช, 2560)

ดังนั้น จากความสำคัญของปัญหาวิจัยดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการศึกษาการพัฒนา ศักยภาพและการบริหารจัดการของวัดแบบครบวงจรเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและ วิปัสสนากรรมฐานสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่เพียงลำพังในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาให้วัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ สามารถนำไปใช้ในการขับเคลื่อนและยกระดับการท่องเที่ยวของวัดแบบครบวงจรเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิง ศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่เพียงลำพังได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของวัดรองรับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและ วิปัสสนากรรมฐานสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่เพียงลำพังในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพและการบริหารจัดการของวัดแบบครบวงจร เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่เพียงลำพัง ในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบของการวิจัย การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) คือ เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผสมผสานกับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 1) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวทั่วไปและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

จำนวน 700 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเน้นเฉพาะผู้ที่มาท่องเที่ยวในพื้นที่และสามารถให้ข้อมูลได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ เจ้าอาวาส จำนวน 5 รูป บุคลากรและเจ้าหน้าที่ของวัด จำนวน 5 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวขององค์การภาคเอกชน จำนวน 5 คน นักวิชาการ/ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน ปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน และนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน รวมจำนวน 30 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่และมีหน้าที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยตรง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) คือ แบบสอบถามเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา และวิปัสสนากรรมฐาน มีลักษณะแบบให้เลือกตอบโดยใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Numerical Rating Scale) 2) เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพและการบริหารจัดการของวัดแบบครบวงจร การตรวจสอบเครื่องมือเชิงปริมาณ เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมของข้อคำถาม พิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย แล้วจึงนำมาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC) ส่วนการตรวจสอบเครื่องมือเชิงคุณภาพ ใช้วิธีตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ปรับปรุงตามความเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อนำไปเก็บข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ผู้วิจัยได้ขอจริยธรรมวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว 114/2564 และได้ทำหนังสือขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล ไปยังวัดที่เป็นพื้นที่เป้าหมาย โดยมีการอธิบายรายละเอียดโครงการวิจัย ชี้แจง วัตถุประสงค์ 2) ผู้วิจัยและคณะไปพบกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกับสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 3) ผู้วิจัยอธิบายรายละเอียดโครงการวิจัย ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม โดยการนัดพบประชุม และทำการเก็บข้อมูล ด้วยการบันทึกเสียงและการจดบันทึกข้อมูล 4) ตรวจสอบความถูกต้องและถอดเทป ก่อนนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย 1) การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอด้วยตาราง และอธิบายเพิ่มเติม 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาในเนื้อหาสาระ (Content Analysis) โดยข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม นำมาวิเคราะห์เนื้อหาที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็น จัดประเภท/กลุ่มข้อมูลเพื่อให้ได้ชุดข้อมูลที่สามารถเสนอเป็นข้อเท็จจริง และใช้ประกอบการวิเคราะห์อภิปราย นำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนา เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของวัดรองรับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่เพียงลำพังในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน โดยภาพรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว รองลงมา คือ ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริการผู้สูงอายุ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยวตามลำดับ ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวโดยรวมและรายด้าน

ข้อที่	ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว	n = 700			ลำดับที่
		$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย	
1	ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว	4.41	0.59	มาก	1
2	ด้านเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	3.41	0.58	ปานกลาง	6
3	ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	4.23	0.59	มาก	3
4	ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	4.26	0.54	มาก	2
5	ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	4.02	0.58	มาก	5
6	ด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยว	3.34	0.52	ปานกลาง	7
7	ด้านการบริการผู้สูงอายุ	4.15	0.65	มาก	4
รวมเฉลี่ย		3.97	0.57	มาก	

2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพและการบริหารจัดการของวัดแบบครบวงจรเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่เพียงลำพังในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบนผลการวิจัย แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

2.1 แนวทางการพัฒนาศักยภาพ พบว่า 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) ควรจัดแหล่งข้อมูลให้สืบค้นองค์ความรู้แหล่งท่องเที่ยวของวัด และมรดกทางภูมิปัญญาและทางวัฒนธรรมชุมชน เน้นสร้างคุณค่าและความสำคัญในแง่ของความสำเร็จและความเป็นเอกลักษณ์ เก้าแก่และทรงคุณค่าทางจิตใจ 2) ด้านเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ควรร่วมมือกับหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการพัฒนาเส้นทางคมนาคมเพื่อเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยว และจัดทำแผนผังแสดงแหล่งท่องเที่ยวและแผนที่แสดงเส้นทางท่องเที่ยวแสงบุญภายในวัดที่ชัดเจน 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (Amenities) ควรจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวของวัด และบริการสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่เหมาะสมกับสภาพของวัดสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุและคนพิการ 4) ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) ควรจัดทำแผนบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวและระบบข้อมูลข่าวสาร พัฒนากลไกการประสานงาน และการวางแผนอำนวยความสะดวก โดยให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือจัดการท่องเที่ยว 5) ด้านที่พักและบุคลากร (Accommodations) ควรจัดสภาพแวดล้อมภายในที่พักของวัดให้เหมาะสม โดยออกแบบสถานที่และสิ่งแวดล้อมให้มีความพร้อมความเหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ รวมทั้งควรจัดฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับมัคคุเทศก์แก่พระสงฆ์หรือบุคลากรภายในวัด 6) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) วัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวควรจัดกิจกรรมที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตดั้งเดิมที่มีอยู่แล้ว และจัดทดสอบรบบปฏิบัติการธรรมเจริญวิปัสสนากรรมฐานสำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจ 7) ด้านการบริการผู้สูงอายุ ควรพัฒนาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ โดยจัดเตรียมสถานที่ให้เหมาะสมกับวัย เช่น ห้องน้ำ เส้นทางเดินท่องเที่ยว เป็นต้น พัฒนามาตรฐานด้านความปลอดภัยและสิ่งอำนวยความสะดวก พัฒนาระบบการดูแลและการให้บริการอย่างครบวงจร รวมทั้งควรพัฒนาระบบบริการด้านการรักษาพยาบาลเบื้องต้น โดยการจัดเตรียมอุปกรณ์และยาสามัญประจำบ้านสำหรับผู้สูงอายุไว้อย่างเพียงพอ

2.2 แนวทางการบริหารจัดการ พบว่า 1) ด้านการวางแผน ควรร่วมกันกำหนดแผนการดำเนินงานและแผนปฏิบัติการ โดยสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมายนำมาใช้เพื่อออกแบบกิจกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกให้สอดคล้องกับบริบทของวัด 2) ด้านการจัดองค์กร ควรกำหนดงานออกแบบและจัดกลุ่มงานของวัด โดยวิเคราะห์และออกแบบงานที่ต้องดำเนินการ จากนั้นกำหนดขอบเขตหน้าที่ของแต่ละงานที่จัดกลุ่มไว้ จัดโครงสร้างของบุคลากรและสรรหาบุคลากรร่วมดำเนินงาน 3) ด้านบุคลากร ควรพัฒนาองค์ความรู้ของบุคลากรเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของแต่ละสถานที่ให้มีความรู้รอบตัว รวมทั้งพัฒนาทักษะการบริการผู้สูงอายุและการสื่อสารที่ดี 4) ด้านการอำนวยการ ควรมุ่งเน้นการติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนกำหนดทิศทางการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามนโยบายโดยการกระจายงานในหน้าที่และความรับผิดชอบ รวมทั้งสร้างแรงจูงใจให้กำลังใจและสนับสนุนการปฏิบัติงานของบุคลากรเจ้าหน้าที่ 5) ด้านการตลาด ควรมุ่งเน้นการตลาดในการเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยว โดยการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อสร้างความพึงพอใจและนำไปสู่กระบวนการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วยกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ความสะดวกสบายของสถานที่ บุคลากรทางการท่องเที่ยว กระบวนการบริการ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพและการจัดชุดโปรแกรมท่องเที่ยว 6) ด้านการพัฒนาสภาพแวดล้อม ควรเสริมสร้างคุณค่าของสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวภายในวัด ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่แบบครบวงจร รวมทั้งสร้างระบบนิเวศภายในวัดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และ 7) ด้านการจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวและการใช้ประโยชน์ ควรพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกหรือการบริการพื้นฐาน โดยการจัดระเบียบของที่ตั้งให้บริการและกิจการอื่น ๆ เน้นการพัฒนากิจกรรมและบริการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับศักยภาพและขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว และให้ความสำคัญกับมิติของการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านจิตใจและปัญญา

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ว่า

1. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของวัดรองรับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่เพียงลำพังในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน จากการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันวัดในเขตภาคเหนือตอนบนได้มีการพัฒนาสิ่งดึงดูดใจ

ทางการท่องเที่ยวของวัดเพื่อรองรับการท่องเที่ยว โดยการพัฒนาศูนย์บริการและสาธารณูปโภคต่าง ๆ ภายในวัดให้สามารถอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว และพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวอย่างสมบูรณ์แบบ เช่น การปรับปรุงซ่อมแซมบูรณะโบสถ์ วิหาร หรือการปรับปรุงห้องน้ำและสถานที่จอดรถให้มีมากขึ้น เป็นต้น ที่สำคัญการปรับปรุงและพัฒนาของวัด ยังได้คงคุณค่าและเอกลักษณ์ของความเป็นวัดไว้ เพื่อไม่ให้สิ่งดี ๆ สูญหายไปจากชุมชน ส่งผลทำให้วัดกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เพราะวัดเป็นสถานที่ที่มีศิลปวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สวยงาม ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับและซึมซับสิ่งต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนา จึงถือได้ว่าวัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถช่วยเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้กับนักท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิกา คำดี พบว่า วัดเป็นแหล่งเรียนรู้หลักธรรมคำสอนของศาสนา การสนทนาธรรม โดยเฉพาะเรื่อง การปฏิบัติธรรม การทำสมาธิ การเจริญสติภาวนา เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและแหล่งท่องเที่ยวเชิงพักผ่อนหย่อนใจของนักท่องเที่ยว รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ศาสนา ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมท้องถิ่นของทั้งผู้ใหญ่และเยาวชน (กรรณิกา คำดี, 2558) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระจำนง ผมไผ่ ที่พบว่า วัดเป็นแหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวที่ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่สวยงาม และแหล่งท่องเที่ยวทางจิตใจที่สงบ สันโดษตามหลักพระพุทธศาสนา แม้ปัจจุบันความเป็นศูนย์กลางในบางเรื่องจะลดแต่ความสำคัญก็ยังคงอยู่ แต่บทบาทของวัดยังคงมีค่อนข้างมาก คือ เรื่องของการพัฒนาชุมชนบนฐานวิถีพุทธ และความเป็นศูนย์กลางทางด้านจิตใจซึ่งยังคงมีอยู่ไม่ได้เสื่อมคลายแต่อย่างใด วัดจึงมีบทบาทอย่างยิ่งในการพัฒนาสังคมไทยในทุกมิติ ซึ่งแนวทางการพัฒนาศักยภาพของวัดดังกล่าวสามารถนำไปเป็นแผนพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาวัดกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยมีผู้นำ ศาสนสถาน และหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตอบสนองการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืน (พระจำนง ผมไผ่, 2563)

2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพและการบริหารจัดการของวัดแบบครบวงจรเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่เพียงลำพังในเขตท่องเที่ยวเมืองรองภาคเหนือตอนบน อภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

2.1 แนวทางการพัฒนาศักยภาพ ประเด็นสำคัญ คือ การพัฒนาสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวของวัด (Attraction) โดยเตรียมความพร้อมของสภาพแวดล้อมภายในบริเวณ

วัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม มีบรรยากาศที่เงียบสงบ มีความสะอาด ร่มรื่นและงดงามตามธรรมชาติ ปรับสภาพแวดล้อมตามศักยภาพของวัดเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ด้วยความสะดวกปลอดภัย จัดแหล่งข้อมูลให้สามารถสืบค้นองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา ประวัติความเป็นมาของวัด ชุมชน และมรดกทางภูมิปัญญาและทางวัฒนธรรมชุมชน สร้างคุณค่าและความสำคัญในแง่ของความเลื่อมใสศรัทธาความเป็นเอกลักษณ์ เก้าแก่และทรงคุณค่าทางจิตใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของอมราวดี คำบุญที่พบว่า การพัฒนาสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวควรมีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีมีการจัดอย่างชัดเจนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในอนาคต โดยควรแบ่งแยกแต่ละประเภทให้ชัดเจน ซึ่งสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวมีมากมายทั้งทางธรรมชาติ ทางประวัติศาสตร์ ทางศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อความหมายที่เข้าใจง่ายแก่นักท่องเที่ยว (อมราวดี คำบุญ, 2556) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิรินันท์ พงษ์นิรันดร์ ที่พบว่า การพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวควรมุ่งเน้นสิ่งดึงดูดใจด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีให้บริการอย่างเพียงพอและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็วและสะดวก ซึ่งเป็นปัจจัยที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในท้องถิ่นจะต้องร่วมกันศึกษาด้านความสามารถในการรองรับของพื้นที่ เพื่อให้ทราบขีดความสามารถแหล่งท่องเที่ยวและสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม (ศิรินันท์ พงษ์นิรันดร์, 2559) นอกจากนี้ประเด็นที่น่าสนใจต่อมาคือ การพัฒนาการบริการผู้สูงอายุ (Service) เนื่องจากในปัจจุบันผู้สูงอายุจำนวนมากนิยมเดินทางไปท่องเที่ยววัด ศาสนสถาน หรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เพื่อร่วมกิจกรรมทางศาสนาและการเข้าร่วมปฏิบัติธรรม การพัฒนาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยจัดเตรียมสถานที่ให้เหมาะสมกับวัย เช่น ห้องน้ำ เส้นทางเดินท่องเที่ยว เป็นต้น พัฒนามาตรฐานด้านความปลอดภัยและสิ่งอำนวยความสะดวกในกลุ่มผู้สูงอายุ พัฒนอบรมบุคลากรของวัดและจัดเจ้าหน้าที่ของวัดดูแลนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และนำเที่ยวภายในวัดเป็นกรณีพิเศษ พัฒนาระบบการดูแลและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุได้อย่างครบวงจร รวมทั้งควรพัฒนาระบบบริการด้านการรักษาพยาบาลเบื้องต้นโดยการจัดเตรียมอุปกรณ์และยาสามัญประจำบ้านสำหรับผู้สูงอายุไว้อย่างเพียงพอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริญา นาคปทุมและระชานนท์ ทวีผล ที่พบว่า การออกแบบการบริการที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ ควรมุ่งเน้นการบริการส่งเสริมและรักษาฟื้นฟูสุขภาพที่เหมาะสม

สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอาการเจ็บป่วยหรือมีโรคประจำตัว และกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความต้องการ และป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ รวมทั้งการบริการการท่องเที่ยวและกิจกรรมนันทนาการ ซึ่งต้อง ศึกษาและออกแบบให้เหมาะสมกับสุขภาพของผู้สูงอายุในแต่ละกลุ่ม (ปริญญา นาคปทุม และ ระชนนัท ทวีผล, 2561)

2.2 แนวทางการบริหารจัดการ ควรมุ่งเน้นการพัฒนาการวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การพัฒนาบุคลากร (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การตลาดท่องเที่ยว (Marketing) กระบวนการมีส่วนร่วม (Participation) การให้บริการ (Service) ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว เป็นองค์ประกอบในการยกระดับและขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนา กรรมฐาน โดยเฉพาะประเด็นด้านการพัฒนาการวางแผน (Planning) เนื่องจากการวางแผน เป็นการคิดล่วงหน้าเพื่อกำหนดแนวทางในการจัดการสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งรวมกันใน ลักษณะของระบบรวม โดยมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีการศึกษาวิเคราะห์ถึงผลดี และผลเสียทั้งทางตรงและทางอ้อมของแนวทางในการดำเนินงานแต่ละด้าน ในขณะเดียวกันก็ มีการกำหนดวิธีการในการติดตาม ควบคุม และประเมินผลแนวปฏิบัติดังกล่าวให้บรรลุผลตาม เป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่นเดียวกับการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวต้องมีการวางแผนใน ลักษณะของแผนรวมมากขึ้น กล่าวคือ ต้องมีความรับผิดชอบต่อความต้องการด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น จึงต้องให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนาการท่องเที่ยว ดังนั้น จึงต้องดำเนินการกระบวนการวางแผนและมีการดำเนินงานเป็น ขั้นตอน โดยอาศัยแนวทางการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น ควบคู่กันไป กล่าวคือ จะทำอย่างไรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของวัดเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถ รองรับนักท่องเที่ยวได้ ขณะเดียวกันก็ยังคงดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางด้านพระพุทธศาสนาและ วัฒนธรรมของตนเอง ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมในปัจจุบันและยังคงมีอยู่ อย่างต่อเนื่องในอนาคต รวมถึงการพัฒนาและการรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของโกศล จันทรสมคอย ที่พบว่า การวางแผนกลยุทธ์แหล่งท่องเที่ยว ท้องถิ่น ควรเริ่มต้นด้วยการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน การสร้างความตื่นตัว และการสร้างความรู้ในการบริหารแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่นแก่ประชาชน ตามด้วยกระบวนการ บริหารเชิงกลยุทธ์อย่างมีอานาชีพ ตั้งแต่การวางแผนกลยุทธ์การนำแผนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ และ การประเมินผลแผนเชิงกลยุทธ์ให้เป็นไปตามหลักวิชาการ (โกศล จันทรสมคอย, 2562)

ประเด็นต่อมาคือ การพัฒนาบุคลากร (Staffing) เนื่องจากบุคลากรทางการท่องเที่ยวนับได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยว การบริการจึงต้องมีการเกี่ยวข้องโดยตรงกับบุคลากรทั้งผู้ให้และผู้รับบริการ บุคลากรทางการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญที่อาจทำให้ลูกค้าได้รับรู้ถึงคุณภาพหรือเป็นผู้ทำลายคุณภาพก็ได้ ดังนั้น การพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของวัดแบบครบวงจรด้านการพัฒนาบุคลากร (Staffing) เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐาน จึงควรพัฒนาบุคลากรและเจ้าหน้าที่ของวัดให้มีความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของ แต่ละสถานที่ให้มีความรู้รอบตัว และพัฒนาความรู้ให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา มีการพัฒนาทักษะการสื่อสารที่ดีโดยสามารถสื่อสารได้หลายภาษา สามารถพูดภาษาท้องถิ่นได้ การดูแลนักท่องเที่ยวจะต้องให้ความเอาใจใส่โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวกลุ่มเปราะบาง สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และสามารถเข้าใจความแตกต่างของนักท่องเที่ยวได้ มีการพัฒนาทัศนคติ มองโลกในแง่ดี ยิ้มแย้ม มีใจรักในงานบริการ ห่วงแทนสมบัติของชุมชนท้องถิ่น ภาคภูมิใจและซื่อสัตย์ในการบริหาร และควรพัฒนาด้านบุคลิกภาพมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับนักท่องเที่ยวทุกคน นอบน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะ สุภาพเรียบร้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎิยา มูลศรีที่พบว่า การพัฒนาบุคลากรของโรงแรมและรีสอร์ทเพื่อให้บริการลูกค้าให้เกิดความประทับใจ ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การแสดงออกที่ดี การพูดจาที่สุภาพและถูกต้องตามกาลเทศะ มีความซื่อสัตย์จริงใจ มีความอดทน ควบคุมอารมณ์ มีจิตใจพร้อมบริการ กระฉับกระเฉง ว่องไวในการทำงาน รวมถึงต้องพัฒนาบุคลากรของโรงแรมและรีสอร์ทให้มีทักษะวิชาชีพด้วย เพราะเป็นพื้นฐานในการให้บริการที่เป็นมาตรฐาน และที่สำคัญต้องเตรียมความพร้อมด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษให้กับบุคลากร เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่จะมาใช้บริการเพิ่มขึ้น (กฤษฎิยา มูลศรี, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการวิจัย พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานสำหรับผู้สูงอายุนั้น ควรมีการดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของวัด ประกอบด้วยองค์ประกอบ 6A ได้แก่ พัฒนาสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่เสริมสร้างคุณค่าทางจิตใจ (Attraction) บูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานเพื่อพัฒนาเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสะดวกและปลอดภัย

(Accessibility) ให้การสนับสนุนและบริการสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ (Amenities) ออกแบบพัฒนาสถานที่พักและสถานปฏิบัติธรรมให้มีความพร้อม (Accommodations) สร้างระบบและกลไกการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับบริบทของวัดและชุมชน (Ancillary services) ขับเคลื่อนกิจกรรมท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ (Activities) ทั้งนี้ การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของวัดดังกล่าว จะต้องมีการดำเนินการตามระบบและกลไกการบริหารจัดการของวัดแบบครบวงจร ประกอบด้วย การวางแผนกลยุทธ์การท่องเที่ยวของวัดและแผนงานเชิงปฏิบัติการ (Planning) การจัดองค์กรโดยกำหนดโครงสร้างและขอบเขตหน้าที่ให้ชัดเจน (Organizing) การพัฒนาบุคลากรโดยมุ่งเน้นสร้างสมรรถนะ บุคลิกภาพและทักษะการสื่อสาร (Staffing) การอำนวยความสะดวกด้านการติดตามประเมินผลและการสร้างแรงจูงใจ (Directing) ส่งเสริมการตลาดเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐาน (Marketing) การขับเคลื่อนกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ (Participation) การพัฒนาคุณภาพการให้บริการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ (Service) โดยองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยดังกล่าว จะเป็นประโยชน์ในการช่วยส่งเสริมและยกระดับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในพื้นที่เขตภาคเหนือตอนบน เพื่อลดปัญหาภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุที่อยู่เพียงลำพังในชุมชนท้องถิ่นอย่างมั่นคงและยั่งยืน ซึ่งสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐาน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานสำหรับผู้สูงอายุนั้น จำเป็นต้องมีการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของวัดประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เส้นทางคมนาคมเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก การจัดการแหล่งท่องเที่ยว ที่พักในแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวและการบริการผู้สูงอายุ รวมทั้งการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของวัดแบบครบวงจรประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การพัฒนาบุคลากร การอำนวยความสะดวก การกำกับดูแล การพัฒนาตลาดท่องเที่ยวและการพัฒนาสภาพแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของวัดเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของวัดทุกภาคส่วนอย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนหรือชุมชนท้องถิ่นในบริเวณวัดได้รับผลประโยชน์จาก

การท่องเที่ยวนั้น อีกทั้งยังมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาและการจัดระบบการท่องเที่ยวภายในวัดหรือศาสนสถานให้เหมาะสม และมีการบริการที่ดีสามารถสร้างความเลื่อมใสศรัทธาให้นักท่องเที่ยวได้ในฐานะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนา ซึ่งมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

- 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ควรมีนโยบายขับเคลื่อนกระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานผ่านกลไกการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทางการท่องเที่ยว และการสร้างช่องทางการสื่อสารที่ดีในดำเนินงานทุกภาคส่วน กล่าวคือ ภาครัฐเป็นผู้กำหนดนโยบาย ประชาสังคมและภาคท้องถิ่นเป็นผู้ปฏิบัติงาน โดยมีวัดเป็นแกนกลางทั้งกระบวนการกำหนดนโยบายและภาคปฏิบัติการ
- 2) หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรมีนโยบายสร้างสรรค์และนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวที่เป็นศูนย์กลางแห่งความศรัทธาทางศาสนา ความเชื่อ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นำไปสู่การสร้างงานสร้างรายได้ทางการท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจฐานรากสู่ชุมชนและท้องถิ่นโดยดำเนินโครงการ WAT หรือ “ศรัทธานำทาง เส้นทางนำเที่ยววิถีพุทธ” และจัดทำเส้นทางแห่งศรัทธาเพื่อเสริมสิริมงคล ความรุ่งเรืองแห่งชีวิต เชื่อมโยงชุมชนที่มีศักยภาพและแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ทั่วประเทศ และมีข้อเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

- 1) ควรศึกษาวัดกรรมฐานทางสังคมของชุมชนเพื่อส่งเสริมคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานสำหรับผู้สูงอายุ
- 2) ควรศึกษาข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวิปัสสนากรรมฐานในเขตภาคเหนือตอนบน

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (22 ธันวาคม 2561). ข้อมูลจากการสำรวจของกรมสุขภาพจิต. มติชน, หน้า 12.
- กรรณิกา คำดี. (2558). วัดและศาสนสถานในมิติของการท่องเที่ยว. วารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 4(2), 177-178.
- กฤษฎิยา มูลศรี. (2561). แนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรภาคธุรกิจโรงแรมและรีสอร์ท. วารสารสหวิทยาการวิจัย, 7(1), 14-23.
- โกศล จันทรสมคอย. (2562). แนวทางการวางแผนเชิงกลยุทธ์ในแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่น. วารสารวิชาการธรรมทรรณ, 19(2), 49-59.

- เทพฤทธิ์ วงศ์ภูมิ และคณะ. (2558). ความชุกของโรคซึมเศร้าในประชากรสูงอายุจังหวัด
เชียงใหม่. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, 56(2), 103-115.
- บัญชา พงษ์พานิช. (2560). การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและจิตใจ. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2563
จาก https://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=7789
- ปริญญานาคปทุม และระชานนท์ ทวีผล. (2561). การพัฒนาคุณภาพงานบริการทางการ
ท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ. วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัย
ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 12(1), 255-269.
- พระจำนง ผมไผ. (2563). วัดกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนเส้นทางลุ่มน้ำโขง. วารสาร
สังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(5), 158-169.
- ศิรินันท์ พงษ์นิรันดร์. (2559). แนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว อำเภอ
วังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษากิจการ มข, 9(1),
234-255.
- สถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2560). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2559.
กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.
- สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือ. (2558). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย.
เชียงใหม่: สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือ.
- อมราวดี คำบุญ. (2556). การประเมินความพร้อมทางการท่องเที่ยวของเมืองท่องเที่ยวขนาดเล็ก
จังหวัดอุบลราชธานี. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
ท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 18-36

บทความวิจัย

ความคาดหวังและสภาพที่เป็นจริงของการใช้บริการขนส่งพัสดุ ของผู้บริโภคภายในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา*

THE EXPECTATION AND THE ACTUAL CONDITION OF CONSUMERS TOWARD PARCEL DELIVERY SERVICE IN HAT YAI DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

สุวัจน์ เพชรรัตน์¹, กาญจนา ปล้องอ่อน¹, สิริกาญจน์ สีดำ¹, จักรเกียรติ์ เมธานัย¹, ณรงค์ศักดิ์ รอบคอบ²

Suwatchanee Petcharat, Kanjana Plongoon, Sirikan Sridam, Chakkiat Methanai, Narongsak Rorbkorb

¹คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา¹School of Business Administration, Hatyai University, Songkhla, Thailand²คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปัตตานี²School of Business Administration, Songkla University, Pattani Campus, Pattani, Thailand¹Corresponding author E-mail: suwatchanee@hu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความคาดหวังและสภาพที่เป็นจริงของการใช้บริการขนส่งพัสดุของผู้บริโภค 2) เปรียบเทียบสภาพความคาดหวังและสภาพที่เป็นจริงของการใช้บริการขนส่งพัสดุของผู้บริโภค และ 3) เปรียบเทียบสภาพที่คาดหวังและสภาพที่เป็นจริงที่มีต่อการใช้บริการขนส่งพัสดุตามช่วงอายุของผู้บริโภค กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริโภคในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการใช้บริการขนส่งพัสดุนับจำนวน 400 คน และใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test F-test และการเปรียบเทียบรายคู่ ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคาดหวังของการใช้บริการ

* Received 27 October 2022; Revised 21 November 2022; Accepted 25 November 2022

ขนส่งพัสดุ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก สำหรับสภาพที่เป็นจริงในการใช้บริการขนส่งพัสดุ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบสภาพที่คาดหวัง และสภาพที่เป็นจริง พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านบุคคล ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 3) ผลการเปรียบเทียบสภาพที่คาดหวังและสภาพที่เป็นจริงที่มีต่อการใช้บริการขนส่งพัสดุตามช่วงอายุ พบว่า ผู้ที่มีอายุแตกต่างกันมีสภาพที่คาดหวังในการใช้บริการขนส่งพัสดุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และสำหรับสภาพที่เป็นจริงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ความคาดหวัง, สภาพที่เป็นจริง, การใช้บริการขนส่งพัสดุ

Abstract

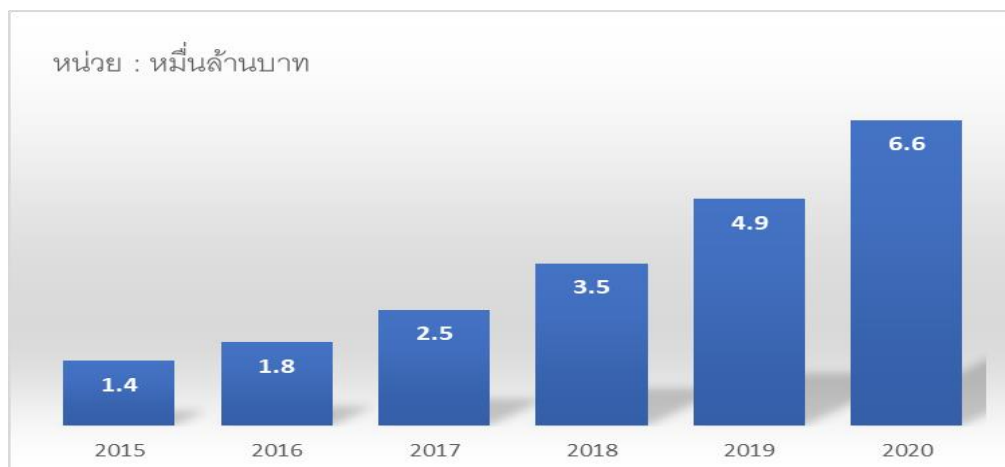
The objectives of this research were 1) to study the expectation and the realistic conditions of the consumer's parcel delivery service, 2) to compare the expectation and the realistic conditions of the consumer's parcel delivery service, and 3) to compare the expectation and realistic conditions toward parcel delivery services according to the age of the consumer. The samples were 400 consumers in Hat Yai district, Songkhla province who had experienced parcel delivery service and this research use simple random sampling. The statistics used were mean, standard deviation, t-test, F-test and pairwise comparison. The results were as follows: 1) The overall expectation of the parcel transportation service was at a high level and when considering each aspect It was found that all aspects were at a high level. As for the actual condition of the parcel delivery service, it was found that the overall level was at a high level and when considering each aspect, it was found that all aspects were at a high level, too. 2) The comparison of expectation and realistic conditions was found that the overall was not significantly different at the .05 level. When considering each aspect, it was found

that price, distribution channel, personnel, service process and the presentation of physical characteristics were significant difference at the .05 level. 3) The comparison of expectation and realistic conditions toward parcel delivery services by age found people different ages had expectation of parcel delivery services differs significantly at the .05 level and for realistic conditions significantly different at the .01

Keywords: Expectation, Realistic Conditions, Parcel Delivery Service

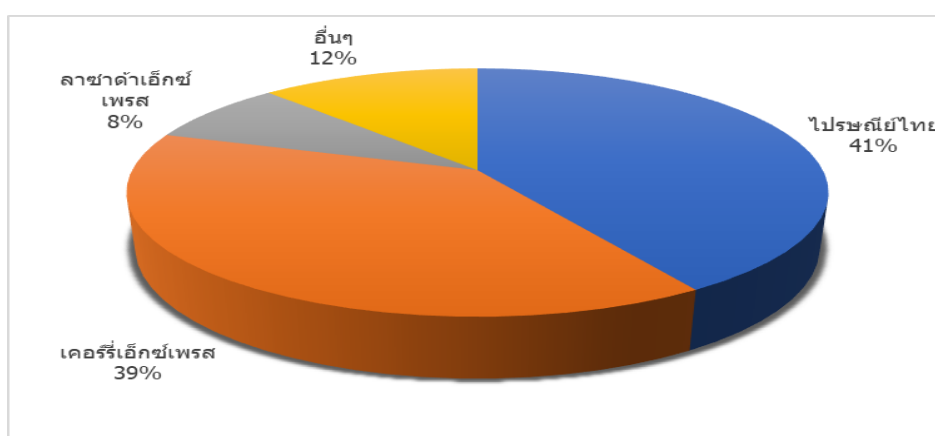
บทนำ

ธุรกิจขนส่งเริ่มเข้ามามีบทบาทและเป็นที่รู้จักกันทั่วไปมาสักระยะหนึ่งแล้ว โดยในช่วงห้าปีที่ผ่านมา กระแสธุรกิจขนส่งได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก เพราะไม่เพียงช่วยขับเคลื่อนการทำธุรกิจอุตสาหกรรมรายใหญ่ แต่ยังช่วยขนส่งสินค้าและบริการของผู้ประกอบการรายย่อยกระจายทิศทางการให้บริการจากธุรกิจแบบ B2B (Business - to - Business) มาสู่ธุรกิจแบบ B2C (Business - to - Customer) มากขึ้น (ทีโอที, 2563) ปัจจุบันธุรกิจตลาดขนส่งพัสดุมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว จากพฤติกรรมของผู้บริโภคในยุคดิจิทัลที่นิยมซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์มากยิ่งขึ้น ทั้งเว็บไซต์ E - commerce รายใหญ่ เช่น ลาซาด้า (Lazada) ช้อปปี้ (Shopee) เจดี เซ็นทรัล (JD Central) ไพร์ซซ่า (Priceza) โซเซียลมีเดียอย่าง Facebook, Line, Instagram ประกอบกับสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัส COVID - 19 ส่งผลให้ยอดจัดส่งพัสดุโดยรวมมีแนวโน้มสูงขึ้นกว่า 4 ล้านชิ้นต่อวัน คาดว่าปี 2563 ธุรกิจขนส่งพัสดุของไทยจะเติบโตต่อเนื่องราว 35% มูลค่า 6.6 หมื่นล้านบาท มูลค่าตลาดขนส่งพัสดุของไทย ตามภาพที่ 1 (ประชาชาติธุรกิจ ออนไลน์, 2563)

ภาพที่ 1 มูลค่าตลาดขนส่งพัสดุของไทย

จากการเติบโตที่สูงอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดผู้ประกอบการหน้าใหม่เข้ามาลงทุนมากขึ้นทั้งในประเทศ ต่างประเทศ โดยเฉพาะผู้เล่นรายใหญ่จากต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็น เบสท์ โลจิสติกส์ (Best logistics) ของกลุ่มอาลีบาบาจากจีน เจแอนด์ทีเอ็กซ์เพรส (J&T Express) จากอินโดนีเซีย และซีเจ โลจิสติกส์ (CJ Logistics) จากเกาหลี (มานิดา ภูไพฑูรย์, 2563) ซึ่งกรมพัฒนาธุรกิจการค้าได้เปิดเผยข้อมูลว่า ผู้ประกอบการขอยื่นจดทะเบียนตั้งธุรกิจใหม่ทั่วประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 53 ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดเล็กมากถึงร้อยละ 99 (ทีโอที, 2563) ส่งผลให้ปี 2563 ตลาดขนส่งพัสดุไทยมีส่วนแบ่งตลาด ตามภาพที่ 2 ส่วนแบ่งตลาดขนส่งพัสดุในไทย

ภาพที่ 2 ส่วนแบ่งตลาดขนส่งพัสดุในไทย

จากการแย่งชิงส่วนแบ่งตลาดทำให้ตลาดขนส่งพัสดุมีการแข่งขันอย่างดุเดือด ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันด้านราคา ด้านคุณภาพการบริการ ด้านความรวดเร็ว แนวโน้มมีความรุนแรงและเข้มข้นมากขึ้น ทำให้ผู้ประกอบการขนส่งพัสดุดึงดูดนำกลยุทธ์ด้านต่าง ๆ ออกมาใช้เพื่อดึงความสนใจผู้บริโภค ไม่ว่าจะเป็นการลดราคา การเพิ่มความสะดวกรวดเร็วผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น การพัฒนาระบบแอปพลิเคชันใช้งานง่าย รวดเร็วขึ้น การขยายจุดบริการให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ การนำเทคโนโลยีมาใช้ เช่น การติดตั้ง GPS ในรถขนส่งเพื่อให้ผู้ใช้บริการตรวจสอบสถานะพัสดุแบบ Real - time การสร้างระบบจอง รับ ส่งพัสดุล่วงหน้า และการใช้ระบบเก็บเงินปลายทาง (COD) (กมลมาลย์ แจ่มล้อม และบุญญภาพ ตันติปฎก, 2563) ซึ่งการปรับตัวที่รวดเร็ว อาจนำมาสู่การเกิดวิกฤตได้ ซึ่งแบรนด์ที่สามารถปรับตัวได้ จึงสามารถเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส

จังหวัดสงขลาเป็นศูนย์กลางของการคมนาคมและขนส่งในภาคใต้ของประเทศโดยมีการขนส่งทั้งทางถนน (รถยนต์) ทางรถไฟ ทางเรือ และทางอากาศ มีเส้นทางคมนาคมขนส่งที่สำคัญ ดังนี้ 1) เส้นทางถนน ได้แก่ เส้นทางหลวงหมายเลข 4 หมายเลข 42 หมายเลข 43 หมายเลข 406 หมายเลข 408 2) เส้นทางรถไฟ กรุงเทพมหานครสู่จังหวัดสงขลา โดยมีชุมทางหาดใหญ่ 3) เส้นทางเรือ มีท่าเรือ 3 แห่ง ได้แก่ ท่าเรือน้ำลึกสงขลา ท่าเทียบเรือประมงของเทศบาลนครสงขลา ท่าเทียบเรือของกองทัพเรือ 4) เส้นทางอากาศ ได้แก่ ท่าอากาศยานนานาชาติหาดใหญ่ สนามบินสงขลา อัตราการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ประกอบการอุตสาหกรรมประเภทขนส่ง ปี 2562 เพิ่มขึ้นร้อยละ 100 จากปี 2561 ดังนั้นถือได้ว่าจังหวัดสงขลาเผชิญกับความท้าทายด้านการขนส่งของภาคใต้ (สำนักงานสถิติจังหวัดสงขลา, 2563) กระบวนการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่ / สภาพปัจจุบัน (What is) กับสภาพที่ควรจะเป็น / สภาพที่คาดหวัง (What Should be) อย่างมีระบบส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นที่ความแตกต่างของผลลัพธ์ (Outcome Gaps) จากนั้นนำความแตกต่างที่พบมาหาความต้องการจำเป็นที่สำคัญมาปรับปรุงแก้ไข เป็นกระบวนการศึกษาความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) (Witkin, B. R. & Altschuld, J. W., 1995) ของการใช้บริการขนส่งพัสดุของผู้บริโภคภายในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงหาความมุ่งหวังที่จะศึกษาความคาดหวังและสภาพที่เป็นจริงของการใช้บริการขนส่งพัสดุของผู้บริโภคภายในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ตามกรอบของส่วนประสมตลาดบริการซึ่ง ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านการนำเสนอลักษณะ

ทางกายภาพ เพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการขนส่งพัสดุนำไปใช้ในการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดของธุรกิจเพื่อนำพาธุรกิจให้มีความก้าวหน้าในด้านการแข่งขันให้สูงขึ้น และตรงกับพฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภคอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคาดหวังและสภาพที่เป็นจริงของการใช้บริการขนส่งพัสดุของผู้บริโภคภายในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพความคาดหวังและสภาพที่เป็นจริงของการใช้บริการขนส่งพัสดุของผู้บริโภคภายในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
3. เพื่อเปรียบเทียบสภาพที่คาดหวังและสภาพที่เป็นจริงที่มีต่อการใช้บริการขนส่งพัสดุตามช่วงอายุของผู้บริโภคภายในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิจัยแบบการสำรวจ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือประชาชนที่อาศัยในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ที่มีประสบการณ์ในการใช้บริการขนส่งพัสดุ เนื่องจากผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนประชากรที่เคยใช้บริการขนส่งพัสดุ ที่อยู่ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในการศึกษารุ่นนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างอ้างอิงสูตรของ Taro Yamane โดยมีขนาดตัวอย่างของประชากรที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และมีค่าความคลาดเคลื่อนที่ $\pm 5\%$ เมื่อนำไปแทนค่าในสูตร โดยที่ระดับความเชื่อมั่นที่กำหนดคือ 95% ดังนั้น ค่า $Z = 1.96$ และค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณสัดส่วนประชากรทั้งหมดที่ยอมรับได้คือ 5% ดังนั้น ค่า $E = 0.05$ สามารถคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้เท่ากับ 384.16 คน ผู้วิจัยจึงใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน แต่ทั้งนี้เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการตอบแบบสอบถามไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามสำหรับงานวิจัยครั้งนี้เพิ่มขึ้นอีก 5% รวมเป็น 400 คน เพื่อให้ผลที่ได้มีความแม่นยำในการวิเคราะห์สมมติฐาน สำหรับวิธีการเลือกตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างที่เคยใช้บริการขนส่งพัสดุในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (โดยใช้คำถามนำเพื่อจำแนกผู้ที่มีประสบการณ์ในการใช้บริการขนส่งพัสดุ)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือแบบสอบถามความคาดหวังและสภาพที่เป็นจริงของการใช้บริการขนส่งพัสดุของผู้บริโภคภายในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยมีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดมีโครงสร้าง ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ และส่วนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความคาดหวัง และสภาพที่เป็นจริงของการใช้บริการขนส่งพัสดุดตามกรอบของส่วนประสมตลาดบริการ ซึ่งมีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีขั้นตอนในการพัฒนาดังนี้ 1) กำหนดนิยามศัพท์ของตัวแปรที่จะวัดในงานวิจัย 2) เขียนข้อคำถามโดยให้ครอบคลุมตามนิยามศัพท์ 3) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารธุรกิจ 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญธุรกิจโลจิสติกส์ 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาด 1 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะโดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกข้อคำถามเท่ากับ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งผลการหาคุณภาพ พบว่า ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ทุกข้อ ตามเกณฑ์ที่กล่าวใน สุวิมล ติรกานันท์ ว่าข้อคำถามควรมีค่า IOC เข้าใกล้ 1 หากต่ำกว่า 0.5 ควรปรับปรุง (สุวิมล ติรกานันท์, 2550) 4) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คนเพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามในด้านความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ของครอนบาค (Cronbach's alpha) พบว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามมีค่าเท่ากับ 0.969 ซึ่งถือว่ามีความสามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ของ (Jacobs, L. C., 1991); (Fraenkel, R. J. & Wallen, E. N., 2006) ซึ่งระบุว่าค่าความเชื่อมั่นไม่ควรต่ำกว่า 0.70 (Jacobs, L. C., 1991); (Fraenkel, R. J. & Wallen, E. N., 2006)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 3.1 ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยกระจายไปตามชุมชนในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- 3.2 แจกคิวอาร์โค้ด อธิบายวัตถุประสงค์ของงานวิจัยและคำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม
- 3.3 ให้กลุ่มตัวอย่างสแกนคิวอาร์โค้ดผ่านมือถือ เพื่อเข้าไปดำเนินการตอบแบบสอบถามออนไลน์

3.4 ให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามประมาณ 10 - 15 นาที และขออนุญาตรอ จนกว่าจะกดส่ง หรือ Submit จึงถือว่าคำตอบแบบสอบถามเสร็จสมบูรณ์

3.5 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบในแบบสอบถามเพื่อคัดเลือกแบบสอบถามที่ถูกต้อง ครบถ้วน ไปวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลประมาณ 1 เดือน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ศึกษาความคาดหวังและสภาพที่เป็นจริงของการใช้บริการขนส่งพัสดุ ของผู้บริโภคภายในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 การเปรียบเทียบสภาพความคาดหวังและสภาพที่เป็นจริงของการใช้บริการขนส่งพัสดุของผู้บริโภคภายในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t - test

4.3 การเปรียบเทียบสภาพที่คาดหวังและสภาพที่เป็นจริงที่มีต่อการใช้บริการขนส่งพัสดุตามช่วงอายุของผู้บริโภคภายในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยใช้สถิติ ค่า F - test และการเปรียบเทียบรายคู่ (Post Hoc) โดยใช้วิธี LSD และทำการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของสถิติ F - test โดยการทดสอบความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวน (Test of Homogeneity of Variance) โดยใช้ Levene Test of Homogeneity

ผลการวิจัย

ศึกษาความคาดหวังและสภาพที่เป็นจริงของการใช้บริการขนส่งพัสดุของผู้บริโภคภายในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคาดหวังและสภาพที่เป็นจริงของการใช้บริการขนส่งพัสดุของผู้บริโภคภายในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ประเด็นประเมิน	ความคาดหวัง			สภาพที่เป็นจริง		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านผลิตภัณฑ์	4.024	.662	มาก	3.994	.630	มาก
1.1 มีบริการที่หลากหลาย	4.127	.907	มาก	3.962	.841	มาก
1.2 ส่งสินค้าถึงมือลูกค้าถูกต้อง	3.977	.757	มาก	4.025	.769	มาก
1.3 สินค้าไม่เสียหายระหว่างการขนส่ง	4.010	.835	มาก	4.003	.799	มาก
1.4 ตรวจสอบสถานะสินค้าผ่านอินเทอร์เน็ตได้	4.007	.818	มาก	4.038	.802	มาก

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคาดหวังและสภาพที่เป็นจริงของการใช้บริการขนส่งพัสดุของผู้บริโภคภายในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (ต่อ)

ประเด็นประเมิน	ความคาดหวัง			สภาพที่เป็นจริง		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.5 ได้รับสินค้าในเวลาตามกำหนด	3.997	.809	มาก	3.942	.820	มาก
2. ด้านราคา	3.907	.825	มาก	3.718	.876	มาก
2.1 อัตราค่าบริการจูงใจที่มีความเหมาะสม	3.925	1.032	มาก	3.762	1.036	มาก
2.2 คุณภาพบริการเหมาะสมกับราคา	3.912	.902	มาก	3.722	.989	มาก
2.3 ค่าบริการเหมาะสมกับระยะทางจัดส่ง	3.930	.951	มาก	3.702	1.046	มาก
2.4 อัตราค่าบริการแบบธรรมดามีความเหมาะสม	3.910	.957	มาก	3.698	.997	มาก
2.5 อัตราค่าบริการแบบส่งด่วนมีความเหมาะสม	3.867	.940	มาก	3.705	1.054	มาก
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.419	.640	มาก	3.826	.723	มาก
3.1 ใช้บริการผ่านเว็บไซต์ได้ง่าย	4.393	.936	มาก	3.857	.960	มาก
3.2 สถานที่ส่งสินค้ามีความสะดวก	4.382	.865	มาก	3.835	.839	มาก
3.3 ช่วงเวลาทำการมีความเหมาะสม	4.382	.882	มาก	3.835	.887	มาก
3.4 มีจุดฝากส่งพัสดุใกล้บ้าน	4.466	.841	มาก	3.764	.859	มาก
3.5 มีแอปพลิเคชันที่ใช้งานง่าย	4.469	.864	มาก	3.840	.884	มาก
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด	3.987	.643	มาก	3.954	.626	มาก
4.1 การประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง	4.022	.913	มาก	4.002	.874	มาก
4.2 มีโปรโมชั่นที่น่าสนใจต่างๆ	3.990	.773	มาก	3.902	.765	มาก
4.3 มีส่วนลด/ของแถมตามเทศกาลต่างๆ	3.943	.797	มาก	3.952	.803	มาก
4.4 มีการโฆษณาผ่านสื่อที่หลากหลาย	3.970	.772	มาก	3.920	.759	มาก
4.5 มีการออกบูธไปตามสถานที่ต่างๆ	4.013	.777	มาก	3.990	.776	มาก
5. ด้านบุคคล	4.034	.900	มาก	3.564	1.001	มาก
5.1 พนักงานแต่งกายเหมาะสม	4.027	1.072	มาก	3.632	1.174	มาก
5.2 ความเอาใจใส่ลูกค้าของพนักงาน	4.055	.974	มาก	3.557	1.065	มาก
5.3 มารยาทและการยิ้มแย้มของพนักงาน	3.992	1.007	มาก	3.530	1.090	มาก
5.4 ความถูกต้องแม่นยำในการส่งสินค้าให้ลูกค้า	4.065	.994	มาก	3.552	1.098	มาก
5.5 พนักงานให้คำปรึกษาที่ดีแก่ลูกค้า	4.033	1.003	มาก	3.553	1.109	มาก
6. ด้านกระบวนการให้บริการ	4.156	.871	มาก	3.703	.993	มาก
6.1 มีความรวดเร็วในการให้บริการ	4.163	1.040	มาก	3.792	1.165	มาก

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคาดหวังและสภาพที่เป็นจริงของการใช้บริการขนส่งพัสดุของผู้บริโภคภายในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (ต่อ)

ประเด็นประเมิน	ความคาดหวัง			สภาพที่เป็นจริง		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
6.2 ทุกขั้นตอนการให้บริการมีความถูกต้อง	4.197	.906	มาก	3.649	1.038	มาก
6.3 นำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริการ	4.142	.943	มาก	3.652	1.094	มาก
6.4 สามารถติดต่อได้ทุกครั้งเมื่อเกิดปัญหา	4.120	.971	มาก	3.679	1.067	มาก
6.5 ความสะดวกในการรับฝากสินค้า	4.161	.949	มาก	3.738	1.089	มาก
7. ด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ	4.047	.769	มาก	3.940	.675	มาก
7.1 มีสถานที่จอดรถเพียงพอต่อผู้ใช้บริการ	4.008	.996	มาก	3.947	.825	มาก
7.2 อุปกรณ์ในการให้บริการมีความพร้อม	3.993	.866	มาก	3.935	.815	มาก
7.3 ภาพลักษณ์มีความน่าเชื่อถือ ทันสมัย	3.988	.897	มาก	3.884	.864	มาก
7.4 ความสะอาดของสถานที่ให้บริการ	4.012	.886	มาก	3.935	.822	มาก
7.5 เทคโนโลยีมีความทันสมัยและการขนส่งที่ได้มาตรฐาน	4.232	.936	มาก	4.003	.844	มาก
รวม	4.082	.634	มาก	3.814	.657	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริโภคในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีความคาดหวังในการใช้บริการขนส่งพัสดุในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.082 อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีค่าเฉลี่ย 4.419 อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ด้านบุคคล ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านราคาโดยมีค่าเฉลี่ย 4.156, 4.047, 4.034, 4.024, 3.987 และ 3.907 ตามลำดับ ซึ่งทุกด้านอยู่ในระดับมาก

สำหรับสภาพจริงของการใช้บริการขนส่งพัสดุของผู้บริโภคในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 3.814 อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ย 3.994 อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านราคา ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านบุคคล มีค่าเฉลี่ย 3.954, 3.940, 3.826, 3.718, 3.703 และ 3.564 ตามลำดับ ซึ่งทุกด้านอยู่ในระดับมาก

เปรียบเทียบสภาพความคาดหวังและสภาพที่เป็นจริงของการใช้บริการขนส่งพัสดุของผู้บริโภคภายในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบสภาพความคาดหวังและสภาพที่เป็นจริงของการใช้บริการขนส่งพัสดุของผู้บริโภคภายในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ส่วนประสมตลาด บริการ	ความคาดหวัง		สภาพที่เป็นจริง		ผลต่างของ ค่าเฉลี่ย	T - test	P - values
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
1. ด้านผลิตภัณฑ์	4.024	.662	3.994	.630	.030	1.039	.299
2. ด้านราคา	3.907	.825	3.718	.876	.189	5.302	.000
3. ด้านช่องทางการจัด จำหน่าย	4.419	.640	3.826	.723	.593	15.764	.000
4. ด้านการส่งเสริม การตลาด	3.987	.643	3.954	.626	.034	1.098	.273
5. ด้านบุคคล	4.034	.900	3.564	1.001	.470	13.817	.000
6. ด้านกระบวนการ ให้บริการ	4.156	.871	3.703	.993	.453	12.735	.000
7. ด้านการนำเสนอ ลักษณะทางกายภาพ	4.048	.769	3.940	.675	.108	3.454	.001
รวม	4.082	.634	3.814	.657	.268	14.899	.000

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบสภาพที่คาดหวัง และสภาพที่เป็นจริง พบว่า โดยภาพรวมผลการเปรียบเทียบความคาดหวัง และสภาพที่เป็นจริงแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านบุคคล ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 ส่วนด้านที่เหลือไม่แตกต่างกัน

เปรียบเทียบสภาพที่คาดหวังและสภาพที่เป็นจริงที่มีต่อการใช้บริการขนส่งพัสดุตามช่วงอายุของผู้บริโภคภายในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

**ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบ สภาพที่คาดหวังต่อปัจจัยส่วนประสมตลาดบริการ
โดยจำแนกตามช่วงอายุ**

ปัจจัยส่วนประสม ตลาดบริการ	ช่วงอายุ								F - test	P - values	Post Hoc
	อายุน้อย		อายุ 20 -		อายุ 38 -		อายุ 53 ปี				
	กว่า 20 ปี		37 ปี		52 ปี		เป็นต้นไป				
	(1)	(2)	(3)	(4)							
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.			
1. ด้านผลิตภัณฑ์	3.83	.67	4.08	.66	3.95	.65	4.40	.45	5.291**	.001	(1,2**)(1,4**) (3,4**)(2,3*)
2. ด้านราคา	3.58	.80	3.93	.75	3.77	.78	4.11	.63	4.548**	.004	(1,2**)(1,4**)
3. ด้านช่องทางการ จัดจำหน่าย	3.73	.79	3.88	.75	3.81	.84	4.18	.47	2.088	.101	-
4. ด้านการส่งเสริม การตลาด	3.86	.57	4.01	.66	3.98	.67	4.22	.53	1.951	.121	-
5. ด้านบุคคล	3.60	.75	3.87	.75	3.82	.78	4.24	.70	4.266**	.006	(1,4**)(1,2*)(2,4*)(3,4*)
6. ด้านกระบวนการ ให้บริการ	3.71	.72	3.93	.74	3.83	.69	4.17	.51	3.040*	.029	(1,4**)(2,1*)(2,4*)(3,4*)
7. ด้านการนำเสนอ ลักษณะทางกายภาพ	3.76	.73	3.93	.70	3.82	.66	4.27	.63	3.484*	.016	(1,4**)(3,4**)(2,4*)
ภาพรวม	3.76	.61	3.94	.61	3.85	.62	4.23	.44	3.769*	.011	(1,4**)(3,4**)(2,4*)

* p<.05 **p<.01

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบ สภาพที่คาดหวังต่อปัจจัยส่วนประสมตลาดบริการ จำแนกตามช่วงอายุพบว่า โดยภาพรวม ผู้ที่มีอายุแตกต่างกันจะมีปัจจัยส่วนประสมตลาดบริการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อทำการเปรียบเทียบรายคู่พบว่า ผู้มีอายุ 53 ปีเป็นต้นไปจะมีความคาดหวังต่อปัจจัยส่วนประสมตลาดบริการแตกต่างกันกับทุกช่วงอายุ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านบุคคล มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านกระบวนการให้บริการ และด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบ สภาพที่เป็นจริงต่อปัจจัยส่วนประสมตลาดบริการ โดยจำแนกตามช่วงอายุ

ปัจจัยส่วนประสม ตลาดบริการ	ช่วงอายุ								F-test	P- values	Post Hoc
	อายุน้อย กว่า 20 ปี		อายุ 20 - 37 ปี		อายุ 38 - 52 ปี		อายุ 53 ปี เป็นต้นไป				
	(1)		(2)		(3)		(4)				
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.			
1. ด้านผลิตภัณฑ์	4.00	.65	3.99	.64	3.94	.63	4.29	.39	1.923	.125	-
2. ด้านราคา	3.82	.73	3.80	.70	3.75	.78	4.28	.49*	3.355	.019	(3,4**)(2,4**)(1,4**)
3. ด้านช่องทางการ จัดจำหน่าย	3.79	.81	3.81	.68	3.81	.78	4.17	.47	1.787	.149	-
4. ด้านการส่งเสริม การตลาด	3.91	.62	3.93	.65	3.92	.59	4.42	.42**	4.460	.004	(1,4**)(2,4**)(3,4**)
5. ด้านบุคคล	3.76	.73	3.93	.65	3.73	.67	4.26	.64**	5.043	.002	(1,4**)(3,4**)(2,4*)(2,3*)
6. ด้านกระบวนการ ให้บริการ	3.94	.75	3.95	.63	3.87	.66	4.27	.59	2.225	.085	-
7. ด้านการนำเสนอ ลักษณะทางกายภาพ	4.01	.73	3.94	.69	3.89	.70	4.33	.51*	2.658	.048	(3,4**)(2,4*)
ภาพรวม	3.90	.61	3.91	.54	3.85	.58	4.29	.34**	3.885	.009	(1,4**)(2,4**)(3,4**)

* $p < .05$ ** $p < .01$

จากตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบสภาพที่เป็นจริงต่อปัจจัยส่วนผสมตลาดบริการจำแนกตามช่วงอายุ พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อทำการเปรียบเทียบรายคู่ พบว่า ผู้มีอายุ 53 ปี เป็นต้นไปจะมีความคิดเห็นต่อสภาพที่เป็นจริงต่อปัจจัยส่วนประสมตลาดบริการแตกต่างกันกับทุกช่วงอายุ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านบุคคลมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านราคา และด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความคาดหวังและสภาพที่เป็นจริงของการใช้บริการขนส่งพัสดุของผู้บริโภคภายในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ผู้บริโภคคาดหวังในการใช้บริการขนส่งพัสดุภายในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในภาพรวม อยู่ใน

ระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริโภคคาดหวังในด้านช่องทางการจัดจำหน่ายสูงสุด อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก ปัจจุบันแนวโน้มธุรกิจ E - Commerce โดยเฉพาะในช่วงการระบาดของเชื้อไวรัส COVID - 19 จะมีการบริโภคผ่านช่องทางดิจิทัลมากขึ้น ซึ่งการเติบโตของธุรกิจอีคอมเมิร์ซส่งผลให้ธุรกิจโลจิสติกส์ โดยเฉพาะการขนส่งพัสดุตัวเติบโต อย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลให้ความต้องการและความคาดหวังของการบริการขนส่งพัสดุมากขึ้นอย่างสอดคล้องกันเป็นไปตามคำกล่าวของ วรชนก เต็งวงษ์วัฒนะ ที่ระบุว่าคุณภาพการให้บริการ หมายถึง ความสามารถในการตอบสนองความต้องการของธุรกิจให้บริการ คุณภาพของบริการเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะสร้างความแตกต่างของธุรกิจให้เหนือกว่าคู่แข่งได้ การเสนอคุณภาพการให้บริการที่ตรงกับความต้องการของผู้รับบริการเป็นสิ่งที่ต้องกระทำ ผู้รับบริการจะพอใจถ้าได้รับสิ่งที่ต้องการโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันผู้บริโภคเน้นความสะดวกสบายในการใช้บริการ ให้บริการรวดเร็ว ทั้งยังมีบริการมารับสินค้าจากผู้บริโภคโดยตรง โดยที่ไม่ต้องเสียเวลาเดินทาง (วรชนก เต็งวงษ์วัฒนะ, 2558) เป็นต้น จากการให้บริการดังกล่าวส่งผลต่อความคาดหวังที่สูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งเป็นไปตามที่ Turner, J. C. ได้กล่าวไว้ว่า แหล่งที่มาของความคาดหวังของผู้บริโภคได้รับอิทธิพลมาจาก 4 แหล่งสำคัญ 1) ความต้องการส่วนบุคคล (Personal Needs) 2) การบอกเล่าแบบปากต่อปากเกี่ยวกับการบริการ (Word - of - Mouth Communication) 3) ประสบการณ์ในอดีตของผู้บริโภค (Past Experience) 4) การโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่มีต่อผู้บริโภค (External Communication Customer) (Turner, J. C., 1982) สำหรับสภาพจริงของการใช้บริการขนส่งพัสดุของผู้บริโภคภายในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก ในสถานการณ์ปัจจุบันธุรกิจขนส่งพัสดุมีการแข่งขันกันสูงมากส่งผลให้แต่ละบริษัททำการแข่งขันในด้านต่าง ๆ เช่น เรื่องของแบรนด์ดิ้ง ความน่าเชื่อถือ เรื่องของความรวดเร็ว เกณฑ์ราคา จุดบริการ หรือแม้กระทั่งฟรีเซนต์เตอร์ ซึ่งการให้บริการถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการแข่งขัน ส่งผลให้การให้บริการทำให้สภาพจริงอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการศึกษาของ นิรวิทธิ์ สิริวิทยาวาณิช ซึ่งพบว่า ความพึงพอใจของธุรกิจขนส่งภายในประเทศบริษัทเคอรี่เอ็กซ์เพรส จำกัด ในเขตหนองแขม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน (นิรวิทธิ์ สิริวิทยาวาณิช, 2559) และ อัสฌาวดี โฆษิตานนท์ ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่งเอกชน เคอรี่ เอ็กซ์เพรส ในกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ ส่วนประสมทางการตลาดบริการ โดยรวมต่อความพึงพอใจในการเลือกใช้บริการขนส่งเอกชนเคอรี่ เอ็กซ์เพรส

ในระดับมาก (อัชฌาติ โฆษิตานนท์, 2561) และสอดคล้องกับ จิรายุฒ เสม่า ซึ่งได้ศึกษาส่วนประสมทางการตลาดบริการและคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการระบบขนส่งพัสดุด่วนในประเทศของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญในเรื่องของผลิตภัณฑ์ ลักษณะทางกายภาพและช่องทางการจัดจำหน่ายตามลำดับ (จิรายุฒ เสม่า, 2562)

2. จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบสภาพที่คาดหวัง และสภาพที่เป็นจริง พบว่า โดยภาพรวมผลการเปรียบเทียบความคาดหวัง และสภาพที่เป็นจริงแตกต่างกัน .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านบุคคล ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยที่ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีความแตกต่างกันมากที่สุด ส่วนด้านที่เหลือไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันธุรกิจขนส่งพัสดุเติบโตไปกับเทรนด์อีคอมเมิร์ซซื้อสินค้าออนไลน์ ที่กลายเป็นหนึ่งในวิถีชีวิตของคนในยุคปัจจุบัน และยังได้แรงขับเคลื่อนจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคจากช่วงวิกฤตโควิด-19 ที่ผ่านมา ส่งผลกระทบเชิงบวกให้กับธุรกิจอีคอมเมิร์ซ และธุรกิจขนส่งพัสดุย่อมเต็มโตอย่างก้าวกระโดด จะเห็นได้ว่า ผู้บริโภคมีความคาดหวังต่อการใช้บริการสูงกว่าสภาพการบริการที่ได้รับจึงเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความต้องการจำเป็น (Need) ซึ่งธุรกิจขนส่งต้องปรับการให้บริการให้ทันต่อความต้องการของผู้บริโภค เป็นไปตามที่ Erdogan, M. ได้กล่าวถึงการนำความต้องการจำเป็นไปใช้ในการพัฒนาว่าคำถามหลักคือ ปัจจุบันเราเป็นอย่างไร สิ่งที่เราต้องการเป็นอย่างไร และเราจะทำให้ถึงสิ่งที่ต้องการอย่างไร (Erdogan, M., 2010) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพของวชนก เต็งวงษ์วัฒนะ ที่กล่าวไว้ว่า คุณภาพการบริการมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจโลก และภาคธุรกิจที่อยู่ในระดับการแข่งขันกันอย่างรุนแรง ดังนั้นบริษัทหรือองค์กรต่าง ๆ ที่อยู่ในธุรกิจบริการ จึงต้องพยายามกำหนดคุณภาพการบริการให้ตรงกับความต้องการของผู้รับบริการให้ดีที่สุดเพื่อการดำรงอยู่รอดในธุรกิจ แต่อย่างไรก็ตามธุรกิจขนส่งพัสดุได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องไปในระดับที่ดี และยังมีโอกาสในการเติบโตและพัฒนาในระดับที่สูงขึ้นได้ จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันผู้บริการขนส่งพัสดุน่าจะต้องผันตัวเป็นผู้ให้บริการขนส่งพัสดุด่วนไปด้วยในตัว (วชนก เต็งวงษ์วัฒนะ, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับ เฟื่องฤทธิ์ ตันติพลาผล ได้ศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของลูกค้าต่อการบริการขนส่งสินค้า : บริษัท ภูสุวรรณ อินเตอร์เทรด จำกัด พบว่า ความคาดหวังของลูกค้าต่อการบริการขนส่งสินค้าสูงกว่าระดับความพึงพอใจของลูกค้า (เฟื่องฤทธิ์ ตันติพลาผล, 2550)

3. จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบสภาพความคาดหวังและสภาพที่เป็นจริงที่มีต่อการให้บริการขนส่งพัสดุกับช่วงอายุของผู้บริโภคภายในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ผู้ที่มีช่วงอายุแตกต่างกันมีสภาพที่คาดหวังในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการเปรียบเทียบสภาพที่เป็นจริง พบว่า ผู้ที่มีช่วงอายุแตกต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อสภาพที่เป็นจริงต่อการใช้บริการขนส่งพัสดุ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริโภคในแต่ละช่วงอายุจะมีความต้องการที่ไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีอายุมากกว่า 53 ปี เป็นต้นไปจะมีความคาดหวังต่อการได้รับบริการค่อนข้างสูงกว่าช่วงอายุอื่น ๆ เพราะอาจมีความสามารถในการใช้บริการออนไลน์ได้ไม่สูงมากนัก ซึ่งเป็นไปตามที่ พรนิภา หาญมะโน ได้สรุปไว้ว่า Generation B (Baby Boomer Generation) เบบี้บูมเมอร์ (Baby Boomers) เป็นกลุ่มคนที่เกิดช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีอายุระหว่าง 50 - 68 ปี เป็นยุคที่มีปรากฏการณ์เด็กเกิดใหม่เป็นจำนวนมาก ประชากรกลุ่มนี้เติบโตในยุคที่สังคมมีการพัฒนา ปัจจุบันเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีประสบการณ์ชีวิตสูงจึงฉลาดซื้อฉลาดใช้ ผู้บริโภคที่อยู่ใน Gen B หรือที่เรียกว่า Baby Boomer Generation เป็นผู้บริโภครุ่นที่ตัดสินใจในการซื้อ จะพิจารณาว่าสินค้าที่ซื้อแล้วจะต้องคุ้มค่าเงิน ใช้เหตุผลในการซื้อมากกว่าใช้อารมณ์ ไม่ชอบความยุ่งยากซับซ้อนมีการศึกษาข้อมูลก่อนซื้อเสมอ ดังกล่าว (พรนิภา หาญมะโน, 2558) ซึ่งสอดคล้อง พรนิภา หาญมะโน ได้ศึกษาพฤติกรรมการซื้อสินค้าของกลุ่ม Generation B Generation X และ Generation Y ที่ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผู้บริโภคกลุ่ม Generation B Generation X และ Generation Y มีพฤติกรรมการซื้อสินค้า ที่ร้านค้าปลีกสมัยใหม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ (พรนิภา หาญมะโน, 2558) และปริญร ไซคำจันทร์ ได้ศึกษาคุณภาพบริการของเทศบาลเมืองบ้านบึง จังหวัดชลบุรี พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อคุณภาพบริการของเทศบาลเมืองบ้านบึง จังหวัดชลบุรี แตกต่างกัน (ปริญร ไซคำจันทร์, 2564)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผู้บริโภคในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีความคาดหวังในการใช้บริการขนส่งพัสดุในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ

ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ด้านบุคคล ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านราคา ตามลำดับ ซึ่งทุกด้านมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก สำหรับสภาพจริงของการใช้บริการขนส่งพัสดุของผู้บริโภคในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่าในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านราคา ด้านกระบวนการให้บริการ และ ด้านบุคคล ตามลำดับ ซึ่งทุกประเด็นอยู่ในระดับมาก สำหรับการเปรียบเทียบสภาพความคาดหวังและสภาพที่เป็นจริงของการใช้บริการขนส่งพัสดุของผู้บริโภคภายในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า โดยภาพรวมผลการเปรียบเทียบความคาดหวัง และสภาพที่เป็นจริงไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านบุคคล ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านการนำเสนอ ลักษณะทางกายภาพ มีความแตกต่างกัน ส่วนด้านที่เหลือไม่แตกต่างกัน และจากการเปรียบเทียบสภาพความคาดหวังและสภาพที่เป็นจริงที่มีต่อการใช้บริการขนส่งพัสดุกับช่วงอายุ พบว่า สภาพที่คาดหวังในภาพรวม ผู้ที่มีอายุแตกต่างกันจะมีปัจจัยส่วนประสมตลาดบริการ แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านบุคคล ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพ แตกต่างกัน สำหรับสภาพที่เป็นจริง โดยภาพรวมแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านราคา และด้านการนำเสนอลักษณะทางกายภาพแตกต่างกัน ซึ่งจากผลการวิจัยบริษัทที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับบริการขนส่งพัสดุควรเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย โดยมีแอปพลิเคชันที่ใช้งานง่ายและสะดวก มีจุดฝากส่งพัสดุใกล้บ้าน และสามารถใช้บริการผ่านเว็บไซต์ได้ง่าย เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กมลมาลย์ แจ้งล้อม และปัญญญาภ ตันติปฎก. (2563). TRANSPORT & LOGISTICS 2020: อีไอซีวิเคราะห์ธุรกิจขนส่งพัสดุในปี 2020 มีแนวโน้มเติบโตต่อเนื่องท่ามกลางการแข่งขันที่เข้มข้นจากแรงกดดันด้านราคา. เรียกใช้เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <https://www.scbeic.com/th/detail/product/6563>

- จิรายุฒ เสมา. (2562). ส่วนประสมทางการตลาดบริการและคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการระบบขนส่งพัสดุด่วนภายในประเทศของผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรี. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้ประกอบการ. สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น.
- ทีโอที. (2563). 5 กลยุทธ์ในการทำธุรกิจขนส่งให้โดดเด่น. เรียกใช้เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <https://www.tot.co.th/sme-tips/SME-tips/2020/08/10/5-strategies-transportation-business>
- นิรวิทย์ สิริวิทยาวาณิช. (2559). ความพึงพอใจการใช้บริการบริษัทขนส่งภายในประเทศเคอรี่เอ็กซ์เพรสในเขตหนองแขม. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาธุรกิจระหว่างประเทศ. มหาวิทยาลัยสยาม.
- ประชาชาติธุรกิจ ออนไลน์. (2563). “EIC” ชี้ธุรกิจขนส่งพัสดุโต35%แตะ6.6หมื่นล้าน รับกระแสซื้อขายสินค้าe-commerceโตกระฉูด. เรียกใช้เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <https://www.prachachat.net/finance/news-412411>
- ปรินทร์ ไชยคำจันทร์. (2564). คุณภาพบริการของเทศบาลเมืองบ้านบึงจังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พรนิภา หาญมะโน. (2558). พฤติกรรมการซื้อสินค้าของกลุ่ม Generation B Generation X และGeneration Y ที่ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.), 4(1), 54-75.
- เฟื่องฤทธิ์ ดันติผลาผล. (2550). ความคาดหวังและความพึงพอใจของลูกค้าต่อการบริการขนส่งสินค้า : บริษัท ภูสุวรรณ อินเตอร์เทรด จำกัด. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป. มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรบุรี.
- มานิดา ภูไพบุญ. (2563). ตลาดขนส่งพัสดุเดือด คาดปี 63 เติบโต 35% รับเทรนด์ช้อปปิ้งออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <https://www.bltbangkok.com/news/13086/>
- วรชนก เต็งวงษ์วัฒน์. (2558). คุณภาพการให้บริการ การตระหนักถึงราคา ภาพลักษณ์ตราสินค้า และการบอกต่อที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการขนส่งพัสดุของ

- บริษัทเอกชนภายในประเทศไทยของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สำนักงานสถิติจังหวัดสงขลา. (2563). รายงานสถิติจังหวัดสงขลา พ.ศ. 2563. เรียกใช้เมื่อ 2 มีนาคม 2564 จาก http://songkhla.nso.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=219&Itemid=680
- สุวิมล ติรภานันท์. (2550). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัครณัติ โฆษิตานนท์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่งเอกชน เคอรี่ เอ็กซ์เพรส ในกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- Erdogen, M. (2010). Sustainability in higher education: A needs assessment on a course “Education and awareness for sustainability”. Asia-Pacific Forum on Science Learning and Teaching, 11(1), 1-20.
- Fraenkel, R. J. & Wallen, E. N. (2006). How to design and evaluate research in education 6th ed. Boston: McGraw – Hill.
- Jacobs, L. C. (1991). Test Reliability. IU Bloomington Evaluation Services and Testing (Best). Indiana University: Blomington.
- Turner, J. C. (1982). Towards a cognitive redefinition of the social group. Cambridge: Cambridge University.
- Witkin, B. R. & Altschuld, J. W. (1995). Planning and conducting needs assessments : A practical guide. Thousand Oaks, CA: Sage.

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 37-53

บทความวิจัย

วิเคราะห์การรอกการลงโทษพระสงฆ์ไทยและฆราวาส ในกระบวนการยุติธรรมไทย*

THE RESEARCH OF PUNISHMENT SUSPENSION OF BUDDHIST MONK AND SECULAR OF THE CRIMINAL JUSTICE IN THAILAND

ประเสริฐ ลิ้มประเสริฐ¹, พระสิทธินิติธาดา¹

Prasert Limprasert¹, Phra Sitthinithithadha¹

¹คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา

¹Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

¹Corresponding author E-mail: jadekamolgroup@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการลงโทษของพระสงฆ์และฆราวาสโดยไม่รอกการลงโทษในกระบวนการยุติธรรมไทย การลงโทษพระภิกษุตามพระวินัยและกฎหมายอาญา 2) ศึกษาการรอกการลงโทษพระสงฆ์ไทยและฆราวาสในกระบวนการยุติธรรมไทย และ 3) เสนอแนวทางปฏิบัติในการรอกการลงโทษพระสงฆ์ไทยและฆราวาสตามแนวทางปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรม เป็นวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) พระสงฆ์ 2) ฆราวาส ประกอบด้วย ทนายความ ตำรวจ พนักงานอัยการ ผู้พิพากษา และเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ทั้งหมด 10 คน เลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และสรุปผลการศึกษาพบว่า 1) การลงโทษของพระสงฆ์และฆราวาสโดยไม่รอกการลงโทษ กรณีพระสงฆ์ประพฤตินอกกฎทำความผิดเป็น

* Received 15 November 2022; Revised 28 November 2022; Accepted 30 November 2022

อาบัติปาราชิกจะกลับคืนสถานะเป็นฆราวาส การกล่าวหาว่าพระสงฆ์รูปใดกระทำความผิดทางอาญา และมีการบังคับให้พระสงฆ์รูปนั้นสละสมณเพศ (จับ สีก) ขั้นตอนการพิจารณาคดีหรือดำเนินคดีเป็นไปตามกระบวนการยุติธรรมในกระบวนการพิจารณาคดีที่มีกฎหมายรองรับ ส่วนการลาสิกขาบทนั้นเป็นเรื่องของกระบวนการปกครองของคณะสงฆ์ที่ขึ้นอยู่กับฐานความผิดมากกว่า และหากศาลพิสูจน์ว่าเป็นความเท็จ สามารถกลับมาบวชเป็นพระได้ดังเดิม 2) การรื้อการลงโทษพระสงฆ์ไทยและฆราวาส นำหลักประชาธิปไตยที่รับรองสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคของประชาชน โดยยึดกฎหมายและกระบวนการทางกฎหมายแห่งรัฐธรรมนูญ และนำหลักบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ใช้วิเคราะห์การรื้อการลงโทษ และ 3) แนวทางปฏิบัติในการรื้อการลงโทษพระสงฆ์ไทยและฆราวาส คือ ควรมีการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายให้มีความชัดเจน ครอบคลุม และเหมาะสมกับสถานการณ์

คำสำคัญ: การรื้อการลงโทษ, พระสงฆ์, ฆราวาส, กระบวนการยุติธรรมไทย

Abstract

The purposes of this article were to: 1) Study punishment of Buddhist monk and secular in punishment accordance of the criminal justice in Thailand, 2) Study punishment suspension of Buddhist monk and secular of the criminal justice in Thailand, and 3. Propose the practice guidelines in punishment suspension of Buddhist monk and secular in practice guidelines of the criminal justice in Thailand. The study was qualitative research by document data analysis, tool is an in-depth interview. Key informant was such as: 1) Buddhist monk, and 2) secular consisting of lawyers, police, public prosecutors, judges and corrections officers of 10 persons, by selecting a specific sample, content analysis and summarize the overview. The research was found that: 1) punishment of Buddhist monk and secular in punishment accordance in case of bad behavior of Buddhist monks, it is usually to restore secular status. Blame any form of monks for violating the criminal law and forcing Brahman's desire and monks to arrest, procedure for judicial proceedings or prosecution is in accordance with the

judicial process in the judicial process supported by law. As for the farewell, it is a matter of the sangha's administrative process that depends more on the guilt. and if the court proves it to be false able to return to be ordained as a monk, 2) punishment suspension of Buddhist monk and secular in the principle of democracy guarantees people's rights, freedom and equal constitutional procedures The purpose of this study is to analyze the effectiveness, fairness and non-discrimination of punishment, and 3) Propose the practice guidelines in punishment suspension of Buddhist monk and secular addition: legal provisions should be clear, comprehensive and appropriate.

Keywords: Punishment Suspension, Buddhist Monk, Secular, Criminal Justice in Thailand

บทนำ

ในสังคมปัจจุบันอาชญากรรมเป็นปัญหาสำคัญที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ทำให้การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีความสำคัญอย่างยิ่งใน การที่จะอำนวยความสะดวกและความยุติธรรมให้กับสังคมและถือเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่รัฐ บังคับใช้ในสังคมเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้เสียหายในรัฐ ทั้งยังเป็นการเสริมสร้าง ความสงบเรียบร้อยให้กับสังคมภายในกรอบของกฎหมายจึงจำเป็นที่จะต้องใช้กระบวนการ ยุติธรรมทางอาญาให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งมาตรการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญานั้นถือเป็นมาตรการที่ควรให้ความสำคัญ เนื่องจากเมื่อมีการกระทำความผิด เกิดขึ้นผู้เสียหายเป็นบุคคล ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและ มีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการยุติธรรมในการพิจารณาคดี เพราะผู้เสียหายเป็นบุคคล ที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดโดยตรง ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายไม่ว่าจะเป็น ต่อร่างกาย หรือทรัพย์สิน นอกจากนี้ เมื่อคดีได้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาลผลกระทบ จากการกระทำความผิดยังส่งผลกระทบต่อบุคคลใกล้ชิดของผู้เสียหายอีกด้วย ปัจจุบันหลายประเทศให้ ความสำคัญในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญามากขึ้น มีการจัดตั้งองค์กรและ หน่วยงานต่าง ๆ เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย รวมทั้งการออกกฎหมาย และหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นไป อย่างมี

ประสิทธิภาพ (ชนะรัตน์ ผกาพันธ์, 2560) ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายเพื่อควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ หากเกิดการละเมิดกฎหมายจะต้องลงโทษผู้กระทำผิด ซึ่งวัตถุประสงค์ของการลงโทษก็เพื่อเป็นการยับยั้งข่มขู่ (Deterrence) เพื่อให้เกิดการเกรงกลัวต่อการลงโทษ (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2535) ซึ่งการกระทำผิดอิทธิพลมาจากสภาพแวดล้อม บิบบังคับ หรือความผิดปกติของร่างกาย จิตใจเป็นสาเหตุนำไปสู่การกระทำผิด (Determinism) (อัษฎางค์ เชี่ยวธาดา, 2549) ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นสามารถจำแนกเป็นสองรูปแบบ ได้แก่ Crime Control และ Due Process Crime Control Model ซึ่งมีมาตรการในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน (Due Process) ที่มีประสิทธิภาพ (อำนาจ เนตยสุภา, 2563)

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่เกิดจากกระบวนการยุติธรรมนั้น เป็นกลไกที่สำคัญที่สุดที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชนและเป็นหลักประกันสิทธิความเสมอภาคของทุกคนภายใต้กฎหมาย (อัษฎางค์ เชี่ยวธาดา, 2549) การบังคับใช้กฎหมาย (Law enforcement) เป็นรากฐานสำคัญที่จะนำพาสังคมไปสู่ความสงบสุขและความเป็นระเบียบเรียบร้อย โดยเฉพาะบทบาทของกระบวนการยุติธรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหอาชญากรรม ซึ่งเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของประชาชน รวมถึงยังเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของสังคม (สุนนทิพย์ จิตสว่าง, 2563) ทั้งนี้ กระบวนการยุติธรรมจึงเป็นการดำเนินงานเพื่อให้ความยุติธรรมแก่ผู้กระทำผิดกฎหมายและอำนวยความสะดวกแก่สังคม (สุนนทิพย์ จิตสว่าง, 2563) นอกจากนี้ ยังพบถึงปัญหาผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมยังเป็นกลุ่มบุคคลที่ถูกกลืนอยู่มาก กฎหมายอาญาของไทยยังไม่ได้มีบทบัญญัติถึงการจ่ายค่าชดเชย หรือค่าทดแทนสำหรับเหยื่ออาชญากรรมแต่ประการใด ผู้เสียหายจึงต้องดำเนินการฟ้องร้องเรียกจากผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือพระราชบัญญัติรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ในเรื่องละเมิด (ศรีลา ทองกลาง, 2563) จากปัญหาดังกล่าว อาจเกิดจากการให้รัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจมากเกินไปจนกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ในขณะเดียวกันหากต้องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากก็ต้องจำกัดการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ ดังที่เกิดเป็นข้อโต้แย้ง คือเมื่อเกิดอาชญากรรมรุนแรงเพิ่มขึ้น สังคมจะเรียกร้องให้เพิ่มบทลงโทษ และให้เจ้าหน้าที่รัฐจริงจังกับการจัดการกับอาชญากรอย่างเด็ดขาด แต่บางครั้งเจ้าหน้าที่รัฐมีอำนาจมากเกินไป สังคมก็จะเรียกร้องให้จำกัดการใช้อำนาจรัฐเพื่อป้องกันมิให้เกิดการล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของสาธารณชน จากเหตุผลดังกล่าวทำให้เกิดกระบวนการการรอลงโทษเป็นแนวคิดของ

การแก้ปัญหอาชญากรรม โดยเน้นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในข้อหาที่ไม่ร้ายแรงให้กลับตัวเป็นพลเมืองดี โดยไม่ส่งตัวผู้กระทำผิดเข้ารับโทษจำคุกในเรือนจำ และเป็นวิธีการเลี้ยงโทษจำคุกระยะสั้นที่ศาลนิยมใช้มากที่สุด คือ การรอการลงโทษ ดังนั้น การรอการลงโทษตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายก็เพื่อบังคับเน้นการลงโทษเพื่อแก้ไข มิใช่เป็นการแก้แค้น กระบวนการยุติธรรมจึงได้ดำเนินงานตามเจตนารมณ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ หากแต่อาจยังเป็นประเด็นที่ก่อให้เกิดความไม่เห็นด้วยในสังคมเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในการนำมาตรการดังกล่าวมาใช้ที่เหมาะสม (Aker, R. L., 1955)

ประเทศไทยนั้นส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ อันมีพระสงฆ์เป็นนักบวชหรือสาวกผู้เผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอน ซึ่งจากผลสำรวจพระภิกษุ สามเณรของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติประจำปี 2562 ข้อมูล ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2562 มีพระภิกษุ สามเณร ทั่วประเทศจำนวน 250,851 รูป ซึ่งในปัจจุบัน พบว่า การกล่าวหาว่าพระสงฆ์กระทำความผิดอาญานั้นมีจำนวนมากขึ้นเช่นกัน ซึ่งในหลักการแล้วผู้ที่ยังมิได้ถูกตัดสินหรือมีคำพิพากษาว่ากระทำความผิดจริงนั้น ยังถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์และมีสิทธิในการต่อสู้คดีพิสูจน์ข้อกล่าวหาของตนเอง แต่ยังคงมีปัญหามาจากบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติให้พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา หากพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว และเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม หรือพระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้ จากนั้นเมื่อจะต้องจำคุก กักขังหรือขัง และรอคำพิพากษาของศาลยังให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการตามคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลมีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้ และรายงานให้ศาลทราบถึงการสละสมณเพศ ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 29 และ 30 มีลักษณะที่ขัดแย้งต่อพระวินัยและรัฐธรรมนูญหากพระสงฆ์ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา และถูกดำเนินการตามมาตราดังกล่าวแล้ว หากสามารถพิสูจน์ตนเองผ่านกระบวนการยุติธรรมว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ การที่พระสงฆ์ผู้นั้นถูกดำเนินการให้สละสมณเพศย่อมเป็นการกระทำที่ไม่เป็นธรรมต่อพระสงฆ์ จึงเป็นปัญหาที่ว่ากฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบันมีความเหมาะสมกับข้อเท็จจริง และบริบทของสังคมในปัจจุบันหรือไม่ จากสถานการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญและสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์การรอการลงโทษพระสงฆ์ไทยและฆราวาสในกระบวนการยุติธรรมไทย เพื่อสร้างความเข้าใจอันดี และถูกต้องระหว่างการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญากับความคิดเห็นของสาธารณชน เพื่อให้เกิด

ความเหมาะสมระหว่างความมีประสิทธิภาพสูงทั้งในการป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรม (Crime Control) และมาตรการในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน (Due Process) รวมถึงกระบวนการยุติธรรมในทางอาญาของไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการลงโทษของพระสงฆ์และฆราวาสโดยไม่ร่อนการลงโทษในกระบวนการยุติธรรมไทย การลงโทษพระภิกษุตามพระวินัยและกฎหมายอาญา
2. เพื่อศึกษาการร่อนการลงโทษพระสงฆ์ไทยและฆราวาสในกระบวนการยุติธรรมไทย
3. เสนอแนวทางปฏิบัติในการร่อนการลงโทษพระสงฆ์ไทยและฆราวาสตามแนวทางปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง วิเคราะห์การร่อนการลงโทษพระสงฆ์ไทยและฆราวาสในกระบวนการยุติธรรมไทย เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขตการวิจัย

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงเป็นบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายอาญาและมีอายุ 30 ปีขึ้นไป โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มพระภิกษุสงฆ์ ประกอบด้วย พระภิกษุสงฆ์ จำนวน 5 รูป และ 2) กลุ่มฆราวาส ประกอบด้วย ทนายความ ตำรวจ พนักงานอัยการ ผู้พิพากษา และเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ จำนวน 5 คน รวมทั้งหมด 10 รูป/คน โดยกำหนดเกณฑ์ คือ มีอายุ 30 ปีขึ้นไป เป็นบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย มีความเชี่ยวชาญในตำแหน่งงานที่รับผิดชอบ มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาโท และมีประสบการณ์ในตำแหน่งงาน 5 ปีขึ้นไป

1.2 เนื้อหา ได้แก่ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความที่เกี่ยวข้องกับการร่อนการลงโทษ วิวัฒนาการทางความคิด สังคมอาชญาวิทยาทางศาสนา และทางด้านกฎหมาย ความคิดเห็นของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมและประชาชน และประมวลกฎหมายอาญา

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย กระบวนการยุติธรรม ด้านภาษา และด้านวิจัย จำนวน 5 คน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนี

ความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.67 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86 มีความสอดคล้องถือว่าผ่านเกณฑ์ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546) จากนั้นจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) การลงโทษของพระสงฆ์และฆราวาสโดยไม่รอกการลงโทษในกระบวนการยุติธรรมไทย การลงโทษพระภิกษุตามพระวินัยและกฎหมายอาญา และ 3) เสนอแนวทางปฏิบัติในการรอกการลงโทษพระสงฆ์ไทยและฆราวาสตามแนวทางปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรม

3. ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน ระยะที่ 2 การรอกการลงโทษพระสงฆ์ไทยและฆราวาสผลในกระบวนการยุติธรรมไทย (การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร) ระยะที่ 3 การลงโทษของพระสงฆ์และฆราวาสโดยไม่รอกการลงโทษในกระบวนการยุติธรรมไทย การลงโทษพระภิกษุตามพระวินัยและกฎหมายอาญา (แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง) และระยะที่ 4 เสนอแนวทางปฏิบัติในการรอกการลงโทษพระสงฆ์ไทยและฆราวาสตามแนวทางปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรม (การสังเคราะห์)

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ข้อมูลเอกสาร (Content Analysis) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา โดยใช้เทคนิคสามเสา (ด้านข้อมูล ด้านผู้วิจัย ด้านทฤษฎี) ในการตรวจข้อมูลจากการสัมภาษณ์ว่าข้อมูลนั้นอิมตัว ถูกต้อง เพียงพอ และความเชื่อถือได้ของข้อมูลว่าจะสามารถตอบปัญหาของการศึกษาได้อย่างครบถ้วน

ผลการวิจัย

การศึกษาการลงโทษของพระสงฆ์และฆราวาสโดยไม่รอกการลงโทษในกระบวนการยุติธรรมไทย การลงโทษพระภิกษุตามพระวินัยและกฎหมายอาญา พบว่า ในกระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์จะเป็นระบบควบคุมดูแลพระภิกษุ โดยประเภทโทษ และความผิดของพระสงฆ์แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทตามพระธรรมวินัย ประเภทตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และประเภทตามกฎหมายบ้านเมือง เมื่อความผิดเกิดขึ้นแล้วตามกฎหมายอาญา มาตรา 11 ได้แบ่งขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมคณะสงฆ์ไว้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการปฏิบัติเบื้องต้น ขั้นตอนการฟ้องร้อง ขั้นตอนการไต่สวนมูลฟ้อง และขั้นตอนการลงนิคมกรรม (ลงโทษ) ซึ่งโทษที่จะได้รับนั้น แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ถวายคำแนะนำ ทำทัณฑ์บน และให้สละสมณเพศ ในกรณีพระสงฆ์ประพฤติไม่ดีกระทำความผิดร้ายแรงในทางพระวินัยจะ

ถึงขั้นอาบัติปาราชิกจะขาดจากความเป็นพระสงฆ์โดยทันทีที่จะกลับคืนสถานะเป็นฆราวาส ในส่วนของกฎหมายบ้านเมืองเมื่อมีการกล่าวหาว่าพระสงฆ์รูปใดกระทำความผิดทางอาญาและมีการ บังคับให้พระสงฆ์รูปนั้นสละสมณเพศ (จับ สีก) ตาม พรบ.สงฆ์ พ.ศ. 2561 หมวด 3 - 4 ว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์ตีความว่าพระสงฆ์เป็นเจ้าหน้าที่ทางการปกครองตามโครงสร้างเมื่อ กระทำความผิดพระวินัยต้องอาบัติ ต้องนำขึ้นสู่ศาลอาญาทุจริต และต้องสึกโดยทันที ตามมาตรา 29 และ 30 ที่มีวิธีการพิจารณาความแบบไต่สวนที่มุ่งเอาผิดจำเลยและเปิดโอกาสให้จำเลยต่อสู้คดี ยาก ศาลจะรับฟังพยานเอกสารภาครัฐมากกว่าประชาชนหรือฝ่ายจำเลยทำให้พระสงฆ์ที่ถูก กล่าวหามีโอกาสสู้คดีให้ชนะได้น้อย เช่นเดียวกันเมื่อพระสงฆ์มีความผิดทางอาญาต้องเข้าสู่ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเช่นเดียวกับฆราวาส เว้นแต่เป็นกระทำความผิดร้ายแรงทางอาญา พิจารณาตามมาตรา 5 บัญญัติว่า “ ความผิดใดที่การกระทำแม้แต่ส่วนหนึ่งส่วนใดได้กระทำใน ราชอาณาจักรก็ดี ผลแห่งการกระทำเกิดในราชอาณาจักร โดยผู้กระทำประสงค์ให้ผลนั้นเกิดใน ราชอาณาจักร หรือโดยลักษณะแห่งการกระทำ ผลที่เกิดขึ้นควรเกิดในราชอาณาจักร หรือ ย่อมจะเล็งเห็นได้ว่าผลนั้นจะเกิดในราชอาณาจักรก็ดี ให้ถือว่าความผิดนั้นได้กระทำใน ราชอาณาจักร ในกรณีการเตรียมการ หรือพยายามกระทำการใดซึ่งกฎหมายบัญญัติเป็น ความผิด แม้การกระทำนั้นจะได้กระทำนอกราชอาณาจักร ถ้าหากการกระทำนั้นจะได้กระทำ ตลอดไปจนถึงขั้นความผิดสำเร็จ ผลจะเกิดขึ้นในราชอาณาจักรให้ถือว่า การเตรียมการ หรือพยายามกระทำความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักร” ดังนั้น หลักเกณฑ์ที่นำมาใช้กับ พระสงฆ์ในฐานะประชาชนของรัฐใช้เช่นเดียวกับฆราวาส ในขั้นตอนการพิจารณาคดีหรือ ดำเนินคดีเป็นไปตามกระบวนการยุติธรรมในกระบวนการพิจารณาคดีที่มีกฎหมายรองรับอยู่ แล้ว ส่วนการลาสิกขาบทนั้นเป็นเรื่องของกระบวนการปกครองของคณะสงฆ์ที่ขึ้นอยู่กับฐาน ความผิดมากกว่า ในกรณีที่ศาลพิสูจน์ว่าเป็นความเท็จ สามารถกลับมาบวชเป็นพระได้ดังเดิม

ดังผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ที่ว่า “กระบวนการยุติธรรมที่ปรากฏในบทบัญญัติทางกฎหมาย จึงต้องเริ่มต้นมาตั้งแต่ข้อเกิดของกฎหมายระบบกฎหมาย แนวคิดปรัชญาทางกฎหมาย กระบวนการทางกฎหมายที่มาจากอำนาจอธิปไตยของประชาชนโดยรวมตามวิถีทางเสรีนิยม ประชาธิปไตย มีบทบัญญัติทางกฎหมายที่สอดคล้องกับหลักนิติธรรม มีกระบวนการภาค ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมตรวจสอบการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตั้งแต่เริ่มต้น กระบวนการยุติธรรมจนถึงสุดกระบวนการตัดสินบังคับคดีที่มีประชาชนเจ้าของอำนาจ

อธิปไตยมีอำนาจตรวจสอบความถูกต้อง ความเป็นกลาง ความชอบธรรมของการปฏิบัติการ ” (พนักงานอัยการ, 2565)

“การนำหลักการประชาธิปไตยมาใช้กับบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และประชาชน ผู้ต้องขังได้รู้จักการใช้เหตุผลการใช้หลักนิติธรรมภายใต้กฎหมายเดียวกัน และสิทธิเสรีภาพอำนาจหน้าที่ของแต่ละฝ่ายในการสร้างศักยภาพในการแก้ปัญหาร่วมกัน” (ทนายความ, 2565)

“ การกระทำความผิดของพระสงฆ์ร่วมเข้ามากับฆราวาส ที่เป็นการกระทำความผิดหลักในสังคมโดยทั่วไป พระสงฆ์สถานะเป็นนักบวชแต่มีสภาพทางบุคคลเป็นประชาชน เช่นเดียวกับฆราวาส และสามารถกระทำความผิดที่มีโทษทางอาญาของบ้านเมืองเช่นเดียวกับฆราวาส” และ “เหตุผลความจำเป็นในการรอกการลงโทษตามที่กล่าวข้างต้น ทำให้การลดงบประมาณการดูแลนักโทษผู้ถูกคุมขังลดลง ลดจำนวนผู้ถูกคุมขังจำคุกในเรือนจำลง ” (เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์, 2565)

การศึกษาการรอกการลงโทษพระสงฆ์ไทยและฆราวาสผลในกระบวนการยุติธรรมไทยพบว่า การรอกการลงโทษทำให้การลดงบประมาณการดูแลนักโทษผู้ถูกคุมขังลดลง ลดจำนวนผู้ถูกคุมขังจำคุกในเรือนจำลง ช่วยลดการตัดวงจรคนคุก หรือซ้ำเติม ที่เป็นข้อรังเกียจของคนในสังคมปัจจุบัน องค์ประกอบตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 เดิม ในการรอกการลงโทษกับประมวลกฎหมายอาญาใหม่นั้น คือ เดิมคำพิพากษาศาลจำคุกไม่เกิน 5 ปี โทษอาญาใหม่ต้องถูกจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดไม่เกิน 5 ปี มีการขยายการลงโทษ จำคุกเพิ่มขึ้นอีก 2 ปี เป็น 5 ปี ศาลจึงจะรอกการลงโทษพระภิกษุสงฆ์ไทยและฆราวาสได้ แต่ต้องมีการยื่นคำร้องตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ดังนั้น หากพิจารณาตามบทบัญญัติมาตรา 56 ศาลหรือผู้พิพากษาสามารถนำมาใช้ประกอบการพิจารณาการรอกการลงโทษได้ ทั้งพระสงฆ์และฆราวาส ไม่จำเป็นต้องมีความแตกต่างกันมากแต่อย่างใด กล่าวคือ การกระทำความผิดของพระสงฆ์มักจะเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่เป็นอาบัติปาราชิก ตามพระธรรมวินัยที่เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ในการพิจารณา แต่ถ้าหากเป็นความผิดทางอาญาในประมวลกฎหมายอาญาในฐานะความผิดต่าง ๆ นั้น ซึ่งถือว่าเป็นความผิดทางอาญาบ้านเมือง พระสงฆ์จะต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเช่นเดียวกับฆราวาส ปัญหาของพระสงฆ์ก็คือ การถูกควบคุมตัวของเจ้าพนักงานปกครอง ตำรวจ ที่ทำให้พระสงฆ์ต้องลาสิกขาบท ซึ่งเป็นกฎหมายของพระสงฆ์ที่ต้องหาแนวทางการควบคุมตัวพระสงฆ์กันเองเพื่อไม่ต้องมีการลาสิกขาบท เว้นแต่เป็นการกระทำความผิด

ร้ายแรงในทางอาญา หลักเกณฑ์การพิจารณาตามมาตรา 5 แต่อาจมีข้อแตกต่างที่เกิดขึ้นโดยสถานะของพระสงฆ์ ในการใช้ดุลพินิจของศาลพิจารณาในกรณีเข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 56 สิ่งที่แตกต่างกันของพระสงฆ์กับฆราวาส คือ อายุของพระสงฆ์สามารถพิจารณาตามวัยวุฒิ เช่นเดียวกับฆราวาสได้แต่มีข้อดุลพินิจที่เพิ่มเติมเข้ามาของอายุพรรษา ในการครองสมณะเพศของพระสงฆ์ที่ทำให้เกิดความแตกต่าง ในพรรษาที่ครองสมณะเพศจะมีความรู้สึกสำนึกผิดชอบ ชั่วดี ของพระสงฆ์มากกว่าฆราวาส มีการยับยั้งชั่งใจมากกว่าฆราวาส มีความคึกคะนองน้อยกว่าฆราวาส มีคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นกรอบของสมณะมากกว่าฆราวาส ผ่านการอบรมทางจิตในการปฏิบัติธรรมที่เป็นการเพาะบ่มมากกว่าฆราวาส มีสติปัญญาทางการศึกษาอบรมในธรรมศึกษามากกว่า ถ้าหากได้รับการพิจารณาระยะเวลาการรอลงโทษจะน้อยกว่าฆราวาส จะเห็นได้ว่า จากการลงโทษพระสงฆ์ไทยและฆราวาสนั้น จำเป็นต้องนำหลักประชาธิปไตย มาใช้วิเคราะห์การรอลงโทษ อันได้แก่ หลักสิทธิเสรีภาพ หลักนิติธรรม หลักทฤษฎีเหตุผล หลักการทางกฎหมาย หลักการบริหารทางการเมือง หลักพฤติกรรมชุมชน และหลักความยุติธรรม ดังนั้น ควรนำหลักประชาธิปไตยที่มีการรับรองสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคของประชาชน โดยยึดกฎหมายและกระบวนการทางกฎหมายแห่งรัฐธรรมนูญ และนำหลักบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ มาใช้วิเคราะห์การรอลงโทษ

การศึกษาเสนอแนวทางปฏิบัติในการรอลงโทษพระสงฆ์ไทยและฆราวาสตามแนวทางปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรม พบว่า ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 ควรมีการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายให้มีความชัดเจน ครอบคลุม และเหมาะสมกับสถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมวิทยาการเมืองที่ให้กระบวนการยุติธรรมดำเนินคดีอาญานำหลักแนวคิดยุติธรรมชุมชน ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมเพื่อร่วมแก้ปัญหาอาชญากรรมตรงจุด ต้นเหตุ ดังนี้

1. บุคคลที่มีชุมชนพื้นถิ่นอยู่อาศัยเป็นสำคัญในรูปแบบคณะกรรมการชุมชนท้องถิ่น การแก้ไขบทบัญญัติในกระบวนการยุติธรรมที่ศาลผู้พิพากษาที่พิจารณาคดี สามารถนำแนวคิดยุติธรรมชุมชนมาใช้ประกอบการพิจารณาโดยไม่ต้องให้คู่ความในคดีร้องขอเป็นการสร้างหลักการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และการพึ่งพาซึ่งกันและกันของกระบวนการยุติธรรมที่มีเขตอำนาจในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ และประสานสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นในชุมชนสังคมต่อไป ดังนั้น การแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 56 แห่งประมวลกฎหมายอาญานั้น หลักในเรื่องการ

รอกการลงโทษนั้น ศาลสามารถเห็นสมควรและใช้อำนาจในการรอกการลงโทษได้เองหากเข้าหลักเกณฑ์ตามที่มาตรา 56 กำหนดไว้ หรือคู่ความร้องขอก็สามารถทำได้

2. การกำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจพิจารณาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิด เพื่อใช้เป็นมาตรการดำเนินการกับผู้กระทำความผิด โดยกำหนดให้เมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิด หรือการรู้สึกความผิด และพยายามบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้น หรือเหตุอื่นอันควรปรานีแล้ว ศาลจะพิพากษาว่าผู้ที่มีความผิดแต่รอกการกำหนดโทษ หรือกำหนดโทษแต่รอกการลงโทษไว้ ไม่ว่าจะเป็นโทษจำคุกหรือปรับอย่างหนึ่งอย่างใดหรือทั้งสองอย่าง เพื่อให้โอกาสกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาล จะได้กำหนดแต่ต้องไม่เกินห้าปี นับแต่วันที่ศาลพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของผู้นั้นด้วยหรือไม่ก็ได้

3. ในการกำหนดโทษมีการใช้บัญชีระดับอัตราโทษ (Sentencing guide line) หรือยึดออกมาช่วยเป็นกรอบให้การใช้ดุลพินิจเป็นแนวทางเดียวกัน และในการพิจารณา กำหนดโทษของศาลเพื่อลงโทษ จำเลยนั้นศาลจะไม่ได้พิจารณาข้อเท็จจริง หรือข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อจำเลย ซึ่งการกำหนดโทษมีการใช้บัญชีระดับอัตราโทษ (Sentencing guide line) ดังนั้น ควรการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษให้มีมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งการกำหนดเกณฑ์ดังกล่าว จะทำให้การลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นเกิดความชัดเจน เหมาะสมกับบุคคลและหลักการลงโทษให้ได้สัดส่วน

4. เพิ่มเติมบทบัญญัติในพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 หรือเป็นกฎกระทรวงประกาศตามแค่ว่าจะดำเนินการให้สอดคล้อง ซึ่งเป็น การส่งเสริมการกระจายอำนาจในการปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม แต่ไม่ควรให้อำนาจในการรอกการลงโทษจำคุก ซึ่งเป็นอำนาจสำคัญ

อภิปรายผล

จากการศึกษาการลงโทษของพระสงฆ์และฆราวาสโดยไม่รอกการลงโทษในกระบวนการยุติธรรมไทย การลงโทษพระภิกษุตามพระวินัยและกฎหมายอาญา ในกระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์จะเป็นระบบควบคุมดูแลพระภิกษุ โดยประเภทโทษ และความผิดของพระสงฆ์ จากกฎหมายอาญา มาตรา 11 ได้แบ่งขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมคณะสงฆ์ไว้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการปฏิบัติเบื้องต้น ขั้นตอนการฟ้องร้อง ขั้นตอนการไต่สวนมูลฟ้อง และ

ขั้นตอนการลงนิคหกรรม (ลงโทษ) ซึ่งโทษที่จะได้รับมี 3 ระดับ คือ ถวายคำแนะนำ ทำทัณฑ์บน และให้สละสมณเพศ ในทางพระวินัยหากพระสงฆ์ประพฤติน่าติระทำความผิดร้ายแรงถึงขั้นอาบัติปาราชิกจะถูกตัดสินให้ขาดจากความเป็นพระสงฆ์ และในทางกฎหมายเมื่อพระสงฆ์กระทำผิดทางอาญาจะบังคับให้พระสงฆ์สละสมณเพศทันที (จับ สีก) และเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเช่นเดียวกับฆราวาส ในขั้นตอนการพิจารณาคดีหรือดำเนินคดีเป็นไปตามกระบวนการยุติธรรมในกระบวนการพิจารณาคดีที่มีกฎหมายรองรับอยู่แล้ว ในขณะเดียวกันศาลพิสูจน์แล้วว่าเป็นความเท็จสามารถกลับมาบวชเป็นพระได้ดังเดิม ดังนั้น พระสงฆ์เมื่อทำความผิดที่เป็นกฎหมายบ้านเมืองที่มีโดยอาญาก่ออยู่ในสถานะประชาชนคนหนึ่งตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ส่วนความผิดพระธรรมวินัยสงฆ์ต้องไปตามกฎของสงฆ์ ดังเช่นพระมหาเสาร์คำ ฌมฺมธโร และภัสนนท์ พวงเถื่อน ได้กล่าวไว้ว่าเมื่อสังคมประกอบด้วยบุคคลที่หลากหลายสถานะ และหลากหลายพฤติกรรม ทำให้ในแต่ละสังคมย่อมมีระเบียบปฏิบัติเฉพาะของกลุ่มสังคมนั้น เช่นเดียวกับการที่พระภิกษุสงฆ์อยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ซึ่งมีทั้งพระภิกษุที่ประพฤติดีและประพฤติไม่ดี จึงเกิดกระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์เพื่อเป็นระบบควบคุมดูแลพระภิกษุ โดยประเภทโทษและความผิดของพระภิกษุสงฆ์แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทตามพระธรรมวินัย ประเภทตามพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน และประเภทตามกฎหมายบ้านเมือง ทั้งนี้ในกระบวนการยุติธรรมของคณะสงฆ์ เมื่อความผิดเกิดขึ้นแล้วตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 ได้แบ่งขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมคณะสงฆ์ไว้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการปฏิบัติเบื้องต้น ขั้นตอนการฟ้องร้อง ขั้นตอนการไต่สวนมูลฟ้อง และขั้นตอนการลงนิคหกรรม (ลงโทษ) ซึ่งโทษที่จะได้รับนั้น แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ถวายคำแนะนำ ทำทัณฑ์บน และให้สละสมณเพศ ซึ่งผู้ที่มีอำนาจลงนิคหกรรมได้นั้น จะเป็นเจ้าอาวาส เจ้าคณะปกครองสงฆ์ พระวินยาธิการ พระภิกษุผู้พิจารณา หรือคณะผู้พิจารณา และหากมีความผิดที่เนื่องด้วยกฎหมายอาญา ก็ต้องรับโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน นอกจากนี้ เมื่อมีความผิดเข้าสู่กระบวนการแล้ว ยังมีลักษณะที่แยกออกไปเป็น 2 ทาง คือ กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก กรณีที่เป็นพระสงฆ์นอกพื้นที่ที่มีความผิดเป็นอาญาแผ่นดินหรือความผิดนั้นเป็นลักษณะโลกวัชชะกับทั้งเป็นที่สนใจของสังคม กระบวนการจะมีความรวดเร็ว ยากต่อการเจรจา ประนีประนอมยอมความ และโทษที่ได้รับจะเป็นโทษหนัก (พระมหาเสาร์คำ ฌมฺมธโร และภัสนนท์ พวงเถื่อน, 2563)

จากการศึกษาการรอลงโทษพระสงฆ์ไทยและฆราวาสในกระบวนการยุติธรรมไทย หลักแนวคิดยุติธรรมชุมชนนั้น เห็นได้ว่าการนำหลักประชาธิปไตยที่มีลักษณะสำคัญ ประกอบด้วย หลักความเสมอภาค หลักสิทธิเสรีภาพและหน้าที่หลักนิติธรรมหลักการใช้เหตุผล หลักการมีส่วนร่วมทางการเมืองนำมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาอาชญากรรม หลักการตอกย้ำ ปทัสถานทางพฤติกรรมชุมชน หลักการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ หลักการคุ้มครองความปลอดภัย สาธารณะ ในการรอลงโทษต้องนำหลักความเสมอภาคเท่าเทียม และหลักการลักโทษสายสัมพันธ์หลักการพึ่งพาซึ่งกันและกัน รวมถึงหลักการเป็นผู้ที่มีจิตสาธารณะ ดังนั้น หลักการที่กล่าวมาทั้งหมดนำมาเสริมโครงสร้างทางสังคมที่สร้างอรรถประโยชน์เกิดขึ้นกับสังคมโดยรวม โดยการนำหลักประชาธิปไตยที่นำมารับรองสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และความเท่าเทียมกันของประชาชน โดยยึดถือกฎหมายและกระบวนการทางกฎหมายแห่งรัฐธรรมนูญเป็นหลัก ประกอบกับนำหลักบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติมาใช้ประกอบควบคู่กับวิเคราะห์การรอลงโทษ จะทำให้หลักเกณฑ์นั้นสมดุล มีเหตุมีผล ช่วยในการตัดสินใจ ดังเช่น สมบัติ ชัยวนิชย์ ได้กล่าวว่าการกำหนดโทษในประเทศไทย ศาลเลือกใช้การรอลงโทษ หรือการรอลงโทษกำหนดโทษแทนการลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดได้ หากเข้าหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งจะส่งผลให้ผู้กระทำความผิดเล็กน้อยไม่จำเป็นต้องรับโทษจำคุก จึงเป็นช่องทางที่เปิดให้ศาลใช้ดุลพินิจในการเลือกกำหนดโทษทางอาญาให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละรายด้วย จึงสรุปได้ว่า การลงโทษแบบเรียงกระทงเป็นการลงโทษแบบเรียงเป็นรูปแบบการลงโทษที่เป็นประโยชน์ในแง่ของการส่งสารต่อสาธารณะเป็นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ หนึ่งในด้านการป้องกันอาชญากรรมการกระทำผิดวิธีหนึ่ง เนื่องจากการเรียงกระทงลงโทษเป็นเสมือนการเน้นย้ำความผิดในแต่ละฐานของความผิดที่เพิ่มขึ้นมาอย่างไ้ก็ตาม ศาลก็ต้องคำนึงถึงโทษรวมในส่วนลดโทษที่เท่ากันในจุดอื่นเพื่อให้ผลรวมโทษสุดท้ายนั้นเหมาะสมกับภาพรวมของความผิดด้วย (สมบัติ ชัยวนิชย์, 2563)

จากการศึกษาเสนอแนวทางปฏิบัติในการรอลงโทษพระสงฆ์ไทยและฆราวาสตามแนวทางปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรม ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 ควรมีการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายให้มีความชัดเจน ครอบคลุม และเหมาะสมกับสถานการณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงและเกิดกระบวนการยุติธรรม ดังนี้ 1) การกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องการรอลงโทษนั้น ศาลสามารถเห็นสมควรและใช้อำนาจในการรอลงโทษได้เองหากเข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 56 กำหนดไว้ หรือคู่ความร้องขอก็สามารถทำได้ 2) การกำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจพิจารณาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับผู้กระทำความผิด เพื่อใช้เป็น

มาตรการดำเนินการกับผู้กระทำความผิด โดยกำหนดคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการพิจารณา เช่น อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เพื่อให้โอกาสกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด 3) ในการกำหนดโทษ มีการใช้บัญชีระดับอัตราโทษ (Sentencing guide line) ควรชุดลพินิจกำหนดโทษให้มีมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งการกำหนดเกณฑ์ดังกล่าวจะทำให้การลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นเกิดความชัดเจน เหมาะสมกับบุคคลและหลักการลงโทษให้ได้สัดส่วน และ 4) เพิ่มเติมบทบัญญัติในพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 หรือเป็นการส่งเสริมการกระจายอำนาจในการปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม แต่ไม่ควรให้อำนาจในการรอกการลงโทษจำคุก ดังเช่น สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สีตะสิทธิ์ ได้กล่าวถึงการปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมของไทยให้อยู่ภายในกรอบของทฤษฎีทัณฑ์วิทิตยาทั้งสี่ทฤษฎีให้มากยิ่งขึ้น ด้วยการแก้ไขกฎหมาย 5 เรื่องหลัก คือ 1) ให้มีการปรับปรุงกฎหมายอาญาที่มีอัตราโทษโดยเฉพาะโทษปรับให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน 2) ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษของศาลให้สอดคล้อง และเป็นไปตามทฤษฎีทัณฑ์วิทิตยามากยิ่งขึ้น 3) ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับโทษและวิธีการคุมประพฤติผู้กระทำความผิดทั่วไปและผู้กระทำความผิดซ้ำให้มีมาตรการทางเลือกที่ศาลจะสามารถนำมาปรับใช้ได้มากขึ้นและให้มาตรการต่าง ๆ มีประสิทธิภาพในการป้องกันและตัดโอกาสในการกระทำความผิดซ้ำ รวมไปถึงการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดได้มากยิ่งขึ้น 4) ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติงานราชทัณฑ์และการปฏิบัติงานคุมประพฤติให้เป็นไปในแนวทางแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดอย่างเต็มรูปแบบ และ 5) เสนอให้มีการพักการลงโทษและการพระราชทานอภัยโทษให้มีความสำคัญกับการพิจารณาพัฒนาการในการแก้ไขฟื้นฟูตนเองของผู้กระทำความผิดและความเสี่ยงในการกระทำความผิดซ้ำแต่ละรายให้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากเมื่อเกิดขึ้นร่วมกันแล้วส่งผลให้ กระบวนการยุติธรรมไทยไม่เป็นไปตามทฤษฎีทัณฑ์วิทิตยาใด ๆ เลย และจึงส่งผลต่อเนื่องไปถึงการ กระทำความผิดกฎหมายซ้ำของผู้กระทำความผิดในประเทศไทย (สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สีตะสิทธิ์, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การลงโทษของพระสงฆ์และฆราวาสโดยไม่รอกการลงโทษในกระบวนการยุติธรรมไทย การลงโทษพระภิกษุตามพระวินัยและกฎหมายอาญา ในทางพระวินัยหากพระสงฆ์ประพฤติ

ไม่ตีกระทำความผิดร้ายแรงถึงขั้นอาบัติปาราชิกจะถูกตัดสินให้ขาดจากความเป็นพระสงฆ์ และในทางกฎหมายเมื่อพระสงฆ์กระทำความผิดทางอาญาจะบังคับให้พระสงฆ์สละสมณเพศทันที (จับ ลี) และเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเช่นเดียวกับฆราวาส ในขั้นตอนการพิจารณาคดีหรือดำเนินคดีเป็นไปตามกระบวนการยุติธรรมในกระบวนการพิจารณาคดีที่มีกฎหมายรองรับอยู่แล้ว ในขณะที่เดียวกันศาลพิสูจน์แล้วว่าเป็นความเท็จสามารถกลับมาบวชเป็นพระได้ดังเดิม ในส่วนของการรื้อการลงโทษพระสงฆ์ไทยและฆราวาสในกระบวนการยุติธรรมไทย การนำหลักประชาธิปไตยที่นำมารับรองสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และความเท่าเทียมกันของประชาชน โดยยึดถือกฎหมายและกระบวนการทางกฎหมายแห่งรัฐธรรมนูญเป็นหลัก ประกอบกับนำหลักบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติมาใช้ประกอบควบคู่กับวิเคราะห์การรื้อการลงโทษ จะทำให้หลักเกณฑ์นั้นสมดุล มีเหตุผล ซึ่งช่วยในการตัดสิน ซึ่งได้เสนอแนวทางปฏิบัติในการรื้อการลงโทษพระสงฆ์ไทยและฆราวาสตามแนวทางปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรม คือ การกำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจพิจารณาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิด เพื่อใช้เป็นมาตรการดำเนินการกับผู้กระทำความผิด โดยกำหนดคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการพิจารณา เช่น อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษา อบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เพื่อให้โอกาสกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด และควรการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษให้มีมาตรฐานเดียวกัน มีความชัดเจน เหมาะสมกับบุคคลและหลักการลงโทษให้ได้สัดส่วน ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ คือ การจัดอบรมภาคปฏิบัติสร้างแนวทางในการประสานงาน และสร้างสามัญสำนึกในการทำงานร่วมกันเพื่อแสวงหาอาชญากรรม ในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันถักทอความสัมพันธ์หรือสร้างความสมานฉันท์ และปรับทัศนคติ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายคือ คณะสงฆ์ควรมีนโยบายที่จะแยกระบบกระบวนการยุติธรรมออกจากงานด้านการปกครอง โดยพระภิกษุที่ทำงานด้านกระบวนการยุติธรรมต้องไม่มีหน้าที่ทางการปกครอง ซึ่งจะช่วยให้ลดความลังเลในการตัดสินคดีที่เป็นกระแสวิกฤต หรือจะมีผลกระทบต่อบรรบบปกครอง ทั้งนี้ยังเป็นการกระจายอำนาจ และเพิ่มความมีเอกภาพในการทำงานโดยไม่ถูกกดดันจากสายการบังคับบัญชาแบบระบบเดิมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรศึกษากระบวนการยุติธรรมทางอาชญาในการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในการให้คำแนะนำแก่ผู้กระทำความผิดทั้งพระสงฆ์และฆราวาส ในความผิดที่ไม่สูงตามกฎหมายในกระบวนการรื้อการลงโทษ

เอกสารอ้างอิง

- เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์. (18 มีนาคม 2565). การวิเคราะห์การรอกการลงโทษพระสงฆ์ไทยและ
ฆราวาสในกระบวนการยุติธรรมไทย. (ประเสริฐ ลิมประเสริฐ และพระสิทธินิติธาดา,
ผู้สัมภาษณ์)
- ชนะรัตน์ ผกาพันธ์. (2560). มาตรการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทาง
อาญา ของประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมาย
อาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ทนายความ. (20 มีนาคม 2565). การวิเคราะห์การรอกการลงโทษพระสงฆ์ไทยและฆราวาสใน
กระบวนการยุติธรรมไทย. (ประเสริฐ ลิมประเสริฐ และพระสิทธินิติธาดา, ผู้สัมภาษณ์)
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. (เล่มที่ 2). กรุงเทพมหานคร:
สุวีริยาการพิมพ์.
- ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2535). รายงานการวิจัยเรื่องการบริหารงานยุติธรรมในระบอบ
ประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์.
- พนักงานอัยการ. (24 มีนาคม 2565). การวิเคราะห์การรอกการลงโทษพระสงฆ์ไทยและฆราวาส
ในกระบวนการยุติธรรมไทย. (ประเสริฐ ลิมประเสริฐ และพระสิทธินิติธาดา,
ผู้สัมภาษณ์)
- พระมหาเสาร์คำ ธรรมธีโร และภัสสนันท์ พ่วงเถื่อน. (2563). หลักธรรมาภิบาลในกระบวนการ
ยุติธรรมของคณะสงฆ์ในจังหวัดชลบุรี. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 9(1),
135-147.
- ศรีลา ทองกลาง. (2563). ร่างพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและ
ค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา. เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2563 จาก [www.polsci.
chula.ac.th/sumonthip](http://www.polsci.chula.ac.th/sumonthip)
- สมบัติ ชัยวณิชย์. (2563). ปัญหาในการลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคล. วารสารสังคมศาสตร์และ
มนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(9), 278-265.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2546). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บริษัท
เฟื่องฟ้า พรินติ้ง.

- สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สัตะสิทธิ์. (2558). แนวทางที่เหมาะสมในการลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์นิติศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมนทิพย์ จิตสว่าง. (2563). เอกสารประกอบคำบรรยาย “อาชญาวิทยา”. เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2563 จาก www.polsci.chula.ac.th/sumonthip
- อัษฎางค์ เชี่ยวธาตา. (2549). ความร่วมมือระหว่างองค์กรกระบวนการยุติธรรมต่อกรณีข้อมูลข่าวสารเพื่อประสิทธิภาพการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยการยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.
- อำนาจ เนตยสุภา. (2563). สารสำคัญของ การแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2563 จาก www.ago.go.th/bykanongdetch/viaya.html
- Aker, R. L. (1955). *Criminological Theories: Introduction and Evaluation*. Los Angeles: Roxbury Publishing Company.

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 54-70

บทความวิจัย

การพัฒนาอาชีพส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในอันดามัน*

CREATING JOBS FOR THE COMMUNITY TOURISM TO DEVELOP THE LOCAL ECONOMY OF THE ANDAMAN REGION

สุนันทา คันธานนท์¹Sunanta Kuntanon¹¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ภูเก็ต¹Faculty of humanities and Social Sciences Phuket Rajabhat University, Phuket, Thailand¹Corresponding author E-mail: sunanta.k@pkru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการยกระดับอาชีพ เพิ่มมูลค่า สร้างความน่าเชื่อถือของอาชีพที่ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในอันดามัน 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับอาชีพที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการประกอบอาชีพที่ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนอันดามัน คือ นักการเมืองท้องถิ่น นักวิชาการ ข้าราชการ ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม ผู้ประกอบการ นักศึกษา ประชาชน และนักท่องเที่ยว กลุ่มละ 3 คน รวมเป็น 27 คน ใช้สัมภาษณ์เชิงลึกศึกษาแนวทางการยกระดับอาชีพ เพิ่มมูลค่า สร้างความน่าเชื่อถือของอาชีพที่ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในอันดามัน และใช้แบบสอบถามศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับอาชีพที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว

ชุมชน จากประชากรจังหวัดภูเก็ต 402,017 คน พังงา 267,491 คน กระบี่ 469,769 คน ตรัง 643,072 คน และระนอง 190,399 คน โดยพื้นที่ติดทะเลอันดามันใช้สูตร การคำนวณเครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง 348 คน โดยกำหนดสัดส่วน $P = 0.5$ เพื่อป้องกันแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์จึงเพิ่มจังหวัดละ 400 คน รวมเป็น 2,000 คน ใช้ได้ 1,987 คน ซึ่งเครื่องมือศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสร้างเป็นแบบสอบถามแล้วปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตามหลักการ (IOC) ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการท่องเที่ยวในอันดามัน คือ พัฒนาคน สร้างอาชีพ รับผิดชอบต่อสังคม ผ่านเครือข่ายร่วมพัฒนา จัดหาวัฒนธรรม ทำโฆษณาและประชาสัมพันธ์ และระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเพิ่มมูลค่ามากที่สุด ($\bar{X} = 4.38$) รองลงมา คือ ด้านการสร้างค่านาเชื่อถือ ($\bar{X} = 4.21$) และด้านการยกระดับอาชีพ ($\bar{X} = 4.13$) ตามลำดับ

คำสำคัญ: เศรษฐกิจฐานราก, การพัฒนาอาชีพ, การท่องเที่ยวชุมชน

Abstract

This research aimed to study 1) the ways to improve career development, add value, build credibility of careers in tourism management which develop grassroots economy in Andaman region, and 2) the satisfaction of tourists about careers which supports local tourism. A specific selection method, which includes in-depth interviews, was used to gather the qualitative data. The participants of this study were stakeholders in tourism management in Andaman region. There were nine groups of participants and three people in each group. Those groups were local politicians, academicians, governors, community leaders, group leaders, business owners, students, tourists and other people. While questionnaires were used to gather quantitative data about the satisfaction of the tourists. The participants were selected from the population in Andaman region which were 402,017 people in Phuket, 267,491 people in Phang - Nga, 469,769 people in Krabi, 643,072 people in Trang and 190,399 people in Ranong. They were the sample of 348 people selected by Craigsie and Morgan's ready -

made tables $P = 0.5$. To avoid incomplete questionnaire responses, the researchers, therefore, added the participants up to 400 people each province. There was a total of 2,000 questionnaire responses, but it can be used only 1,987 questionnaire responses. The research instruments were distributed to three experts to check validity in the form of Items Objective Congruence Index (IOC). The results of this study showed that 1) guidelines for tourism management in Andaman region were to develop people, create careers, build accommodations for tourism services, develop connections, provide innovations, advertise and public relations. 2) an overall satisfaction of the tourists was in the highest level of ($\bar{X} = 4.24$) When considering each aspect, it was found that the value added was the highest level ($\bar{X} = 4.38$), followed by credibility building ($\bar{X} = 4.21$), and career development ($\bar{X} = 4.13$), respectively.

Keywords: Foundation Economy, Career Development, Community Tourism

บทนำ

ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ ปัญหาการว่างงาน รวมทั้งการมีค่านิยมการใช้สินค้าจากต่างประเทศ ประชาชนใช้จ่ายเงินเกินตัว รวมทั้งการพัฒนาประเทศที่พึ่งพาเงินทุนและเทคโนโลยีจากต่างประเทศจำนวนมาก เป็นเหตุผลหลักที่ทำให้ไทยขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เงินสำรองระหว่างประเทศลดลงอย่างรวดเร็ว (ภัทรชนม รัตนางกูร, 2562) การพัฒนาอาชีพเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน จะช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก สร้างมูลค่าสร้างรายได้ให้คนในชุมชน พัฒนาศักยภาพและยกระดับชุมชน ส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพเข้ามาโดยเน้นการสร้างเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทยควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการอนุรักษ์วิถีชีวิตประเพณีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อให้เกิดการปรับตัวและการดำรงอยู่ของกลุ่มชนชาติพันธุ์ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน จึงจำเป็นต้องเร่งหาวิธีการดำเนินการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้ตรงกับความต้องการได้อย่างแท้จริง

รัฐบาลมีนโยบายในการพัฒนาโครงการที่เกิดจากศักยภาพของชุมชน และก่อให้เกิดรายได้ที่ยั่งยืน โดยการเชื่อมโยงการใช้ทรัพยากรของรัฐ ท้องถิ่น และจังหวัด เพื่อเพิ่ม

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของสมาชิกกลุ่มอาชีพ (วันปิติ ศรีธรรม, 2561) ชุมชนที่ปรับตัวได้มีแนวโน้มจะเป็นชุมชนที่สามารถพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่อาศัยปัจจัยการผลิตในชุมชน มีการพึ่งพาเงินทุน และเทคโนโลยีจากภายนอกชุมชนน้อย และสามารถนำผลผลิตที่ได้กลับมามีบริโภคในชุมชนได้ มิติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ ระบบเศรษฐกิจที่เป็นการผลิตเพื่อการค้า และมิติทางด้านวัฒนธรรมที่ถูกสร้างขึ้นมาจากระบบความสัมพันธ์ และการจัดระเบียบการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน วัฒนธรรม เป็นความเชื่อ เป็นอุดมการณ์ เป็นคุณค่า เป็นมาตรฐานที่คนในชุมชนมีร่วมกัน ทั้งทุนที่เป็นเงิน ทุนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า ทุนที่เป็นผลผลิต ทุนความรู้ ภูมิปัญญา ทักษะต่าง ๆ (อานันท์ ตะนัยศรี, 2562) สถานภาพของผู้ประกอบการท้องถิ่นในปัจจุบันไม่มีการให้ความรู้อย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชน อีกทั้งยังไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย จึงพบว่าจำเป็นต้องมีปัจจัยกำหนด ความพร้อมของผู้ประกอบการท่องเที่ยวท้องถิ่น จำเป็นต้องสร้างงานและกระจายรายได้ให้ท้องถิ่นอย่างเป็นธรรม (กมล รัตนวิระกุล, 2562) จากสถานการณ์ที่มีผลต่อความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาการศึกษา นั้นมีหลายประการ อาทิ ความก้าวหน้า ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศแบบก้าวกระโดดที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจ การปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) ต่อการเปลี่ยนแปลงสู่การปฏิวัติอุตสาหกรรม ผลกระทบต่อการเป็นประชาคมอาเซียนต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม การที่ประเทศจะก้าวเข้าสู่ Thailand 4.0 นั้น จำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการขับเคลื่อนไปทั้งระบบ (สุคนธ์ สิ้นธพานนท์, 2560)

กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน ประกอบด้วย พื้นที่จังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ และจังหวัดตรัง ตั้งอยู่บริเวณคาบสมุทรภาคใต้ฝั่งตะวันตก มีรูปร่างพื้นที่ทอดตัวเป็นแนวยาวตามแนวเหนือ - ใต้ มีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลของมหาสมุทรอินเดียเป็นแนวยาว 878 กิโลเมตร โดยมีลักษณะภูมิฐานเป็นทิวเขาสูงติดชายฝั่งทะเลที่มีลักษณะชายฝั่งจมน้ำและเว้า ๆ แหว่ง ๆ โดยมีเกาะริมทวีป (Continental Island) และเกาะขวางกัน (Barrier Island) กระจายตัวตลอดแนวชายฝั่งทะเลอันดามัน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวในระดับโลก สามารถสร้างรายได้และกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชนได้หากมีการบริหารจัดการที่เหมาะสม และการกระจายรายได้โดยการท่องเที่ยวอย่างครบวงจร ที่ได้ขยายสู่การพัฒนาเครือข่ายชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ที่มุ่งให้ชุมชนดำเนินชีวิตตามหลักการพึ่งพาตนเองได้โดยอาศัยการทำงานร่วมกันแบบเครือข่ายเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน และใกล้เคียงกัน ร่วมมือแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างความเข้มแข็ง พัฒนาอาชีพส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน จะช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

สร้างมูลค่า สร้างรายได้ให้คนในชุมชน พัฒนาศักยภาพ และยกระดับชุมชนยิ่งขึ้น ส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพเข้ามาโดยการเน้นการสร้างเอกลักษณ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการยกระดับอาชีพ เพิ่มมูลค่า สร้างความน่าเชื่อถือของอาชีพที่ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในอันดามัน
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับอาชีพที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาอาชีพส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในอันดามันนักวิจัยได้แบ่งกระบวนการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นประชาชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการประกอบอาชีพที่ส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ในอันดามัน

กลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) เพื่อศึกษาแนวทางการยกระดับอาชีพ เพิ่มมูลค่า สร้างความน่าเชื่อถือของอาชีพที่ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในอันดามัน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Samples) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ถือได้ว่าเป็นข้อมูลเชิงลึกที่ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยใช้วิธีเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (ผ่องพรรณ ทรัพย์มงคลกุล, 2553) ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจได้ลึกซึ้งที่สุด ได้ข้อมูลสำคัญที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับคุณสมบัติที่ผู้วิจัยต้องการ คือ เป็นผู้มีส่วนได้เสียต่อการท่องเที่ยวชุมชน เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับบริบทของชุมชนได้เป็นอย่างดี และสามารถให้ข้อมูลที่มีคุณภาพครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาของการวิจัย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้จัดได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการประกอบอาชีพที่ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนอันดามัน ประกอบด้วย นักวิชาการ 3 คน นักการเมืองท้องถิ่น 3 คน ข้าราชการ 3 คน ผู้นำชุมชน 3 คน ผู้นำกลุ่ม

อาชีพ 3 คน ผู้ประกอบการ 3 คน นักศึกษา 3 คน ประชาชน 3 คน นักท่องเที่ยว 3 คน รวมทั้งหมด 27 คน เพราะสามารถให้ข้อมูลได้ครอบคลุมตามประเด็นที่ต้องการ ผู้วิจัยจะดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตัวเอง เพื่อเก็บข้อมูลด้านข้อเท็จจริง ข้อมูลความคิด และเจตคติ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนตรงประเด็น ระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลเนื้อหาของการสัมภาษณ์ เป็นไปเพื่อให้ได้ข้อคิดเห็นที่มีต่อประเด็นการศึกษาวิจัย ในระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการบันทึกข้อมูลโดยย่อ พร้อมกับผู้ช่วยบันทึกคำสัมภาษณ์ในเทปบันทึก (กรณีผู้ให้ข้อมูลสำคัญอนุญาต)

การศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับอาชีพที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ประชากรที่ (Population) ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นนักท่องเที่ยว และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการพัฒนาอาชีพในชุมชนและหน่วยงานที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ใช้วิธีการคำนวณขนาดตัวอย่างแบบไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ ร้อยละ 95 และยอมรับความผิดได้ไม่เกิน ร้อยละ 5 ในการศึกษาได้กำหนดตามพื้นที่ (Area Sampling) ใน 5 จังหวัด คือจังหวัดภูเก็ต จังหวัดพังงา จังหวัดกระบี่ จังหวัดตรัง และจังหวัดระนอง ที่ติดชายฝั่งทะเลอันดามัน จากประชากร จังหวัดภูเก็ต 402,017 คน พังงา 267,491 คน กระบี่ 469,769 คน ตรัง 643,072 คน และ ระนอง 190,399 คน ใช้สูตรการคำนวณเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง 348 คน เพื่อป้องกันแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์จึงเพิ่มจังหวัดละ 400 คน รวมเป็น 2,000 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสังเกตนักวิจัยได้ศึกษาเอกสาร (Documentary Research) งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพ การท่องเที่ยวชุมชน การพัฒนา เศรษฐกิจฐานราก บริบทชุมชนอันดามัน เพื่อมาร่างเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อเป็นการยืนยันคุณภาพของเครื่องมือ นักวิจัยได้ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัยดังกล่าว จำนวน 3 ท่าน ตามหลักการ (CVI) พบว่า ผลการให้คะแนนของผู้ทรงคุณวุฒิ ทุกข้ออยู่ในระดับ ดีเยี่ยม (Excellent) มีค่าเท่ากับ 1.0 ส่งผลให้สามารถนำข้อคำถามนั้นมาใช้ในการศึกษาวิจัยได้

2. แบบสอบถามศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสร้างเป็นแบบสอบถามแล้วปรึกษาผู้เชี่ยวชาญตามหลักการ (IOC) ซึ่งได้แบบสอบถามที่มีคุณภาพที่ผ่านเกณฑ์การประเมินอยู่ในระดับ สูงกว่า 0.50

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) เมื่อนักวิจัยได้ออกแบบ เครื่องมือตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้แล้วนั้น นักวิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อศึกษาวิจัยที่ออกโดยมหาวิทยาลัย เพื่อลงเก็บข้อมูล โดยนักวิจัยติดต่อผู้นำชุมชน หรือผู้นำท้องถิ่น ผู้นำกลุ่ม เพื่อศึกษาข้อมูลชุมชนพื้นฐานด้วยการสังเกตและขอสัมภาษณ์ในประเด็นการศึกษา จนเสร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งนี้ นักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลด้วยตนเองเนื่องจากเป็นผู้วางแผนการดำเนินการวิจัย เข้าใจวิธีการและข้อมูลที่ต้องการเพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลมีความถูกต้อง โดยนักวิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลที่ลงพื้นที่ให้มีความสมบูรณ์ที่สุด ทั้งนี้ นักวิจัยได้ให้ความสำคัญกับการตีความหมาย (Meaning) ของเนื้อหา ปรากฏการณ์ ข้อมูล ที่ได้จากการจัดหมวดหมู่ หลังจากนั้นจะทำการพิจารณา หาความหมายโดยนำหลักการทางวิชาการเป็นประเด็นหลักแล้วทำการตีความหมายแบบตรงไปตรงมา จากปรากฏการณ์ข้อมูลนั้น (Linear interpretation) ถัดมาหากปรากฏการณ์ไม่ชัดเจน หรือข้อมูลคลุมเครือจะใช้หลักการตีความหมาย โดยนำหลักการทางวิชาการ จารีตประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยม ฯลฯ มาเทียบเคียงแล้วทำการตีความหมายในลักษณะทางอ้อม (Spiral interpretation) ลำดับต่อไปนี้จะแสดงให้เห็นถึงขั้นตอนที่เป็นกระบวนการในการเตรียมตัว วิเคราะห์ข้อมูล โดย 1) ถอดเทปข้อมูลเรียบเรียงข้อมูล แสดงลักษณะข้อมูลว่ามีเนื้อหาอย่างไร 2) พิจารณาสาระ เนื้อหาของข้อมูล ว่าครอบคลุมในประเด็นใดบ้างอย่างละเอียด 3) จัดประเด็นข้อมูล 4) ตรวจสอบข้อมูลให้เป็นประโยชน์ที่สมบูรณ์ 5) ออกแบบโครงร่าง ที่จำแนกออกตามกลุ่มประเด็นหลัก และกลุ่มประเด็นรองอย่างละเอียด เพื่อนำไปใช้ในการจัดหมวดหมู่ข้อมูล 6) แบ่งกลุ่มประเด็นหลักออกเป็นกล่อง หรือเป็นแฟ้มข้อมูล (Folder) 7) แบ่งกลุ่มประเด็นย่อยจากกลุ่มประเด็นหลัก 8) ทำการเขียนผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการตีความหมายจากกลุ่มประเด็นที่จัดกลุ่มแล้วด้วยการพรรณนาในลักษณะการบรรยาย พร้อมกับนำปรากฏการณ์ที่เป็นรูปภาพ แผนภาพ คำพูด (Quotation) มานำเสนอในลักษณะข้อมูลประกอบคำบรรยาย

การวิจัยเชิงปริมาณ เริ่มต้นด้วยการสำรวจข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสร้างเป็นแบบสอบถาม แล้วนำมาปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ ตามหลักการ (IOC) ศึกษาความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและนักทอ้งเกี่ยวข้อง โดยใช้แบบสอบถามศึกษาความพึงพอใจของนักทอ้งเกี่ยวข้องเกี่ยวกับอาชีพที่ส่งเสริมการทอ้งเที่ยวชุมชนเพื่อลงเก็บข้อมูลในพื้นที่เป้าหมาย โดยการทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัย จัดประชุมผู้ช่วย

นักวิจัยทั้งหมดเพื่อทำความเข้าใจแบบสอบถาม และวางแผนการตอบคำถามในแต่ละประเด็น เมื่อผู้ให้ข้อมูลเกิดความสงสัย และลงพื้นที่เก็บข้อมูลตามแผนที่กำหนดไว้ หลังจากเก็บแบบสอบถามเสร็จแล้วที่นักวิจัยได้คัดเลือกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออกไปเหลือแบบสอบถามที่ใช้ได้จำนวน 1,987 ชุด ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้จะใช้วิธีการเก็บข้อมูลในลักษณะมีนักวิจัย และผู้ช่วยนักวิจัยเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยมีผู้ช่วยนักวิจัยเข้ามาช่วยเก็บข้อมูลร่วมกันในชุมชน (Face to Face Interview) เพราะนักวิจัยต้องการข้อมูลที่อยู่ในเหตุการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ นักวิจัยนำข้อมูลเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยนำเนื้อหาที่ซ้ำ ๆ กันตัดออก ถอดความ และจับประเด็น แนะนำมาสรุปเป็นประเด็น จัดประชุมกลุ่มเพื่อหาข้อยืนยันท้องความรู้ สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณนั้น นักวิจัยได้วิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าความถี่ (f) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) หลังจากนักวิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้แล้ว และศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับอาชีพที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพที่ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

ผลการวิจัย

แนวทางการยกระดับอาชีพ เพิ่มมูลค่า สร้างความน่าเชื่อถือของอาชีพที่ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในอันดามัน คือ พัฒนาคน สร้างอาชีพ สร้างที่พักไว้บริการ ผ่านเครือข่ายร่วมพัฒนา จัดหาวัตถุดิบ ทำโฆษณา และประชาสัมพันธ์ ซึ่งประกอบด้วย 4 แนวทาง คือ ดังต่อไปนี้

1. พัฒนาคน โดยมี 3 มาตรการ คือ มาตรการที่ 1 จัดทำประเมินบุคลากรตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน มาตรการที่ 2 จัดอบรม พัฒนาบุคลากรสู่มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน และมาตรการที่ 3 กำกับ ติดตาม ประเมินผล บุคลากรสู่มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. สร้างอาชีพ โดยมี 3 มาตรการ คือ มาตรการที่ 1 พัฒนาต่อยอดอาชีพส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น การอบรมพัฒนามัคคุเทศก์ชุมชน มาตรการที่ 2 พัฒนา

บุคลากรทางการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพยิ่งขึ้นในทุก ๆ ด้าน และมาตรการที่ 3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และส่วนผสมทางการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3. สร้างที่พักไว้บริการ ผ่านเครือข่ายร่วมพัฒนา โดยมี 3 มาตรการ คือ มาตรการที่ 1 ศึกษาชุมชน วิเคราะห์ ออกแบบ ทิศทางการพัฒนาชุมชน มาตรการที่ 2 เขียนโครงการเสนอขออนุมัติที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว และมาตรการที่ 3 ขับเคลื่อนการพัฒนาประสาน ติดต่อเครือข่ายการพัฒนา เพื่อเสนอโครงการ และพัฒนาให้เห็นผลในรูปธรรม

4. จัดหาวัตถุดิบ ทำโฆษณา และประชาสัมพันธ์ โดยมี 4 มาตรการ คือ มาตรการที่ 1 สำรวจสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนทั้งหมด มาตรการที่ 2 กำหนดเส้นทางการขายหรือท่องเที่ยว มาตรการที่ 3 จัดทำสื่อโฆษณาส่งเสริมการจัดจำหน่าย และมาตรการที่ 4 สร้างเครือข่ายทางการตลาด

ตารางที่ 1 แสดงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับอาชีพที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน

ลำดับ	รายการ	$\bar{X}$	S. D.	ระดับ
ด้านการยกระดับอาชีพ		4.13	0.71	มาก
1	ผู้ประกอบการอาชีพมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในทางเดินชีวิต และมุ่งมั่นพัฒนาให้เกิดความก้าวหน้า	4.15	0.69	มาก
2	ผู้ประกอบการอาชีพพัฒนาทักษะ เพิ่มศักยภาพของการทำงานให้ดียิ่งขึ้นเรื่อย ๆ	4.04	0.83	มาก
3	ผู้ประกอบการอาชีพพัฒนาองค์กรให้มีความก้าวหน้าด้วยซึ่งมาจากพื้นฐานพนักงานที่เกิดการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา	4.02	0.86	มาก
4	ผู้ประกอบการอาชีพปรับปรุงให้ผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ขององค์กรดีขึ้น	4.05	0.83	มาก
5	ผู้ประกอบการอาชีพเพิ่มฐานเงินเดือนของผู้ร่วมงานแต่ละคนให้สูงขึ้นตามความสามารถที่เพิ่มขึ้น	4.05	0.83	มาก
6	ผู้ประกอบการอาชีพปรึกษาให้พนักงานอยากทำงานอยู่กับชุมชนเพราะได้พัฒนาตัวเองตลอดเวลา	4.05	0.84	มาก
7	ผู้ประกอบการอาชีพสร้างอนาคตที่ดีให้กับพนักงานและองค์กร	4.52	0.05	มากที่สุด
ด้านการเพิ่มมูลค่า		4.38	0.46	มากที่สุด
8	การอำนวยความสะดวกให้กับลูกค้าสามารถโอน จ่าย ชำระค่าสินค้าและบริการผ่านระบบออนไลน์	4.52	0.05	มากที่สุด
9	การออกแบบบรรจุภัณฑ์ ให้มีความสวยงาม	4.34	0.56	มากที่สุด

ตารางที่ 1 แสดงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับอาชีพที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน (ต่อ)

ลำดับ	รายการ	$\bar{X}$	S. D.	ระดับ
10	พัฒนาประสิทธิภาพ ให้จัดเก็บและยืดอายุของผลิได้นานยิ่งขึ้น	4.34	0.55	มากที่สุด
11	ได้นำเอานวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้	4.34	0.56	มากที่สุด
12	สามารถเรียกดูหรือเปิดอ่านหนังสือผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ได้	4.35	0.55	มากที่สุด
ด้านการสร้างความน่าเชื่อถือ		4.21	0.69	มากที่สุด
13	สินค้ามีคุณสมบัติชัดเจนตรงกับความต้องการของลูกค้า	4.35	0.55	มากที่สุด
14	มีมาตรฐานรองรับหรือมีผู้เชี่ยวชาญรับรอง	4.34	0.56	มากที่สุด
15	มีการอ้างอิงผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4.33	0.58	มากที่สุด
16	ประสบการณ์ตรงจากลูกค้า ลูกค้าที่เคยใช้บริการหรือใช้สินค้าของคุณแล้วมีความพึงพอใจ ประทับใจในสินค้า	4.13	0.77	มาก
17	มีการรับประกันสินค้าในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การคืนเงินหากไม่พอใจสินค้า ซ่อมฟรี เปลี่ยนสินค้าในกรณีที่สินค้าไม่ได้มาตรฐาน	4.13	0.76	มาก
18	ขณะการประกวดหรือได้รับรางวัลจากหน่วยงานที่น่าเชื่อถือ	4.09	0.81	มาก
19	การรักษามาตรฐานทั้งการผลิตและการบริการลูกค้า	4.07	0.81	มาก
รวม		4.24	0.62	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับอาชีพที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพที่ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเพิ่มมูลค่ามากที่สุด ($\bar{X} = 4.38$) รองลงมา คือ ด้านการสร้างความน่าเชื่อถือ ($\bar{X} = 4.21$) และด้านการยกระดับอาชีพ ($\bar{X} = 4.13$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาอาชีพส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในอันดามัน พบว่า แนวทางการยกระดับอาชีพ เพิ่มมูลค่า สร้างความน่าเชื่อถือของ

อาชีพที่ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในอันดามัน คือ พัฒนาคอนสร้างอาชีพ สร้างที่พักไว้บริการ ผ่านเครือข่ายร่วมพัฒนา จัดหาวัตถุดิบ ทำโฆษณา และประชาสัมพันธ์ ซึ่งประกอบด้วย 4 แนวทาง คือ ดังต่อไปนี้

1. พัฒนาคอน โดยมี 3 มาตรการ คือ มาตรการที่ 1 จัดทำประเมินบุคลากรตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน มาตรการที่ 2 จัดอบรม พัฒนาบุคลากรสู่มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน และมาตรการที่ 3 กำกับ ติดตาม ประเมินผล บุคลากรสู่มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพราะการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นการวิเคราะห์ในระยะยาวที่มุ่งให้อุปทานรวม (Aggregate Supply) สูงขึ้น เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเพื่อให้ผลผลิตของ ระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น มีการใช้ทรัพยากรหรือการจ้างงานภายในประเทศเพิ่มขึ้น ทุกประเทศในโลกต้องการยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้สูงขึ้น ประเทศที่พัฒนาแล้วต้องการรักษา มาตรฐานการครองชีพที่ดีและความมั่งคั่งของประเทศไว้ ประเทศกำลังพัฒนาต้องการยกระดับ มาตรฐานการครองชีพของประชาชนและเพิ่มความมั่งคั่งของประเทศให้เทียบเท่าประเทศ ที่พัฒนาแล้ว จุดประสงค์ของการพัฒนาเศรษฐกิจ สามารถสรุปถึงจุดมุ่งหมายการพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศได้ต้องกระจายรายได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เมื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ เจริญเติบโตเต็มที่แต่ผลของการพัฒนาไม่กระจายสู่คนหมู่มากถือว่าการพัฒนาเศรษฐกิจ ที่ไม่สมบูรณ์ ต้องมีการกระจายรายได้ กระจายความมั่งคั่งสู่ประชาชนภายในประเทศให้เท่าเทียมกันเพื่อให้ช่องว่างของรายได้น้อยลง (ภัทรชมน รัตนางกูร, 2562) สอดคล้องกับ สุรชาติ ถีกสธิต กล่าวว่า การพัฒนาอาชีพของบุคลากร มีความสำคัญ คือ ช่วยให้ผู้ประกอบการมีพัฒนา ตนเองและลดความล้าสมัย การทำงานในตำแหน่งหนึ่ง ๆ อันจะทำให้บุคลากรล้าหลังต่อความ เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ (สุรชาติ ถีกสธิต, 2562) ดังนั้น การพัฒนาอาชีพจะช่วยให้บุคลากรมี การพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพราะบุคลากรเหล่านั้นจำเป็นต้องเพิ่มพูนความรู้และ ความสามารถต่าง ๆ ที่จำเป็นก่อนที่จะสามารถก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งอื่น ๆ การจัดการท่องเที่ยว ชุมชน ถึงแม้ว่าในอันดามันจะมีบริบทชุมชนที่

2. สร้างอาชีพ โดยมี 3 มาตรการ คือ มาตรการที่ 1 พัฒนาต่อยอดอาชีพส่งเสริม การท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น การอบรมพัฒนามัคคุเทศก์ชุมชน มาตรการที่ 2 พัฒนาบุคลากร ทางการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพยิ่งขึ้นในทุก ๆ ด้าน และมาตรการที่ 3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และส่วนผสมทางการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน สังเกตได้ว่า ชุมชน สามารถผลิตได้จำนวนมาก แต่ขายไม่ออก ขาดทุน หาดตลาดไม่ได้ เพราะเริ่มต้นจากวิธีทำ จาก สูตรสำเร็จ จากการเลียนแบบ การทำวิสาหกิจชุมชนนั้น จึงควรเริ่มต้นจัดทำเพื่อให้พอกินพอใช้

ก่อนแล้วค่อยพัฒนาไปสู่การจัดการเชิงธุรกิจ เมื่อพอเพียงและพึ่งตนเองได้ ก็สามารถผลิตให้เหลือเพื่อตลาดได้ และการคิดจะนำผลผลิตออกสู่ตลาดนั้นต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่มาจากการรู้จักใช้ประโยชน์จาก ความหลากหลายทางชีวภาพหรือทรัพยากร ในท้องถิ่นบวกกับความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสม (อานันท์ ตะนัยศรี, 2562) ส่วน กมล รัตนวิระกุล ได้ศึกษาวิจัยพบว่า สถานภาพของผู้ประกอบการท้องถิ่น เพื่อพัฒนาความพร้อมของผู้ประกอบธุรกิจน่าเที่ยว พบว่า การจัดการ น่าเที่ยว นั่งช้าง เดินป่า ล่องแพ และเข้าไปในพื้นที่ป่าธรรมชาติ ไม่มีการให้ความรู้อย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชนได้ อีกทั้งยังไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย (กมล รัตนวิระกุล, 2562) จากผลการศึกษาจึงพบว่า จำเป็นต้องมีปัจจัยกำหนดความพร้อมของผู้ประกอบการท่องเที่ยวท้องถิ่น จำเป็นต้องมีบางประการ คือ ต้องสร้างงานและกระจายรายได้ให้ท้องถิ่น อย่างเป็นธรรม

3. สร้างที่พักไว้บริการ ผ่านเครือข่ายร่วมพัฒนา โดยมี 3 มาตรการ คือ มาตรการที่ 1 ศึกษาชุมชน วิเคราะห์ ออกแบบ ทิศทางการพัฒนาชุมชน มาตรการที่ 2 เขียนโครงการเสนอขออนุมัติที่พักรับรองนักท่องเที่ยว และมาตรการที่ 3 ขับเคลื่อนการพัฒนา ประสาน ติดต่อเครือข่ายการพัฒนา เพื่อเสนอโครงการ และพัฒนาให้เห็นผลในรูปธรรม ทั้งนี้เพราะการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ต้องการความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนได้อนุรักษ์ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ รวมไปถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนเอง ชุมชนจึงควรมีบทบาทสำคัญในการจัดการ เพราะชุมชนรู้จักทรัพยากรในพื้นที่และเข้าใจสิ่งที่เขาต้องการพัฒนาหรืออนุรักษ์ไว้มากที่สุด (สุดถนอม ตันเจริญ, 2560) ทั้งนี้หากชุมชนสามารถดูแลให้บริการนักท่องเที่ยวได้จะเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนได้อีกวิธีหนึ่ง

4. จัดหาวัตถุดิบ ทำโฆษณา และประชาสัมพันธ์ โดยมี 4 มาตรการ คือ มาตรการที่ 1 สำรวจสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนทั้งหมด มาตรการที่ 2 กำหนดเส้นทางการขาย หรือท่องเที่ยว มาตรการที่ 3 จัดทำสื่อโฆษณาส่งเสริมการจัดจำหน่าย และมาตรการที่ 4 สร้างเครือข่ายทางการตลาด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริลักษณ์ ทองพูน และคณะ พบว่า การนำแนวทางด้านการขยายตลาดโดยการเจาะตลาดเดิมเพื่อให้สินค้าเป็นที่รู้จักแก่ผู้บริโภคมากขึ้น และการพัฒนาตลาดเพื่อเป็นการเพิ่มยอดขายและขยายฐานการตลาดให้ผู้บริโภครับรู้ในวงที่กว้างขึ้นด้วยการเพิ่มช่องทางการจำหน่าย การสรรหาตัวแทนขาย การเพิ่มความหลากหลายของขนาดบรรจุภัณฑ์ การปรับปรุงกลยุทธ์การขาย การประชาสัมพันธ์ การปรับราคา

ให้เหมาะสม การจัดแสดงสินค้าการตลาดออนไลน์ และการพัฒนาช่องทางจำหน่ายออนไลน์ ซึ่งแนวทางนี้จะช่วยให้วิสาหกิจชุมชนสามารถเติบโตสร้างมูลค่าเพิ่มทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อชุมชนและประเทศชาติ (สิริลักษณ์ ทองพูน และคณะ, 2561) และ EU Jannah, C. M. & Rindarjono, M. G. ได้ศึกษาวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนยังอยู่ในระดับต่ำ และปัจจัยยับยั้งการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การรับรู้ของประชาชนต่ำเกี่ยวกับศักยภาพและโอกาสในการท่องเที่ยววิถีการท่องเที่ยวนิคมศูนย์กลางอยู่ที่เดียว ชุมชนจึงควรมีนวัตกรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน (EU Jannah, C. M. & Rindarjono, M. G., 2017) ไม่ต่างจาก Eylla L. M. G. ศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาความคิดริเริ่มและโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงชุมชนฟิลิปปินส์และประเทศกำลังพัฒนาอื่น (Eylla L. M. G., 2019)

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับอาชีพที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพที่ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.24$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเพิ่มมูลค่ามากที่สุด ($\bar{X} = 4.38$) รองลงมา คือ ด้านการสร้างความน่าเชื่อถือ ($\bar{X} = 4.21$) และด้านการยกระดับอาชีพ ($\bar{X} = 4.13$) ตามลำดับ ดังที่ พรณิภา ชาวคำ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยพบว่า ในขั้นตอนของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ที่ไม่ค่อยแข็งแรง รวมทั้งการใช้สอยและการส่งเสริมการตลาดและบรรยากาศของแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ สร้างความพึงพอใจต่อนักท่องเที่ยว ในระดับมาก (พรณิภา ชาวคำ และคณะ, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

เกิดการพัฒนาศถานที่ท่องเที่ยว ต่อยอดองค์ความรู้ แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยชุมชน ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งสามารถสรุปเป็นภาพได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการยกระดับอาชีพ เพิ่มมูลค่า สร้างความน่าเชื่อถือของอาชีพที่ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในอันดามัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาอาชีพส่งเสริมการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชนนั้น มีความจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์ ประเมินสภาพพื้นที่ ให้สอดคล้องกับศักยภาพของชุมชน บริบทพื้นที่ของชุมชน สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรที่มีความโดดเด่นของแต่ละชุมชน เพื่อนำมาเป็นช่องทางในการสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม บทความนี้สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนจะเป็นตัวขับเคลื่อนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ภายใต้การสร้างงานและสร้างอาชีพ ให้กับคนในชุมชนซึ่งเป็นฐานรากของการพัฒนาทั้งสิ้น ให้ชุมชนได้นำทรัพยากรการท่องเที่ยวมาเป็นตัวกลางในการขับเคลื่อนเพื่อสร้างรายได้หลักให้กับชุมชนต่อไป ฉะนั้นการที่ชุมชนจะพัฒนาการท่องเที่ยวได้นั้น นอกจากจะพัฒนาคน ผสมผสานกับการสร้างอาชีพแล้ว การสร้างที่พักไว้สำหรับ รองรับนักท่องเที่ยวก็จะเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ ในบางครั้งที่พักไม่ใช่หัวใจหลักในการรองรับนักท่องเที่ยว แต่เป็นองค์ประกอบ เป็นเรื่องราว เป็นภาพผ่านมุมมองที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยว หรือมาถ่ายภาพต่าง ๆ นอกจากนี้ การท่องเที่ยวโดยชุมชนยังขาดการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้ทราบ การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ทำให้นักวิจัยได้เห็นสถานที่ท่องเที่ยวจำนวนมากในชุมชน ที่ไม่ได้มี

การประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบ เช่น บ่อน้ำจืดติดทะเล ที่จังหวัดพังงา ที่ชาวเล หรือคนงานในเหมืองแร่ได้ใช้ดื่มกิน และที่อื่นอีกหลายพื้นที่ ซึ่งเป็นสถานที่ที่พบใหม่ ที่มีสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรที่สวยงาม ที่คนในชุมชนได้เห็นเป็นเรื่องปกติธรรมดา เพราะได้เห็นอยู่ทุกวัน บนความสวยงามท่ามกลางธรรมชาติ แต่หากมีการส่งเสริมโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้มาท่องเที่ยว ก็จะเป็นจุดเด่น และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เกิดใหม่อีกหลายจุด เช่น บ่อน้ำร้อนที่มีทั้งน้ำจืดและน้ำเค็ม น้ำตก แม่น้ำลำธาร ภูเขา ทะเลแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ที่เป็นทรัพยากร ในอันดามันทั้งสิ้น หากนำทรัพยากรเหล่านี้มาเป็นตัวขับเคลื่อนในการสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน ก็จะเป็นการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนอย่างยั่งยืน ลดอัตราการย้ายถิ่นของคนในชุมชนที่จะไปหางานทำในเมืองหลวงได้ นอกจากนี้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ จากการค้นพบบ่อน้ำร้อนที่เป็นทรัพยากรที่สามารถค้นหาเพิ่มเติมได้แถบฝั่งอันดามัน เพราะบางพื้นที่มีน้ำร้อน ไม่สามารถปลูกพืชได้ หากมีการสำรวจที่แท้จริงก็จะได้ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทบ่อน้ำร้อนเพิ่มขึ้นได้อีกหลายพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นจังหวัดพังงาที่เคยมีบ่อน้ำร้อนและหลังจากเกิดซีนามิ บ่อน้ำร้อนก็ได้ย้ายไปอยู่อีกจุดหนึ่ง ซึ่งเป็นข้อมูลที่น่าสนใจ จังหวัดกระบี่ที่มีบ่อน้ำเค็มร้อนที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ สามารถรักษาโรคต่าง ๆ ได้เช่นกันงานวิจัยฉบับนี้ได้พัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนที่น่าสนใจ เช่นแพควนต่อ ที่มีความโดดเด่น ติดอันดับสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจในจังหวัดกระบี่ 1 ใน 10 อันดับ ที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยฉบับนี้ เกิดจากการพัฒนาอาชีพ ของกลุ่มประมงที่ทำกระชังเลี้ยงปลา และมีการเพิ่มเติมเป็นที่พัก และสถานที่บริการอาหารทะเลสด จากกระชัง มีนักท่องเที่ยวสนใจไปเที่ยวจำนวนมาก และเป็นจุดท่องเที่ยวที่สำคัญ เด็กวัยรุ่นได้มีพื้นที่ท่องเที่ยวในชุมชน แก้ไขปัญหายาเสพติด และอาชญากรรมได้ เพราะได้มีจุดท่องเที่ยวแหล่งใหม่ในชุมชนที่สามารถเข้าถึงได้ในราคาไม่แพง ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา 1) ควรทำโครงการที่เสริมรายได้ให้กับชุมชนที่แท้จริงเห็นเป็นรูปธรรมสามารถจ้างงานในชุมชนได้จริง 2) ควรมีการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอในโครงการแต่ละโครงการเพื่อยกระดับให้เห็นชัดเจน 3) ควรส่งเสริมบุคลากรทางการท่องเที่ยวให้มีความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างทั่วถึง เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่ความยั่งยืน ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องการอนุรักษ์ส่งเสริมภูมิปัญญาจากคนรุ่นเก่า เพื่อเป็นองค์ความรู้ไว้ให้ลูกหลาน และนำมาเป็นทรัพยากรส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อไป 2) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการ ส่งเสริมกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ การพัฒนาอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ และการพัฒนาการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

- กมล รัตนวิระกุล. (2562). การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2563 จาก <http://www.thma.or.th/index.php?lay=show&ac=article&id=538822343>
- ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล. (2553). การออกแบบการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 6), กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พรณิภา ชาวคำ และคณะ. (2561). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเข้าสู่ตลาดธุรกิจโรงแรม จังหวัดเชียงราย. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 12(1), 165-182.
- ภัทรชมน รัตนางกูร. (2562). การพัฒนาเศรษฐกิจ. เรียกใช้เมื่อ 8 มกราคม 2562 จาก http://phatrasamon.blogspot.com/2009/11/blog-post_26.html
- วันปิติ ศรีธรรม. (2561). บทบาทขององค์กรท้องถิ่นในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน ของตำบลท่าข้าม อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม และแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 12(1), 151-167.
- สิริลักษณ์ ทองพูน และคณะ. (2561). แนวทางการขยายตลาด “เครื่องดื่ม ธัญพืชทิพย์ตะวัน” ของวิสาหกิจชุมชนข้าวซ้อมมือบ้านควนป้อม จังหวัดพัทลุง. วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน, 11(3), 56-64.
- สุนันท์ สิ้นรพานนท์. (2560). ครูยุคใหม่กับการจัดการเรียนรู้สู่การศึกษา 4.0. กรุงเทพมหานคร: 9911 เทคนิค ฟรีดิ่ง.
- สุดถนอม ต้นเจริญ. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบางขันแตก จังหวัดสมุทรสงคราม. เรียกใช้เมื่อ 19 พฤษภาคม 2562 จาก <https://tcithaijo.org/index.php/jitt/article/view/113052>
- สุรชาติ ถึกสถิต. (2562). การพัฒนาอาชีพ. เรียกใช้เมื่อ 7 มกราคม 2562 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/>
- อานันท์ ตะนัยศรี. (2562). ลักษณะของวิสาหกิจชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2562 จาก <http://ophbgo.blogspot.com/>
- EU Jannah, C. M. & Rindarjono, M. G. (2017). IOP Conference Series : Earth and Environmental Science. Retrieved January 7, 2019, from <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1755-1315/145/1/012017>

Eylla L. M. G. (2019). Participation in tourism : Cases on Community-Based Tourism (CBT) in the Philippines. *Journal of Asia Pacific Studies*, 37(1), 23-36.

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp.71-90

บทความวิจัย

การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร

โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1*

AN EVALUATION OF DIAMOND HEALTH PROMOTING SCHOOL

PROJECT OF CHUMCHON BAN PAFAEK SAMAKKHI SCHOOL

UNDER THE PHAYAO PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

นิธิศ ไชยปิ่น¹

Nitit Chaipin¹

¹โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 พะเยา

¹Chumchon Ban Pafaek Samakkhi School The Phayao Primary Educational Service Area Office 1, Phayao, Thailand

¹Corresponding author E-mail: nithitchaipin@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความการประเมินโครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตของโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 วิธีการประเมินโดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 142 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชน นักการเมืองท้องถิ่น เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล

* Received 15 November 2022; Revised 28 November 2022; Accepted 30 November 2022

แม่ใจ ผู้ปกครอง และนักเรียน ในปีการศึกษา 2563 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามซึ่งใช้มาตราการประมาณค่า 5 ระดับ และสถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ด้านบริบท ได้แก่ ด้านความต้องการจำเป็น ด้านความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด และด้านความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยรวมและรายด้านมีผลผ่านเกณฑ์การประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = 0.33) 2) ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านการบริหารจัดการ ด้านอาคารสถานที่ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และด้านงบประมาณ โดยรวมมีผลผ่านเกณฑ์การประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.48) 3) ด้านกระบวนการ ได้แก่ ด้านการวางแผน (Plan) ด้านการดำเนินงาน (Do) ด้านการตรวจสอบติดตาม (Check) และด้านการปรับปรุงแก้ไข (Act) โดยรวมและรายด้านมีผลผ่านเกณฑ์ การประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.32) และ 4) ผลผลิต (Product) ดังนี้ 1) ผลการประเมินโครงการผ่านเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ปีการศึกษา 2563 รวม 3 มาตรฐาน 19 ตัวชี้วัด โดยรวมมีผลผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด และ 2) ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.38)

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร, ประถมศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1, โมเดลชิป

Abstract

This objectives an evaluation of research article were to evaluate the context, the input, the process and the products of diamond health promoting school project of Chumchon Ban Pafaek Samakkhi School under the Phayao Primary Educational Service Area Office 1 by using CIPP model. The target group of 142 people was derived from specific selection consist of teachers, school committee, community leaders, local politicians, hospital staffs, parents and students, Research tools were questionnaires using a 5-level estimation scale and statistics used were percentage, mean and standard deviation. The findings showed that: 1) Context: needs, compliance with the policy of the

agency and in accordance with the objectives of the project overall and each side has passed the evaluation criteria at the highest level. ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.33). 2) Input: personnel, management, place, community participation, media and equipment and budget overall has passed the evaluation criteria at the highest level ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.48). 3) Process: Plan, Do, Check, Act has passed the evaluation criteria at the highest level. ($\bar{X}$ = 4.83, S.D. = 0.32). And 4) Product : (1) the project evaluation result of the Diamond Health Promotion School criteria in the academic year 2020 has 3 passed, 19 indicators and (2) the projects' satisfaction evaluation in the overall was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.77, S.D. = 0.38).

Keywords: Project evaluation, Diamond Health Promoting School, Primary Educational, The Phayao Primary Educational Service Area Office 1, CIPP Model

บทนำ

โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ (Health Promoting School) เกิดจากแนวนโยบายด้านการส่งเสริมสุขภาพ และสุขศึกษาขององค์การอนามัยโลกที่ต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการดำเนินงานส่งเสริมคุณภาพและสุขศึกษาในโรงเรียน เพื่อตอบสนองต่อการป้องกันปัญหาสุขภาพอนามัยของประชาชน และต้องการพัฒนาสุขภาพอนามัยของเด็กควบคู่ไปกับการศึกษาร่วมใจกันพัฒนาพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อม ให้เอื้อต่อสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ เพื่อการมีสุขภาพที่ดีของทุกคนในโรงเรียน โดยอาศัยหลักการ 3 ประการ ได้แก่ สุขศึกษาในโรงเรียน (School Health Education) อนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน (School Health Environment) และบริการอนามัยโรงเรียน (School Health Service) โดยในปี พ.ศ. 2540 องค์การอนามัยโลกภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEARO) ได้ร่วมกับกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการจัดให้มีการประชุม เรื่อง Intercountry Consultation on Health Promoting School เมื่อต้นเดือนธันวาคม พ.ศ. 2540 ที่กรุงเทพมหานคร ดังนั้น การจัดสร้างโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพจึงได้กำเนิดขึ้น ใน พ.ศ. 2551 ซึ่งกรมอนามัยและกระทรวง ศึกษาธิการได้ร่วมกันยกระดับเกณฑ์ประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพสู่ระดับที่สูงขึ้น จากระดับทองแดง เงิน ทอง ตามลำดับขึ้นเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ประกอบด้วยมาตรฐาน 3 ด้าน และ 19 ตัวชี้วัด ได้แก่

1) ด้านการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 2) ด้านการดำเนินงานสุขภาพของนักเรียนแกนนำ 3) ด้านผลสำเร็จของการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับภาวะสุขภาพของนักเรียน และเป็นตัวชี้วัดที่เน้นการวัดผลทางสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียน ด้วยกลยุทธ์ที่ก่อให้เกิดผลเป็นที่น่าสนใจ มีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการและสามารถพัฒนากิจกรรมด้านสุขภาพ จนผ่านการประเมินรับรองเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเพิ่มขึ้นทุกปีติดต่อกันเป็นลำดับ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2554)

โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลป่าแฝก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา เปิดสอนระดับอนุบาล 2 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2563 มีนักเรียนทั้งหมด 58 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 10 คน มีเขตพื้นที่ให้บริการ 7 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 2, 3, 8, 9, 11 ตำบลป่าแฝก และหมู่ที่ 2, 8 ตำบลเจริญราษฎร์อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา จากการดำเนินงานด้านการส่งเสริมสุขภาพและการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ที่ผ่านมา พบปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียน ด้านสุขภาพกาย ด้านพฤติกรรมไม่พึงประสงค์และด้านสภาพแวดล้อม ในบริเวณโรงเรียน ที่ควรปรับปรุงพัฒนา (โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี, 2563ก)

ดังนั้น โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคีจึงได้โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เพื่อเข้ารับการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมิน 3 ด้าน 19 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1) ด้านการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ 2) ด้านการดำเนินงานสุขภาพของนักเรียนแกนนำ และ 3) ด้านผลสำเร็จของการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับภาวะสุขภาพนักเรียน และได้เริ่มการพัฒนาเพื่อรองรับการเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรในปีการศึกษา 2562 - 2563 โดยความร่วมมือของผู้บริหารโรงเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายซึ่งการดำเนินการโครงการดังกล่าว โรงเรียนได้ดำเนินงานตามหลักการบริหารงานโดยใช้ระบบวงจรควบคุมคุณภาพ (Quality Control Circle : Q.C.C.) ตามแผนปฏิบัติการและกิจกรรมตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ ผลจากการดำเนินงานพบว่า โรงเรียนได้รับรางวัล ดังต่อไปนี้ 1) โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ระดับประเทศ ปี พ.ศ. 2563 2) ทำการส่งวิดีโอ การรณรงค์การจัดการขยะในหน่วยงาน ด้านการสร้างจิตสำนึกความรู้ในการผลิตและบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 จากระดับประเทศ 3) โรงเรียนนาร่องสร้าง

เสริมสุขภาวะด้วยกระบวนการพัฒนาคุณธรรม ตามโครงการสร้างเสริมสุขภาวะในสถานศึกษา ด้วยกระบวนการพัฒนาคุณธรรม ระดับเขต ปีพ.ศ. 2563 4) ได้รับการประกันคุณภาพภายนอก (พ.ศ. 2563 - 2567) จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ระดับการศึกษาปฐมวัย และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่วันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2563 5) โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 2 ดาว ตามโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์และค่านิยมของชาติ ปี พ.ศ. 2563 6) ได้รับการรับรองเป็นโรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literate School) จากกระทรวงสาธารณสุข ปี พ.ศ. 2564 - 2568 7) ได้รับคัดเลือกให้เป็นสถานศึกษาต้นแบบ ระดับดีเยี่ยม นโยบายที่ 15 การศึกษาพิเศษ/โรงเรียนเรียนรวม 8) ได้รับคัดเลือกให้เป็นสถานศึกษาต้นแบบ ระดับดีมาก นโยบายที่ 12 การจัดการเรียนรู้ Active Learning การขับเคลื่อนงานตามนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 ผู้ปฏิบัติ (Best Practice) (โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี, (2563ข)

การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ตามเกณฑ์มาตรฐาน การประเมิน จำนวน 3 มาตรฐาน 19 ตัวชี้วัดที่กำหนดไว้จะประสบความสำเร็จได้นั้น ผู้วิจัยพบว่า ขั้นตอนการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในการปฏิบัติงานโครงการ ทำให้ทราบถึงผลสำเร็จของโครงการดังแนวคิดของ สำราญ มีแจ้ง และ พิชิต ฤทธิ์จรูญ ที่ได้ระบุว่า การประเมินโครงการช่วยให้ทราบผลการทำเป็นโครงการในทุก ขั้นตอน ปัญหา อุปสรรค ผลดี ผลกระทบ เป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานครั้งต่อไป และช่วยให้ได้สารสนเทศแก่ผู้บริหาร ในการดำเนินงานที่เหมาะสมได้ (สำราญ มีแจ้ง, 2558); (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2562) นอกจากนี้ เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี ได้กล่าวว่า การประเมินโครงการเป็นเครื่องมือของการรับรองคุณภาพในการให้บริการ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง รวมถึงประชาชนทั่วไป และช่วยให้ผู้สนับสนุนด้านเงินทุนได้รับทราบปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินงานของโครงการนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ ทางโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี จึงร่วมกับชุมชนได้ข้อเสนอแนะหลังจากมีการประเมินผลหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมเห็นควรพัฒนาต่อยอดงานส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องต่อไป (เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2556)

จากข้อค้นพบในการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน ด้านบริบทของ กานดา สิทธิ แก้ว ด้านปัจจัยนำเข้าของ บุชา บัญกะนันท์

ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตของ วิสิฐ พรหมเผ่า มีข้อค้นพบจากการวิจัยเป็นไปตามเป้าหมาย ในระดับมากถึงมากที่สุด (กานดา สิทธิแก้ว, 2559); (บุษบา บุญกะนันท์, 2561); (วิสิฐ พรหมเผ่า, 2556) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mcksaac, J. D. et al. และ Quirke, M. B. C. พบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรทำความเข้าใจถึงหลักการและเหตุผล บริบทองค์ประกอบของโครงการที่จะสมควรให้การสนับสนุนการนำวิธีการส่งเสริมสุขภาพไปใช้ในโรงเรียน (Mcksaac, J. D. et al., 2017); (Quirke, M. B. C., 2015) การได้รับการสนับสนุนจากท้องถิ่น ซึ่งผลการวิจัยของ Joyce, A. et al. ที่พบว่า ควรมีการประเมินด้านแผนงาน นโยบาย กระบวนการดำเนินงาน การนิเทศ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบด้านบริบท ผลงานเชิงประจักษ์ และการเทียบเคียงสมรรถนะ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการพัฒนาโรงเรียน ก่อให้เกิดผลดีจากการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ดังนั้นเพื่อให้มีการปรับปรุงคุณภาพโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ที่จะจัดทำรายงานผลโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี (Joyce, A. et al., 2016) โดยใช้รูปแบบการประเมินโครงการแบบ CIPP Model ของ Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. (Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J., 2007) เนื่องจาก มีแนวทางการประเมินที่ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ซึ่งเหมาะสมกับการนำไปใช้ในการประเมินโครงการนี้ของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เปิดสอนระดับอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และเป็นโรงเรียนขนาดกลาง เพื่อนำผลที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ ไปใช้ในการพัฒนาโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพอย่างต่อเนื่องในทุกปีการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิตของโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี อำเภอแม่ใจ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบซิปปโมเดล (CIPP Model)

วิธีดำเนินการวิจัย

การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพพระดัมเพชร โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 ดำเนินการดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ขอบเขตเนื้อหา เป็นการประเมินโดยใช้รูปแบบชิปปี้ (CIPP Model) ของ Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. (Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J., 2007) ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบริบท (Context evaluation) เป็นการประเมินด้านความต้องการจำเป็น ด้านความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด และด้านความสอดคล้อง กับวัตถุประสงค์ของโครงการ 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input evaluation) เป็นการประเมินความเหมาะสมในด้านบุคลากร งบประมาณ การบริหารจัดการ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ และการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) ด้านกระบวนการ (Process evaluation) เป็นการประเมินการปฏิบัติตามมาตรฐาน 3 ด้าน 19 ตัวชี้วัด ด้วยกระบวนการ PDCA ได้แก่ ด้านการวางแผนดำเนินงาน (Plan) ด้านการปฏิบัติการ (Do) ด้านการตรวจสอบ ทบทวน ประเมิน (Check) ด้านการปรับปรุงแก้ไข พัฒนา (Act) และ 4) ด้านผลผลิต (Product evaluation) เป็นการประเมินผลการดำเนินงานโครงการตามมาตรฐาน 3 ด้าน 19 ตัวชี้วัด และความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพพระดัมเพชร โรงเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1

1.2 ขอบเขตระยะเวลา ระยะเวลาในการวิจัย คือปีการศึกษา 2563

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 14 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 7 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 7 คน นักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 11 คน เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลแม่ใจ จำนวน 3 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 50 คน และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา 1 - มัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 50 คน รวมจำนวน 142 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม จำนวน 5 ชุด มีข้อคำถามตั้งแต่ 15 ข้อถึง 38 ข้อรายการ เป็นแบบมาตราการประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผ่าน

การตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์ ด้านการบริหารการศึกษา การวัดและประเมินผล การวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา และเป็นผู้มีประสบการณ์ด้านการบริหารจัดการศึกษาไม่ต่ำกว่า 15 ปี ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับประเด็นในการถาม (Item Objective Congruence : IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00 ทุกฉบับ จากนั้นนำไปหาค่าอำนาจจำแนกและค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามไปใช้ในกลุ่มทดลองใช้ (Try-out) ได้แก่ โรงเรียนบ้านไร่อ้อย และโรงเรียนบ้านแม่สุก ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้ง 5 ฉบับ คือ 0.969, 0.973, 0.958, 0.834 และ 0.808 ตามลำดับ ก่อนนำไปใช้ในกลุ่มเป้าหมาย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำแบบสอบถามด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการของโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 ไปใช้ในกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน นักการเมืองท้องถิ่น เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลแม่ใจ รวมจำนวน 42 คน และได้รับกลับมาทั้ง 42 ฉบับ จากนั้นนำแบบสอบถามความพึงพอใจ ไปใช้ในกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน นักการเมืองท้องถิ่น เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลแม่ใจ และผู้ปกครองนักเรียน รวมจำนวน 92 คน และได้รับกลับมาทั้ง 92 ฉบับ รวมถึงนำแบบสอบถามความพึงพอใจ ไปใช้กับนักเรียนจำนวน 50 คน โดยมอบหมายให้ครูประจำชั้นชี้แจง พร้อมทั้งอธิบายวิธีการตอบแบบประเมิน ให้นักเรียนทราบ และให้ตัวแทนห้องเป็นผู้รวบรวมแบบประเมินและนำส่งผู้ประเมิน ได้รับกลับมาทั้ง 50 ฉบับ และตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทั้งหมดจากกลุ่มเป้าหมาย 142 คน และนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อวิเคราะห์ผลด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต โดยใช้การประเมิน 2 ระดับ คือ ผ่าน และไม่ผ่าน เพื่อประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี ตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร มาตรฐาน 3 ด้าน 19 ตัวชี้วัด โดยการใช้ค่าร้อยละ เกณฑ์ที่ผ่านคือ ตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป

ผลการวิจัย

การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพพระดัมเพชร โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ด้านบริบท ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = 0.33) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1) ด้านความต้องการจำเป็น อยู่ในลำดับที่ 2 กิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ จัดกิจกรรมส่งเสริมภาวะการเจริญเติบโตของนักเรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมและดูแลสุขภาพช่องปากและฟัน คัดกรอง เฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตของนักเรียน ดำเนินโครงการส่งเสริมการเรียนรู้และการบริหารจัดการขยะโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี อย่างต่อเนื่อง การปรับปรุงห้องน้ำ การจัดการสุขาภิบาลและควมมีส่วนร่วม กับชุมชน ปรับปรุงห้องน้ำให้เพียงพอแก่นักเรียนและถูกสุขอนามัย ตามเกณฑ์มาตรฐาน HAS ในทุกภาคการศึกษา จัดกิจกรรมส่งเสริมโภชนาการและสุขาภิบาลอาหารในโรงเรียน สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน 2) ด้านความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด อยู่ในลำดับที่ 3 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านกิจกรรมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ โครงการสอดคล้องกับสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการศึกษาและนโยบายของโรงเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ด้านความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ อยู่ในลำดับที่ 1 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ วัตถุประสงค์ของโครงการมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาของโรงเรียน และวัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับตัวชี้วัดความสำเร็จ มีผลการประเมินความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น สรุปด้านบริบทผ่านเกณฑ์การประเมิน

2. ด้านปัจจัยนำเข้า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านและที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดลำดับแรก ได้แก่ ด้านบุคลากร รองลงมา คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านอาคารสถานที่ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และด้านงบประมาณ ตามลำดับ สรุปด้านปัจจัยนำเข้าผ่านเกณฑ์การประเมิน

3. ด้านกระบวนการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.32) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1) ด้านการวางแผน (Plan) โดยรวมและรายข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ โรงเรียนกำหนดนโยบายการส่งเสริมสุขภาพที่ชัดเจน โรงเรียนมี

การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการและกำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่ชัดเจน โรงเรียนกำหนดแนวทาง การพัฒนาโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร

2) ด้านการดำเนินงาน (Do) โดยรวมและรายข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ กิจกรรมตามตัวชี้วัดที่ 1 การผ่านการประเมินรับรองเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับทอง และกิจกรรมตามตัวชี้วัดที่ 3 โรงเรียนมีโครงงานสุขภาพของนักเรียนที่ประสบความสำเร็จชัดเจนในการลดปัญหาสุขภาพ หรือสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนหรือชุมชน คือ โครงงานส่งเสริมการเรียนรู้และการบริหารจัดการขยะ โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี

3) ด้านการตรวจสอบติดตาม (Check) โดยรวมและรายข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ โรงเรียนประเมินตนเองตามมาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร เพื่อค้นหาสิ่งที่ยังไม่ได้ดำเนินงานหรือดำเนินการไม่เป็น ไปตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร

4) ด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา (Act) โดยรวมและรายข้อมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ โรงเรียนวิเคราะห์และสรุปผลโครงการตามมาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร และโรงเรียนรายงานผลการดำเนินงาน ต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สรุปด้านกระบวนการผ่านเกณฑ์การประเมิน

4. ด้านผลผลิต ในภาพรวมผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ดังนี้ 1) ผลการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร 3 มาตรฐาน 19 ตัวชี้วัด ปีการศึกษา 2563 ผ่านเกณฑ์การประเมินทั้ง 19 ตัวชี้วัด

2) ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.38) ตามความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชนเขตพื้นที่บริการของโรงเรียน 7 หมู่บ้าน นักการเมืองท้องถิ่น เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลแม่ใจ ผู้ปกครอง และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี

สรุปผลการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏว่า ทุกด้านมีผลการประเมินในระดับมากที่สุด รายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 ในภาพรวม (n=142)

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการประเมิน
1. ด้านบริบท	4.82	0.33	มากที่สุด
2. ด้านปัจจัยนำเข้า	4.62	0.48	มากที่สุด
3. ด้านกระบวนการ	4.83	0.32	มากที่สุด
4. ด้านผลผลิต	4.77	0.38	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.76	0.38	มากที่สุด

อภิปรายผล

การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. จากผลการประเมินด้านบริบท พบว่า โดยรวมและรายด้านมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพราะว่าการพัฒนาและส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญ ที่โรงเรียนได้ดำเนินการควบคู่กับการพัฒนาการศึกษา การพัฒนาคุณภาพนักเรียนไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการนั้น ในการที่นักเรียนมีพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และจิตใจที่สมบูรณ์ แข็งแรง ย่อมส่งผลถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วย ดังนั้นในการจัดการศึกษาของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี ได้ยึดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม จากความร่วมมือของผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน ครอบครัว ชุมชน และองค์กรในท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำงาน และประเมินผล ซึ่งการมีส่วนร่วมดังกล่าวนี้เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี ให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับ นิสา จินนา พบว่า แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเพื่อ เข้าสู่ระดับเพชรของโรงเรียน ได้แก่ การสร้างความตระหนักให้กับครู บุคลากรและนักเรียน ให้เห็นความสำคัญและ การสร้างความรู้ความเข้าใจ ร่วมกันพัฒนาประชุมชี้แจงนโยบาย แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน จัดสรรงบประมาณให้เพื่อพัฒนางานตามโครงการต่าง ๆ มีการจัดอบรม การส่งเสริมให้

บุคลากรเข้ารับการอบรม ไปศึกษาดูงานเพื่อนำไปพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติงาน มีการประชาสัมพันธ์และประสานงานกับหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีระบบติดตามกำกับ การตรวจสอบเป็นระยะ (นิสา จินนา, 2556) สอดคล้องกับ วิสิฐ พรหมเผ่า ที่ได้ประเมินโครงการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับของ โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ด้านสภาวะแวดล้อม ได้จัดทำโดยยึดนโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงสาธารณสุข ปรับให้ สอดคล้องกับบริบทโรงเรียน โดยทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม (วิสิฐ พรหมเผ่า, 2556) สอดคล้องกับ กานดา สิทธิแก้ว พบว่า แนวทาง การการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการยกระดับโรงเรียน ส่งเสริมสุขภาพสู่ระดับเพชร ของโรงเรียนบ้านสบคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา การวางแผนการดำเนินกิจกรรม การลงทุนและการปฏิบัติงาน การติดตามและประเมินผลงาน และพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินโครงการโดยการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ประสบการณ์ และแหล่งทรัพยากร (กานดา สิทธิแก้ว, 2559) และสอดคล้องกับจำนงค์ พิบูลย์ ที่พบว่า ผลการพัฒนาแนวทางสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน ในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ด้านบริบท มีการศึกษาสภาพปัจจุบันและ ปัญหาเพื่อดำเนินการวางแผน เพื่อกำหนดหลักการและวัตถุประสงค์มีความสอดคล้องกัน กับแผนงาน และโครงการสอดคล้องกับการส่งเสริมสุขภาพของทุกคนมีการกำหนดรูปแบบ ของการจัดทำโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพที่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก และมีความเหมาะสมระดับมาก (จำนงค์ พิบูลย์, 2559)

2. จากผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ใน ระดับมาก ทั้งนี้เพราะโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี ได้เข้าร่วมการพัฒนาโรงเรียนสู่ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพจนได้รับรองเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับทองในปีการศึกษา 2561 และปีการศึกษา 2563 และมีความต้องการพัฒนางานส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนและ สภาพแวดล้อมในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง จึงได้แจ้งเจตจำนงเข้าร่วมพัฒนาโรงเรียนเพื่อรับรอง เป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ทั้งนี้ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพของ โรงเรียนเป็นลายลักษณ์อักษร กำหนดนโยบายส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนให้ครอบคลุมประเด็น การส่งเสริมสุขภาพและพฤติกรรมนักเรียน ตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินโรงเรียนส่งเสริม สุขภาพระดับเพชร และถ่ายทอดนโยบายสู่นักเรียน ครู ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง นอกจากนี้

โรงเรียนและชุมชนยังได้ร่วมระดมทรัพยากรในชุมชน เช่น การระดมทุนเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นอย่างเพียงพอ ปลอดภัย และมีมาตรฐาน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานด้านสุขภาพของนักเรียนและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับกานดา สิทธิแก้ว ทำการวิจัยการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการยกระดับการบริหารโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ของโรงเรียนบ้านสบคำ สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการลงทุน ระดมทรัพยากรจากชุมชน การดำเนินงาน การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก (กานดา สิทธิแก้ว, 2559) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับบุษบา บุญกะนันท์ ทำการวิจัยการบริหารงานที่ได้โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรของโรงเรียนในสังกัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านปัจจัยนำเข้า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านผู้บริหารมีภาวะผู้นำสูง ชุมชนร่วมมือมากที่สุด บุคลากรและนักเรียนมีความรู้เรื่องสุขภาพสามารถให้คำแนะนำผู้อื่นได้ และด้านแรงจูงใจมากที่สุด ส่งผลให้การบริหารงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (บุษบา บุญกะนันท์, 2561)

3. จากผลการประเมินด้านกระบวนการ พบว่า โดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยด้านการวางแผน (Plan) ได้แก่ 1) โรงเรียนกำหนดนโยบายการส่งเสริมสุขภาพที่ชัดเจน 2) โรงเรียนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการและกำหนดบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบที่ชัดเจน 3) โรงเรียนกำหนดแนวทางการพัฒนาโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ด้านการดำเนินงาน (Do) ได้แก่ 1) กิจกรรมตามตัวชี้วัดที่ 1 การผ่านการประเมินรับรองเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับทอง และ 2) กิจกรรมตามตัวชี้วัดที่ 3 โรงเรียนมีโครงการสุขภาพของนักเรียนที่ประสบความสำเร็จชัดเจนในการลดปัญหาสุขภาพหรือสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนหรือชุมชน คือ โครงการส่งเสริมการเรียนรู้และ การบริหารจัดการขยะโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี ด้านการตรวจสอบ ติดตาม (Check) ได้แก่ โรงเรียนประเมินตนเองตามมาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร เพื่อค้นหาสิ่งที่ยังไม่ได้ดำเนินงานหรือดำเนินการไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร และด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา (Act) ได้แก่ โรงเรียนวิเคราะห์และสรุปผลโครงการตามมาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร และโรงเรียนรายงานผลการดำเนินแก่หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพราะในการพัฒนาและดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร

ของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี โรงเรียนได้ดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพพระดับเพชร 3 มาตรฐาน 19 ตัวชี้วัด โดยโรงเรียนได้มี การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินกิจกรรมโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ปีการศึกษา 2562 และปีการศึกษา 2563 มีการประเมินตนเอง โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานการประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพพระดับเพชร ซึ่งสอดคล้องกับ Quirke, M. B. C. ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาและการประยุกต์ใช้โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนชั้นประถมศึกษาในไอริช ในด้านการจัดการปัญหาด้านสุขภาพจิตและสภาพจิตใจของเด็กนักเรียน ควรได้รับการสนับสนุนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง ด้านการมีส่วนร่วมในการออกแบบ การวางแผน การทำงานร่วมกัน และการนำไปใช้ ส่งผลต่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ (Quirke, M. B. C., 2015) สอดคล้องกับ ภักจีรา ไชยตะมาตย์ ที่ได้ประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพพระดับเพชร โรงเรียนดงชนเหล่าแมดบำรุงวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า ด้านกระบวนการปฏิบัติระหว่างดำเนินโครงการ ในภาพรวมมีการดำเนินการอยู่ในระดับดีมาก ในการดำเนินตามกิจกรรมในแต่ละมาตรฐาน 3 ด้าน 19 ตัวชี้วัด มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 80 - 100 และ ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75 ที่กำหนด (ภักจีรา ไชยตะมาตย์, 2557) และสอดคล้องกับกานดา สิทธิแก้ว ได้ศึกษาการยกระดับโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพสู่ระดับเพชร ของโรงเรียนบ้านสบคำ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ด้านกระบวนการ พบว่า การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก จากการแต่งตั้งคณะกรรมการประชุมวางแผนก่อนการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอนเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน มีการประชาสัมพันธ์เรื่องการส่งเสริมสุขภาพทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน (กานดา สิทธิแก้ว, 2559)

4. จากผลการประเมินด้านผลผลิต ในภาพรวมผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ดังนี้

4.1 การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพพระดับเพชร โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี ผ่านการประเมินเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพพระดับเพชร โดยมีผลการประเมินตามองค์ประกอบโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพทุกองค์ประกอบในระดับขั้นดีมาก และผลการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพพระดับเพชร ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพพระดับเพชร 3 มาตรฐาน 19 ตัวชี้วัด ปีการศึกษา 2563 ผ่านเกณฑ์การประเมินทั้ง 19 ตัวชี้วัด โดยได้รับรางวัลและเกียรติบัตรจากการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพพระดับเพชร โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

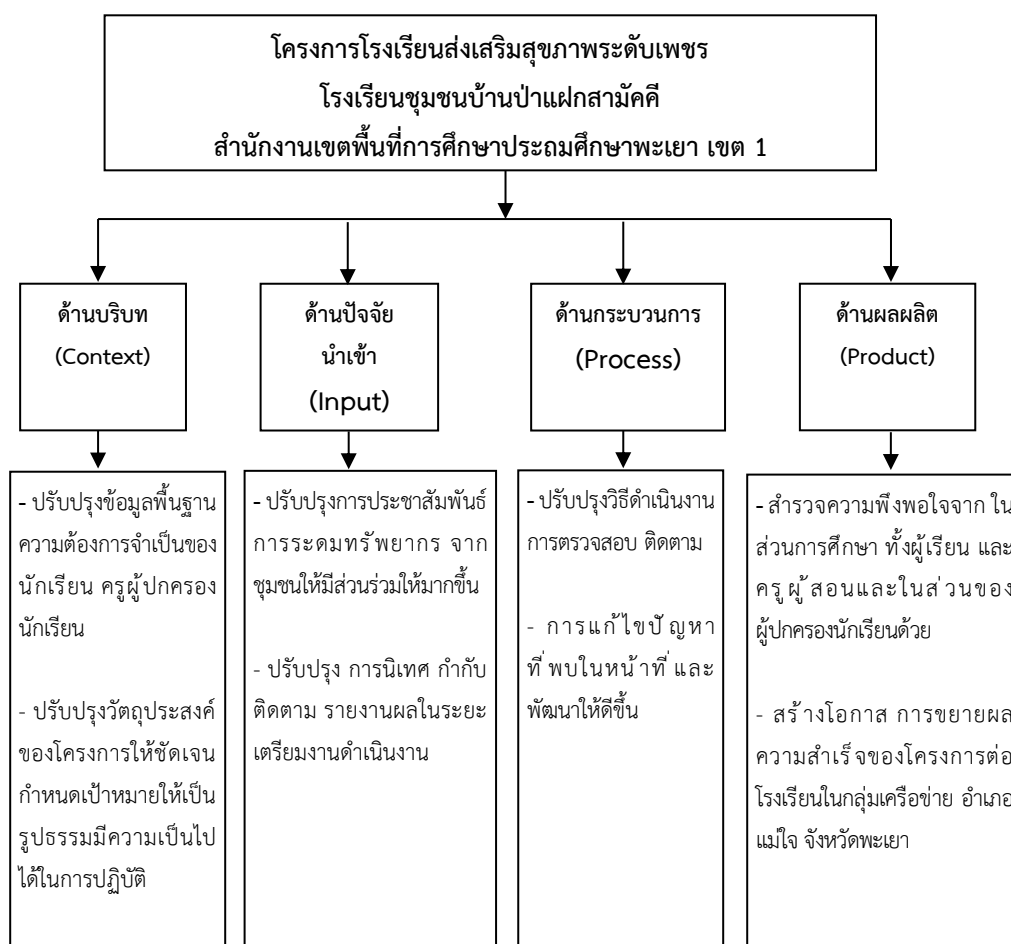
ประถมศึกษาพะเยา เขต 1 ได้ดำเนินโครงการตามหลักการบริหารงานโดยใช้วงจรคุณภาพ (Quality Circle) ในปีการศึกษา 2562 - 2563 และได้จัดทำเอกสารตามเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัด 19 ตัวชี้วัด เพื่อรับรองการตรวจประเมินเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ในปีการศึกษา 2563 ผลการประเมิน พบว่า โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี มีผลการประเมินผ่านเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร และได้รับรางวัลโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ระดับจังหวัด ปีการศึกษา 2563 ทั้งนี้ โรงเรียนควรรักษามาตรฐานการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรอย่างต่อเนื่อง โดยแจ้งความจำนงค์เข้ารับการประเมินเพื่อรับรองการเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรทุก ๆ 3 ปี และผลการวิจัยของ วิสิฐ พรหมเผ่า ที่ได้ศึกษากระบวนการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โรงเรียนวัดโนนทัยพายัพได้นำนโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุข มาปรับใช้ให้สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียนและชุมชนโดยทุกคนมีส่วนร่วม มีการบริหารจัดการโรงเรียนโดยคณะกรรมการ บริหารงานโรงเรียน มีสมาคมผู้ปกครองและครูเป็นที่ปรึกษา มีการสนับสนุนดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพอย่างชัดเจน โดยกำหนดนโยบายให้ครูและบุคลากรปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามหลักสูตรสถานศึกษารวมถึงการจัดตั้งคณะกรรมการหรือหน่วยงานรับผิดชอบใน แต่ละด้าน รวมทั้งจัดตั้งคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายในที่ทำหน้าที่ตรวจสอบ นิเทศ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานด้านการส่งเสริมสุขภาพ (วิสิฐ พรหมเผ่า, 2556)

4.2 ด้านความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ตามความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชน นักการเมืองท้องถิ่น เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลโรงพยาบาลแม่ใจ ผู้ปกครองและนักเรียน ในปีการศึกษา 2563 ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้องได้เห็นความสำคัญของการส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนและการพัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียน โดยทุกฝ่ายร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริง หาแนวทางพัฒนา กำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ชัดเจน กำหนดกิจกรรม ร่วมกันดำเนินงาน และติดตามประเมินผลจนทำให้การดำเนินโครงการประสบความสำเร็จได้รับการรับรองการเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

สุขภาพระดับเพชร ระดับประเทศ และผลการดำเนินโครงการส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจด้านการดูแลสุขภาพ มีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์ แข็งแรง มีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม มีความตระหนัก มีวินัยด้านการรักษาสุขภาพแวดล้อมในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ สุรศักดิ์ เกริกชัย ผลการพัฒนากิจกรรมโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนบ้านโคกกลางสู่มาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ประสบผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ เนื่องจากการดำเนินการส่งผลต่อการพัฒนา ทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพ เกิดการปลูกฝังค่านิยมและทัศนคติที่ดีในการเรียนรู้วิถีชีวิตการสร้างภาวะสุขภาพ พฤติกรรมสุขภาพของตน ทำให้นักเรียนมีสุขภาพพลานามัยที่ดีจนสามารถผ่านเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร (สุรศักดิ์ เกริกชัย, 2560) และสอดคล้องกับ Mcksaac, J. D. et al. ได้พบว่า การดำเนินงานมาตรฐานของโครงการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน ที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและเหมาะสม วิธีการที่มีประสิทธิภาพ คือ การสนับสนุนจากท้องถิ่น ในการสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน (Mcksaac, J. D. et al., 2017)

องค์ความรู้ใหม่

การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะเยา เขต 1 ทำให้เกิดองค์ความรู้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 สรุปได้ดังนี้ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิตของ โดยรวมและรายด้านมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด ซึ่งผลการประเมินโครงการผ่านเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ปีการศึกษา 2563 รวม 3 มาตรฐาน 19 ตัวชี้วัด และผลการประเมินความพึงพอใจ ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทำให้

การดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรประสบความสำเร็จ ซึ่งปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ มีข้อเสนอแนะใน 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผล การวิจัยไปใช้ ดังต่อไปนี้ 1.1) ด้านบริบท การดำเนินโครงการ ควรเปิดโอกาสให้ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้นำชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมทุกฝ่าย เพื่อจะได้รับการยอมรับจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ขยายผลอย่างต่อเนื่อง 1.2) ด้านปัจจัยนำเข้า จากการทิ้งงบประมาณในการดำเนินโครงการ ไม่เพียงพอ โรงเรียนควรจัดหา ระดมงบประมาณสนับสนุนจากชุมชนอย่างเหมาะสม เช่น การจัดผ้าป่าศิษย์เก่าหรือสมาคมผู้ปกครองนักเรียน ในการหาทุนจัดซื้ออุปกรณ์ สื่อต่าง ๆ เช่น อุปกรณ์กีฬา และอุปกรณ์การออกกำลังกาย 1.3) ด้านกระบวนการ โรงเรียนควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์ ปัญหา การวางแผน การดำเนินการ การตรวจสอบและการแก้ไขปรับปรุงพัฒนา เช่น กิจกรรมทำแนวป้องกันไฟป่า บริเวณหลังโรงเรียน การสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น ในกิจกรรมการทำเกษตรอินทรีย์ ผลิตภัณฑ์น้ำยาล้างจาน 1.4) ด้านผลผลิต ควรมีการประชุมผู้ปกครองนักเรียนทุกภาคเรียน เพื่อประชาสัมพันธ์ข่าวสาร ความร่วมมือทุกด้านในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เช่น การดูแลสุขภาพนักเรียน สภาพแวดล้อมของโรงเรียน อาหารกลางวันโรงเรียน และ 2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรทำการวิจัยในการประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ในรูปแบบอื่น ๆ เช่น แบบ 360 องศา แบบมีส่วนร่วม หรือแบบการจัดทำภาพยนตร์หนังสั้น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2554). คู่มือผู้ประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กานดา สิทธิแก้ว. (2559). การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการยกระดับโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพสู่ระดับเพชรของโรงเรียนบ้านสบคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. ใน สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- จำนงค์ พิบูลย์. (2559). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานสู่มาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- นิสา จินนา. (2556). แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเพื่อเข้าสู่ระดับเพชรของโรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 38. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- บุษบา บุญเกษม. (2561). รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- พิชิต ฤทธิ์เจริญ. (2562). การประเมินโครงการ : แนวคิดและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพมหานคร: แฮส ออฟ เคอร์มิสท์.
- ภักจีรา ไชยตะมาตย์. (2557). การพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรแบบยั่งยืนโรงเรียนดงชนเหล่าแมดบำรุงวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากลนคร เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เยาวดี รวงชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2556). การประเมินโครงการ: แนวคิดและแนวปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี. (2563ข). รายงานการประเมินตนเอง SAR โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี. พะเยา: โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี.
- _____. (2563ก). รายงานกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพัญญัติแห่งชาติ โรงเรียนชุมชน บ้านป่าแฝกสามัคคี. พะเยา: โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแฝกสามัคคี.
- วิสิฐ พรหมเผ่า. (2556). กระบวนการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับทองโรงเรียนวัฒนวิทยายัพ จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำราญ มีแจ้ง. (2558). การประเมินโครงการทางการศึกษา: ทฤษฎีและปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรศักดิ์ เกริกชัย. (2560). การพัฒนาการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนบ้านโคกกลาง สุ่มมาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ร้อยเอ็ด: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. เรียกใช้

เมื่อ 28 กรกฎาคม 2565 จาก https://data.bopp-obec.info/emis/news/news_view_school.php?ID_New=29561&School_ID=1045450127

- Joyce, A. et al. (2016). “Evaluating for impact: what type of data can assist a health promoting school approach”. Health Promotion International, 32(2), 403-410.
- Mcksaac, J. D. et al. (2017). “Evaluation of a health promoting schools’ program in a school board in Nova Scotia, Canada”. Preventive medicine reports, 5(1), 279-284.
- Quirke, M. B. C. (2015). An evaluation of the effect of a health promoting school approach, The Healthy Schools Program me, on the psychological health and well-being of primary school-aged children. In PhD Psychology. Maynooth University.
- Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. (2007). Evaluation theory, models and applications. San Francisco: Jessey-Bass.

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 91-109

บทความวิจัย

การพัฒนาขั้นตอนวิธีการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานสำหรับ ชุมนุมร้านสหกรณ์แห่งประเทศไทย*

THE DEVELOPMENT AN ALGORITHM IN LOGISTICS AND SUPPLY CHAIN MANAGEMENT FOR CONSUMER COOPERATIVE FEDERATION OF THAILAND

เสกสรร สวัสดิรักษา¹, ธรีณี มณีศรี¹

Seksan Sawasdiraksa¹, Tharinee Manisri¹

¹วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยศรีปทุม กรุงเทพมหานคร

¹College of Logistics and Supply Chain, Sripatum University, Bangkok, Thailand

¹Corresponding author E-mail: sekbig@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาขั้นตอนวิธีการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานสำหรับชุมนุมร้านสหกรณ์แห่งประเทศไทย และนำเสนอแนวทางการกำหนดกลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานให้กับชุมนุมร้านสหกรณ์ฯ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) การพัฒนาระบบการสั่งซื้อแบบรวมศูนย์โดยการประยุกต์ใช้ขั้นตอนวิธีเชิงพันธุกรรม (Genetic Algorithm) ร่วมกับการทดสอบขั้นตอนวิธีด้วยการสร้างสถานการณ์ (Scenarios) เพื่อหาค่าระดับการสั่งซื้อที่เหมาะสมที่สุด และการประยุกต์ใช้โปรแกรม Web Application โดยใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) เพื่อคำนวณหาการสั่งซื้อที่เหมาะสม และการจัดเส้นทางขนส่งสินค้าอัตโนมัติด้วยขั้นตอนวิธีแบบประหยัด (Saving Algorithm) เพื่อคำนวณหาเส้นทางที่เหมาะสมที่สุดและ

* Received 27 October 2022; Revised 18 November 2022; Accepted 20 November 2022

ใช้โปรแกรม Google Map เข้ามาปรับใช้ในการจัดเส้นทางการขนส่งสินค้า ด้วยรูปแบบของโปรแกรมที่ทำงานผ่านระบบออนไลน์ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วยร้านสหกรณ์สมาชิก จำนวน 143 แห่ง ซึ่งเป็นจำนวนร้านสหกรณ์สมาชิกทั้งหมดในประเทศไทย เพื่อร่วมกันทดสอบโปรแกรม ผลการวิจัยพบว่า ขั้นตอนวิธีการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานที่พัฒนาขึ้น สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดนโยบายในการสั่งซื้อสินค้าแบบรวมศูนย์ เกิดระบบการสั่งซื้อแบบรวมศูนย์และการจัดเส้นทางการขนส่งสินค้าอัตโนมัติ ส่งผลด้านราคาต้นทุนของสินค้าลดลง 93.92% เวลาในการดำเนินงานสั่งซื้อสินค้าลดลง 99.93% ประสิทธิภาพการให้บริการการขนส่งสินค้าเพิ่มขึ้น 72.05% เมื่อเทียบกับการดำเนินงานในรูปแบบเดิม และนำไปสู่การกำหนดนโยบายการตั้งราคาของสินค้า และรูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน นำเสนอแนวทางการกำหนดกลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน เพื่อให้เกิดการดำเนินงานร่วมกัน เกิดระบบการสั่งซื้อสินค้าแบบรวมศูนย์ที่มีความถูกต้องและแม่นยำ เกิดความสะดวกรวดเร็วในการดำเนินงาน

คำสำคัญ: ขั้นตอนวิธีการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน, ชุมชนร้านสหกรณ์แห่งประเทศไทย, สั่งซื้อแบบรวมศูนย์, วางแผนเส้นทางการขนส่งสินค้า

Abstract

This objectives of this research article were to develop logistics and supply chain management algorithms for the Cooperative Store Assembly of Thailand. And presented guidelines for formulating logistics and supply chain management strategies for cooperative stores. This research is a mixed method research. The development of a centralized purchasing system, the application of genetic algorithms in combination with algorithm testing by creating scenarios to determine the optimal ordering level, and the application of web applications using mathematical models to calculate the optimal order values. And automated freight routing with saving algorithms to calculate the optimal route and use Google Map to arrange freight routes. The program is based on an online program with a specific sample selection, comprising 143 member cooperative stores, which is the total number of member cooperative stores in Thailand to jointly test the program. The results showed that logistics management

algorithms and supply chains developed. It can be used as a policy making tool for centralized purchasing. A centralized purchasing system and automated freight routing were created. As a result, the cost of goods decreased by 93.92%, the time of operation of orders decreased by 99.93%, the efficiency of freight services increased by 72.05% compared to the original operation, and led to the formulation of the pricing policy of goods and the logistics and supply chain management model. A centralized purchasing system with accuracy and accuracy has been created. It is convenient and fast to operate.

Keywords: Algorithm in Logistics and Supply Chain Management, Consumer Cooperative Federation of Thailand, Centralized Purchasing, Transportation Rout Planning

บทนำ

ปัจจุบันการซื้อขายสินค้าเข้ามามีบทบาทที่สำคัญในชีวิตประจำวันของประชาชนทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นสินค้าอุปโภค บริโภค โดยจะให้ความสำคัญในเรื่องของคุณภาพของสินค้าราคาที่เหมาะสมที่สุด ทำให้การซื้อขายสินค้าเกิดช่องทางในการจำหน่ายสินค้าที่เรียกว่า ธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ (Modern Trade) ซึ่งจะเป็นรูปแบบการค้าปลีกที่มีกระบวนการจัดจำหน่าย ที่มุ่งเน้นในการนำเสนอสินค้าที่มีความหลากหลายมีระบบการจัดการ โดยอาศัยความรู้ความชำนาญและเทคโนโลยีมาช่วยในการตอบสนองความต้องการของลูกค้า ธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ (Modern Trade) นับเป็นแนวโน้มที่สำคัญของสังคมทั่วโลก เพราะเป็นระบบการค้าที่มีประสิทธิภาพสูง สะดวกสบาย และมีต้นทุนต่ำเนื่องจากการประหยัดจากขนาดของการสั่งซื้อสินค้าในแต่ละครั้ง (Modern Trade, 2020) ปัจจุบัน ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยแต่ละแบบมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไป ตั้งแต่แนวคิดหลัก เงินลงทุน ที่ตั้ง ลักษณะขนาดโครงสร้างของอาคารรวมไปถึงการตกแต่ง ขนาดพื้นที่ใช้สอยหรือพื้นที่ตั้งวางสินค้า ลูกค้ากลุ่มเป้าหมายที่ต่างกัน สินค้าที่วางจำหน่าย ปริมาณสินค้า และประเภทสินค้าที่วางจำหน่ายตลอดจนบริการต่าง ๆ ที่จัดให้มีภายในสถานประกอบการ ลักษณะเด่นของร้านค้าปลีกสมัยใหม่ คือ 1) ความหลากหลายของสินค้า 2) การนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ดำเนินการให้บริการ 3) การบริหารจัดการอย่างมืออาชีพ 4) การตกแต่งร้านที่สวยงาม

5) ตั้งอยู่ในทำเลที่เดินทางไปมาสะดวก 6) จัดรายการส่งเสริมการขายที่จูงใจ (นริน ธรไพบูลย์, 2564) นอกจากนี้ในประเทศไทยยังมีธุรกิจค้าปลีกที่เรียกว่า ชุมชมร้านสหกรณ์แห่งประเทศไทยดำเนินงานด้านการขายสินค้าด้านอุปโภค บริโภคให้กับลูกค้าที่มีราคาเทียบเท่ากับธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ มีสินค้าให้ลูกค้าได้เลือกอย่างหลากหลาย ในการบริหารจัดการองค์กรยังขาดความทันสมัย ขาดการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ

ตามแผนกลยุทธ์ “แผนพัฒนาชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย (ชสห.) ฉบับที่ 5 (ปีบัญชี 2560 - 2564)” เป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวของชุมนุมสหกรณ์ระดับจังหวัดทั่วประเทศซึ่งมีสมาชิกเป็นสหกรณ์การเกษตรและเกษตรกรมีสถานะเป็นนิติบุคคล “ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด” มีสมาชิกเป็นชุมนุมสหกรณ์การเกษตรหรือ ชุมชมสหกรณ์จังหวัด ครอบคลุมสหกรณ์การเกษตร จำนวน 3,900 แห่ง มีสมาชิกรวมกันกว่า 6,000,000 คน จัดได้ว่าเป็นสหกรณ์ระดับสูงหรือเป็นศูนย์กลางของร้านสหกรณ์ทั่วประเทศ ทำหน้าที่ซื้อขายสินค้า เครื่องอุปโภคบริโภคส่งให้แก่สหกรณ์ในอำเภอและจังหวัดต่าง ๆ โดยการสั่งซื้อสินค้าจากโรงงาน แหล่งผลิตหรือร้านขายส่งขนาดใหญ่ในกรุงเทพฯ และใกล้เคียง (ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2562); (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2562) โดยมีผลการดำเนินงานรายได้มากที่สุดเกี่ยวกับการขายหรือการบริการที่ 89% ขณะเดียวกันมีต้นทุนขายและบริการที่สูงถึง 11% จึงอาจส่งผลให้เกิดการขาดทุนได้ในอนาคต (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2562)

ในการปรับปรุงพัฒนาชุมนุมร้านสหกรณ์ฯ ให้เป็นลักษณะธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ (Modern Trade) จะมีความทันสมัยและเติบโตมากขึ้น ทำให้ผู้บริโภคมีความรู้สึกรู้สึกคุ้นเคยซื้อสินค้ามากขึ้น มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน หากชุมนุมร้านสหกรณ์ฯ ได้พัฒนาองค์กรของตนเองให้เท่าเทียมกับบรรดาโมเดิร์นเทรดจะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จและมีความยั่งยืนต่อไป เพื่อให้สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 ในด้านความมั่นคง มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือประเทศชาติมั่นคงโดยการประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

กิจกรรมหลักในโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) ประกอบด้วย 1) การจัดหา (Procurement) 2) การขนส่ง (Transportation) 3) การจัดเก็บ (Warehousing) 4) การกระจายสินค้า (Distribution) (กวีวีวรรธณ์ วิพัฒน์กิจไพศาล, 2558); (Council of Supply Chain Management Professionals, 2020); (Barbara, B. F. et al., 2019)

ปัจจุบันชุมชนร้านสหกรณ์ฯ ยังขาดระบบการสั่งซื้อแบบรวมศูนย์ (Centralized Purchasing) (สุธีรา อะทะวงษา, 2557) การสั่งซื้อสินค้าในแต่ละครั้งต้องรอสรุปความต้องการสินค้าทั้งหมดจากร้านสหกรณ์สมาชิกเพื่อรวบรวมจำนวนความต้องการของสินค้า และดำเนินการสั่งซื้อสินค้าจากบริษัทผู้ผลิต (ร้านสหกรณ์แห่งประเทศไทย, 2563) ด้วยเหตุนี้ถ้าชุมชนร้านสหกรณ์ฯ มีระบบการสั่งซื้อแบบรวมศูนย์เข้ามาประยุกต์ใช้งานจะส่งผลถึงความรวดเร็ว ความถูกต้องของข้อมูล ลดเวลาการดำเนินงาน ดำเนินงานผ่านระบบออนไลน์ (สมาคมผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไทย, 2562) ส่งผลถึงการลดต้นทุนการสั่งซื้อสินค้า สินค้ามีความเป็นมาตรฐานเดียวกัน ลดจำนวนการสั่งซื้อที่เกินความจำเป็น (Baofeng, H. et al., 2015) ด้วยการใช้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการโซ่อุปทาน แนวคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ (Jutamas, M., 2020) แนวคิดเกี่ยวกับภาษา PHP ใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ใช้ขั้นตอนวิธีเชิงพันธุกรรม และขั้นตอนวิธีแบบประหยัด มาใช้ในการพัฒนาระบบการสั่งซื้อแบบรวมศูนย์และจัดเส้นทางการขนส่งสินค้าอัตโนมัติ (ขวัญชนก พุทธิจันทร์, 2561)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาขั้นตอนวิธีในการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานสำหรับชุมชนร้านสหกรณ์ฯ
2. เพื่อพัฒนาระบบการสั่งซื้อแบบรวมศูนย์ของชุมชนร้านสหกรณ์ฯ
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานของชุมชนร้านสหกรณ์ฯ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) รูปแบบผสมผสานระหว่างงานวิจัยเชิงปริมาณและงานวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นกรณีศึกษารูปแบบการจัดการของชุมชนร้านสหกรณ์ฯ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วยร้านสหกรณ์สมาชิก จำนวน 143 แห่ง ซึ่งเป็นร้านสหกรณ์สมาชิกทั้งหมดที่อยู่ในประเทศไทย เพื่อร่วมกันทดสอบโปรแกรม ใช้ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ คือ น้ำตาลทราย เนื่องจากน้ำตาลทรายมียอดขายที่มากที่สุดของร้านค้าสหกรณ์สมาชิก ระบบครอบคลุมกระบวนการตั้งแต่การสั่งซื้อและกระจายสินค้าไปยังร้านสหกรณ์สมาชิกทั่วประเทศ

ขอบเขตการพัฒนาโปรแกรม

โปรแกรมทำงานผ่านระบบออนไลน์ในรูปแบบเว็บไซต์ (Web Application) ประกอบด้วย

1. ส่วนของร้านค้าสหกรณ์
 - 1.1 รับน้ำตาลเข้าระบบเมื่อมีการรับสินค้าจากบริษัทขนส่ง
 - 1.2 ส่งยอดการขายประจำวันผ่านระบบฯ โดยโปรแกรมจะคำนวณจุดสั่งซื้อใหม่ (Reorder Point) และคำนวณยอดสินค้าคงเหลือในคลังโดยอัตโนมัติ
 - 1.3 สามารถเรียกดูสถิติการรับ และการขายน้ำตาลย้อนหลัง
2. ส่วนของชุมชนร้านสหกรณ์ฯ
 - 2.1 สามารถเรียกดูสถิติการขายของร้านค้าสหกรณ์ย้อนหลัง
 - 2.2 สามารถเรียกดูสถิติการสั่งซื้อของร้านค้าสหกรณ์ย้อนหลัง
 - 2.3 สามารถประเมินการสั่งซื้อด้วยโปรแกรมคำนวณค่าการสั่งซื้อที่เหมาะสมที่สุด

3. ส่วนของบริษัทน้ำตาล
 - 3.1 รับคำสั่งซื้อจากในระบบฯ ที่ถูกจัดส่งคำสั่งซื้อมาจากชุมชนร้านสหกรณ์ฯ
 - 3.2 การจัดส่งสินค้า สามารถดูเส้นทางการจัดส่งสินค้าจากในระบบฯ ที่มี การวางแผนเส้นทางการขนส่งสินค้าให้โดยอัตโนมัติ (Route Optimization)
 - 3.3 สามารถกำหนดราคากลางของน้ำตาลทรายได้ เมื่อมีการปรับเปลี่ยนราคากลาง เพื่อให้ระบบฯ ใช้ในการคำนวณของการประเมินการสั่งซื้อน้ำตาลทรายของชุมชนร้านสหกรณ์ฯ

โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อประยุกต์ใช้ระบบโครงข่ายในการเก็บบัญชีธุรกรรมออนไลน์ (Blockchain Technology) ในการพัฒนาคำสั่งซื้อของชุมชนร้านสหกรณ์ฯ ให้มีระบบการสั่งซื้อแบบรวมศูนย์ เพื่อลดต้นทุนในการสั่งซื้อสินค้าในแต่ละครั้ง เพื่อให้มีระบบการจัดเส้นทางการขนส่งสินค้าอัตโนมัติให้กับบริษัทน้ำตาล ดังนี้

1. ระบบการสั่งซื้อแบบรวมศูนย์ โดยการประยุกต์ใช้ขั้นตอนวิธีเชิงพันธุกรรม (Genetic Algorithm) (ณวัฒน์ นันทะเสน, 2560); (George, B., 2018) ร่วมกับการทดสอบขั้นตอนวิธีด้วยการสร้างสถานการณ์ (Scenarios) มาใช้ในการหาค่าระดับการสั่งซื้อที่เหมาะสมที่สุด (De Toni, A. F. et al., 2015) และการประยุกต์ใช้โปรแกรม Web Application ในการคำนวณค่าในการสั่งซื้อที่เหมาะสม โดยใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical

Model) (มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2562); (อดิศัย วรรณะภูติ, 2560) ในการศึกษาครั้งนี้เป็นลักษณะความต้องการของผู้รับผิดชอบการสั่งซื้อ และระยะเวลานำมีความไม่แน่นอน (Edvard, T. et al., 2019); (David, E. G. et al., 2018) ดังนั้น การใช้การทดสอบขั้นตอนวิธีด้วยการสร้างสถานการณ์ (Scenarios) จึงถูกนำมาใช้เพื่อศึกษาและปรับปรุงระบบการบริหารสินค้าคงคลังด้วยการสร้างสถานการณ์ (Scenarios) และการประยุกต์ใช้โปรแกรม Web Application ในการคำนวณค่าการสั่งซื้อที่เหมาะสม ทำให้ทราบระดับสินค้าคงคลัง (Inventory Level) และระดับสั่งซื้อที่แต่ละค่าของจุดสั่งซื้อ สามารถศึกษาพฤติกรรมผู้สั่งซื้อแบบตลอดเวลาหรือ Real Time ได้

2. ระบบจัดเส้นทางขนส่งสินค้าอัตโนมัติ เพื่อจัดเส้นทางขนส่งสินค้า โดยใช้ระยะทางที่สั้น ประหยัดเวลา และลดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ลงได้ (นรงค์ วิชาผา และคณะ, 2562); (พรพิมล ชัยวุฒิศักดิ์ และคณะ, 2561); (James, C. A. et al, 1990) การจัดเส้นทางขนส่งสินค้าอัตโนมัติโดยการประยุกต์ใช้ขั้นตอนวิธีแบบประหยัด (Saving Algorithm) เพื่อคำนวณหาเส้นทางที่เหมาะสมที่สุดและใช้โปรแกรม Google Map เข้ามาปรับใช้ในการจัดเส้นทางขนส่งสินค้า (พลอยไพลิน ภูมิโคกรักษ์, 2560)

นอกจากนี้ ยังเป็นการพัฒนาและยกระดับชุมชนร้านสหกรณ์ฯ ให้เป็นองค์กรแบบโมเดิร์นเทรด (Modern Trade) โดยค้นพบปัญหาและสภาพการทำงานที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และปรับแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานของการสั่งซื้อแบบรวมศูนย์ โดยการสร้างเครื่องมือหรือนวัตกรรมที่ช่วยเพิ่มความสะดวก รวดเร็ว และความเป็นอัจฉริยะในกระบวนการดำเนินงาน ซึ่งผลการศึกษายังเป็นแนวทางในการนำไปวางแผนกลยุทธ์ในการดำเนินงานการจัดการโซ่อุปทานอย่างยั่งยืน และมีการปรับเปลี่ยนวิธีการในการขนส่งโดยการวางแผนเส้นทางขนส่งก่อนที่จะทำการขนส่งจริง ดังนั้นการศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจในการพัฒนารูปแบบโซ่อุปทานการสั่งซื้อแบบรวมศูนย์ จากอดีตจนถึงปัจจุบันว่ามีขั้นตอนวิธีการอย่างไรบ้าง กระบวนการวิจัยครอบคลุมถึงสาเหตุของปัญหา แบบแผนการดำเนินงาน กลุ่มเป้าหมายเป็นโซ่อุปทานของกระบวนการคำสั่งซื้อน้ำตาลทรายของชุมชนร้านค้าสหกรณ์ฯ วิเคราะห์หาข้อสรุปเชิงทฤษฎี โดยมีขั้นตอนการทำวิจัยและพัฒนา แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงานการสั่งซื้อน้ำตาลทรายของชุมชนร้านสหกรณ์ฯ เพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระบบการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานของชุมชนร้านสหกรณ์ฯ ในส่วนของการสั่งซื้อ และศึกษาวิธีการจัดการงานขนส่งของบริษัทน้ำตาล

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาขั้นตอนวิธีด้วยการพัฒนาระบบการสั่งซื้อแบบรวมศูนย์ และจัดเส้นทางการขนส่งสินค้าอัตโนมัติให้กับบริษัทน้ำตาล

ขั้นตอนที่ 3 ทดสอบการใช้งานระบบการสั่งซื้อแบบรวมศูนย์ และจัดเส้นทางการขนส่งสินค้าอัตโนมัติร่วมกับร้านสหกรณ์สมาชิก เพื่อทดสอบระบบฯ และนำเสนอการใช้งาน

ขั้นตอนที่ 4 นำเสนอแนวทางการกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารจัดการ โลจิสติกส์และโซ่อุปทานของชุมชนร้านสหกรณ์ฯ

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้นำเสนอผลการศึกษาระบบการดำเนินงานการสั่งซื้อน้ำตาลทรายของชุมชนร้านสหกรณ์ฯ และพัฒนาขั้นตอนวิธีด้วยการพัฒนาระบบการสั่งซื้อแบบรวมศูนย์และจัดเส้นทางการขนส่งสินค้าอัตโนมัติ ตามลำดับในหัวข้อต่อไปนี้

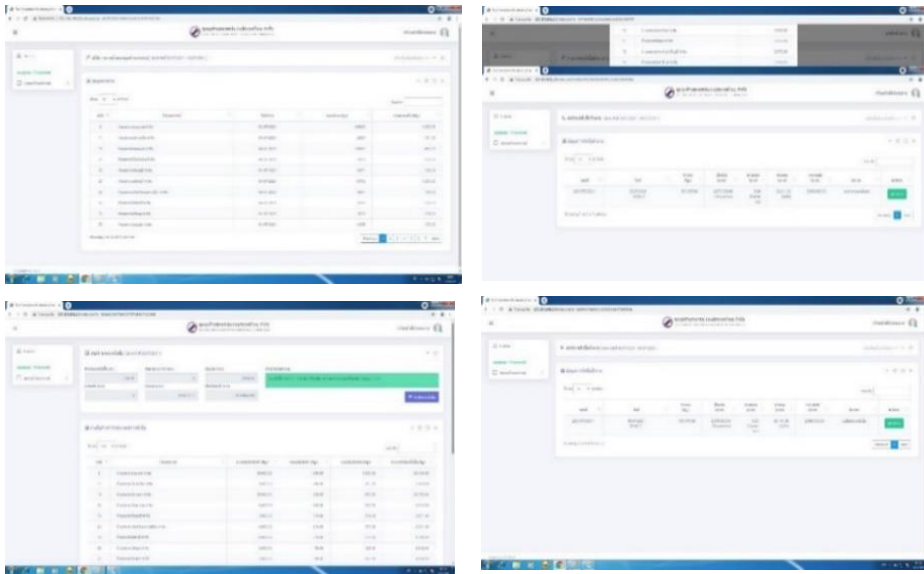
1. ผลการศึกษาขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงานการสั่งซื้อน้ำตาลทรายของชุมชนร้านสหกรณ์ฯ

1.1 จากการศึกษาขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงานการสั่งซื้อน้ำตาลทรายของชุมชนร้านสหกรณ์ฯ พบว่าในการสั่งซื้อน้ำตาลทรายในแต่ละครั้ง จะพิจารณาราคากลางไม่เกิน 17.50 บาท (สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย, 2563) ใช้ระยะเวลาในการขนส่ง 2 วัน ปัจจุบันสั่งซื้อน้ำตาลทราย 30,000 กิโลกรัมต่อการสั่งซื้อและใช้เวลาในการสั่งซื้อจำนวน 5 วัน ซึ่งต้องรอเอกสารการขอส่งซื้อน้ำตาลทรายจากร้านสหกรณ์สมาชิก และทำการรวบรวมจำนวนน้ำตาลทรายที่จะสั่งซื้อส่งให้กับบริษัทน้ำตาล ซึ่งปัญหาที่พบคือจำนวนที่สั่งซื้อน้ำตาลทรายมีจำนวนที่ไม่มากพอที่จะขอส่วนลดสินค้าและส่วนลดค่าขนส่งจากบริษัทน้ำตาล จึงทำให้เกิดค่าใช้จ่ายในการขนส่งสินค้าเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากและไม่ได้รับส่วนลดสินค้า ส่งผลกระทบถึงราคาต้นทุนของน้ำตาลทราย นอกจากนี้ยังพบว่าเมื่อมีการส่งยอดการสั่งซื้อให้กับบริษัทน้ำตาลทรายไปแล้ว แต่ก็ยังมีร้านสหกรณ์สมาชิกที่ส่งเอกสารการขอซื้อน้ำตาลทรายมาล่าช้า จึงเกิดปัญหาในเรื่องของการที่จะสั่งซื้อน้ำตาลทรายใหม่ และจากการศึกษาวิธีการจัดการขนส่งสินค้าของบริษัทน้ำตาลพบว่าในข้อตกลงในการจัดส่งสินค้าจะใช้เวลาในการขนส่ง 2 วัน แต่ในปัจจุบันพบว่าการขนส่งสินค้าไม่เป็นไปตามที่ตกลงกันไว้เนื่องจากบริษัทน้ำตาลไม่มีการวางแผนเส้นทางการขนส่งสินค้า ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการขนส่ง

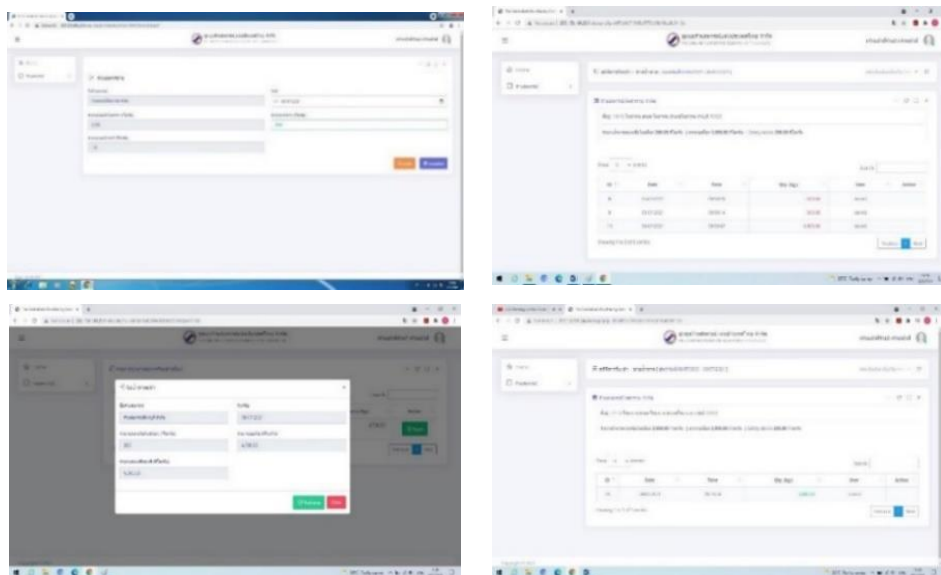
1.2 จากปัญหาที่พบในการส่งคำสั่งซื้อน้ำตาลทรายของชุมชนร้านสหกรณ์ฯ ในอนาคต หากมีการวางแผนที่จะใช้ระบบการสั่งซื้อแบบรวมศูนย์ที่สามารถทำการประเมินการสั่งซื้อน้ำตาลทรายให้กับผู้บริหารได้ ซึ่งทำให้สหกรณ์สมาชิกสามารถส่งยอดการขายในแต่ละวันเข้าสู่ระบบและระบบจะประมวลผลยอดขาย ประเมินการสั่งซื้อผ่านระบบ ทำให้เกิดระบบการสั่งซื้อที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลในเรื่องของการลดต้นทุนด้านราคาของน้ำตาลทรายและค่าขนส่งตามมา รวมถึงลดเวลาในการดำเนินงานของชุมชนร้านสหกรณ์ฯ และบริษัทน้ำตาลมีระบบการจัดเส้นทางขนส่งสินค้าอัตโนมัติ และถ้าได้นำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ในการดำเนินงานการสั่งซื้อน้ำตาลทราย จะทำให้เกิดระบบโซ่อุปทานของการสั่งซื้อที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรและเกิดการดำเนินงานที่รวดเร็ว ถูกต้อง แม่นยำ ลดระยะเวลาในการดำเนินงาน สามารถลดจำนวนเอกสารและลดต้นทุนสินค้าลงได้ ด้วยการประยุกต์ใช้โปรแกรม Web Application เป็นระบบการสั่งซื้อแบบรวมศูนย์และมีการจัดเส้นทางขนส่งสินค้าอัตโนมัติ

2. ผลการพัฒนาขั้นตอนวิธีด้วยการพัฒนาระบบการสั่งซื้อแบบรวมศูนย์และจัดเส้นทางขนส่งสินค้าอัตโนมัติให้กับบริษัทน้ำตาล

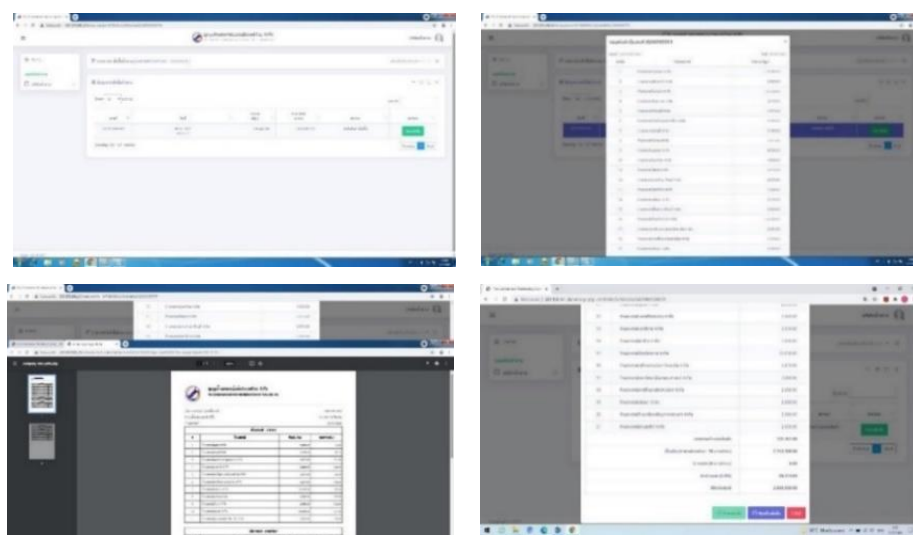
2.1 พัฒนาขั้นตอนวิธีด้วยการพัฒนาระบบการสั่งซื้อแบบรวมศูนย์และจัดเส้นทางขนส่งสินค้าอัตโนมัติ ด้วยโปรแกรมภาษา PHP จัดทำเป็นระบบการสั่งซื้อแบบรวมศูนย์ และจัดเส้นทางขนส่งสินค้าอัตโนมัติ ใช้งานผ่านระบบออนไลน์ โดยออกแบบฟอร์มและระบบการทำงานของโปรแกรมพร้อมกับฟังก์ชันทางคณิตศาสตร์เพื่อเป็นเครื่องมือในการคำนวณ โดยมีหน้าจอกำหนดงานแบ่งผู้ใช้งานออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) ส่วนของชุมชนร้านสหกรณ์ฯ 2) ส่วนของร้านค้าสหกรณ์และ 3) ส่วนของบริษัทน้ำตาล

ภาพที่ 1 แบบฟอร์มการทำงานในส่วนของชุมนุมร้านสหกรณ์แห่งประเทศไทย

ภาพที่ 2 แบบฟอร์มการทำงานในส่วนของชุมนุมร้านสหกรณ์แห่งประเทศไทย

ภาพที่ 3 แบบฟอร์มการทำงานในส่วนของบริษัทน้ำตาล

3. ผลการทดสอบการใช้งานระบบการสั่งซื้อแบบรวมศูนย์ และจัดเส้นทางขนส่งสินค้าอัตโนมัติร่วมกับร้านสหกรณ์สมาชิกจำนวน 143 แห่ง เพื่อทดสอบระบบฯ และนำเสนอการใช้งาน โดยร่วมกันทดสอบและนำเสนอการใช้งานกับชุมนุมร้านสหกรณ์ฯ ร้านสหกรณ์สมาชิก โดยมีหัวหน้าฝ่ายจัดซื้อและเจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดซื้อของแต่ละร้านสหกรณ์สมาชิกร่วมกันทดสอบระบบฯ ด้วยวิธีการสร้างสถานการณ์ (Scenarios) ในการกำหนดค่าต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องพบว่าร้านสหกรณ์จำนวน 18 แห่ง ได้รับการคัดเลือกจากโปรแกรมคำนวณที่ตรงกับเงื่อนไขในการสั่งซื้อน้ำตาลทราย ซึ่งมียอดสั่งซื้อน้ำตาลทรายรวมทั้งสิ้น คือ 138,770 kg. โดยมีราคากลางน้ำตาลทรายที่ 16.75 บาท และคำนวณราคาน้ำตาลทรายมีมูลค่า $138,770 \times 16.75 = 2,324,397.50$ บาท และโปรแกรมประมวลผลเงื่อนไขการขนส่งและส่วนลดสินค้าโดยในการทดสอบครั้งนี้ มียอดสั่งซื้อน้ำตาลทรายรวมทั้งสิ้น คือ 138,770 kg. ซึ่งเข้าเกณฑ์เงื่อนไขค่าขนส่งและส่วนลดสินค้า คือ ยอดสั่งซื้อ 100,001 - 200,000 kg. มีค่าขนส่ง 0.0 บาทต่อ kg. และได้ส่วนลดสินค้า 2.2% โดยโปรแกรมคำนวณออกมาเป็นค่าขนส่ง $138,770 \times 0.0 = 0$ บาท คำนวณส่วนลดสินค้า $2,324,397.50 - 2.2\% = 51,136.74$ บาท และจะต้องใช้เงินในการซื้อน้ำตาลทรายทั้งสิ้น 2,273,260.75 บาท เป็นการสั่งซื้อน้ำตาลทรายที่ประหยัดต้นทุนได้มากกว่าที่เคยสั่งซื้อแบบเดิม สามารถคำนวณต้นทุนน้ำตาลทรายเพื่อเปรียบเทียบการสั่งซื้อแบบเดิมและการสั่งซื้อแบบรวมศูนย์ได้ตามตารางที่ 2 พบว่าเวลาที่ใช้ในการประเมินการสั่งซื้อ

รวมถึงส่งคำสั่งซื้อจะใช้เวลาในการดำเนินงาน 5 นาที ซึ่งลดระยะเวลาในการดำเนินงานลงได้มากกว่าเดิมที่เคยดำเนินการโดยใช้ระยะเวลา 5 วันต่อการสั่งซื้อแต่ละครั้ง ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบกระบวนการสั่งซื้อ

	แบบเดิม	แบบรวมศูนย์	เวลาลดลง
รวบรวมคำขอซื้อ	3 วัน (4,320 นาที)	1 นาที	4,319 นาที (99.97%)
ประเมินการสั่งซื้อ	1 วัน (1,440 นาที)	3 นาที	1,437 นาที (99.93%)
ส่งคำสั่งซื้อ	1 วัน (1,440 นาที)	1 นาที	1,439 นาที (99.93%)
รวมระยะเวลา	5 วัน (7,200 นาที)	5 นาที	7,195 นาที (99.93%)
ประสิทธิภาพการให้บริการเพิ่มขึ้น			99.93%

จากตารางที่ 1 เป็นการเปรียบเทียบระยะเวลาในการดำเนินงานของกระบวนการสั่งซื้อแบบเดิมและการสั่งซื้อแบบรวมศูนย์ พบว่าการสั่งซื้อแบบเดิมใช้เวลาในการรวบรวมคำขอซื้อจากสหกรณ์สมาชิกรวม 3 วัน เพื่อรวมปริมาณของน้ำตาลทรายให้ได้ในจำนวนที่มากที่สุด ทำการประเมินการสั่งซื้อใช้เวลา 1 วัน และส่งคำสั่งซื้อให้บริษัทน้ำตาลใช้เวลา 1 วัน โดยใช้เวลาในกระบวนการสั่งซื้อ 5 วัน ส่วนการใช้ระบบการสั่งซื้อแบบรวมศูนย์ฯ พบว่าในการรวบรวมคำขอซื้อใช้เวลา 1 นาที ประเมินการสั่งซื้อใช้เวลา 3 นาที และใช้เวลาในการส่งคำสั่งซื้อให้บริษัทน้ำตาล 1 นาที โดยใช้เวลาในกระบวนการสั่งซื้อ 5 นาที พบว่าเมื่อมีการนำระบบการสั่งซื้อแบบรวมศูนย์ฯ เข้ามาใช้ในการดำเนินงาน ส่งผลให้ลดระยะเวลาในการดำเนินงานจากเดิม 7,195 นาที คิดเป็น 99.93% ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพการให้บริการเพิ่มขึ้น 99.93%

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบต้นทุนการสั่งซื้อต่อรอบการสั่งซื้อ

ราคากลาง 16.75 บาท	แบบเดิม (บาท)	แบบรวมศูนย์ (บาท)
ปริมาณ (กก.)	$30,000 \times 16.75 = 502,500$	$138,770 \times 16.75 = 2,324,397.50$
ค่าขนส่ง	$30,000 \times 0.8 = 24,000$	$138,770 \times 0 = 0$
ส่วนลดสินค้า	$502,500 \times 0.6\% = 3,015$	$2,324,397.50 - 2.2\% = 51,136.74$
ต้นทุนรวม	523,485	2,273,260.75
ต้นทุนต่อ กก.	$523,485/30,000 = 17.44$	$2,273,260.75/138,770 = 16.38$
ต้นทุนการสั่งซื้อลดลง	$(16.38 / 17.44) \times 100 = 93.92\%$	

จากตารางที่ 2 การเปรียบเทียบต้นทุนการสั่งซื้อน้ำตาลทรายต่อรอบการสั่งซื้อโดยมีราคากลาง 16.75 บาท ในการสั่งซื้อแบบเดิมที่มีปริมาณการสั่งซื้อ 30,000 กิโลกรัม มีต้นทุนราคาน้ำตาลทราย 502,500 บาท ค่าขนส่งตามเงื่อนไขปริมาณสั่งซื้อเป็นเงิน 24,000 ได้ส่วนลดสินค้าตามเงื่อนไข 0.6% คือ 3,015 บาท มีต้นทุนรวม 523,485 บาท และต้นทุนน้ำตาลทรายเท่ากับ 17.44 บาทต่อกิโลกรัม การสั่งซื้อแบบรวมศูนย์มีปริมาณการสั่งซื้อที่ 138,770 กิโลกรัม มีต้นทุนราคาน้ำตาลทราย 2,324,397.50 บาท ค่าขนส่งตามเงื่อนไขปริมาณสั่งซื้อเป็นเงิน 0 บาท ได้ส่วนลดสินค้าตามเงื่อนไข 2.2% คือ 51,136.74 บาท มีต้นทุนรวม 2,273,260.75 บาท และต้นทุนน้ำตาลทรายเท่ากับ 16.38 บาทต่อกิโลกรัม ดังนั้น พบว่าการสั่งซื้อสินค้าแบบรวมศูนย์ทำให้ต้นทุนน้ำตาลทรายลดลงจากการสั่งซื้อแบบเดิมถึงกิโลกรัมละ $17.44 - 16.38 = 1.06$ บาท ส่งผลให้ต้นทุนการสั่งซื้อลดลง 93.92%

ตารางที่ 3 ประสิทธิภาพการจัดเส้นทางขนส่งสินค้าอัตโนมัติ

เส้นทางการขนส่งสินค้า	การจัด เส้นทาง (นาที)	ระยะเวลา ขนส่งเดิม (วัน)	ระยะเวลา ขนส่งใหม่ (วัน)	ประสิทธิภาพ การให้บริการ เพิ่มขึ้น
เส้นทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	15	4	2	50%
เส้นทางภาคกลาง	15	3	2	33.33%
เส้นทางภาคใต้	15	5	2	60%
เส้นทางภาคตะวันออก	15	3	2	33.33%
ประสิทธิภาพการให้บริการเพิ่มขึ้น				44.17%

จากตารางที่ 3 การทดสอบระบบการสั่งซื้อแบบรวมศูนย์ฯ พบว่าระบบการจัดเส้นทางขนส่งสินค้าอัตโนมัติทำการจัดเส้นทางขนส่งสินค้าให้โดยอัตโนมัติจำนวน 4 เส้นทาง บริษัทน้ำตาลสามารถดูรายละเอียดของสหกรณ์สมาชิกที่จะไปส่งสินค้า พิมพ์เอกสารเส้นทางเพื่อนำไปจ่ายงานให้กับพนักงานขับรถขนส่ง ใช้เวลาดำเนินงาน 15 นาทีต่อเส้นทางการขนส่งสินค้า พบว่าการขนส่งสินค้า 1) เส้นทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เดิมใช้ระยะเวลาขนส่ง 4 วัน หลังจากจัดเส้นทางขนส่งใช้ระยะเวลา 2 วัน ส่งผลให้ประสิทธิภาพการให้บริการเพิ่มขึ้น 50% 2) เส้นทางภาคกลาง เดิมใช้ระยะเวลาขนส่ง 3 วัน หลังจากจัดเส้นทางขนส่งใช้ระยะเวลา 2 วัน ส่งผลให้ประสิทธิภาพการให้บริการเพิ่มขึ้น 33.33% 3) เส้นทางภาคใต้ เดิมใช้ระยะเวลาขนส่ง 5 วัน หลังจากจัดเส้นทางขนส่งใช้ระยะเวลา 2 วัน ส่งผลให้ประสิทธิภาพการให้บริการเพิ่มขึ้น

60% 4) เส้นทางภาคตะวันออก เดิมใช้ระยะเวลาขนส่ง 3 วัน หลังจากจัดเส้นทางขนส่งใช้ระยะเวลา 2 วัน ส่งผลให้ประสิทธิภาพการให้บริการเพิ่มขึ้น 33.33% และหลังจากจัดเส้นทางขนส่งสินค้าทำให้ประสิทธิภาพการให้บริการขนส่งสินค้าโดยรวมเพิ่มขึ้น 44.17%

4. นำเสนอแนวทางการกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานของชุมชนร้านสหกรณ์ฯ จากการทดสอบระบบฯ พบว่าส่งผลต่อปัจจัยที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เพื่อเป็นการกำหนดกลยุทธ์ในการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน ในระดับที่ 1 ระดับกลยุทธ์ (Strategy Level) ในการดำเนินงานร่วมกันของชุมชนร้านสหกรณ์ฯ, ร้านค้าสหกรณ์และบริษัทน้ำตาล ระดับที่ 2 ระดับยุทธวิธี (Tactical Level) มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละส่วนงานเพื่อให้ดำเนินงานตามภาระงานของแต่ละส่วนงาน และระดับที่ 3 ระดับปฏิบัติการ (Operational Level) ส่งผลให้ชุมชนร้านสหกรณ์ฯ, ร้านค้าสหกรณ์ และบริษัทน้ำตาลสามารถดำเนินงานในระบบงานเดียวกันได้ ผ่านระบบออนไลน์ ส่งผลให้การดำเนินงานทุกส่วนงานมีความสะดวก รวดเร็วในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้การดำเนินงานทั้งร้านค้าสหกรณ์, ชุมชนร้านสหกรณ์ฯ และบริษัทน้ำตาลมีคุณภาพการดำเนินงานและการบริการที่ดี

อภิปรายผล

จากการพัฒนาขั้นตอนวิธีในการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานสำหรับชุมชนร้านสหกรณ์ฯ ด้วยขั้นตอนวิธีการแนวใหม่ที่ผสมผสานระหว่างวิธีการพัฒนาโปรแกรมที่เขียนมาเพื่อทำงานบนเว็บไซต์โดยเรียกใช้งานผ่านระบบออนไลน์ (Web Application) และการประมวลผลการสั่งซื้อที่เหมาะสม ขั้นตอนวิธีเชิงพันธุกรรม (Genetic Algorithm) ในการตัดสินใจเพื่อสั่งซื้อ ใช้ตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) หาค่าที่เหมาะสม การออกแบบระบบคำนวณการสั่งซื้อที่เหมาะสม พบว่า 1) เมื่อมีการสั่งซื้อสินค้าแบบรวมศูนย์ เป็นการสั่งซื้อน้ำตาลทรายในปริมาณที่มากต่อการสั่งซื้อ ส่งผลด้านราคาต้นทุนของน้ำตาลทรายลดลง ค่าขนส่งเมื่อคำนวณเข้ากับเงื่อนไขการขนส่งจะได้ค่าขนส่งที่ลดลง และมีส่วนลดสินค้าที่เข้าเงื่อนไขที่บริษัทน้ำตาลกำหนดไว้ทำให้มีส่วนลดสินค้าที่เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการออกแบบคลังสินค้าอัจฉริยะตามขั้นตอนวิธีทางพันธุกรรมและใช้ตรรกะสำหรับการกำหนดจุดสั่งซื้อใหม่และปริมาณการสั่งซื้อ โดยการพัฒนาแบบจำลองเพื่อกำหนดจุดสั่งซื้อใหม่และปริมาณการสั่งซื้อที่เหมาะสมที่สุดในคลังสินค้า เพื่อป้องกันการจัดเก็บสินค้าคงคลังมากเกินไป

ผลการวิจัยพบว่าการจัดทำระบบคลังสินค้าอัจฉริยะด้วยเว็บไซต์ในการบริหารจัดการในการดำเนินงาน งานวิจัยได้พัฒนารูปแบบการดำเนินงานใหม่เพื่อกำหนดจุดสั่งซื้อใหม่และปริมาณการสั่งซื้อที่เหมาะสมที่สุด ใช้ตรรกะเพื่อกำหนดเวลาที่เหมาะสมที่สุดในการปรับคำสั่งซื้อ ใช้อัลกอริทึมทางพันธุกรรมกำหนดปริมาณการสั่งซื้อที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งกระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพทั้งหมดได้รับการดำเนินการและการจัดการด้วยระบบคลังสินค้าอัจฉริยะ (Mark, B. et al., 2017) 2) มีระบบใช้ในการวางแผนเส้นทางขนส่งสินค้าอัตโนมัติ (Route Optimization) เพื่อให้เกิดความสะดวกในการจัดเส้นทางขนส่งสินค้าด้วยการประยุกต์ใช้โปรแกรมจัดเส้นทางอัตโนมัติด้วยขั้นตอนวิธีแบบประหยัด (Saving Algorithm) โดยใช้ออกแบบเส้นทางด้วย Google Map ระบบทำการประมวลผลระยะทางจากบริษัทน้ำตาลทรายไปยังชุมชนร้านค้าสหกรณ์ฯ โดยสร้างตารางรายละเอียดเส้นทางในการขนส่งซึ่งจัดทำรายการเพื่อเป็นการวางแผนเส้นทางโดยใช้วิธีการจัดเส้นทางที่สั้นที่สุด (Route Optimization) วิธีการเลือกเส้นทางด้วยโปรแกรม Google Map ใช้ระยะทางมาเป็นตัวนำในการวางแผนเส้นทางให้กับบริษัทน้ำตาลทรายโดยใช้การคำนวณระยะทางจากน้อยที่สุดไปหาระยะทางที่มากที่สุด และสามารถนำเสนอการกำหนดกลยุทธ์ในการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานสำหรับชุมชนร้านค้าสหกรณ์ฯ สอดคล้องกับงานวิจัยของพลอยไพลิน ภูมิโคกรักษ์. ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการจัดเส้นทางรถขนส่งสินค้าผลิตภัณฑ์อาหารแช่แข็ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบการจัดเส้นทางรถขนส่งสินค้าผลิตภัณฑ์อาหารแช่แข็ง การประยุกต์ใช้วิธีอัลกอริทึมแบบประหยัดและวิธีการเชิงพันธุกรรม จากการวิจัยพบว่าการพัฒนาคำตอบด้วยวิธีการเชิงพันธุกรรมสามารถลดระยะทางรวมในการขนส่งสินค้าได้มากกว่าวิธีการอัลกอริทึมแบบประหยัด โดยใช้วิธีการเชิงพันธุกรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อวางแผนการจัดเส้นทางรถขนส่งสินค้าผลิตภัณฑ์อาหารแช่แข็งให้มีระยะทางการขนส่งสินค้าลดลงได้ (พลอยไพลิน ภูมิโคกรักษ์, 2560) 3) กำหนดกลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน ส่งผลให้เกิดระบบการสั่งซื้อแบบรวมศูนย์ แต่ละหน่วยงานมีหน้าที่ประจำของตัวเอง โดยใช้ข้อมูลร่วมกันจากการดำเนินงานการสั่งซื้อสินค้า

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้ขั้นตอนวิธีในการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานสำหรับชุมชนร้านสหกรณ์ฯ ด้วย 1) การพัฒนาระบบการสั่งซื้อแบบรวมศูนย์ 2) ระบบจัดเส้นทางการขนส่งสินค้าอัตโนมัติ

ภาพที่ 4 ขั้นตอนวิธีการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานสำหรับชุมชนร้านสหกรณ์ฯ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาขั้นตอนวิธีในการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานสำหรับชุมชนร้านสหกรณ์ฯ เกิดระบบการสั่งซื้อแบบรวมศูนย์ การจัดเส้นทางการขนส่งสินค้าอัตโนมัติ นำเสนอกลยุทธ์ในการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานฯ ประโยชน์เชิงวิชาการ 1) ได้ข้อมูลและกระบวนการดำเนินงานการสั่งซื้อน้ำตาลทรายโดยใช้ระบบการสั่งซื้อแบบรวมศูนย์ที่ทำงานบนเว็บไซต์ 2) จัดเส้นทางการขนส่งสินค้าอัตโนมัติ ประโยชน์เชิงปฏิบัติ 1) ผู้บริหารใช้กลยุทธ์เพื่อพัฒนาการสั่งซื้อสินค้า 2) พยากรณ์ผลการดำเนินงานการสั่งซื้อสินค้า 3) เกิดเครื่องมือช่วยตัดสินใจสั่งซื้อสินค้า 4) เกิดระบบจัดเส้นทางขนส่งสินค้าอัตโนมัติ ดังนั้น หน่วยงานที่ต้องการนำไปประยุกต์ใช้งานควรติดตั้งระบบอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่พร้อมใช้งานเหมาะกับองค์กรที่มีหน่วยงานหลาย ๆ หน่วยงาน และดำเนินงานกันอยู่คนละพื้นที่ บุคลากรในหน่วยงานควรได้รับการเรียนรู้ถึงการใช้งานของระบบงานฯ ก่อนที่จะใช้งานจริง เพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจก่อนการใช้งาน

เอกสารอ้างอิง

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2562). รายงานการดำเนินงานและฐานะการเงินชุมนุมสหกรณ์ทุกประเภทประจำปี. เรียกใช้เมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2562 จาก <https://www.cgd.go.th/cs/internet/internet.pdf>
- กวีวีร์วรรณ วิพัฒน์กิจไพศาล. (2558). การเพิ่มประสิทธิภาพด้านโลจิสติกส์. เรียกใช้เมื่อ 25 มีนาคม 2562 จาก <https://searchlib.utcc.ac.th/library/300932.pdf>
- ขวัญชนก พุทธจันทร์. (2561). ปัญญาประดิษฐ์ (AI : Artificial Intelligence). เรียกใช้เมื่อ 2563 มกราคม 2563 จาก <https://www.lib.ku.ac.th/2019/index.php/covid-19/1045-artificialintelligence>
- ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. (2562). รูปแบบการดำเนินงาน. เรียกใช้เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2562 จาก http://www.fsct.com/plan2_coop/plan_no5.pdf
- ณวัฒน์ นันทะเสน. (2560). การแก้ปัญหาด้วยวิธีการจินตออลกอริทึม (Genetic Algorithm). วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 1(2560), 58-59.
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. (2562). ศูนย์กระจายสินค้าสหกรณ์เติบโตทั่วไทย. เรียกใช้เมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2562 จาก <http://www.pandinthong.com/news-preview/361991791828>
- นรงค์ วิชาพา และคณะ. (2562). การแก้ปัญหาการจัดเส้นทางขนส่งแบบมีกรอบเวลาโดยใช้วิธีเชิง. วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 1(2562), 4-13.
- นริน ธรไพบูลย์. (2564). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรมปี 2564-2566 ธุรกิจร้านค้าปลีกสมัยใหม่. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2564 จาก <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/wholesale-retail/modern-trade/io/io-modern-trade-21>
- พรพิมล ชัยวุฒิศักดิ์ และคณะ. (2561). ปัญหาการจัดเส้นทางขนส่งสินค้าประเภทวัสดุก่อสร้าง. วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 1(2561), 427-438.
- พลอยไพลิน ภูมิโคกรักษ์. (2560). การพัฒนาระบบการจัดเส้นทางรถขนส่งสินค้าผลิตภัณฑ์อาหารแช่แข็ง. ใน วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิศวกรรมอุตสาหกรรม. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

- มหาวิทยาลัยนเรศวร. (2562). การสร้างตัวแบบเชิงคณิตศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2562 จาก https://elearning.nsrui.ac.th/web_elearning/math_mode/introduction.html
- ร้านสหกรณ์แห่งประเทศไทย. (2563). สหกรณ์สมาชิก ชสท. ทั้ง 9 เขต. เรียกใช้เมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2562 จาก <http://www.co-opthai.com/index.php?mo=10&art=552720>
- สมาคมผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไทย. (2562). องค์กรผู้บริโภค และ ETDA จับมือผู้ประกอบการ ทำ MOU ซื้อขายออนไลน์ปลอดภัย. เรียกใช้เมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2562 จาก <https://www.etda.or.th/topics/สมาคมผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไทย.html>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580. เรียกใช้เมื่อ 19 สิงหาคม 2562. เรียกใช้เมื่อ 19 สิงหาคม 2562 จาก https://www.nesdb.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย. (2563). ราคาซื้อขายน้ำตาล ตลาดล่วงหน้า. เรียกใช้เมื่อ 27 เมษายน 2563 จาก <http://www.ocsb.go.th/th/home/index.php>
- สุธีรา อะทะวงษา. (2557). กลยุทธ์การจัดซื้อจัดหาเพื่อสร้างความได้เปรียบในเชิงการแข่งขัน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 1(2557), 35-45.
- อดิศักดิ์ วรรณะภูติ. (2560). แบบจำลองคณิตศาสตร์การสั่งซื้อที่เหมาะสมของธุรกิจนำเข้า ลักษณะซื้อมาขายไปของบริษัทแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร. วารสารการจัดการสมัยใหม่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 1(2560), 149-160.
- Baofeng, H. et al. (2015). The impact of dependence and relationship commitment on logistics outsourcing. International Journal of Physical Distribution & Logistics Management, 45(9), 887-912.
- Barbara, B. F. et al. (2019). The impact of supply chain integration on performance : A contingency and configuration approach. Journal of operations management, 28 (1), 58-71.

- Council of Supply Chain Management Professionals. (2020). CSCMP Supply Chain Management Definitions and Glossary. เรียกใช้เมื่อ 31 december 2019 จาก https://cscmp.org/CSCMP/Educate/SCM_Definitions_and_Glossary_of_Terms.asp
- David, E. G. et al. (2018). Messy genetic algorithms: Motivation, analysis, and first results. *International Journal of Operations and Production Management*, 3(5), 493-530.
- De Toni, A. F. et al. (2015). From a traditional replenishment system to vendor-managed inventory: A case study from the household electrical appliances sector. *International Journal of Production Economics*, 96(1), 63-79.
- Edvard, T. et al. (2019). Blockchain Technology Implementation in Logistics Sustainability 2019. *International Journal of Production Economics*, 90(1), 85-98.
- George, B. (2018). Ten Ways AI-Powered Algorithms Will Transform Your Supply Chain. Retrieved august 19, 2019, from https://www.scmr.com/article/ten_ways_ai_algorithms
- James, C. A. et al. (1990). A model of distributor firm and manufacturer firm working partnerships. *Journal of Marketing*, 54(1), 42-58.
- Jutamas, M. (2020). Information Technology. Retrieved May 19, 2020, from <https://sites.google.com/site/meejoei8>
- Mark, B. et al. (2017). Exploring the experiences of collaborative planning initiatives. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 31(4), 266-289.
- Modern Trade. (2020). Modern Trade Business. Retrieved April 14, 2020, from <http://shopperfectonlinefurniture.blogspot.com/2013/01/modern-trade.html>

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 110-125

บทความวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ*
FACTORS AFFECTING THE ORGANIZATIONAL COMMITMENT
OF THE UNIVERSITY EMPLOYEES OF RAJAMANGALA UNIVERSITY
OF TECHNOLOGY TAWAN-OK, BANGPRA

สุพรรณิ รัตนานนท์¹, วีรวรรณ ธาณี¹Suphannee Rattananon¹, Weerawan Thanee¹¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ชลบุรี¹ Faculty of Humanities and Social Sciences Rajamangala University of Technology Tawan-ok,
Chonburi, Thailand¹Corresponding author E-mail: suka_kaka@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันในองค์กรของบุคลากร และ 3) เพื่อได้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับความผูกพันในองค์กรของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรสายสนับสนุน และบุคลากรสายวิชาการ จำนวน 400 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ระดับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร ปัจจัยด้าน

ลักษณะงานมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความผูกพันต่อองค์การในระดับมาก อธิบายได้ว่า ปัจจัยทางด้านลักษณะงานแต่ละด้าน ได้แก่ ความมีอิสระในการทำงาน ความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การ โดยความผูกพันต่อองค์การเป็นความรู้สึกของบุคคลที่รู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ และจะทุ่มเทในการทำงานเพื่อองค์การ ถ้าบุคคลยังมีความผูกพันต่อองค์การสูงแนวโน้มที่จะลาออกจากงานจะลดน้อยลง และปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันในองค์การของบุคลากร ความสำคัญของตนเองต่อองค์การ ความพึงพอใจขององค์การ ทัศนคติต่อเพื่อนร่วมงาน และทัศนคติต่อองค์การ มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก อธิบายได้ว่า การรับรู้ของบุคลากรต่อสิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ความรู้สึกว่าตนมีความสำคัญต่อองค์การ องค์การเป็นที่พึงพอใจ ความคาดหวังที่จะได้รับการตอบสนองจากองค์การ ทัศนคติที่มีต่อเพื่อนร่วมงาน และทัศนคติที่ดีต่อองค์การ มีผลต่อระดับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากร

คำสำคัญ: ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพัน, องค์การ, บุคลากร, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ

Abstract

This research paper aims to study the factors affecting the organizational commitment of personnel in Rajamangala University of Technology Tawan-Ok, Bangpra campus by studying under the level of commitment and factors affecting the organizational commitment of personnel. The population sampling was the total 400 support and academic personnel by using a Purposive Sampling method. The research instrument used for collecting data was a questionnaire. The data analyzed by using descriptive statistics including frequency, percentage, mean, and standard deviation. The results showed studies of opinion on job description factor that was directly related to the organizational commitment at the high level. When considering in each aspect such as the freedom of work, the progress and the job security, they all affected the organizational commitment. According to this commitment, if the personnel who feel they were a part of the organization, they will be dedicated to working for the organization

as well as if the personnel had a high organizational commitment, they were less likely to quit their job. According to the study of opinion on factors of working experiences and organizational commitment, it found that the self-importance towards the organization, organizational dependence, attitude towards colleagues and good attitude towards the organization were associated with the organizational commitment at the high level. This can be explained that the perception of personnel towards the environment in their work including the sense of belonging to the organization, the dependable organization, the expectation of organizational response, attitude towards colleagues, and good attitude towards the organization affected the level of organizational commitment of personnel.

Keywords: Factors Affecting Commitment, Organization, Employees, Rajamangala University of Technology Tawan-ok

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์ เป็นทรัพยากรทางการบริหารที่มีความสำคัญที่สุดในบรรดาทรัพยากรทางการบริหารทั้งหมด ทั้งนี้เพราะมนุษย์เป็นผู้นำทรัพยากรที่มีอยู่นำมาผสมผสานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ทำให้องค์การบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย องค์กรที่มีการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่ดี มีประสิทธิภาพ จะนำมาซึ่งการพัฒนาและสร้างความรุ่งเรืองให้องค์การ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพจะทำให้บุคลากรมีความพึงพอใจในการทำงาน มีผลการปฏิบัติงานที่ดี อัตราการลาออกจากงานลดลง การสร้างสัมพันธภาพและการให้ความร่วมมือจะสูง นำมาซึ่งความผูกพันของบุคลากรต่อองค์การ หากบุคลากรไม่มีความผูกพันต่อองค์การ อาจส่งผลให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ตามมา เช่น การขาดงานบ่อย ความไม่ใส่ใจในงาน ขาดสัมพันธภาพระหว่างกัน ความหวาดระแวง ความไม่ไว้วางใจกัน ขาดความสามัคคี ตลอดจนเผชิญต่อความเสียหายขององค์การ หรือแม้กระทั่งเกิดการโจรกรรมข้อมูลหรือผู้บริหาร นำมาซึ่งความเสื่อมถอยต่อองค์การ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2556) ดังนั้นการสร้าง ความผูกพันต่อองค์การจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญ และตระหนักถึงผลเสียของการที่บุคลากรขาดความผูกพันต่อองค์การ ซึ่งการขาดความผูกพัน

ต่อองค์กรนั้นอาจเกิดจากปัญหาด้านต่าง ๆ ที่หลากหลาย ตามสภาพแวดล้อม ตามลักษณะการจัดโครงสร้างขององค์กร ตามลักษณะการบริหารจัดการ ตามภาวะผู้นำของผู้บริหาร หรือแม้กระทั่งการที่ทรัพยากรมีจำกัด ไม่สามารถจัดสรรได้อย่างพอเพียง การถูกเปลี่ยนสถานภาพและบทบาทตามการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างขององค์กร การขาดความมั่นคงในการทำงาน ขาดความก้าวหน้า หรือขาดการส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องของตำแหน่งหน้าที่ตามสายงานสัมพันธ์ภาพที่ห่างเหินจากขนาดขององค์กรที่ขยายใหญ่ขึ้น มีความผูกพันกับฐานอำนาจเก่าไม่ยอมรับฐานอำนาจใหม่ที่ไม่ใช่พวกพ้อง จึงไม่ให้ความร่วมมือ และไม่อุทิศตนเพื่อช่วยเหลืองานของส่วนรวม ผู้บริหารองค์กรจึงจำเป็นต้องศึกษาปัญหา และหาสาเหตุที่แท้จริงของการที่บุคลากรขาดความผูกพันต่อองค์กร เพื่อหาแนวทางแก้ไข ปรับปรุง และสร้างความผูกพันต่อองค์กรให้เกิดขึ้น (ธนันท์ ทะสุใจ, 2549)

ความผูกพันต่อองค์กรเป็นความรู้สึกโดยรวมของบุคลากรที่มีต่องาน เพื่อนร่วมงาน ผู้บริหาร และองค์กร โดยที่ความผูกพันนั้น เป็นผลที่เกิดจากความพึงพอใจก่อน แล้วจึงเชื่อมโยงมาสู่ความผูกพันระหว่างบุคคลกับองค์กร (Porter, L. & Steer, R. M., 1977) ดังนั้นสิ่งที่องค์กรต้องตระหนักอยู่เสมอ คือ องค์กรจะสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความผูกพันต่อองค์กรได้อย่างไร ที่จะเอื้อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานอย่างทุ่มเทเต็มความสามารถเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ขณะเดียวกันก็พร้อมที่จะดำรงรักษาไว้ซึ่งบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ หากบุคลากรที่มีความผูกพันต่อองค์กรในระดับสูง จะช่วยเพิ่ม และรักษาลูกค้าที่สร้างกำไรให้แก่องค์กรได้ ตลอดจนเพิ่ม ความจงรักภักดีของลูกค้า ส่งผลต่อการพัฒนาและความเจริญเติบโตขององค์กร (Porter, L. & Steer, R. M., 1977)

ความผูกพันของบุคลากรที่มีต่อองค์กร เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริม สนับสนุน และขัดขวางความเจริญเติบโตขององค์กรได้ โดยมีบุคลากรซึ่งเป็นทรัพยากรทางการบริหารตัวสำคัญในการขับเคลื่อน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ เป็นองค์กรหนึ่ง ที่มีการแบ่งหน่วยงานภายในออกเป็นหน่วยงานหลักต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย คณะจำนวน 4 คณะ และ 1 สถาบัน ได้แก่ คณะเกษตรศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะสัตวแพทย์ และสถาบันเทคโนโลยีการบิน (ข้อมูล ณ เดือน มิถุนายน 2557) รวมทั้งมีหน่วยงานสนับสนุนจำนวนมาก มีการบริหารจัดการภายในคณะและหน่วยงานของตนเอง จากการที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ เป็นองค์กรที่มีขนาดใหญ่ มีหน่วยงานต่าง ๆ และบุคลากรจำนวนมาก กระจายกันอยู่ ทำให้ความยึดเหนี่ยวภายในองค์กรของบุคลากร

โดยรวมทำได้ยากขึ้น ช่องทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์ภายในองค์กรยังเป็นไปอย่างล่าช้า และไม่ทั่วถึง รวมทั้งองค์การยังขาดกิจกรรมส่งเสริมการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน บุคลากร และผู้บริหารที่จริงจัง จึงนำมาซึ่งความห่างเหินระหว่างกัน ส่งผลต่อระดับความผูกพันของบุคลากรต่อองค์การ เห็นได้จากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์กรของมหาวิทยาลัย บุคลากรส่วนใหญ่ไม่เข้าร่วมงาน ไม่ให้ความร่วมมือ และไม่ให้ความสำคัญ บุคคลเข้าร่วมกิจกรรมมีจำนวนน้อย ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมงานกีฬาสี งานปีใหม่ หรืองานเกษียณอายุราชการที่เป็นดังนี้เนื่องจากบุคลากรขาดความสนิทสนมระหว่างกัน มองว่าตนเองขาดความสำคัญ จึงไม่ให้ความร่วมมือ อีกทั้งไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาดูแลในเรื่องการสร้างความยึดเหนี่ยวของบุคลากร รวมทั้งผู้บริหารองค์การยังขาดอำนาจในการดูแลผู้ใต้บังคับบัญชา ทำให้เกิดความรู้สึกขาดความศรัทธาในองค์กร และขาดความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ อาจเนื่องมาจากไม่ได้รับการดูแลจากองค์การอย่างจริงจัง หากผู้บริหารองค์การเพิกเฉยต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่ให้ความสำคัญ และไม่หาแนวทางแก้ไข จะทำให้องค์การขาดเสถียรภาพ ไม่เกิดการพัฒนา ซึ่งส่งผลกระทบต่อบุคลากรและองค์การโดยรวม (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2556)

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรทุกหน่วยงานของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ โดยผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาระดับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากร ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันในองค์การของบุคลากรภายในมหาวิทยาลัย ทั้งสายสนับสนุนและสายวิชาการ และได้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับความผูกพันในองค์การของบุคลากร ทั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และต่อผู้บริหารเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย สร้างความผูกพันระหว่างบุคลากรและองค์การ รวมถึงใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนทางในการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร ผู้บริหาร และองค์การ นำมาซึ่งความรักและความผูกพันต่อองค์การโดยรวมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความผูกพันต่อองค์การ ของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันในองค์การ ของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ

3. เพื่อได้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับความผูกพันในองค์การของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ บุคลากรสายสนับสนุน และบุคลากรสายวิชาการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ จำนวน 526 คน (ข้อมูล ณ เดือน มิถุนายน 2557) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรสายสนับสนุน และบุคลากรสายวิชาการ จำนวน 400 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยนำตัวแปรที่ได้จากการศึกษามาทดสอบความน่าเชื่อถือทางสถิติ หรือค่าสัมประสิทธิ์ความน่าเชื่อถือ (Reliability coefficients) เพื่อกำหนดเป็นมาตรวัดในการวิจัย การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

3.1 การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research) เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทฤษฎี แนวคิด และรายงานผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิด และจัดทำแบบสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนด โดยพิจารณาถึงรายละเอียดที่ครอบคลุมถึงความมุ่งหมายและกรอบแนวคิดของการวิจัย

3.2 การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่สร้าง เสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความครบถ้วน ความถูกต้องของการใช้ภาษา และครอบคลุมเนื้อหาของการวิจัยเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ

3.3 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ และตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity)

3.4 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-Out) กับประชาชนจังหวัดชลบุรี จำนวน 30 ราย เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับเป็น 0.9665 ซึ่งค่าความเชื่อมั่นเข้าใกล้ 1 แสดงถึงความน่าเชื่อถือของแบบสัมภาษณ์

3.5 นำผลที่ได้จากการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม เสนอผู้เชี่ยวชาญอีกครั้ง เพื่อปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ แล้วจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ระดับความผูกพันต่อองค์กร ของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ เสนอข้อมูลเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน พบว่า ส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 62.0 รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 38.0 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีอายุเท่ากัน 2 ช่วงคือ มีอายุระหว่าง 20 - 30 ปี จำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 39.7 และมีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี จำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 39.7 รองลงมา มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 14.0 มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 6.5 % อายุสูงสุดอยู่ที่ 58 ปี อายุต่ำสุดอยู่ที่ 20 ปี และมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 34.8 ปี สถานภาพโสดเป็นส่วนมาก จำนวน 259 คน คิดเป็นร้อยละ 64.8 รองลงมาสมรสแล้ว จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 31.8 เป็นหม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.5 ระยะเวลาการปฏิบัติงานในองค์กร ส่วนมากอยู่ระหว่าง 1 - 10 ปี จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 รองลงมา 30 ปีขึ้นไป จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 24.5 ระหว่าง 11 - 20 ปี จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 21.5 และระหว่าง 21 - 30 ปี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 16.5 ระยะเวลาปฏิบัติงานต่ำสุด 1 ปี ระยะเวลาการปฏิบัติงานสูงสุด 35 ปี ระยะเวลาการปฏิบัติงานเฉลี่ย 9 ปี รายได้ต่อเดือนส่วนมาก อยู่ระหว่าง 10,000 - 20,000 บาท จำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 53.2 รองลงมาอยู่ระหว่าง 20,001 - 30,000 บาท จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 32.5 รายได้อยู่ระหว่าง 30,001 - 40,000 บาท จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 9.1 รายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 รายได้ต่อเดือนต่ำสุด 7,590 บาท รายได้ต่อเดือนสูงสุด 65,000 บาท รายได้ต่อเดือนเฉลี่ย 21,800 บาท การศึกษาส่วนมากอยู่ในระดับ

ปริญญาตรี จำนวน 223 คน คิดเป็นร้อยละ 55.8 รองลงมาระดับปริญญาโทจำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 37.2 ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.2 และระดับปริญญาเอก จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.8 ประเภทงานที่รับผิดชอบ ส่วนมากเป็นงานธุรการ/งานสนับสนุน จำนวน 234 คน คิดเป็นร้อยละ 58.5 รองลงมาเป็นงานการเรียนการสอน จำนวน 133 คนคิดเป็นร้อยละ 33.2 และงานบริหาร จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.2

1.2 ระดับความผูกพันต่อองค์กร

ระดับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร ปัจจัยด้านลักษณะงานมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความผูกพันต่อองค์กรในระดับมาก ซึ่งพบว่า ความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานบุคลากรได้รับอำนาจหน้าที่อย่างเพียงพอในการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ และด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน พบว่าหน่วยงานสนับสนุนให้ได้รับการฝึกอบรมดูงานตามโอกาสอันสมควร อยู่ในระดับมากเป็นอันดับ 1 เป็นต้น

2. ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันในองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ นำเสนอเป็นด้านได้ดังนี้

2.1 ปัจจัยด้านลักษณะงาน แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ 1) ความเป็นอิสระในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่ค่าเฉลี่ย 3.43 เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานแต่ละด้าน พบว่า บุคลากรได้รับอำนาจหน้าที่อย่างเพียงพอในการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบอยู่ในระดับมากเป็นอันดับ 1 และมีค่าเฉลี่ย 3.67 อันดับ 2 คือ ผู้บังคับบัญชาให้อิสระแก่ท่านในการตัดสินใจเรื่องงานที่ปฏิบัติอย่างเต็มที่ มีค่าเฉลี่ย 3.60 อันดับ 3 คือ บุคลากรมีโอกาสกำหนดเป้าหมาย แผนงาน วิธีทำงานในหน้าที่ของตนเองได้ มีค่าเฉลี่ย 3.52 อันดับ 4 และอันดับ 5 อยู่ระดับปานกลาง เรียงตามลำดับ คือ ขั้นตอนในการปฏิบัติงานมีความยืดหยุ่นง่ายต่อการเปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ย 3.21 และกฎระเบียบและข้อบังคับของหน่วยงานมักจะจำกัดความเป็นอิสระในการทำงานของท่าน มีค่าเฉลี่ย 3.15 2) ความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่ค่าเฉลี่ย 3.39 เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน พบว่า หน่วยงานสนับสนุนให้ได้รับการฝึกอบรมดูงานตามโอกาสอันสมควร อยู่ในระดับมากเป็นอันดับ 1 และมีค่าเฉลี่ย 3.62 อันดับ 2 คือ ถึงแม้มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติงานบ่อยครั้ง ท่านก็ยังพอใจที่จะทำงานต่อไปให้ดีที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.53 อันดับ 3 คือ หน่วยงานมีการมอบหมายงานที่ปฏิบัติที่ใช้ความสามารถสูง มีค่าเฉลี่ย 3.49 สำหรับระดับปานกลางมี 2 ข้อ เรียงตามลำดับ คือ การปฏิบัติงานในหน่วยงานของท่าน ท่านมีโอกาสก้าวหน้าในอาชีพที่คาดหวัง มีค่าเฉลี่ย 3.17

และค่าตอบแทนที่ได้รับเหมาะสมกับปริมาณงานที่ได้รับมอบหมาย มีค่าเฉลี่ย 3.15 3) การมีส่วนร่วมในการบริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางที่ค่าเฉลี่ย 3.06 เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการบริหาร พบว่า องค์การเปิดโอกาสให้ท่านแสดงความคิดเห็น และแนวทางการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลางเป็นอันดับ 1 และมีค่าเฉลี่ย 3.35 อันดับ 2 คือ ท่านเห็นว่างานบริหารเป็นหน้าที่หลักของผู้บริหารไม่เกี่ยวข้องกับผู้นับปฏิบัติกร จึงมีหน้าที่รับนโยบายมาปฏิบัติให้ดีที่สุดเท่าที่ทำได้ มีค่าเฉลี่ย 3.11 อันดับ 3 คือ เมื่อเห็นว่านโยบายและกฎระเบียบขององค์การไม่เหมาะสมท่านสามารถทักท้วงได้ มีค่าเฉลี่ย 2.91 สำหรับระดับมากมี 1 ข้อ คือ เมื่อองค์การต้องการผู้นับปฏิบัติงานบริหาร ท่านอาสาเข้าช่วยด้วยความสมัครใจ มีค่าเฉลี่ย 3.47 และระดับน้อยมี 1 ข้อ คือ เมื่อท่านไม่ชอบผู้บริหารท่านจะไม่ให้ความร่วมมือและเพิกเฉยเสีย มีค่าเฉลี่ย 2.46

2.2 ปัจจัยด้านประสบการณ์ในการทำงาน แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1) ความสำคัญของตนเองต่อองค์การ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่ค่าเฉลี่ย 3.65 เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านความสำคัญของตนเองต่อองค์การแต่ละด้าน พบว่า เมื่อท่านได้รับมอบหมายให้ทำงาน ท่านจะทุ่มเทให้กับงานอย่างเต็มที่ เพื่อความเจริญเติบโตขององค์การ อยู่ในระดับมากเป็นอันดับ 1 และมีค่าเฉลี่ย 3.93 อันดับ 2 คือ งานที่ท่านรับผิดชอบนั้นเป็นงานที่องค์การให้ความสำคัญ มีค่าเฉลี่ย 3.71 อันดับ 3 คือ ท่านรู้สึกว่าท่านเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนทำให้องค์การก้าวหน้า มีค่าเฉลี่ย 3.58 สำหรับระดับปานกลางมี 2 ข้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ ท่านเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชาว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีค่าเฉลี่ย 3.53 และงานที่ท่านได้รับการมอบหมายจากองค์การนั้น มีส่วนช่วยส่งเสริมความก้าวหน้าของท่าน มีค่าเฉลี่ย 3.53 2) ความพึงพอใจขององค์การ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ที่ค่าเฉลี่ย 2.86 เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านพึงพอใจขององค์การ แต่ละด้าน พบว่า นับตั้งแต่ทำงานมาท่านไม่ได้รับการดูแลในเรื่องสวัสดิการเท่าที่ควร อยู่ในระดับปานกลางเป็นอันดับ 1 และมีค่าเฉลี่ย 3.10 อันดับ 2 คือ ผลตอบแทนที่ได้รับจากการทำงานเพียงพอกับความอุตสาหะที่ท่านอุทิศให้กับองค์การ มีค่าเฉลี่ย 3.04 อันดับ 3 คือ งานที่ได้รับการมอบหมายจากองค์การมีส่วนส่งเสริมความก้าวหน้าของท่าน มีค่าเฉลี่ย 3.01 สำหรับระดับน้อยมี 1 ข้อ คือ องค์การสามารถคลี่คลายปัญหาความเดือดร้อนให้ท่านได้แม้ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัว มีค่าเฉลี่ย 2.60 และระดับน้อยที่สุดมี 1 ข้อ คือ ท่านมีความรู้สึกว่าท่านจะได้รับการดูแลจากองค์การแม้ว่าท่านจะเกษียณอายุไปแล้ว มีค่าเฉลี่ย 2.56 3) ทศนคติต่อเพื่อนร่วมงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่ค่าเฉลี่ย 3.39 เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านทัศนคติต่อเพื่อนร่วมงาน

แต่ละด้าน พบว่า ท่านได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนร่วมงานทุกครั้งเมื่อต้องการความช่วยเหลือ อยู่ในระดับมากเป็นอันดับ 1 และมีค่าเฉลี่ย 3.69 อันดับ 2 คือ เพื่อนร่วมงานแสดงความยินดีกับท่านอย่างจริงใจ เมื่อท่านประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ย 3.64 อันดับ 3 คือ ความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงาน เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดความสำเร็จในการทำงาน มีค่าเฉลี่ย 3.63 และอันดับ 4 คือ เพื่อนร่วมงานเป็นกำลังใจและเข้าใจท่านเมื่อท่านรู้สึกท้อถอย หดหู่กำลังใจ มีค่าเฉลี่ย 3.60 สำหรับระดับปานกลางมี 1 ข้อ คือ ท่านรู้สึกได้ว่าในหลายเหตุการณ์ เพื่อนร่วมงานมีแสดงตนให้เห็นถึงความเหนือกว่า โดยการใช้คำพูด และกริยาเพื่อแสดงให้ท่านมีคุณค่าด้อยลง มีค่าเฉลี่ย 2.90 4) ทศคติต่อองค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่ค่าเฉลี่ย 3.43 เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านทศคติต่อองค์กร แต่ละด้าน พบว่า ท่านมีความสนใจและห่วงใยอนาคตขององค์กรเสมอ อยู่ในระดับมากเป็นอันดับ 1 มีค่าเฉลี่ย 3.78 อันดับ 2 คือ ท่านคิดว่าองค์กรที่ท่านทำงานอยู่มีบุญคุณกับท่านเป็นอย่างมาก มีค่าเฉลี่ย 3.71 อันดับ 3 ท่านพอใจที่ได้ใช้ชีวิตการทำงานในองค์กรแห่งนี้ มีค่าเฉลี่ย 3.50 และอันดับ 4 ท่านภูมิใจที่จะกล่าวถึงหน่วยงานของท่านกับบุคคลภายนอก มีค่าเฉลี่ย 3.42 สำหรับระดับปานกลางมี 1 ข้อ คือ ท่านอยากจะออกจากองค์กรแห่งนี้ แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์อื่นที่ท่านคิดว่าดีกว่า ท่านจึงยังคงอยู่ที่องค์กรนี้ต่อไป ค่าเฉลี่ย 2.75

3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับความผูกพันในองค์กรของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ ได้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

บุคลากรภายในองค์กรต่างคนต่างอยู่ บุคลากรจำนวนมากไม่รู้จักกัน ทำให้การติดต่อประสานงาน การสื่อสาร เป็นไปด้วยความยากลำบาก ทำให้ขาดความร่วมมือ ควรจัดกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ภายในองค์กรให้บุคลากรได้มีโอกาสสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน

ควรดูแลสวัสดิการพนักงานซึ่งมีรายได้น้อยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เช่น ให้ได้รับสิทธิการจัดสรรบ้านพักอาศัยเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระค่าเช่าบ้าน เป็นต้นภายในองค์กรขาดความสามัคคี ควรปลูกจิตสำนึกของการอยู่ร่วมกันและสร้างจิตสำนึกของการรักองค์กร หากเพิกเฉยจะนำมาซึ่งความล่มสลายขององค์กรการสร้างบรรยากาศของความร่วมมือควรเริ่มต้นที่ผู้บริหาร การจัดกิจกรรม ๑ ต่างภายในองค์กรผู้บริหารควรลงมาพบปะ มีส่วนร่วม เป็นกำลังใจให้บุคลากร ควรสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นระหว่างผู้บริหารกับพนักงาน

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์การของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การศึกษา ตามรายละเอียดข้างต้นแต่ยังคงมีประเด็นข้อค้นพบที่น่าสนใจ จึงใคร่ขอนำเสนอการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การศึกษาเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

1. ระดับความผูกพันต่อองค์การ ของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ เสนอข้อมูลเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง กลุ่มประชากรส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 20 - 30 ปี มีสถานภาพโสดเป็นส่วนใหญ่ มีระยะเวลาการปฏิบัติงานในหน่วยงานส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 1 - 10 ปี มีรายได้ต่อเดือนส่วนใหญ่ อยู่ระหว่าง 10,000 - 20,000 บาท มีระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี และบุคลากรส่วนใหญ่อยู่ในสายงานธุรการและงานสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชลวานา ะชานี ที่ได้ศึกษาความผูกพันของพนักงาน : กรณีศึกษาพนักงานโรงแยกก๊าซธรรมชาติ จังหวัดระยอง บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) พบว่า กลุ่มประชากรส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 26 - 30 ปี มีระดับการศึกษาใหญ่ระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่อยู่ในแผนกปฏิบัติการและมีระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 8 ปี ขึ้นไป (ชลวานา ะชานี, 2550) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ โสภณวิชญ์ บัวบานพร้อม ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันของพนักงานบริการลูกค้าทางโทรศัพท์ บริษัท โทร คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ผลการวิจัย พบว่า พนักงานบริการลูกค้าทางโทรศัพท์ บริษัท โทร คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สถานภาพทางการสมรส โสด การศึกษาระดับปริญญาตรี มีอายุงานน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ปี รายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 10,001 - 15,000 บาท (โสภณวิชญ์ บัวบานพร้อม, 2551)

1.2 ระดับความผูกพันต่อองค์การ

ระดับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากร ปัจจัยด้านลักษณะงานมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความผูกพันต่อองค์การในระดับมาก อธิบายได้ว่า ปัจจัยทางด้านลักษณะงานแต่ละด้าน ได้แก่ ความมีอิสระในการทำงาน ความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การ โดยความผูกพันต่อองค์การเป็นความรู้สึกของบุคคลที่รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ และจะทุ่มเทในการทำงานเพื่อองค์การ ถ้าบุคคล

ยังมีความผูกพันต่อองค์การสูงแนวโน้มที่จะลาออกจากงานจะลดน้อยลง และผลการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านประสบการณ์ในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การพบว่า ความสำคัญของตนเองต่อองค์การ ความพึงพอใจขององค์การ ทัศนคติต่อเพื่อนร่วมงาน และทัศนคติต่อองค์การ มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากร โดยรวมในระดับมาก อธิบายได้ว่า การรับรู้ของบุคลากรต่อสิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ความรู้สึกว่าตนมีความสำคัญต่อองค์การ องค์การเป็นที่พึงพอใจ ความคาดหวังที่จะได้รับการตอบสนองจากองค์การ ทัศนคติที่มีต่อเพื่อนร่วมงาน และทัศนคติที่ดีต่อองค์การ มีผลต่อระดับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากร

2. ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันในองค์การของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ เสนอการอภิปรายเป็นด้านได้ดังนี้

2.1 ปัจจัยด้านลักษณะงาน สามารถอภิปรายได้ว่า ระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อปัจจัยด้านลักษณะงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาปัจจัยด้านลักษณะงานเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเป็นอิสระในการปฏิบัติงาน ความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงานของบุคลากร อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมณฑนา ตุลยนิษกะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรกรณีศึกษา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า ลักษณะของงานปฏิบัติของกลุ่มตัวอย่างด้านความท้าทายของงาน ด้านความมีอิสระในการทำงาน อยู่ในระดับมาก (มณฑนา ตุลยนิษกะ, 2552) ปัจจัยด้านลักษณะงานมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากร ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ปัจจัยทางด้านลักษณะงานแต่ละด้าน ได้แก่ ความมีอิสระในการทำงาน ความก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน การมีส่วนร่วมในการบริหาร มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การ โดยความผูกพันต่อองค์การเป็นความรู้สึกของบุคคลที่รู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ และจะทุ่มเทแรงกายแรงใจในการทำงานเพื่อองค์การ ถ้าบุคคลยังมีความผูกพันต่อองค์การสูงแนวโน้มที่จะลาออกจากองค์การก็จะลดน้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับ Burk ซึ่งได้การศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านลักษณะงาน ได้แก่ ความท้าทายของงาน การมีส่วนร่วมในการบริหารงานมีผลอย่างมากต่อความผูกพันต่อองค์การหากพนักงานมีความผูกพันต่อองค์การแล้วก็จะทุ่มเทแรงกายแรงใจในการทำงานส่งผลให้เกิดผลผลิตหรือบริการที่มีคุณค่า (Burk, 2008)

2.2 ปัจจัยด้านประสบการณ์ในการทำงาน ระดับความคิดเห็นของบุคลากรโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาปัจจัยด้านประสบการณ์ในการทำงานเป็นรายด้าน

พบว่า ความสำคัญของตนเองต่อองค์การ ทักษะติดต่อเพื่อนร่วมงาน และทัศนคติต่อองค์การ อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ นิดาขวัญ ร่มเมือง ได้ทำการศึกษาาระดับความผูกพันต่อ องค์การของบุคลากร กรณีศึกษา โรงเรียนธิดาแม่พระจังหวัดสุราษฎร์ธานี และศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากร โรงเรียนธิดาแม่พระจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษา พบว่า ระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อปัจจัยด้านประสบการณ์การทำงาน โดยรวม บุคลากรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ในทุก ด้านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ ด้านทักษะติดต่อเพื่อนร่วมงาน ด้านทัศนคติต่อองค์การ ด้านความสำคัญของตนเองต่อองค์การ (นิดาขวัญ ร่มเมือง, 2554) ส่วน ปัจจัยด้านความพึงพอใจขององค์การ ของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ พบว่า ระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อปัจจัยด้านความพึงพอใจของ องค์การอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ โสภณวิชญ์ บัวบานพร้อม ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันของพนักงานบริการลูกค้าทางโทรศัพท์ บริษัท ทูร คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านความพึงพอใจขององค์การมีความ คิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง (โสภณวิชญ์ บัวบานพร้อม, 2551) ความคิดเห็นต่อปัจจัยด้าน ประสบการณ์ในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การ พบว่า ความสำคัญของตนเองต่อ องค์การ ความพึงพอใจขององค์การ ทักษะติดต่อเพื่อนร่วมงาน และทัศนคติต่อองค์การ มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ตะวันออก วิทยาเขตบางพระ โดยรวมในระดับมาก อภิปรายได้ว่า การรับรู้ของบุคลากรต่อ สิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ความรู้สึกว่าคุณมีความสำคัญต่อองค์การ องค์การเป็นที่ พึงพอใจ ความคาดหวังที่จะได้รับการตอบสนองจากองค์การ ทักษะที่มีต่อเพื่อนร่วมงาน และ ทัศนคติที่ดีต่อองค์การ มีผลต่อระดับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ Brown ที่ได้ศึกษาและให้ความเห็นว่าพนักงานมีแนวโน้มที่จะมีความผูกพันกับ องค์การ ต่อเมื่อเห็นว่าองค์การเป็นที่พึงพอใจ ตนเองมีโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงาน รู้สึกว่า ตนเองมีอำนาจ และมีความสำคัญต่อองค์การ (สุรารักษ์ ศักติธรรมเจริญ, 2549)

3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับความผูกพันในองค์การของบุคลากร มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ ได้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม อภิปรายได้ว่า บุคลากรต่างหน่วยงานในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ไม่รู้จักกัน โดยเฉพาะระหว่างบุคลากรเดิม และ บุคลากรใหม่ ทำให้การติดต่อประสานงาน การสื่อสาร เป็นไปด้วยความยากลำบาก ทำให้ขาด ความร่วมมือ ควรจัดกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ภายในองค์การให้บุคลากรได้มีโอกาสสร้าง

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่าภายในองค์การขาดความสามัคคี แบ่งแยกเป็นพวกพ้อง ปฏิเสธความร่วมมือ ควรปลูกจิตสำนึกของการอยู่ร่วมกันและสร้างจิตสำนึกของการรักองค์การ การสร้างบรรยากาศของความร่วมมือควรเริ่มต้นที่ผู้บริหาร การจัดกิจกรรม ๑ ต่างภายในองค์การผู้บริหารควรลงมาพบปะ มีส่วนร่วม เป็นกำลังใจให้บุคลากร ควรดูแลสวัสดิการพนักงานอัตราจ้างซึ่งมีรายได้น้อย ให้ได้รับสิทธิต่าง ๆ เพิ่มขึ้น รวมทั้งควรสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นระหว่างผู้บริหารกับพนักงาน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg, F. et al.) ซึ่งได้ศึกษาทดลองเกี่ยวกับการจูงใจในการทำงานของมนุษย์ ซึ่งพบว่ามีปัจจัยอยู่ 2 ประการ ที่มีผลต่อพฤติกรรมในการทำงาน ปัจจัยประการแรกพบว่า เมื่อคนงาน ไม่พอใจต่อการทำงานของตน สาเหตุส่วนใหญ่มักจะเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน ซึ่งเรียก ปัจจัยเหล่านี้ว่า “ปัจจัยค้ำจุน” ได้แก่ เงินเดือน ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน สถานะทางอาชีพ คือ อาชีพนั้นเป็นที่ยอมรับนับถือของสังคม นโยบายและการบริหารงานขององค์การ สภาพการทำงาน รวมถึงสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ความเป็นอยู่ส่วนตัว ได้แก่ ความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดี อันเป็นผลที่ได้รับจากงานในหน้าที่ เช่น การที่บุคคลถูกย้ายไป ทำงานในที่แห่งใหม่ซึ่งห่างไกลจากครอบครัว ทำให้ไม่มีความสุข และไม่พอใจกับการทำงานในที่แห่ง ใหม่ ความมั่นคงในงาน ความก้าวหน้าในอนาคต และวิธีการปกครองของผู้บังคับบัญชา ได้แก่ ความสามารถของผู้บังคับบัญชาในการดำเนินงานหรือความยุติธรรมในการบริหาร ปัจจัยประการที่สอง ได้แก่ ปัจจัยกระตุ้น คือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับงานโดยตรงเป็นปัจจัยที่จูงใจทำให้คนชอบและรัก งานทำให้บุคคลในองค์การปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ได้แก่ ความสำเร็จในการ ทำงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ลักษณะงานที่ปฏิบัติอยู่ ความรับผิดชอบ และความก้าวหน้า (Herzberg, F. et al., 1959)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ระดับความผูกพันของบุคลากรอยู่ในระดับมากและปัจจัยที่ทำส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของบุคลากร อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านประสบการณ์ในการทำงานเป็นรายด้าน พบว่า ความสำคัญของตนเองต่อองค์การ ทัศนคติต่อเพื่อนร่วมงาน และทัศนคติต่อองค์การ อยู่ในระดับมากสมควรหาวิธีการรักษาระดับความผูกพัน และสร้างความผูกพันให้ยั่งยืน โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีอิสระในการคิด กำหนดวิธีการทำงานด้วยตนเองและยกย่องชมเชยเมื่อทำงานสำเร็จบรรลุเป้าหมาย แสดงให้บุคลากรเห็นว่า

ผู้บริหาร ผู้บังคับบัญชา ให้คุณค่าต่อพวกเขา โดยให้เวลาสำหรับการพูดคุยเกี่ยวกับงานที่แต่ละคนรับผิดชอบ มีการจัดปฐมนิเทศให้พนักงานเข้าใหม่ได้รับทราบว่าการต้องการอะไรจากพวกเขาและพวกเขาจะได้รับอะไรเป็นการตอบแทน ควรมีระบบที่เลี้ยงหรือมีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรใหม่ ควรมีการดำเนินการจัดทำโครงสร้างเงินเดือนของมหาวิทยาลัย และสำรวจเปรียบเทียบค่าตอบแทนกับองค์กรที่อยู่ในธุรกิจเดียวกัน เพื่อให้องค์กรสามารถแข่งขันได้ ควรมีการปรับระบบที่เกี่ยวข้องกับค่าตอบแทนตามผลการปฏิบัติงาน และการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมกับความต้องการและความชอบของแต่ละคน เช่น โบนัส การประกันสุขภาพ การให้รางวัลบุคลากรที่มีอายุงานยาวนาน การให้รางวัลสำหรับผู้ปฏิบัติงานดีเลิศ การจัดกิจกรรมวันครอบครัว เป็นต้น รวมทั้ง การให้พนักงานมีส่วนร่วมในการพัฒนาและประเมินผลการปฏิบัติงาน และสร้างแรงจูงใจกับบุคลากร ไม่จำเป็นต้องลงทุนมากมายเสมอไปบางครั้ง การจูงใจโดยไม่ใช้เงินอาจให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า เช่น ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เช่น การเตรียมโอกาสสำหรับความก้าวหน้าและเติบโตให้กับบุคลากร บุคลากร ผ่านกิจกรรมของโรงเรียน เช่น กิจกรรม 5 ส กิจกรรมกีฬา ฯลฯ ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีการพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง เช่น ศึกษาดูงานนอกสถานที่ การให้โอกาสพนักงานไปพัฒนาตนเองในหลักสูตรที่ตนเองสนใจ

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2556). อารยสามัคคี: พลังสามัคคีบนฐานความดี ความงาม ความจริง. วารสารศูนย์การศึกษาแพทยศาสตร์คลินิก โรงพยาบาลพระปกเกล้า, 11(3), 5-18.
- ชลวานา สะขานี. (2550). ความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร กรณีศึกษา พนักงานโรงแยกก๊าซธรรมชาติจังหวัดระยอง บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน). ใน สารนิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์กร. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธนันท์ ทะสุใจ. (2549). ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการ สำนักศาลยุติธรรมประจำภาค 4. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- นิตาขวัญ ร่มเมือง. (2554). ความผูกพันต่อองค์การของบุคลากร กรณีศึกษา : โรงเรียนธิดาแม่พระจังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- มณฑนา ตุลยนิษกะ. (2552). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากร กรณีศึกษา คณะวิทยาศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและเอกชน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุรารักษ์ ศักดิธรรมเจริญ. (2549). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันของพนักงานในกลุ่มอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- โสภณวิทย์ บัวบานพร้อม. (2551). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันของพนักงานบริการลูกค้า ทางโทรศัพท์บริษัททรู คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน). ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Burk. (2008). Employee Engagement & Retention Management. เรียกใช้เมื่อ 16 October 2011 จาก <http://www.Burk.com/EOS/prac/EmployeeEngagement.htm>
- Herzberg, F. et al. (1959). Motivation to Work. Michigan : A Bell &Howell Information Company.
- Porter, L. & Steer, R. M. (1977). Antecedent and Outcomes of Organizational Commitment. Administrative Science Quarterly, 22(1), 46-56.

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 126-146

บทความวิจัย

การประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ
โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราษฎร์ราษฎร์ราษฎร์)*

AN EVALUATION OF PROJECT FOR DEVELOPING STUDENT'S
POTENTIAL FOR ACADEMIC EXCELLENCE OF BANSANKHONG
(CHIANGRAIJAROONRAT) SCHOOL

ศิริวรรณ อรุณปรีย์¹Siriwan Arunpree¹

¹สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 เชียงราย

¹The Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 1, Chiang Rai, Thailand

¹Corresponding author E-mail: siriwan.arunpree@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราษฎร์ราษฎร์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 โดยใช้รูปแบบชิป (CIPP Model) ได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และเครือข่ายผู้ปกครอง จำนวน 286 คน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาและได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้การวิจัย คือ แบบประเมิน และแบบสรุปข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากหน่วยทะเบียนและวัดผลของโรงเรียน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

* Received 2 November 2022; Revised 23 November 2022; Accepted 25 November 2022

ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านบริบท โดยรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$ S.D. = 0.39) 2) ด้านปัจจัยนำเข้า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.32) 3) ด้านกระบวนการ พบว่า โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.49) 4) ด้านผลผลิต พบว่า นักเรียนโรงเรียนบ้านสันโค้ง (เขียงรายจรรยาษฎร์) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยรวมพบว่า ปีการศึกษา 2563 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 75.40 และปีการศึกษา 2564 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 76.24 โดยนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เท่ากับ 75.90 และ 75.77 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 75.58 และ 76.39 และกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 74.72 และ 76.56 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น และผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อโครงการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$, S.D. = 0.33)

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, การพัฒนาศักยภาพนักเรียน, ความเป็นเลิศทางวิชาการ, การประเมินแบบชิปโมเดล

Abstract

The objective of this research article was to evaluate of project for developing student's potential for academic excellence of Bansankhong (Chiangrai-jaronrat) school using CIPP model. Data was collected from 286 participants that were school administrators, teachers, school committees and parents' network, all involved in educational management and participating in project activities and all of whom were purposively selected. The research tools were 4 questionnaires and a learning achievement summary form. Research data was analyzed by using the descriptive statistics: percentages, mean and standard deviation. The results showed that: 1) The results of the context evaluation in overall were at the highest level ($\bar{X} = 4.72$ S.D. = 0.39). 2) The results of the input evaluation in overall, were at the highest level ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.32). 3) The results of the process evaluation were at the highest level ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.49). 4) The

results of the product evaluation are as follows: the overall achievement scores of students of Bansankhong (Chiangrai-jaroonrat) school, academic year 2019-2021, found that the average score of learning achievement from 3 departments in the academic year 2020 was 75.40 and academic year 2021 was 76.24. The average score of learning achievement in mathematics subject area were 75.90 and 75.77. The average score of learning achievement in science and technology subject area were 75.58 and 76.39. And The average score of learning achievement in foreign subject area (English) were 74.72 and 76.56 that there showed the students had increased learning achievement. The school administrators, teachers, school committees and parents' network 'satisfaction toward the project in overall were at the highest level ($\bar{X}$ = 4.88, S.D. = 0.33).

Keywords: Project Evaluation, Developing Student's Potential, Academic Excellence, CIPP Model Evaluation

บทนำ

การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการวางรากฐานเพื่อพัฒนาคนให้มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็น สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วปัจจุบันและอนาคต การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นการเตรียมคนไปเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในโลกแห่งความผันผวน คนยุคใหม่ต้องมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ระบุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรว่า ผู้เรียนมีความรู้อันเป็นสากล มีสมรรถนะสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

จากการประเมิน PISA 2018 ซึ่งสำรวจตรวจสอบนักเรียนอายุ 15 ปี จากทั่วโลกในทุก ๆ รอบสามปี เน้นให้ความสำคัญกับการประเมินในสามด้านหลัก คือ การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ และประเมินนวัตกรรมใหม่ คือ สมรรถนะการอยู่ในสังคมโลก (Global competence) เป็นการประเมินระดับความรู้และทักษะสำคัญที่จำเป็นสำหรับใช้ชีวิตสำหรับการมีส่วนร่วมทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างเต็มที่ ใน PISA 2018 ค่าเฉลี่ย OECD มีคะแนน

การอ่านที่ 487 คะแนน คะแนนคณิตศาสตร์และคะแนนวิทยาศาสตร์ที่ 489 คะแนน สำหรับประเทศไทย พบว่า มีคะแนนการอ่าน 393 คะแนน คะแนนคณิตศาสตร์ 419 คะแนน และคะแนนวิทยาศาสตร์ 426 คะแนน ซึ่งมีผลประเมินต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD ทั้งสามด้าน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2564) จากผลการประเมิน PISA ชี้ให้เห็นว่าระบบการศึกษาไทยจำเป็นต้องปฏิรูปและพัฒนาเพื่อบรรลุเป้าหมายโลกด้านคุณภาพการศึกษา จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น สถาบันการศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ เนื่องจากสภาพแวดล้อมการแข่งขันในโลกแห่งความผันผวนและจำเป็นต้องปรับตัว โดยการจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศนั้นมียุทธศาสตร์ประกอบสำคัญทั้งด้านบริบท (Context) ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายนอกโรงเรียนดี มีสังคม บรรยากาศ สิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษา ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ ทรัพยากรบุคคล ผู้บริหาร ครู บุคลากรมืออาชีพ ทรัพยากรต่าง ๆ เทคโนโลยี งบประมาณได้มาตรฐานเหมาะสม ทันสมัย และเพียงพอ หลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนหลากหลาย การใช้เทคโนโลยีช่วยงานด้านต่าง ๆ การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานยุทธศาสตร์ ด้านกระบวนการ (Process) กระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการบริหารจัดการโดยเน้นโรงเรียนเป็นฐาน การมีส่วนร่วม และการประกันคุณภาพการศึกษา และด้านผลผลิต (Product) ผู้เรียนมีคุณภาพมาตรฐาน มีการพัฒนาทุกด้าน มีความรู้ คุณธรรม โรงเรียนเป็นที่ชื่นชมของชุมชน เป็นแบบอย่างของโรงเรียนอื่น ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวเป็นแนวทางการใช้อำนาจประกอบเชิงระบบ (System approach) (ชุดิมา มุสิกานนท์, 2561)

โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เขียงรายจตุรราชวรวิหาร) จัดการเรียนการสอนระดับปฐมวัย และระดับประถมศึกษา ในปีการศึกษา 2563 มีนักเรียน จำนวน 2,530 คน ด้านกระบวนการพัฒนาผู้เรียน ได้จัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีศักยภาพ มุ่งส่งเสริมความเป็นเลิศของผู้เรียน และได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากล จากการเปรียบเทียบผลการประเมินทดสอบความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2560 - 2562 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ลดลง จุดเน้นที่ควรพัฒนา คือ 1) ผู้เรียนควรได้รับการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษห้องเรียนปกติ 2) ควรทบทวนและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2560) 3) ควรส่งเสริมให้คณะครูได้รับการอบรมด้าน

การทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ควรส่งเสริมให้คณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีลักษณะบูรณาการกับหลักสูตรท้องถิ่น และสอดคล้องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เห็นเด่นชัดในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่น รักในท้องถิ่น และสามารถนำไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้น เพื่อให้คุณภาพงานวิชาการของโรงเรียนบ้านสันโค้ง (เขียงรายจตุรราษฎร์) ได้มาตรฐานที่สูงขึ้น จึงได้จัดทำโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ เป็นการจัดกิจกรรม 11 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมวิเคราะห์ผู้เรียน 2) กิจกรรมออกแบบหน่วยการเรียนรู้และเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ 3) กิจกรรมผลิตสื่อการเรียนรู้ 4) กิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 5) กิจกรรมเยี่ยมชั้นเรียน 6) กิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้เรียน 7) กิจกรรมค่ายวิชาการ 8) กิจกรรมติวเข้มการสอบ O-NET 9) กิจกรรมแข่งขันทักษะวิชาการ 10) กิจกรรมเปิดบ้านวิชาการ (Open house) 11) กิจกรรมสรุปงานสัปดาห์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ของนักเรียนให้สูงขึ้นตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และมีเป้าหมายคือ นักเรียนร้อยละ 80 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นผ่านเกณฑ์การประเมินที่สถานศึกษากำหนดไว้ (โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เขียงรายจตุรราษฎร์), 2563)

การดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ เป็นงานดำเนินงานในปีการศึกษา 2563 จึงมีความจำเป็นต้องประเมินโครงการเพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจปรับปรุงและพัฒนาโครงการให้ดียิ่งขึ้นในระยะต่อไปอย่างเหมาะสม จึงได้จัดทำการประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เขียงรายจตุรราษฎร์) โดยเลือกใช้รูปแบบการประเมิน CIPP model ของ Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. (Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J., 2007) ได้แก่ ด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านผลผลิต (Product) เนื่องจากเป็นรูปแบบที่มีความสัมพันธ์กัน สามารถวัดผลได้ในเชิงปริมาณและคุณภาพ และเป็นที่ยอมรับและยอมรับในการนำมาใช้ในการประเมิน ครอบคลุมการประเมินก่อนดำเนินงานโครงการ ระหว่างการดำเนินโครงการ และหลังการดำเนินโครงการ เพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ การสรุปผลผลิตที่ได้ว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่ (พิสนุ พงศ์ศรี, 2556) ตลอดจนได้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์สำหรับวางแผนและบริหารจัดการโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตของโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เขียงรายจตุรราษฎร์)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เขียงรายจตุรราษฎร์) โดยใช้รูปแบบซีพี (CIPP model) มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัยโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เขียงรายจตุรราษฎร์)

วัตถุประสงค์	ขอบเขตเนื้อหา	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
1. เพื่อประเมินด้านบริบท	มุ่งประเมินความสอดคล้อง 1. ด้านความต้องการจำเป็น 2. ด้านความสอดคล้องของโครงการกับนโยบายการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด 3. ด้านความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของโครงการ	1. ผู้บริหาร จำนวน 4 คน 2. ครู จำนวน 149 คน 3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 13 คน รวมจำนวน 166 คน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการ และได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	แบบประเมินด้านบริบท มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97	- ค่าเฉลี่ย - ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. เพื่อประเมินด้านปัจจัยนำเข้า	มุ่งประเมินความเหมาะสม 1. ด้านบุคลากร 2. ด้านงบประมาณ 3. ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ 4. ด้านการบริหารจัดการ	1. ผู้บริหาร จำนวน 4 คน 2. ครู จำนวน 149 คน รวมจำนวน 153 คน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการ และได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	แบบประเมินด้านปัจจัยนำเข้า มีค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับเท่ากับ 0.97	- ค่าเฉลี่ย - ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตารางที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัยโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เขียงรายจรรยาราษฎร์) (ต่อ)

วัตถุประสงค์	ขอบเขตเนื้อหา	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
3. เพื่อประเมินด้านกระบวนการ	มุ่งประเมินการปฏิบัติตามกระบวนการ SPDCA ของโครงการ 1. การวิเคราะห์สถานการณ์ (S) 2. การวางแผนการทำงาน (P) 3. การดำเนินงาน (D) 4. การนิเทศ ติดตามและประเมินผล (C) 5. การสรุปและรายงานผล (A)	1. ผู้บริหาร จำนวน 4 คน 2. ครู จำนวน 149 คน รวมจำนวน 153 คน ซึ่งผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	แบบประเมิน ด้านกระบวนการ มีค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับ เท่ากับ 0.99	- ค่าเฉลี่ย - ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. เพื่อประเมินด้านผลผลิต	มุ่งประเมินผลผลิตตามวัตถุประสงค์ของโครงการได้แก่ 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) จากหน่วยทะเบียนและวัดผลของโรงเรียน (ภาษาอังกฤษ) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 2. ความพึงพอใจต่อโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เขียงรายจรรยาราษฎร์)	ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) จากหน่วยทะเบียนและวัดผลของโรงเรียน 1. ผู้บริหาร จำนวน 4 คน 2. ครู จำนวน 149 คน 3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 13 คน 4. เครือข่ายผู้ปกครอง จำนวน 120 คน รวมจำนวน 286 คน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	แบบสรุปข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ)	คำร้อยละ คำร้อยละ - ค่าเฉลี่ย - ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์ผ่าน การประเมินค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป

ผลการวิจัย

ผลการประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราษฎร์ราษฎร์) โดยรวมผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ซึ่งปรากฏผลการวิจัยแต่ละด้าน ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการประเมินด้านบริบทโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการโรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราษฎร์ราษฎร์)

รายการ	n = 166		ระดับ	การผ่านเกณฑ์ ประเมิน > 3.51
	$\bar{X}$	S.D.	ความสอดคล้อง	
1. ด้านความต้องการจำเป็น	4.67	0.42	มากที่สุด	ผ่าน
2. ด้านความสอดคล้องกับนโยบายของ หน่วยงานต้นสังกัด	4.79	0.39	มากที่สุด	ผ่าน
3. ด้านความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของ โครงการ	4.74	0.38	มากที่สุด	ผ่าน
ค่าเฉลี่ย	4.72	0.39	มากที่สุด	ผ่าน

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินด้านบริบทของโครงการ โดยรวมมีระดับความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.39) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้

ตารางที่ 3 ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราษฎร์ราษฎร์)

รายการ	n = 166		ระดับ	การผ่านเกณฑ์ ประเมิน > 3.51
	$\bar{X}$	S.D.	ความเหมาะสม	
1. ด้านบุคลากร	4.85	0.32	มากที่สุด	ผ่าน
2. ด้านงบประมาณ	4.83	0.34	มากที่สุด	ผ่าน
3. ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้	4.89	0.30	มากที่สุด	ผ่าน
4. ด้านการบริหารจัดการ	4.82	0.35	มากที่สุด	ผ่าน
ค่าเฉลี่ย	4.84	0.32	มากที่สุด	ผ่าน

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการโดยรวมมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.32) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้

ตารางที่ 4 ผลการประเมินด้านกระบวนการโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงรายจรรยาฐร)

รายการ	n = 153		ระดับ	การผ่านเกณฑ์
	$\bar{X}$	S.D.	การปฏิบัติ	ประเมิน > 3.51
1. ด้านการวิเคราะห์สถานการณ์ (S)	4.89	0.28	มากที่สุด	ผ่าน
2. ด้านการวางแผน (Plan)	4.89	0.25	มากที่สุด	ผ่าน
3. ด้านการดำเนินงาน (Do)	4.73	0.54	มากที่สุด	ผ่าน
4. ด้านการนิเทศ ติดตามและประเมินผล (Check)	4.96	0.23	มากที่สุด	ผ่าน
5. ด้านการสรุปและรายงานผล (Act)	4.97	0.14	มากที่สุด	ผ่าน
ค่าเฉลี่ย	4.76	0.49	มากที่สุด	ผ่าน

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการประเมินด้านกระบวนการ โดยรวมมีระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.49) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้

ตารางที่ 5 สรุปผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงรายจรรยาฐร)

กิจกรรม	เป้าหมายและตัวชี้วัด	สำเร็จ	ไม่สำเร็จ	หลักฐานเชิงประจักษ์
1. กิจกรรมวิเคราะห์ผู้เรียน	1. นักเรียนทุกคนได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2. ครูผู้สอนทุกคนรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและมีสารสนเทศนักเรียนเป็นรายบุคคล	✓		1. สารสนเทศนักเรียนรายบุคคล 2. ผลการจัดกลุ่มนักเรียน 3. ภาพกิจกรรม
2. กิจกรรมออกแบบหน่วยการเรียนรู้และเขียนแผนการจัดการเรียนรู้	ครูทุกคนมีความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้และเขียนแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับใช้จัดการเรียนการสอนในปีการศึกษา 2563	✓		1. แผนการจัดการเรียนรู้ 2. ภาพกิจกรรม
3. กิจกรรมผลิตสื่อการเรียนรู้	ครูทุกคนผลิตและใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับใช้จัดการเรียนการสอนในปีการศึกษา 2563	✓		1. สื่อการเรียนรู้ 2. ภาพกิจกรรม
4. กิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	ครูทุกคนแสวงหาเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้และใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมาย	✓		1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2. แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3. ภาพกิจกรรม

ตารางที่ 5 สรุปผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราษฎร์ราษฎร์) (ต่อ)

5. กิจกรรมเยี่ยมชั้นเรียน	ครูทุกคนได้รับการนิเทศและเยี่ยมชั้นเรียนตามแผนการนิเทศภายในที่กำหนดไว้	✓	1. บันทึกการเยี่ยมชั้นเรียน 2. ภาพกิจกรรม
6. กิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้เรียน	1. นักเรียนร้อยละ 80 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นผ่านเกณฑ์การประเมินที่สถานศึกษากำหนดไว้ 2. นักเรียนทุกคนได้รับการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ทุกระดับชั้น	✓	1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2. การเข้าร่วมกิจกรรม 3. ภาพกิจกรรม
7. กิจกรรมค่ายวิชาการ	นักเรียนร้อยละ 80 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์เพิ่มสูงขึ้น	✓	1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2. ภาพกิจกรรม 3. รายงานผลการดำเนินงาน
8. กิจกรรมติวเข้มการสอบ O-NET	นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 80 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระ การเรียนรู้ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพิ่มสูงขึ้น	✓	1. ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน 2. ภาพกิจกรรม 3. รายงานผลการดำเนินงาน
9. กิจกรรมแข่งขันทักษะวิชาการ	1. นักเรียนร้อยละ 80 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มสูงขึ้น 2. นักเรียนได้แสดงศักยภาพตามขีดความสามารถของตนเองในเวทีการแข่งขันทักษะวิชาการในด้านต่างๆ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีประสบการณ์เพิ่มขึ้น 3. นักเรียนมีส่วนร่วมกิจกรรม ได้แสดงผลงาน/ชิ้นงาน กล้าแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์	✓	1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2. ผลการแข่งขันทักษะวิชาการ 3. ชิ้นงาน/ผลงานนักเรียน 4. ภาพกิจกรรม 5. รายงานผลการดำเนินงาน

ตารางที่ 5 สรุปผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงรายจรรยาบรรณ) (ต่อ)

กิจกรรม	เป้าหมายและตัวชี้วัด	สำเร็จ	ไม่สำเร็จ	หลักฐานเชิงประจักษ์
10. กิจกรรมเปิดบ้านวิชาการ (Open house)	1. ครูและนักเรียนได้เผยแพร่ผลงาน/ชิ้นงานที่เกิดความคิดสร้างสรรค์จากการจัดการเรียนรู้และการเรียนรู้ของนักเรียน 2. นักเรียนมีส่วนร่วมกิจกรรม ได้แสดงผลงาน/ชิ้นงาน กล้าแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ และเพิ่มโอกาสเข้าสู่การแข่งขันระดับชาติและระดับนานาชาติ 3. โรงเรียนได้รายงานความก้าวหน้าทางการศึกษาและคุณภาพการจัดการศึกษาและคุณภาพการจัดการศึกษาแก่ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	✓		1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2. ชิ้นงาน/ผลงานนักเรียน 3. รายงานความก้าวหน้าทางการศึกษาและคุณภาพการจัดการศึกษา 4. ภาพกิจกรรม 5. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม 6. ผลการประเมินความพึงพอใจ 7. รายงานสรุปผลการดำเนินงานกิจกรรม
11. กิจกรรมสรุปงานสัณจร	1. ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและภารกิจของโรงเรียน) 2. โรงเรียนมีแนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ในปีการศึกษาถัดไป	✓		1. รายงานสรุปผลการดำเนินงานปีการศึกษา 2563 2. แนวทางการดำเนินงานในอนาคต 3. ภาพกิจกรรม 4. รายงานสรุปงานสัณจร

ตารางที่ 6 ผลการประเมินด้านกผลผลิตโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงรายจรรยาฐวร)

รายการ	จำนวน	$\bar{x}$	S.D.	ผลการประเมิน	การผ่านเกณฑ์ ประเมิน > 3.51
1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้		คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยรวมปีการศึกษา 2563 เท่ากับ 75.40 ปีการศึกษา 2564 เท่ากับ 76.24 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น เท่ากับ 0.84 เมื่อพิจารณาแต่ละกลุ่มสาระ พบว่า			
		1. นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เท่ากับ 75.90 และ 75.77			ผ่าน
		2. นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 75.58 และ 76.39			
		3. นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 74.72 และ 76.56			
รายการ	จำนวน	$\bar{x}$	S.D.	ผลการประเมิน	การผ่านเกณฑ์ ประเมิน > 3.51
2. ความพึงพอใจต่อโครงการ	286	4.88	0.33	มากที่สุด	ผ่าน
ผู้บริหาร	4	4.84	0.25	มากที่สุด	ผ่าน
ครู	149	4.95	0.18	มากที่สุด	ผ่าน
คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน	13	4.90	0.24	มากที่สุด	ผ่าน
เครือข่ายผู้ปกครอง	120	4.80	0.45	มากที่สุด	ผ่าน

จากตารางที่ 6 สรุปผลการประเมินด้านผลผลิตของโครงการ โดยรวมผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ดังนี้

1. นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยรวมปีการศึกษา 2563 เท่ากับ 75.40 ปีการศึกษา 2564 เท่ากับ 76.24 แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น เท่ากับ 0.84 เมื่อพิจารณาแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้พบว่า 1) นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เท่ากับ 75.90 และ 75.77 2) นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 75.58 และ 76.39 3) นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 74.72 และ 76.56

2. ผลการประเมินความพึงพอใจต่อโครงการโดยรวมมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$, S.D. = 0.33) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ได้แก่ ครูมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.95$, S.D. = 0.18) รองลงมา คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.90$, S.D. = 0.24) ผู้บริหารมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.25) และเครือข่ายผู้ปกครองมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.45) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ด้านบริบทของโครงการ โดยรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพราะว่า ก่อนการดำเนินงานโครงการ โรงเรียนได้จัดประชุมครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนเปิดภาคเรียนเพื่อทบทวนแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน และนำเสนอความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและเป้าหมายในทุกระดับของการจัดการศึกษาในปีการศึกษา 2563 ซึ่งด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียนมีเป้าหมายพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงกว่าเป้าหมายของปีการศึกษาที่ผ่านมาและเป็นไปตามมาตรฐาน ตัวชี้วัด และเป้าหมายที่สถานกำหนด รวมทั้งมีการพัฒนาการผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศทุกวิชา โดยจัดให้มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการที่ตอบสนองความต้องการความถนัด และศักยภาพของนักเรียน และจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาทักษะกระบวนการคิด

สร้างสรรค์ ความสามารถในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในระดับที่สื่อสารได้เป็นอย่างดี ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาวิเคราะห์และรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นทักษะกระบวนการคิด เน้นการฝึกปฏิบัติจริง มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ฝึกทักษะการแสดงออก การแสดงความคิดเห็น การสรุปองค์ความรู้ การนำเสนอผลงานและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแนวคิดการประเมินบริบทของโครงการเป็นการประเมินปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ความต้องการจำเป็นอันนำไปสู่ทิศทางและวัตถุประสงค์ของโครงการ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2559) เช่นเดียวกับ รุ่งลาวัณย์ จันทรัตน และคณะ ศึกษาพบว่า บริบทโครงการจัดตั้งห้องเรียนพิเศษโปรแกรมวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ Science and Mathematics Program (SMP) มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ได้แก่ ด้านหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ของโครงการ เป้าหมายของโครงการ และการเตรียมการภายในโครงการ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (รุ่งลาวัณย์ จันทรัตน และคณะ, 2561)

2. ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพราะก่อนการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราษฎร์ราษฎร์) ได้จัดประชุมผู้บริหารครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนเปิดภาคเรียนเพื่อทบทวนแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน และสำรวจและจัดเตรียมความพร้อมบุคลากรโดยการชี้แจงนโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียน สร้างความตระหนักให้ครูทุกคนเห็นความสำคัญของการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณภาพผู้เรียน มีความรู้ความเข้าใจและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการ นอกจากนี้ด้านงบประมาณ มีการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมแต่ละกิจกรรมและทั่วถึง พร้อมทั้งจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมและเพียงพอสำหรับนักเรียน และกำหนดแนวทางการบริหารจัดการ การนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ซึ่งแนวคิดการประเมินปัจจัยหรือทรัพยากร เป็นการตรวจสอบความพร้อมของปัจจัยต่าง ๆ เช่น บุคลากร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ เป็นต้น เพื่อมุ่งเน้นว่ามีปัจจัยพร้อมมูลที่จะดำเนินการหรือไม่ แผนหรือโครงการที่เสนอเหมาะสมหรือไม่ ควรปรับปรุงส่วนใด สารสนเทศที่ได้ใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อเลือกแผนการจัดโครงการ หรือแผนการดำเนินงานที่เหมาะสมที่สุดเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (พิชิต ฤทธิ์จัญญ, 2562) เช่นเดียวกับ ไพฑูรย์ จารุสาร ที่ศึกษาพบว่า คณะทำงานที่รับผิดชอบโครงการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพ OBECQA โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ หอวัง นนทบุรี ทุกส่วนงานเป็นผู้มีความรู้

ความสามารถ เข้าใจวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการเป็นอย่างดี ตลอดจนผู้บริหารมีความรู้ ความสามารถ และให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการในทุก ๆ ด้าน (ไพฑูรย์ จารุสาร, 2561)

3. ด้านกระบวนการของโครงการ โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพราะการดำเนินงานโครงการมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงกว่าเป้าหมายของปีการศึกษาที่ผ่านมาและเป็นไปตามมาตรฐาน ตัวชี้วัด และเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด รวมทั้งการพัฒนาผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ให้สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศทุกวิชา โรงเรียนได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ และกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบและผู้รับผิดชอบกิจกรรมของทุกชั้นเรียน และร่วมกันวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น สอบถามความต้องการของนักเรียน วางแผนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ดำเนินงานตามแผนงานและปฏิทินการดำเนินงานที่กำหนดไว้ นิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งให้คำแนะนำระหว่างการทำงาน ประเมินและสรุปผลการดำเนินงาน และนำข้อบกพร่องและข้อเสนอแนะไปปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมให้บรรลุผลตามเป้าหมายของโครงการ ซึ่งแนวคิดการประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์เพื่อหาข้อบกพร่องของกระบวนการหรือการดำเนินงานตามขั้นตอนที่วางไว้ สารสนเทศที่ได้สำหรับใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาการปฏิบัติงาน (สำราญ มีแจ้ง, 2558) เช่นเดียวกับ สุกัญญา ชะบาราชีบุญย์ ศึกษาพบว่า กระบวนการดำเนินการโครงการส่งเสริมอัจฉริยภาพสู่ความเป็นเลิศของนักเรียนโรงเรียนราชินีไศล ได้แก่ การวางแผน การดำเนินงานแต่ละกิจกรรมในโครงการ การประเมินผล และการนำผลไปปรับปรุงพัฒนา โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (สุกัญญา ชะบาราชีบุญย์, 2561)

4. ด้านผลผลิตของโครงการ โดยรวมผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ดังนี้

4.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชียงราย จรูญราษฎร์) ปีการศึกษา 2563 - 2564 โดยรวมพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น เท่ากับ 0.84 ทั้งนี้เพราะโรงเรียนได้กำหนดลักษณะของความเป็นเลิศทางวิชาการ คือ ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเป้าหมายของปีการศึกษาที่ผ่านมาและเป็นไปตามมาตรฐาน ตัวชี้วัด และเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด ในด้านกายภาพของโรงเรียน ได้มีการจัดสภาพแวดล้อมและสิ่งแวดลอมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้านปัจจัยนำเข้า โรงเรียนได้จัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมให้นักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและนอก

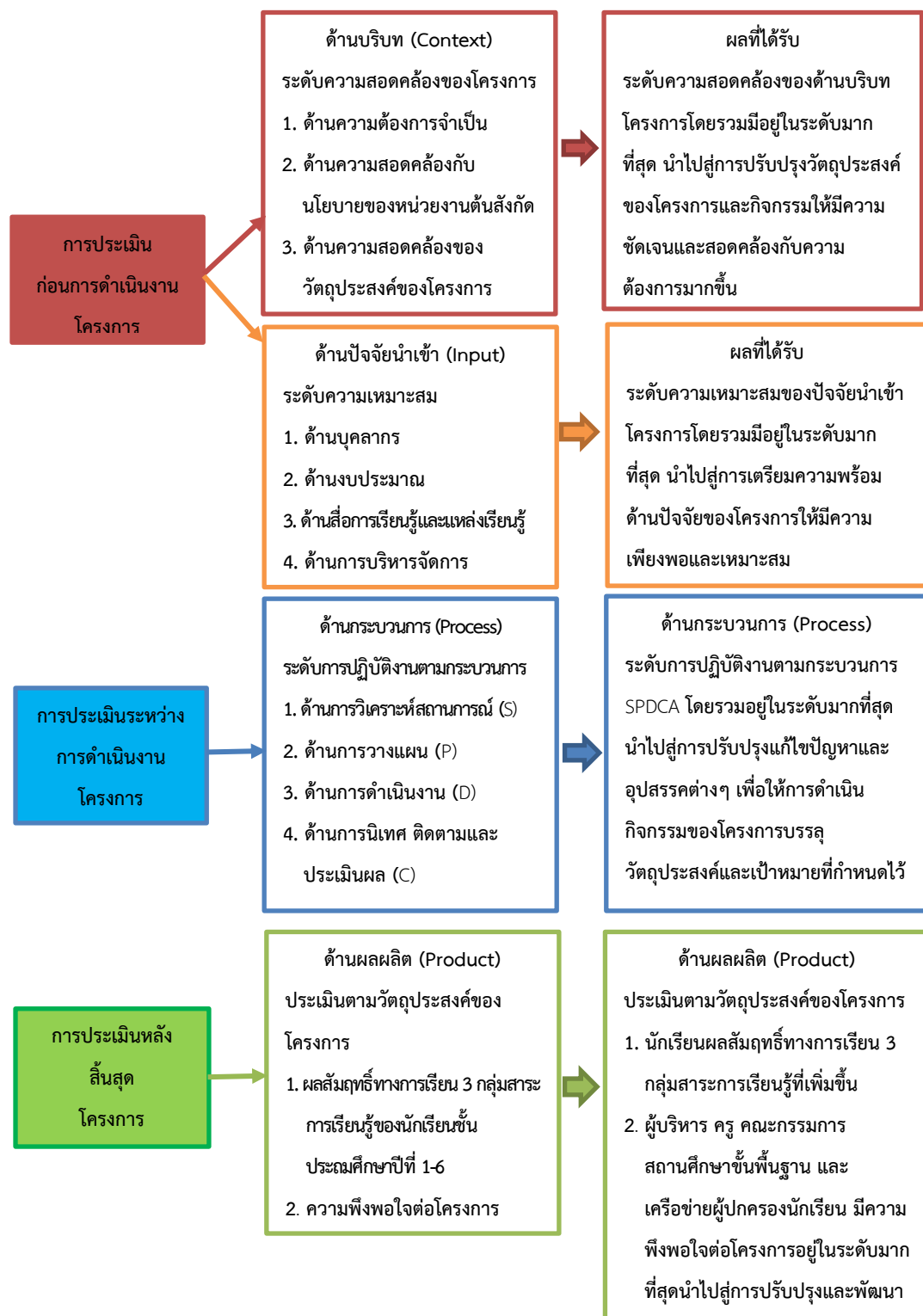
โรงเรียน ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ด้านกระบวนการจัดกิจกรรมมุ่งวิเคราะห์ ผู้เรียน จัดกลุ่มผู้เรียน สอบถามความต้องการของผู้เรียน ออกแบบหน่วยการเรียนรู้และเขียน แผนการจัดการเรียนรู้ ผลิตสื่อการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้เชิงรุก และเยี่ยมชั้นเรียน การจัด กิจกรรมดังกล่าวเป็นการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาการจัดการ เรียนรู้ของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้เรียน กิจกรรมค่ายวิชาการ กิจกรรมติวเข้มการสอบ O-NET กิจกรรมการแข่งขันทักษะวิชาการ กิจกรรมเปิดบ้านวิชาการ (Open house) กิจกรรมเหล่านี้ทำให้นักเรียนได้มีความรู้ความเข้าใจ เรียนรู้จากประสบการณ์จริง เกิดทักษะการเรียนรู้ ทักษะการคิดขั้นสูง ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการทำงานเป็นทีม สามารถนำทักษะที่ได้ไปค้นคว้าหาความรู้ แก้ไขปัญหาหรือสร้างสรรค์ผลงานได้ และได้แสดง ศักยภาพตามขีดความสามารถของตนเองในเวทีการแข่งขันทักษะวิชาการในด้านต่าง ๆ ได้แสดงผลงาน/ชิ้นงาน กล้าแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะทางวิชาการ และ เพิ่มโอกาสเข้าสู่การแข่งขันระดับชาติและระดับนานาชาติ ผลที่ได้คือ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้เป็นไปตามที่สถานศึกษากำหนดไว้ คือ นักเรียนร้อยละ 80 มีผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนรู้ที่สูงขึ้นผ่านเกณฑ์การประเมินที่สถานศึกษากำหนดไว้ โรงเรียนเป็นที่ชื่นชมของชุมชน เป็นแบบอย่างของโรงเรียนอื่น เช่นเดียวกับ รังสรรค์ ปินใจ ศึกษาผลการประเมินด้านผลผลิต ของโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ พะเยา พบว่า จำนวนนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด คือ 3.00 ขึ้นไปอยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 85.40 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด จำนวนนักเรียนที่มีผล การทดสอบรวบยอดระดับชาติเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด (รังสรรค์ ปินใจ, 2555) สอดคล้องกับแนวคิดของ Gardner, J. ที่ได้อธิบายว่าความเป็นเลิศทางวิชาการ เป็น คุณลักษณะที่มีมาตรฐานสูงและตั้งใจจะให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ไม่ต่ำไปกว่ามาตรฐานนั้น (Gardner, J., 1961)

4.2 ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และเครือข่ายผู้ปกครอง นักเรียน มีความพึงพอใจต่อโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เขียงรายจรรยาฐร) อยู่ในระดับมากที่สุด อาจจะเป็นเพราะว่าการจัด กิจกรรมทุกกิจกรรมมุ่งพัฒนาศักยภาพผู้เรียนทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สมรรถนะผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษาที่กำหนดไว้ ส่งเสริมให้นักเรียนได้ เรียนรู้จากประสบการณ์จริง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ทำงานเป็นทีม นำทักษะที่ได้ไป

ค้นคว้าหาความรู้ แก้ไขปัญหาหรือสร้างสรรค์ผลงานได้จนทำให้โรงเรียนได้รับรางวัลและเป็นที่ยอมรับของชุมชน ซึ่งรางวัลต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่แสดงถึงการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสบความสำเร็จ ได้รับการยอมรับ (Herzberg, F., 1959) เช่นเดียวกับ รัศมี ฉิมขันธ ศึกษาพบว่า ผลดำเนินงานโครงการส่งเสริมความสามารถพิเศษผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนชลราษฎรอำรุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ทำให้นักเรียนได้รับคัดเลือกเข้าอบรมโครงการส่งเสริมโอลิมปิกวิชาการ ส่งผลให้ผู้ปกครอง ชุมชนให้การยอมรับ และมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร ทำให้โรงเรียนมีหลักสูตรส่งเสริมความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยีให้กับนักเรียน (รัศมี ฉิมขันธ, 2558)

องค์ความรู้ใหม่

การดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการทำให้มีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีจนปรากฏเป็นผลงานดีเด่นที่ประสบผลสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีผลการทดสอบรวบยอดระดับชาติเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด และนักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับกลับไปประยุกต์และพัฒนาการเรียน และผลงานของนักเรียนให้เป็นที่ยอมรับของสังคม เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนในพื้นที่ได้อย่างดี สรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้โครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพนักเรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราษฎร์ราษฎร์) โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เพิ่มขึ้น และผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการ ข้อเสนอแนะที่ได้ มีดังนี้

- 1) ด้านบริบท โรงเรียนควรจัดทำโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน และจัดทำโครงการให้เหมาะสมกับเวลาและสถานการณ์ของสังคมปัจจุบัน
- 2) ด้านปัจจัยนำเข้า โรงเรียนควรสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ให้การสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอ ควรจัดหาสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเพียงพอ และควรวางแผนงานนิเทศ ติดตาม ประเมินผลโครงการมีความต่อเนื่องและเหมาะสม
- 3) ด้านกระบวนการ ผู้บริหารและครูควรร่วมกันวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียน ประชุมคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อวางแผนและกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ร่วมกันออกแบบหน่วยการเรียนรู้และเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ให้สามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของแต่ละคนและทุกคนในชั้น/ในรายวิชาที่สอน ปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้จริง ควรร่วมกันสะท้อนผลการจัดกิจกรรมและข้อบกพร่องเพื่อการปรับปรุงพัฒนาให้เหมาะสมต่อไป และสรุปผลการดำเนินงานโครงการเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน และ 4) ด้านผลผลิต ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความเหมาะสม ตรงตามความต้องการของนักเรียนได้อย่างมีคุณภาพ ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และควรส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านวิชาการของโรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราษฎร์ราษฎร์) อย่างต่อเนื่องให้เป็นที่ยอมรับในระดับจังหวัด ระดับภาค ระดับชาติ และระดับนานาชาติ สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับหัวข้อการประเมินครั้งต่อไป ควรจัดทำและประเมินโครงการพัฒนาความสามารถใน การจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนบ้านสันโค้ง (เชิงราษฎร์ราษฎร์) โดยเฉพาะการออกแบบหน่วยการเรียนรู้และเขียนแผน การจัดการเรียนรู้ เพื่อเป็นการทบทวนความรู้และสร้างความเข้าใจให้กับครูในการออกแบบหน่วย การเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการ เนื่องจากคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชุติมา มุสิกานนท์. (2561). แนวคิดของการบริหารการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ. วารสารบัณฑิตวิทยาลัยรำไพพรรณี, 1(1), 13-25.
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2562). การประเมินโครงการ : แนวคิดและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพมหานคร: แฮสส์ ออฟ เคอร์มิสท์.
- พิสนุ พองศรี. (2556). เทคนิควิธีประเมินโครงการ. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธา.
- ไพฑูรย์ จารุสาร. (2561). การประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากลตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพ OBECQA โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ หอวัง นนทบุรี. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา.
- รังสรรค์ ปินใจ. (2555). การประเมินโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ พะเยา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- รัชมี ฉิมขันธุ์. (2558). การประเมินโครงการส่งเสริมความสามารถพิเศษผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนชลราษฎรอำรุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รัฐลาวัณย์ จันทรัตน และคณะ. (2561). การประเมินโครงการจัดตั้งห้องเรียนพิเศษโปรแกรมวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ Science and Mathematics Program (SMP) มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 13(2), 203-215.
- โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เขียงรายจรรยาสุราษฎร์). (2563). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาปีการศึกษา 2562. เขียงราย: โรงเรียนบ้านสันโค้ง (เขียงรายจรรยาสุราษฎร์).
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2564). ผลการประเมินการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์: PISA 2018. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2559). วิธีวิทยาการประเมิน: ศาสตร์แห่งคุณค่า. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำราญ มีแจ้ง. (2558). การประเมินโครงการทางการศึกษา: ทฤษฎีและปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุกัญญา ชะบาราชีบุษย์. (2561). รายงานการประเมินโครงการส่งเสริมอัจฉริยภาพสู่ความเป็นเลิศของนักเรียน โรงเรียนราชินีไสล. ศรีสะเกษ: โรงเรียนราชินีไสล สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ.
- Gardner, J. (1961). Excellence. New York: Haper and Row.
- Herzberg, F. (1959). The Motivation to Work. New York: John Wiley & Sons.
- Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. (2007). Evaluation Theory, Models and Applications. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 147-161

บทความวิชาการ

บทบาทและสมรรถนะของนักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ในสังคมไทย*

ROLES AND COMPETENCIES OF FORENSIC ACCOUNTING IN THAI SOCIETY

วัชรรา เปียทอง¹, ดารณี เอื้อชนะจิต¹

Watchara Piathong¹, Daranee Uachanachit¹

¹คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม กรุงเทพมหานคร

¹School of Accounting, Sripatum University Bangkok, Thailand

¹Corresponding author E-mail: dashwatchara1@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการศึกษาทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะหลักของนักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ไทย รวมทั้งศึกษาบทบาทและความสำคัญของนักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ในสังคมไทย ผลการศึกษา พบว่าสมรรถนะหลักของนักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ไทย ประกอบด้วย 1) ทักษะทางวิชาชีพ ได้แก่ ทักษะและความรู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ความรู้เกี่ยวกับพยานหลักฐาน การทุจริต การบัญชี ธุรกิจ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนความสามารถและความเชี่ยวชาญด้านการสืบสวนและตรวจสอบ 2) ทักษะทางสังคม ได้แก่ ความสามารถในการติดต่อสื่อสารและความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ส่วนในด้านบทบาทและความสำคัญของการบัญชีและนักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ในสังคมไทยนั้น พบว่า ช่วยให้การตรวจสอบทุจริตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการทุจริตในปัจจุบันซับซ้อนเกินกว่าที่นักบัญชีวิชาชีพทั่วไปจะสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งมีสาเหตุมาจากการพัฒนาของเทคโนโลยีสารสนเทศทางบัญชี ฯลฯ

* Received 18 November 2022; Revised 28 November 2022; Accepted 29 November 2022

ที่เอื้อให้ผู้ทุจริตสามารถดัดแปลงแก้ไขเปลี่ยนแปลงตัวเลขต่าง ๆ ได้ ดังนั้น นักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์จึงมีความสำคัญและมีบทบาทในการใช้ทักษะการบัญชี การตรวจสอบและทักษะการสืบสวน เพื่อดำเนินการตรวจสอบการเงินของบุคคลหรือธุรกิจ โดยการคำนวณค่าของข้อมูลต่าง ๆ เพื่อหาข้อสรุปและระบุรูปแบบที่ผิดปกติหรือน่าสงสัยของธุรกรรมนั้น ๆ ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน และในการปฏิบัติงานนั้น นักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์จะไม่แสดงความคิดเห็นเช่นเดียวกับผู้ตรวจสอบบัญชีทั่วไป แต่จะเป็นผู้ที่ให้ข้อเท็จจริงที่สามารถคลี่คลายคดีอาญาที่เกี่ยวกับการทุจริตในชั้นศาลได้ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อวงการวิชาชีพบัญชี และมีคุณค่าเป็นอย่างสูงต่องานบริการด้านบัญชีที่นักบัญชีมืออาชีพจะมีต่อสังคมและประเทศชาติโดยรวม

คำสำคัญ: นักบัญชี, การบัญชีนิติวิทยาศาสตร์, สมรรถนะนักบัญชี

Abstract

The objective of this academic paper presents the results of a study on documents, concepts, theories, the research related to forensic accounting's core competencies, and a study on the Roles and importance of Forensic Accounting in Thai Society. The result showed that; The core competencies of Thai forensic accountants comprise 1) Hard skills include skills and knowledge concerns, for example, knowledge of evidence, fraud, accounting, business, and laws that are related to the competency and expertise in investigations. 2) Soft skills include the ability to communicate and the ability to build relationships with people. As for the role and importance of accounting and forensic accountants in Thai society. Because at present, corruption is complicated and the audit is too difficult for a professional accountant can verify. This may be due to the development of accounting information technology. It helps the fraudsters to modify and change the numbers seamlessly. Therefore, forensic accountants are important and play a role in applying their accounting, auditing, and investigative skills to use in financial audits of a person or business. By calculating the values of various data to draw conclusions and identify unusual or suspicious patterns of transactions through analyzing financial data. On the operational, the

forensic accountant will not show their opinion in the same way as general auditors but will be the one who provides facts that can solve criminal cases related to corruption in court. Which is beneficial to the profession of accounting. And it is of high value to the accounting services that professional accountants will have to society and the nation as a whole.

Keywords: Accountant, Forensic Accounting, Core Competencies

บทนำ

วิชาชีพบัญชีเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้กิจกรรมของธุรกิจดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหากธุรกิจใด ๆ สามารถสรรหาบุคลากรด้านการบัญชีที่มีความรู้ความสามารถ ย่อมส่งผลให้การดำเนินงานขององค์กรธุรกิจนั้นบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (ธนิษฐา ชิวพัฒน์พันธุ์, 2558) ดังนั้น นักบัญชีจำเป็นต้องมีการพัฒนาความรู้ ทักษะทางวิชาชีพในหลาย ๆ ด้านอยู่เสมอ เพื่อให้มีความรู้ที่หลากหลายและเพื่อให้มีสมรรถนะตามแนวมาตรฐานสากล (ณฐา ธรเจริญกุล, 2559) ทั้งนี้ คณะกรรมการการศึกษาของ IFAC (International Federation of Accountants) ได้กำหนดบรรทัดฐานในการศึกษาและพัฒนาบัญชีเพื่อให้เป็น “นักบัญชีมืออาชีพ” จึงทำให้นักบัญชีในฐานะที่เป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลและจัดทำรายงานทางการเงิน ต้องมีการพัฒนาความรู้ ทักษะทางวิชาชีพ ซึ่งจากข้อกำหนดของ IASC พบว่า สมรรถนะ ความรู้ และความสามารถของนักบัญชีในปัจจุบันจะต้องประกอบด้วยสิ่งเหล่านี้ ได้แก่ 1) ความรู้ในวิชาชีพ (Knowledge) ได้แก่ ความรู้ทางด้านเศรษฐศาสตร์ การเงิน การตลาด บัญชี กฎหมาย 2) ทักษะทางวิชาชีพ (Skill) ซึ่งเป็นทักษะการเรียนรู้ ทักษะด้านเทคนิค การปฏิบัติงาน ทักษะด้านบุคคล ทักษะด้านความสัมพันธ์และทักษะด้านองค์กร 3) คุณค่าแห่งวิชาชีพ (Professional Values) ได้แก่ การปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพซื่อสัตย์ 4) จรรยาบรรณ (Ethics) และ 5) ทศนคติ (Attitudes) จึงจะสามารถแข่งขันกับนักบัญชีต่างประเทศในกลุ่มภูมิภาคและระดับสากลได้ สอดคล้องกับคุณสมบัติของนักบัญชีมืออาชีพที่สำคัญของสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย 2547 ต้องประกอบด้วยผู้มีความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพ ด้านคุณค่า จริยธรรมและทัศนคติทางบวก และด้านประสบการณ์ในเชิงปฏิบัติ (สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์, 2554)

แต่อย่างไรก็ตามจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ ส่งผลให้การดำเนินธุรกิจในปัจจุบันมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น กระบวนการทางบัญชีมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นด้วยเช่นกัน จนในบางครั้งทำให้เกิดการปรับแต่งตัวเลขทางบัญชีให้มีความบิดเบือนไปจากข้อเท็จจริงจนเกิดสร้างความเสียหายต่อระบบธุรกิจ อาทิ ผลการวิจัยของ จารูวรรณ สุขุมลพงษ์ พบว่า ในแต่ละปีพ่อค้าและนักธุรกิจกว่าร้อยละ 80 ต้องสูญเสียเงินให้กับการคอร์รัปชันเป็นจำนวนสูงถึงเกือบ 3 แสนล้านบาท อีกทั้งผลการวิจัยยังพบว่า ปัญหาคอร์รัปชันหรือการทุจริตที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมีแนวโน้มที่จะมีความรุนแรงมากขึ้น และพบปัญหาดังกล่าวเกือบทุกภาคส่วนของสังคม (จารูวรรณ สุขุมลพงษ์, 2556) สอดคล้องกับ นิวัติไชย เกษมมงคล กล่าวว่า องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International หรือ TI) ได้ประกาศคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต หรือ CPI (Corruption Perceptions Index: CPI) ประจำปี 2020 โดยคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2563 ถึงแม้ว่าจะเท่ากับปี พ.ศ. 2562 แต่ก็พบว่าจากแหล่งข้อมูลทั้ง 9 แหล่ง ประเทศไทยได้คะแนนลดลง 1 แหล่ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการทุจริตนั้นมีความซับซ้อนและการตรวจสอบด้วยวิธีการทั่วไปเป็นไปได้ยากขึ้น (นิวัติไชย เกษมมงคล, 2564) กรณีดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการทุจริตที่มีความซับซ้อนนั้น วิธีการตรวจสอบทางบัญชีแบบทั่วไปอาจจะไม่สามารถตรวจสอบได้ จำเป็นต้องใช้ความรู้และทักษะที่หลากหลาย และหากจะกล่าวถึงนักบัญชีที่มีความรู้และทักษะที่หลากหลายนั้น พบว่า มีความสอดคล้องกับคุณลักษณะของนักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นนักบัญชีที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยทักษะที่หลากหลาย แตกต่างจากนักบัญชีโดยทั่วไป อีกทั้งยังมีบทบาทที่สำคัญในการตรวจสอบการทุจริตทางบัญชี เพราะต้องมีทักษะด้านการตรวจสอบพยานหลักฐาน และทักษะด้านการสืบสวนเช่นเดียวกับเจ้าพนักงานตำรวจ และกรณีนี้จะเห็นได้ว่าความรู้และทักษะต่าง ๆ ที่ใช้ในวิชาการบัญชีนิติวิทยาศาสตร์จะมีความหลากหลาย แต่อย่างไรก็ตามการบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ก็ยังถือว่าเป็นเรื่องใหม่สำหรับผู้สอบบัญชีในประเทศไทย (ศจีรัตน์ เมธีสุภาพ, 2563)

กล่าวโดยสรุป นักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์จึงเป็นนักบัญชีที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยทักษะที่แตกต่างจากนักบัญชีโดยทั่วไป ดังนั้น สมรรถนะหลักของนักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์จึงมีความแตกต่างจากนักบัญชีทั่วไปเช่นกัน และจากความสำคัญของวิชาชีพการบัญชีรวมถึงความสำคัญของนักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ที่มีบทบาทในการร่วมตรวจสอบการทุจริตทางการบัญชีประกอบ ในขณะที่สถานการณ์การทุจริตยังคงมีความซับซ้อน อีกทั้งการบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ยังนับว่าเป็นเรื่องใหม่สำหรับผู้สอบบัญชีในประเทศไทย ดังนั้น ผู้เขียนในฐานะผู้

ประกอบวิชาชีพด้านบัญชี จึงศึกษาทบทวนเกี่ยวกับสมรรถนะหลักของนักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ไทย อีกทั้งถึงศึกษาบทบาทและความสำคัญของนักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ในสังคมไทยเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะนักบัญชีไทยในลำดับต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับนักบัญชีและวิชาชีพการบัญชี

นักบัญชีหรือผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ด้านบัญชีอย่างแท้จริง อีกทั้งต้องมีใบประกอบวิชาชีพทางบัญชี รวมทั้งมีกรอบจรรยาบรรณที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติด้วยกัน ซึ่ง Lembke, V. & Smith, J. กล่าวว่า “การบัญชี” หมายถึง กระบวนการระบุ การวัดมูลค่า การจำแนกเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งการสรุปและการติดต่อสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงานทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณเบื้องต้น เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ (Lembke, V. & Smith, J., 2001) ในขณะที่ นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ กล่าวว่า การบัญชี (Accounting) หมายถึง กิจกรรมที่อาศัยศิลปะของการเก็บรวบรวม บันทึก จำแนก และทำสรุปข้อมูลอันเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจในรูปตัวเงิน และผลงานขั้นสุดท้ายของการบัญชีก็คือเพื่อนำเสนอสารสนเทศทางการเงินนั้นให้แก่ผู้ใช้เพื่อใช้ในการตัดสินใจทางเศรษฐกิจของผู้ใช้ข้อมูลบัญชี หรือเพื่อการให้ข้อมูลทางการเงินซึ่งเป็นประโยชน์แก่บุคคลหลายฝ่ายและผู้ที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมของกิจการ (นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ, 2559) ทั้งนี้สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทยซึ่งเรียกชื่อย่อว่า ส.บ.ช. (The Institute of Certified Accountants and Auditor of Thailand: ICAAT) ปัจจุบันคือ สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ นอกจากนี้แล้ว พบว่า สมาคมผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของประเทศสหรัฐอเมริกา (The American Institute of Certified Public Accountants: AICPA) กล่าวว่า การบัญชีเป็นศิลปะของการบันทึก การจำแนก และการสรุปอย่างมีนัยสำคัญในเรื่องของ การเงิน การทำธุรกรรม และเหตุการณ์ซึ่งอย่างน้อยก็เป็นส่วนหนึ่งของการเงินและตีความผลลัพธ์ของมัน (ธนวรรณ แฉ่งข้าโหม, 2562) และจากความหมายที่กล่าวมาสามารถจำแนกลักษณะงานของการบัญชีที่สำคัญได้ 2 กิจกรรม ดังนี้

1. การทำบัญชี (Bookkeeping) เป็นหน้าที่ของผู้ทำบัญชี (Bookkeeper) ซึ่งมีขั้นตอนการปฏิบัติ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การรวบรวม (Collecting) การบันทึก (Recording) การจำแนก (Classifying) และการสรุปข้อมูล (Summarizing)

2. การให้ข้อมูลทางการเงิน เพื่อประโยชน์แก่บุคคลที่มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ในกิจการหลายฝ่าย เช่น ผู้ถือหุ้น หรือเจ้าของกิจการ ฝ่ายบริหาร ผู้ให้กู้ เจ้าหนี้ ตัวแทนรัฐบาล นักลงทุน และผู้สนใจในองค์กรธุรกิจ เป็นต้นนอกจากนี้ข้อมูลทางการเงินยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ทางด้านการเงินการปรับปรุงการดำเนินงาน วางกลยุทธ์ด้านการตลาดการแข่งขันการจัดทำงบประมาณ และการปรับปรุงระบบบัญชี เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป นักบัญชี คือ ประกอบวิชาชีพบัญชีมีหน้าที่ในการจัดทำรายงานทางการเงิน โดยปฏิบัติงานภายใต้กรอบจรรยาบรรณทางวิชาชีพที่กำหนดโดยสภาวิชาชีพบัญชี นอกจากนี้แล้วในรายละเอียดของงานที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพบัญชียังสามารถอธิบายได้ ดังนี้ การสอบบัญชี จะหมายถึงการแสดงความเห็น หรือการให้คำรับรองต่องบการเงินด้านการบัญชีบริหารซึ่งเป็นการนำ ข้อมูลทางการเงินบัญชีมาใช้ในการบริหาร และการตัดสินใจ ส่วนงานด้านการวางระบบบัญชี คือการออกแบบระบบบัญชีให้สอดคล้องกับการดำเนินงานของธุรกิจ ในขณะที่งานด้านการบัญชีภาษีอากร เป็นการจัดการเกี่ยวกับภาษีอากรเพื่อให้ธุรกิจนั้น ๆ เสียภาษีให้แก่ภาครัฐอย่างถูกต้อง ด้านการศึกษาและเทคโนโลยีการบัญชีคือการถ่ายทอดศาสตร์ทางด้านการบัญชีในการศึกษา และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบัญชี ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีดังที่กล่าวจึงต้องมีความรู้เฉพาะด้านตามศาสตร์แห่งการบัญชีที่มีองค์ความรู้เฉพาะและได้ถูกถ่ายทอดมาเป็นระยะเวลานาน

แนวคิดเกี่ยวกับนักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ไทย

การบัญชีนิติวิทยาศาสตร์เริ่มได้รับความนิยมในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง หรือในช่วงปลายทศวรรษที่ 1940 แต่ได้รับการศึกษาทางวิชาการอย่างจริงจังในช่วงปี ค.ศ. 1980 และ Rasey, M. อธิบายว่าผู้ที่มีบทบาทสำคัญคือ Maurice E. Peloubet ซึ่งเป็นผู้ทำให้การบัญชีนิติวิทยาศาสตร์กลายเป็นอาชีพใหม่ในสาขาการบัญชีในปี ค.ศ. 1980 และได้รับความสนใจจากหลายประเทศในทวีปอเมริกาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา ส่วนองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการบัญชีนิติวิทยาศาสตร์นั้นประกอบด้วย ความรู้และทักษะด้านการบัญชีด้านการตรวจสอบ และด้านการสืบสวน (Rasey, M., 2009) ซึ่งต่อมา Eliezer, O., & Emmanuel, B. อธิบายเพิ่มเติมว่า การบัญชีทางนิติวิทยาศาสตร์ประกอบด้วย ความรู้ด้านการสอบสวนการฉ้อโกง ความรู้ด้านการป้องกันการฉ้อโกงและความรู้ด้านการวิเคราะห์และการควบคุม การต่อต้านการฉ้อโกงที่นอกเหนือจากการรวบรวมข้อมูลที่ไม่ใช่ทางการเงิน

(Eliezer, O. & Emmanuel, B., 2015) ในขณะที่ Crumbley, D. & Apostolou, N. อธิบายไว้ว่า การบัญชีที่เกี่ยวข้องกับนิติวิทยาศาสตร์เป็นการนำกฎแห่งธรรมชาติมาประยุกต์ใช้กับกฎของมนุษย์และนักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์จะเป็นผู้ตรวจสอบ รวมถึงการตีความจากหลักฐานและข้อเท็จจริงในคดีความและนำเสนอความเห็นในฐานะผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการค้นพบของพวกเขาในกระบวนการพิจารณาตีความ (Crumbley, D. & Apostolou, N., 2003) ส่วน สมชาย ศุภธาดา ได้กล่าวถึงบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ไว้ว่าเป็นการตรวจสอบเพื่อพิสูจน์การทุจริตทางการเงินการบัญชีที่เกิดขึ้นในองค์กร วิชาชีพนี้มีบทบาทต่อการบริหารงานขององค์กรต่าง ๆ มากขึ้น (สมชาย ศุภธาดา, 2562) หลายหน่วยงานได้เริ่มนำการบัญชีนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในองค์กรโดยจ้างบริษัทที่ปรึกษาที่มีความรู้การตรวจสอบการทุจริตมาช่วยในการตรวจสอบการทุจริต ทั้งนี้มีนักวิชาการให้ความหมายของการบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ไว้ ดังนี้

Hopwood. et al. กล่าวว่า การบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ หมายถึง การบัญชีที่มีการประยุกต์ใช้ทักษะการสืบสวนและทักษะการวิเคราะห์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาด้านการเงินในลักษณะของการดำเนินการที่เป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด (Hopwood, W. et al., 2008) ส่วน Crumbley, D. et al. กล่าวว่า การบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ หมายถึง การดำเนินงานทางบัญชีที่เกี่ยวข้องกับงานด้านบัญชีและกฎหมาย หรือกล่าวได้ว่า การบัญชีนิติวิทยาศาสตร์หมายถึงการทำงานที่ประกอบไปด้วยกิจกรรมการเตรียมความพร้อมในด้านกฎหมาย การสัมภาษณ์พยาน การทบทวนพยานหลักฐาน เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเงิน (Crumbley, D. et, al., 2005) นอกจากนี้แล้ว AICPA กล่าวว่า การบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ หมายถึง การให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทักษะและความรู้ที่เป็นเรื่องเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นความรู้และทักษะด้านการสืบสวนสอบสวน ความรู้ด้านการตรวจสอบบัญชี ภาษี เศรษฐกิจ รวมถึงกฎหมาย (AICPA, 2010) ดังนั้นสามารถกล่าวได้ว่าบทบาทหน้าที่สำคัญของนักบัญชี นิติวิทยาศาสตร์นั้น คือ การใช้ทักษะการบัญชี การตรวจสอบและการสืบสวน เพื่อดำเนินการตรวจสอบการเงินของบุคคลหรือธุรกิจ โดยการคำนวณค่าของข้อมูลต่าง ๆ เพื่อหาข้อสรุปและระบุรูปแบบที่ผิดปกติหรือน่าสงสัยของธุรกรรมนั้น ๆ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน ทั้งนี้ในการปฏิบัติงานนั้น นักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์จะไม่แสดงความคิดเห็นเช่นเดียวกับผู้ตรวจสอบบัญชีทั่วไป แต่จะเป็นผู้ที่ให้ข้อเท็จจริงที่สามารถคลี่คลายคดีอาญาที่เกี่ยวกับการทุจริตในชั้นศาลได้ โดยเป็นข้อเท็จจริงที่ปราศจากข้อสงสัยอันสมเหตุสมผล ทั้งนี้ Taylor, J. อธิบายเพิ่มเติมว่า นอกจากความรู้เฉพาะวิชาชีพบัญชี นักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์จำเป็นต้องทำ

ความเข้าใจในสิ่งเหล่านี้ด้วย ซึ่งได้แก่ วัฒนธรรมองค์กร (Corporate Culture) และจริยธรรมทางธุรกิจและจิตวิทยาเกี่ยวกับการทุจริตเช่นกัน (Taylor, J., 2011)

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า การบัญชีนิติวิทยาศาสตร์นอกจากเป็นการดำเนินงานด้านการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนกรณีการทุจริตแล้ว การบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ยังเป็นการดำเนินงานที่มากกว่าการตรวจสอบการทุจริต เช่น ในฐานะที่ปรึกษาแก่นักกฎหมายหรือทนายความโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในงานส่วนที่เกี่ยวกับการบัญชี คอมพิวเตอร์ ภาษีอากร การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ และการปฏิบัติตามระบบการควบคุมภายใน หรืออาจมีบทบาทในการให้คำแนะนำแก่เจ้าหน้าที่ ลูกหนี้และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกิจการที่ล้มละลาย หรือกิจการที่กำลังมีปัญหาทางการเงิน ซึ่งอาจให้คำแนะนำถึงกลยุทธ์ หรือวิธีปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดกฎหมาย เช่น สอบทานฐานะการเงินของลูกหนี้ของบริษัทที่ล้มละลาย ประเมินราคาทรัพย์สินวิเคราะห์รายการระหว่างบุคคลหรือกิจการที่เกี่ยวข้องกัน และนอกจากนี้แล้ว นักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ยังอาจมีบทบาทในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญในศาล โดยอาศัยความรู้และทักษะทางวิชาชีพที่มีหรืออาจให้บริการอื่น ๆ อีก อาทิเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือทนายความค้นหาข้อมูลหรือเอกสารสำคัญในทางคดี (Discovery Assistance) รวมทั้งการสืบหาข้อมูลจากตลาด หรือ ธุรกรรม (Proof of Business Fact) และคอยให้คำปรึกษาหรือเสนอแนะกลยุทธ์ต่อผู้ประกอบการ (Development of Strategy) เพื่อแก้ไขปัญหาทางการเงินและบัญชี และในส่วนที่เกี่ยวกับบริษัทประกันภัย สอดคล้องกับ ศิลพร ศรีจันทเพชร กล่าวว่า การบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ อาจเข้าไปมีบทบาทในการสอบทานความเหตุผลผลของข้อมูลที่ใช้ในการขอรับเงินประกัน (Insurance Claims) หรือคำนวณผลเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นตัวเงิน (Computation of Damage) (ศิลปพร ศรีจันทเพชร, 2555)

สำหรับประเทศไทยนั้น ศิริรัตน์ เมธิ์สุภาพ กล่าวว่า “การบัญชีนิติวิทยาศาสตร์” ถือเป็นเรื่องใหม่สำหรับผู้สอบบัญชีในประเทศไทย แต่ก็เริ่มเข้ามามีบทบาทมากขึ้นดังจะเห็นได้จากการที่หลักสูตรปริญญาตรีและปริญญาโททางการบัญชีหลายแห่งได้เปิดให้มีการเรียน การสอนวิชานี้ และถึงแม้ว่านักบัญชีโดยทั่วไปจะคุ้นเคยกับเรื่องการตรวจสอบการทุจริต (Fraud Auditing) โดยมุ่งค้นหาและป้องกันการทุจริต รวมทั้งจัดเตรียมและศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เป็นแนวทางของการทุจริต (ศิริรัตน์ เมธิ์สุภาพ, 2563) แต่จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นจะพบว่า การบัญชีนิติวิทยาศาสตร์มีความหมายกว้างขวางกว่าการตรวจสอบการทุจริตเนื่องจากต้องใช้ทักษะและความรู้พิเศษด้านการสอบสวน ทักษะด้านการวิเคราะห์เปรียบเทียบที่เชี่ยวชาญ การเข้าใจระบบกฎหมาย รวมทั้งทักษะด้านการสื่อสารและสารสนเทศเพื่อทำหน้าที่เป็นพยานในศาล

เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากในบางครั้ง การตรวจสอบการทุจริตหรือการฉ้อโกงที่มีความซับซ้อนนั้นทำได้ยาก ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการพัฒนาของเทคโนโลยีสารสนเทศทางบัญชี ฯลฯ ที่เอื้อให้ผู้ทุจริตสามารถดัดแปลงแก้ไขเปลี่ยนแปลงตัวเลขต่าง ๆ ได้อย่างแนบเนียน และจากขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบที่จำเป็นต้องมีการทดสอบและตรวจสอบข้อมูลที่สำคัญกับกลุ่มตัวอย่าง ไม่ใช้กับประชากรซึ่งการดำเนินงานด้านการตรวจสอบบัญชีในระยะเวลาที่ผ่านมาจะเป็นไปในลักษณะที่ว่า หากตรวจสอบแล้วพบว่าไม่มีการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงในกลุ่มตัวอย่าง ผู้ตรวจสอบจะอนุมานว่าประชากรทั้งหมดไม่ได้แสดงข้อมูลที่ผิด

ดังนั้น จากที่กล่าวมาหากนักบัญชีมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาการบัญชี นิติวิทยาศาสตร์เป็นอย่างดี ก็จะเป็นประโยชน์ต่อวงการวิชาชีพบัญชีและมีคุณค่าอย่างสูงต่องานบริการที่นักบัญชีมีอาชีพจะมอบให้สังคมและประเทศชาติโดยรวม นอกจากนี้แล้วในมุมมองของ พรพนนิภา รอดวรรณะ กล่าวถึงการบัญชีนิติวิทยาศาสตร์กับการทุจริตในองค์กรไว้ว่า การบัญชีนิติวิทยาศาสตร์เป็นศาสตร์ที่มีหลักเกณฑ์ทางการบัญชี เพื่อชี้แจงความผิดอันมีผลมาจากสิ่งที่เกิดขึ้น หรือคาดว่าจะเกิดขึ้นจากการโต้แย้งหรือข้อพิพาททางกฎหมาย การบัญชีนิติวิทยาศาสตร์มีความเหมาะสมที่จะใช้ในชั้นศาลทางกฎหมายและเป็นหลักเกณฑ์ วิธีการในการหาเอกสารหลักฐานที่มีผลมาจากคดีความหรือข้อสงสัยที่จะเป็นคดีความทางกฎหมายทางการฉ้อฉล หรือ การทุจริตทางการเงิน (พรพนนิภา รอดวรรณะ, 2556) ในขณะที่สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้อธิบายลักษณะของการทุจริตทางการเงินไว้ว่า หมายถึง การแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงในงบการเงินสามารถเกิดขึ้นได้จากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด ซึ่งการจำแนกระหว่างการทุจริตและข้อผิดพลาดนั้น สามารถพิจารณาได้จากพื้นฐานของการกระทำที่ส่งผลต่อการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงในงบการเงินว่าเป็นการกระทำโดยเจตนาหรือไม่ (สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์, 2555) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าสาเหตุที่การบัญชีนิติวิทยาศาสตร์เริ่มความสำคัญมากขึ้นนั้น ปัจจัยที่สำคัญคือการเพิ่มขึ้นของการทุจริต รวมทั้งการที่คนมีความผูกพันกับองค์การน้อยลง การเปลี่ยนแปลงคุณค่าทางสังคม ซึ่งได้แก่ การที่ผู้คนเป็นนักวัตถุนิยม ครอบครัวแตกแยก ไม่ให้คุณค่ากับจริยธรรม อีกทั้งการมีบทบาทเพิ่มขึ้นของระบบเทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์ซึ่งถูกใช้ในกระบวนการทางธุรกิจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้การตรวจสอบการบัญชีด้วยวิธีการแบบทั่วไปทำได้ยากขึ้น และที่กล่าวมาทั้งหมดจึงเป็นที่มาของการเกิดขึ้นของการบัญชีนิติวิทยาศาสตร์นั่นเอง

แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะหลัก

สมรรถนะหลักส่วนบุคคลของนักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นวิชาชีพที่ต้องมีสมรรถนะเฉพาะในการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ภายใต้เวลาและสถานการณ์ที่มีข้อจำกัดจำกัดหลายประการ รวมถึงเป็นสถานการณ์ด้านการบัญชีและการเงินที่มีความซับซ้อน และการที่จะวิเคราะห์เกี่ยวกับสมรรถนะดังกล่าวนั้น อาจจำเป็นต้องศึกษาเป็น 2 ประเด็นที่เกี่ยวข้อง คือ สมรรถนะ และ ข้อกำหนดและมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีทั่วไปเสียก่อน ดังนี้

เกี่ยวกับความหมายของ “สมรรถนะ” (Competency) นั้น ราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายสมรรถนะว่าหมายถึง “ความสามารถ” คำว่าความสามารถตามแนวคิดทางจิตวิทยาใช้คำว่า “Ability” หมายถึงความสามารถในการเรียนรู้ที่จะปฏิบัติงานหรือความสามารถและความเหมาะสมในการปฏิบัติงาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ซึ่ง ณรงค์วิทย์ แสนทอง อธิบายเพิ่มเติมได้ว่า หมายถึง ระดับของความสามารถในการปรับใช้กระบวนทัศน์ (Paradigm) ทักษะคติ พฤติกรรม ความรู้และทักษะเพื่อการปฏิบัติงานให้เกิดคุณภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลในองค์กรหรือก็คือความสามารถหรือสมรรถนะของผู้ดำรงตำแหน่งงานที่งานนั้น ๆ (ณรงค์วิทย์ แสนทอง, 2557) ส่วน McClelland, D. C. อธิบายว่า “สมรรถนะ” คือ บุคลิกลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในปัจเจกบุคคลซึ่งสามารถผลักดันให้ปัจเจกบุคคลนั้นสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีหรือตามเกณฑ์ที่กำหนดในงานที่ตนรับผิดชอบ (McClelland, D. C., 1973) และ Boyatzis, R. ให้ความหมายว่า “สมรรถนะ” หมายถึง ทักษะหรือความสามารถในงานและยังเป็นบุคลิกลักษณะที่อยู่ภายในบุคคลที่นำไปสู่การปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและ (Boyatzis, R., 1982) ต่อมา Spencer, L. M. & Spencer, S. M. กล่าวว่า “สมรรถนะ” คือ คุณลักษณะพื้นฐาน (Underlying Characteristic) ที่มีอยู่ภายในตัวบุคคล ได้แก่ แรงจูงใจ (Motive) อุปนิสัย (Trait) มโนทัศน์ส่วนตน (Self-concept) ความรู้ (Knowledge) และทักษะ (Skill) ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้จะเป็นตัวผลักดันหรือมีความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (Causal Relationship) ให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและ/หรือสูงกว่าเกณฑ์อ้างอิง (Criterion-reference) หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ (Spencer, L. M. & Spencer, S. M., 1993) ในขณะที่ Dale, M. & Hes, K. กล่าวว่า “สมรรถนะ” เป็นการค้นหาสิ่งที่ทำให้เกิดการปฏิบัติงานที่ดีเลิศหรือการปฏิบัติงานที่เหนือกว่า นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของ

สมรรถนะด้านอาชีพว่า หมายถึงความสามารถในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในสายอาชีพเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานที่ถูกต้องคาดหวังไว้ คำว่า “มาตรฐาน” ในสถานการณ์นี้ คือ องค์ประกอบของความสามารถ เกณฑ์การปฏิบัติงานและคำอธิบายขอบเขตงาน ซึ่งต่อมา Boyatzis อธิบายเพิ่มเติมว่า สมรรถนะในงานเป็นคุณลักษณะที่อยู่ภายในบุคคลซึ่งนำไปสู่สาเหตุให้ผลงานมีประสิทธิภาพและเน้นว่าคุณลักษณะภายในเป็นทักษะไม่ใช่พฤติกรรม เพราะสิ่งที่กำหนดซึ่งอยู่ภายในบุคคลนั้นทำให้เกิดคุณลักษณะที่แตกต่างอย่างสำคัญมากเนื่องจากขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นเมื่อมีการกำหนดหรือเหตุผลจากสิ่งที่อยู่ภายใน (Dale, M. & Hes, K., 1995)

สรุปได้ว่า สมรรถนะประกอบไปด้วย ทักษะ ความรู้ ทักษะคิด คุณลักษณะพื้นฐาน แรงจูงใจ อุบัติธรรมทั้งมโนทัศน์ส่วนตัว และเมื่อนำแนวคิดนี้มาอธิบายเกี่ยวกับสมรรถนะของนักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ พบว่า Crumbley, D. & Apostolou, N. กล่าวว่า สมรรถนะของนักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ คือ ต้องมีความรู้และทักษะพื้นฐานที่แน่นในด้านบัญชี ความรู้ทางด้านการตรวจสอบ การควบคุมภายใน การประเมินความเสี่ยงและแนวทางการสืบหาการทุจริต รวมทั้งความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเบื้องต้นในกฎหมายที่เกี่ยวข้องและยังต้องมีทักษะในการสื่อสารทั้งการเขียนและการพูดด้วยเช่นกัน (Crumbley, D. & Apostolou, N., 2002) และจากคุณสมบัติดังที่กล่าวมา ศิลปพร ศรีจันเพชร อธิบายว่า ยังมีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับนักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ที่ได้มีการจำแนกให้เห็นได้ชัดเจนมากขึ้นได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับการทุจริต (Fraud Knowledge) นักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ควรมีความรู้และทักษะอย่างเพียงพอที่จะรับทราบสัญญาณบอกเหตุเกี่ยวกับการทุจริตที่อาจเกิดขึ้น (Warning Signs หรือ Red Flag) รวมทั้งจุดอ่อนของระบบการควบคุมภายในต่าง ๆ ที่อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงหรือการทุจริต 2) ทักษะการสืบสวนและตรวจสอบ (Investigative Competency) เนื่องจากการทุจริตมักถูกปิดบังไว้อย่างดี ดังนั้น ทักษะการตรวจสอบนี้จะช่วยให้นักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์สามารถระบุ แยกแยะและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสืบสวน 3) ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย (Knowledge of Law) นักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ควรมีความรู้ทั้งกฎหมายแพ่ง และกฎหมายอาญา เพื่อที่จะได้เข้าใจว่าการกระทำอันไม่สมควรมันละเมิดต่อกฎหมายในเรื่องใด 4) ความรู้เกี่ยวกับหลักฐาน (Rules of Evidence) หลักฐานที่ได้จากการตรวจสอบอาจมีความแตกต่างจากหลักฐานทางกฎหมาย นักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์จึงต้องมีความรู้ในเรื่องกฎเกณฑ์ของหลักฐานทางกฎหมายด้วย 5) ความรู้เกี่ยวกับธุรกิจ (Business Knowledge) นักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ควรมีความรู้เกี่ยวกับธุรกิจที่กิจการดำเนินงานอยู่ ซึ่งจะช่วยในการประเมิน

ความเสี่ยงและระบุปัญหา รวมทั้งวางแผนและปฏิบัติงานตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6) ทักษะการติดต่อสื่อสาร (Communications Skill) เนื่องจากบ่อยครั้งที่นักบัญชีสืบสวนต้องทำหน้าที่เป็นพยานในศาล ดังนั้น การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับนักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องมีทักษะในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Skill) เนื่องจากลักษณะงานต้องมีการติดต่อ สัมภาษณ์และประสานงานกับบุคคลต่าง ๆ และ 7) ทักษะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT Skill) นักบัญชีสืบสวนควรมีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเพียงพอในระดับที่เข้าใจและสามารถใช้งานได้ ซึ่งในบางครั้งนักบัญชีสืบสวนอาจมีความจำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านระบบสารสนเทศ เนื่องจากในบางกรณีขอบเขตของการบัญชีสืบสวนอาจต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับระบบสารสนเทศที่ต้องใช้คอมพิวเตอร์ (ศิลปพร ศรีจันทพร, 2555)

จากความหมายที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่า สมรรถนะของนักบัญชีประกอบด้วย 2 ทักษะที่สำคัญ คือ ทักษะทางวิชาชีพ (Hard Skills) และทักษะทางสังคม (Soft Skills) โดยที่ทักษะทางวิชาชีพ ได้แก่ ทักษะและความรู้ด้านการบัญชี กฎหมาย การสืบสวนสอบสวน การตรวจสอบพยานหลักฐาน และทักษะการใช้เทคโนโลยี ในขณะที่ ทักษะทางสังคม ได้แก่ ทักษะด้านการสื่อสารและการประสานงาน เป็นต้น

สรุป

สมรรถนะหลักของนักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย ทักษะทางวิชาชีพและทักษะทางสังคม โดยทักษะทางวิชาชีพ คือ ความรู้ที่เกี่ยวข้องและความสามารถที่แสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญในวิชาชีพบัญชี ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับพยานหลักฐาน การทุจริต การบัญชี ธุรกิจและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนทักษะด้านการสืบสวนและตรวจสอบ ส่วนทักษะทางสังคม ได้แก่ ความสามารถในการติดต่อสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ในด้านบทบาทและความสำคัญนั้น สมรรถนะหลักของนักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์มีความสำคัญ เพราะช่วยให้การตรวจสอบทุจริตในปัจจุบันมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกับการตรวจสอบการทุจริตที่มีความซับซ้อนเกินกว่านักบัญชีทั่วไปจะสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการพัฒนาของเทคโนโลยีสารสนเทศทางบัญชี ฯลฯ โดยที่สิ่งเหล่านี้ช่วยให้ผู้ทุจริตสามารถดำเนินการดัดแปลงแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงตัวเลขต่าง ๆ ได้อย่างแนบเนียน และกรณีดังกล่าวนี้จึงเกินกว่าที่นักบัญชีวิชาชีพทั่วไปจะสามารถตรวจสอบได้ ดังนั้น นักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์จึงมี

บทบาทในการใช้ทักษะการบัญชี การตรวจสอบ และทักษะการสืบสวน รวมทั้งทักษะความรู้ด้านกฎหมายเพื่อดำเนินการตรวจสอบการเงินของบุคคลหรือธุรกิจ เพื่อหาข้อสรุปและระบุรูปแบบที่ผิดปกติหรือน่าสงสัยของธุรกรรมนั้น ๆ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินและในการปฏิบัติงานตามที่กล่าวมานั้น สิ่งที่สำคัญอีกประการคือนักบัญชีนิติวิทยาศาสตร์จะไม่แสดงความเห็นเช่นเดียวกับผู้ตรวจสอบบัญชีทั่วไป แต่จะเป็นผู้ที่ให้ข้อเท็จจริงที่สามารถคลี่คลายคดีอาญาที่เกี่ยวกับการทุจริตในชั้นศาลได้ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อวงการวิชาชีพบัญชีและมีคุณค่าอย่างสูงต่องานบริการที่นักบัญชีมืออาชีพจะมีต่อสังคมและประเทศชาติโดยรวม

เอกสารอ้างอิง

- จารุวรรณ สุขุมาลพงษ์. (2556). แนวโน้มของคอร์ปชั่นในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ณฐา ธรเจริญกุล. (2559). สมรรถนะของพนักงานบัญชีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน กรณีศึกษา สถานประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ. สหประชาสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 24(1), 58-70.
- ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2557). มารูจัก Competency กันเถอะ. กรุงเทพมหานคร: เอชอาร์เซ็นเตอร์.
- ธนวรรณ แฉ่งคำโหม. (2562). ตัวแบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาสมรรถนะของผู้ทำบัญชีในสำนักงานบัญชีคุณภาพในประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยสยาม.
- ธนัญญา ชิวพัฒน์พันธุ์. (2558). สมรรถนะของพนักงานบัญชีในโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ตามทัศนะของหัวหน้างานบัญชี. RMUTT Global Business and Economics Review, 10(2), 142-152.
- นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ. (2559). ความหมายและขอบเขตของการบัญชี. วารสารวิชาชีพบัญชี, 12(35), 86-97.
- นิติไชย เกษมมงคล. (2564). ดัชนีรับรู้ทุจริตปี 63 ไทยอยู่อันดับ 104 ของโลก. เรียกใช้เมื่อ 18 มิถุนายน 2564 จาก <https://www.infoquest.co.th/2021/62561>

- พรรณนิภา รอดวรรณะ. (2556). การบัญชีต้นทุนหลักและกระบวนการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ศจีรัตน์ เมธีสุวภาพ. (2563). คุณค่าของนิติวิทยาศาสตร์ในทรรศนะของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่รายงานต่อสภาวิชาชีพบัญชี. วารสารสุทธิปริทัศน์, 34(109), 186-201.
- ศิลปพร ศรีจันเพชร. (2555). มารูจักกับการบัญชีสืบสวน. วารสารวิชาชีพบัญชี, 6(17), 22-28.
- สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. (2554). ประกาศสภาวิชาชีพบัญชี ปี 2554. เรียกใช้เมื่อ 25 เมษายน 2564 จาก <https://www.tfac.or.th/Article/Detail/66901>
- สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. (2555). มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 3 (ปรับปรุง 2552) เรื่อง. “การรวมธุรกิจ”. กรุงเทพมหานคร: สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สมชาย ศุภธาดา. (2562). การบัญชีนิติวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ตำรวจ.
- AICPA. (2010). FVS Practice Aid 10-1: Serving as an Expert Witness or Consultant. New York: American Institute of Certified Public Account.
- Boyatzis, R. (1982). The Competence manager: A model for effective performance. New York: Wiley.
- Crumbley, D. & Apostolou, N. (2002). Forensic Accounting: A New Growth Area in Accounting. Ohio CPA Journal, 22(65), 16-20.
- Crumbley, D. & Apostolou, N. (2003). What is Forensic Accounting? Forensic Accounting: Older than You Think. Journal of Forensic Accounting, 11(2), 181-202.
- Crumbley, D. & Apostolou, N. et, all. (2005). Forensic and Investigative Accounting. Chicago: CCH Group.
- Dale, M. & Hes, K. (1995). Creating training miracles. Sydney: Prentice - Hall.
- Eliezer, O. & Emmanuel, B. (2015). Relevance of Forensic Accounting in the Detection and Prevention of Fraud in Nigeria. ch Letter, 23(2015), 17-25.

- Hopwood, W. et al. (2008). *Forensic accounting*. Boston: McGraw-Hill/Irwin.
- Lembke, V. & Smith, J. (2001). *Financial accounting: a decision-making approach*. 2nd ed. New York: Wiley, 2001.
- McClelland, D. C. (1973). *Testing for competence rather than for intelligence*. New Jersey: American Psychologist.
- Rasey, M. (2009). *History of Forensic Accounting*. Retrieved May 18, 2021, from http://www.ehow.com/about_5005763_history_forensic_accounting.html
- Spencer, L. M. & Spencer, S. M. (1993). *Competence at work: Models for Superior Performance*. New York: John Wiley & Sons.
- Taylor, J. (2011). *Forensic Accounting by John Taylor*. Canada: Pearson Education.

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 162-178

บทความวิจัย

นโยบายความปลอดภัยและการป้องกันอุบัติเหตุทางถนน ในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย*

ROAD SAFETY AND PREVENTION POLICY IN THE UPPER REGION OF NORTHERN THAILAND

เพชรนภา พรธรรมรักษ์¹Petchnapa Porntumaruk¹¹สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดเชียงใหม่ เชียงใหม่¹Disaster Prevention and Mitigation Provincial Office, Chiang Mai Province, Chiang Mai, Thailand¹Corresponding author E-mail: Pia_cm@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินนโยบายความปลอดภัยและการป้องกันอุบัติเหตุทางถนน 2) เพื่อศึกษาปัจจัยและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ส่งผลต่อการดำเนินนโยบายความปลอดภัยและการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักจากหน่วยงาน และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยและการป้องกันอุบัติเหตุทางถนน ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำปาง และจังหวัดลำพูน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์และกลั่นกรองข้อมูลเชิงพรรณนา และข้อสรุปผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาการดำเนินนโยบายความปลอดภัยและการป้องกันอุบัติเหตุทางถนน ส่วนมากเป็นรถจักรยานยนต์ เกิดอุบัติเหตุบ่อยหลังจากเวลา 18.00 น. สาเหตุส่วนมากจากเมาแล้วขับและการใช้ความเร็วเกินกว่าที่กฎหมาย

* Received 15 November 2022; Revised 28 November 2022; Accepted 29 November 2022

กำหนด 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายความปลอดภัย และการป้องกันอุบัติเหตุทางถนน ได้แก่ ปัจจัยด้านคน ต้องบังคับใช้กฎหมายกับผู้ขับขี่รถใช้ถนนอย่างปลอดภัย เข้มงวดจริงจัง และต่อเนื่อง ปัจจัยด้านถนน การตรวจสอบลักษณะกายภาพของถนน จุดเสี่ยง จุดอันตราย จุดที่เกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง ปัจจัยด้านยานพาหนะ ขาดความพร้อมด้านอุปกรณ์พื้นฐานในการใช้ยานพาหนะที่ปลอดภัย ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม อุปสรรคทางธรรมชาติในการสัญจร และการชำระของอุปกรณ์ ส่งผลให้ขีดความสามารถในการขับขี่ยานพาหนะลดลง และปัจจัยด้านการบังคับใช้กฎหมาย ควรนำเทคโนโลยีมาเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย และแนวทางแก้ไขปัญหารัฐบาลควรกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนอย่างชัดเจน ให้มีอำนาจหน้าที่และงบประมาณอย่างเพียงพอ สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุทางถนนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประชาชนต้องตระหนักในการป้องกันตนเองและปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

คำสำคัญ: นโยบายความปลอดภัย, การป้องกันอุบัติเหตุทางถนน, ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

Abstract

The Objectives of this research article were to Road Safety and Prevention Policy in the Upper Region of Northern Thailand. The objectives of this study 1) to study the problematic conditions of road safety and prevention policy implementation 2) to study factors and solutions to problems affecting the implementation of road safety and accident prevention policies in the area Upper North of Thailand It is a qualitative research. Key informants representing agencies and network partners in operations related to road safety and accident prevention, namely Chiang Mai, Lampang and Lamphun. The tools used were an in-depth interview form. Analyze data and sifting through it. Descriptive and conclusive the results of the research showed that 1) problems in implementing road safety and accident prevention policies Most of them are motorcycles. There are frequent accidents after 6:00 p.m., most of which are caused by drunk driving and speeding beyond the legal limit. 2) Factors affecting the

implementation of safety policies. And the prevention of road accidents, such as the human factor, the law must be strictly and continuously enforced on road users using the road safely. Road factor Inspection of road physical characteristics, risk points, danger points, frequent accident sites. Vehicle Factors that still lack the readiness of basic equipment to use vehicles safely environmental factors traffic barriers both natural obstacles equipment failure As a result, the ability to drive the vehicle is reduced. And law enforcement factors Technology should be used to increase efficiency in law enforcement. And solutions to problems Governments should clearly define the agencies responsible for the prevention and reduction of road accidents. To have sufficient powers, duties and budgets Able to effectively solve the problem of road accidents and people must be aware of their own protection and strictly abide by the law.

Keyword: Safety Policy, Preventing Road Accidents, Upper North of Thailand

บทนำ

อุบัติเหตุทางถนน หรืออุบัติเหตุการจราจร (Road Accidents) เป็นการวัดจากจำนวนผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตเนื่องจากอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นบนท้องถนน ไม่ว่าจะเกิดอุบัติเหตุในทันที ตอนนั้นจนกระทั่งถึงภายในเวลา 30 วันหลังการเกิดอุบัติเหตุ แต่ไม่รวมการฆ่าตัวตายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ยานยนต์บนท้องถนน ในขณะที่ผู้อำนวยการขององค์การอนามัยโลก ได้กล่าว ในรายงานสถานการณ์ทั่วโลกเกี่ยวกับความปลอดภัยทางถนนประจำปี พ.ศ. 2561 ว่า “เราได้ยินเกี่ยวกับคำว่า “อุบัติเหตุทางถนน” (Road Accident) ในข่าวแต่อุบัติเหตุทางถนนไม่ใช่ “อุบัติเหตุ” (Accidents) เนื่องจากเป็นสิ่งที่สามารถป้องกันได้อย่างสมบูรณ์” (WHO, 2018) องค์การอนามัยโลกยืนยันว่าในแต่ละปีประชากรโลก 1.35 ล้าน คนเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนน และอีก 20 ถึง 50 ล้านคนได้รับบาดเจ็บหรือพิการจากอุบัติเหตุ นั้น มากกว่าร้อยละ 50 ของผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนอยู่ในกลุ่มผู้ใช้รถใช้ถนนที่เปราะบาง ได้แก่ คนเดินเท้า ผู้ขับขี่รถจักรยานหรือผู้ขับขี่และโดยสารรถจักรยานยนต์ และร้อยละ 93 ของการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนของโลก เกิดขึ้นในประเทศที่มีรายได้ต่ำถึงปานกลาง ถึงแม้ว่าประเทศเหล่านั้นจะมียานพาหนะมากเฉลี่ยร้อยละ 60 ของโลกก็ตาม (WHO , 2020) เมื่อปี พ.ศ.2558 ตามรายงานประจำปีขององค์การ

อนามัยโลก ประเทศไทยมีอัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนต่อจำนวนประชากร 100,000 คน สูงที่สุดเป็นอันดับสองของโลกและเป็นอันดับที่หนึ่งในภูมิภาคเอเชีย โดยมีอัตราการเสียชีวิตจากการจราจรทางถนนโดยประมาณต่อประชากร 100,000 คน ร้อยละ 32.7 (WHO, 2015) และเมื่อพิจารณาอัตราการเสียชีวิตจากการจราจรทางถนน ประเทศไทยมีอัตราการเสียชีวิตเป็นอันดับหนึ่งของโลกเลยทีเดียว จากข้อมูลทางสถิติการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนของศูนย์ข้อมูลกลางด้านการบาดเจ็บ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุขระหว่างปี พ.ศ. 2554 - 2563 (ศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน, 2561)

มีประเด็นน่าสนใจ คือ ประเทศไทยมีความพยายามแก้ไขปัญหาคอขวดอุบัติเหตุทางถนนมาตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมา อัตราผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนของประเทศระหว่างปี พ.ศ. 2541-2552 เฉลี่ยปีละ 19.92 คน ต่อประชากรหนึ่งแสนคน (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2554) โดยกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการเสียชีวิตมากที่สุดยังอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 5-14 ปี และเยาวชนอายุ 15 - 29 ปี บาดเจ็บและพิการอีกเป็นจำนวนมาก ความสูญเสียดังกล่าวเป็นรากฐานที่สำคัญที่นำไปสู่ปัญหาความยากจน เนื่องจากกว่าหนึ่งในสามของผู้ที่เสียชีวิตเป็นกำลังหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว และผู้เสียชีวิตส่วนใหญ่มีฐานะยากจนหรือปานกลางปัญหาความยากจนดังกล่าวจะนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ ตามมา อุบัติเหตุทางถนนเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทยที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมาตลอดหลายปีที่ผ่านมา สร้างความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจ 475,000 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 2.8 ของผลผลิตมวลรวมประชาชาติ และส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ (องค์การอนามัยโลก, 2559)

รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินนโยบายการจัดการความปลอดภัยทางถนนเพื่อป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนแบบองค์รวม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการความปลอดภัยทางถนน ควบคู่กับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของทุกภาคส่วน จึงได้กำหนดให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาคอขวดอุบัติเหตุทางถนนเป็นนโยบายสำคัญที่ต้องขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างจริงจังและต่อเนื่องทั้งในช่วงปกติและช่วงเทศกาลสำคัญ การป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนอย่างยั่งยืนนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่องโดยมุ่งหวังให้สามารถลดผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนลงได้อย่างน้อย 1 ราย จะทำให้ภาพรวมของประเทศมีสถิติการเสียชีวิตจากการใช้รถใช้ถนนลดลงได้อย่างเป็นรูปธรรม (ศูนย์วิจัยอุบัติเหตุแห่งประเทศไทย, 2560)

จากข้อมูลดังกล่าว จะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีปัญหาด้านความปลอดภัยบนท้องถนนในหลายด้าน มีประชาชนเสียชีวิตจากท้องถนนถึงวันละ 25 คนหรือชั่วโมงละหนึ่งคน รัฐบาลไทยมีการประกาศใช้ยุทธศาสตร์ทศวรรษแห่งความปลอดภัยทางถนน พ.ศ. 2554 - 2563 แต่ไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานเท่าที่ควร ยังคงมีอัตราการการเกิดอุบัติเหตุทางถนนและอัตราการบาดเจ็บและเสียชีวิตสูง การขับเคลื่อนนโยบายความปลอดภัยทางถนน (กรมขนส่งทางบก, 2564) จะเน้นการทำงานลักษณะเน้นเฉพาะห้วงเวลาเทศกาลสำคัญที่มีการเดินทางของประชาชนเป็นจำนวนมาก เช่น เทศกาลปีใหม่ เทศกาลสงกรานต์ ส่งผลให้การทำงานไม่ต่อเนื่องกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ, ภาคเอกชน, ภาคประชาชน, และภาคประชาสังคมเคราะหยังขาดการบูรณาการทำงานร่วมกัน และเป็นการทำงานแบบต่างคนต่างทำตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน

ดังนั้นจากปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจในการวิจัยเรื่อง นโยบายความปลอดภัยและการป้องกันอุบัติเหตุทางถนน ในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินนโยบายความปลอดภัยและการป้องกันอุบัติเหตุทางถนน เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายความปลอดภัยและการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติ รวมทั้งนำเสนอแนวทางการนำนโยบายความปลอดภัยและการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติในเขตภาคเหนือตอนบนของไทยอย่างมีประสิทธิภาพ ได้มาตรฐานและสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินนโยบายความปลอดภัยและการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยและแนวทางการแก้ไขปัญหที่ส่งผลต่อการนำนโยบายความปลอดภัยและการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)
2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้แทนจากหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการความปลอดภัยทางถนนระดับจังหวัด และหน่วยงานภาคีเครือข่ายในการ

ดำเนินงานที่เกี่ยวกับความปลอดภัยและการป้องกันอุบัติเหตุทางถนน 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัด เชียงใหม่ จังหวัดลำปาง และจังหวัดลำพูน ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้แทนจาก หน่วยงานภาคีเครือข่ายการป้องกันอุบัติเหตุ จำนวน 16 ท่าน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็นและ การสัมภาษณ์ให้เป็นระบบตามหัวข้อ โดยอาศัยวัตถุประสงค์เป็นกรอบไปสู่แนวคำถาม ซึ่งเป็น เครื่องมือการเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้คำตอบที่เป็นรูปธรรม

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

5.1 ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ภายหลังจากการรวบรวมข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สำหรับแนวทางการวิเคราะห์ ข้อมูลผู้วิจัยได้นำหลักการวิเคราะห์ข้อมูลมี 3 ประการประกอบด้วย

5.1.1 การลดทอนและกลั่นกรองข้อมูล (Data Reduction)

5.1.2 การแสดงและพรรณนาข้อมูล (Data display and Description)

5.1.3 การหาข้อสรุปและตรวจผลการวิจัย (Conclusion and Verification)

เป็นกระบวนการหาข้อสรุปและการตีความหมายของผล หรือข้อค้นพบและใช้รูปแบบ การวิเคราะห์และแบบจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) (เอกพร รักความสุข, 2559)

5.2 การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล คือ การนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ ความคิดเห็นและ จากการสัมภาษณ์มาดำเนินการจำแนกข้อมูลที่ได้สรุปรวมกันให้เป็นไปตาม หัวข้อตรงวัตถุประสงค์ โดยเน้นการสรุปเชื่อมโยงความสัมพันธ์จากประเด็นเนื้อหาหรือ สารสำคัญของข้อมูลในสถานการณ์ ที่ศึกษาเป็นหลักพร้อมทั้งวิเคราะห์ประกอบในแต่ละ ประเด็นและนำไปสู่ข้อสรุปในเชิงข้อเสนอแนะเพื่อกำหนดรูปแบบการจัดการความปลอดภัย ทางถนนที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย แนวทางการปรับปรุงและพัฒนานโยบายด้าน ความปลอดภัยทางถนนที่มีประสิทธิภาพ และนำประโยชน์ในแนวทางการลดการสูญเสียชีวิต และทรัพย์สินอันเนื่องมาจากอุบัติเหตุทางถนนในอนาคต

5.3 การนำเสนอ คือ ข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์ที่นำเสนอด้วยการบรรยาย หรือนำเสนอด้วยเรียงความนอกจากนี้การวิเคราะห์ข้อมูล ยังเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิง คุณภาพด้วยการจัดเตรียมฐานข้อมูลเพื่อให้สามารถนำไปใช้วิเคราะห์ให้ง่ายขึ้น ด้วยการจัดทำ

กลุ่มข้อมูล เช่น การจำแนกหมวดหมู่ของข้อมูลให้เป็นระบบ ๆ มีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ฯลฯ เพื่อความเชื่อมั่นของข้อมูลที่ได้รับเพื่อนำไปใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาการดำเนินนโยบายความปลอดภัยและการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ในปัจจุบันเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนมาโดยตลอด และมีอัตราการเกิดอุบัติเหตุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดการสูญเสียชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน/อุบัติเหตุทางถนนจึงถือเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติ ซึ่งสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุและเป็นอุปสรรคที่ยากต่อการดำเนินการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนนั้น มีสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุและเป็นอุปสรรคที่ยากต่อการดำเนินการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนนั้น มีสาเหตุมาจากหลายปัจจัยด้วยกัน เช่น ความบกพร่องทางด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์ของผู้ขับขี่ การขาดความรู้ความชำนาญในการใช้รถใช้ถนน การไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือข้อบังคับการใช้รถใช้ถนน การใช้ยานพาหนะที่ชำรุดหรือเสื่อมสภาพ สภาพถนนชำรุด การขาดเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุตามจุดเสี่ยง ตลอดจนสภาพดินฟ้าอากาศและสภาพสิ่งแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อความปลอดภัย

2. ปัจจัยแนวทางการแก้ไขปัญหาก็ส่งผลต่อการดำเนินนโยบายความปลอดภัยและการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย สามารถแสดงผลการวิจัยได้ตามตารางด้านล่างนี้

ตารางการเปรียบเทียบมาตรการด้านต่างๆ การบริหารนโยบายความปลอดภัยบนทางถนน

ตารางที่ 1 มาตรการลดปัจจัยเสี่ยงด้านคน

ปัญหา/อุปสรรค	แนวทางการแก้ไขปัญหา
1. พบผู้กระทำความผิดมาตรการความปลอดภัยที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะผู้เมาสุราขับรถ ขับรถ ความเร็วสูง การใช้โทรศัพท์ขณะขับรถ การไม่คาดเข็มขัดนิรภัยการไม่เคารพกฎหมาย/ขาดวินัยในการใช้รถใช้ถนนร่วมกัน	1. สร้างจิตสำนึก ประชาสัมพันธ์ ขับขี่ปลอดภัยในห้วงเทศกาล ให้เข้าถึงประชาชน โดยรณรงค์อย่างเข้มข้น ต่อเนื่อง จริงจัง 2. อบรมให้กับนักเรียน นักศึกษา ปลุกฝังการขับขี่จักรยานยนต์ต้องสวมหมวกนิรภัย 3. ผู้ที่มาติดต่อราชการต้องสวมหมวกนิรภัยทุกคน

ตารางที่ 1 มาตรการลดปัจจัยเสี่ยงด้านคน (ต่อ)

ปัญหา/อุปสรรค	แนวทางการแก้ไขปัญหา
2. ผู้ขับขี่และผู้โดยสารรถจักรยานยนต์และไม่ว่ารถจักรยานยนต์ เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุและมีการบาดเจ็บ	4. เจ้าหน้าที่หน่วยงานตำรวจ ทหาร ขนส่ง สรรพสามิต สาธารณสุขต้องตรวจตราบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและต่อเนื่อง
3. มีการลักลอบจำหน่ายสุราโดยไม่ได้รับอนุญาต	5. สร้างจิตสำนึกการรักษาวินัยจราจรในสถาบันครอบครัว สถานศึกษา หน่วยงานราชการ
4. ด้านชุมชนและจุดบริการประชาชน หากไม่มีเจ้าหน้าที่ที่สามารถบังคับใช้กฎหมาย ประชาชนจะยังมีการฝ่าฝืนกฎหมาย	6. บูรณาการกับหน่วยงานทุกภาคส่วนในการหาแนวทางป้องกันและลดอุบัติเหตุ โดยให้เป็นวาระของจังหวัด
	7. ขอความร่วมมืออำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาสัมพันธ์ให้ร้านค้าต้องจำหน่ายสุราให้ถูกต้องตามกฎหมาย (ตามระยะเวลาที่กำหนด ไม่จำหน่ายสุราให้กับผู้ที่มีอายุไม่ถึง 20 ปี) และมีใบอนุญาตจำหน่ายสุรา

ตารางที่ 2 มาตรการลดปัจจัยเสี่ยงด้านถนนและสภาพแวดล้อม

ปัญหา/อุปสรรค	แนวทางการแก้ไขปัญหา
1. อุปกรณ์ควบคุมการจราจรคือ เครื่องหมายจราจร ป้ายจราจร สัญญาณไฟจราจร มีสภาพไม่สมบูรณ์ และมีการติดตั้งในตำแหน่งที่ไม่เหมาะสมหรือมองเห็นได้ไม่ชัดเจน	1. สำรวจถนนในแต่ละพื้นที่ตามโครงการ 1 ท้องถิ่น 1 ถนน ปลอดภัย
2. ลักษณะทางกายภาพของถนนไม่สมบูรณ์ เช่น มีการก่อสร้างถนนใหม่ ถนนอยู่ระหว่างการซ่อมแซม มีกองวัสดุก่อสร้างกีดขวาง ตลอดจนไม่มีสัญญาณเตือนในระยะที่เหมาะสม	2. ให้บริการด้านข้อมูลกับประชาชนในการเดินทาง
3. จุดเสี่ยง จุดอันตราย และจุดที่มักเกิดอุบัติเหตุซ้ำ	3. จัดรถสายตรวจ ตรวจการจราจร และอำนวยความสะดวกทั่วไปตลอดเส้นทาง ตลอด 24 ชั่วโมง
4. จุดตัดทางรถไฟ ทางร่วมทางแยกระหว่างถนนสายหลักและถนนสายรอง และจุดตัดถนน	4. บริเวณจุดเสี่ยง จุดอันตราย จัดรถลาดตระเวนเปิดไฟวับวาบ
	5. ตรวจสอบสภาพถนนให้มีความพร้อมใช้งานตลอดสายทาง
	6. เสริมลูกระนาดแบบเป็นคลื่นบนถนน เพื่อชะลอการขับรถเร็ว
	7. ตัดหญ้า กิ่งไม้ริมถนนที่บดบังทัศนวิสัย
	8. จัดทำป้ายเตือนป้ายแนะนำ บริเวณทางโค้งจุดเสี่ยง จุดอันตรายให้ชัดเจน

ตารางที่ 3 มาตรการลดปัจจัยเสี่ยงด้านยานพาหนะ

ปัญหา/อุปสรรค	แนวทางการแก้ไขปัญหา
1. ขาดความพร้อมด้านอุปกรณ์พื้นฐานในรถยนต์ที่พร้อมใช้งานได้อย่างปลอดภัย	1. ตรวจสอบสภาพรถโดยสารสาธารณะเป็นประจำ
	2. ตรวจสอบยานขนส่งผู้โดยสาร อุบัติเหตุ ตามเส้นทาง

ตารางที่ 3 มาตรการลดปัจจัยเสี่ยงด้านยานพาหนะ (ต่อ)

ปัญหา/อุปสรรค	แนวทางการแก้ไขปัญหา
2. ขาดความพร้อมด้านอุปกรณ์ที่ช่วยป้องกันหรือลดความรุนแรงต่อการบาดเจ็บในขณะเกิดอุบัติเหตุ ได้แก่ เข็มขัดนิรภัย หมวกนิรภัย	3. ตรวจรถฟรี ให้กับประชาชนทั่วไปที่ศูนย์ตรวจสภาพรถ เอกชน ศูนย์บริการรถยนต์ ที่ร่วมโครงการ
3. การปรับแต่งหรือดัดแปลงยานพาหนะ และใช้งานผิดประเภทส่งผลต่อประสิทธิภาพและมาตรฐานความปลอดภัยของยานพาหนะ	4. ตรวจวัดปริมาณแอลกอฮอล์และสารเสพติดในปัสสาวะของพนักงานขับรถโดยสาร ต้องมีปริมาณแอลกอฮอล์เป็นศูนย์
4. การบรรทุกที่ไม่ปลอดภัยคือ ยานพาหนะมีการบรรทุกน้ำหนักบรรทุกสูงเกินอัตราที่กฎหมายกำหนด และการบรรทุกคนโดยสารในกระบะมากเกินไป โดยไม่มีอุปกรณ์ปิดกั้นส่งผลให้ผู้บาดเจ็บ/เสียชีวิตในคราวเดียวจำนวนมากเมื่อเกิดอุบัติเหตุ	5. ควบคุมความเร็วรถโดยสารสาธารณะ รถบรรทุกด้วยระบบ GPS หากฝ่าฝืนขับรถเร็วเกินกำหนด จะทำการแจ้งเตือน และมีฝ่ายปฏิบัติการออกติดตามจับกุม
	6. จัดตั้งจุดตรวจ/ด่านตรวจ เพื่อตรวจจับความเร็ว ตรวจความพร้อมของรถ และพนักงานขับรถ

ตารางที่ 4 มาตรการช่วยเหลือหลังเกิดอุบัติเหตุ

ปัญหา/อุปสรรค	แนวทางการแก้ไขปัญหา
1. บุคลากรมีจำนวนจำกัด หรือบุคลากรเกิดความเหนื่อยล้าจากการทำงานติดต่อกันหลายวัน	1. จัดเตรียมสถานพยาบาล โรงพยาบาล ทีมแพทย์เฉพาะทางพยาบาล หน่วยบริการการแพทย์ฉุกเฉินทั้งภาครัฐและเอกชน ศูนย์รับแจ้งเหตุ โดยสั่งการให้เตรียมพร้อมรับผู้บาดเจ็บตลอด 24 ชั่วโมง หากอาการรุนแรง ให้ส่งต่อไปยังสถานพยาบาลที่มีความพร้อมมากกว่า เช่น โรงพยาบาลประจำจังหวัด เป็นต้น
2. ข้อจำกัดของหน่วยปฏิบัติการการแพทย์ฉุกเฉิน ความครอบคลุมของหน่วยปฏิบัติการบางพื้นที่ต่ำ จึงทำให้ผู้ประสบเหตุและญาติต้องนำส่งผู้ประสบเหตุตนเอง	2. ให้มีการตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์ในเลือดของผู้ขับขี่ในกรณีเกิดอุบัติเหตุแล้วมีการเสียชีวิต หรือเข้ารับการรักษานในโรงพยาบาล (admit) ในช่วงเทศกาลและต่อเนื่อง
3. เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์มีไม่เพียงพอ ขาดชุด มีสภาพไม่พร้อมใช้งาน	3. นโยบาย “เจ็บป่วยฉุกเฉินวิกฤต มีสิทธิทุกที่” (Universal Coverage for Emergency Patients : UCEP) เข้ารับการรักษานในสถานพยาบาลที่ใกล้ที่สุดตามแนวทางของ UCEP (โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายภายใน 72 ชั่วโมง หรือพ้นภาวะวิกฤต)

ตารางที่ 4 มาตรการช่วยเหลือหลังเกิดอุบัติเหตุ (ต่อ)

ปัญหา/อุปสรรค	แนวทางการแก้ไขปัญหา
	4. สรุปสถานการณ์ วิเคราะห์ข้อมูลอุบัติเหตุรายวัน นำเข้าที่ประชุมศูนย์อำนวยความสะดวกทางถนนจังหวัดเป็นประจำทุกเดือน เพื่อปรับแนวปฏิบัติในการดำเนินงานช่วงเทศกาล

ตารางที่ 5 ข้อบังคับคำสั่งการปฏิบัติงาน

ปัญหา/อุปสรรค	แนวทางการแก้ไขปัญหา
1. การตั้งด่านชุมชน จุดบริการ ยังมีความปลอดภัย ส่วนการปฏิบัติงานในด้านตรวจหลักไม่เพียงพอ ต้องเพิ่มจำนวนผู้ปฏิบัติงาน แสงสว่าง อุปกรณ์เครื่องมือ ให้เพียงพอ และมีประสิทธิภาพมากขึ้น	1. จัดทำสถิติหมู่บ้าน ชุมชน ตำบลใดไม่เกิดอุบัติเหตุ และมีสถิติอุบัติเหตุสูงสุด เพื่อนำมาใช้ต่อไป 2. ดำเนินการมาตรการสวมหมวกนิรภัยต่อเนื่องทุกปี 2.1 กรณีเจ้าหน้าที่รัฐ ต้องปฏิบัติตามมติ ครม. 2.2 กรณีสถานศึกษา ทรนงค์ให้เด็กนักเรียนสวมหมวกนิรภัย ทำให้เป็นรูปธรรม 2.3 มอบหมายเจ้าหน้าที่ตำรวจเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย 2.4 โครงการหมวกกันน็อค 100 เปอร์เซ็นต์ ขอให้เร่งรัดการดำเนินการเพิ่มให้ครอบคลุมทุกตำบล
2. งบประมาณในการปฏิบัติงานให้ครอบคลุมและเหมาะสมกับสภาพปัญหาอุบัติเหตุในพื้นที่ไม่เหมาะสม บางรายการไม่สามารถเบิกค่าใช้จ่ายตามระเบียบของทางราชการได้	3. มอบหมายสำนักแรงงานจังหวัด ก่อนเทศบาล แรงงานกลับบ้าน ให้ความรู้เรื่องการขับขี่สำหรับแรงงานที่ไม่กลับบ้าน โดยเฉพาะแรงงานต่างด้าว หากมีการดื่มสุราและขับรถจักรยานยนต์ ตรวจสอบใบอนุญาตขับขี่ว่ามีหรือไม่ 4. มาตรการทางสังคม มอบหมายป้องกันจังหวัด สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัด ร่วมกับอำเภอ กรณีผู้สูงอายุขับรถ และกรณีเมาสุรา 5. การประสานงานภายหลังเกิดอุบัติเหตุ ระหว่างโรงพยาบาล บริษัทกลางคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ อำเภอ ศูนย์การแพทย์ฉุกเฉิน 1669 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน สำคัญมากในการช่วยเหลือผู้ประสบอุบัติเหตุ 6. มอบหมายสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด จัดทำแผนการปิด-เปิดถนนล่วงหน้าก่อนเทศกาลและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบ และตรวจสอบสภาพถนนและสัญญาณไฟจราจรให้ใช้ได้

ในการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการร่วมป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน มีความจำเป็นต้องบูรณาการการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน ร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนบูรณาการ โดยมุ่งเน้นการบริหารจัดการในลักษณะยึดพื้นที่เป็นตัวตั้ง (Area Approach) ในการดำเนินงานอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่องเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุทางถนน ทั้งจากคน ยานพาหนะ ถนน และสิ่งแวดล้อม ให้เหลือน้อยที่สุด รวมทั้งเพื่อดูแลความปลอดภัยในการเดินทางของประชาชนให้ครอบคลุมทุกมิติ โดยให้ความสำคัญในการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง เคร่งครัด และต่อเนื่องควบคู่กับการสร้างจิตสำนึก และความตระหนักรู้ด้านความปลอดภัยให้แก่ผู้ใช้รถใช้ถนน และประชาชนเนื่องมาจากพฤติกรรมความเสี่ยงของผู้ใช้รถใช้ถนน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. สภาพปัญหาการดำเนินนโยบายความปลอดภัยและการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย รัฐบาลได้เน้นย้ำให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขับเคลื่อนมาตรการและบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนตลอดทั้งปี รวมทั้งในช่วงเทศกาลสำคัญ ต้องมีการเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มข้น พร้อมมอบนโยบายเกี่ยวกับกลไกด้านความปลอดภัยทางถนนทั้งในระดับนโยบายและในระดับจังหวัด 4 ด้าน ได้แก่ 1) ให้ถือว่าความปลอดภัยทางถนน เป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาล ทุกชีวิตของประชาชนมีความสำคัญอย่างยิ่ง และต้องแก้ไขปัญหาคุอุบัติเหตุทางถนนในภาพรวมของประเทศให้ดีขึ้น 2) ให้ทุกจังหวัดกำกับ ดูแล ศูนย์ปฏิบัติการความปลอดภัยทางถนนอำเภอ ให้มีการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง โดยการสร้างความตื่นตัวให้กับประชาชนเปลี่ยนพฤติกรรมที่เสี่ยงจะเกิดอุบัติเหตุ ซึ่งมี Best Practice ในหลายประเทศพร้อมขอให้ทุกภาคส่วนไปศึกษา และให้ความรู้กับประชาชน 3) ให้ทุกจังหวัดจัดทำแผนปฏิบัติการความปลอดภัยทางถนน พร้อมกำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัดให้ชัดเจน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของจังหวัด และอำเภอ ให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งผลลัพธ์ต้องดีขึ้นทุกปี และ 4) ให้ศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนนทุกระดับ บูรณาการการทำงานกับทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาสาสมัคร มูลนิธิ จิตอาสา และประชาชนในพื้นที่ โดยการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมลงมือปฏิบัติงาน เพื่อให้สามารถลดอุบัติเหตุในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม และสร้างความปลอดภัยให้กับประชาชนอย่างยั่งยืน พร้อมแนะให้ประชาชนรัก 3 อย่างให้เท่าเทียมกัน คือ

รักตนเอง รักครอบครัว และรักคนอื่นเพื่อร่วมกันสร้างความปลอดภัย ลดอุบัติเหตุ ลดความสูญเสีย ทุกคนมีความสุขอย่างยั่งยืน เพื่อร่วมกันสร้างชาติให้มั่นคง และสร้างชื่อเสียงให้ประเทศ ทำให้สังคมมีความสุข อีกทั้งขับเคลื่อนเป้าหมายในการลดจำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนให้น้อยกว่า 21 คนต่อประชากรแสนคนภายในสิ้นปี ให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างการสัญจรปลอดภัยอย่างยั่งยืนในทุกเส้นทาง มีความสอดคล้องกับการวิจัยของ นงนุช ตันติธรรม และคณะ ศึกษาเรื่องโครงการส่งเสริมการนำข้อมูลการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ไปใช้ประโยชน์ ผลการศึกษา พบว่า มาตรการการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ เช่น ผู้ใช้ถนนดื่มแอลกอฮอล์ หรือมาตรการป้องกันความรุนแรงของการบาดเจ็บและการเสียชีวิต เช่น การคาดเข็มขัดนิรภัยของผู้ใช้รถยนต์ และการสวมหมวกนิรภัยของผู้ใช้รถจักรยานยนต์ การที่มีหน้าที่รับผิดชอบช่วยเหลือหรือเคลื่อนย้าย ผู้ได้รับบาดเจ็บออกจากสถานที่เกิดเหตุแล้วนำไปสถานบริการทางการแพทย์ได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วจากข้อมูลนี้ ระบุกลุ่มเสี่ยงชัดเจนว่าใครคือกลุ่มที่มีความเสี่ยงที่สุด ดังนั้นการให้ความสำคัญในการใช้มาตรการที่มีความจำเพาะสำหรับกลุ่มที่ต้องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างจริงจัง เพราะประเทศชาติสูญเสียทรัพยากรไปกับการแก้ไขมากกว่าการป้องกันมานานมากแล้วและภายหลังที่มีผู้ได้รับบาดเจ็บเกิดขึ้นแล้วหน่วยงานที่มีหน้าที่ช่วยเหลือผู้บาดเจ็บจะต้องวางแผนเพื่อเข้าช่วยเหลือ จากข้อมูลระบุว่าการเข้าถึงและช่วยเหลือผู้ที่ได้รับบาดเจ็บสามารถทำได้รวดเร็วขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการบาดเจ็บที่มีความรุนแรงอาจจะมีการกระจายเป็นวงกว้างขึ้นเมื่อ แต่เดิมนั้นการบาดเจ็บรุนแรงจะเกิดที่ถนนทางหลวงเป็นส่วนมาก แต่จากการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการบาดเจ็บรุนแรงมีแนวโน้มเกิดที่ถนนชนบทมากขึ้น (นงนุช ตันติ, 2554) และมีความสอดคล้องกับการวิจัยของ ณิชชา โอเจริญ ศึกษาเรื่องความปลอดภัยบนท้องถนน พบว่าแม้ว่าอุบัติเหตุทางถนนก่อเกิดความสูญเสียที่มีมูลค่ามหาศาล คนไทยจำนวนมากก็ยังขาดความตระหนักรู้ถึงภัยจากอุบัติเหตุทางถนนต่อตนเองและสังคมโดยรวม ความไม่ตระหนักรู้ถึงความเสี่ยงของอุบัติเหตุจราจร ทำให้พฤติกรรมการใช้รถใช้ถนนเป็นสาเหตุหลักที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุทางถนน รวมทั้งเป็นสาเหตุที่ทำให้อุบัติเหตุดังกล่าวมีความรุนแรง หนทางหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาเหล่านี้ คือการสร้างความรู้ในด้านความปลอดภัยทางถนนแก่ประชาชน คนเราอาจเพิ่มความเสี่ยงให้กับตนเองเมื่อรู้สึกปลอดภัย ดังนั้น หากผู้ใช้รถใช้ถนนตระหนักว่าตนมีความเสี่ยงที่จะเกิดอุบัติเหตุมากเท่าใด ก็จะมีระมัดระวังพฤติกรรมในการขับขี่มากยิ่งขึ้นเท่านั้น (ณิชชา โอเจริญ, 2560)

2. ปัจจัยแนวทางการแก้ไขปัญหที่ส่งผลต่อการนำนโยบายความปลอดภัยและการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย มีนโยบายป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนแห่งชาติ เห็นชอบแผนบูรณาการและมาตรการการดำเนินงานป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน 5 มาตรการ ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารจัดการ อาทิ จัดตั้งศูนย์ป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนในช่วงเทศกาลปีใหม่ 2565 2) ด้านลดปัจจัยเสี่ยงด้านถนนและสภาพแวดล้อม จัดทำถนนปลอดภัย “1 ท้องถิ่น 1 ถนนปลอดภัย” ตรวจสอบและปรับปรุงสิ่งอันตรายข้างทาง (Roadside Hazards) อาทิ ระบบไฟฟ้าแสงสว่าง สัญญาณไฟจราจร เสาป้าย เป็นต้น แก้ไขปัญหาบริเวณจุดตัดทางรถไฟให้มีความปลอดภัยในการสัญจร 3) ด้านลดปัจจัยเสี่ยงด้านยานพาหนะ ขอความร่วมมือผู้ประกอบการขนส่งด้วยรถบรรทุก หยุดประกอบกิจการหรือหลีกเลี่ยงการใช้รถบรรทุกในการประกอบกิจการในช่วงเทศกาลสงกรานต์ กวดขันผู้ใช้รถกระบะที่บรรทุกน้ำหนักเกิน และรถบรรทุกขนาดเล็กที่บรรทุกผู้โดยสารในลักษณะที่ไม่ปลอดภัย เข้มงวดกับรถส่วนบุคคลหรือรถเช่าให้ได้มาตรฐาน เป็นต้น 4) ด้านผู้ใช้รถใช้ถนนอย่างปลอดภัย มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์อย่างเข้มข้น รณรงค์ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ด้านความปลอดภัยทางถนนในชุมชน/หมู่บ้าน เป็นต้น 5) ด้านการช่วยเหลือหลังเกิดอุบัติเหตุ จัดเตรียมความพร้อมโรงพยาบาล แพทย์ พยาบาลและหน่วยบริการการแพทย์ฉุกเฉินเตรียมความพร้อมระบบช่วยเหลือเยียวยาผู้ประสบเหตุ ณ จุดเกิดเหตุของแต่ละพื้นที่ เป็นต้น

ผู้แทนจากตำรวจภูธรจังหวัดลำปาง ได้กล่าวว่า ภาครัฐควรปรับแก้ไขกฎหมายให้หน่วยงานกลางรับผิดชอบ ในการบริหารจัดการระบบข้อมูลการจราจร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นฐานข้อมูลกลาง มีความน่าเชื่อถือ บูรณาการข้อมูลมาจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานสถิติ กรมทางหลวง กรุงเทพมหานคร องค์การขนส่งมวลชน การทางพิเศษแห่งประเทศไทย เป็นต้น โดยเทคโนโลยีที่ใช้รองรับจะต้องมีความรวดเร็ว เชื่อถือได้และประชาชนสามารถเข้าถึงบริหารได้ง่าย โดยหน่วยงานกลางควรรับผิดชอบการประเมินผลรวมทั้งให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายให้นำเทคโนโลยีเข้ามาติดตั้งเพิ่มเติมในรถยนต์ รวมไปถึงการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ สร้างความตระหนักเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยเหลือด้านความปลอดภัยในการใช้รถยนต์ เพื่อร่วมกันลดอุบัติเหตุจากการจราจร และส่งเสริมความมีวินัยในการใช้รถใช้ถนนมากยิ่งขึ้น รัฐควรมีความชัดเจนในการสนับสนุนนโยบายด้านเทคโนโลยีการจราจร อย่างเป็นรูปธรรมจริงจังและต่อเนื่อง ตลอดจนพิจารณามาตรการสนับสนุนที่เหมาะสม อาทิ มาตรการลดภาษี ส่วนลดในการซื้ออุปกรณ์ ส่วนลดค่าเบี้ย

ประกันภัย หรือการกำหนดมาตรการให้ภาคธุรกิจหรือผู้ประกอบการรับภาระค่าใช้จ่ายในการติดตั้งอุปกรณ์ส่วนควบ หรืออุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อความปลอดภัยในรถยนต์ โดยการควบคุมราคารถยนต์ไม่ให้ราคาสูงมากเกินไป นอกจากนี้ ภาครัฐควรกำหนดคุณสมบัติขั้นต่ำของอุปกรณ์ติดตั้งในรถยนต์ไว้ด้วยเพื่อให้เกิดมาตรฐานด้านความปลอดภัยที่เหมาะสม มีความสอดคล้องกับการวิจัยของ สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ศึกษาเรื่องการปฏิรูปความปลอดภัยทางถนน ผลการศึกษาพบว่าตลอดระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาประเทศไทยมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจและอัตราการเพิ่มของประชากรอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดอัตราการบริโภคและการใช้ทรัพยากรเพิ่มขึ้นทุกด้าน โดยเฉพาะการขยายตัวของเมืองเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทิศทาง ประมาณการใช้รถใช้ถนนเพิ่มสูงขึ้นหลายเท่าตัวในระยะเวลาอันสั้น การสื่อสารก้าวเข้าสู่ยุค 4G การใช้ชีวิตทุกอย่างต้องการความรวดเร็ว ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ซึมซับและปลูกฝังให้เกิดนิสัยเร่งรีบ ใจร้อน จนบางครั้งขาดระเบียบวินัยให้แก่ผู้คนในสังคมยุคใหม่อย่างไม่รู้ตัว เช่น การไร้วินัยการจราจร การฝ่าฝืนกฎจราจร การขับซี่ยานพาหนะอย่างประมาท จึงทำให้ประเทศไทยมีอัตราการเกิดอุบัติเหตุทางถนนที่ทำให้เกิดความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินสูงมากและเป็นภัยคุกคามที่แอบแฝงคร่าชีวิตผู้คนจำนวนมากอย่างคาดไม่ถึง ซึ่งมีความร้ายแรงและสูญเสียมากกว่าการก่อการร้าย การก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ ทำให้ประเทศชาติต้องสูญเสียงบประมาณในการดูแลรักษาพยาบาลผู้ประสบอุบัติเหตุที่บาดเจ็บ (สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ, 2559) และมีความสอดคล้องกับการวิจัยของ สุรางค์ศรี ศีตมโนชญ์ ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหาการเสียชีวิต จากอุบัติเหตุจราจรอย่างมีส่วนร่วม โดยอาศัยทรัพยากรและศักยภาพในพื้นที่ วงรอบที่ 3 จังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษา พบว่า การพัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหาการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุจราจรของจังหวัดภูเก็ต เริ่มจากการสร้างภาคีเครือข่ายด้วยการใช้ข้อมูลผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุจราจรมาเป็นจุดเริ่มต้น เชื่อมด้วยข้อมูลที่เป็นสาเหตุการเกิดอุบัติเหตุ เช่น หมวก เมา หรือจุดเสี่ยง ส่วนสำคัญประกอบด้วย คือ ความมีส่วนร่วมของภาคี เครือข่าย การประสานงานที่ดีและติดตามด้วยข้อมูลอย่างต่อเนื่อง รูปแบบนี้สามารถลดอัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุจราจรลงได้และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่น ทั้งนี้จะขึ้นกับบริบท เป้าหมาย และศักยภาพของหน่วยงานในแต่ละพื้นที่ (สุรางค์ศรี ศีตมโนชญ์, 2555)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยการวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า สภาพปัญหาการดำเนินนโยบายความปลอดภัยและการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ในปัจจุบันเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนมาโดยตลอด และมีอัตราการเกิดอุบัติเหตุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดการสูญเสียชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน สาเหตุสำคัญมาจากหลายปัจจัยด้วยกัน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายความปลอดภัย ได้แก่ ปัจจัยด้านคน ต้องบังคับใช้กฎหมายกับผู้ขับขี่รถใช้ถนนอย่างปลอดภัยอย่างเข้มงวดจริงจังและต่อเนื่อง ปัจจัยด้านถนน การตรวจสอบลักษณะกายภาพถนน จุดเสี่ยง จุดอันตราย จุดที่เกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง ปัจจัยด้านยานพาหนะ ที่ยังขาดความพร้อมด้านอุปกรณ์พื้นฐานในการใช้ยานพาหนะได้อย่างปลอดภัย ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม อุปสรรคในการสัญจรทางถนน ทั้งอุปสรรคทางธรรมชาติ การชำรุดของอุปกรณ์ และปัจจัยด้านการบังคับใช้กฎหมาย สมควรนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย และแนวทางการแก้ไขรัฐบาลสมควรกำหนดให้หน่วยงานที่รับผิดชอบการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนอย่างชัดเจน โดยให้มีอำนาจหน้าที่และงบประมาณอย่างเพียงพอ เพื่อให้สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาคุเหตุทางถนนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประชาชนต้องตระหนักในการป้องกันตนเองและปฏิบัติตามกฎหมาย รัฐบาลสมควรดูแลให้ผู้ขับขี่รถใช้ถนนเคารพกฎหมายและกฎระเบียบ เพื่อความปลอดภัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจำกัดความเร็วในชุมชน เช่น การควบคุมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้วขับรถ การสวมหมวกนิรภัย และการคาดเข็มขัดนิรภัย การบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดต่อเนื่องสม่ำเสมอ รัฐบาลควรมีมาตรการที่ประกันว่าถนนที่มีอยู่แล้วและถนนที่จะสร้างขึ้นใหม่จะเป็นถนนที่ได้มาตรฐานความปลอดภัย โดยรัฐควรนำระบบตรวจสอบความปลอดภัยของถนนมาใช้ทั้งกับถนนที่มีอยู่แล้วและถนนที่จะสร้างขึ้นใหม่เพื่อแก้ไขจุดที่ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุและในการจัดสรรงบประมาณเพื่อก่อสร้างถนนอย่างต่อเนื่อง การนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) คณะกรรมการบริหารจัดการความปลอดภัยบนท้องถนน ควรบูรณาการผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกัน และจัดทำกฎหมายใหม่ เช่น กฎหมายว่าด้วยเบาะนิรภัยสำหรับเด็กในรถยนต์และจัดทำงบประมาณ บริหารงบประมาณให้เหมาะสม เพื่อลดข้อจำกัดด้านทรัพยากรและเพิ่มขีดความสามารถของหน่วยงานด้านการจราจรและตำรวจจราจร และจัดโครงสร้างเพื่อการประสานงานและบูรณาการกัน
- 2) ทุกหน่วยงานควรทำงานไปในทิศทางเดียวกัน โดยควรมีคำสั่งออกมาจากหน่วยงานเดียวเนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบันทุก

หน่วยงานต่างรับคำสั่งจากคนละที่ทำให้เกิดความสับสนในการทำงาน 3) หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการบังคับใช้กฎหมายควรเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย โดยให้มีบทกำหนดลงโทษรุนแรงขึ้น ควรจัดหาเครื่องมือให้เพียงพอเช่นเครื่องตรวจจับความเร็ว เครื่องตรวจวัดแอลกอฮอล์ในเลือดจากลมหายใจ การจัดเก็บค่าปรับที่มีประสิทธิภาพ และสร้างระบบในการตัดคะแนนเมื่อกระทำผิดกฎจราจร 4) หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านกฎหมายควรดำเนินการแก้ไขกฎหมายเดิมให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เช่น บังคับใช้กฎหมายว่าด้วยเบาะนิรภัยสำหรับเด็ก ลดอัตราความเร็วสูงสุดในเขตเมือง กรณีผู้ขับขี่มือใหม่ ควรกำหนดปริมาณแอลกอฮอล์ให้ต่ำกว่าผู้ขับขี่รถยนต์ทั่วไปกำหนดให้ผู้นั่งตอนหลังของรถยนต์คาดเข็มขัดนิรภัย การวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยบนท้องถนน เพื่อนำมาประยุกต์ในการทำการศึกษาด้านอื่น ๆ เช่น กฎหมายความปลอดภัยบนท้องถนน 2) ควรศึกษาครอบคลุมในทุกๆ ด้านที่มีผลกระทบต่อการจัดการความปลอดภัยบนท้องถนน เช่น การวางแผนความปลอดภัย การมีส่วนร่วมในความปลอดภัย ผลกระทบบนท้องถนนที่มีผลต่อร่างกาย และทรัพย์สิน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมขนส่งทางบก. (2564). โครงการพัฒนาศักยภาพการขนส่งด้วยรถบรรทุกเพื่อรองรับการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ปี 2564. กรุงเทพมหานคร: คณะวิศวกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2554). แผนที่นำทางเชิงกลยุทธ์ทศวรรษแห่งความปลอดภัยทางถนน พ.ศ. 2554 -2563. กรุงเทพมหานคร: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย.
- ณัฏฐา โอเจริญ. (2560). ความปลอดภัยบนท้องถนน. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- นงนุช ดันติ. (2554). โครงการส่งเสริมการนำข้อมูลการบาดเจ็บและเสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนในช่วงเทศกาลสงกรานต์ไปใช้ประโยชน์. ใน รายงานการวิจัย. ศูนย์วิชาการเพื่อความปลอดภัยทางถนน.

- ศูนย์วิจัยอุบัติเหตุแห่งประเทศไทย. (2560). โครงการศึกษาทบทวนและสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับประสิทธิผลและความคุ้มค่าของการปรับปรุงแก้ไขจุดเสี่ยงและจุดอันตรายบนท้องถนนในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย.
- ศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน. (2561). รายงานประชาชนประจำปี 2560 นวัตกรรมด้านความปลอดภัยทางถนน. กรุงเทพมหานคร: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย.
- สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. (2559). การปฏิรูประบบความปลอดภัยทางถนน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกรรมาธิการ 1 สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สุรงค์ศรี ศีตมโนชญ์. (2555). การพัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหาการเสียชีวิต จากอุบัติเหตุจราจรอย่างมีส่วนร่วมโดยอาศัยทรัพยากรและศักยภาพในพื้นที่วงรอบที่ 3 จังหวัดภูเก็ต. ใน รายงานการวิจัย. ศูนย์วิชาการเพื่อความปลอดภัยทางถนน.
- องค์การอนามัยโลก. (2559). การตอบสนองหลังเกิดอุบัติเหตุ การช่วยเหลือและสนับสนุนผู้ประสบเหตุจากการจราจรทางบกประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานองค์การอนามัยโลกประจำประเทศไทย.
- เอกพร รักความสุข. (2559). การวิจัยเชิงคุณภาพ : หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดียนตุลา.
- WHO. (2020). Global Road Safety. Gross Domestic Product: GDP.
- _____. (2015). Global Road Safety. GENEVA: World Health Organization.
- _____. (2018). Save LIVES-A Road Safety Technical package. GENEVA: World Health Organization.

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 179-197

บทความวิจัย

การพัฒนาระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา
เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม*

DIGITAL PLATFORM BASED ADMINISTRATION SYSTEM
DEVELOPMENT FOR SMALL SCHOOL ACADEMIC AFFAIRS UNDER
PHRANAKHON SI AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA
OFFICE 2

สุกัลยา พรหมหอม¹, ชุตินา มุสิกานนท์¹, ปรีชา วิหคโต¹

Sukalaya Promhom¹, Chutima Musikanon¹, Preecha Vihokto¹

¹มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ปทุมธานี

¹Western University, Pathum Thani, Thailand

¹Corresponding author E-mail: Sukalayatan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม เป็นการวิจัยและพัฒนา แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาองค์ประกอบของระบบ 2) การสร้างระบบ 3) การพัฒนาระบบ และ 4) การทดลองใช้และประเมินผลระบบ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก หัวหน้างานวิชาการ ครูผู้สอน สำหรับการสร้างระบบ จำนวน 28 คน การทดลองใช้และประเมินผล

* Received 13 November 2022; Revised 28 November 2022; Accepted 29 November 2022

ระบบ จำนวน 42 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล แบบสอบถามความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความถี่และร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า ระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก 16 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ บุคลากร เครื่องมือ ขอบข่ายการบริหารงานงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็ก 4 งาน และดิจิทัลแพลตฟอร์ม 2) กระบวนการ (Process) ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปรับปรุง 3) ผลลัพธ์ (Output) ได้แก่ คุณภาพของระบบการบริหารวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษา 4) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) มีการประเมินผลของระบบเพื่อนำมาปรับปรุงการบริหารให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และ 5) บริบท (Context) ดำเนินการตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ มาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ประสิทธิภาพของระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม อยู่ในระดับความพึงพอใจ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, $SD = 0.52$)

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, สถานศึกษาขนาดเล็ก, ดิจิทัลแพลตฟอร์ม

Abstract

This research aims at investigating and develop digital platform based administration system development for small school academic affairs under Phranakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 2 which was research and development which was divided into 4 steps as follow 1) to study the elements of system 2) to create system 3) to develop system. 4) to trail and evaluate system. Sample groups which were small schools administrators, academic heads and teachers for creating system 28 members trailing and evaluating system 42 members. Research instruments which were record form,

opinion questionnaires, analyzing data using averages, standard deviation, frequency value and percentage. The result showed that digital platform based administration system development for small school academic affairs under Phranakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 2 consists of 5 major components, 16 minor components as follows: 1) Input consists of personnel, instruments, there are 4 academic administration scopes of small schools and digital platform 2) Process consists of plan, do, check and action 3) Output consists of quality of academic affairs administration system of small educational institutions consists of syllabus development, learning process development, measurement and evaluation and quality assurance 4) Feedback system evaluation results must be used for further improvement of the administration system for greater efficiency and 5) Context ministry of education policy, educational service area office standard and educational management of small school of Phranakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 2. Efficiency of academic affairs administration system of small school of Phranakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 2 was at the most satisfactory level. ($\bar{X}$ = 4.54 , SD = 0.52)

Keywords: Academic Affairs Administration, Small School, Digital Platform

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีความสามารถเต็มศักยภาพ มีการพัฒนาที่สมดุลทั้งสติปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ด้านนโยบายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ว่าด้วย การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ การเปลี่ยนบทบาทครู การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา และการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต การสร้างความตื่นตัวให้คนไทยตระหนักถึงบทบาท ความรับผิดชอบ และการวางพื้นฐานระบบรองรับการเรียนรู้โดยใช้ดิจิทัล

แพลตฟอร์ม โดยเน้นการพัฒนาทักษะดิจิทัล ทักษะการคัดกรองความรู้ องค์ความรู้ การใช้เทคโนโลยีผสมผสานกับคุณค่าของครูไปพร้อมกัน การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพที่ประชาชนสามารถเข้าถึงทรัพยากรและใช้ประโยชน์จากระบบการเรียนรู้และพัฒนาตนเองผ่านเทคโนโลยีการเรียนรู้สมัยใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2561) ทางด้านนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ.2563 ได้มีนโยบายและแนวทางในการพัฒนาด้านการศึกษา คือให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นำเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) มาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ ตั้งแต่การจัดทำฐานข้อมูลครูและบุคลากรทางการศึกษาจนถึงการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้ 1) พัฒนารูปแบบการพัฒนาครูผ่านระบบดิจิทัล เพื่อใช้ในการพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกประเภททั้งระบบ 2) พัฒนาหลักสูตร เนื้อหาดิจิทัล (Digital Content) ในสาขาที่ขาดแคลน เช่น การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง การจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียน ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และผู้เรียนที่มีความแตกต่าง เป็นต้น 3) ส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกประเภทพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องผ่านระบบดิจิทัล 4) พัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลระบบบริหารจัดการผู้บริหารครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกประเภททั้งระบบ 5) พัฒนาครูให้มีความชำนาญในการสอนภาษาอังกฤษ และภาษาคอมพิวเตอร์ (Coding)

นอกจากนี้ นโยบายด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษา เป็นนโยบายที่กระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้สถานศึกษา หรือกลุ่มสถานศึกษา มีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการศึกษา ครอบคลุมทั้งด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป และปรับบทบาทภารกิจของหน่วยงานทั้งระดับสำนักงานทั้งส่วนกลาง และระดับภูมิภาค โดยปรับโครงสร้างของหน่วยงานทุกระดับตั้งแต่สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสำนักงานส่วนกลาง ให้มีความทันสมัย พร้อมทั้งจะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา หน่วยงานสำนักงานเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่สนับสนุน ส่งเสริม ตรวจสอบ ติดตาม เพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำเทคโนโลยีดิจิทัล Digital Technology เช่น Cloud Technology Big Data Technology และ Communication Technology เป็นต้น มาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร งานทั้งระบบ มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ พร้อมทั้งปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริต ความมัยยัสต์ และเปิดโอกาสให้ทุก

ภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว มีการพัฒนานวัตกรรม เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) และระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

สภาพปัญหาการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จากการศึกษาข้อมูลแผนปฏิบัติการปีงบประมาณ พ.ศ.2564 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 พบว่า จำนวนสถานศึกษาขนาดเล็ก มีทั้งสิ้น 89 แห่ง (ข้อมูลล่าสุด มิถุนายน 2564) พบสภาพปัญหาการบริหารงานในสถานศึกษาขนาดเล็ก อย่างน้อย 3 ประการ ซึ่งส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเทียบเท่ากับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ได้ ประกอบด้วย 1) ด้านงบประมาณ โรงเรียนแต่ละแห่งได้รับการจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาจากรัฐบาลโดยคิดเป็นเป็นรายหัวนักเรียน ซึ่งการจัดสรรงบประมาณในลักษณะดังกล่าวส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนน้อยอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบ กล่าวคือ ได้รับงบประมาณน้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีจำนวนนักเรียนมากกว่า ส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กขาดทั้งอุปกรณ์ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนการสอนลดลง 2) ด้านบุคลากร ปัญหาการขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง จำนวนครูไม่ครบชั้นเรียน และไม่เพียงพอต่อการะงานในสถานศึกษา เนื่องจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดสัดส่วนครู 1 คน ต่อนักเรียน 20 คน ซึ่งสัดส่วนดังกล่าว ทำให้เกิดปัญหาในการจัดสรรครูแก่นักเรียนบางแห่งที่มีจำนวนนักเรียนน้อย ดังนั้น โรงเรียนขนาดเล็กจึงประสบปัญหาครูไม่ครบชั้นเรียน และครูไม่ครบทุกสาขาวิชา นอกจากนี้ บุคลากรมีการโยกย้ายบ่อย ทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องของงานที่ปฏิบัติ บุคลากรบางส่วนเป็นครูอัตราจ้าง ระยะเวลาที่ทำการจ้างสั้น เช่น จ้างเหมา 4 เดือน จ้างเหมาตามปีงบประมาณ ทำให้ขาดความมั่นคงในอาชีพและความต่อเนื่องของงานที่ทำ อีกทั้งขาดบุคลากรสายสนับสนุนการสอน เช่น งานวิชาการ งานธุรการ การเงินและพัสดุ 3) โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนขนาดเล็ก ประชากรมีฐานะยากจนทำให้ไม่มีศักยภาพในการระดมทรัพยากรเพื่อนำมาช่วยสนับสนุนการจัดการศึกษาให้กับโรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2, 2564)

จากข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กกำลังประสบปัญหาอย่างต่อเนื่อง ทำให้การจัดการศึกษาไม่เป็นไปตามนโยบายการศึกษา ทำให้ระบบ

การศึกษาไม่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการ ที่เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษา ซึ่งเมื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาพบว่า ด้านการวางแผนงานวิชาการ การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ การทำงานล่าช้า ไม่คล่องตัว และไม่เป็นระบบ ด้านการจัดการงานวิชาการ โรงเรียนไม่มีการติดตามประเมินผลที่ชัดเจน ไม่มีการนำสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในการบริหารงานวิชาการ ครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่เพียงพอต่อภาระงานที่ทำ ไม่มีความชำนาญในสายงาน ขาดการนิเทศติดตาม การรับ – ส่งเอกสารแบบเก่า ไม่ทันสมัย ข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน ครูโยกย้ายบ่อย ทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่อง สิ้นเปลืองทรัพยากรและงบประมาณ ข้อมูลสารสนเทศเกิดความผิดพลาด ข้อมูลสูญหาย จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ส่งผลทำให้การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็กไม่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 มีระบบที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำดิจิทัลแพลตฟอร์ม มาแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน สามารถปฏิบัติงานให้เป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว ถูกต้องและลดการเกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด ประกอบกับปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศรวมถึงดิจิทัลแพลตฟอร์ม ได้เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มุ่งเน้นให้โรงเรียนและสถานศึกษาได้นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการศึกษาและการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ดิจิทัลแพลตฟอร์มสามารถเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอน การจัดระบบงานวิชาการในสถานศึกษา การมีปฏิสัมพันธ์กันได้สะดวกรวดเร็วขึ้นบนโลกออนไลน์ ซึ่งปัจจุบัน ดิจิทัลแพลตฟอร์มที่ได้รับความนิยม คือ Facebook, Line, Google For Education เป็นต้น ซึ่งใช้งานง่ายไม่มีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดระบบการบริหารงานวิชาการ ลดงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุ กระดาษ และการทำงานซ้ำซ้อนได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม เพื่อตอบสนองนโยบายการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนโยบายด้านการศึกษาในหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดปัญหาและอุปสรรคการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็กต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัย ออกเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและกำหนดองค์ประกอบของระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม

ใช้การศึกษาจากเอกสาร ตำรา นโยบาย แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การศึกษาและค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา นโยบาย แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม

ผู้วิจัยนำข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 มาศึกษา วิเคราะห์และกำหนดองค์ประกอบแล้วดำเนินการออกแบบโครงสร้างของระบบเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมขององค์ประกอบโครงสร้างระบบเพื่อนำไปพัฒนาต่อไป รายละเอียดดังนี้ คือ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็ก และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 5 คน ในการตรวจสอบเครื่องมือ ได้กลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกแบบเจาะจง มีคุณสมบัติคือ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก หัวหน้างานวิชาการ ที่มีประสบการณ์ทำงานในตำแหน่ง ไม่น้อยกว่า 15 ปี ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัยของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาและตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่า ค่าต่ำสุดอยู่ที่ 0.80 และค่าสูงสุดอยู่ที่ 1.00 ถือว่าเครื่องมือมีคุณภาพ และกลุ่มทดลอง จำนวน 28 คน ในการตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือ ผลการประเมินความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับ ดีมาก ($\bar{X} = 4.59$, $SD = 0.56$) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โครงสร้างองค์ประกอบของระบบ และแบบประเมินความเหมาะสมของระบบ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบโครงสร้างองค์ประกอบ และประเมินแบบสอบถามความเหมาะสมของระบบ การวิเคราะห์ข้อมูล ค่าสถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม

ผู้วิจัยนำข้อมูลในขั้นตอนที่ 2 มาวิเคราะห์และปรับปรุงพัฒนาระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม โดยขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะนำโครงสร้างองค์ประกอบของระบบที่ได้มาพัฒนาเป็นแพลตฟอร์มและหาคุณภาพตามมาตรฐาน และนำระบบแพลตฟอร์มที่ได้ไปพัฒนาและตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมโดยดำเนินการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 9 ท่าน ได้กลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งมีคุณสมบัติ ประสบการณ์ทำงานในตำแหน่ง ไม่น้อยกว่า 10 ปี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) แพลตฟอร์มระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้เทคนิคการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการรวบรวมความคิดเห็น การวิเคราะห์ข้อมูล ค่าสถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้และประเมินผลระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม

หลังจากที่ได้ทำการพัฒนาในขั้นตอนที่ 3 แล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ ปรับปรุงแก้ไข จนได้ระบบที่ตรงตามวัตถุประสงค์ จากนั้นนำระบบมาให้กับกลุ่มตัวอย่างทดลองใช้งาน (Try Out) อีกครั้งเพื่อประเมินความพึงพอใจต่อประสิทธิภาพของระบบ ซึ่งประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก หัวหน้างานวิชาการ และครูผู้สอน จำนวน 42 คน ได้กลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกแบบเจาะจง มีคุณสมบัติทางด้านประสบการณ์ทำงานในตำแหน่ง ไม่น้อยกว่า 5 ปี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม และแบบประเมินความพึงพอใจต่อประสิทธิภาพของระบบ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ให้กลุ่มตัวอย่างทดลองใช้งาน (Try Out) และตอบแบบประเมินความพึงพอใจต่อประสิทธิภาพของระบบ การวิเคราะห์ข้อมูล ค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาและพัฒนาระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม ผลการวิจัยพบว่า

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาและกำหนดองค์ประกอบของระบบ พบว่า ระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย บุคลากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก หัวหน้างานวิชาการ เครื่องมือ ได้แก่ Computer PC, Notebook, Mobile Device และระบบเน็ตเวิร์ค ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ขนาดเล็กมี 4 องค์ประกอบ ดังนี้ การพัฒนาหลักสูตร (12 ตัวบ่งชี้) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (20 ตัวบ่งชี้) การวัดผลและประเมินผล (15 ตัวบ่งชี้) การประกันคุณภาพการศึกษา (11 ตัวบ่งชี้) 2) กระบวนการ (Process) กระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม ด้วยกระบวนการควบคุมคุณภาพ PDCA ประกอบด้วย Plan (การวางแผน) Do (การปฏิบัติ) Check (การตรวจสอบ) Action (การดำเนินการปรับปรุงให้เหมาะสมและดีขึ้น) 3) ผลลัพธ์ (Output) ได้แก่ คุณภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามาตรฐานที่ 2 การบริหารและการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ตัวบ่งชี้ที่ 1 การบริหารงานด้านวิชาการ ประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตร (12 ตัวบ่งชี้ 6 ตัวชี้วัดคุณภาพ) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (20 ตัวบ่งชี้ 9 ตัวชี้วัดคุณภาพ) การวัดผลและประเมินผล (15 ตัวบ่งชี้ 4 ตัวชี้วัดคุณภาพ) การประกันคุณภาพการศึกษา (11 ตัวบ่งชี้ 6 ตัวชี้วัดคุณภาพ) 4) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) นำผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินงานของระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม มาตรวจสอบและนำไปปรับปรุงทั้งด้านปัจจัยนำเข้า และกระบวนการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 5) บริบท (Context) การดำเนินการของระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม ที่เป็นไปตามบริบท ได้แก่

นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

ขั้นตอนที่ 2 ผลการสร้างระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม มีโครงสร้างซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ และองค์ประกอบย่อย 15 องค์ประกอบ รายละเอียดดังนี้ คือ ปัจจัยนำเข้า (Input) มี 3 องค์ประกอบย่อย 10 ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.58$, $SD = 0.56$) กระบวนการ (Process) มี 4 องค์ประกอบย่อย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.61$, $SD = 0.59$) ผลลัพธ์ (Output) มี 4 องค์ประกอบย่อย 25 ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.60$, $SD = 0.57$) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) มี 1 องค์ประกอบย่อย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.64$, $SD = 0.49$) บริบท (Context) มี 3 องค์ประกอบย่อย มีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.64$, $SD = 0.50$)

ขั้นตอนที่ 3 ผลที่ได้จากการดำเนินงานวิจัยนี้มี 2 ประการ ได้แก่ 1) ระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม ที่มีคุณภาพ โดยจัดกลุ่มสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการใช้งานระบบแพลตฟอร์ม พบว่า ผู้เกี่ยวข้องกับการใช้งานแพลตฟอร์ม ทุกคนเห็นด้วยกับรายละเอียดของระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์มทั้ง 5 องค์ประกอบ คิดเป็นร้อยละ 100 2) แพลตฟอร์มการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม ที่สร้างเป็น Website (ลิงค์ <https://bit.ly/3j951W8>) ขึ้น โดย Google site, Google for Education, Line Application, Facebook เป็นแพลตฟอร์มที่ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสารหลักฐาน เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ไว้ใน Google Drive

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้และการประเมินผลระบบ พบว่า ผลการประเมินประสิทธิภาพระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม โดยการทดลองใช้งานจริงตามคู่มือการใช้งานแพลตฟอร์ม ของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ครูหัวหน้างานวิชาการ ครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 แล้วตอบแบบสอบถามประเมินประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม ทั้ง 3 ด้าน โดยผลประเมินด้านการออกแบบแพลตฟอร์ม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, $SD = 0.52$) ด้านประโยชน์ของแพลตฟอร์ม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, $SD = 0.52$) และด้านประสิทธิภาพของแพลตฟอร์ม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, $SD = 0.57$)

อภิปรายผล

การพัฒนากระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาองค์ประกอบของระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลักในการดำเนินงานที่สำคัญ คือ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลลัพธ์ (Output) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) และบริบท (Context) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ให้ความคิดเห็นว่า เป็นระบบการบริหารที่สามารถช่วยส่งเสริมและพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก ให้มีการบริหารงานที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพตามมาตรฐานการจัดการศึกษา

ทางด้านองค์ประกอบของระบบ มีผู้เสนอแนวคิดไว้มากมายที่สอดคล้องกัน ดังเช่น Certo, S. C. ได้กล่าวถึง ระบบการบริหารงานคือผู้บริหารทำหน้าที่บริหารจัดการงานและคน ซึ่งจัดเป็น “สิ่งนำเข้า” โดยผ่าน “กระบวนการ” ในกิจกรรมการวางแผนการจัดองค์การการนำสั่งการและการควบคุมให้สามารถประสานทำงานร่วมกันไปเพื่อให้ได้ “ผลลัพธ์” ซึ่งก็คือการบรรลุถึงเป้าหมายผลสำเร็จต่าง ๆ ทั้งทางด้านประสิทธิภาพประสิทธิผลคุณภาพและความพึงพอใจของลูกค้าโดยที่กระบวนการบริหารจัดการนี้จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

ตลอดเวลา (Certo, S. C., 2006) และงานวิจัยของวัชรภัทร นุชอำพันธ์ ที่ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารงานทดสอบของโรงเรียนทหารการเงินโดยใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม ยังพบว่า มืองค์ประกอบของระบบ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) 2) กระบวนการ (Process) 3) ผลลัพธ์ (Output) 4) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) และ 5) การบริหารงานตาม บริบท (Context) (วัชรภัทร นุชอำพันธ์, 2563)

ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาขนาดเล็กให้มีคุณภาพและประสบความสำเร็จ จะต้องมีการจัดการอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการบริหารระบบเทคโนโลยี สารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับ (มัลลย์ วงศ์ฤทัยวัฒนา, 2562) ที่พบว่า การใช้เทคโนโลยี สารสนเทศเป็นสิ่งจำเป็นสูงสุดของผู้บริหารการศึกษาในทุกระดับ เพราะต้องใช้ในการวางแผน และการตัดสินใจ การจัดการศึกษาต้องจัดให้สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างเหมาะสม มีคุณภาพ มีความถูกต้อง มีความทันต่อ เหตุการณ์ (มัลลย์ วงศ์ฤทัยวัฒนา, 2562) และสอดคล้องกับ พิชิตชัย บุพผาโท และปรีชา วิหคโต ซึ่งได้ให้ความเห็นว่า เทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบัน มีบทบาทสำคัญในการเป็นเครื่องมือที่ อำนวยความสะดวกให้งานหลาย ๆ ด้านให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว โดยเฉพาะทางด้านการศึกษาที่ต้องอาศัยความก้าวหน้าของเทคโนโลยี มาเป็นส่วนสำคัญใน กระบวนการเรียนรู้ (พิชิตชัย บุพผาโท และปรีชา วิหคโต, 2561) ทางด้าน อีระ รุญเจริญ ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ควรมี ได้แก่ 1) มีวิสัยทัศน์ ICT 2) จัดหาโครงสร้างพื้นที่ Hardware, Software, Network และWi-Fi 3) สร้างวัฒนธรรมการ ทำงานและบรรยายการใช้ ICT ให้ทุกคนเข้าถึงข้อมูลหลากหลาย 4) พัฒนาตนเองให้ใช้ ICT ใน การบริหาร 5) ส่งเสริม สนับสนุนจูงใจให้ครูและนักเรียนใช้ICT 6) ติดตาม ประเมินให้ คำปรึกษาครูและนักเรียนในการใช้ ICT 7) พัฒนาทุกคนให้มีความรู้และทำได้ (อีระ รุญเจริญ, 2557) ทางด้าน สุกัญญา แซ่มซ้อย ได้กล่าวถึงการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลว่า ผู้บริหาร สถานศึกษามีความจำเป็นที่จะทำความเข้าใจระบบของสถานศึกษา การบูรณาการเทคโนโลยีสู่ ห้องเรียน ดังนั้น องค์ประกอบการพัฒนากระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาด เล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัล แพลตฟอร์ม ที่สร้างขึ้นจึงเป็นระบบที่สอดคล้องกับการบริหารในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีมีการ เปลี่ยนแปลง ทำให้เป็นระบบที่เหมาะสมกับยุคดิจิทัลและยุคที่มีการใช้แพลตฟอร์มหรือ เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างกว้างขวาง ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาการจัดการศึกษา และการ บริหารงานของสถานศึกษา โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการที่มีคุณภาพ (สุกัญญา แซ่มซ้อย,

2561) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ราณี ชูขำ และเด่น ชะเนติยังได้ทำวิจัยเรื่ององค์ประกอบของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาระดับปฐมวัย ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนาผู้สอน ด้านการพัฒนาทักษะ และด้านการพัฒนาการประเมินผล (ราณี ชูขำ และเด่น ชะเนติยัง, 2562) และยังสอดคล้องกับ ลักษณะพร ใจดี และชุติมา มุสิกานนท์ ได้พัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กเล็กในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กเล็กในศตวรรษที่ 21 ควรพัฒนาใน 3 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ โดยปรับเปลี่ยนลักษณะการเรียนรู้สู่สังคมแห่งฐานความรู้ (Knowledge Based Society) ในศตวรรษที่ 21 (ลักษณะพร ใจดี และชุติมา มุสิกานนท์, 2560)

2. การสร้างองค์ประกอบของระบบ จากการที่ให้ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก แสดงความคิดเห็นที่สอดคล้องกับมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก 15 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ คือ ปัจจัยนำเข้า (Input) มี 3 องค์ประกอบย่อย 10 ตัวบ่งชี้ กระบวนการ (Process) มี 4 องค์ประกอบย่อย ผลลัพธ์ (Output) มี 4 องค์ประกอบย่อย 25 ตัวบ่งชี้ ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) มี 1 องค์ประกอบย่อย บริบท (Context) มี 3 องค์ประกอบย่อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พันธุ์ทิพรต รังษิโย ได้ทำวิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า มี 5 องค์ประกอบ คือ ขอบข่ายและภารกิจการบริหารงาน 4 ฝ่าย กระบวนการบริหารแบบบูรณาการ ภาวะผู้นำทางวิชาการ การนิเทศภายในสถานศึกษา และการสอนงาน (พันธุ์ทิพรต รังษิโย, 2558) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศพร ปุ่มสีดา ได้ทำการวิจัย การนำ กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา ผลการวิจัย พบว่า ทางด้านองค์ประกอบขอบข่ายงานบริหารงานวิชาการ มีความจำเป็นสูงสุด เมื่อพิจารณาตามคุณภาพการศึกษา พบว่า ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่าความจำเป็นสูงสุด ทางด้านกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก เร่งพัฒนาการบริหารงานวิชาการ ด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา (ทศพร ปุ่มสีดา, 2559) และงานวิจัยของ สุชาติ ทองมา ได้ศึกษารูปแบบภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทางด้านผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารวิชาการ พบว่าประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการวัดและ

ประเมินผลรองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการบริหารหลักสูตรและด้านการนิเทศภายใน (สุชาติ ทองมา, 2560)

3. การพัฒนาระบบ ผลที่ได้รับจากการดำเนินงานวิจัย นี้มี 2 ประการ ได้แก่ ระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม ที่มีคุณภาพ และแพลตฟอร์มการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม ที่สร้างเป็น Website (ลิงค์ <https://bit.ly/3j951W8>) ขึ้น โดย Google site, Google for Education, Line Application, Facebook เป็นแพลตฟอร์มที่ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสารหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ไว้ใน Google drive ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชื่นหทัย สุริยโสภณพันธ์ุ ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าบนแพลตฟอร์ม ผลการวิจัยพบว่า จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าบนแพลตฟอร์ม ผลที่ได้รับ คือ แพลตฟอร์มการบริหารทรัพยากรบุคคลของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ซึ่งรูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลมีโครงสร้างประกอบด้วย 4 กระบวนการ 48 องค์ประกอบ และ 82 ตัวบ่งชี้ (ชื่นหทัย สุริยโสภณพันธ์ุ, 2563) และยังสอดคล้องกับ Oprea, M. ซึ่งทำการวิจัยเรื่อง Wiki spaces Classroom - A Collaborative e - Learning Platform for the Teaching of Physics การนำเอา Wiki spaces Classroom ที่เป็นดิจิทัลแพลตฟอร์มที่ใช้ในการเรียนการสอนแบบออนไลน์มาใช้ในการสอนวิชาฟิสิกส์ ผลการวิจัยพบว่า การนำ Wikis paces Classroom มาเป็นเครื่องมือในการเรียนการสอนในวิชาฟิสิกส์นั้นมีประสิทธิภาพที่ดีมาก (Oprea, M., 2016)

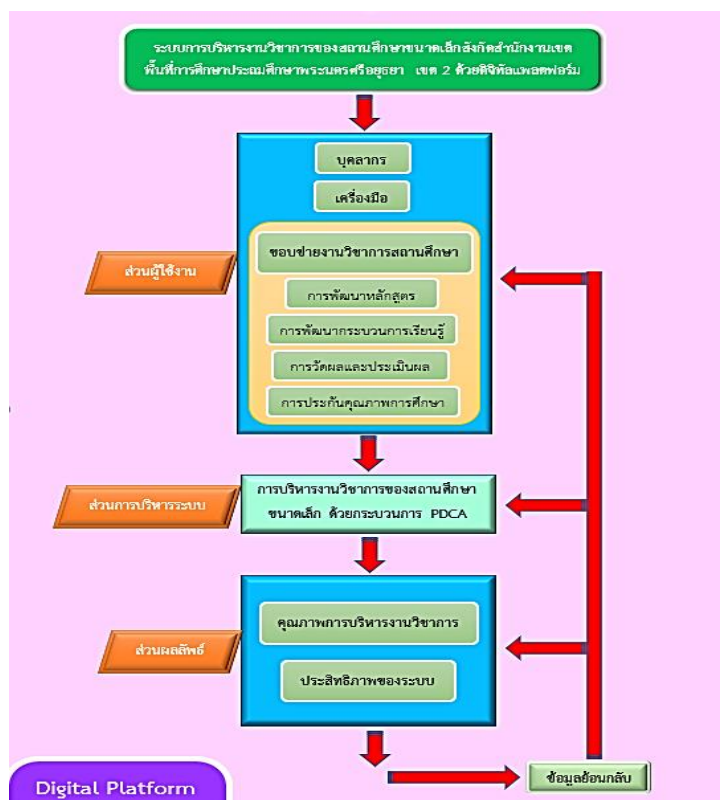
4. การทดลองใช้และการประเมินระบบ โดยการทดลองใช้งานจริงตามคู่มือการใช้งานแพลตฟอร์ม แล้วตอบแบบสอบถามประเมินประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการออกแบบด้านประโยชน์ และด้านประสิทธิภาพของแพลตฟอร์ม ซึ่งมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม กำหนดแนวทาง

ในการพัฒนาระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็กอย่างชัดเจน โดยประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลลัพธ์ (Output) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) และบริบท (Context) ซึ่งสอดคล้องกับ พนิดา ทรงรัมย์, และคณะ ซึ่งทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบจัดการเรียนการสอนบนเฟซบุ๊ก พบว่า 1) ระบบสามารถจัดการเข้าข้อมูลสมาชิก บทเรียน แบบทดสอบการประชาสัมพันธ์และแบบฝึกหัด 2) คุณภาพของระบบจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก และ 3) ผู้ใช้มีความพึงพอใจในระดับมาก (พนิดา ทรงรัมย์, และคณะ, 2561) สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิรันดร์ ตั้งธีระบัณฑิตกุล ที่ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการตรวจสอบ นิเทศติดตาม และประเมินผลการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยรวมด้านประสิทธิภาพของระบบ อยู่ในระดับมากที่สุด สามารถนำผลมาใช้ในการบริหารการศึกษาได้ (นิรันดร์ ตั้งธีระบัณฑิตกุล, 2558) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ionita, M. & Asan, D. ที่ร่วมกัน ทำวิจัยเรื่อง Learning Foreign Languages by Using Mobile Apps within Integrated Educational Platforms โดยเป็นการสร้างดิจิทัลแพลตฟอร์ม เพื่อการศึกษาภาษาเยอรมันโดยใช้โปรแกรมบนอุปกรณ์พกพาแบบเคลื่อนที่ เป็นการเรียนรู้แบบผสมผสานที่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการการศึกษาในยุคดิจิทัล ทำการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการศึกษา (Ionita, M. & Asan, D., 2016) ทำให้ไร้ข้อจำกัดในด้านของเวลาหรือสถานที่

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม ผู้วิจัยพบว่า ระบบการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่ 1) ส่วนผู้ใช้งาน คือ บุคลากร เครื่องมือ ขอบข่ายงานการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก 2) ส่วนบริหารงานระบบด้วยกระบวนการ PDCA 3) ส่วนผลลัพธ์ คุณภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามาตรฐานที่ 2 การบริหารและการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ตัวบ่งชี้ที่ 1 การบริหารงานด้านวิชาการ ประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตร (12 ตัวบ่งชี้ 6 ตัวชี้วัดคุณภาพ) การพัฒนาระบบการเรียนรู้ (20 ตัวบ่งชี้ 9 ตัวชี้วัดคุณภาพ) การวัดผลและประเมินผล (15 ตัวบ่งชี้ 4 ตัวชี้วัดคุณภาพ) การประกันคุณภาพการศึกษา (11 ตัวบ่งชี้

6 ตัวชี้วัดคุณภาพ) และประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มระบบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการออกแบบ ด้านประโยชน์ และประสิทธิภาพของแพลตฟอร์ม ข้อมูลและข้อบกพร่องทั้ง 3 ส่วน จะถูกส่งย้อนกลับไปปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น สามารถแสดงองค์ความรู้ใหม่ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม ประกอบด้วย 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) 2) กระบวนการ (Process) 3) ผลลัพธ์ (Output) 4) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) และ 5) บริบท (Context) ซึ่งเกี่ยวข้องกับ บุคลากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานวิชาการ ครูผู้สอนที่อยู่ในสถานศึกษาขนาดเล็ก และแพลตฟอร์มของระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก ที่ประกอบด้วย Website Google drive, Google for Education, Line Application, Facebook ผลการประเมินประสิทธิภาพ

แพลตฟอร์มระบบการการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ด้วยดิจิทัลแพลตฟอร์ม ทั้ง 3 ด้าน โดยผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบการการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก ควรมีการนำดิจิทัลแพลตฟอร์มไปใช้ในการพัฒนาการจัดการสถานศึกษาในกลุ่มงานด้านอื่น ๆ เช่น ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารงานทั่วไป ส่งเสริม เพิ่มเติม ปรับเปลี่ยน และพัฒนา ข้อมูลให้เป็นระบบอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา และนโยบายการศึกษา นอกจากนี้ควรนำดิจิทัลแพลตฟอร์มอื่น ๆ มาร่วมพัฒนาต่อยอดและประยุกต์ใช้ในการศึกษาและสามารถเชื่อมโยงติดต่อกับระบบของหน่วยงานอื่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชื่นหทัย สุริยโสภานันท์. (2563). การพัฒนารูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคคลของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าบนแพลตฟอร์ม. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.
- ทัศพร ปุมสีดา. (2559). การนำเสนอกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระ รุญเจริญ. (2557). การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- นิรันดร์ ตั้งธีระบัณฑิตกุล. (2558). การพัฒนาระบบข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการตรวจสอบ นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารการวิจัยกาสะลองคำ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 9(1), 13-29.
- พนิดา ทรงรัมย์, และคณะ. (2561). การพัฒนาระบบจัดการเรียนการสอนบนเฟซบุ๊ก. วารสารวิชาการการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม คณะเทคโนโลยีสารสนเทศมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม , 5(2), 137-145.
- พันธวิพรต รัชโย. (2558). การพัฒนารูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.

- พิชิตชัย บุปผาโท และปรีชา วิหคโต. (2561). การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการประมาณ
ด้านการปฏิบัติงานของครูผู้ช่วยระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด
ลพบุรี. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 8(2), 36-44.
- มาลัย วงศ์ทิพย์วัฒนา. (2562). แนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กยุคดิจิทัลสู่ความเป็นเลิศ
ของสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท. วารสารวิจัยและพัฒนาวไลย
อลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 14(1), 22-30.
- ราณี ชูขำ และเด่น ชะเนตยิง. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาระดับปฐมวัย
ใน ศตวรรษที่ 21. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน, 6(6), 2787-2801.
- ลักษณะพร ใจดี และชุตินา มุสิกานนท์. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารการศึกษาเพื่อ
พัฒนาเด็กเล็กในศตวรรษที่ 21. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ บริหารศน์, 6(2), 1029-
1939.
- วัชรภัทร นุชอำพันธ์. (2563). การพัฒนาระบบการบริหารงานทดสอบของโรงเรียนทหาร
การเงินโดยใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหาร
การศึกษา. มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. (2564). แผนบริหาร
จัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ปีการศึกษา 2563-2566. พระนครศรีอยุธยา: กลุ่มนโยบาย
และแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ.2562. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 -
2580. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2561). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สุชาติ ทองมา. (2560). รูปแบบภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของ .
ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัย
ราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- Certo, S. C. (2006). Modern management. Upper Saddle River. New jersey: Pearson
Prentice Hall. (8).

- Ionita, M. & Asan, D. (2016). Learning Foreign Languages by Using Mobile Apps. In Roceanu (Ed.), The 12th International Scientific Conference eLearning and Software for Education (pp. 2, pp. 115-120). Bucharest: Carol I National Defence University Publishing House.
- Oprea, M. (2016). Wikispaces Classroom - A Collaborative e-Learning Platform for the Teaching of Physics. In The 12th International Scientific Conference eLearning and Software for Education. Bucharest: Carol I National Defence University Publishing House.

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 198-221

บทความวิจัย

ปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาด
กลางและขนาดย่อมตามพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9)
พ.ศ. 2559*

FACTORS CONDUCIVE TO THE BUSINESS REHABILITATION OF
SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES DEBTORS UNDER THE
BANKRUPTCY ACT (NO9), BE 2016

ฉลองบุรณ์ เพ็งลำ¹Chalongboon Panglum¹¹มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม¹Nakhon Pathom Rajabhat University, Thailand¹Corresponding author E-mail: oede_ee@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และ 2) ศึกษาปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 คน ได้แก่ 1) ผู้ที่ปฏิบัติงานในศาลล้มละลายกลาง และกรมบังคับคดี 2) นักวิชาการ และ 3) ผู้มีส่วนได้เสีย และ การประชุมกลุ่มย่อยที่คัดเลือกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาในรูปแบบพรรณนาและสรุป

* Received 7 November 2022; Revised 23 November 2022; Accepted 26 November 2022

ภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาและอุปสรรคการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ได้แก่ 1.1) คำนิยามของลูกหนี้ 1.2) การกำหนดจำนวนหนี้ขั้นต่ำและขั้นสูง 1.3) การกำหนดให้ผู้ยื่นคำร้องขอให้ฟื้นฟูกิจการต้องแนบแผน 1.4) การเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการ ช้าเกินไป 1.5) ลูกหนี้ไม่มีช่องทางในการฟื้นฟูกิจการ 1.6) การฟื้นฟูกิจการเป็นกระบวนการที่ยุ่งยากและ เสียค่าใช้จ่ายมาก 1.7) กระบวนการฟื้นฟูกิจการไม่มีมาตรการจูงใจเจ้าหนี้ 2) ปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม ได้แก่ 2.1) กำหนดคำนิยามของลูกหนี้ใหม่ 2.2) ยกเลิกการกำหนดจำนวนหนี้ขั้นต่ำและขั้นสูง 2.3) กำหนดทางเลือกให้ลูกหนี้สามารถยื่นภายหลังศาล มีคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการได้ด้วย 2.4) ควรมีหน่วยงานหรือบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นกลไกช่วยเหลือลูกหนี้ 2.5) แก้ไขกฎหมายกรณีที่มีการฟื้นฟูกิจการไม่เป็นผลสำเร็จ ศาลอาจมีคำสั่งให้พิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาด 2.6) ควรมีการประชาสัมพันธ์กฎหมายฟื้นฟูกิจการ

คำสำคัญ: ฟื้นฟูกิจการ, วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, ไม่สามารถชำระหนี้ได้

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the problems and obstacles of business rehabilitation of SMEs and 2) to study the factors conducive to the rehabilitation of SMEs debtors. This research is a qualitative research by analyzing the data from the documents. The tools used are in-depth interviews by selecting a specific sample group. There were 20 key informants which were 1) persons working in the Central Bankruptcy Court and the Legal Execution Department, 2) scholars and 3) the stakeholders in the case. Another research tool is a small group meeting from 10 key informants. The data was analyzed by describing and summarizing the overview. The results of the research were found: 1) Problems and obstacles in business rehabilitation of small and medium-sized enterprise debtors: 1.1) The definition of debtor. 1.2) determination of the minimum and maximum amount of debts. 1.3) requirement of the applicant for business rehabilitation to attach a business rehabilitation plan. 1.4) entering the business rehabilitation process too late 1.5) debtors do not have a way to

rehabilitate their business. 1.6) business rehabilitation is a complicated and costly process. 1.7) The rehabilitation process has no incentives for creditors. 2) Factors conducive to the rehabilitation of small and medium-sized enterprises debtors include: 2.1) determination the definition of new debtors 2.2) repealment the minimum amount of debt and Advanced 2.3) determination the option for the debtor to file a business rehabilitation plan after the court orders the business reorganization. 2.4) there should be an agency or person with expertise as a mechanism to assist debtors. 2.5) amendment the additional legal provisions in the event that the business reorganization is unsuccessful. The court may order the debtor's absolute receivership. 2.6) Business rehabilitation laws should be publicized to be widely distributed.

Keywords: Business Rehabilitation, Small and Medium Enterprises, Inability to Pay

บทนำ

กฎหมายล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 (คณะวิชาการ, 2565) เป็นกฎหมาย ที่สร้างระบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว โดยเป็นกระบวนการที่ดำเนินการรวบรวมและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ เพื่อนำเงินที่ได้จากการจำหน่ายทรัพย์สินไปชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายโดยเท่าเทียมกัน ทั้งมีกลไกที่จะช่วยลูกหนี้ที่สุจริตให้หลุดพ้นจากหนี้ที่อาจขอรับชำระหนี้ได้แล้วเริ่มต้นชีวิตใหม่ แต่เนื่องจากมาตรา 94 (2) แห่งพระราชบัญญัตินี้กล่าวว่า บัญญัติให้เจ้าหนี้ที่ยอมให้ลูกหนี้ ก่อหนี้ขึ้นโดยรู้อยู่แล้วว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวไม่มีสิทธิขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย จึงเป็นเหตุให้ไม่มีสถาบันการเงินหรือเอกชนรายใดยินยอมให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ลูกหนี้ที่ประสบปัญหาสภาพคล่องทางการเงินชั่วคราว ลูกหนี้จึงต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายทั้ง ๆ ที่กิจการของลูกหนี้อยู่ในสภาพที่จะฟื้นฟูได้หากได้รับความช่วยเหลือทางการเงิน จึงได้มีพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 บัญญัติเพิ่มเติมในส่วนของการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้เพื่อช่วยให้ธุรกิจของลูกหนี้ที่ประสบปัญหาทางการเงินยังคงสามารถดำเนินต่อไปได้และสามารถกลับมาเป็นหน่วยทางธุรกิจหน่วยหนึ่งในระบบเศรษฐกิจที่มีความสามารถในการผลิตและแข่งขันได้ อีกทั้งเจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ก็จะได้รับการชำระหนี้มากกว่าการที่จะให้กิจการของลูกหนี้ต้องคำพิพากษา

ให้ล้มละลาย อันจะเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจและการค้าของประเทศต่อไป โดยจำกัดลูกหนี้ที่จะเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการได้มีเพียง 3 ประเภท ได้แก่ บริษัทจำกัด บริษัทมหาชนจำกัด และ นิติบุคคลอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (สหกรณ์เครดิตยูเนียน) และกฎหมายยังกำหนดเงื่อนไขว่าลูกหนี้ จะเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการได้ก็ต่อเมื่อลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว หรือไม่สามารถที่จะชำระหนี้ตามกำหนดได้ และเป็นหนี้เจ้าหนี้คนเดียวหรือหลายคนรวมกันเป็นจำนวนไม่น้อยกว่า 10,000,000 บาท ไม่ว่าหนี้นั้นจะถึงกำหนดโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม ถ้ามีเหตุอันสมควรและมีช่องทางที่จะฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ ดังนั้น หากเป็นเพียงบุคคล คณะบุคคล ห้างหุ้นส่วน นิติบุคคลประเภทอื่น หรือลูกหนี้ที่ประกอบธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs) ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในระบบเศรษฐกิจปัจจุบันและประสบปัญหาขาดสภาพคล่องทางการเงินชั่วคราว จะไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการได้ จึงได้มีการบัญญัติพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559 เพื่อให้ลูกหนี้ซึ่งไม่อยู่ในฐานะที่จะชำระหนี้ได้มีโอกาสได้รับการฟื้นฟูกิจการและไม่ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลาย หากมีช่องทางที่จะฟื้นฟูกิจการได้ (พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 4), 2541)

ข้อมูลจากสำนักส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ สสว. แสดงให้เห็นว่าจำนวนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ณ สิ้นปี 2562 มีจำนวนทั้งสิ้น 3,105,096 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 99.53 ของจำนวนวิสาหกิจทั่วประเทศ โดยเป็นวิสาหกิจรายย่อย (Micro) จำนวนทั้งสิ้น 2,645,048 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 84.79 ของจำนวนวิสาหกิจทั่วประเทศ วิสาหกิจขนาดย่อม (SE) จำนวนทั้งสิ้น 415,722 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 13.33 ของจำนวนวิสาหกิจทั่วประเทศ เป็นวิสาหกิจขนาดกลาง จำนวน 44,290 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 1.42 เมื่อจำแนกตามประเภทการจัดตั้งนั้น สามารถแบ่งได้ 3 ประเภท ได้แก่ นิติบุคคล มีจำนวน 733,334 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 23.62 ส่วนบุคคลและอื่น ๆ มีจำนวน 2,286,326 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 73.63 และวิสาหกิจชุมชน มีจำนวน 85,436 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 2.68 จำนวนการจ้างงานใน SMEs จำนวน 12,060,369 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 69.48 ของการจ้างงานรวมทั้งหมด มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของ SMEs ในปี 2562 มีมูลค่า 5,963,156 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 35.3 ของ GDP รวมทั่วประเทศ มูลค่าการส่งออกของ SMEs มีจำนวน 1,023,712.71 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 13.42 ของมูลค่า การส่งออกทั้งหมด เห็นได้ว่า SMEs มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยและเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของประชากรวัยทำงานเป็น

จำนวนมาก ดังนั้น เมื่อ SMEs ที่ประสบปัญหาทางการเงินสามารถเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการได้ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2563)

การที่พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559 มาตรา 90/9 กำหนดให้ลูกหนี้หมายความว่า ลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดา คณะบุคคล ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด หรือนิติบุคคลอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งประกอบธุรกิจที่มีลักษณะเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือที่จดทะเบียนกับหน่วยงานอื่นของรัฐ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ที่ประกอบธุรกิจที่มีลักษณะเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในทุกรูปแบบขององค์กรธุรกิจ ยกเว้นบริษัทมหาชนจำกัด สามารถเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการได้ โดย SMEs ที่จะเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการได้นั้น จะต้องขึ้นทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) หรือได้จดทะเบียนกับหน่วยงานอื่นของรัฐ เช่น กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ กรมสรรพากร โดยมีหลักเกณฑ์สี่ข้อที่ผู้ร้องขอต้องระบุในคำร้องขอให้ฟื้นฟูกิจการตามมาตรา 90/92 คือ (1) ต้องแสดงให้เห็นว่าลูกหนี้ไม่อยู่ในสถานะที่จะชำระหนี้ได้ (2) เป็นหนี้ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจการ มีจำนวนแน่นอนไม่น้อยกว่า 2,000,000 บาทสำหรับลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดา หรือ 3,000,000 บาท สำหรับลูกหนี้ที่เป็นคณะบุคคล ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัดหรือนิติบุคคลอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และลูกหนี้ที่เป็นบริษัทจำกัดต้องมีหนี้ไม่น้อยกว่า 3,000,000 บาท แต่ไม่ถึง 10,000,000 บาท (3) มีเหตุอันสมควร และ (4) มีช่องทางที่จะฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ (พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9), 2559)

กนก จุลมนต์ ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นประจำกองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา ได้ให้ความเห็นไว้ในคำอธิบายกฎหมายล้มละลายว่า ในการยื่นคำร้องขอต่อศาลให้ฟื้นฟูกิจการ ผู้ร้องขอจะต้องแนบแผนพร้อมหลักฐานแสดงว่าเจ้าหนี้ได้ให้ความเห็นชอบในแผนไม่น้อยกว่าสองในสาม ของจำนวนหนี้ทั้งหมด (ชีพ จุลมนต์ และกนก จุลมนต์, 2561) ซึ่งเป็นหลักการกระบวนการฟื้นฟูกิจการแบบเร่งรัด (Prepackaged Bankruptcy) ของประเทศสหรัฐอเมริกา นำมาประยุกต์ใช้เป็นหลักการสำคัญในการเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการ แต่กระบวนการฟื้นฟูกิจการแบบเร่งรัด (Prepackaged Bankruptcy) ประกอบด้วยกระบวนการพิจารณา 2 ส่วน คือ 1) มีการยื่นแผนมาพร้อมกับคำร้องขอ และ 2) แผนดังกล่าวได้มีการลงมติโดยเจ้าหนี้ทั้งหลายมาแล้ว ก่อนมีการยื่นคำร้องขอ การกำหนดหลักเกณฑ์แบบนี้ ข้อดีคือ ทำให้ระยะเวลา

ในกระบวนการฟื้นฟูกิจการ ก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยแผนลดลง แต่ข้อเสียคือ ทำให้เกิดภาระแก่ผู้ร้องขอที่จะต้องนัดประชุมเจ้าหนี้ของลูกหนี้ด้วยตนเอง โดยไม่มีสภาพบังคับของกฎหมายที่จะสามารถบังคับให้เจ้าหนี้ทั้งหมด เข้าประชุมได้ ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของเจ้าหนี้ทั้งหลาย ซึ่งจะทำให้อำนาจต่อรองในการจัดทำแผนฟื้นฟูกิจการอยู่ในมือของเจ้าหนี้ ประกอบกับการขาดบทบัญญัติในส่วนการขอแก้ไขแผนฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้โดยเฉพาะในส่วนการขยายระยะเวลาดำเนินการ ตามแผนไม่เป็นไปตามความเป็นจริงเชิงพาณิชย์ที่ว่าสภาวะเศรษฐกิจทั้งภายในและภายนอกประเทศอาจมี การเปลี่ยนแปลงได้ จากหลักการที่กฎหมายกำหนดดังกล่าว เมื่อระยะเวลาดำเนินการตามแผนสิ้นสุดลง แต่การฟื้นฟูกิจการยังไม่เป็นผลสำเร็จตามแผน ศาลก็จะมีคำสั่งยกเลิกคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการและเห็นชอบด้วยแผนหรือมีคำสั่งยกเลิกการฟื้นฟูกิจการ อันทำให้ลูกหนี้ต้องออกจากกระบวนการฟื้นฟูกิจการและไม่สามารถได้รับความคุ้มครองจากสภาวะพักการชำระหนี้ เจ้าหนี้แต่ละรายก็จะสามารถบังคับกับลูกหนี้ตามสิทธิของตน อันอาจส่งผลให้ลูกหนี้ต้องล้มละลายในที่สุด ซึ่งจากปัญหาเรื่องเอกสารประกอบการยื่นคำร้องขอ การกำหนดจำนวนหนี้ขึ้นต่ำ ระยะเวลาในการดำเนินการตามแผน และแก้ไขแผนเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ SMEs ประกอบกับข้อมูลสถิติคดีฟื้นฟูกิจการ ของลูกหนี้ SMEs จากศาลล้มละลายกลาง (ชีพ จุลมนต์ และกนก จุลมนต์, 2561) พบว่า ในปี 2559 และ 2560 มีการยื่นคำร้องขอ 5 คดี ศาลไม่รับคำร้องขอ 2 คดี ศาลได้ส่วนแล้วยกคำร้องขอ 1 คดี ศาลมีคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการและเห็นชอบด้วยแผน 2 คดี ปี 2561 มีการยื่นคำร้อง 1 คดี ศาลมีคำสั่งไม่รับคำร้องขอ ปี 2562 มีการยื่นคำร้องขอ 2 คดี ศาลมีคำสั่งไม่รับคำร้องขอทั้ง 2 คดี การยื่นคำร้องขอให้ฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ SMEs จึงมีทั้งสิ้นเพียง 8 คดี จาก SMEs ทั้งหมดในประเทศไทยกว่า 2.8 ล้านราย และกว่า 7,000 รายที่มีปัญหา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจกับกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตามพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559 โดยผู้วิจัยจะทำการศึกษาปัจจัยที่ทำให้การฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไม่ประสบผลสำเร็จและวิธีการในการแก้ไข โดยทำการศึกษาทบทวนแนวคิดและหลักการต่าง ๆ ของต่างประเทศ และนำมาเปรียบเทียบกับของประเทศไทย เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมกับประเทศไทย สามารถนำมาใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดประชุมกลุ่มย่อย คัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง แล้วนำมาเรียบเรียงเป็นความเรียงร้อยแก้วต่อไป

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ที่ปฏิบัติงานในการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ในศาลล้มละลายกลางและกรมบังคับคดี ได้แก่ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ จำนวน 4 คน ผู้อำนวยการสำนักฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน จำนวน 2 คน ผู้พิพากษาศาลล้มละลายกลาง จำนวน 3 คน นิติกรศาลล้มละลายกลาง จำนวน 3 คน นักวิชาการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายล้มละลาย จำนวน 3 คน และผู้มีส่วนได้เสียในคดีฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ได้แก่ เจ้าหนี้หรือทนายความ จำนวน 3 คน ลูกหนี้หรือทนายความ จำนวน 2 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการประชุมกลุ่มย่อย ผู้วิจัยคัดเลือกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 10 ราย ได้แก่ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ นิติกรศาลล้มละลายกลาง นักวิชาการ และเจ้าหนี้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มี 2 แบบ คือ แนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกและ แนวคำถามในการจัดประชุมกลุ่มย่อย การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลโดยการหาความเที่ยงตรงของเนื้อหาแบบสัมภาษณ์ โดยการหาค่า IOC โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พิจารณาลงความเห็น ซึ่งเกณฑ์การพิจารณา IOC มากกว่า 0.5 แสดงว่าข้อคำถามนั้นใช้ได้ แต่ถ้า IOC เท่ากับหรือน้อยกว่า 0.5 แสดงว่าข้อคำถามนั้นไม่ดี จึงควรตัดทิ้งหรือปรับปรุง โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน คือ +1 เมื่อผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหา 0 เมื่อผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่าคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาหรือไม่ และ -1 เมื่อผู้เชี่ยวชาญแน่ใจว่าคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับเนื้อหา

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

3.1 การศึกษาเอกสารทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 20 คน

3.3 การจัดประชุมกลุ่มย่อยจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 10 ราย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล คือ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาในรูปแบบพรรณนา และสรุปแบบภาพรวม

5. ระยะเวลาในการวิจัย 1 ปี

ผลการวิจัย

1. การศึกษาปัญหาและอุปสรรคการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่า

1.1 คำนิยามของลูกหนี้ ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559 มาตรา 90/91 แม้บทนิยามดังกล่าวจะเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ที่ประกอบธุรกิจในหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น บุคคลธรรมดา คณะบุคคล ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สามารถเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการได้ โดยไม่จำกัดประเภทของลูกหนี้ขึ้นอยู่กับบริษัทจำกัด บริษัทมหาชนจำกัด หรือสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 มาตรา 90/1 ก็ตาม แต่ลูกหนี้ดังกล่าวต้องประกอบธุรกิจที่มีลักษณะเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 มาตรา 3 ให้ความหมายของคำว่า วิสาหกิจ คือ กิจการผลิตสินค้า การให้บริการ กิจการค้าส่ง กิจการค้าปลีก หรือกิจการอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา ส่วนการพิจารณาขนาดของวิสาหกิจว่าเป็นขนาดใดนั้นให้พิจารณาจาก 2 ปัจจัย คือ จำนวนการจ้างงานและรายได้รวม และลูกหนี้ต้อง ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือจดทะเบียนกับหน่วยงานอื่นของรัฐ เช่น การจดทะเบียนจัดตั้งองค์กรทางธุรกิจกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ กิจการที่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มหรือภาษีธุรกิจเฉพาะกับกรมสรรพากร จึงจะเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟู

กิจการตามหมวด 3/2 ได้ ดังนั้น แม้พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559 จะเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ที่ประกอบธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลสามารถเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการได้ก็ตาม แต่ลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่จะเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการได้นั้นต้องเป็นกิจการที่ผลิตสินค้า กิจการให้บริการ กิจการ ค้าส่ง กิจการค้าปลีก ซึ่งเป็นการให้นิยามที่ครอบคลุมทั้งหมดของกิจการของ SMEs ในประเทศไทย แต่การพิจารณาขนาดของวิสาหกิจจากการจ้างงานหรือรายได้รวมนั้นอาจส่งผลให้ SMEs ที่ไม่เข้าเงื่อนไขของกฎหมาย หรือที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ ไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการได้ ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 12 ว่า

“การที่จะให้ SMEs ไปขึ้นทะเบียนนั้น ถ้าคนใช้คอมพิวเตอร์เป็นอาจมองว่าขั้นตอนง่าย แต่ผู้ประกอบการบางคนใช้คอมพิวเตอร์ไม่เป็น จึงไม่สามารถลงทะเบียนได้ แต่กิจการก็เข้าลักษณะเป็น SMEs ด้วยการผลิต การค้า หรือการบริการ กฎหมายจึงไม่ควรกำหนดประเภทของ SMEs โดยกำหนดจากจำนวนคนหรือจำนวนผลประกอบการ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 12, 2565)

1.2 การกำหนดจำนวนหนี้ขึ้นต่ำและขึ้นสูง ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559 มาตรา 90/92 มีการกำหนดจำนวนหนี้ขึ้นต่ำ จำนวน 2,000,000 บาท สำหรับลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดา และ 3,000,000 บาท สำหรับลูกหนี้ที่เป็นคณะบุคคล ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือนิติบุคคลอื่น ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ส่วนลูกหนี้ที่เป็นบริษัทจำกัดมีการจำกัดทั้งจำนวนหนี้ขึ้นต่ำ (3,000,000 บาท) และขึ้นสูง (10,000,000 บาท) ไว้ ส่งผลให้ SMEs ที่มีจำนวนหนี้ไม่ถึงจำนวนหนี้ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ SMEs ดังกล่าวก็ไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการได้ หรือ SMEs ที่ดำเนินกิจการในรูปแบบของบริษัทจำกัด และมีจำนวนหนี้เกิน 10,000,000 บาท ไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการตามหมวด 3/2 ได้ แต่ต้องไปเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการตามหมวด 3/1 แทน ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนมากกว่าและค่าใช้จ่ายสูงกว่ากระบวนการฟื้นฟูกิจการตามหมวด 3/1 เพิ่มเติมโดยมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 ซึ่งเป็นเวลา 20 กว่าปีมาแล้ว แต่ยังไม่มีการปรับเปลี่ยนจำนวนเงินตามอัตราเงินเฟ้อแต่อย่างใด ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3 ว่า

“ควรขยายเพดานหนี้ชั้นสูง ไม่ควรจำกัดแค่ 10,000,000 บาท เพราะมีลูกหนี้ 2 รายที่ยื่นคำขอฟื้นฟูกิจการเข้ามา แต่ปรากฏว่ามีหนี้เกิน ศาลจึงไม่รับคำร้องขอฟื้นฟูกิจการไว้พิจารณา ลูกหนี้ต้องไปยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ตามหมวด 3/1 ซึ่งมีขั้นตอนมากกว่าและค่าใช้จ่ายสูงกว่า” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3, 2564)

1.3 เอกสารประกอบการยื่นคำร้องขอ ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559 มาตรา 90/95 วรรคสอง กำหนดให้ผู้ยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการตามหมวด 3/2 จะต้องแนบแผนพร้อมหลักฐานแสดงว่าเจ้าหนี้ได้ให้ความเห็นชอบในแผนไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนหนี้ทั้งหมด ซึ่งถือเป็นอุปสรรค ที่สำคัญในการยื่นคำร้องขอให้ฟื้นฟูกิจการของ SMEs ประการแรก คือ SMEs ส่วนใหญ่จะมีผู้มีส่วนในการบริหารจัดการเพียงคนเดียว หรือการดำเนินธุรกิจเป็นไปในรูปแบบของธุรกิจครอบครัว ต่างจากบริษัท ขนาดใหญ่ที่มีรูปแบบการบริหารจัดการแบ่งเป็นฝ่ายหรือแผนกต่าง ๆ ซึ่งมีผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ในแต่ละด้านช่วยในการบริหารจัดการ เช่น บัญชี กฎหมาย การเงิน การตลาด SMEs จึงไม่สามารถเขียนแผนฟื้นฟูกิจการได้ ประการที่สอง นอกจากเขียนแผนฟื้นฟูกิจการแล้ว SMEs ยังต้องทำการประชุมเจ้าหนี้เพื่อให้ความเห็นชอบด้วยแผนเอง และเจ้าหนี้ต้องให้ความเห็นชอบด้วยแผนไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนหนี้ทั้งหมดอีกด้วย ต่างจากกระบวนการฟื้นฟูกิจการตามหมวด 3/1 ที่กำหนดให้มีการยื่นคำร้องขอให้ฟื้นฟูกิจการเข้ามาก่อน เมื่อศาลสั่งรับคำร้องขอแล้ว ลูกหนี้จะได้รับประโยชน์จากสถานะพักการชำระหนี้ (automatic stay) ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 มาตรา 90/12 หลังจากนั้นจึงมีการตั้งผู้ทำแผน เพื่อจัดทำแผนฟื้นฟูกิจการ จะเห็นได้ว่ากระบวนการฟื้นฟูกิจการตามหมวด 3/2 ลดขั้นตอนของกระบวนการฟื้นฟูกิจการตามหมวด 3/1 ไป แต่เป็นการเพิ่มขั้นตอนให้แก่ SMEs ก่อนเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการตามหมวด 3/2 และในระหว่างที่ SMEs จัดทำแผนฟื้นฟูกิจการและประชุมเจ้าหนี้ SMEs ก็ไม่ได้รับความคุ้มครองจากสถานะพักการชำระหนี้ด้วย ประการที่สาม การกำหนดให้เจ้าหนี้ต้องให้ความเห็นชอบด้วยแผนไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนหนี้ทั้งหมดเป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ เนื่องจากเจ้าหนี้รายใหญ่ ของ SMEs เกือบทั้งหมดเป็นสถาบันการเงิน อำนาจในการต่อรองหรืออำนาจในการกำหนดเงื่อนไขในแผน จึงตกเป็นของเจ้าหนี้ เจ้าหนี้ที่เป็นสถาบันการเงินส่วนใหญ่เป็นเจ้าหนี้ที่มีหลักประกันจึงไม่เห็นความจำเป็นในการเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการ เพราะสามารถบังคับชำระหนี้เอาจับทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน ได้อยู่แล้ว มติสองในสามของจำนวนหนี้คิดจากฐานของเจ้าหนี้ทั้งหมด โดยคิดรวม

จำนวนหนี้ของเจ้าหนี้ ที่ไม่มาร่วมประชุมเจ้าหนี้ด้วย ต่างจากกระบวนการฟื้นฟูกิจการตามหมวด 3/1 ที่คิดมติสองในสามจากจำนวนหนี้ของเจ้าหนี้ที่เข้าร่วมประชุมเท่านั้น ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้บริษัทขนาดใหญ่สามารถเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการตามหมวด 3/1 ได้สำเร็จผลนั้น เนื่องมาจากบริษัทขนาดใหญ่มีการจ้างทั้งบริษัทปรึกษาทางการเงินและบริษัทที่ปรึกษาทางกฎหมาย โดยบริษัทที่ปรึกษาทางการเงิน จะวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการฟื้นฟูกิจการ ประเมินราคาทรัพย์สิน เขียนแผนฟื้นฟูกิจการหาแนวทางในการเจรจากับเจ้าหนี้ หลังจากนั้นบริษัทที่ปรึกษาทางกฎหมายจะมารองรับกระบวนการทางกฎหมายต่อไป แต่ SMEs เจ้าหนี้ทั้งหมดมีจำนวนน้อย หากจะดำเนินการจ้างบริษัทเหล่านี้มาช่วยเหลืออาจไม่คุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 9 ว่า

“ผู้ประกอบการ SMEs ส่วนใหญ่ไม่ได้บริหารธุรกิจเป็นเชิงระบบ จึงไม่มีความเข้าใจในเรื่องของการเขียนแผนฟื้นฟูกิจการที่จะนำไปเจรจาทอรองกับเจ้าหนี้ เพื่อให้เห็นว่ามีศักยภาพเพียงพอที่จะชำระหนี้ได้ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เจ้าหนี้ไม่ให้ความเห็นชอบกับแผน ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 9, 2564)

1.4 SMEs เข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการตามหมวด 3/2 ข้างเกินไป ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559 มาตรา 90/92 กำหนดหลักเกณฑ์ให้ลูกหนี้ที่ไม่อยู่ในสถานะที่จะชำระหนี้ได้ เช่น ผิดนัดชำระหนี้เจ้าหนี้รายใดรายหนึ่ง มีกระแสเงินสดไม่พอชำระหนี้ สามารถยื่นคำร้องขอต่อศาลให้มีการฟื้นฟูกิจการตามหมวด 3/2 ได้ เพื่อให้ SMEs สามารถเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการได้เร็วขึ้น ส่งผลต่อโอกาสในการฟื้นฟูกิจการได้สำเร็จได้มากกว่าที่จะรอให้ถึงขั้นมีหนี้สินล้นพ้นตัวหรือมีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สิน แต่ปรากฏว่าลูกหนี้ที่เป็น SMEs ส่วนใหญ่กว่าจะเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการก็เข้าขั้นวิกฤตแล้ว เช่น มีการปรับโครงสร้างกับเจ้าหนี้แล้วไม่สามารถชำระหนี้ได้ เจ้าหนี้ฟ้องคดีแพ่งเรียกให้ชำระหนี้ลูกหนี้ ถูกยึดทรัพย์ตามหมายบังคับคดีแล้ว การฟื้นฟูกิจการจึงไม่อาจกระทำได้ ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 8 ว่า

“กิจการของลูกหนี้ที่อยู่ในสภาพที่ไม่สามารถจะเยียวยาได้ บางกรณีอยู่ระหว่างถูกยึดสถานประกอบการเพื่อ ขายทอดตลาด จึงเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการ โดยก่อนที่จะยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการได้จะต้องใช้ระยะเวลา ในการเขียนแผนฟื้นฟูกิจการและประชุมเจ้าหนี้ เพื่อให้ความเห็นชอบด้วยแผน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 8, 2564)

1.5 SMEs ไม่มีช่องทางในการฟื้นฟูกิจการ ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559 มาตรา 90/92 กำหนดหลักเกณฑ์ให้ลูกหนี้ต้องมีช่องทางในการฟื้นฟูกิจการ จึงจะสามารถยื่น คำร้องขอต่อศาลให้มีการฟื้นฟูกิจการได้ แต่เหตุที่มีการยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการเข้ามาเนื่องจากมีโครงการเงินทุนพลิกฟื้นวิสาหกิจขนาดย่อม ของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนแก่กลุ่มผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจแต่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้สามารถประกอบธุรกิจต่อไปได้ โดยมีเงื่อนไขให้ผู้ประกอบการต้องผ่านการวินิจฉัยเชิงลึกจากโครงการปรับแผนธุรกิจและ เพิ่มขีดความสามารถ SMEs และได้ทำการปรับโครงสร้างหนี้จากสถาบันการเงินเจ้าหนี้เดิมหรือเป็นผู้ที่ได้ยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการต่อศาล โครงการให้กู้ยืมเงินรายละไม่เกินหนึ่งล้านบาท ระยะเวลาผ่อนชำระ 7 ปี ปลดหนี้ต้น 2 ปี ไม่มีดอกเบี้ย ไม่มีหลักประกัน SMEs ที่สนใจเงินดังกล่าว จึงยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการต่อศาลเข้ามา 5 คดี ในปี 2559 และ 2560 ศาลไม่รับคำร้องขอ 2 คดี ศาลได้สวนและยกคำร้องขอ 1 คดี และศาลได้มีคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการและเห็นชอบด้วยแผน 2 คดี ซึ่งต่อมาทั้ง 2 คดี ดังกล่าวก็ฟื้นฟูกิจการไม่สำเร็จ เนื่องจากเงินทุนดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ SMEs ที่มีช่องทางในการดำเนินธุรกิจ แต่เข้าไม่ถึงแหล่งเงินทุนให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ เมื่อมีเงินทุนก็สามารถต่อยอดธุรกิจได้ แต่ SMEs นำเงินทุนที่ได้ไปชำระหนี้ ที่ค้างชำระ กิจการจึงไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 8 ว่า

“ลูกหนี้เข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการด้วยความหวังว่าจะนำเงินทุนสนับสนุนจำนวนหนึ่งล้านบาทไปชำระหนี้ที่ค้างชำระ แต่เจตนารมณ์ของโครงการต้องการให้นำเงินหนึ่งล้านบาทไปต่อยอดในการดำเนินธุรกิจ เมื่อธุรกิจสามารถดำเนินต่อไปได้ ลูกหนี้ก็จะไม่มีเงินไปชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 8, 2564)

1.6 การเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการตามหมวด 3/2 เป็นการกระบวนการที่ยุ้งยากและค่าใช้จ่ายสูงกว่าการปรับโครงสร้างหนี้กับเจ้าหนี้โดยตรง เนื่องจาก SMEs ส่วนใหญ่

มีหนี้ไม่เกิน 10 ล้านบาท เจ้าหนี้มีจำนวนน้อย โดยเจ้าหนี้ส่วนมากจะเป็นคู่ค้าทางธุรกิจกับสถาบันการเงิน หาก SMEs ขาดสภาพคล่อง ยังสามารถใช้วิธีการเจรจาเพื่อขอปรับโครงสร้างหนี้กับสถาบันการเงิน หากเจรจากันได้ SMEs ก็สามารถชำระหนี้ตามสัญญาที่ปรับโครงสร้างหนี้ได้เลย ซึ่งกระบวนการไม่ยุ่งยากและค่าใช้จ่ายน้อยกว่า แต่หาก SMEs เลือกใช้การเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการตามหมวด 3/2 SMEs ต้องเขียนแผนฟื้นฟูกิจการ จัดประชุมเจ้าหนี้เพื่อให้ความเห็นชอบด้วยแผน แล้วจึงไปยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการต่อศาล ซึ่งมีทั้งขั้นตอนทางกฎหมายและกระบวนการทางศาล หากต้องการที่ปรึกษาทางกฎหมายอาจก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายทั้ง SMEs และเจ้าหนี้ หากกิจการไม่สามารถดำเนินต่อไปได้จริง SMEs ขนาดเล็กพร้อมที่จะหยุดการดำเนินกิจการแล้วไปเริ่มกิจการใหม่มากกว่าการเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการตามหมวด 3/2 เว้นแต่ SMEs นั้นจะมีชื่อเสียงของกิจการ หรือมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน หรือมูลค่าของเครื่องหมายการค้าที่สูงจนคุ้มค่าแก่การฟื้นฟูกิจการ ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 13 ว่า

“SMEs โดยเฉพาะขนาดเล็กพร้อมที่จะหยุดการดำเนินกิจการ เพราะไม่มีประวัติยาวนาน นอกจากจะเป็น SMEs ขนาดเล็กที่ยับไปเป็นขนาดกลาง และพัฒนาไปเป็นขนาดย่อม แต่ถ้าเป็น SMEs ขนาดเล็ก ดำเนินกิจการไม่ไหว ก็เลิกกิจการเดิม แล้วไปประกอบกิจการใหม่” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 13, 2565)

1.7 กฎหมายไม่มีมาตรการจูงใจเพื่อให้เจ้าหนี้โดยเฉพาะสถาบันการเงินเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการตามหมวด 3/2 เจ้าหนี้ของ SMEs ส่วนใหญ่เป็นสถาบันการเงินและมีทรัพย์สินของลูกหนี้ เป็นหลักประกัน แม้เจ้าหนี้จะไม่เข้ากระบวนการฟื้นฟูกิจการ ก็สามารถบังคับชำระหนี้กับทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันได้ กฎหมายจึงควรมีมาตรการจูงใจทั้งทางบวกและทางลบเพื่อให้เจ้าหนี้เห็นความสำคัญในการเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมายคล้ายกับกระบวนการฟื้นฟูกิจการตามหมวด 3/1 เช่น เมื่อระยะเวลาดำเนินการตามแผนสิ้นสุดลง แต่การฟื้นฟูกิจการยังไม่สำเร็จตามแผน ศาลอาจมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดได้โดยเจ้าหนี้ไม่ต้องไปฟ้องลูกหนี้เป็นคดีล้มละลายคดีใหม่ (มาตรา 90/70 วรรคสอง) การกำหนดให้สถานะ พักการชำระหนี้มีผลนับแต่วันที่ศาลรับคำร้องไว้พิจารณา การไม่นับรวมจำนวนหนี้ของเจ้าหนี้ที่ไม่มาประชุมเพื่อลงมติเห็นชอบด้วยแผน ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 14 ว่า

“เจ้าหนี้ไม่เห็นประโยชน์ของการเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการที่มีขั้นตอนที่ยุ่งยาก ลูกหนี้ต้องทำแผน จัดประชุมเจ้าหนี้เพื่อให้ความเห็นชอบ ด้วยแผน และต้องนำแผนไปเสนอ ศาล ซึ่งหากลูกหนี้มาเจรจากับเจ้าหนี้ก็สามารถทำสัญญาปรับโครงสร้างหนี้กันได้เลย ซึ่งมีขั้นตอนและใช้เวลาน้อยกว่ามาก” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 14, 2565)

2. การศึกษาปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่า

2.1 กำหนดคำนิยามของลูกหนี้ที่เป็น SMEs ใหม่ว่าหมายถึง ลูกหนี้ที่เป็น บุคคลธรรมดา คณะบุคคล ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด หรือนิติบุคคลอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวงซึ่งประกอบธุรกิจ เพื่อให้ลูกหนี้ที่ประกอบธุรกิจ เข้าลักษณะเป็น SMEs ที่ประสบปัญหาทางการเงินมีโอกาสเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการได้ ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 12 ว่า

“กฎหมายควรเปิดกว้างขึ้น ลูกหนี้ไม่จำเป็นต้องขึ้นทะเบียน หากลูกหนี้ประกอบธุรกิจ เข้าลักษณะเป็น SMEs ก็สามารถเข้าสู่กระบวนการได้เลย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 12, 2565)

2.2 การเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการไม่ควรมีการกำหนดจำนวนหนี้ขั้นต่ำ และ SMEs ที่เป็นบริษัทจำกัด ควรยกเลิกเพดานหนี้ขั้นสูง SMEs ทุกรายหากมีความประสงค์ที่จะดำเนินธุรกิจต่อไป แม้จะมีหนี้ จำนวนเล็กน้อยหรือมีหนี้จำนวนมาก ควรได้รับโอกาส ในการเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการตามหมวด 3/2 ได้ โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องจำนวนหนี้ ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 12 ว่า

“การกำหนดเพดานหนี้สูงจำนวน 10 ล้านบาท อ้างอิงจากหมวด 3/1 ซึ่งกำหนดไว้ ตั้งแต่ พ.ศ. 2541 ซึ่งปัจจุบันค่าของเงินเปลี่ยนแปลงไปมาก จึงควรมีการกำหนดเพดานหนี้ใหม่ โดยอ้างอิงจากค่าเงินในปัจจุบัน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 12, 2565)

2.3 การกำหนดให้มีการเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการในรูปแบบต่าง ๆ โดย เปิดทางเลือกให้ลูกหนี้ที่เป็น SMEs สามารถยื่นคำร้องขอพร้อมแผนซึ่งที่ประชุมเจ้าหนี้ลงมติ เห็นชอบตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว หรือจะยื่นแผนภายหลังศาลมีคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการแล้วก็ได้

เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ SMEs ที่ไม่มีความพร้อมและความสามารถในการจัดทำแผนและประชุมเจ้าหน้าที่ก่อนยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการ สามารถเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการได้ ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 11 ว่า

“การฟื้นฟูกิจการควรมี 2 รูปแบบ หากลูกหนี้ มีความพร้อมที่จะเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการ สามารถทำแผน เปรียบกับเจ้าหน้าที่ได้ ก็สามารถยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการมาพร้อม กับแผน แต่หากลูกหนี้ไม่มีแผนก็สามารถยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการได้เช่นกัน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คนที่ 11, 2565)

2.4 ควรมีหน่วยงานหรือบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นกลไกในการช่วยเหลือลูกหนี้ ที่เป็น SMEs ในการเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการ เพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการฟื้นฟูกิจการ ถ้าเห็นความเป็นไปได้ ควรให้ความช่วยเหลือลูกหนี้ ในการจัดทำแผนและการตกลงเจรจาระหว่างเจ้าหน้าที่และลูกหนี้ คล้ายกับคดีผู้บริโภคที่มี เจ้าพนักงานคดีผู้บริโภคให้ความช่วยเหลือในการดำเนินคดีผู้บริโภค เนื่องจากลูกหนี้ ที่เป็น SMEs มีข้อจำกัดในเรื่องของความรู้ความสามารถและต้นทุนค่าใช้จ่าย หากให้ SMEs ไปจ้างบริษัท ที่ปรึกษาทางการเงินหรือกฎหมายเองค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นอาจไม่คุ้มกับจำนวนหนี้ทั้งหมดของ กิจการ ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4 ว่า

“ควรมีกลไกในการช่วยเหลือ SMEs โดยเป็นที่ปรึกษาทั้งทางการเงิน ธุรกิจและ กฎหมาย ในการหาแหล่งเงินทุน วิเคราะห์ความเป็นไปได้ของกิจการ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4, 2564)

2.5 แก้ไขบทบัญญัติในหมวด 3/2 มาตรา 90/116 วรรคสอง ให้เหมือนกับใน หมวด 3/1 มาตรา 90/70 วรรคสอง เมื่อระยะเวลาตามแผนสิ้นสุดลง แต่การฟื้นฟูกิจการ ยังไม่เป็นผลสำเร็จตามแผน ถ้าศาลเห็นสมควรให้ลูกหนี้ล้มละลายให้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของ ลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าศาลไม่เห็นสมควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ก็ให้มีคำสั่งยกเลิกการฟื้นฟูกิจการ ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 10 ว่า

“หากการฟื้นฟูฟูกิจการ ไม่สำเร็จตามแผน ลูกหนี้ต้องเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย เพื่อให้มีการบังคับเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ โดยไม่ต้องฟ้องคดีล้มละลายใหม่ อาจจูงใจให้เจ้าหนี้เข้าสู่กระบวนการมากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 10, 2564)

2.6 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประชาสัมพันธ์กฎหมายเรื่องการฟื้นฟูฟูกิจการของลูกหนี้ ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เป็นที่ยอมรับหลาย SMEs ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ด้านกฎหมายและ ไม่รู้จักกฎหมายฟื้นฟูฟูกิจการเลย หาก SMEs รู้จักกฎหมายฟื้นฟูฟูกิจการมากขึ้นและมีความประสงค์จะดำเนินธุรกิจต่อไป อาจส่งผลให้ SMEs เลือกเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูฟูกิจการมากขึ้นก็เป็นได้ ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 14 ว่า

“การประชาสัมพันธ์อาจจะยังไม่ถึงกลุ่มเป้าหมาย กฎหมายฟื้นฟูฟูกิจการของ SMEs เริ่มบังคับใช้แล้ว แต่ลูกหนี้ไม่รู้จักกฎหมายเลย โดยเฉพาะพ่อค้าแม่ค้าที่ประกอบธุรกิจเอง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 14, 2565)

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคการฟื้นฟูฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เห็นได้ว่า

1.1 คำนิยามของลูกหนี้ที่กำหนดเงื่อนไขให้ลูกหนี้ต้องขึ้นทะเบียนกับสำนักส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมหรือจดทะเบียนกับหน่วยงานอื่นของรัฐ ส่งผลให้ลูกหนี้ที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูฟูกิจการตามหมวด 3/2 ได้ โดยรายงานของคณะกรรมการสถาบันเพื่อการศึกษากฎหมายล้มละลายแห่งสหรัฐอเมริกา เพื่อศึกษาการปฏิรูปกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการฟื้นฟูฟูกิจการของลูกหนี้ ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคำนิยามของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยพิจารณาจากทรัพย์สินหรือหนี้สินของลูกหนี้ ที่ประกอบธุรกิจรวมกันไม่เกิน 10 ล้านดอลลาร์ (American Bankruptcy Institute, 2014) และการฟื้นฟูฟูกิจการสำหรับบุคคลธรรมดาที่มีหนี้สินจำนวนน้อยของประเทศญี่ปุ่นก็เปิดโอกาสให้ลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาที่มีจำนวนหนี้สินไม่เกินหรือหนี้สินรวมกันไม่เกิน 50 ล้านเยน ยื่นคำร้องขอฟื้นฟูฟูกิจการได้ (Sugiyama, E., n.d.)

1.2 การกำหนดจำนวนหนี้ขั้นต่ำและขั้นสูง ส่งผลให้ลูกหนี้ที่ประกอบธุรกิจเข้าลักษณะเป็น SMEs แต่มีหนี้ไม่ถึงจำนวนหนี้ขั้นต่ำหรือมีหนี้เกินกว่าจำนวนหนี้ขั้นสูงไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการได้ สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของคณะกรรมการการศึกษากฎหมายล้มละลายแห่งสหรัฐอเมริกาและการฟื้นฟูกิจการสำหรับบุคคลธรรมดาที่มีหนี้สินจำนวนน้อยของประเทศญี่ปุ่นไม่มีการกำหนดจำนวนหนี้ขั้นต่ำ มีแต่การกำหนดจำนวนหนี้ขั้นสูง นอกจากนี้คณะกรรมการการศึกษากฎหมายล้มละลายแห่งสหรัฐอเมริกายังเสนออีกว่า หากลูกหนี้มีจำนวนหนี้มากกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สามารถยื่นคำร้อง เพื่อขอรับการปฏิบัติอย่างลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้ (American Bankruptcy Institute, 2014)

1.3 การที่กระบวนการฟื้นฟูกิจการตามหมวด 3/2 ของประเทศไทยกำหนดให้ผู้ยื่นคำร้องขอให้ฟื้นฟูกิจการต้องแนบแผนพร้อมด้วยหลักฐานที่แสดงว่าเจ้าหนี้ให้ความเห็นชอบในแผนไม่น้อยกว่าสองในสาม ของจำนวนหนี้ทั้งหมด เป็นอุปสรรคสำคัญของ SMEs ในการยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการ ซึ่งการยื่นคำร้อง ขอฟื้นฟูกิจการมาพร้อมกับแผนเป็นการนำเอาหลักการของกระบวนการฟื้นฟูกิจการแบบเร่งรัด (Prepacked Bankruptcy) ของประเทศสหรัฐอเมริกามาปรับใช้ (เอื้อน ขุนแก้ว, 2563) ซึ่งการยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการด้วยความสมัครใจของลูกหนี้ในหมวด 11 (Chapter 11) ลูกหนี้จะยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการแบบทั่วไป คือ ยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการก่อนแล้วจึงจัดทำแผนเพื่อให้เจ้าหนี้และศาลยอมรับต่อไปหรือลูกหนี้จะใช้กระบวนการฟื้นฟูกิจการแบบเร่งรัด คือ ลูกหนี้จะตกลงกับเจ้าหนี้เพื่อจัดทำแผนก่อนยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการก็ได้ (Cornell Law School, 1992) กฎหมายของประเทศญี่ปุ่นกำหนดให้มีกระบวนการฟื้นฟูกิจการ ในรูปแบบต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูกิจการทางแพ่ง ค.ศ. 1999 สำหรับลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เช่น การฟื้นฟูกิจการอย่างง่าย การฟื้นฟูกิจการโดยสมัครใจ และการฟื้นฟูกิจการสำหรับบุคคลธรรมดาที่มีหนี้สินจำนวนน้อย (Sugiyama, E., n.d.) กฎหมายฟื้นฟูกิจการของประเทศไทยยังไม่เปิดโอกาสให้ลูกหนี้ประเภทบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการได้ (พิจิตรา สุทธิเกษม, 2560)

1.4 พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559 มาตรา 90/92 กำหนดหลักเกณฑ์แรกที่ลูกหนี้ จะเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการได้ คือ ลูกหนี้ที่ไม่อยู่ในสถานะที่จะชำระหนี้ได้ ซึ่งเป็นหลักสากลเพื่อให้ลูกหนี้มีโอกาสในการฟื้นฟูกิจการได้สำเร็จ แต่ SMEs ที่เป็นบุคคลธรรมดาเข้าสู่กระบวนการเมื่อสถานการณ์ทางการเงินเข้าขั้นวิกฤติแล้ว การฟื้นฟูกิจการ

กิจการจึงไม่สามารถกระทำได้ ซึ่ง SMEs เป็นหน่วยธุรกิจที่มีจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย โดยวิสาหกิจรายย่อยมีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 84.8 รองลงมา คือ วิสาหกิจขนาดย่อม ร้อยละ 13.3 และวิสาหกิจขนาดกลาง ร้อยละ 1.4 เมื่อพิจารณาถึงสถานการณ์จัดตั้งมีเพียงจำนวนหนึ่ง ในสี่เท่านั้น ที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ส่วนอีกสามในสี่มีสถานะเป็นบุคคลธรรมดาและวิสาหกิจชุมชน SMEs ที่เป็นบุคคลธรรมดา (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม, 2564)

1.5 พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559 มาตรา 90/92 กำหนดหลักเกณฑ์ให้ลูกหนี้ต้องมีช่องทางในการฟื้นฟูกิจการ จึงจะสามารถยื่นคำร้องขอต่อศาลให้มีการฟื้นฟูกิจการได้ แต่เหตุผลหลักที่ SMEs ยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการก็เนื่องมาจากต้องการเงินทุนจากโครงการพลิกฟื้นวิสาหกิจขนาดย่อมของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อนำเงินไปชำระหนี้ที่ค้างชำระ โดยไม่มีความประสงค์ที่จะดำเนินธุรกิจต่อไป การฟื้นฟูกิจการจึงไม่ประสบผลสำเร็จ รายงานของคณะกรรมการการทบทวนกฎหมายล้มละลายแห่งชาติ แบ่งกิจการขนาดเล็กเป็น 2 ประเภท คือ กิจการขนาดเล็กจำนวนน้อยที่สามารถฟื้นฟูกิจการต่อไปได้ และกิจการขนาดเล็กจำนวนมากที่ไม่สามารถฟื้นฟูกิจการได้ การปฏิรูปควรมุ่งเน้นไปที่การเพิ่มโอกาสในการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่อาจประสบผลสำเร็จ และลดระยะเวลาของลูกหนี้ที่ไม่ประสบผลสำเร็จใน Chapter 11 (American Bankruptcy Institute, 2014)

1.6 การฟื้นฟูกิจการ ตามหมวด 3/2 เป็นกระบวนการที่ยุ่งยากและค่าใช้จ่ายสูงกว่าการปรับโครงสร้างหนี้กับเจ้าหนี้ จึงไม่จูงใจให้ทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้เข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตามแนวทางการร่างกฎหมายของคณะกรรมการการว่าด้วยกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (UNCITRAL) เจือใจในการเข้าสู่กระบวนการต้องง่ายและประหยัด เพื่อหลีกเลี่ยงกระบวนการที่มีภาระค่าใช้จ่ายมากจนบั่นทอนแรงจูงใจในการเริ่มกระบวนการ (คณะกรรมการการว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ, 2550)

1.7 กฎหมายไม่มีมาตรการจูงใจเพื่อให้เจ้าหนี้เข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการ ตามหมวด 3/2 การเจรจาและจัดทำแผนนอกกระบวนการของศาลเป็นการดำเนินการโดยอิสระระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ เจ้าหนี้จึง ไม่เลือกที่จะเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการ กฎหมายจึงควรมีมาตรการคุ้มครองเจ้าหนี้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมและมีมาตรการคุ้มครองชั่วคราวให้ลูกหนี้ที่อยู่ระหว่างการเจรจาและจัดทำแผน (ลีลาชนก สงวนรักศักดิ์, 2556)

2. จากการศึกษาปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและ ขนาดย่อม เห็นได้ว่า

2.1 กำหนดค่านายมของลูกหนี้ที่เป็น SMEs ใหม่ โดยตัดส่วนการขึ้นทะเบียนกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมหรือการจดทะเบียนกับหน่วยงานอื่นของรัฐออกไป เพื่อเปิดโอกาสให้ลูกหนี้ที่เป็น SMEs แต่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนหรือจดทะเบียนไว้สามารถเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการได้

2.2 การกำหนดจำนวนหนี้ ควรเป็นไปตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการธิการสถาบันเพื่อการศึกษากฎหมายล้มละลายแห่งสหรัฐอเมริกาและกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นที่มีหลักการคล้ายคลึงกัน คือ ไม่มีการกำหนดจำนวนหนี้ขั้นต่ำ มีแต่การกำหนดจำนวนหนี้ขั้นสูง อีกทั้งหากลูกหนี้มีจำนวนหนี้สูงกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ ลูกหนี้ก็สามารถยื่นคำร้องขอให้ได้รับการปฏิบัติอย่างลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและ ขนาดย่อมได้ การไม่มีหลักเกณฑ์เรื่องจำนวนหนี้ขั้นต่ำมีผลให้กิจการของลูกหนี้มีโอกาสได้รับการแก้ไขปัญหาทางการเงินตั้งแต่สภาพปัญหาไม่หนักหนามากนัก (สหธน รัตนไพจิตร และคณะ, 2559)

2.3 กำหนดให้มีการเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการในรูปแบบต่าง ๆ สำหรับลูกหนี้ที่เป็น SMEs กล่าวคือ ลูกหนี้จะยื่นคำร้องขอฟื้นฟูกิจการพร้อมแผนหรือจะยื่นแผนภายหลังเมื่อศาลมีคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการแล้วก็ได้ คล้ายกับกฎหมายฟื้นฟูกิจการของประเทศไทยและญี่ปุ่น (วรเมธ ชาตินักรบ, 2560)

2.4 ควรมีบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเพื่อให้ความช่วยเหลือลูกหนี้ที่เป็น SMEs ในการเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการ คณะกรรมการธิการสถาบันเพื่อการศึกษากฎหมายล้มละลายแห่งสหรัฐอเมริกาเสนอหลักการว่า เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของรัฐ ลูกหนี้ที่มีอำนาจจัดการกิจการและทรัพย์สิน หรือผู้มีส่วนได้เสียสามารถยื่นคำร้องขอให้มีการแต่งตั้งบุคคลที่เป็นกลางเกี่ยวกับกองทรัพย์สินของลูกหนี้ (estate neutral) ซึ่งมีอำนาจให้คำแนะนำลูกหนี้ที่มีอำนาจจัดการกิจการและทรัพย์สินเกี่ยวกับธุรกิจและการเงินของลูกหนี้ รวมถึงรายละเอียดของแผนและการเจรจาต่อรองเกี่ยวกับแผน เพื่อควบคุมต้นทุนและเพิ่มความมั่นใจ อัตราค่าธรรมเนียมสำหรับบุคคลที่เป็นกลางเกี่ยวกับกองทรัพย์สินของลูกหนี้ อาจขึ้นอยู่กับขนาดของคดีหรือจำนวนเงินที่แบ่งให้เจ้าหนี้อีกด้วย (American Bankruptcy Institute, 2014) และศาลควรมีดุลพินิจในการพิจารณากำหนดค่าตอบแทน เพื่อไม่ให้เกิดการฟื้นฟูกิจการมีค่าตอบแทนสูงเกินไปเป็นการเพิ่มภาระแก่ลูกหนี้มากยิ่งขึ้น (กัลยาณี ตันติศักดิ์, 2559)

2.5 แก้ไขบทบัญญัติในกรณีที่ระยะเวลาตามแผนสั้นสุดลง แต่การฟื้นฟูกิจการยังไม่เป็นผลสำเร็จ ตามแผน ถ้าศาลเห็นสมควรให้ลูกหนี้ล้มละลายให้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด (พิมพ์พร เห็นสว่าง, 2561); (สุธีร์ ศุภนิตย, 2556) กฎหมายฟื้นฟูกิจการควรคำนึงถึงการอำนวยความสะดวกในการชำระบัญชีเพื่อให้ทรัพย์สินของลูกหนี้มีมูลค่ามากที่สุดเพื่อแจกจ่ายสัดส่วนที่มากที่สุดให้บรรดาเจ้าหนี้ (วรเมธ ชาตินักรบ, 2560)

2.6 ควรมีการประชาสัมพันธ์กฎหมายเรื่องการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เป็นที่แพร่หลายแก่ SMEs เพื่อให้ลูกหนี้สามารถเลือกใช้กระบวนการฟื้นฟูกิจการเป็นช่องทางหนึ่งในการดำเนินธุรกิจต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559 แก้ไขเพิ่มเติม หมวด 3/2 กระบวนพิจารณาเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม แต่จากสถิติคดีฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ SMEs ในปี 2559 ถึงปี 2563 พบว่า มีการยื่นคำร้องขอให้ฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ SMEs เพียง 8 คดีเท่านั้นจากการศึกษาพบว่า บทบัญญัติของพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559 ไม่ว่าจะเป็น การกำหนดค่านิยามของลูกหนี้ การกำหนดจำนวนหนี้ขั้นต่ำและขั้นสูง และการกำหนดให้ลูกหนี้ต้องยื่นคำร้องขอให้ฟื้นฟูกิจการมาพร้อมกับแผน เป็นปัญหาและอุปสรรคประการแรกในการเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการของ SMEs ประการที่สองเป็นปัญหาที่เกิดจากลักษณะของ SMEs ไทยที่ส่วนใหญ่ดำเนินกิจการในรูปแบบของบุคคลธรรมดาซึ่งไม่มีความรู้ด้านกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายฟื้นฟูกิจการ ทำให้ SMEs เข้าสู่กระบวนการช้าเกินไป ไม่มีความประสงค์ที่จะฟื้นฟูกิจการ หรือไม่มีค่าใช้จ่าย ในการเข้าสู่กระบวนการที่ต้องใช้เวลาพอสมควร และประการที่สาม เจ้าหนี้ไม่เห็นประโยชน์ในการเข้าสู่กระบวนการ ดังนั้น ปัจจัยแรกที่จะเอื้อประโยชน์ต่อการฟื้นฟูกิจการของ SMEs คือ การแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายที่เป็นอุปสรรคในการเข้าสู่กระบวนการไม่ว่าจะเป็น ค่านิยามของลูกหนี้ การกำหนดจำนวนหนี้ และการกำหนดรูปแบบต่าง ๆ ในการเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็น SMEs ปัจจัยที่สอง คือ การกำหนดให้มีบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญให้ความช่วยเหลือ SMEs ในการเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการและประชาสัมพันธ์ให้ความรู้กฎหมายฟื้นฟูกิจการแก่ SMEs และประการสุดท้าย ต้องมีกระบวนการเพื่อคุ้มครองประโยชน์

ของเจ้าหนี้ที่เข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการด้วยการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจึงจะเป็นผลสำเร็จ

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เรียบเรียงจากงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559 ผู้วิจัยขอขอบคุณ ทนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ปีงบประมาณ 2562 รอบ 3 และผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ให้การแนะนำ อำนวยความสะดวก และสนับสนุนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กัลยาณี ดันดีศักดิ์. (2559). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs). ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายธุรกิจ. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- คณะกรรมการการค้าว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ. (2550). แนวทางการร่างกฎหมายล้มละลายของคณะกรรมการว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (UNCITRAL). กรุงเทพมหานคร: กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม.
- คณะวิชาการ. (2565). กฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร.
- ชีพ จุลมนต์ และกนก จุลมนต์. (2561). คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 10. (29 ตุลาคม 2564). ปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559. (ฉลองบุรณ์ เพ็งลำ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 11. (8 มิถุนายน 2565). ปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2559. (ฉลองบุรณ์ เพ็งลำ, ผู้สัมภาษณ์)

- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 12. (8 มิถุนายน 2565). ปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการฟื้นฟูกิจการของ
ลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9)
พ.ศ. 2559. (ฉลองบุรณ์ เพ็งลำ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 13. (21 มิถุนายน 2565). ปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการฟื้นฟูกิจการของ
ลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9)
พ.ศ. 2559. (ฉลองบุรณ์ เพ็งลำ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 14. (21 มิถุนายน 2565). ปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการฟื้นฟูกิจการของ
ลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9)
พ.ศ. 2559. (ฉลองบุรณ์ เพ็งลำ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3. (30 กันยายน 2564). ปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการฟื้นฟูกิจการของ
ลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9)
พ.ศ. 2559. (ฉลองบุรณ์ เพ็งลำ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4. (30 กันยายน 2564). ปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการฟื้นฟูกิจการของ
ลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9)
พ.ศ. 2559. (ฉลองบุรณ์ เพ็งลำ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 8. (28 ตุลาคม 2564). ปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการฟื้นฟูกิจการของ
ลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9)
พ.ศ. 2559. (ฉลองบุรณ์ เพ็งลำ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 9. (29 ตุลาคม 2564). ปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ต่อการฟื้นฟูกิจการของ
ลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9)
พ.ศ. 2559. (ฉลองบุรณ์ เพ็งลำ, ผู้สัมภาษณ์)
- พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 4). (2541). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 115 ตอนที่ 18 ก หน้า 4
(9 เมษายน 2541).
- พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 9). (2559). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนที่ 46 ก หน้า 24
(24 พฤษภาคม 2559).
- พิจิตรา สุทธิเกษม. (2560). การพัฒนากฎหมายล้มละลาย: ศึกษากรณีการปรับโครงสร้างหนี้
ครัวเรือนของลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาซึ่งมีรายได้ประจำ. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตร
มหาบัณฑิต สาขากฎหมายเอกชนและกฎหมายธุรกิจ. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

- พิมพ์พร เห็นสว่าง. (2561). ปัญหาการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ลีลาชนก สงวนรักศักดิ์. (2556). การฟื้นฟูกิจการแบบเร่งรัด. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายการเงินและภาษีอากร. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรเมธ ชาตินันทรบ. (2560). การฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายธุรกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สหธน รัตนไพจิตร และคณะ. (2559). โครงการยกระดับการบังคับคดีล้มละลายให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล. ใน รายงานการวิจัย. กรมบังคับคดี.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2563). รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี 2563. เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2564 จาก https://www.sme.go.th/upload/mod_download/download-20200824164414.pdf
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2564). แผนการส่งเสริม SME พ.ศ. 2564-2565. เรียกใช้เมื่อ 6 กรกฎาคม 2565 จาก https://www.sme.go.th/upload/mod_download/download-20210820091040.pdf
- สุธีร์ ศุภนิตย์. (2556). หลักกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการ. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.
- เอื้อน ขุนแก้ว. (2563). กฎหมายฟื้นฟูกิจการ. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: บริษัทกรุงสยามพับลิชชิง จำกัด.
- American Bankruptcy Institute. (2014). Commission to study the reform of chapter. Retrieved September 12, 2019, from <http://commission.abi.org/full-report>
- Cornell Law School. (1992). U.S. Code: Title 11. Retrieved May 2, 2021, from <https://www.law.cornell.edu/uscode/text>.

Sugiyama, E. (n.d.). Insolvency proceedings for MSMEs in Japan. Retrieved September 12, 2019, from http://www.uncitral.org/pdf/english/working_groups/wg_5/51stWG5/insolvency_proceedings_for_MSME_in_Japan_PAPER.pdf.

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 222-245

บทความวิจัย

รูปแบบความสัมพันธ์ของการรับรู้วัฒนธรรมองค์การ บรรยากาศองค์การ
และสมรรถนะในการทำงานส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของ
กำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก*

THE RELATIONSHIP MODEL OF ORGANIZATIONAL CULTURE
RECOGNITION, WORKPLACE ENVIRONMENT AND WORKING
COMPETENCY AFFECTING THE DUTY PERFORMANCE OF
THE PERSONNEL AT ARMY AIR DEFENSE COMMAND (AADC)

สันติสุข พิทักษ์ศรี¹, พชรหทัย จารุทวิผลนุกูล¹Sunthisook phitakkeeree¹, Pashatai charutawephonnukoon¹¹คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี¹Master of Business Administration Rangsit University, Pathum Thani, Thailand¹Corresponding author E-mail: oammee2531@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล การรับรู้วัฒนธรรมองค์การ บรรยากาศองค์การ สมรรถนะในการทำงาน ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก และ 2) ศึกษาแบบและแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยแบ่งเป็น 2 ตอน คือ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน

* Received 27 October 2022; Revised 16 November 2022; Accepted 19 November 2022

400 คน และ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 3 คน ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การทดสอบเวลช์ และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ ผลงานวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล ปัจจัยการรับรู้วัฒนธรรมองค์การในด้านวัฒนธรรมแบบมุ่งผลสำเร็จ และด้านวัฒนธรรมแบบราชการ ปัจจัยบรรยากาศองค์การในด้านความรับผิดชอบ และด้านการสนับสนุน ปัจจัยสมรรถนะในการทำงานในด้านความมีวินัยและเสียสละ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านความร่วมมือร่วมใจ และด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก ในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ การส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ($\beta = 0.275$) และ 2) รูปแบบและแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติ พบว่า การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพต้องมีบรรยากาศองค์การในการยอมรับที่ดี

คำสำคัญ: รูปแบบความสัมพันธ์, การรับรู้วัฒนธรรมองค์การ, บรรยากาศขององค์การ, สมรรถนะในการทำงาน, กำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศกองทัพบก

Abstract

The objectives of this research were 1) to study demographic factors, organizational culture recognition, workplace environment, and working competency affecting the duty performance of the personnel at Army Air Defense Command (AADC), and 2) to study the model and development guidelines on the duty performance of the personnel at Army Air Defense Command (AADC). This research was conducted using mixed methods as follows; 1) the quantitative research, using questionnaires to collect data from a sample group of 400 AADC personnel, and 2) the qualitative research, using an in-depth interview with three key informants to explore the views and experiences, and using content analysis. Statistical methods used for the analysis

were descriptive statistics: frequency, percentage, mean, and standard deviation; and inferential statistics: t-test, One-way ANOVA, Welch test, and Multiple Regression Analysis. The research revealed that 1) demographic factors, factors of organizational culture recognition in terms of achievement culture and bureaucratic culture, factors of workplace environment in terms of responsibility and support, and factors of working competency in terms of discipline and sacrifice, focusing on achievement, cooperation, and accumulation of expertise in the occupation affected the efficiency of duty performance of AADC personnel, in overall, with a statistical significance at 0.05 level, which was consistent with the hypothesis. The most influential factor was the accumulation of expertise in the occupation ($\beta = 0.275$). And 2) according to the model and development guidelines, it was revealed that a positive workplace environment in terms of acceptance was required for the efficient performance.

Keywords: Relationship Model, Organizational Culture Recognition, Workplace Environment, Working Competency, Personnel at Army Air Defense Command (AADC),

บทนำ

กองทัพบกถือเป็นหน่วยงานที่สำคัญและมีหน้าที่โดยตรงในการป้องกันประเทศ จึงได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์กองทัพบกและมีการปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงาน เพื่อยกระดับขีดความสามารถที่สูงขึ้น โดยการพัฒนากำลังพล ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกองทัพบก และสามารถนำกองทัพบกไปสู่ความสำเร็จได้ (กฤษณะ นันทะวิชัย, 2560) สอดรับกับยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ กระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2555 ที่ให้ความสำคัญเร่งด่วนกับความมั่นคงที่เป็นหลักของประเทศ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของทหารที่มีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อการพิทักษ์อธิปไตยของชาติ รักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ ดังนั้น สิ่งสำคัญต่อกองทัพบกในการดำเนินภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือการมีกำลังพลที่เพียบพร้อมไปด้วยศักยภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งของกองทัพบก จึงต้องปฏิบัติตามนโยบายของกระทรวงกลาโหม

และยกระดับขีดความสามารถของกำลังพลอยู่เสมอ ด้วยเหตุนี้ จึงมีการกำหนดให้สมรรถนะเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการบริหารจัดการภายในองค์การด้านทหารในยุคปัจจุบัน โดยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาข้าราชการในด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล เพื่อให้กำลังพลมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงได้มีการจัดทำมาตรฐานกำหนดตำแหน่งให้หน่วยงานทุกประเภททั้งหน่วยงานหลักและหน่วยงานสนับสนุน นำไปใช้ในการบริหารทรัพยากรบุคคลของตน โดยกองบัญชาการกองทัพไทยได้กำหนดสมรรถนะหลักของข้าราชการทหาร จำนวนทั้งสิ้น 5 มิติ ประกอบด้วย ความมีวินัยและเสียสละ จริยธรรม การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ความร่วมแรงร่วมใจ การส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ และแบ่งระดับสมรรถนะแต่ละมิติออกเป็น 5 ระดับ เพื่อให้เหมาะสมกับการปกครองที่แบ่งการบังคับบัญชาตามลำดับชั้น รวมไปถึงการประเมินผลงานของข้าราชการทหารให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น (กรมกำลังพลทหาร, 2563)

ด้วยเหตุนี้วัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ขององค์การไปสู่ความสำคัญ ซึ่งหลักการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสมาชิกในองค์การสมัยใหม่ในปัจจุบันมุ่งเน้นในการสร้างมูลค่าจากทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ สมรรถนะ และประสบการณ์ (ชูชัย สมितिไกร, 2550) นอกจากนี้ บรรยากาศองค์การที่มีความเอื้ออาทรสามัคคีในที่ทำงาน ทำให้เกิดสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน เกิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการทำงาน (กฤตณัฐ จันทร, 2560)จากหลักฐานเชิงประจักษ์ในงานวิจัยของ พรพรรณ สุนทรสุด และประจักษ์ บัวผัน ที่พบว่า บรรยากาศองค์การด้านบวดย่อมส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามสมรรถนะหลัก (พรพรรณ สุนทรสุด และประจักษ์ บัวผัน, 2554) ส่วนบรรยากาศองค์การในด้านลบถ้ามีมากเกินไปจะทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานซึ่งส่งผลไปยังประสิทธิภาพและผลงาน แต่จะช่วยให้เกิดการพัฒนา และหากบุคลากรกระทำการไปสู่เป้าหมายใด ๆ โดยอาศัยศูนย์รวมของจิตใจและวิถีชีวิตที่สอดคล้องกันกับวัฒนธรรมในองค์การจะทำให้เกิดประสิทธิภาพการทำงานสูงสุด (สมาพร ภูวิจิตร และคณะ, 2558)

จากสถานการณ์ที่กล่าวมา ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ของการรับรู้วัฒนธรรมองค์การ บรรยากาศองค์การ และสมรรถนะในการทำงานส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพล หน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก เพื่อหาหลักที่สำคัญในการพัฒนาบุคลากรทางการทหารที่เป็นร้วของชาติ นำมาซึ่งพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่องค์การ ยิ่งไปกว่านั้นจะส่งผลกระทบในวงกว้าง ให้เกิดความเป็นปึกแผ่นของกำลังพลในหน่วยงานและยังสามารถปฏิบัติหน้าที่ในงานที่ตนรับผิดชอบหรือปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล การรับรู้วัฒนธรรมองค์การ บรรยากาศองค์การ สมรรถนะในการทำงาน ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก
2. เพื่อสร้างรูปแบบและแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยแบ่งการศึกษาเป็น 2 ตอน โดยตอนที่ 1 ศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ และตอนที่ 2 ศึกษาเชิงคุณภาพ
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กำลังพลของหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งได้สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) เลือกวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยมีการกำหนดเลือกกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มตามสัดส่วนของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก ขั้นตอนที่ 2 เลือกการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยต้องเป็นกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน และ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จำนวน 3 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยส่วนนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในลักษณะที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามกรอกแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 6 ส่วน คือ 1) แบบสอบถามข้อมูลปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง 2) แบบสอบถามข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้วัฒนธรรมองค์การ 3) แบบสอบถามข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การ 4) แบบสอบถามข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะ

ในการทำงาน 5) แบบสอบถามข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน 6) ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นอื่น ๆ เกณฑ์ในการให้คะแนนแบบสอบถามเชิงปริมาณ ส่วนที่ 2 ถึงส่วนที่ 6 ใช้มาตรวัดแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์การวัดความคิดเห็นตามแบบ Likert Scale

ส่วนที่ 2 การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากบุคลากรของหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก

การทดสอบความเที่ยงของเนื้อหา (Content Validity) โดยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงของเนื้อหา และวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง ไพศาล วรคำ ผลการทดสอบพบว่า มีค่ามากกว่า 0.6 จึงถือว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรง สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้ (ไพศาล วรคำ, 2554)

การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามจำนวน 30 ชุด ไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีความใกล้เคียงตัวอย่าง คือกำลังพล กองทัพบก สังกัดอื่น ๆ ไปทำการทดสอบ และทดสอบความเชื่อมั่นโดยวิธีของ Cronbach's Alpha (กัลยา วานิชย์บัญชา และฐิตา วานิชย์บัญชา, 2558) ผลการทดสอบพบว่า มีค่ามากกว่า 0.7 จึงถือว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นสามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม เลือกสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิกับกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก จำนวน 400 คน ทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติเชิงอนุมาน และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักคือนายทหารสัญญาบัตรจากกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก จำนวน 3 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น

5.1 สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ที่ใช้ในงานวิจัยนี้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ใช้อธิบายลักษณะข้อมูลส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้อธิบายข้อมูลส่วนที่ 2 ถึงข้อมูลส่วนที่ 5

5.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ สถิติที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 เป็นการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม โดยใช้ Independent Sample t-Test และการทดสอบความแตกต่าง

ระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม โดยจะทำการตรวจสอบความเท่ากันของความแปรปรวนโดยใช้ Levene's Test ก่อน ในกรณีความแปรปรวนเท่ากัน จะใช้ค่าสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way Analysis of Variance (ANOVA): F - test) เพื่อทดสอบความแตกต่างมากกว่า 2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระจากกัน และหากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จะทำการทดสอบเปรียบเทียบรายคู่โดยใช้ LSD ส่วนในกรณีความแปรปรวนไม่เท่ากันจะใช้ Welch Test เพื่อทดสอบความแตกต่างมากกว่า 2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระจากกัน หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จะทำการทดสอบเปรียบเทียบรายคู่โดยใช้ Games - Howell

สมมติฐานที่ 2 ถึงสมมติฐานที่ 5 เป็นการทดสอบความสามารถในการพยากรณ์โดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis: MRA) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบ Enter ในการหาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ และนำมาเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปสมการถดถอยคะแนนดิบและสมการถดถอยคะแนนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล การรับรู้วัฒนธรรมองค์การ บรรยากาศองค์การ สมรรถนะในการทำงาน ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก ได้นำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1.1 ปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล การรับรู้วัฒนธรรมองค์การ บรรยากาศองค์การ สมรรถนะในการทำงาน

1.1.1 ปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 18 - 25 ปี (ร้อยละ 33.50) สถานภาพสมรส/อยู่ด้วยกัน (ร้อยละ 48.50) เป็นทหารชั้นประทวน (ร้อยละ 65.50) ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 58.75) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 - 20,000 บาท (ร้อยละ 30.00) และมีอายุราชการ 1-5 ปี (ร้อยละ 30.50)

1.1.2 ปัจจัยการรับรู้วัฒนธรรมองค์การ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านวัฒนธรรมแบบราชการ ($\bar{X} = 4.32$)

1.1.3 ปัจจัยบรรยากาศองค์การโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.23$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการสนับสนุน ($\bar{X} = 4.27$) และด้านโครงสร้างองค์การ ($\bar{X} = 4.27$)

1.1.4 ปัจจัยสมรรถนะในการทำงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.41$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความมีวินัย และเสียสละ ($\bar{X} = 4.48$) และ (4) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพขององค์การโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.34$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านเวลา ($\bar{X} = 4.38$) และด้านคุณภาพของงาน ($\bar{X} = 4.38$)

1.1.5 ปัจจัยการรับรู้วัฒนธรรมองค์การ บรรยากาศองค์การ และสมรรถนะในการทำงาน จากผลการศึกษาที่พบว่า ปัจจัยการรับรู้วัฒนธรรมองค์การในด้านวัฒนธรรมแบบมุ่งผลสำเร็จ และด้านวัฒนธรรมแบบราชการ ปัจจัยบรรยากาศองค์การในด้านความรับผิดชอบ และด้านการสนับสนุน ปัจจัยสมรรถนะในการทำงานในด้านความมีวินัยและเสียสละ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านความร่วมมือร่วมใจ และด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก ในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

1.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 1 ปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคลที่ต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก แตกต่างกัน ในภาพรวม โดยใช้สถิติ โดยใช้ Independent Sample t-Test และ One-Way Analysis of Variance (ANOVA): F - test ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูล ปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคลที่ต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก แตกต่างกัน ในภาพรวม

ตัวแปร	สถิติ	Sig.	ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย	ผลทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วย Games-Howell
- อายุ	Welch Test	0.000*	สอดคล้อง	เปรียบเทียบ 5 คู่
- สถานภาพการสมรส	F-Test	0.221	ไม่สอดคล้อง	ไม่ทดสอบ
- ระดับชั้นยศ	t-Test	0.000*	สอดคล้อง	ไม่ทดสอบ
- ระดับการศึกษาสูงสุด	Welch Test	0.000*	สอดคล้อง	เปรียบเทียบ 4 คู่

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูล ปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก แตกต่างกันในภาพรวม (ต่อ)

ตัวแปร	สถิติ	Sig.	ผลการทดสอบ สมมติฐานการวิจัย	ผลทดสอบความแตกต่างรายคู่ ด้วย Games-Howell
- รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	Welch Test	0.000*	สอดคล้อง	เปรียบเทียบ 4 คู่
- อายุราชการ	Welch Test	0.001*	สอดคล้อง	เปรียบเทียบ 2 คู่

1.2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยการรับรู้วัฒนธรรมองค์การ ปัจจัยบรรยากาศองค์การ และปัจจัยสมรรถนะในการทำงาน ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก ในภาพรวม โดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis: MRA) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการสรุปผลทดสอบปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก ในภาพรวม

ตัวแปร	β	Sig.	ผลการทดสอบ
ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ด้านการรับรู้วัฒนธรรมองค์การ			
- วัฒนธรรมแบบปรับตัว	0.030	0.440	ไม่สอดคล้อง
- วัฒนธรรมแบบมุ่งผลสำเร็จ	0.019	0.039*	สอดคล้อง
- วัฒนธรรมแบบเครือข่าย	-0.041	0.415	ไม่สอดคล้อง
- วัฒนธรรมแบบราชการ	0.128	0.001*	สอดคล้อง
ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ด้านบรรยากาศองค์การ			
- โครงสร้างองค์การ	0.029	0.613	ไม่สอดคล้อง
- มาตรฐานงาน	0.076	0.229	ไม่สอดคล้อง
- ความรับผิดชอบ	0.127	0.013*	สอดคล้อง
- การยอมรับ	-0.037	0.515	ไม่สอดคล้อง
- การสนับสนุน	-0.107	0.044*	สอดคล้อง
- ข้อผูกพัน	0.023	0.697	ไม่สอดคล้อง
ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ด้านสมรรถนะในการทำงาน			

ตารางที่ 2 แสดงการสรุปผลทดสอบปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก ในภาพรวม(ต่อ)

ตัวแปร	β	Sig.	ผลการทดสอบ

- ความมีวินัยและเสียสละ	0.133	0.006*	สอดคล้อง
- จริยธรรม	-0.022	0.705	ไม่สอดคล้อง
- การมุ่งผลสัมฤทธิ์	0.202	0.000*	สอดคล้อง
ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ ด้านสมรรถนะในการทำงาน			
- ความร่วมแรงร่วมใจ	0.106	0.031*	สอดคล้อง
- การส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงาน	0.275	0.000*	สอดคล้อง

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 5 พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวมมากที่สุด คือ การส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงาน ($\beta = 0.275$) รองลงมา คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ($\beta = 0.202$) ความมีวินัยและเสียสละ ($\beta = 0.133$) วัฒนธรรมแบบราชการ ($\beta = 0.128$) ความรับผิดชอบ ($\beta = 0.127$) วัฒนธรรมแบบมุ่งผลสำเร็จ ($\beta = 0.109$) การสนับสนุน ($\beta = -0.107$) และความร่วมแรงร่วมใจ ($\beta = 0.106$) ตามลำดับ โดยมีอำนาจการพยากรณ์ได้ร้อยละ 87.9

2. รูปแบบและแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก สามารถนำเสนอผลการวิจัย ได้ดังนี้

2.1 การส่งเสริมความเชี่ยวชาญในอาชีพ การพัฒนาหัวข้อนี้ส่วนใหญ่จะมีตัวแปรคือเวลา โดยยังมีเวลาทำงานมากจะส่งเสริมและสร้างความเชี่ยวชาญได้อย่างดี หากต้องการให้เกิดประสิทธิผลมากขึ้น สามารถจัด Unit School หรือการทำงานลักษณะที่เป็นงานเฉพาะบุคคลอย่างสม่ำเสมอ ก็จะทำให้เกิดความเชี่ยวชาญในงานที่นั้น โดยใช้เวลานั้นและมีประสิทธิภาพมากกว่าปกติ และควรต่อยอดความรู้ความเชี่ยวชาญในงานนั้นให้สูงมากขึ้นด้วย รวมถึงการฝึกงานของกำลังพลบรรจุใหม่ เพื่อทดลองทำงานที่ตนเองถนัด เมื่อได้ทำงานที่ตนเองถนัดก็จะสามารถดึงศักยภาพในการปฏิบัติงานได้สูงสุด และทำให้ผู้บังคับบัญชาสามารถเลือกคนให้เหมาะสมกับงาน อีกทั้งเป็นการสร้างบรรยากาศ Sand box ให้กำลังพลได้กล้าลองผิดลองถูก กล้าสร้างสรรค์ในงานของตนเองที่ถนัด การหมุนเวียนเปลี่ยนหน้าที่ในห้วงเวลาเหมาะสม และสุดท้ายมีการทดสอบวัดระดับความรู้ในการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นตัวชี้วัดประเมินผลงาน เพื่อยกระดับพัฒนางานในหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

2.2 วัฒนธรรมมุ่งผลสัมฤทธิ์ การพัฒนาหัวข้อนี้ต้องเริ่มจากการพัฒนาจากผู้นำที่กำหนดความมีคุณค่าในผลสัมฤทธิ์ของงาน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเล็งเห็นถึงความสำคัญในการที่จะใช้วิธีใด ๆ ก็ตามให้ได้ผลลัพธ์ที่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เกิดมาตรฐานที่ควรจะเป็น เช่น การจัดการแข่งขัน การเสริมแรงทางบวกด้วยการให้รางวัลแก่

บุคคลหรือทีมที่ทำผลงานได้อย่างดี ช่วยกระตุ้นให้เกิดกระบวนการทำงานและผลงานที่ได้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานทั้งผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา

2.3 ความมีวินัยและความเสียสละ การพัฒนาหัวข้อนี้เป็นหัวข้อที่เกิดจากค่านิยมและพื้นฐานของสังคมที่ถูกปลูกฝังกันมาในแต่สังคมซึ่งจะต้องเริ่มปรับตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว จนถึงหน่วยงาน ในส่วนของการพัฒนาตามหน่วยงานนั้น สามารถทำได้บางส่วนโดยการปลูกฝังหรือหาวิธีที่จะสอนและสร้างให้เป็นตัวอย่าง เช่น การให้ภารกิจที่ทำทนายและการทำงานกันเป็นทีม เพื่อที่จะได้มีโอกาสเห็นความมีวินัยและความเสียสละของกันและกันภายในทีม อีกทั้งยังสามารถแนะนำ ปรับพฤติกรรม แนวความคิดของกำลังพลได้ด้วย

2.4 ด้านวัฒนธรรมแบบราชการ การพัฒนาหัวข้อนี้ ควรพัฒนาวัฒนธรรมแบบราชการในทางที่ถูกต้อง เนื่องจากในหลาย ๆ หน่วยงานมีวัฒนธรรมแบบราชการที่มีทั้งด้านดีและไม่ดี ควรพัฒนาเรื่องของการเสริมแรงทางบวกและไม่เดือดร้อนผู้อื่น จัดให้มีวัฒนธรรมดี ๆ เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน ไม่เบียดเบียนและไม่สร้างทัศนคติเชิงลบแก่เพื่อนร่วมงาน เช่น การส่งเสริมให้คนที่ตั้งใจทำงาน ด้วยการเลื่อนขั้นเร็วกว่าหรือการเพิ่มผลตอบแทน นอกจากนี้ควรทำความเข้าใจให้ผู้ปฏิบัติงานยอมรับและเข้าใจในวัฒนธรรมของหน่วยงาน เพื่อที่จะได้ให้คุณค่าและปฏิบัติตอบสนองไปในแนวทางแบบเดียวกัน

2.5 ความรับผิดชอบ การพัฒนาหัวข้อนี้ ควรเป็นการพัฒนาในส่วนของตัวบุคคล ผู้ที่มีความรับผิดชอบควรให้ผลตอบแทนอย่างเหมาะสม ผู้ที่มีความรับผิดชอบน้อยควรให้ฝึกการทำงานอยู่บ่อย ๆ โดยอาจจะเริ่มจากทำงานเล็กไปใหญ่ ซึ่งไม่ได้ส่งผลกระทบต่อหน่วยงานและเมื่อฝึกฝนจนได้ตามมาตรฐาน ค่อยให้ทำงานที่ยากและท้าทายขึ้นตามลำดับ ถึงแม้การให้งานแก่ผู้ที่มีความรับผิดชอบเป็นเรื่องง่ายของผู้บังคับบัญชา แต่ก็ไม่ควรให้งานเฉพาะผู้มีความรับผิดชอบโดยปล่อยให้ผู้ที่มีความรับผิดชอบน้อยไม่ทำอะไรเพื่อพัฒนาตนเองเลย ซึ่งจะเป็นการลดประสิทธิภาพของการทำงานของบุคคลนั้นในอนาคต

2.6 วัฒนธรรมแบบมุ่งผลสำเร็จ การพัฒนาหัวข้อนี้ ควรเน้นการสร้างระบบของหน่วยงานที่เข้มแข็ง มีความเป็นระเบียบ มีการเน้นย้ำและทำงานตามลำดับที่ควรจะเป็น ไม่ข้ามขั้นตอนจนเกิดความผิดพลาด ส่งผลต่อผลงาน ควรสร้างระบบของการปฏิบัติงานตามสายการบังคับบัญชาที่ถูกต้อง เพื่อให้การดำเนินการทำงานเป็นไปอย่างตามระบบและระเบียบ เมื่อรักษาระบบดังกล่าวไว้ งานก็จะสำเร็จตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

2.7 การสนับสนุน การพัฒนาหัวข้อนี้ ควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยเหนือหรือผู้บังคับบัญชา เพื่อประสิทธิภาพการทำงานที่ดี คือ การสนับสนุนระหว่างการทำงาน

เพื่อให้การทำงานราบรื่นไปสู่ผลงานได้โดยง่ายไม่ติดขัด ทั้งด้านทรัพยากร เครื่องมือ หรือเวลา และการเสริมแรงทางบวก อาจจะเป็นกำลังใจหรือผลตอบแทนในการทำงาน หรือมอบรางวัลแห่งความสำเร็จ จะทำให้ในการปฏิบัติงานครั้งต่อไป ผู้ปฏิบัติงานจะตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ ส่งผลดีต่อประสิทธิภาพในการทำงาน

2.8 ความร่วมแรงร่วมใจ การพัฒนาหัวข้อนี้ สามารถพัฒนาได้โดยผู้บังคับบัญชา ทำการกำหนดนโยบายและเป้าหมายที่ท้าทาย เพื่อให้กลุ่มหรือทีมงานได้มีโอกาสร่วมกันทำงาน ในส่วนของผู้ปฏิบัติหรือทีมงาน ควรมีผู้นำที่มีความเป็นผู้นำ สามารถเสริมแรงหรือจูงใจคน ภายในทีมในการร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติหน้าที่ได้ หากทีมงานเกิดการร่วมแรงร่วมใจทำงานกัน อย่างมาก ย่อมส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพการทำงานที่สูงขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล การรับรู้วัฒนธรรมองค์การ บรรยากาศองค์การ สมรรถนะในการทำงาน ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก

1.1 ปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล การรับรู้วัฒนธรรมองค์การ บรรยากาศองค์การ สมรรถนะในการทำงาน

1.1.1 ปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล จากผลการศึกษาที่พบว่า อายุ ระดับชั้นยศ ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอายุราชการที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกำลังพล หน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก ส่วนใหญ่มีอายุ ในช่วง 18 - 25 ปี มีสถานภาพสมรส/อยู่ด้วยกัน เป็นทหารชั้นประทวน จบการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยในช่วง 15,001 - 20,000 บาท และมีอายุราชการในช่วง 1 - 5 ปี แสดงให้เห็นถึงปัจจัยส่วนบุคคลของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก มีอายุยังไม่มาก มีระดับการศึกษาและรายได้ที่ไม่สูงมากนัก แต่มีครอบครัวเร็ว สะท้อนให้เห็นถึงสถานะครอบครัวของทหารชั้นประทวน ซึ่งเป็นทหารชั้นผู้น้อยได้เป็นอย่างดี โดยปัจจัยส่วนบุคคลดังกล่าวมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอายุตัวและ

สถานภาพการสมรส เนื่องจากมีภาระที่ต้องรับผิดชอบเพิ่มขึ้นกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่าและยังมีสถานภาพโสด ตามที่ นรเศรษฐ์ สุจริตจันทร์ ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานในส่วนกองทัพอากาศ” โดยผลการศึกษาพบว่า อายุของผู้ปฏิบัติงานแตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการทำงานแตกต่างกัน สถานภาพสมรสของผู้ปฏิบัติงานที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการทำงานแตกต่างกัน ระดับการศึกษาของผู้ปฏิบัติงานแตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการทำงานแตกต่างกัน และรายได้ของผู้ปฏิบัติงานแตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการทำงานแตกต่างกัน (นรเศรษฐ์ สุจริตจันทร์, 2559)

1.1.2 ปัจจัยการรับรู้วัฒนธรรมองค์การ จากผลการศึกษาที่พบว่า การรับรู้วัฒนธรรมองค์การในด้านวัฒนธรรมแบบปรับตัว ด้านวัฒนธรรมแบบมุ่งผลสำเร็จ และด้านวัฒนธรรมแบบราชการ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก โดยภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยด้านที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ ด้านวัฒนธรรมแบบราชการ โดยเป็นวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นการเชื่อฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชา การกระทำตามกฎระเบียบ ตลอดจนการส่งเสริมการใช้เหตุผลหรือข้อมูลในการปฏิบัติงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมองค์การของวิชาชีพ “ทหาร” ได้เป็นอย่างดี มีกระบวนการถ่ายทอดจากบุคคลรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง (วิรัช สงวนวงศ์วาน, 2550) สำหรับการมีวัฒนธรรมแบบราชการนั้น เป็นรูปแบบของวัฒนธรรมองค์การที่มีเสถียรภาพสูง ไม่ค่อยมีความยืดหยุ่น เน้นการยอมรับจากภายนอกองค์การและการบรรลุผลสำเร็จให้สมบูรณ์และดีที่สุด เน้นความขยัน ความมุ่งมั่น การแข่งขันในที่ทำงานเพื่อสร้างผลงาน (Daft, R. L., 1999) นอกจากนี้ ผลการศึกษาที่พบว่าวัฒนธรรมองค์การ มุ่งเน้นการเชื่อฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชา และวัฒนธรรมองค์การของท่านมุ่งเน้นการกระทำตามกฎระเบียบนั้น ยังสะท้อนให้เห็นว่าวัฒนธรรมองค์การของกองทัพนั้นมีความเหลื่อมล้ำของอำนาจสูง (Large Power Distance) (Hofstede, G. et al, 2005) กล่าวคือ บุคลากรระดับหัวหน้ามีจำนวนมาก ระดับชั้นโครงสร้างเป็นแบบแนวสูงมีช่องว่างของระบบเงินเดือนระหว่างผู้บริหารและพนักงานระดับล่าง โดยผู้บังคับบัญชาเป็นผู้ออกคำสั่ง และกำหนดวิธีการติดต่อสื่อสาร และให้ความสนใจในงานสูง แต่ความสัมพันธ์ต่ำ ผู้บังคับบัญชามีความอาวุโสจะได้รับความนับถือมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย ซึ่งผลการศึกษาของ ศศิธร ยติรัตนกัญญา ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง “วัฒนธรรมองค์การกับสมรรถนะหลักในการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุน สังกัดสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์” โดยพบว่า วัฒนธรรมราชการอยู่ในระดับมากที่สุด

เช่นกัน แสดงให้เห็นถึงการรับรู้วัฒนธรรมองค์การของบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในหน่วยงานราชการ ไม่ว่าจะเป็นกองทัพ หรือมหาวิทยาลัย ล้วนมีความตระหนัก และต้องปฏิบัติตามระเบียบขององค์การ และคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเช่นเดียวกัน จึงทำให้ผลการวิจัยด้านการรับรู้วัฒนธรรมองค์การ ของกำลังพลในกองทัพ หรือบุคลากร ในมหาวิทยาลัย มีรูปแบบการรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบวัฒนธรรมราชการเช่นเดียวกัน (ศศิธร ยติรัตนกัญญา, 2558)

1.1.3 ปัจจัยบรรยากาศองค์การ จากผลการศึกษาที่พบว่า บรรยากาศองค์การในด้านโครงสร้างองค์การ และด้านข้อผูกพัน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก โดยภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยด้านที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ ด้านข้อผูกพัน แสดงให้เห็นถึงบรรยากาศองค์การของทหาร ที่มุ่งเน้นการหล่อหลอมความรัก ความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของกำลังพลในกองทัพ ที่มีความเข้าใจหรือเกิดการรับรู้การปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง มีต่อประเภทขององค์การที่กำลังปฏิบัติงานอยู่ โดยเกิดเป็นความรู้สึกที่มีต่อองค์การในรูปแบบมิติของการให้ความผูกพัน (Dessler, G., 1976) ซึ่งบรรยากาศองค์การของการปฏิบัติงานของกำลังพล หน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก นั้น มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลในองค์การ กล่าวคือ กำลังพลซึ่งเป็น “ทหาร” ย่อมถูกฝึกให้มีวินัย และทำงานร่วมกันเป็นทีม การได้รับการหล่อหลอมดังกล่าว ย่อมเกิดเป็นความรัก ความผูกพัน และความสามัคคีในการปฏิบัติงาน อันเป็นบรรยากาศองค์การที่ได้รับการสร้างขึ้นและปรับปรุงได้โดยผู้บังคับบัญชา หัวหน้างาน เพื่อให้เกิดความพึงพอใจสอดคล้องกับความต้องการของคนในองค์การและเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน (Haiman, T. et al., 1985) ซึ่งไพบุลย์ โกลมทัต ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนากำลังพลตามค่านิยมหลักของกองบัญชาการกองทัพไทย” กล่าวไว้ว่า กองบัญชาการกองทัพไทยมีการปลูกฝังค่านิยมหลัก โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงสามารถเรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านความจงรักภักดี (Loyalty) ด้านการทำงานเป็นทีม (Teamwork) ด้านความกล้าหาญ (Courage) และด้านความเป็นทหารอาชีพ (Professionalism) (ไพบุลย์ โกลมทัต, 2555) ซึ่งล้วนหลอมรวม ก่อให้เกิดความผูกพันทั้งสิ้นสอดคล้องกับผลการศึกษาของ

1.1.4 ปัจจัยสมรรถนะในการทำงาน จากผลการศึกษาที่พบว่า สมรรถนะในการทำงานในด้านความมีวินัยและการเสียสละ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ และด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก โดยภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ 0.05 โดยด้านที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นำวิชาการ ความรู้ หรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน การศึกษาความรู้ในวิชาการ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของท่านอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นว่า องค์กรทหารในปัจจุบันมุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ความสามารถของกำลังพล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการก้าวทันต่อวิทยาการใหม่ ๆ ตลอดจนการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ตามที่ อาเรีย อินนันชัย ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะด้านการปฏิบัติงานของพนักงานมหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย” ได้กล่าวไว้ว่า สมรรถนะด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ตัวบ่งชี้การพัฒนากระบวนการหรือวิธีการทำงานให้ได้ผลดีขึ้น มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด สมรรถนะด้านการบริการที่ดี ตัวบ่งชี้ความเต็มใจที่จะให้บริการที่ดี มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด สมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ตัวบ่งชี้ความสนใจใฝ่รู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของตน (อาเรีย อินนันชัย, 2558)

1.1.5 ปัจจัยการรับรู้วัฒนธรรมองค์กร บรรยากาศองค์การ และสมรรถนะในการทำงาน จากผลการศึกษาที่พบว่า ปัจจัยการรับรู้วัฒนธรรมองค์กรในด้านวัฒนธรรมแบบมุ่งผลสำเร็จ และด้านวัฒนธรรมแบบราชการ ปัจจัยบรรยากาศองค์การในด้านความรับผิดชอบ และด้านการสนับสนุน ปัจจัยสมรรถนะในการทำงานในด้านความมีวินัยและเสียสละ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านความร่วมมือร่วมใจ และด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก ในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่า การรับรู้วัฒนธรรมองค์กร บรรยากาศองค์การ และสมรรถนะในการทำงาน ล้วนส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก ทั้งสิ้น ดังนั้น หากพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก ต้องการยกระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพล ในด้านสร้างรูปแบบและแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบกนั้น จึงควรออกแบบให้เกิดการสร้างการรับรู้วัฒนธรรมองค์กร บรรยากาศองค์การ และสมรรถนะในการทำงานในการปฏิบัติงานให้เป็นไปอย่างสอดคล้องและมีประสิทธิภาพ ตามที่ รัตนมณี สุขใจ ได้ศึกษาพบว่า กองทัพบกมีนโยบาย และเป้าหมายที่ชัดเจน มีการกำหนดแผนและระยะเวลาที่แน่นอน มีระบบการฝึกศึกษากำลังพลทุกระดับ มีคลังความรู้ มีระบบสารสนเทศพื้นฐานที่สามารถนำมาใช้พัฒนาเครือข่ายของผู้เรียนได้ สำหรับประเด็นปัญหา คือ กำลังพลบางส่วนขาดความรู้

ความเข้าใจ กำลังพลบางส่วนขาดความคิดริเริ่ม ความคิดสร้างสรรค์ โดยรูปแบบการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในยุคประเทศไทย 4.0 ของกองทัพบกแบ่งออกเป็น 3 มิติ คือ 1) มิติด้านการบริหารจัดการ 2) มิติด้านการบริหารจัดการความรู้ 3) มิติด้านการบริหารจัดการสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ การมีผู้รับผิดชอบหลัก การปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงาน การเผยแพร่ความรู้ และการสร้างขวัญและกำลังใจ แสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานยกระดับประสิทธิภาพในการทำงานจะต้องอาศัยการหล่อหลอมของแต่ละปัจจัยเข้าด้วยกัน (รัตนมณี สุยะใจ, 2561)

2. รูปแบบและแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก สามารถนำเสนอผลการวิจัย ได้ดังนี้

2.1 การส่งเสริมความเชี่ยวชาญในอาชีพ การพัฒนาหัวข้อนี้ส่วนใหญ่จะมีตัวแปรคือเวลา โดยยังมีเวลาทำงานมากจะส่งเสริมและสร้างความเชี่ยวชาญได้อย่างดี หากต้องการให้เกิดประสิทธิผลมากขึ้น สามารถจัด Unit School หรือการทำงานลักษณะที่เป็นงานเฉพาะบุคคลอย่างสม่ำเสมอ ก็จะทำให้เกิดความเชี่ยวชาญในงานที่นั้น โดยใช้เวลานั้นและมีประสิทธิภาพมากกว่าปกติ และควรต่อยอดความรู้ความเชี่ยวชาญในงานนั้นให้สูงมากขึ้นด้วย รวมถึงการฝึกงานของกำลังพลบรรจุใหม่ เพื่อทดลองทำงานที่ตนเองถนัด เมื่อได้ทำงานที่ตนเองถนัดก็จะสามารถดึงศักยภาพในการปฏิบัติงานได้สูงสุด และทำให้ผู้บังคับบัญชาสามารถเลือกคนให้เหมาะสมกับงาน อีกทั้งเป็นการสร้างบรรยากาศ Sand box ให้กำลังพลได้กล้าลองผิดลองถูก กล้าสร้างสรรค์ในงานของตนเองที่ถนัด การหมุนเวียนเปลี่ยนหน้าที่ในห้วงเวลาเหมาะสม และสุดท้ายมีการทดสอบวัดระดับความรู้ในการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นตัวชี้วัดประเมินผลงาน เพื่อยกระดับพัฒนางานในหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับ รัชนิดา รักษากุลจันทน์ ซึ่งได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรตามกรอบสมรรถนะของข้าราชการสายงานวิชาการ ศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยพบว่า การส่งเสริมความเชี่ยวชาญในอาชีพเป็นหนึ่งในสมรรถนะหลักของข้าราชการสายงานวิชาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการการศึกษา ยกย่องคุณภาพของข้าราชการสายงานวิชาการศึกษา โดยมุ่งเน้นการผลิตและพัฒนากำลังคน รวมทั้งงานวิจัยที่สอดคล้องกับความต้องการของการพัฒนาประเทศ (รัชนิดา รักษากุลจันทน์, 2560)

2.2 วัฒนธรรมมุ่งผลสัมฤทธิ์ การพัฒนาหัวข้อนี้ต้องเริ่มจากการพัฒนาจากผู้นำที่กำหนดความมีคุณค่าในผลสัมฤทธิ์ของงาน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเล็งเห็นถึงความสำคัญในการที่จะใช้วิธีใด ๆ ก็ตามให้ได้ผลลัพธ์ที่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

เกิดมาตรฐานที่ควรจะเป็น เช่น การจัดการแข่งขัน การเสริมแรงทางบวกด้วยการให้รางวัลแก่บุคคลหรือทีมที่ทำผลงานได้อย่างดี ช่วยกระตุ้นให้เกิดกระบวนการทำงานและผลงานที่ได้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานทั้งผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา สอดคล้องกับประกอบ คยยะมาศ และคณะ ซึ่งได้ศึกษาวัฒนธรรมองค์การและการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภู โดยพบว่า วัฒนธรรมองค์การและการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสหสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง (ประกอบ คยยะมาศ และคณะ, 2562) แสดงให้เห็นว่าการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนดแบบแผนวิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างเป็นระบบ ซึ่งผู้บริหารที่ดีต้องรู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

2.3 ความมีวินัยและความเสียสละ การพัฒนาหัวข้อนี้เป็นหัวข้อที่เกิดจากค่านิยมและพื้นฐานของสังคมที่ถูกปลูกฝังกันมาในแต่สังคมซึ่งจะต้องเริ่มปรับตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว จนไปถึงหน่วยงาน ในส่วนของการพัฒนาตามหน่วยงานนั้น สามารถทำได้บางส่วน โดยการปลูกฝังหรือหาวิธีที่จะสอนและสร้างให้เป็นตัวอย่าง เช่น การให้ภารกิจที่ทำหยาและการทำงานกันเป็นทีม เพื่อที่จะได้มีโอกาสเห็นความมีวินัยและความเสียสละของกันและกันภายในทีม อีกทั้งยังสามารถแนะนำ ปรับพฤติกรรม แนวความคิดของกำลังพลได้ด้วย สอดคล้องกับ กฤษณ์ดนัย อธิธิมณฑล ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการฝึกทหารใหม่ของกองทัพบก โดยพบว่า กองทัพบกมุ่งเน้นการผลิตพลทหารที่มีความจงรักภักดีต่อสถาบันของชาติ มีบุคลิกภาพที่ดี มีระเบียบวินัยเชื่อมั่นในผู้บังคับบัญชา รักในเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นทหารและเครื่องแบบทหาร มีความรู้ความสามารถตามที่กองทัพบกกำหนด รวมทั้งมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรักรับ กล้าหาญ เสียสละ มีจิตวิญญาณการเป็นทหารอาชีพอย่างแท้จริง (กฤษณ์ดนัย อธิธิมณฑล, 2560)

2.4 ด้านวัฒนธรรมแบบราชการ การพัฒนาหัวข้อนี้ ควรพัฒนาวัฒนธรรมแบบราชการในทางที่ถูกต้อง เนื่องจากในหลาย ๆ หน่วยงานมีวัฒนธรรมแบบราชการที่มีทั้งด้านดีและไม่ดี ควรพัฒนาเรื่องของการเสริมแรงทางบวกและไม่เดือดร้อนผู้อื่น จัดให้มีวัฒนธรรมดี ๆ เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน ไม่เบียดเบียนและไม่สร้างทัศนคติเชิงลบแก่เพื่อนร่วมงาน เช่น การส่งเสริมให้คนที่ตั้งใจทำงาน ด้วยการเลื่อนขั้นเร็วกว่าหรือการเพิ่มผลตอบแทน นอกจากนี้ควรทำความเข้าใจให้ผู้ปฏิบัติงานยอมรับและเข้าใจในวัฒนธรรมของหน่วยงาน เพื่อที่จะได้ให้คุณค่าและปฏิบัติตอบสนองไปในแนวทางแบบเดียวกัน

สอดคล้องกับวัลลภ บุตรเกตุ ซึ่งได้ศึกษาวัฒนธรรมองค์การกับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยพบว่า วัฒนธรรมองค์การสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และมีรูปแบบวัฒนธรรมแบบราชการ ได้แก่ การยอมรับ ความเอื้ออาทร ความซื่อสัตย์ สุจริต ความหลากหลายของบุคลากร เป้าประสงค์ขององค์กร การมอบอำนาจ ความเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรความไว้วางใจ ความมีคุณภาพ และการตัดสินใจ (วัลลภ บุตรเกตุ, 2562)

2.5 ความรับผิดชอบ การพัฒนาหัวข้อนี้ ควรเป็นการพัฒนาในส่วนของตัวบุคคล ผู้ที่มีความรับผิดชอบควรให้ผลตอบแทนอย่างเหมาะสม ผู้ที่มีความรับผิดชอบน้อยควรให้ฝึกการทำงานอยู่บ่อย ๆ โดยอาจจะเริ่มจากทำงานเล็กไปใหญ่ ซึ่งไม่ได้ส่งผลกระทบต่อหน่วยงานและเมื่อฝึกฝนจนได้ตามมาตรฐาน ค่อยให้ทำงานที่ยากและท้าทายขึ้นตามลำดับ ถึงแม้การให้งานแก่ผู้ที่มีความรับผิดชอบเป็นเรื่องง่ายของผู้บังคับบัญชา แต่ก็ไม่ควรให้งานเฉพาะผู้มีความรับผิดชอบโดยปล่อยให้ผู้ที่มีความรับผิดชอบน้อยไม่ทำอะไรเพื่อพัฒนาตนเองเลย ซึ่งจะเป็นการลดประสิทธิภาพของการทำงานของบุคคลนั้นในอนาคต สอดคล้องกับ วีระยุทธ สมหมาย และชยุต ภวานันท์กุล ซึ่งได้ศึกษาเรื่องบทบาทของผู้นำทหารในอนาคตเพื่อสร้างองค์กรแห่งความสุขของกองบัญชาการช่วยรบที่ 1 อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี โดยพบว่า การปลูกฝังในเรื่องความเป็นผู้นำทางทหารของโรงเรียนเตรียมทหาร (โรงเรียนเตรียมทหาร) มีแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางทหาร 4 ด้าน ของนักเรียนโรงเรียนเตรียมทหาร คือ 1) ด้านความรับผิดชอบ 2) ด้านมนุษยสัมพันธ์ 3) ด้านความสามารถในการตัดสินใจ 4) ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมให้มีรูปแบบกิจกรรม เชิงบวกที่มุ่งให้บุคลากรได้ฝึกพัฒนาตัวเองด้วยการตั้งเป้าหมาย ความรับผิดชอบและ การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย ให้ได้พัฒนาทักษะใหม่ ๆ ในการทำงานเพิ่มขึ้นจะทำให้บุคลากรพัฒนาดตนเองอยู่เสมอ (วีระยุทธ สมหมาย และชยุต ภวานันท์กุล, 2565)

2.6 วัฒนธรรมแบบมุ่งผลสำเร็จ การพัฒนาหัวข้อนี้ ควรเน้นการสร้างระบบของหน่วยงานที่เข้มแข็ง ความเป็นระเบียบ มีการเน้นย้ำและทำงานตามลำดับที่ควรจะเป็น ไม่ข้ามขั้นตอนจนเกิดความผิดพลาด ส่งผลต่อผลงาน ควรสร้างระบบของการปฏิบัติงานตามสายการบังคับบัญชาที่ถูกต้อง เพื่อให้การดำเนินการทำงานเป็นไปอย่างตามระบบและระเบียบ เมื่อรักษาระบบดังกล่าวไว้ งานก็จะสำเร็จตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับ จิตภาพร เกษประดิษฐ์ ซึ่งได้ศึกษาเรื่องอิทธิพลของสวัสดิการ วัฒนธรรมองค์การ ที่มีความสัมพันธ์ต่อความผูกพันในองค์การของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

โดยพบว่า วัฒนธรรมองค์การแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับความผูกพันในองค์การของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการ แสดงให้เห็นว่าเมื่อพนักงานมีความคิดเห็นว่าวัฒนธรรมองค์การแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ดีขึ้น จะทำให้ความผูกพันในองค์การของพนักงานเพิ่มขึ้นในระดับสูง (จิตภาพร เกษประดิษฐ์, 2563)

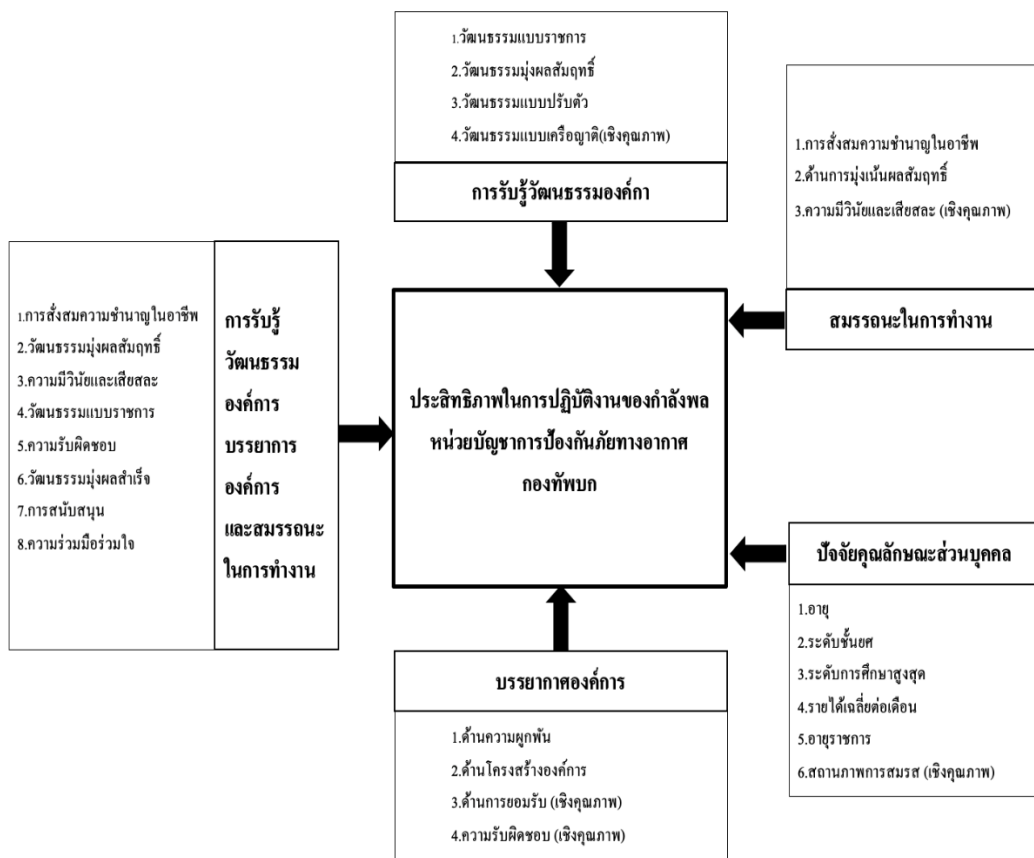
2.7 การสนับสนุน การพัฒนา หัวข้อนี้ ควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยเหนือหรือผู้บังคับบัญชา เพื่อประสิทธิภาพการทำงานที่ดี คือ การสนับสนุนระหว่างการทำงาน เพื่อให้การทำงานราบรื่นไปสู่ผลงานได้โดยง่ายไม่ติดขัด ทั้งด้านทรัพยากร เครื่องมือ หรือเวลา และการเสริมแรงทางบวก อาจจะเป็นกำลังใจหรือผลตอบแทนในการทำงาน หรือมอบรางวัลแห่งความสำเร็จ จะทำให้ในการปฏิบัติงานครั้งต่อไป ผู้ปฏิบัติงานจะตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ ส่งผลดีต่อประสิทธิภาพในการทำงาน สอดคล้องกับโยธิน ไพรพนานนท์ และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหารเพื่อความมั่นคงตามยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580 โดยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อระบบการผลิตกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหารประกอบด้วยหลายปัจจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุน การพัฒนา สำหรับปัจจัยสนับสนุนการฝึก พบว่า ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศนอกจากจะมีกำลังรบที่เข้มแข็งแล้ว อาวุธยุทโธปกรณ์ก็มีส่วนสำคัญเช่นกัน ปัจจุบันมีค่อนข้างจำกัด ในส่วนของงบประมาณ หน่วยฝึกได้รับงบประมาณจำกัดไม่สอดคล้องกับจำนวนนักศึกษาที่มีเป็นจำนวนมาก อีกทั้งบุคลากรฝึกมีแทบทุกหน่วยฝึก เนื่องจากมีครูฝึกเกษียณอายุราชการจำนวนมาก ส่วนกิจกรรมเสริม พบว่าทุกกิจกรรมมีความเหมาะสม เพราะเป็นการปลูกฝังให้นักศึกษาวิชาทหารเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ รู้จักเสียสละเพื่อสังคม มีคุณธรรม เป็นพลเมืองที่ดี และไม่ยุ่งกับยาเสพติด พร้อมทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และเพิ่มทักษะที่จำเป็น เช่น ภาษาอังกฤษเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและแผนยุทธศาสตร์ชาติด้านการศึกษา (โยธิน ไพรพนานนท์ และคณะ, 2563)

2.8 ความร่วมแรงร่วมใจ การพัฒนาหัวข้อนี้ สามารถพัฒนาได้โดยผู้บังคับบัญชาทำการกำหนดนโยบายและเป้าหมายที่ท้าทาย เพื่อให้กลุ่มหรือทีมงานได้มีโอกาสร่วมกันทำงานในส่วนของผู้ปฏิบัติหรือทีมงาน ควรมีผู้นำที่มีความเป็นผู้นำ สามารถเสริมแรงหรือจูงใจคนภายในทีมในการร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติหน้าที่ได้ หากทีมงานเกิดการร่วมแรงร่วมใจทำงานกันอย่างมาก ย่อมส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพการทำงานที่สูงขึ้น สอดคล้องกับกิตติเดช เขียวฉะอ่อน ที่ได้ศึกษาเรื่อง การทำงานเป็นทีมสู่การเพิ่มประสิทธิผลในการทำงาน โดยผลการศึกษาพบว่า

ความร่วมมือแรงร่วมใจ หรือการทำงานเป็นทีม นั้น สามารถเป็นตัวทำนายประสิทธิภาพหรือความสำเร็จของงานนั้น ๆ ได้ โดยที่อาศัยความร่วมมือพลังในการทำงานเริ่มตั้งแต่ผู้บริหาร หัวหน้างานต่าง ๆ ไล่เรียงจนมาถึงพนักงานในทุก ๆ ระดับ (กิตติทัช เขียวฉะอ้อน, 2560) นอกเหนือจากนี้ในองค์การจะต้องพิจารณาปัจจัยประกอบอื่น ๆ ที่จะสนับสนุนให้การทำงานเป็นทีมดำเนินไปได้ด้วยดีจนก่อให้เกิดผลของงานที่ถือว่ามีประสิทธิภาพ เช่น เรื่องของแรงจูงใจในการทำงานและการสื่อสารกันภายในองค์การและสื่อสารกันระหว่างบุคคล

องค์ความรู้ใหม่

รูปแบบและแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก การให้ความสำคัญกับบรรยากาศองค์การมีความสอดคล้องกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ถ้าหน่วยงานมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบ สภาพแวดล้อมที่สะอาด ย่อมทำให้เกิดสุขภาพจิตที่ดีและส่งผลให้กำลังพลมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานยิ่งขึ้น ทำให้ได้รูปแบบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพล หน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก ได้องค์ความรู้ใหม่ ดังภาพ

ภาพที่ 1 รูปแบบประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพล หน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก ที่มา : สรุปรโดยผู้วิจัย, 2565

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า รูปแบบและแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก การให้ความสำคัญกับบรรยากาศองค์การมีความสอดคล้องกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ถ้าหน่วยงานมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบ สภาพแวดล้อมที่สะอาด ย่อมทำให้เกิดสุขภาพจิตที่ดีและส่งผลให้กำลังพลมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานยิ่งขึ้น ทำให้ได้รูปแบบและแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพล หน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก มีการรับรู้วัฒนธรรมองค์การแบบวัฒนธรรมราชการสูงที่สุด ข้อค้นพบดังกล่าว ช่วยสนับสนุนความสำเร็จของการมุ่งปลูกฝังระเบียบ วินัย และการเชื่อฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชาของกำลังพลได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม แม้ว่าวัฒนธรรมแบบราชการ จะช่วยให้การบริหารองค์การเป็นไปอย่างมีระเบียบ

เรียบร้อย ในด้านบรรยากาศขององค์กรนั้น การมีการสนับสนุนให้ปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อเสริมสร้างความสามัคคี และมีการสนับสนุนในการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันเพื่อความปกติสุข แสดงให้เห็นถึงมุมมอง ความคิดของกำลังพล หน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก ที่มีต่อบรรยากาศองค์กรในหน่วยงานของตนเองว่าช่วยให้เกิดความรัก ความสามัคคีในการหน่วยงาน ความคิดเห็นต่อสมรรถนะในการทำงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงสุด คือ ด้านความมีวินัยและเสียสละ แสดงให้เห็นถึงมุมมอง ความคิดของกำลังพล หน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก ที่มีต่อสมรรถนะในการทำงานในหน่วยงานของตนเองว่ามีการยึดถือวินัยเป็นสำคัญ ที่สำคัญคือ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน พบว่า การรับรู้วัฒนธรรมองค์การ บรรยากาศองค์กร และสมรรถนะในการทำงาน ล้วนส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก ทั้งสิ้น ข้อเสนอแนะ การวิจัยในครั้งต่อไปอาจศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ของการรับรู้วัฒนธรรมองค์การ บรรยากาศองค์กร และสมรรถนะในการทำงานส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของกำลังพลในหน่วยงานอื่น ๆ เพิ่มเติม รวมไปถึงอาจพิจารณาศึกษาตัวแปรในมิติอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเพิ่มเติม เช่น การศึกษาถึงความผูกพันและความจงรักภักดีต่อองค์กร และการศึกษาถึงความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของกำลังพลหน่วยบัญชาการป้องกันภัยทางอากาศ กองทัพบก

เอกสารอ้างอิง

- กรมกำลังพลทหาร. (2563). แผนพัฒนาองค์การของ บก.ทท. หมวด 5 การมุ่งเน้นบุคลากร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2563. กรุงเทพมหานคร: กรมกำลังพลทหาร.
- กฤษณ์ภูฏ จันทร. (2560). รายงานการวิจัยเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ นายทหารสัญญาบัตรศูนย์ประสานงานกับประเทศเพื่อนบ้าน. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยการทัพบก.
- กฤษณ์ดนัย อิทธิมณฑล. (2560). แนวทางการพัฒนาหลักสูตรการฝึกทหารใหม่ของกองทัพบก. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- กฤษณะ นันทะวิชัย. (2560). การพัฒนากำลังพลกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของหน่วย. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยการทัพบก.

- กัลยา วานิชย์บัญชา และฐิตา วานิชย์บัญชา. (2558). การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สามลดา.
- กิตติทัช เขียวฉะอ้อน. (2560). การทำงานเป็นทีมสู่การเพิ่มประสิทธิผลในการทำงาน. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 11(1), 355-370.
- จิตภาพร เกษประดิษฐ์. (2563). อิทธิพลของสวัสดิการ วัฒนธรรมองค์การ ที่มีความสัมพันธ์ต่อความผูกพันในองค์การของ. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชูชัย สมितिไกร. (2550). การสรรหา การคัดเลือก และการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นรเศรษฐ์ สุจริตจันทร์. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานในส่วนกองทัพอากาศ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 8(2), 97-107.
- ประกอบ คงยะมาศ และคณะ. (2562). วัฒนธรรมองค์การและการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภู. วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 9(3), 16-31.
- วีรยุทธ สมหมาย และชยุต ภวานันท์กุล. (2565). บทบาทของผู้นำทหารในอนาคตเพื่อสร้างองค์กรแห่งความสุขของกองบัญชาการช่วยรบที่ 1 อำเภอกะเจันท์ จังหวัดชลบุรี. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 5(2), 131-142
- พรพรรณ สุนทรสุด และประจักษ์ บัวผัน. (2554). บรรยาการองค์การและการสนับสนุนจากองค์การที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามสมรรถนะหลักของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดอุดรธานี. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 16(5), 551-562.
- ไพบุลย์ โกมลทัต. (2555). การพัฒนากำลังพลตามค่านิยมหลักของกองบัญชาการกองทัพไทย. วารสารวิทยบริการ, 23(3), 193-207.
- ไพศาล วรคำ. (2554). การวิจัยทางการศึกษา. มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.
- โยธิน ไพโรพนานนท์ และคณะ. (2563). แนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพลสำรองประเภทนักศึกษาวิชาทหารเพื่อความมั่นคงตามยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, 10(2), 57-68.

- รัชนิดา รักกาญจน์นัท. (2560). การพัฒนาบุคลากรตามกรอบสมรรถนะของข้าราชการสายงาน
 วิชาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
 บริหารรัฐกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัตน์มณี สุษะใจ. (2561). การพัฒนารูปแบบการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในยุคประเทศไทย
 4.0 ของกองทัพบก. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ Veridian มหาวิทยาลัยศิลปากร, 11(1),
 3210-3227.
- วัลลภ บุตรเกตุ. (2562). วัฒนธรรมองค์การกับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียนสังกัด
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 9. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร
 มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิรัช สงวนวงศ์วาน. (2550). การจัดการและพฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ด
 ยูเคชั่น.
- ศศิธร ยติรัตนกัญญา. (2558). วัฒนธรรมองค์การกับสมรรถนะหลักในการปฏิบัติงานของ
 บุคลากรสายสนับสนุนสังกัดสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
 (Unpublished Master's thesis). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมาพร ภูวิจิตร และคณะ. (2558). รูปแบบวัฒนธรรมองค์การที่มีประสิทธิภาพ. วารสาร
 วิทยาลัยนครราชสีมา, 9(1), 73-77.
- อารีย์ อินนันทชัย. (2558). การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะด้านการปฏิบัติงานของพนักงาน
 มหาวิทยาลัยสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. วารสาร
 บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 8(18), 29-39.
- Daft, R. L. (1999). Leadership: Theory and practice. Forth Worth. Texas: Harcourt
 College Publishers.
- Dessler, G. (1976). Organization and Management a Contingency Approach
 Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice Hall.
- Haiman, T. et al. (1985). Management. (4th ed.). Boston: Houghton Mifflin
 Company.
- Hofstede, G. et al. (2005). Cultures and organizations: Software of the mind.
 (2nded.). New York: McGraw-hill.

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 246-261

บทความวิจัย

การศึกษาแนวคิดและกระบวนการในการถ่ายภาพแนวความคิดจากผลงาน

ศิลปะร่วมสมัยชุด “Pink Man” ของมานิต ศรีวานิชภูมิ*

THE STUDY OF PERCEPTION AND CONCEPTUAL PHOTOGRAPHING

PROCEDURES FROM A CONTEMPORARY ART: PINK MAN, MANIT

SRIWANICHBHUMI

ชัชวาล อินทรपालิต¹Chatchawal Indrapalita¹¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี¹Faculty of Humanities and Social Sciences, Muban Chombueng Rajabhat University, Ratchaburi, Thailand¹Corresponding author E-mail: schoolngor@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับความเป็นมา แนวคิดทฤษฎี และแนวคิดในการตีความความหมายของการถ่ายภาพที่ใช้แนวความคิด (Conceptual Photography) ในศิลปะร่วมสมัยของประเทศไทย และ 2) ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิด กระบวนการ ผลงานภาพถ่ายชุด “Pink Man” ของมานิต ศรีวานิชภูมิ การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทความวิชาการ บทสัมภาษณ์ โดยวิเคราะห์เนื้อหาตามที่กำหนดในวัตถุประสงค์ด้วยการพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า 1) การถ่ายภาพที่ใช้แนวความคิด (Conceptual Photography) ของศิลปะร่วมสมัยของประเทศไทยนั้น คือการสร้างสรรคงานภาพถ่ายตามบริบทของสังคมหรือเรื่องราวที่ศิลปินต้องการนำเสนอ

ผ่านกระบวนการวางแผนสู่การสร้างสรรค์ เพื่อตอบสนองแนวความคิด เพื่อให้เกิดความงามทางสุนทรียะ โดยใช้สัญลักษณ์เป็นจุดสังเกตให้เกิดความน่าสนใจภายในภาพ และใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ทางกระบวนการทางคอมพิวเตอร์ในการตกแต่งและสร้างสรรค์เพื่อความสมบูรณ์ ความงามอาจจะไม่ได้อยู่กระบวนการที่เสร็จสิ้นของผลงาน แต่เป็นช่วงตั้งแต่กระบวนการของแนวความคิดรวมไปถึงระยะเวลาจนถึงจุดสำเร็จ ว่าศิลปินมีการเล่าเรื่องได้น่าสนใจมากน้อยเพียงใด 2) การวิเคราะห์ผลงานภาพถ่ายชุด “Pink Man” ของมานิต ศรีวานิชภูมิ ในเรื่องของกระบวนการการถ่ายภาพทางความคิด การใช้ทฤษฎีและแนวทางการปฏิบัติ ศิลปินสร้างสรรค์งานภาพถ่ายชุดนี้จากเรื่องเกี่ยวกับการบริโภคนิยมที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ศิลปินใช้การเสียดสีให้เห็นถึงชนชั้นและค่านิยมในสังคมไทยในช่วงเวลาต่าง ๆ โดยใช้สัญลักษณ์ที่มีความขัดแย้งกับภาพสังคมโดยรวม โดยศิลปินต้องการให้ผู้ชมเห็นภาพและได้คิดตามแนวคิดที่ศิลปินได้ตั้งใจสะท้อนไว้ เพื่อให้เกิดการตระหนักใส่ใจจากคนในสังคม

คำสำคัญ: ศิลปะร่วมสมัย, การถ่ายภาพแนวความคิด, ผลงานภาพถ่ายชุด “Pink Man”

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study problems in contemporary art history, theoretical concepts, and conceptual interpretations of conceptual photography in Thailand, and 2) study and analyze the concept and process of Manit Sriwanichpoom's contemporary art work series, "Pink Man". Documents, related research, academic journals, and interviews were used to collect data for this qualitative research, in which the content specified in the objectives was analyzed with description. The research reveals that 1) conceptual photography in Thailand involved the creation of photographic works based on the social context, or story, that the artist wished to convey through the planning process of the creation in order to respond to the concept in order to achieve aesthetic beauty by using signs as remarks to create interest in the photograph and using modern technology through computerized processes to embellish and create perfection. Beauty might not be found in the finished process of the work; however, the artist's narrative was quite compelling from the beginning of the conceptual process to the

point of completion; 2) the analysis of Manit Sriwanichpoom's photography work series, "Pink Man," in terms of the conceptual photography process, theory application, and practice guidelines indicated that the artist created this photography work series based on the concept of consumerism in Thai society, using sarcasm to portray society's classes and social values in Thai society at different times, using symbols that conflict with the image of society as a whole, in which the artist wished that the audience would see the photograph and follow the artist's concept, which was intended to raise awareness and care among people in society.

Keywords: Contemporary Art, Conceptual Photography, A Photographic Work of Pink Man

บทนำ

ศิลปะร่วมสมัยถือกำเนิดขึ้นในช่วงปลายศตวรรษ 20 ต่อกับช่วงต้น ศตวรรษที่ 21 คือในยุคของการเข้าสู่สังคมโลกาภิวัตน์ เป็นต้นมาตามที่ สุธี คุณาวิชยานนท์ ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัยไว้ว่า "ศิลปะร่วมสมัย คือ ศิลปะที่สร้างขึ้นร่วมยุคสมัยกับปัจจุบันของเรา อาจนับความร่วมมือกับศิลปะที่ไม่เก่าไปกว่า 20 - 50 ปี" (สุธี คุณาวิชยานนท์, 2563) เป็นช่วงของการแตกตัวออกจากจุดเชื่อมระหว่างยุคศิลปะสมัยใหม่ (Modern Art) และยุคศิลปะหลังสมัยใหม่ (Post - Modern Art) ตามคำกล่าวของ ที่กล่าวว่า "ยุคหลังโมเดิร์นหรือยุคหลังสมัยใหม่ก็คือการสานต่อแนวคิดต่าง ๆ ที่มาจากรอยผืนแตกนั้น โดยเฉพาะการมองว่าทุกสิ่งไม่ได้ดำเนินไปเป็นเส้นตรง เรียงตามลำดับ หรือดำรงอยู่แบบเป็นขั้วตรงข้ามกัน หากแต่เป็นโครงข่ายสายใยขนาดใหญ่ที่มีความเป็นไปได้มากมาย และไร้ขั้วตรงข้าม ทศนะในการมองโลกที่เปลี่ยนไปเช่นนี้ได้ส่งอิทธิพลต่อแนวคิดต่าง ๆ มากมาย เช่น มุมมองเกี่ยวกับเพศที่ไม่ได้มีแค่เพศกำเนิด ชายหรือหญิงเท่านั้น แต่ยังมีเพศวิถี ความหลากหลายทางเพศ ไปจนถึงการทลายแนวคิดเรื่องสถานะของมนุษย์ในฐานะศูนย์กลางของสรรพสิ่ง ซึ่งนำมาสู่การหันกลับมาให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมและสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ" (กฤษฎิยา ไชยศรี, 2565) โดยแม้ความหมายทั่วไปศิลปะร่วมสมัย แปลว่า ศิลปะ ณ ปัจจุบัน อาจจะเพราะด้วยความเจริญก้าวหน้าทางสังคม ล้วนก่อให้เกิดการพัฒนาการสร้างสรรค์ผลงานออกมาอย่างลึกซึ้งและแพร่หลาย ซึ่งในยุคของศิลปะร่วมสมัยนั้น ความสวยงามอาจเป็นเพียงแค่ส่วนประกอบอย่างหนึ่งที่ทำให้ผลงานดูมีคุณภาพ โดยกลุ่มศิลปิน

ต่างประเทศนิยมถ่ายทอดงานศิลปะผ่านกระบวนการ กลวิธี รวมถึงแนวคิด มากกว่าความงามในตอนสำเร็จ เพื่อเป็นการเสนอในสิ่งที่ตัวศิลปินต้องการจะบอกกับผู้ชมในงานศิลปะ เช่น ผลงาน Can't Help Myself ในปี 2016 ของ Sun Yuan และ Peng Yu คู่หูศิลปินชาวจีน ที่ใช้เทคโนโลยีแขนจักรกลवादของเหลวสีแดงที่ทำให้นึกถึงเลือด ต้องการจะสะท้อนชะตากรรมของมนุษย์ในโลกที่เทคโนโลยีกำลังมีบทบาทสำคัญ และมนุษย์ก็ต้องเร่งปรับตัวเพื่อแข่งกับโปรแกรมและหุ่นยนต์ จนกระทั่งเส้นแบ่งระหว่างความเป็นมนุษย์และหุ่นยนต์เริ่มพร่าเลือน เป็นต้น และยังมีศิลปินทั่วโลกอีกมากมายที่ใช้ความเป็นศิลปะร่วมสมัยสร้างสรรค์ผลงานออกมาอย่างแพร่หลายสำหรับประเทศไทยนั้น ได้รับอิทธิพลการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจากต่างประเทศอยู่น้อยและมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในวงการศิลปะ ด้วยการเข้ามาของศิลปินชาวอิตาลี คือ นายคอร์ราโด เฟโรจี (Corrado Feroci) ชื่อไทย อาจารย์ศิลป์ พีระศรี ตามที่ได้ก่อตั้งโรงเรียนสอนศิลปะขึ้นมาในปัจจุบันคือ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสุพรรณ ได้กล่าวไว้ว่า “ช่วงเวลาดังกล่าว เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อสำคัญในการเปลี่ยนแปลงการศึกษาจากระบบช่างที่ถ่ายทอดกันในสกุลช่างมาเป็นสถาบันการศึกษาที่มีหลักสูตรเช่นเดียวกับสถาบันศิลปะในประเทศตะวันตก ซึ่งเป็นปฐมบทของการศึกษาศิลปะตามแบบอย่างศิลปะตามหลักวิชา (Academy Art) ซึ่งเป็นต้นกำเนิดการสร้างสรรคศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย” (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2548) ทำให้การสร้างสรรคงานศิลปะของไทยมีความพัฒนาขึ้นตามหลักการสากล จนเกิดเป็นที่ยอมรับจากการแสดงผลงานศิลปะในต่างประเทศมากขึ้น และมีการจัดการประกวดต่าง ๆ สำหรับสิทธิธรรม โรหิตะสุข ได้กล่าวถึงการสร้างสรรค์ในศิลปะร่วมสมัยของไทยไว้ว่า “ศิลปะร่วมสมัยของไทยก่อรูป เติบโตและมีพัฒนาการหล่อหลอมและสั่งสมทางความคิดและการสร้างสรรค์มาอย่างยาวนาน จากศิลปะแนวประเพณีดั้งเดิมของไทย (Thai Tradition Art) จากภายนอก ทั้งฟากฝั่งโลกตะวันตกและตะวันออก จนกระทั่งพัฒนาการต่อยอดกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมที่เข้าสู่ความเป็นสมัยใหม่ (Contemporary Art) ที่มีแนวทางและการสร้างสรรค์ที่หลากหลาย” (สิทธิธรรม โรหิตะสุข, 2564); (สิทธิธรรม โรหิตะสุข, 2564)

ในความเป็นยุคศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทยนั้น งานศิลปะมีการพัฒนาอย่างมีอิสระเสรี ศิลปินมีสิทธิ์เลือกการแสดงออกทั้งในด้านแนวความคิดที่แสดงความเป็นตัวตนผ่านวิธีการทางศิลปะ ผนวกกับแนวคิดที่กลั่นกรองออกมาในรูปสัญลักษณ์โดยการสร้างสัญลักษณ์ (Symbol) ผ่านงานศิลปะ เพื่อตอบสนองความต้องการ ซึ่งสามารถเรียกว่าเป็นศิลปะแนวความคิด (Conceptual Art) ให้ออกมาเป็นผลงานศิลปะ ตามคำกล่าวของ สุธี คุณาวิชยานนท์ ว่า “ในงานคอนเซ็ปชวล อาร์ต เน้นที่ความคิดของศิลปินทำให้กิจกรรมหรือความคิดต่าง ๆ สามารถ (มีความเป็นไปได้) ที่จะ

งานศิลปะ” (สุธี คุณาวิชยานนท์, 2546) โดยใช้ความงามทางสุนทรียะ สำหรับงานศิลปะรูปแบบนี้ ศิลปินต้องอาศัยกระบวนการที่ชำนาญในด้านแนวคิด การถ่ายทอด รวมไปถึงการนำเสนอเพื่อตอบสนองแนวความคิดให้ออกมาเป็นงานศิลปะ มีการใช้ความสามารถทางเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพื่อทำให้เกิดภาพตามที่ศิลปินคิดและต้องการนำเสนอมากที่สุด ซึ่งนอกจากจะอาศัยแนวความคิดและความชำนาญในการถ่ายภาพแล้ว ศิลปินต้องมีทักษะในการถ่ายทอดผลงานที่ทำให้ผู้ชมได้รู้ถึงแนวความคิดที่เป็นอัตลักษณ์ของศิลปินด้วยจึงจะทำให้ศิลปะภาพถ่ายแนวความคิดเกิดความงามขึ้นได้ (อัษฎา โปราณานนท์, 2556) ภาณุ บุญพิพัฒนาพงศ์ ได้ให้นิยามว่า คอนเซ็ปชวลอาร์ต (Conceptual art) แปลว่า “ศิลปะเน้นแนวคิด” เป็นกระแสเคลื่อนไหวทางศิลปะที่ให้ความสำคัญกับความคิดมากกว่าสุนทรียะและความงาม กล่าวถึงแนวทางศิลปะที่สร้างความครุ่นคิดต่อผู้ชมงานทั้งในรูปแบบ แนวคิด และการนำเสนอ ศิลปินคอนเซ็ปชวล ปฏิเสธแนวทางและขนบธรรมเนียมเดิม ๆ ของศิลปะอย่างสิ้นเชิง พวกเขาถือว่าความคิดนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดและพอเพียงแล้วสำหรับศิลปะ ส่วนสิ่งอื่นอย่างความงาม สุนทรียะ ทักษะ ฝีมือของศิลปิน หรือแม้แต่การแสดงออกทางอารมณ์ ด้วยเหตุนี้ที่ทำให้มองว่าศิลปะคอนเซ็ปชวล “ไม่ใช่ศิลปะ” เช่นเดียวกับภาพวาดหยดสีของ แจ็คสัน พอลล็อก (Jackson Pollock) หรือกระป๋องชุปของ แอนดี้ วอร์ฮอล (Andy Warhol) ตามกาลนิยามไว้ในอดีต (ภาณุ บุญพิพัฒนาพงศ์, 2564)

ศิลปะการถ่ายภาพเป็นผลงานศิลปะเน้นความคิดที่มีรูปแบบร่วมสมัยอย่างหนึ่ง ที่มีการพัฒนาจากอดีตจนถึงปัจจุบันมีการพัฒนารูปแบบต่าง ๆ และการถ่ายภาพเน้นแนวความคิด (Conceptual Photography) ก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่งในงานศิลปะภาพถ่าย ที่เกิดขึ้นในสมัยที่ศิลปะในประเทศไทยก้าวเข้าสู่ความเป็นศิลปะร่วมสมัย มีศิลปินมากมายได้สร้างสรรค์งานศิลปะจากภาพถ่ายขึ้น เช่น รงค์ วงษ์สวรรค์ ที่เน้นการถ่ายภาพสะท้อนผลงานเกษตรกร หรือแม้แต่วงศ์จันทร์ ล้อมโลหะกุล ศิลปินผู้ถ่ายทอดความเป็นชนบทที่เป็นวิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์และค่านิยมประเพณีที่บ่งบอกได้ถึงยุคสมัย แต่ผลงานภาพถ่ายร่วมสมัยที่มีชื่อเสียงจนถึงปัจจุบันและยังถือเป็นต้นแบบให้ผู้ที่สนใจภาพถ่ายแนวนี้นี้ คือ ผลงานชุด “Pink Man” ของมานิต ศรีวานิชภูมิ ศิลปินถ่ายภาพร่วมสมัยของประเทศไทยซึ่งงานชุดนี้ เป็นงานภาพถ่ายที่เป็นการแสดงแนวความคิด (Conceptual) ที่เกี่ยวกับการเมือง ทุนนิยม สังคม โดยการใช้การเสียดสี ด้วยเทคนิคการประสมสื่อภาพถ่ายกับการใช้คอมพิวเตอร์กราฟิกร่วมกันเพื่อถ่ายทอดออกมา ซึ่งงานชุดนี้ไม่เพียงแสดงในประเทศไทยเพียงเท่านั้น แต่ยังสามารถจัดแสดงในหลายประเทศ และยังเป็นกรณีศึกษาในทางทฤษฎีและเป็นแนวทางปฏิบัติได้อย่างดีมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมไปถึงอุตสาหกรรมในการผลิตเทคโนโลยีทางการถ่ายภาพเพื่อ

ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค จึงเป็นปัจจัยหลักสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาในการทำงานด้านศิลปะดิจิทัลตามไปด้วย การทำงานศิลปะจึงมีการพัฒนาคุณสมบัติในการถ่ายภาพและเทคนิคที่ได้อย่างหลากหลาย

บทความนี้นำเสนอ แนวคิดและกระบวนการทางศิลปะร่วมสมัยเกี่ยวกับการถ่ายภาพ แนวความคิดจากผลงานชุด “Pink Man” ของมานิต ศรีวานิชภูมิ ผ่านการวิเคราะห์และตีความ และเอกสารที่เกี่ยวข้องว่ามีหลักแนวคิด ทฤษฎี ในการพิจารณาถึงกระบวนการสร้างสรรค์งานถ่ายภาพที่ใช้แนวความคิด (Conceptual Photography) ที่มีแนวทางการสร้างสรรค์เพื่อเป็นฐานในการคิดวิเคราะห์และการปรับใช้การสร้างสรรค์การถ่ายภาพในระดับผู้ที่สนใจรวมถึงใช้ในระดับการเรียนการสอนสามารถในการนำไปประยุกต์ต่อยอดความรู้ให้เข้ากับวิธีการการสอนได้สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับความเป็นมา แนวคิดทฤษฎี และแนวคิดในการตีความความหมายของการถ่ายภาพที่ใช้แนวความคิด (Conceptual Photography) ในศิลปะร่วมสมัยของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวคิด กระบวนการผลงานภาพถ่ายชุด “Pink Man” ของมานิต ศรีวานิชภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาโดยวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) เป็นสำคัญ โดยค้นคว้ารวบรวมข้อมูล จากเอกสารชั้นต้น ได้แก่ ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทยและการถ่ายภาพร่วมสมัยและภาพถ่ายผลงานชุด “Pink Man” และเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เอกสารชั้นรอง ได้แก่ งานวิจัย หนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ต่าง ๆ ตลอดจนข้อมูลจากเอกสารออนไลน์ ที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับประเด็นวิจัยที่ว่าด้วยแนวคิดและกระบวนการในการถ่ายภาพแนวความคิดจากผลงานศิลปะร่วมสมัยชุด “Pink Man” ของมานิต ศรีวานิชภูมิ จากนั้นนำมาตีความเพื่อหาความหมาย โดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์ผลงานศิลปกรรมร่วมด้วย ตามที่กำหนดในวัตถุประสงค์ โดยการพรรณนาความจากการวิจัยเอกสารดังกล่าวตามที่ได้เขียนไว้ในวิธีการดำเนินการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลการสร้างสรรคงานศิลปะภาพถ่ายในงานศิลปะสมัยใหม่ชุด “Pink Man” ของมานิต ศรีวานิชภูมิ จากเอกสารข้างต้น เพื่อวิเคราะห์ในรูปแบบของการสื่อสัญลักษณ์และการตีความหมายกับบริบทของภาพถ่ายที่ศิลปินต้องการนำเสนอในรูปแบบของงานศิลปะที่มีความร่วมสมัย โดยศึกษาจากสัญลักษณ์และความหมายต่าง ๆ ในภาพถ่ายมาใช้ในการสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะจากผลงานของศิลปิน

ผลการวิจัย

ในการศึกษาแนวคิดและกระบวนการในการถ่ายภาพแนวความคิดจากผลงานศิลปะร่วมสมัยชุด “Pink Man” สรุปเป็นประเด็นได้ดังต่อไปนี้

พัฒนาการศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทยเติบโตมาพร้อมกับประวัติศาสตร์การสร้างชาติไทย ซึ่งเกิดขึ้นจากอิทธิพลอำนาจภายใน และอำนาจภายนอก คือ จากตะวันตกในทศวรรษ 1990 เป็นยุคของสังคมโลกาภิวัตน์ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกันทั่วโลก ทำให้สังคมไทยเกิดการแลกเปลี่ยนอำนาจอิทธิพลจากต่างประเทศ ซึ่งเป็นปฏิกริยาทั้งการเปิดรับและต่อต้านในเวลาเดียวกัน วงการศิลปะร่วมสมัยไทยมีการสร้างความสัมพันธ์ต่อวงการศิลปะตะวันตกหรือนานาชาติที่ชัดเจนมากขึ้น ดังเห็นได้จากการที่ศิลปินไทยเริ่มเป็นที่ยอมรับจากเวทีศิลปะนานาชาติผ่านการแสดงผลงานศิลปะ

การถ่ายภาพแนว Conceptual Photography ต้องอาศัยกรอบความคิดที่จะนำเสนอต้องมีโนภาพ ตั้งเป็นโจทย์ไว้ก่อน แล้วก็หาสิ่งที่ได้คิดเอาไว้ (Subject) กับแนวหรือวิธีนำเสนอ (Presentation) จะใช้สัญลักษณ์ หรือภาพ หรือตัวหนังสือผลิตเป็นผลงานออกมา แสดงให้ผู้ชมเห็นว่าเป็นงานภาพถ่ายที่ถ่ายทอดออกมาจากความคิด จากการใช้จินตนาการ ในการทำสิ่งที่มีความแปลกออกไปจากความเป็นจริง

แนวคิดในการถ่ายภาพแนวความคิด (Conceptual Photography) คือ ความคิด (Idea) หรือ มโนทัศน์ (Concept) เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด สำหรับการทำงานศิลปะ เมื่อศิลปินทำงานศิลปะในแบบคอนเซ็ปชวล นั้นหมายความว่า “การวางแผนและการตัดสินใจทั้งหมดได้ถูกทำขึ้นล่วงหน้าไปแล้ว (ในความคิด) การสร้างตัวงานออกมา เป็นเพียงกิจที่ทำพอเป็นพิธีเท่านั้น” (ภาณุ บุญพิพัฒนาพงศ์, 2560)

ศิลปะแนวความคิดนั้น มีความแตกต่างจากศิลปะรูปแบบอื่น ๆ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจาก ยุคศิลปะยุคดาดา (DADA) ช่วงปี 1917 จากผลงาน Ready ชุด “Fountain” ของมาเซล ดูชอมป์ (Marcell Duschump) ที่นำโถสุขภัณฑ์มาจัดแสดงงาน ผ่านการใช้วิธีการสร้างสรรค์ แบบง่าย ๆ ใช้วัสดุที่มีอยู่ แล้วมาปะติดหรือมาใส่ด้วยกัน จึงทำให้ศิลปินบางกลุ่มต้องการริเริ่มที่จะผลิตผลงาน ขึ้นใหม่ ๆ ที่มีความแตกต่างออกไป เป็นการตอบโต้แนวโน้มของศิลปะที่จะกลายเป็นไปในเชิง การค้ามากขึ้น ศิลปินจึงนำแนวความคิดนี้มาสร้างสรรค์ผลงานที่ตลาดศิลปะไม่ชอบ ซึ่งไม่เป็นที่ น่าสะสม เพราะต้องการให้เห็นความคิดมากกว่าวัตถุและความสวยงาม โดยมากไม่นิยมใช้รูปแบบ ทางศิลปะแบบเดิม ๆ เช่นงานบางชิ้นจะนำเสนอเอกสารข้อมูล บันทึกความคิดของศิลปิน ในบาง งานจะมีการใช้คำ ใช้ภาษาหรือตัวหนังสือ เช่นสร้างคำหรือข้อความบนผนังแกลเลอรี เป็นต้น การละทิ้งศิลปะวัตถุ (ประติมากรรมและศิลปะภาพเขียน) ทำให้เกิดความคิดที่ขัดแย้ง ระหว่าง ศิลปิน คนดู และนักวิจารณ์ (ภาณุ บุญพิพัฒนาพงศ์, 2564)

ผลงานต่าง ๆ ที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นจะเน้นการนำเสนอให้ผู้ชมศิลปะเกิดแนวคิด ร่วมกับ ศิลปินซึ่งอาจจะตรงกันหรือไม่ก็ตาม แต่ก็ถือว่าเป็นการบันทึกแนวคิดรวบยอดของศิลปิน ส่งผล มากกว่าการให้ความรู้สึกหรืออารมณ์สุนทรีย์ แต่เป็นผลงานที่แตกต่างออกไปจากเดิม เป็นผลงานกระตุ้นความคิดให้เกิดความน่าสนใจในครั้งแรกที่ได้ชม กล่าวได้ว่า ศิลปะแนวความคิด เป็นศิลปะที่แสดงความคิดที่เฉียบขาด ล้ำลึก และมีความแปลกแยกมาจากความนึกคิดสามัญ ทั่วไป ศิลปินที่มีกระบวนการทำงานจากแนวความคิดจากบริบทต่าง ๆ ในสังคมสู่ความคิดรวบ ยอดในการทำงานศิลปะเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงที่ถาวร และอยู่ในความทรงจำ

การถ่ายภาพแนวความคิด (Conceptual Photography) หมายถึง การถ่ายภาพที่ ต้องการถ่ายทอดสิ่งที่ต่างออกไปจากการถ่ายภาพธรรมดาหรือแนวอื่น ๆ เช่น การถ่ายภาพ วิวทัศน์ (Landscapes), การถ่ายภาพ (Architectural), การถ่ายภาพเชิงข่าว (Photojournalism), การถ่ายภาพวิถีชีวิต (Life) หรือ การถ่ายภาพสารคดี (Documentary) เป็นต้น ซึ่งประเภทของ การถ่ายภาพที่กล่าวมา ล้วนเป็นการถ่ายทอดให้เห็นถึงความเป็นจริง หรือสิ่งที่เกิดขึ้นตาม ธรรมชาติ หรือได้รับการสร้างขึ้นมา โดยมีได้มีการบิดเบือนจากความเป็นจริงแต่การถ่ายภาพ แนวคิด เป็นการนำเสนอสิ่งที่ไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เป็นการนำเสนอให้เห็นสิ่งที่ไม่ได้ เกิดขึ้นจริง เป็นการนำเสนอสิ่งที่ผู้ถ่ายได้ใส่ความคิด (Concept) ของตนเข้าไป ภาพอาจจะมีความ เป็นนามธรรมอยู่บ้าง ซึ่งสามารถทำให้เห็นว่าเป็นการสื่อให้เห็นทางด้านความคิดของผู้ถ่าย ให้ความ ความหมายในภาพคืออะไร มากกว่าตัวภาพเอง บางภาพจะมีแค่ความหมายเดียว แต่บางภาพ อาจจะตีความได้มากมาย

ภาพที่ 1 ผลงานการถ่ายภาพ “Pink Man” ของมานิต ศรีวานิชภูมิ

การวิเคราะห์แนวการสร้างสรรคผลงานชุด “Pink Man” เป็นการวิเคราะห์ผลงานภาพถ่ายแนวความคิดในยุคร่วมสมัยของประเทศไทยที่มีการแสดงออก โดยใช้การนำเสนอแนวความคิดในเชิงเสียดสี ประชดประชัน โดยภายในงานศิลปินต้องการนำเสนอรูปแบบงานที่มีความขัดแย้งโดยใช้สิ่งที่เป็นจุดเด่นของงาน (Subject) คือ พังค์แมน ที่ต้องการสะท้อนให้เห็นถึงสังคมบริโภคนิยมจนเกินพอดี จนทำให้เราเองลืมนองโทษหรือพิษร้ายของมันที่กำลังจะเกิดขึ้นในสังคมไทย พังค์แมน อาจเป็นบุคคลที่ได้รับพิษร้ายจากระบบทุนที่ทำให้ตัวเองตกอยู่ในสภาพที่ดูไร้ชีวิตและคำนึงแต่การที่จะได้บริโภค โดยนำมาจัดองค์ประกอบร่วมกับภาพเหตุการณ์ปัญหาสังคมตั้งแต่อดีตในช่วงของการประท้วง ตุลา พ.ศ. 2516 และ 6 ตุลา 19 ในชุด “ปีศาจสีชมพู” หนึ่งในซีรีส์ชุด “Pink Man” จนถึงภาพสังคมในยุคต้มยำกุ้ง เพื่อให้เห็นถึงสภาพสังคม ศิลปินมีความตั้งใจในการถ่ายทอดความเป็นภาพถ่ายที่เน้นการใช้แนวคิด และมีการใช้เทคนิคคอมพิวเตอร์ในการปรับแต่งภาพของ “Pink Man” ร่วมกับภาพในอดีตให้มีลักษณะเป็นความร่วมมือ

ในกระบวนการทางการสร้างสรรคงานศิลปะภาพถ่ายชุดนี้ ศิลปินสื่อถึงการใช้สัญลักษณ์ (Sign) คือ การใช้ตัว “Pink Man” ที่เป็น Subject ของงานในการแสดงอารมณ์ที่นิ่งเฉย ไม่สนใจสภาพแวดล้อมรอบด้านที่ศิลปินใช้ภาพเหตุการณ์บ้านเมืองที่เป็นปัญหาในสังคม ซึ่งเกิดขึ้นในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ของประเทศไทยที่ถูกทำให้มองข้ามไปแต่ในภาพที่มีผู้ชายใส่สูทสีชมพูแสดงอารมณ์ความขัดแย้งแสดงในเรื่องของ “เครื่องแบบ” ในงานเพื่อแสดงตัวตนหรืออัตลักษณ์และสถานภาพในสังคม ของชนชั้นต่าง ๆ ทั้งนักธุรกิจหรือปัญญาชนเพื่อเป็นตัวแทนของสังคมประเทศไทย ณ ช่วงนั้น นำเสนอของผู้คนที่ขาดจิตสำนึก และเพลิดเพลินกับการเป็นไทยมุงด้วย

ความสนใจ ประเด็นที่มีความขัดแย้งทางด้านอารมณ์ในแนวคิดของศิลปินเพื่อการตีแผ่และเปรียบเทียบสถานการณ์ในสังคมไทยออกมาเป็นภาพผลงานชุด “Pink Man”

ส่วนในประเด็นทางด้านความคิดในภาพผลงานชุด “Pink Man” มานิต ศรีวานิชภูมิ ได้กล่าวว่า “Pink Man” คือ ความรู้สึกไม่พอใจและแปลกแยกของฉันที่มีต่อแนวคิดบริโภคนิยม ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างเรียบง่ายและปราศจากการพิจารณาจากสังคมไทยฉันรู้สึกว่ารระบบนี้ได้กดขี่เราโดยที่เราไม่รู้ตัวนอกจากนี้ เราถูกบังคับให้ทำในลักษณะเดียวกันมีการเคลื่อนไหวไปสู่ความเท่าเทียมกัน Pink Man เดินไปมาอย่างเงิบ ๆ และไร้รอยยิ้มเหมือนหุ่นยนต์ ศิลปินใช้ภาพถ่ายเป็นสื่อในการแสดงความคิดของเขา และเล่นล้อกับภาพลักษณ์ในสังคมเพื่อเยาะหยันค่านิยมของชนชั้นกลาง ตลอดจนโครงสร้างอำนาจในสังคม ภาพถ่ายเป็นสื่อที่เหมาะสมในการเล่นกับความจริงและความหมายแฝง เพราะคุณสมบัติในการบันทึกความเป็นจริงตามที่ตาเห็นนี้ศิลปินสร้างสรรค์ผ่านการตระหนักถึงการตีแผ่สังคมในปัจจุบันที่มีการเปรียบเทียบกับสภาวะแวดล้อมที่เกิดขึ้นด้วยการใช้สัญลักษณ์ จึงสามารถกล่าวได้ว่าเป็นการสร้างสรรค์งานร่วมสมัยในเทคนิคของการถ่ายภาพที่สามารถทำให้ผู้ชมหรือสังคมได้เกิดการคิดตาม ในรูปแบบของศิลปะแนวความคิดได้อย่างสมบูรณ์แบบ

สำหรับงานภาพถ่ายชุด “Pink Man” ก็เข้าไปอยู่ในเหตุการณ์สำคัญของประเทศไทยในอดีตที่เกือบจะถูกกลืนไปแล้วในปัจจุบัน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดที่สุดในขณะนี้คงจะเป็น ที่ Pink Man เดินทางย้อนเวลากลับไปยังเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองของประเทศไทย เมื่อครั้ง 6 ตุลา และ Horror in Pink นี้ ก็ดูจะเป็นซีรีส์ Pink Man ชุดแรก ๆ ที่มีเรื่องของการเมืองเข้ามาแสดงตนให้เห็นชัดเจน แม้จะอยู่ท่ามกลางเหตุการณ์ความขัดแย้งรุนแรง และอยู่ร่วมภาพกับชีวิตหลายชีวิตที่กำลังถูกปลิดปลิวให้จบสิ้นอย่างไร้ค่า Pink Man ก็ยังคงเป็น Pink Man ที่ไม่มีหระต่อเรื่องราวใด ๆ ทั้งนั้น นอกจากการบริโภคและผลประโยชน์ของตัวเอง เขายังเสียสละผู้คนในสังคมบริโภคด้วยการสร้างตัวละคร “Pink Man” ขึ้นมา โดยให้กวีอย่าง สมพงศ์ ทวี เป็นตัวแบบแต่งชุดสูทสีชมพูทั้งตัว และเดินเข็นรถเข็นสีชมพูไปตามสถานที่ต่าง ๆ อันเป็นสัญลักษณ์ของวัฒนธรรมบริโภค ด้วยใบหน้าที่ไม่สนใจใคร่อะไรนัก บ้างก็ทำท่าที่เย้ยหยัน หรืออ่านบทกวีที่ไม่มีใครสนใจฟัง

ความน่าสนใจในงานภาพถ่ายชุด “Pink Man” ของมานิต ศรีวานิชภูมิ นั้นสามารถวิเคราะห์ความงามและความน่าสนใจจากหลักการวิเคราะห์ทางด้านศิลปะ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ข้อดังนี้ คือ

1. ด้านความงาม ศิลปินมีการนำเสนอความงามจากผลงานชุดนี้จากการใช้สัญลักษณ์เรื่องของสีและอารมณ์ภายในงานที่รวมถึงได้สร้างสัญลักษณ์ภายในงานขึ้น คือการใช้ผู้ชายใส่สูทในชุดสีชมพูเข้มนรกลงไปในที่ต่าง ๆ ที่สามารถบ่งบอกถึงสัญลักษณ์ถึงความขัดแย้งภายใต้การนำเสนอในผลงาน

2. ด้านสาระ ศิลปินต้องการใช้การนำเสนอโดยนำสัญลักษณ์ที่สร้างไปมีบทบาทหรือปรากฏตัวอยู่ในบริบทของสังคมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองเพื่อนำเสนอแนวความคิดของตนเองเกี่ยวกับสังคมที่มีการเปลี่ยนในด้านต่าง ๆ ในหลาย ๆ ช่วงเวลา

3. ด้านอารมณ์ความรู้สึก ศิลปินได้เลือกภาพที่เกี่ยวกับปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นจริงทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อสร้างความรู้สึกของตนเองผ่านบรรยากาศที่รุนแรงหรือปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้ชมได้ศึกษาความเป็นศิลปะร่วมสมัยได้

ภาพที่ 2 ผลงานการถ่ายภาพ“Pink Man” ของมานิต ศรีวานิชภูมิ

อภิปรายผล

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้สามารถวิเคราะห์ถึงแนวคิดกระบวนการ ในการถ่ายภาพแนวความคิดจากผลงานศิลปะร่วมสมัยชุด “Pink Man” ของมานิต ศรีวานิชภูมิ โดยสามารถอภิปรายเป็นประเด็น ได้ดังนี้

1. แนวความคิดและกระบวนการในการถ่ายภาพแนวความคิด (Conceptual Photography) ในความหมายคำว่า Conceptual Art หรือ ศิลปะแนวความคิด ศิลปินและผู้ทรงคุณวุฒินิยามคำนี้ว่าเป็นงานความคิดรวบยอด มักจะเน้นความคิดมากกว่าตัววัตถุ ผ่านเทคนิค รูปแบบและวิธีการ รวมถึง “สัญลักษณ์” ตามที่ กาญจนา แก้วเทพ กล่าวคือ เป็นภาพในจินตนาการที่อยู่เหนือขอบเขต ความต้องการทางวัตถุนั้นจึงเป็นสิ่งที่เติมเต็มได้อย่างไม่รู้จบ

(กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2555) เพื่อตอบสนองความคิดและความต้องการของศิลปิน จึงเป็นเหตุให้ศิลปะแนวความคิดมีความหลากหลายทางด้านกลวิธีรวมถึงเทคนิคในการถ่ายทอดออกมาต่อสายตาผู้ชมได้กลายเป็นคำอธิบายถึงศิลปะที่มีรูปแบบที่นอกเหนือทั้งงานจิตรกรรมหรืองานประติมากรรม เช่น งานที่ใช้สื่อการแสดงอย่าง ศิลปะการแสดงสด (Performance) หรือ ศิลปะภาพเคลื่อนไหว (Video Art) ที่ผู้ชมได้แต่ดูข้อมูลภาพร่างและภาพถ่ายที่ศิลปินบันทึกไว้ในกระบวนการสร้างสรรค์และการพัฒนารูปแบบงานศิลปะแนวความคิดอีกหนึ่งประเภท ที่มีความแพร่หลายเพิ่มมากขึ้น คือ การถ่ายภาพ (Photography) เพราะในยุคของการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเทคโนโลยีที่มีความเจริญก้าวหน้า ทำให้สื่อในการสร้างสรรค์ผลงานคือกล้องดิจิทัลมีบทบาทสำคัญทำให้เกิดการสร้างสรรค้อย่างต่อเนื่องจึงเป็นผลที่ทำให้ศิลปินหรือช่างภาพใช้ประโยชน์ของการถ่ายภาพมาสร้างเป็นงานศิลปะ ซึ่งผู้ถ่ายภาพหรือศิลปินจะต้องอาศัยความรู้ความชำนาญทางด้านการถ่ายภาพแล้ว ศิลปินจะต้องมีกระบวนการคิดที่มีส่วนสำคัญที่ช่วยให้ภาพถ่ายมีคุณค่าในทางศิลปะ โดยภาพถ่ายแนวความคิด ผู้สร้างสรรค์จำเป็นต้องมีความรู้ทางด้านศิลปะในการจัดองค์ประกอบ และความงามสุนทรีย์ทางศิลปะและองค์ความรู้ทางการถ่ายภาพควบคู่กันไป แต่สิ่งที่สำคัญในการถ่ายทอดผลงานนั้น คือ ศิลปิน ควรนำเสนอแนวความคิดที่การกลั่นกรอง จึงจะสร้างสรรค์งานแนวความคิดที่อยู่ในรูปแบบของการถ่ายภาพได้อย่างมีคุณค่ามากที่สุด โดยสิ่งสำคัญในการวิเคราะห์และนำมาปฏิบัติในการสร้างสรรค์งานภาพถ่ายแนวความคิด ได้จำแนกไว้ดังนี้

1.1 การใช้สื่อกับการสร้างสรรค์ศิลปะในปัจจุบัน ในแนวทางการสร้างสรรค์งานแนวความคิด เป็นการให้ความสำคัญกับความคิดมากกว่าวัตถุ ตอบสนองการรับรู้มากกว่าการใช้สุนทรีย์ทางศิลปะ นอกจากผู้สร้างสรรค์ผลงานภาพถ่ายแนวความคิดจะยึดแนวความคิดในการถ่ายทอดทางความคิดตามความเจริญเติบโตทางด้านวัตถุแล้วยังต้องอาศัยความชำนาญ ตามที่ ธนกิจ โคกทอง และคณะ กล่าวว่า ในแง่ของการถ่ายภาพนั้นเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยเรื่องของศิลปะและวิทยาศาสตร์จำเป็นต้องรู้ใน เรื่องของเครื่องมือ ที่ใช้ในการถ่ายภาพรวมถึงการควบคุมและการใช้เครื่องมือเหล่านั้นด้วย และเมื่อนำมาประสานเข้าด้วยกัน กับศาสตร์แห่งศิลปะ ทั้งในเรื่องของการจัดองค์ประกอบ การเลือกใช้สีการควบคุมระดับของแสงเงาแล้วนั้น จึงจะได้มาซึ่งผลงานภาพถ่ายที่สมบูรณ์เช่นกัน (ธนกิจ โคกทอง และคณะ, 2557) ตามที่ กฤษณะ บุญเทียน และศุภกรักร สุวรรณวัจน์ กล่าวไว้ว่า โดยผลงานศิลปะได้วิวัฒนาการมาถึงจุดที่สามารถสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้วยเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์ว่าด้วยเรื่อง “แสง” นั่นคือ “การถ่ายภาพ” (Photography) ซึ่งจนในที่สุดภาพถ่ายก็สามารถแสดงอารมณ์ความรู้สึกจากผู้ถ่ายภาพออกมาเป็นผลงานที่สื่อสาร

ความคิดอารมณ์ความรู้สึก (กฤษณะ บุญเทียน และศุภรัก สุวรรณวัจน์ , 2560) ซึ่งการสร้างสรรคงานนั้นอาจจะไม่ได้สิ้นสุดแค่กระบวนการถ่ายภาพ หากแต่ศิลปินสามารถนำสื่อต่างที่มีพัฒนาตามเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นมาใช้ในการสร้างสรรคงานรูปแบบต่าง ๆ เข้ามาผสมกับการถ่ายภาพ ซึ่งเป็นกระบวนการการพัฒนาภาพถ่ายหลังจากการถ่ายภาพ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์สุดท้ายที่มีคุณภาพดีที่สุดก่อนนำเสนอภาพสู่ผู้รับชม ซึ่งในงานถ่ายภาพเน้นความคิดในปัจจุบันมักนิยมจะอาศัยเทคโนโลยีจากคอมพิวเตอร์ในรูปแบบของงานศิลปะดิจิทัล (Digital Art) โดยใช้การตกแต่งกราฟิกเข้ามาช่วยให้กระบวนการทางความคิดมีความชัดเจนสู่ผู้ชมมากที่สุด การนำโปรแกรมตัดต่อทางคอมพิวเตอร์สร้างสิ่งที่กระบวนการภาพถ่ายไม่สามารถตอบโจทย์การสร้างสรรคได้ เพื่อสร้างความสมบูรณ์ในงานมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นที่สมบูรณ์นั้นจะมีรูปแบบที่เป็นอย่างไร หากมีการตอบสนองเรื่องแนวคิดของศิลปินได้ครบถ้วนที่สุด ก็กล่าวว่า เป็นงานแนวความคิดได้

1.2 รูปแบบการนำเสนอการถ่ายภาพแนวความคิด การถ่ายภาพแนวความคิดส่วนใหญ่มักนำเสนอในเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมโดยผนวกกับความคิดของตัวเองเข้าไป ทั้งในการนำเสนอด้วยรูปแบบที่ชัดเจนรวมไปถึงรูปแบบคลุมเครือพร้อมให้ผู้ชมคิดได้อย่างหลากหลายงานศิลปะภาพถ่าย แนวความคิดมักได้แรงบันดาลใจจากการศึกษาในศาสตร์ต่าง ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ ปรัชญา การเมือง วิทยาศาสตร์ หรือสิทธิมนุษยชน ซึ่งรูปแบบเหล่านี้มีการพัฒนาในเชิงบูรณาการให้เข้ากับความเป็นศิลปะแนวความคิดตั้งแต่ยุคที่ศิลปะเข้าสู่ศิลปะร่วมสมัย มีทั้งการสนับสนุนและต่อต้าน หรือการเสียดสี การประชดประชัน ความท้าทายในงานภาพถ่ายแนวความคิดนั้น อยู่ที่ศิลปินมีกระบวนการคิดและการวางแผนในการสร้างสรรคผลงานเพียงใด แต่วิจัยฉบับนี้ได้ทำการศึกษาผลงานภาพถ่ายชุด (Pink Man) ของ มานิต ศรีวานิชภูมิ เพราะเนื้อหาที่ศิลปินใช้มีความตรงกับปัจจุบันสมัย เพื่อเป็นแนวทางที่ให้ผู้สนใจได้ทราบถึงกระบวนการการทำงาน และยังสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนทั้งทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติได้

2. ข้อสังเกตที่ค้นพบจากผลการศึกษา คือ การสร้างสรรคผลงานภาพที่เน้นแนวความคิดในปัจจุบันนั้น ผู้สร้างสรรคควรมีความเข้าใจในการถ่ายภาพอย่างถ่องแท้ แม้ว่าเทคโนโลยีจะเอื้อให้กับการทำงานอย่างสะดวกสบายแต่สิ่งสำคัญ คือ กระบวนการความคิดที่ผ่านการตกตะกอนอย่างถี่ถ้วน การใช้ทฤษฎีทางด้านศิลปะเป็นสิ่งสำคัญในการทำงานศิลปะบนความแตกต่างทางด้านสังคมตลอดจนเรื่องราวที่ต้องการนำเสนอ ก็สามารถทำให้ผู้สร้างสรรคผลงานมีตัวเลือกที่ผลิตผลงานที่ทำให้ผู้ชมเกิดความสนใจได้ สิ่งหนึ่งที่สำคัญที่สุด คือ การใช้องค์ความรู้ทั้งทางด้านการสร้างสรรคและกระบวนการคิดจะต้องสอดคล้องควบคู่กันไป ตามที่ ศรศักดิ์ คักดีบดินทร์ได้

กล่าวไว้ว่า เทคโนโลยีในปัจจุบันช่วยให้ช่างภาพสามารถผลิตภาพประเภท Conceptual Photography ได้ง่ายขึ้น และดูสมจริงมากขึ้น หรือทำอะไรที่กล้องฟิล์มในอดีตไม่สามารถทำได้ บ่อยครั้งที่ Conceptual Photography ใช้ในการสื่อสาร ถ่ายทอดอารมณ์ หรือบอกเป็นนัยเกี่ยวกับผู้คน การเมือง หรือสังคม ภาพที่ใช้อาจจะไม่ใช่เป็นภาพที่ถ่ายเพียงครั้งเดียว อาจจะเป็นการซ้อนฟิล์ม ถ่ายซ้อน หรือว่าอาจจะมีการไปต่อเติมกับภาพอื่น ภาพจะออกมาสะท้อนอารมณ์ หรือสร้างความประทับใจ ก็แล้วแต่ที่ผู้ถ่ายได้วาง Concept ไว้ (ศรศักดิ์ ศักดิ์บดินทร์, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการวิเคราะห์การศึกษาแนวคิดและกระบวนการในการถ่ายภาพแนวความคิดจากผลงานศิลปะร่วมสมัยชุด “Pink Man” ของมานิต ศรีวานิชภูมิ สามารถสรุปได้ดังนี้ คือ การศึกษาแนวคิดการถ่ายภาพแนวความคิดนั้น สิ่งที่สำคัญคือการใช้แนวคิดที่ศิลปินผู้ทำงานใช้เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยจะผ่านกระบวนการการทำงานที่ศิลปินต้องเพื่อตอบโจทย์ของความคิดมากที่สุด ซึ่งผลงานศิลปะร่วมสมัยชุด “Pink Man” ของมานิต ศรีวานิชภูมิ ได้นำหลักการการทำงานภาพถ่ายโดยเน้นแนวความคิดที่สื่อถึงสังคมไทยในขณะนั้นผ่านการแสดงออกด้วยเรื่องของการใช้สัญลักษณ์ เพื่อให้ผู้ชมได้ตีความตามการสร้างสรรค์ผ่านสีหน้า แววตา และการใช้สีที่มีความขัดแย้งกับสภาวะสังคมรวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งผู้ชมจะต้องใช้หลักการทฤษฎีการตีความหมายทางด้านสุนทรียศาสตร์เกี่ยวกับสัญลักษณ์ในงานศิลปะ จึงจะทำให้ทราบและสามารถวิเคราะห์แนวความคิดที่ศิลปินต้องการจะเสนอผ่านภาพถ่ายได้ อีกทั้งทำให้ทราบถึงความ เป็นมาของการถ่ายภาพ แนวคิดทฤษฎี และแนวคิดในการตีความความหมายของการถ่ายภาพใช้แนวคิดในยุคศิลปะร่วมสมัย ในการสร้างสรรคงานถ่ายภาพ ควรมีการนำองค์ความรู้เพื่อเป็น การเปรียบเทียบกับภาพถ่าย เพื่อให้ทราบถึงบริบทที่ชัดเจน ทั้งกระบวนการแนวคิด รูปแบบและ กระบวนการสร้างสรรค์ เพื่อสร้างองค์ความรู้และแนวทางปฏิบัติ ที่เน้นการสื่อสารโดยใช้ แนวคิด และเข้าใจในกระบวนการการถ่ายภาพแนวความคิด ข้อเสนอแนะครั้งต่อไปควรศึกษา ข้อมูลของแนวคิดกระบวนการในการสร้างสรรคงานภาพถ่ายแนวความคิดของต่างประเทศทั้งใน ทางด้านทฤษฎีและแนวทางการปฏิบัติ เพื่อความถูกต้องในการพิจารณาประเด็นที่ถูกต้อง ครบถ้วน และควรศึกษาเน้นในเรื่องแนวคิดและกระบวนการในการถ่ายภาพแนวความคิดของ ศิลปินในประเทศไทย เพื่อให้เกิดการศึกษาและเปรียบเทียบในแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อ

พัฒนาองค์ความรู้สำหรับผู้สนใจทางด้านการถ่ายภาพและแนวทางในการเรียนการสอนในระดับต่าง ๆ ที่มีความเหมาะสมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎิญา ไชยศรี. (2565). Contemporary Art ศิลปะร่วมสมัยที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน (แต่ดันเข้าใจยากกว่ายุคที่ผ่านมา). เรียกใช้เมื่อ 8 พฤศจิกายน 2565 จาก <https://groundcontrolth.com/blogs/art-term-contemporary-art>
- กฤษณะ บุญเทียน และศุภรัก สุวรรณวัจน์ . (2560). การสร้างสรรค์ผลงานภาพถ่ายที่สื่อถึงความสงบตามแนวความคิดของพระพุทธศาสนา. วารสารวิชาการศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 8(2), 106-119.
- กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. (2555). สื่อเก่า-สื่อใหม่: สัญญา อัตลักษณ์ อุดมการณ์. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- ธนกิจ โคกทอง และคณะ. (2557). การสร้างสรรค์ศิลปะภาพถ่ายภาพดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการขายสินค้าแฟชั่นผ่านเฟซบุ๊ก. วารสารวิชาการศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 5(1), 26-40.
- ภาณุ บุญพิพัฒนาพงศ์. (2560). ART IS ART, ART IS NOT ART อะไร (แม่ง) ก็เป็นศิลปะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ Salmon Book.
- _____. (2564). ART and POLITIC. Conceptual Art ศิลปะแห่งความคิดที่ละทิ้งความงามและต่อต้านความสูงส่ง. เรียกใช้เมื่อ 8 พฤษภาคม 2565 จาก <https://themomentum.co/conceptual-art/>
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2548). ศิลปะในประเทศไทย: จากศิลปะโบราณในสยามถึงศิลปะสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือลาดพร้าว.
- ศรศักดิ์ ศักดิ์บดินทร์. (2559). Conceptual Photography. เรียกใช้เมื่อ 24 พฤษภาคม 2565 จาก <https://fotofaka.com/conceptual-photography/>
- สิทธิธรรม โรหิตะสุข. (2564). พัฒนาการทางความคิดและการสร้างสรรค์ในศิลปะร่วมสมัยไทย. กรุงเทพมหานคร: สันติศิริการพิมพ์.
- สุธี คุณาวิชยานนท์. (2546). จากสยามเก่าสู่ไทยใหม่ว่าด้วยความพลิกผันจากประเพณีสู่สมัยใหม่ร่วมสมัย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บ้านหัวแหลม.

_____. (2563). ทศนศิลป์ไทยสมัยใหม่-ร่วมสมัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัษฎา โปราณนนท์. (2556). คุณลักษณะของการถ่ายภาพ (Characteristics of Photography). วารสารอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวินมหาวิทยาลัยนเรศวร, 4(1), 73-90.

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 262-279

บทความวิจัย

การพัฒนาแกนนำทางการสื่อสารของ “ทีมต้นกล้านครตรัง”
ในการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลนครตรัง*
HEAD VOTERS DEVELOPMENT OF “TONKLA-NAKORN-TRANG TEAM”
IN MAYOR AND MUNICIPAL COUNCIL MEMBERS CAMPAIGN
OF TRANG MUNICIPALITY

ทวีรัตน์ เลาทัยชนก¹, วิทยาธร ท่อแก้ว¹, สุภาภรณ์ ศรีดี¹, กานต์ บุญศิริ¹Taweerat Laohataichanok¹, Wittayatorn Tokeaw¹, Supaporn Sridee¹, Karn Boonsiri¹¹สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี¹ Communication Arts Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand¹Corresponding author E-mail: jirapornsangsri@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาแกนนำทางการสื่อสารของทีมต้นกล้านครตรัง เกี่ยวกับ 1) กระบวนการสร้างแกนนำ 2) สมรรถนะการปฏิบัติงานของแกนนำ 3) การดำรงรักษาแกนนำ และ 4) แนวทางการพัฒนาแกนนำทางการสื่อสาร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง รวม 25 คน ประกอบด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารทีม ที่ปรึกษา ผู้แทนสมาชิกทีมผู้ก่อตั้ง และแกนนำทีมระดับการจัดการเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสร้างข้อสรุป พบว่า 1) กระบวนการสร้างแกนนำทางการสื่อสาร ประกอบด้วย 1.1) กำหนดคุณสมบัติของแกนนำต้องมีที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลนครตรัง มีเครือข่าย และมีความจริงใจ

* Received 23 October 2022; Revised 25 November 2022; Accepted 28 November 2022

กับทีม 1.2) กำหนดบทบาทหน้าที่ให้แกนนำทำหน้าที่เป็นผู้นำทางการสื่อสารในชุมชน 2) สมรรถนะการปฏิบัติงานของแกนนำทางการสื่อสาร ประกอบด้วย 2.1) มีไหวพริบในการพูดเจรจาแก้ข้อกล่าวหาทางการเมืองให้ประชาชนเข้าใจ 2.2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายวิสัยทัศน์ พันธกิจ 2.3) ความเป็นผู้นำ กล้าคิด กล้าทำ กล้านำเสนอ 2.4) ทักษะที่ดี จงรักภักดี ต่อทีมต้นกล้านครตรัง 3) การธำรงรักษาแกนนำทางการสื่อสาร ประกอบด้วย 3.1) ให้ค่าตอบแทนและรางวัล การทำงาน 3.2) สร้างความเสมอภาคและยุติธรรม 3.3) ให้การอุปถัมภ์แกนนำและครอบครัว และ 4) แนวทางการพัฒนาแกนนำทางการสื่อสาร ประกอบด้วย 4.1) คัดเลือกแกนนำโดยเน้นคุณภาพ ไม่เน้นปริมาณ 4.2) ปรับทัศนคติไปสู่การทำงานเพื่อส่วนรวม 4.3) พัฒนาแกนนำให้มีจำนวนมากพอ 4.4) สร้างระบบการกำกับติดตามประเมินผลที่ชัดเจน และ 4.5) เพิ่มค่าตอบแทนและเงินรางวัล

คำสำคัญ: การพัฒนาแกนนำการสื่อสาร, การสร้างแกนนำ, สมรรถนะแกนนำ, การธำรงรักษาแกนนำ, การหาเสียงเลือกตั้ง

Abstract

The objective of this research was to study the development of core communicators by the Tonkla Nakhontrang Team of 1) the process of building; 2) the work capabilities; 3) maintenance and retention; and 4) approaches for developing core communicators. This was a qualitative research based on in-depth interviews. The 25 key informants were chosen by purposive sampling from among people directly involved, comprising 4 groups: managers, consultants, a representative of the founders and management-level core leaders of the team. The research tool was an in-depth structured interview form. Data were analyzed by drawing conclusions. The results showed that 1) the process of building up core communicators consisted of 1.1) the desired qualities of core communicators were set as: a resident of Trang Municipality with many acquaintances, and genuinely sincere with team members and willing to sacrifice; and 1.2) the roles and responsibilities were set as: the core communicators will have the duty. 2) The work capabilities of core communicators comprised 2.1)

astuteness to be able to negotiate and respond to political accusations in a way that will lead local people to understand. 2.2) a deep understanding of the policies, vision, mission 2.3) leadership, daring to think, act and make proposals; and 2.4) good attitude and loyalty to the team 3) Maintenance and retention of core communicators consisted of 3.1) giving compensation and rewards. 3.2) creating equity and justice; and 3.3) assist and patronage to head voters and their families. 4) Approaches for development are 4.1) emphasizing quality over quantity in core communicator selection; 4.2) attitude adjustment to emphasize working for the common good. 4.3) Building up more core communicators; 4.4) creating a clear monitoring and evaluation system; and 4.5) increasing monetary rewards and compensation.

Keywords: Developing Core Communicators, Creating Core Leaders, Core Leader Capacities, Retention of Core Leaders, Election Campaign Keyword

บทนำ

การสื่อสาร มีความสำคัญอย่างยิ่งในทุกยุค ทุกสมัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของบุคคลทุกเพศ ทุกวัย เพราะมนุษย์เราต้องมีการสื่อสารตลอดเวลา ยิ่งในปัจจุบันด้วยแล้ว ได้ชื่อว่าเป็นยุคโลกาภิวัตน์เป็นยุคข้อมูลข่าวสาร เป็นยุคแห่งสังคมที่มีการพัฒนาทางการสื่อสาร เป็นโลกของการสื่อสารผ่านระบบดิจิทัล ที่ทำให้คนมีความรู้ มีโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น เมื่อมนุษย์หรือสังคมมีการสื่อสารซึ่งกันและกันก็จะทำให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน เกิดการปฏิบัติหรือพฤติกรรมทางสังคมไปในทิศทางเดียวกันแม้ว่าการสื่อสารจะไม่ได้มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับความเป็นความตายของมนุษย์อย่างเช่นปัจจัยสี่ แต่การได้มาซึ่งปัจจัยสี่ล้วนแล้วแต่ต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมืออย่างแน่นอน “การสื่อสาร” ก่อให้เกิดการประสานสัมพันธ์ในระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเกิดการรับรู้สภาพปัญหาและความต้องการของสังคมการสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการที่นำเสนอข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับนโยบายและหลักการต่าง ๆ จาก ผู้นำไปสู่ประชาชนให้ได้รับความรู้ มีความเข้าใจในนโยบาย และหลักการนั้น ๆ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น เชื่อถือ มีความรู้ ในการจูงใจประชาชน ให้เกิดความร่วมมือเพื่อดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายสูงสุดของนโยบายและหลักการดำเนินงานตามกิจกรรมต่าง ๆ

ทางการเมือง (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2559) ดังนั้น การสื่อสารทางการเมืองให้ประสบความสำเร็จจึงต้องเลือกช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับเนื้อหาสาร และบริบททางการเมือง อันจะนำไปสู่การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประสิทธิผล ซึ่งส่งผลต่อการเข้ามาทำหน้าที่ของผู้ผู้นำได้อย่างสมบูรณ์แบบ

“แกนนำ” กับ “การสื่อสารทางการเมือง” เป็นสิ่งที่ต้องอยู่ควบคู่ในทุกยุคทุกสมัย ซึ่งคอยทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการสื่อสาร นโยบายแนวทางและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ของทีมสู่ประชาชนในพื้นที่เทศบาลนครตรัง เป็น “สื่อบุคคล” ที่มีบทบาทสำคัญในการสื่อสารระหว่างทีมกับประชาชน แกนนำจึงจำเป็นต้องมีทักษะและศักยภาพทางการเมืองเพื่อการสื่อสาร ข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมทางการเมืองของทีมต้นกล้านครตรังบรรลุวัตถุประสงค์ สำหรับแกนนำทางการเมืองนั้นต้องมีความหลากหลาย อันเนื่องมาจากภูมิหลังของแกนนำแต่ละคนมีความแตกต่างกัน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องให้สอดคล้องกับนโยบาย สภาพแวดล้อม และบริบททางการเมืองในยุคที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ กลยุทธ์ในการสื่อสารจะต้องมีความแตกต่างกันอันจะส่งผลต่อความสัมฤทธิ์ในการสื่อสารระหว่างผู้นำและแกนนำของทีมที่ถ่ายทอดสู่ประชาชนเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องร่วมกันระหว่างประชาชนและทีมรับทราบปัญหาและความต้องการของประชาชน อันนำมาซึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหา ทราบต้นเหตุของปัญหา หากมีการสื่อสารถูกจุดปัญหาก็สามารถแก้ไขได้ตรงประเด็น ทีมเองก็จะทราบความต้องการของประชาชนในพื้นที่เรียกว่าการสื่อสารดี สังคมพัฒนา ประชาชนสมหวัง

ต้นกล้านครตรัง เป็นทีมที่เกิดขึ้นจากการรวมพลังของกลุ่มคนที่หลากหลาย มีทัศนคติและแนวคิดทิศทางเดียวกันที่จะพัฒนานครตรัง โดยยึดหลัก “นครตรังคือบ้านของเรา” ที่เปรียบเสมือนบ้านหลังใหญ่ให้มีความเจริญก้าวหน้า ก้าวไปสู่ความเป็นเลิศระดับสากลในทุก ๆ ด้าน ให้พี่น้องชาวเทศบาลนครตรังมีความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุข มีความมั่นคง มั่งคั่งและปลอดภัย ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมในการ “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน และร่วมรับผิดชอบ” มีส่วนร่วมในการดำเนินงานการสื่อสารทางการเมืองในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีนครตรัง ทั้งนี้ทีมต้นกล้านครตรัง เป็นทีมที่มีการจัดตั้งกลุ่มแกนนำทางการเมืองสื่อสารเพื่อใช้ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งอย่างเป็นทางการให้มีความสำคัญ “แกนนำ” กับ การสื่อสารทางการเมืองในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี และสมาชิกสภาเทศบาลนครตรัง และมองเห็นแล้วว่าแกนนำมีความเกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิดในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลนครตรัง เนื่องจากการเมืองเป็นเรื่องของการโน้มน้าวใจ และการจูงใจ การสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาให้เกิดขึ้นกับทีมหรือตัวนักการเมือง การ

สื่อสารจึงเป็นเครื่องมือในการที่จะนำสารไปสู่การจูงใจ และเกิดกิจกรรมทางการเมือง เกิดผลสะท้อนกลับมายังพรรคการเมืองและบุคลากรทางการเมือง นักการเมืองท้องถิ่น “แกนนำ” เป็นตัวแปรสำคัญในการทำหน้าที่ทางการสื่อสารข้อมูลและกิจกรรมทางการเมืองของทีมงานกล้านครตรงไปสู่ประชาชนในพื้นที่หรือประชาชนในท้องถิ่น หากแกนนำมีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ มีความเป็นมืออาชีพ การสื่อสารข้อมูลกิจกรรมทางการเมือง และการรณรงค์หาเสียงก็จะประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย เนื่องจากแกนนำมีความแตกต่างทั้งระดับการศึกษา อายุ เพศ วุฒิภาวะ ทักษะคิด มีภูมิหลังที่แตกต่างกันการพัฒนาแกนนำทางการสื่อสารจึงมีความสำคัญและจำเป็นเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้แกนนำมีการสื่อสารทางการเมืองอย่างมีส่วนร่วมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ

การทำงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาแกนนำทางการสื่อสารของทีมงานกล้านครตรง ในการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกเทศบาลนครตรัง ผู้วิจัยเล็งเห็นแล้วว่าพื้นที่ในเขตเทศบาลนครตรังมีการแข่งขันทางการเมืองค่อนข้างสูงเนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีสมาชิกพรรคการเมืองได้รับการเลือกตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี เป็นพื้นที่ของการช่วงชิงเสียงจากประชาชนเพื่อให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง ดังนั้นการพัฒนาแกนนำทางการสื่อสารจึงมีความสำคัญและจำเป็นเนื่องจาก “แกนนำ” เปรียบเสมือนสื่อกลางในการประสานเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารในทุก ๆ ด้านของทีมงานการเมืองให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้ รับทราบ และโน้มน้าวใจให้ประชาชนเกิดการยอมรับทีมงานการเมือง อีกทั้งผู้วิจัยหวังไว้ว่าจะได้รับความรู้ ทางวิชาการใหม่ ๆ ทางทางการสื่อสารทางการเมือง และสามารถนำไปใช้ได้จริงในเชิงวิชาการ ได้แก่ นำข้อค้นพบทางวิชาการเกี่ยวกับกระบวนการสร้าง สมรรถนะการปฏิบัติงาน การดำรงรักษา และแนวทางการพัฒนา แกนนำทางการสื่อสารของทีมงานกล้านครตรง ไปใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลนครตรัง และนำความรู้ทางวิชาการใหม่ ๆ ที่ได้ไปเผยแพร่ในการปรับปรุงพัฒนาการสื่อสารของ “แกนนำ” กลุ่มอื่น ๆ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างแกนนำทางการสื่อสารของทีมงานกล้านครตรงเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลนครตรัง
2. เพื่อศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติงานของแกนนำทางการสื่อสารของทีมงานกล้านครตรงเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลนครตรัง
3. เพื่อศึกษาการดำรงรักษาแกนนำทางการสื่อสารของทีมงานกล้านครตรงเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลนครตรัง

4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาแกนนำทางการสื่อสารของทีมงานกล้านครตรังเพื่อการพัฒนาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลนครตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษาเนื้อหาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง คือ กระบวนการสร้าง สมรรถนะการปฏิบัติงาน การดำรงรักษา และแนวทางการพัฒนาแกนนำทางการสื่อสารของทีมงานกล้านครตรัง ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ศึกษาแบบเจาะจง (Purposive Selective) เพื่อให้ได้ตัวอย่างที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และลักษณะของการวิจัยเป็นหลัก โดยเลือกศึกษาเฉพาะเทศบาล นครตรัง จังหวัดตรัง เพราะเป็นพื้นที่ที่มีการช่วงชิงอำนาจทางการเมือง และมีการแข่งขันทางการเมืองค่อนข้างสูง มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study)

ขั้นตอนที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจงเป็นผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินการสื่อสารในการพัฒนาแกนนำทางการสื่อสารของทีมงานกล้านครตรัง ในการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลนครตรัง อย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 1 ปี จำนวน 25 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารทีมงานกล้านครตรัง 3 คน ที่ปรึกษาทีมงานกล้านครตรัง 4 คน ผู้แทนสมาชิกทีมผู้ก่อตั้ง 8 คน แกนนำทีมระดับการจัดการ 10 คน

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษาเครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) (แบบมีโครงสร้าง)

ขั้นตอนที่ 4 การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องด้วยตนเอง จำนวน 25 คน

ขั้นตอนที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุป อาศัยวิธีการวิเคราะห์สร้างข้อสรุปจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ในเชิงพรรณนา (Description Analysis) โดยวิธีการอุปนัย

ผลการวิจัย

1. กระบวนการสร้างแกนนำทางการสื่อสารของทีมงานกล้านครตรัง ในการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลนครตรัง มีความสำคัญตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ คือ ตั้งแต่ขั้นตอนการคัดเลือกแกนนำ การมอบหมายหน้าที่แกนนำ การพัฒนาแกนนำ

ทางการสื่อสาร การกำกับติดตาม และการประเมินผลปรับปรุง แขนงนำทางการสื่อสาร สำหรับในกระบวนการสร้างแกนนำทางการสื่อสารของทีมต้นกล้านครต้ง นั้น พบว่า แกนนำทางการสื่อสารมีหน้าที่หลักคือ นักสื่อสารชุมชน นักขายมีอาชีพ สร้างเครือข่าย รณรงค์หาเสียง โต้ตอบทางการเมือง มีการคัดเลือกแกนนำทางการสื่อสารจากบุคคลในพื้นที่ ผู้นำชุมชน ผู้นำกิจกรรม กลุ่มแม่บ้าน กลุ่ม อสม. มีความตั้งใจ เสียสละ พัฒนาแกนนำทางการสื่อสารด้วยการฝึกอบรม ประชุมกลุ่ม แนะนำให้คำปรึกษา การกำกับติดตามโดยหัวหน้าเขตพื้นที่การเลือกตั้งแต่ละเขต รายงานผ่านสื่อใหม่และสื่อดั้งเดิม ประเมินผลและปรับปรุงแกนนำทางการสื่อสารด้วยการอภิปรายกลุ่ม จัดประชุมนำเสนอ สอบถาม/สุ่มตัวอย่าง ระดมความคิดเห็นหาแนวทางการแก้ไข และอบรมเชิงปฏิบัติการ จากการสัมภาษณ์กระบวนการสร้างแกนนำทางการสื่อสารผู้วิจัยขอคำสัมภาษณ์มานำเสนอพอสังเขป ได้แก่ “แกนนำที่มีประสิทธิภาพ มีความจริงใจ มีส่วนช่วยในการนำพาทีมไปสู่เป้าหมาย เป็นสื่อที่จะเข้าถึงชาวบ้านและสามารถชักนำชาวบ้านได้จริง” (สมเกียรติ วัฒนสิน, 2565) “คุณสมบัติของแกนนำที่ดี คือ มีความจริงใจ มาด้วยใจไม่ได้มาด้วยเงินหรือผลประโยชน์ จริงใจ เป็นที่รู้จักและยอมรับจากคนในชุมชน” (รุ่งวิทย์ พุฒนวล, 2565)

2. สมรรถนะการปฏิบัติงานของแกนนำทางการสื่อสารของทีมต้นกล้านครต้ง เพื่อการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลนครต้งของทีมต้นกล้านครต้ง ประกอบด้วย ด้านการอุทิศตน การเสียสละ ความพร้อมในการมีส่วนร่วม และด้านการสร้างมนุษยสัมพันธ์ของแกนนำทางการสื่อสารของทีมต้นกล้านครต้ง พบว่า สมรรถนะการปฏิบัติงานของแกนนำทางการสื่อสาร ส่งผลให้แกนนำทางการสื่อสารสามารถทำหน้าที่ที่ได้รับมอบได้อย่างมีศักยภาพ ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ อุทิศกาย ใจ เสียสละส่วนตนเพื่อส่วนรวม มีจิตสาธารณะ ไว้วางใจได้ มีความรู้ มีทักษะในการสื่อสารโน้มน้าวใจให้ประชาชนยอมรับ สร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของแกนนำให้มีความรู้ “เป็นนักสื่อสาร” อย่างมีประสิทธิภาพ เปิดโอกาสให้แกนนำได้มีส่วนร่วมในการ “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ” รวมเป็นพลังในการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ด้วยการพัฒนา “ทักษะการสื่อสาร ฐานความคิด และตระหนักรู้” “พร้อมกาย พร้อมใจ พร้อมเวลา ด้วยความมุ่งมั่น จริงใจ ตั้งใจ เต็มใจและไว้วางใจได้” เพื่อนำพาทีมต้นกล้านครต้งไปสู่เป้าหมาย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสร้างเครือข่ายแกนนำทางการสื่อสารเพื่อให้ทำหน้าที่ในการสื่อสารได้ “เข้าถึง ประชาชนเข้าใจ และยอมรับ ไว้วางใจ เชื่อใจ” พร้อมสื่อสารให้เข้าถึงชุมชนได้อย่างแท้จริง พัฒนาแกนนำทางการสื่อสารให้มีความรู้ข้อมูลข่าวสารการเมือง เทคนิคการโต้ตอบข้อโต้แย้งด้วยข้อมูลที่ชัดเจน “เปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาส สร้าง

คะแนนนิยมและคะแนนความเห็นใจได้จากข้อโจมตีทางการเมือง” จากการสัมภาษณ์สมรรถนะการปฏิบัติงานของแกนนำทางการสื่อสาร ผู้วิจัยขอคำสัมภาษณ์มานำเสนอพอสังเขป ได้แก่ “สมรรถนะทางด้านการให้ข้อมูลข่าวสารการเมือง และการโต้ตอบทางการเมืองของแกนนำทางการสื่อสาร ทำให้ได้ข้อมูลเรื่องนโยบาย คุณสมบัติผู้สมัครที่ถูกต้อง ชัดเจน จัดการข้อโต้แย้งได้ด้วยเหตุผลข้อมูลที่เป็นจริง พร้อมทั้งทำหน้าที่ในการสื่อสารให้ข้อมูลทางการเมืองและพร้อมที่จะตอบข้อโต้แย้งอยู่ตลอดเวลา ซึ่งการให้ข้อมูลทางการเมืองและการโต้ตอบทางการเมืองของแกนนำจะส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง” (ธีรณัฐ นาคบรรพ์, 2565) “การเสียสละถือเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการทำงานเป็นทีม โดยเฉพาะทีมงานของแกนนำทางการสื่อสารซึ่งประกอบไปด้วยคนหลาย ๆ คน จากหลาย ๆ พื้นที่ โดยเฉพาะการเสียสละด้านเวลาให้กับส่วนรวม” (อนุสรณ์ มณีรัตน์, 2565)

3. การธำรงรักษาแกนนำทางการสื่อสารของทีมต้นกล้านครตรังเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลนครตรังของทีมต้นกล้านครตรังประกอบด้วย การสร้างแรงจูงใจ การให้สิทธิประโยชน์ การสร้างการมีส่วนร่วมให้กับแกนนำทางการสื่อสาร การสร้างความมั่นคงและความยุติธรรม พบว่า การธำรงรักษาแกนนำทางการสื่อสารให้คงอยู่กับทีมต้นกล้านครตรังอย่างยั่งยืนด้วยการกระทำวิธีการใด ๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อแกนนำทางการสื่อสารในรูปแบบของผลตอบแทน สวัสดิการ การดูแลสุขภาพ ความเป็นอยู่ การพัฒนาแกนนำทางการสื่อสาร การสร้างขวัญกำลังใจให้รางวัล จัดกิจกรรมฝึกอบรมพัฒนาเพิ่มความรู้ เพิ่มศักยภาพให้กับแกนนำทางการสื่อสาร จัดกิจกรรมสังสรรค์ ด้วยความเป็นธรรมอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม การสร้างแรงจูงใจและให้สิทธิประโยชน์ต่อแกนนำทางการสื่อสารเป็นบ่อเกิดของ ความรัก ความสามัคคี แกนนำทางการสื่อสารเกิดความจงรักภักดีและมั่นคงในการดำรงอยู่กับทีมต้นกล้านครตรัง แกนนำทางการสื่อสารอยากมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของทีมต้นกล้านครตรัง “แรงจูงใจและสิทธิประโยชน์เป็นกระบวนการในการรักษาคนดี คนเก่งให้ดำรงอยู่กับทีมต้นกล้านครตรัง” หลักการสร้างแรงจูงใจ คือ “ซื้อใจด้วยใจ ให้รางวัลตอบแทน สร้างการมีส่วนร่วมอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม” ถือความถูกต้อง ยุติธรรม เป็นกลางไม่ลำเอียงไม่สร้างค่าด้วยคำว่าค่าของคนอยู่ที่คนของใคร ทุกคนต้องได้รับความเสมอภาคและเท่าเทียมและผู้บริหารทีมต้นกล้านครตรัง คือ ผู้จัดความขัดแย้ง สร้างความจงรักภักดีความสามัคคีให้เกิดขึ้นภายในทีมหลอมรวมแกนนำทางการสื่อสารให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จากการสัมภาษณ์การธำรงรักษาแกนนำทางการสื่อสาร ผู้วิจัยขอคำสัมภาษณ์มานำเสนอพอสังเขป ได้แก่ การให้ความยุติธรรมและสร้างความมั่นคงให้กับแกนนำทางการสื่อสารจะทำให้แกนนำทางการ

สื่อสารรับรู้และรู้สึกได้ถึงความเท่าเทียมไม่ลำเอียง ได้รับสิทธิประโยชน์ อย่างเท่าเทียมกัน จะทำให้ทีมต้นกล้านครตรังสามารถที่จะดำรงรักษาแกนนำทางการสื่อสารเอาไว้ได้” (สายใจ คำปิ่น, 2565) “การสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อดำรงรักษาแกนนำทางการสื่อสารมีความสำคัญ เพราะเป็นการสร้างความร่วมแรงร่วมใจให้แกนนำทางการสื่อสารได้มีส่วนร่วมในการนำพาทีมต้นกล้านครตรังไปสู่ความสำเร็จด้วยความรักความสามัคคีไม่แตกแยกไม่คดโกง ไม่ตีสองหน้า ไม่จัดฉากละคร” (จุฑาพร ทินประภา, 2565)

4. แนวทางการพัฒนาแกนนำทางการสื่อสารของทีมต้นกล้านครตรังเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลนครตรัง ประกอบด้วย การพัฒนากระบวนการสร้างแกนนำทางการสื่อสารได้แก่ การคัดเลือกแกนนำโดยเน้นคุณภาพไม่เน้นปริมาณ มีการกำหนดหน้าที่ที่ชัดเจน และมีการประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม การพัฒนาสมรรถนะแกนนำทางการสื่อสาร ได้แก่ ฝึกอบรมเพิ่มเติมด้านเทคนิคการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร การพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับเปลี่ยนทัศนคติสร้างจิตสำนึก สำหรับการพัฒนาการดำรงรักษาแกนนำทางการสื่อสาร ได้แก่ การเพิ่มค่าตอบแทนและเงินรางวัล จัดกิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง และเพิ่มหลักการดูแลอย่างทั่วถึง แนวทางการพัฒนาแกนนำทางการสื่อสารของทีมต้นกล้านครตรังเป็นการกำหนดวิธีการเพื่อใช้พัฒนาแกนนำทางการสื่อสารของทีมต้นกล้านครตรังให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น จากการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาแกนนำทางการสื่อสาร ผู้วิจัยขอคำสัมภาษณ์ มานาเสนอพอสังเขป ได้แก่ “การพัฒนากระบวนการสร้างแกนนำทางการสื่อสารควรได้รับการพัฒนาตั้งแต่ขั้นตอนการกำหนดหน้าที่ ขั้นตอนการคัดเลือกแกนนำ ขั้นตอนการพัฒนาแกนนำ ขั้นตอนการมอบหมายหน้าที่ให้กับแกนนำ ขั้นตอนการกำกับติดตามและประเมินผล” (รัฐจวน เพชรคง, 2565) “การสร้างแรงจูงใจด้วยการมอบสิทธิประโยชน์ให้กับแกนนำทางการสื่อสาร และการสร้างการมีส่วนร่วมให้กับแกนนำ การสร้างความมั่นคงและมีการบริหารด้วยความยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีความลำเอียงหรือให้สิทธิพิเศษกับใคร คนใดคนหนึ่ง เป็นการดำรงรักษาแกนนำให้คงอยู่กับทีมตลอดไป” (สุรเชษฐ์ ปานยัง, 2565)

อภิปรายผล

1. กระบวนการสร้างแกนนำทางการสื่อสาร

จากการศึกษากระบวนการสร้างแกนนำทางการสื่อสารตั้งแต่ขั้นตอนการคัดเลือก แกนนำ การมอบหมายหน้าที่แกนนำ การกำกับ/ติดตามแกนนำ รวมไปถึงขั้นตอนการประเมินผล และการปรับปรุงแกนนำทางการสื่อสาร พบว่า หน้าที่ของแกนนำทางการสื่อสาร คือ “นักสื่อสารชุมชน” “นักขายมีอาชีพ” “สร้างเครือข่าย” “รณรงค์หาเสียง” และ “โต้ตอบทางการเมือง” ซึ่งสอดคล้องกับ ฤวิลลิต บุรีกุล ได้เขียนถึงห้วคະແນໄວ້ວ່າ เป็นบุคคล กลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งให้ประชาชนออกมาใช้สิทธิ์เลือกตั้ง และเลือกทีมที่กลุ่มห้วคະແນให้การสนับสนุนในการเลือกตั้ง โดยทั่วไปห้วคະແນเป็นบุคคล กลุ่มบุคคลที่สามารถทำการรณรงค์โน้มน้าวใจให้ประชาชนในท้องถิ่นคล้อยตาม และหันมาเลือกทีมที่ตนสนับสนุนอยู่ (ฤวิลลิต บุรีกุล, 2551) และยังสอดคล้องกับ โอฬาร ถิ่นบางเตียว และนครินทร์ เมฆไตรรัตน์ ที่ได้ให้ความหมายของ “ระบบห้วคະແນ” ໄວ້ວ່າ เป็นกระบวนการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งโดยอาศัยบุคคล หรือกลุ่มบุคคลเข้าไปทำการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้กับพรรคการเมืองที่ตนสนับสนุน มีการคัดเลือกแกนนำจาก ผู้นำชุมชน/ผู้นำกิจกรรม กลุ่ม อสม. เพื่อน ญาติ บุคคลที่เคยมีบุญคุณ เคยหยิบยื่นความช่วยเหลือ มีความมุ่งมั่นตั้งใจ มีทักษะการสื่อสารมีความพร้อมทั้งกายเวลาใจและมีทัศนคติที่ดีต่อทีมต้นกล้านครตรัง (โอฬาร ถิ่นบางเตียว และนครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2552) สัมพันธ์กับแนวคิดของ พิชัย แก้วสำราญ และคณะ ที่ได้กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างห้วคະແນกับผู้สมัครรับเลือกตั้งว่าส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ เพื่อนสนิท บุคคลที่เคยช่วยเหลือให้การสนับสนุนห้วคະແນในเรื่อง การเงิน การอำนวยความสะดวก การให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้กับห้วคະແນในช่วงนั้น ๆ พัฒนาแกนนำทางการสื่อสารด้วยการฝึกอบรม ประชุมกลุ่ม พัฒนาภาพลักษณ์บุคลิกภาพและทักษะการสื่อสาร รวมทั้งผู้บริหารทีมต้นกล้านครตรังคอยให้คำแนะนำปรึกษา การกำกับติดตาม ประเมินผลและปรับปรุงแกนนำทางการสื่อสารด้วยการอภิปรายกลุ่มจัดประชุม/นำเสนอ และสอบถาม訴ตัวอย่างจากประชาชนในพื้นที่และร่วมกันระดมความคิดหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ส่งแกนนำทางการสื่อสารเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาตนเอง (พิชัย แก้วสำราญ และคณะ, 2529) สอดคล้องกับ Nadler, L. & Wiggs, G. D. ได้อธิบายว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการวางแผนอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาศักยภาพและประเมินปรับปรุง

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น ซึ่งขอบเขตของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงครอบคลุม 3 เรื่อง คือ การฝึกอบรม (Training) การศึกษา (Education) และการพัฒนา (Development) (Nadler, L. & Wiggs, G. D., 1989)

2. สมรรถนะการปฏิบัติงานของแกนนำทางการสื่อสาร

จากการศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติงานของแกนนำทางการสื่อสารของทีมต้นกล้านครตรัง ประกอบด้วย 1) สมรรถนะด้านการอุทิศตน การเสียสละ ความพร้อมในการมีส่วนร่วม 2) สมรรถนะด้านการปฏิบัติงานการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ 3) สมรรถนะด้านวิธีการสื่อสารให้ข้อมูลข่าวสารการเมือง 4) สมรรถนะด้านความรู้ด้านนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ โลโก้ 5) สมรรถนะด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร พบว่า แกนนำทางการสื่อสารของทีมต้นกล้านครตรังที่มีสมรรถนะการปฏิบัติงานต้องมีความสามารถในการใช้ความรู้ ทักษะ ความสามารถในการปฏิบัติงานทางด้านการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพให้บรรลุเป้าหมายของทีมต้นกล้านครตรัง คือ ชัยชนะในการเลือกตั้ง พบว่า แกนนำทางการสื่อสาร ที่มีการอุทิศตนมีความเสียสละและมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมจะมุ่งมั่นตั้งใจทำงานด้วยความเต็มใจเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ให้ความสำคัญกับทีมต้นกล้านครตรังมาเป็นที่หนึ่ง มีจิตอาสาทำงานเพื่อส่วนรวมให้ความสำคัญกับการทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ชุมชนเกิดความเชื่อใจและศรัทธาในผลของการอุทิศตนและเสียสละ ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง รับรู้ความต้องการและปัญหาของประชาชนได้โดยปราศจากความขัดแย้งนำมาเสนอกับทีมฯ นำไปพิจารณากำหนดเป็นนโยบายเพื่อพัฒนาชุมชนต่อไป การเปิดโอกาสของทีมต้นกล้านครตรัง ให้แกนนำทางการสื่อสารมีส่วนร่วมในการ “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมพัฒนา และร่วมรณรงค์” ส่งผลให้แกนนำมีการทำงานเป็นทีมเป็นสิ่งที่คอยกระตุ้นให้แกนนำทางการสื่อสารกระตือรือร้น พร้อมร่วมกิจกรรม พร้อมข้อมูล พร้อมสื่อสาร พร้อมรณรงค์ พร้อมร่วมตอบข้อโต้แย้ง พร้อมสื่อสาร พร้อมเรียนรู้และรับรู้อยู่เสมอ พร้อมที่จะพัฒนาตนเอง พร้อมมีส่วนร่วมกับทีมต้นกล้าอย่างสม่ำเสมอโดยไม่มีข้อจำกัดใด ๆ การจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ กิจกรรมการกุศล และร่วมจัดกิจกรรมในชุมชนของทีมต้นกล้านครตรัง เป็นการสร้างมนุษยสัมพันธ์ระหว่างแกนนำกับทีมและกับชุมชน เห็นได้ว่าการสร้างมนุษยสัมพันธ์จากการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้แกนนำได้มีส่วนร่วมเป็นเสมือนทัพหน้าในการนำพาแกนนำไปสู่ชุมชน คอยประสานอำนวยความสะดวกเป็นการเริ่มต้นการสื่อสารที่ก่อให้เกิดความสำเร็จยิ่งมีการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีมากเท่าไร จะทำให้การสื่อสารทางการเมืองของแกนนำกับชุมชนมีประสิทธิภาพตามไปด้วย ประหนึ่งว่า “แกนนำ” เปรียบเสมือน “หัวใจหลัก” ในการทำหน้าที่รณรงค์สื่อสาร

ข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไปสู่ชุมชนได้อย่างเข้าถึง และประชาชนเกิดการยอมรับซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Chen, J. M., & Uphoff, N. T. ได้อธิบายขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) นอกจากผลประโยชน์ในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพแล้ว ต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้ การสื่อสารกิจกรรมทางการเมืองของแกนนำทางการเมืองผ่านความร่วมมือในการมีส่วนร่วมและการสร้างมนุษยสัมพันธ์ของทีมต้นกล้านครตรังเปรียบได้กับการสื่อสาร 2 ทาง (Two way Communication) โดยมีแกนนำทางการเมืองสื่อสารเป็น “สื่อกลาง” ในการส่งสารให้เข้าถึงผู้รับทั้งผู้บริหารทีมต้นกล้านครตรังและประชาชนในชุมชนได้โดยตรง และสร้างเครือข่ายแกนนำทางการเมืองสื่อสารทางการเมืองให้แผ่ขยายออกไปในวงกว้างอย่างไม่สิ้นสุด (Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. , 1981) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุรพงษ์ โสธนะเสถียร ที่ได้กล่าวไว้ว่าการสื่อสารที่มีสมาชิกติดต่อกันอย่างทั่วหน้าแม้ไม่ใช่ต่อหน้าเรา กลุ่มของการสื่อสารแบบนี้แสดงความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันอย่างมั่นคงเหมือนตาข่าย มีการเชื่อมโยงแผ่ออกไปเป็นระบบเครือข่าย ซึ่งเครือข่ายอาจมีทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ใช้เครือข่ายเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสาร การผลิตและนวัตกรรมในการเชื่อมโยงการสื่อสารเพื่อสร้างความรู้สึกลึกซึ้ง มีส่วนร่วมอันทำให้อำนาจหน้าที่ของเครือข่ายทรงพลัง นอกจากนี้การสร้างมนุษยสัมพันธ์และการมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมจะก่อให้เกิด ความรักความสามัคคี และความผูกพัน ให้เกิดขึ้นภายในทีม ต้นกล้านครตรัง และประชาชนในชุมชน (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับบทความวิจัย เรื่อง การหาเสียงจะทำให้ มีผู้ออกไปใช้สิทธิเพิ่มขึ้นหรือไม่ โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างของ Alan, S. G. & Donald, P. G.สรุปไว้ว่า การหาเสียงผ่าน “สื่อบุคคล” จะมีความยั่งยืนและกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการทำคะแนน ออกเดินเคาะประตูบ้านผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะกระตุ้นให้ผู้มีสิทธิออกมาใช้สิทธิเพิ่มขึ้น (Alan, S. G. & Donald, P. G., 1999)

3. การธำรงรักษาแกนนำทางการเมืองสื่อสาร

จากการศึกษาแนวทางการธำรงรักษาแกนนำทางการเมืองสื่อสาร ประกอบด้วย การสร้างแรงจูงใจ และการให้สิทธิประโยชน์แก่แกนนำทางการเมืองสื่อสาร การสร้างการมีส่วนร่วมและกำหนดบทบาทหน้าที่และการสร้างความยุติธรรมและความมั่นคงให้กับแกนนำทางการเมืองสื่อสารของทีมต้นกล้านครตรัง พบว่า การสร้างแรงจูงใจโดยมอบบทบาทหน้าที่และกิจกรรมที่ทำหาย

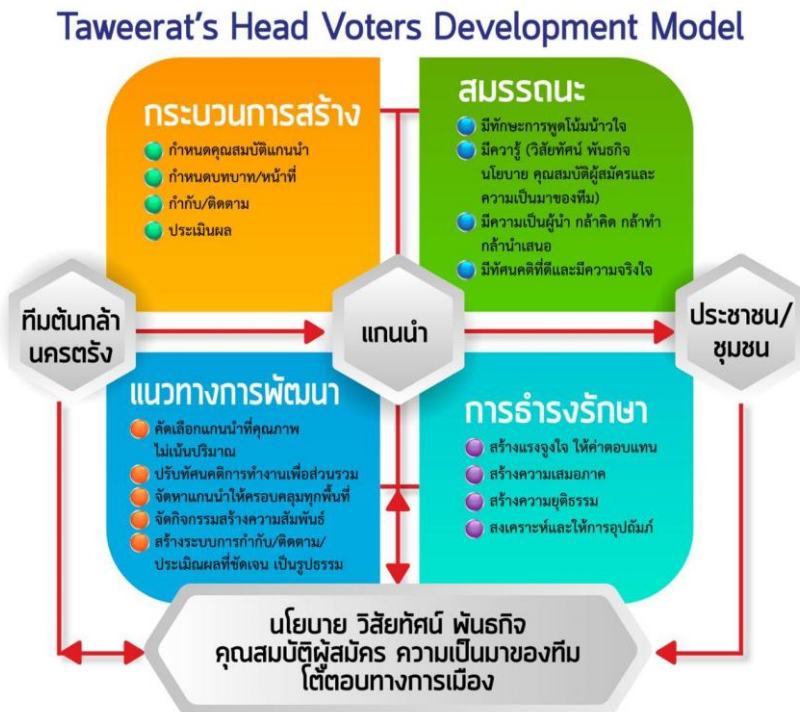
ให้การยกย่องนับถือในการทำหน้าที่ และให้ค่าตอบแทนและรางวัลการทำงานแก่แกนนำทางการสื่อสารของทีมงานองค์กรตั้ง เป็นพันธมิตรสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจให้กับแกนนำทางการสื่อสารเกิดความรักความภักดีต่อทีมฯ เป็นพันธมิตรการขับเคลื่อน ทีมฯ ให้เดินไปข้างหน้าทุ่มเททำงาน ด้วยความเต็มใจ สร้างความเสมอภาคและยุติธรรมภายในทีมฯ หัวหน้าทีมให้ความเป็นธรรม และให้สิทธิประโยชน์ต่อแกนนำทางการสื่อสารอย่างเท่าเทียมและสร้างการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึงเพื่อป้องกันความขัดแย้งระหว่างกัน โดยยึดหลัก “มีส่วนร่วม เท่าเทียม เสมอภาค” สร้างความ สนับสนุน ใจแลกใจ เป็นการสร้างพลังบวกเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานสร้างความสามัคคีให้กับแกนนำทางการสื่อสาร เห็นได้ว่า แนวทางการธำรงรักษาที่กล่าวมาแล้วแต่มาจกหัวหน้าทีมเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ สุวัฒน์ นวลขาว ที่ได้กล่าวถึงการรักษาคณเฑาะว์กับองค์กร (Talent Retention) ไว้ว่ากลยุทธ์และวิธีการสำคัญในการรักษาคณเฑาะว์ให้อยู่กับองค์กร ประกอบด้วย การสรรหาผู้จัดการที่มีความสามารถในการบริหารคน สร้างระบบความก้าวหน้าทีมมองเห็นชัดเจน ประเมินผลงานที่เป็นจริง จ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการที่แข่งขันได้ สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานเพื่อให้เกิดความรักความผูกพัน สร้างความร่วมมือร่วมใจให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการให้อำนาจและความอิสระในการตัดสินใจ สร้างความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว มีระบบการทำงานที่ยืดหยุ่นและให้ออกาสดูแลให้ความช่วยเหลือบุคคลในครอบครัวของบุคลากร นอกจากนี้ การให้การสงเคราะห์และอุปถัมภ์แกนนำด้วยการดูแลสุขภาพอนามัย ชีวิตความเป็นอยู่ครอบครัว ให้การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่บุตรหลานของ แกนนำที่ยากจน ยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้แกนนำเกิดความรักและความจงรักภักดีกับทีมด้วยความรักและความผูกพันเป็นสายสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงด้วยหัวใจความจริงใจที่มีความเป็นห่วงเป็นใยและเอื้ออาทรต่อกัน (สุวัฒน์ นวลขาว, 2559)

4. แนวทางการพัฒนาแกนนำทางการสื่อสาร

การพัฒนาแกนนำทางการสื่อสารของทีมงานองค์กรตั้งในการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรี และสมาชิกสภาเทศบาลนครตรัง ประกอบด้วย การพัฒนากระบวนการสร้างแกนนำทางการสื่อสาร การพัฒนาสมรรถนะแกนนำทางการสื่อสารและการพัฒนาการธำรงรักษาแกนนำทางการสื่อสารเป็นการกำหนดวิธีการเพื่อใช้พัฒนาแกนนำทางการสื่อสารของแกนนำทางการสื่อสารของทีมงานองค์กรตั้งในการณรงค์หาเสียง เลือกตั้งนายกเทศมนตรี และสมาชิกสภาเทศบาลนครตรังให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการสื่อสารประกอบด้วย ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสารและผู้รับสาร และยังรวมไป

ถึงเกี่ยวข้องกับการจัดการสื่อสาร ซึ่งประกอบด้วย คน นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ แนวคิด แผนงาน เทคโนโลยีการสื่อสาร การกำกับดูแล และการติดตามประเมินผล ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า คัดเลือกแกนนำทางการสื่อสารของทีมต้นกล้านครตรัง โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพมากกว่าปริมาณ เพื่อให้ได้ แกนนำที่มีความจริงใจและมั่นคงกับทีมฯ ให้ความสำคัญกับทีมฯ เป็นที่หนึ่งผลประโยชน์ที่มากกว่าที่ไม่สามารถซื้อตัวได้ เมื่อได้แกนนำทางการสื่อสารมาร่วมงานแล้วทีมฯ ต้องปรับทัศนคติของแกนนำไปสู่การทำงานเพื่อส่วนรวมในการพัฒนา ท้องถิ่นสู่ความเจริญอย่างยั่งยืน และสร้างเครือข่ายของแกนนำทางการสื่อสารให้มีจำนวนมากพอและครอบคลุมพื้นที่เขตการเลือกตั้ง พร้อมกันนั้นต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ แกนนำทางการสื่อสารฝึกอบรมพัฒนาตนเองในด้านการเป็นนักสื่อสารชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ วิชาญ จำปาขาว คือ การพัฒนาแกนนำหรือผู้นำ (Leaders) เป็นกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ จะทำให้เกิดการสร้างกลุ่มของแกนนำที่มีจิตสำนึกและอุดมการณ์ร่วมกัน ทำหน้าที่ปราศรัยนำเสนอข้อมูลและแนวทางการเคลื่อนไหวแก่มวลชนซึ่ง แกนนำเหล่านี้ล้วนแต่เป็นคนมีทักษะความสามารถ มีชื่อเสียง ซึ่งแกนนำมีความสำคัญอย่างมาก ในกระบวนการสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตร ความสำเร็จทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตร เกิดจากการมีแกนนำหรือผู้สื่อสารที่มีศักยภาพ มีกลยุทธ์ในการสื่อสารมีความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจให้ผู้ฟังเห็นด้วย สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น มีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย ผลิตสารทางการเมืองออกมาเข้าภายใต้กระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพอย่างเป็นระบบ มีการสร้างเครือข่ายของกลุ่มเพิ่มขึ้นโดยมีกลุ่มแกนนำพันธมิตรฯ เป็นกลุ่มแกนนำหลัก นอกจากนั้น ทีมฯ ต้องจัดกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ภายในกลุ่มเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมภายในทีมฯ เสริมสร้างพลังสามัคคีและความรักความกลมเกลียวภายในทีมฯ สร้างการมีส่วนร่วมให้กับแกนนำทางการสื่อสารมีโอกาสในการ “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้างความสำเร็จ และร่วมรับผิดชอบกับทีมฯ ด้วยความภาคภูมิใจ” (วิชาญ จำปาขาว, 2554) ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ สมบัติ นามบุรี ที่ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม โดยการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายร่วมกันปฏิบัติตามแผนการต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ในขณะเดียวกันทีมฯ จะต้องสร้างระบบการกำกับติดตามประเมินผลที่ชัดเจน และเพิ่มค่าตอบแทนและเงินรางวัลในงานที่ต้องใช้เวลามาก ใช้ความสามารถสูง และมีความเสี่ยงให้กับแกนนำทางการสื่อสารด้วย (สมบัติ นามบุรี, 2562)

สำหรับผลจากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแกนนำทางการสื่อสารของทีมงานกล้านครตรังในการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลนครตรัง” ได้องค์ความรู้ใหม่ สรุปเป็นรูปภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 การพัฒนาแกนนำทางการสื่อสาร โดยนายทวิรัตน์ เลหาทัยชนก

ผลจากการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาแกนนำทางการสื่อสารของทีมงานกล้านครตรังในการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลนครตรัง” เกิดองค์ความรู้ใหม่ ในขั้นตอนต่าง ๆ อธิบายตามรูปภาพ คือ แกนนำทางการสื่อสารจะทำหน้าที่ในการสื่อสารข้อมูลข่าวสารของทีมงานกล้านครตรังไปสู่ประชาชน/ชุมชน ให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องเริ่มต้นตั้งแต่ 1) กระบวนการสร้างแกนนำ ประกอบด้วย การกำหนดคุณสมบัติ การกำหนดหน้าที่ การกำกับ/ติดตาม และการประเมินผล 2) สมรรถนะของแกนนำ ประกอบด้วย มีทักษะการพูดโน้มน้าวใจ มีความรู้ มีความเป็นผู้นำ มีทัศนคติที่ดีและมีความจริงใจต่อทีม 3) การธำรงรักษาแกนนำ ประกอบด้วย การสร้างแรงจูงใจ ให้ความเสมอภาค มีความยุติธรรม ดูแลสงเคราะห์ให้อุปถัมภ์ครอบครัวยุของแกนนำ และ 4) การพัฒนาแกนนำ โดยเริ่มจากการคัดเลือกแกนนำโดยมุ่งเน้นคุณภาพไม่เน้นปริมาณ ปรับทัศนคติ จัดหาแกนนำให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ จัด

กิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างแกนนำ ชุมชน และทีม พร้อมทั้งมีการกำกับ/ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของแกนนำอย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการพัฒนาแกนนำทางการสื่อสารของทีมต้นกล้านครตรังเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลนครตรัง สรุปได้ดังนี้ 1) กระบวนการสร้างแกนนำทางการสื่อสารของทีมต้นกล้านครตรัง ในการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลนครตรัง นั้นมีความสำคัญตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ คือ ตั้งแต่ขั้นตอนการคัดเลือกแกนนำ การมอบหมายหน้าที่แกนนำ การพัฒนาแกนนำทางการสื่อสาร การกำกับติดตาม และการประเมินผลปรับปรุง แกนนำทางการสื่อสาร 2) สมรรถนะการปฏิบัติงานของแกนนำทางการสื่อสารของทีมต้นกล้านครตรัง ประกอบด้วย ด้านการอุทิศตน การเสียสละ มีความพร้อมในการมีส่วนร่วม มีความมุ่งมั่นตั้งใจ มีจิตสาธารณะ ไว้วางใจได้ มีความรู้ มีทักษะในการสื่อสารโน้มน้าวใจ ให้ประชาชนยอมรับ สร้างสมรรถนะการปฏิบัติงานของแกนนำทางการสื่อสารให้มีความรู้ “เป็นนักสื่อสาร” อย่างมีประสิทธิภาพมุ่งเน้นให้แกนนำทางการสื่อสารเกิดการมีส่วนร่วม รวมเป็นพลังในการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์เพื่อนำพาทีมต้นกล้านครตรังไปสู่ชัยชนะด้วยการพัฒนา “ทักษะการสื่อสาร ฐานความคิด และตระหนักรู้” สามารถโต้แย้ง “เปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาส สร้างคะแนนนิยมและคะแนนความ เห็นใจได้จากข้อโจมตีทางการเมือง” 3) การธำรงรักษาแกนนำทางสื่อสารของทีมต้นกล้านครตรัง ประกอบด้วย การสร้างแรงจูงใจ การให้สิทธิประโยชน์ การสร้างการมีส่วนร่วมให้กับแกนนำทางการสื่อสาร การสร้างความมั่นคงและความยุติธรรม และการกระทำวิธีการใด ๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อแกนนำทางการสื่อสารในรูปแบบของผลตอบแทน สวัสดิการ การดูแลสุขภาพ ความเป็นอยู่ สร้างความมั่นคงมั่นใจ พึงพอใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจและสบายใจ ในขณะเดียวกันผู้บริหารต้องดูแลแกนนำทางการสื่อสารด้วยความเสมอภาคและเท่าเทียมและ ให้พึงระลึกเสมอว่า ผู้บริหารทีมต้นกล้านครตรัง คือ ผู้จัดความขัดแย้ง สร้างความจงรักภักดีความสามัคคีให้เกิดขึ้นภายในทีม หลอมรวมแกนนำทางการสื่อสารให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และ 4) แนวทางการพัฒนาแกนนำทางการสื่อสารของทีมต้นกล้านครตรัง ประกอบด้วย การพัฒนากระบวนการสร้างแกนนำทางการสื่อสารได้แก่ การคัดเลือกแกนนำโดยเน้นคุณภาพไม่เน้นปริมาณ กำหนดหน้าที่ที่ชัดเจน และประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม ให้การพัฒนาตามสมรรถนะของแกนนำทางการ

สื่อสาร ผูกอบรมเพิ่มเติมด้านเทคนิคการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร การพัฒนาบุคลากรและการปรับเปลี่ยนทัศนคติสร้างจิตสำนึก พัฒนาการธำรงรักษาแกนนำทางการสื่อสาร ด้วยการเพิ่มค่าตอบแทนและเงินรางวัล และเพิ่มหลักการดูแลอย่างทั่วถึง สำหรับในการทำวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ คือ เปลี่ยนพื้นที่การศึกษาวิจัยเพื่อให้ได้ข้อค้นพบทางวิชาการเพิ่มเติม และเก็บข้อมูลของแกนนำทางการสื่อสารตามสัดส่วนของจำนวนเขตพื้นที่การเลือกตั้งเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แตกต่างและหลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- จุฑาพร ทินประภา. (29 มกราคม 2565). การพัฒนาแกนนำทางการสื่อสารของทีมงานกล้านครตรัง ในการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลนครตรัง. (นายทวีรัตน์ เลหาทัยชนก, ผู้สัมภาษณ์)
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2551). หัวคะแนน. เรียกใช้เมื่อ 3 กันยายน 2565 จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=หัวคะแนน>
- ธีรณัฐ นาคบรรพ์. (25 มกราคม 2565). การพัฒนาแกนนำทางการสื่อสารของทีมงานกล้านครตรัง ในการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลนครตรัง. (นายทวีรัตน์ เลหาทัยชนก, ผู้สัมภาษณ์)
- พิชัย แก้วสำราญ และคณะ. (2529). การเลือกตั้งปตตานี 2529: ศึกษากรณีกระบวนการหาเสียงและระบบหัวคะแนน. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนา.
- รัฐจวน เพชรคง. (29 มกราคม 2565). การพัฒนาแกนนำทางการสื่อสารของทีมงานกล้านครตรัง ในการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลนครตรัง. (นายทวีรัตน์ เลหาทัยชนก, ผู้สัมภาษณ์)
- รุ่งวิทย์ พุฒนวล. (29 มกราคม 2565). การพัฒนาแกนนำทางการสื่อสารของทีมงานกล้านครตรัง ในการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลนครตรัง. (นายทวีรัตน์ เลหาทัยชนก, ผู้สัมภาษณ์)
- วิชาญ จำปาขาว. (2554). การสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรเพื่อประชาธิปไตย: ศึกษากรณีการประชุมประท้วงหลังการเลือกตั้ง 23 ธันวาคม 2550. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาสื่อสารการเมือง. มหาวิทยาลัยเกริก.

- สมเกียรติ วัฒนสิน. (25 มกราคม 2565). การพัฒนาแกนนำทางการสื่อสารของทีมงานกล้านคร
ตรัง ในการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลนครตรัง. (นายทวิ
รัตน์ เลาทัยชนก, ผู้สัมภาษณ์)
- สมบัติ นามบุรี. (2562). ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในงานรัฐประศาสนศาสตร์. วารสารวิจัยวิชาการ,
ปีที่ 2 (ฉบับที่ 1) 183-197.
- สายใจ คำปิ่น. (25 มกราคม 2565). การพัฒนาแกนนำทางการสื่อสารของทีมงานกล้านครตรัง
ในการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลนครตรัง. (นายทวิรัตน์
เลาทัยชนก, ผู้สัมภาษณ์)
- สุรเชษฐ์ ปานยัง. (25 มกราคม 2565). การพัฒนาแกนนำทางการสื่อสารของทีมงานกล้านคร
ตรัง ในการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลนครตรัง. (นายทวิ
รัตน์ เลาทัยชนก, ผู้สัมภาษณ์)
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2559). ทฤษฎีการสื่อสาร. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุวัฒน์ นวลขาว. (2559). การรักษาคนเก่งไว้กับองค์กร. เรียกใช้เมื่อ 5 กันยายน 2565 จาก
<http://www.freightmaxad.com/magazine/?p=9701>
- อนุสรณ์ มณีรัตน์. (25 มกราคม 2565). การพัฒนาแกนนำทางการสื่อสารของทีมงานกล้านคร
ตรัง ในการหาเสียงเลือกตั้งนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลนครตรัง. (นายทวิ
รัตน์ เลาทัยชนก, ผู้สัมภาษณ์)
- โอฬาร ถิ่นบางเตียว และนครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2552). ระบบห้วคະແນ. เรียกใช้เมื่อ 3
กันยายน 2565 จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=ระบบห้วคະແນ>
- Alan, S. G. & Donald, P. G. (1999). Does canvassing increase voter turnout? A field
experiment. Yale University: New Haven.
- Cohen, J. M. & Uphoff, N. T. . (1981). Rural Development Participation: Concept
and Measure for Project Design Implementation and Evaluation: Rural
Development Committee Center for international Studies . New York:
Cornell University Press.
- Nadler, L. & Wiggs, G. D. (1989). Managing human resources development. San
Francisco: California.

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 280-299

บทความวิจัย

แนวทางการจัดการปัญหาการขาดแคลนแรงงาน

ในอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัย*

GUIDELINES FOR SHORTAGE OF LABOR PROBLEM MANAGEMENT IN
RESIDENTIAL CONSTRUCTION INDUSTRYพิมพิไล ชัยศรีรุ่งโรจน์¹, พิศมัย จารุจิตติพันธ์¹, อนันต์ ธรรมชาลัย¹Pimwilay Chaisirungrot¹, Pisamai Jarujittipant¹, Anan Thamchalai¹¹คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ปทุมธานี¹Faculty of Political Science, North Bangkok University, Pathum Thani, Thailand¹Corresponding author Email: pimlada.ploylys@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการขาดแคลนแรงงานของอุตสาหกรรมการก่อสร้างที่อยู่อาศัย 2) ศึกษาความต้องการและสภาพจริงเกี่ยวกับ คุณลักษณะ ทักษะ ทักษะ/ความสามารถของแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัย 3) ศึกษาปัจจัยการจัดการบุคลากรที่ส่งผลต่อคุณลักษณะของแรงงานที่เกิดขึ้นจริง ในอุตสาหกรรมการก่อสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล 4) เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานของอุตสาหกรรมการก่อสร้างที่อยู่อาศัย ลักษณะการวิจัยในเชิงสำรวจ โดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) ในการกำหนดประชากรตัวอย่าง 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญผู้ประกอบการ และแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้าง และเชิงคุณภาพ (Qualitative Data)

* Received 18 November 2022; Revised 29 November 2022; Accepted 30 November 2022

ในการวิเคราะห์ SWOT Analysis และจัดเก็บข้อมูล จากผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมภายในองค์กรตามหลักการบริหารจัดการ สามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างได้เพียงบางส่วน ซึ่งหากอุตสาหกรรมก่อสร้างได้รับการสนับสนุนจากปัจจัยภายนอกโดยภาครัฐฯ จะสามารถแก้ไขปัญหาได้ดีกว่าในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการแรงงานก่อสร้างของผู้ประกอบการมีความต้องการแรงงานที่มีคุณลักษณะที่ดี ซึ่งส่งผลให้เกิดการจ้างแรงงานในระยะยาวด้วย อีกทั้งปัจจัยด้านการบริหารจัดการบุคลากร (HRM) สามารถแก้ปัญหาได้บางส่วน โดยแรงงานก่อสร้างในปัจจุบันให้ความสำคัญในด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการด้านคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นสำคัญ ซึ่งแนวทางแก้ไขโดยการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ในด้านการเพิ่มจำนวนนำเข้าแรงงานอุตสาหกรรมก่อสร้างโดยตรงและภาคเอกชนมีหลักการบริหารจัดการด้านสวัสดิการที่ดีต่อแรงงานก่อสร้างแล้ว จะสามารถลดการขาดแคลนแรงงานและสามารถธำรงรักษาแรงงานก่อสร้างที่มีอยู่ให้ทำงานกับหน่วยงานและองค์กรในอุตสาหกรรมก่อสร้างในระยะยาวต่อไป

คำสำคัญ: การขาดแคลนแรงงาน, แรงงานก่อสร้าง, การบริหารจัดการบุคลากร, แรงงานต่างด้าว

Abstract

The purposes of this research article are: 1. To study internal and external environment and recommendations on labor shortage in housing construction industry. 2. Study the needs and actual conditions concerning characteristics, attitudes, behaviors, and skills/abilities of workers in the residential construction industry. 3. Study the personnel management factors that affect the actual labor characteristics. in the residential construction industry in Bangkok and its vicinity. 4. To propose ways to solve the labor shortage problem in the residential construction industry. Exploratory Research Characteristics using quantitative data (Quantitative data) in defining 3 sample populations: professionals, entrepreneurs, and workers in the construction industry. and qualitative (Qualitative data) in SWOT Analysis and data collection From the research results, it was found that internal environment in the organization according to management principles can partially solve the problem of labor shortage in the

construction industry which if the construction industry is supported by external factors by the government will be able to solve problems better in the long run This corresponds to the demand for construction labor of entrepreneurs with good attributes. This results in long-term employment as well. In addition, the personnel management (HRM) factor can partially solve the problem. The current construction worker pays attention to remuneration and welfare in terms of good quality of life. The solution is supported by government agencies. In terms of increasing the number of direct imports of construction workers and the private sector There are good welfare management principles for construction workers. It will be able to reduce labor shortages and be able to maintain existing construction labor to work with agencies and organizations in the construction industry in the long run.

Keywords: Labor Shortage, Construction Workers, Personnel Management, Foreign Workers.

บทนำ

ในยุคของการแข่งขันทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันทำให้อุตสาหกรรมการก่อสร้างเติบโตควบคู่ไปกับธุรกิจและองค์กรต่าง ๆ โดยอุตสาหกรรมการก่อสร้างดำเนินการก่อสร้างอาคารและสถานที่ต่าง ๆ เพื่อการรองรับ สำหรับเป็นที่ตั้งของสถานประกอบการที่เป็นองค์กรขนาดใหญ่ ของภาครัฐ และเอกชน โดยที่มาของงานก่อสร้าง งานก่อสร้างแบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ประเภทงานก่อสร้างถนนและระบบสาธารณูปโภคด้านขนส่ง ประเภทงานก่อสร้างอาคาร ประเภทงานก่อสร้างระบบชลประทาน ประเภทงานระบบสาธารณูปโภคอื่นๆ และประเภทของงานก่อสร้างที่ได้รับผลกระทบจากการขาดแคลนแรงงานมากที่สุด คือ ประเภทงานก่อสร้างอาคาร ได้แก่ งานก่อสร้างบ้านพักอาศัย บ้านเดี่ยว บ้านแฝด ทาวน์เฮาส์ ทาวน์โฮม และงานก่อสร้างบ้านพักอาศัยขนาดใหญ่ เช่น แฟลต หรือคอนโด เนื่องจากที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ สำหรับการดำรงชีพของมนุษย์ โดยผู้ประกอบการหรือผู้รับเหมาส่วนใหญ่ เป็นผู้ประกอบการรายย่อย (SME) ซึ่งมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ จากข้อมูลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าพบว่าผู้ประกอบการที่จดทะเบียนในประเภท

ธุรกิจก่อสร้างทั่วประเทศมีจำนวนประมาณ 79,648 ราย เป็นผู้ประกอบการ เอสเอ็มอี (กรมการพัฒนาธุรกิจการค้า, 2562) และธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในปี 2561 มีมูลค่า 1,264.4 พันล้านบาท และกลับมาขยายตัวร้อยละ 4.3 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมาที่มีการหดตัวทางธุรกิจร้อยละ 0.9% ในปี 2560 เนื่องจากงานก่อสร้างโครงการใหม่มีความก้าวหน้ามากขึ้น ด้านโครงการต่อเนื่องมีการเร่งดำเนินการก่อสร้างให้แล้วเสร็จ เมื่อพิจารณาอัตราการเติบโตของโครงการแต่ละประเภท พบว่า งานภาครัฐมีการขยายตัวน้อยกว่างานภาคเอกชน ซึ่งมีมูลค่าก่อสร้างเติบโตในอัตราเร่งในรอบสี่ปีที่ผ่านมาจากการเร่งก่อสร้างโครงการอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย คิดเป็นร้อยละ 56 ของมูลค่าการก่อสร้างของภาคเอกชน อุตสาหกรรมก่อสร้าง จึงมีความสำคัญด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ของประเทศ (ธนาคารกรุงศรีอยุธยา, 2562)

แม้ปัจจุบันจะมีเครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการก่อสร้าง เข้ามาช่วยทุ่นแรงงานของมนุษย์ในการทำงานมากขึ้น แต่การดำเนินงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างรายย่อยประเภทที่อยู่อาศัย ส่วนใหญ่เป็นงานละเอียดที่มีความต้องการฝีมือแรงงานที่มีทักษะสำหรับงานก่อสร้างบางประเภท เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ทันสมัย ยังไม่สามารถทำงานได้ละเอียดเท่ากับฝีมือแรงงานของมนุษย์ เช่น งานจับเช็ยม ขอบมูมผนัง งานฉาบปูน งานติดบานประตู บานหน้าต่าง งานติดตั้งวงกบ เป็นต้น แรงงานฝีมือ (Skilled Labor) ในการก่อสร้างและแรงงานไร้ฝีมือหรือกรรมกร (Unskilled Labor) หรือแรงงานกึ่งฝีมือ (Semi - Skilled Labor) จึงยังคงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินงานก่อสร้าง การดำเนินงานในอุตสาหกรรมในการก่อสร้างในปัจจุบัน พบว่า การขาดแคลนแรงงานเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนหนึ่งเกิดจากการดำเนินนโยบายของภาครัฐ ด้านการสนับสนุนด้านการศึกษาให้กับประชาชนทุกภูมิภาคภายในประเทศ ให้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย โดยระบุว่า ตามที่กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติกำหนดให้รัฐต้องจัดให้บุคคลได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยไม่มีการเก็บค่าใช้จ่าย (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4), 2542) ส่งผลให้เยาวชนโดยที่มีช่วงอายุ 4 - 18 ปี เข้าไปอยู่ในระบบการศึกษา ตลอดจนปี พ.ศ. 2559 เมื่อสำเร็จการศึกษาภาคบังคับแล้วส่วนหนึ่งก็มุ่งศึกษาต่อในภาคอุดมศึกษา ในขณะที่กลุ่มที่ไม่ศึกษาต่อและกลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีพฤติกรรมเลือกงานกันมากขึ้นในสังคมปัจจุบัน โดยวัดจากอัตราการว่างงาน โดยการเปรียบเทียบจากจำนวนและอัตราการว่างงาน พ.ศ. 2560 และ พ.ศ. 2561 ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2561 มีทั้งสิ้น คิดเป็นร้อยละ 1.0 เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาเดียวกัน

ในปี พ.ศ. 2560 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) จากพฤติกรรมการเลือกงานดังกล่าว เป็นอีกปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาวะการขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้าง ในปัจจุบันกลุ่มผู้รับเหมาที่ดำเนินธุรกิจในการก่อสร้าง จึงหันมาใช้แรงงานต่างด้าว เพื่อเป็นการทดแทนแรงงานก่อสร้างไทยที่ขาดแคลน ซึ่งเป็นแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านของไทย ได้แก่ แรงงานจากประเทศพม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม เมื่อมีพระราชกำหนดเกี่ยวกับแรงงานผิดกฎหมาย ประกาศบังคับใช้ในวันที่ 23 มิถุนายน 2560 แรงงานข้ามชาติที่เข้ามาผิดกฎหมาย ทั้งจากประเทศพม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม จึงมีผลทำให้แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ ทอยยเดินทางกลับประเทศของตนเอง ซึ่งส่งผลกระทบด้านการขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างเป็นอย่างมาก จากการประเมินผลกระทบของพระราชกำหนดการบริหารจัดการ การทำงานของคนต่างด้าวต่อเศรษฐกิจ ว่าจะกระทบสูงสุดประมาณร้อยละ 0.3 ของการเติบโตทางเศรษฐกิจในประเทศ (จีดีพี) หรือคิดเป็นมูลค่า 46,500 ล้านบาท โดยกลุ่มธุรกิจที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือ กลุ่มอุตสาหกรรมก่อสร้างที่มีการจ้างแรงงานต่างด้าวถึงร้อยละ 65 ของอัตราการจ้างแรงงานต่างด้าว และจากการตรวจสอบฐานประกอบการของเจ้าหน้าที่ภาครัฐตั้งแต่เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2559 - พฤษภาคม พ.ศ. 2560 จำนวน 58,373 แห่ง มีแรงงานต่างด้าวผ่านการตรวจเพียง จำนวน 385,827 คน (กระทรวงแรงงาน, 2560) ทั้งนี้จากการประเมินกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สูญเสียไป ยังไม่รวมต้นทุนของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมก่อสร้างที่เพิ่มขึ้น และจากการทำให้แรงงานต่างด้าวเป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมายภายในประเทศไทย จากการพิสูจน์สัญชาตินำเข้าแรงงานต่างด้าวตามหนังสือบันทึกข้อตกลงระหว่างองค์กร MOU พบว่า แรงงานต่างด้าวประเภทแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้าง ยังมีจำนวนไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมก่อสร้าง โดยวัดจากอัตราประเภทการพิสูจน์สัญชาติ แรงงานต่างด้าว 4 สัญชาติ (พม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม) ณ เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 แรงงานต่างด้าว 4 สัญชาติ พม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ได้รับอนุญาตทำงานตาม มาตรา 59 มีจำนวนทั้งสิ้น 2,753,561 คน และเป็นแรงงานที่ได้รับอนุญาตทำงานมากที่สุด 3 อันดับแรก เป็นกิจการก่อสร้าง จำนวน 113,564 คน ซึ่งยังมีไม่เพียงพอต่อความต้องการในอุตสาหกรรมก่อสร้าง และเป็นแรงงานธุรกิจบริการต่าง ๆ จำนวน 78,712 คน รวมทั้งธุรกิจการผลิตหรือจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม จำนวน 62,302 คน (กรมการจัดหางาน, 2562) และจากการก่อสร้างรถไฟฟ้า 13 สาย ตามนโยบายของภาครัฐ ส่งผลให้การก่อสร้างทางธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ประเภทที่อยู่อาศัย เกิดขึ้นตามเส้นทางรถไฟฟ้าจำนวนมาก เพื่อรองรับความต้องการของตลาดผู้บริโภค ในด้านการอำนวยความสะดวก ในการ

เดินทาง ในการใช้ชีวิตประจำวัน อุตสาหกรรมในการก่อสร้างจึงทวีความต้องการแรงงานก่อสร้างเพิ่มขึ้น เพื่อรองรับการเติบโตทางธุรกิจ และจากข้อมูลศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ (ศูนย์วิจัยธนาคารไทยพาณิชย์, 2565) ยังได้ประเมินว่า ช่วงปี พ.ศ. 2561 จนถึงปี พ.ศ. 2583 ผู้รับเหมาไทยมีโอกาที่จะเผชิญกับปัญหาขาดแคลนแรงงานราว 50,000 - 200,000 คนต่อปี อันเนื่องมาจากความต้องการแรงงานที่เพิ่มขึ้นจากโครงการก่อสร้างภาครัฐ ขณะเดียวกันคาดว่าจะแรงงานต่างด้าวจะลดลง เนื่องจากได้รับผลกระทบจาก พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2560 นอกจากนี้ ผู้ประกอบการยังต้องเผชิญกับปัญหาต้นทุนแรงงานที่สูงขึ้น จากนโยบายค่าแรงขั้นต่ำปรับอัตราใหม่ โดยให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2565 ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ปรับค่าแรงสูงขึ้นอัตราร้อยละ 5.02 จากเดิมวันละ 331 บาทต่อวัน ปรับขึ้นเป็นวันละ 353 บาทต่อวัน ซึ่งโดยปกติค่าแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างก็สูงกว่าค่าแรงงานอุตสาหกรรมประเภทอื่น ๆ อยู่แล้ว (กระทรวงแรงงาน, 2565)

ปัจจุบัน พ.ศ. 2565 หลังจากช่วงวิกฤติการระบาดของโรคโควิด (Covid-19) ทำให้เกิดผลกระทบด้านการขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างโครงการอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัย ซึ่งไม่สามารถดำเนินการก่อสร้างโครงการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ส่งผลให้งานล่าช้าไม่ทันกำหนดระยะเวลา ผู้ประกอบจึงต้องปรับแผนการทำงาน ในภาวะที่มีปัญหาซ้อนเข้ามา ทั้งภาวการณ์โรคระบาดโควิด (Covid-19) ราคาน้ำมันแพง ต้นทุนวัสดุก่อสร้างพุ่งสูงขึ้น และการขาดแคลนแรงงาน ที่ส่งผลกระทบในทุกปี โดยปัจจุบันสมาชิกสมาคมอุตสาหกรรมก่อสร้างไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ พบการขาดแคลนแรงงานก่อสร้างอยู่ประมาณ 6 - 7 แสนคน จากจำนวนแรงงานในกลุ่มรับเหมาก่อสร้างทั้งระบบ 4 ล้านคน เป็นแรงงานต่างด้าวครึ่งหนึ่ง และช่วงโควิดลดเหลือร้อยละ 30 (ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์, 2565) และในปี พ.ศ. 2565 ปัญหาจากโรคระบาดโควิด (Covid-19) เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบกับธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง จากที่มีการคาดการณ์ว่าธุรกิจรับเหมาก่อสร้างมีทิศทางฟื้นตัว โดยมูลค่าการลงทุนก่อสร้างโดยรวมมีแนวโน้มขยายตัวร้อยละ 4.5 - 5.0 ในปี พ.ศ. 2564 และในปี พ.ศ. 2565 - 2566 มีแนวโน้มในการขยายตัวทางเศรษฐกิจร้อยละ 5.0 - 5.5 โดยมีปัจจัยขับเคลื่อนมาจากการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ของภาครัฐ ซึ่งนั่นเป็นการฉายภาพรวมของบริษัทรับเหมาก่อสร้างขนาดใหญ่ที่เน้นผูกขาดกับโครงการของภาครัฐ ขณะที่บริษัทรับเหมาก่อสร้างขนาดกลาง จะหันไปเน้นการเข้าประมูลงานจากภาคเอกชน ทั้งโครงการที่อยู่อาศัย อาคารสำนักงาน ซึ่งคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ.2565 ผู้ประกอบการจะมีการก่อสร้าง

และเปิดตัวโครงการใหม่กันมากขึ้น หากโรคระบาดโควิด (Covid-19) คลี่คลาย แต่ปัญหาที่บริษัทรับเหมาก่อสร้างได้รับผลกระทบมาโดยตลอด 2 ปีที่ผ่านมาคือ การขาดแคลนแรงงานก่อสร้างและแรงงานฝีมือ ที่บางส่วนหนีกลับประเทศบ้านเกิด และยังบางส่วนยังไม่กลับมา ส่งผลให้เกิดการแย่งซื้อตัวแรงงานฝีมือกันเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้างต้องปรับตัวด้วยการนำเทคโนโลยีในการก่อสร้างมาใช้มากขึ้น เพื่อลดต้นทุนด้านแรงงานให้ได้มากที่สุด ขณะเดียวกันก็ต้องเพิ่มประสิทธิภาพในการก่อสร้างให้มีประสิทธิภาพและทันสมัยมากขึ้นด้วยเช่นกัน ภาพรวมธุรกิจรับเหมาก่อสร้างปี พ.ศ. 2565 พบว่า มีการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ โดยมีการประมูลงานประเภทที่อยู่อาศัย เป็นคอนโดมิเนียม เข้ามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 เนื่องจากผู้ประกอบการโครงการต้องทำการประมูลก่อน เพื่อให้สามารถหาแรงงานมาช่วยงานก่อสร้างได้เพียงพอ เพราะปัญหาใหญ่ของรับเหมาก่อสร้างในช่วงวิกฤติโรคโควิด (Covid-19) ที่ผ่านมามี คือ การขาดแคลนแรงงานก่อสร้าง เพราะแรงงานต่างด้าวที่กลับไปยังประเทศตนเอง ยังไม่สามารถกลับมาได้เท่ากับจำนวนเดิมที่เคยมี โดยมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 15 จากร้อยละ 30 ที่หายไป รวมถึงการแย่งซื้อตัวแรงงานฝีมือกันมากอีกด้วย ผู้ประกอบการหรือผู้รับเหมาจึงต้องใช้เวลาในการจัดหาแรงงานดังกล่าว (Prom2morrow, 2565)

จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนว่า พบปัญหาการขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในประเทศไทย ในขณะที่การก่อสร้างทางธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยขยายตัวเพิ่มขึ้นจำนวนมากในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล และยังไม่พบงานวิจัยที่ได้ทำการศึกษาโดยตรงเกี่ยวกับการขาดแคลนแรงงานของอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล จึงมีประเด็นคำถามว่าอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลได้เผชิญกับปัญหาการขาดแคลนแรงงานหรือไม่ มีช่องระหว่างลักษณะ พฤติกรรม และความสามารถของแรงงาน ตามความต้องการและสภาพการจ้างงาน ของอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลหรือไม่ อย่างไร มีช่องระหว่าง ตามความต้องการและสภาพการจ้างงาน ของอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล หรือไม่ อย่างไร อะไร คือปัจจัยหรือสาเหตุที่ส่งผลต่อปัญหาการขาดแคลนแรงงานดังกล่าว และควรมีแนวทางในการแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานไทยของอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัยที่อยู่อาศัยอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการขาดแคลนแรงงานของอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัย

2. เพื่อศึกษาความต้องการและสภาพจริงเกี่ยวกับ คุณลักษณะ ทักษะ ทักษะ/ความสามารถของแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัย
3. เพื่อศึกษาปัจจัยการจัดการบุคลากรที่ส่งผลต่อคุณลักษณะของแรงงานที่เกิดขึ้นจริงในอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล
4. เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานของอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางในการจัดการปัญหาการขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัย ลักษณะเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) และข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) โดยมีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการขาดแคลนแรงงานของอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัย ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ด้วยการพรรณนา โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรม ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ

2. การศึกษาความคิดเห็นผู้ประกอบการและผู้รับเหมาเกี่ยวกับสภาพและลักษณะในอุตสาหกรรมก่อสร้าง เกี่ยวกับสิ่งที่ผู้ประกอบการคาดหวังและสิ่งที่เป็นจริง

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในขั้นตอนนี้ ได้แก่ ตัวแทนผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ประกอบการและนักวิชาการ จำนวน 20 คน
2. ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้ คือ ตัวแทนของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมก่อสร้างประเภทที่อยู่อาศัย ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 8,246 ราย กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 368 คน

เครื่องมือและวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) และแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานของอุตสาหกรรมการก่อสร้างที่อยู่อาศัย โดยการสังเคราะห์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์ SWOT จากเนื้อหา เพื่อสรุปประเด็นสำคัญและประเด็นที่มีความโดดเด่น พร้อมทั้งเสนอแนวทางการแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมการก่อสร้างที่อยู่อาศัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนและวิธีการดังต่อไปนี้

1. บันทึกข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับตัวแปรที่ศึกษาให้ครอบคลุมกับกรอบแนวคิด โดยแยกแหล่งข้อมูล
2. สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพแวดล้อมภายนอกภาครัฐควรมีนโยบายในการกำหนดโทษ และการดำเนินการที่รวดเร็วและชัดเจน เกี่ยวกับการหลบหนีของแรงงานต่างด้าว หรือการย้ายแหล่งที่ทำงานของแรงงานต่างด้าวโดยไม่แจ้งนายจ้าง เพื่อลดต้นทุนที่สูงเกินไปและลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัย เพื่อให้แนวทางในการบริหารจัดการปัญหาการขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัยมีประสิทธิภาพและลดภาวะการขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้าง ภาครัฐควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมในการเพิ่มจำนวนแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้าง ตามหนังสือบันทึกข้อตกลงระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน MOU หรือ Memorandum of Understanding ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อทำให้สามารถจัดจ้างแรงงานก่อสร้างได้มากขึ้นและถูกต้องตามกฎหมาย และจากการวิจัยสภาพแวดล้อมภายในผู้ประกอบการต้องปรับแผนการทำงานตามหลักการด้านการบริหารบุคคลภายในองค์กร (HRM) นั้น ในภาคอุตสาหกรรมก่อสร้างมีลักษณะการดำเนินงานที่ไม่ได้มีการวางแผนด้านการบริหารบุคคล (HRM) ที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนในทุกด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนกำลังคน การคัดเลือกบุคลากร การจัดวางตำแหน่งบุคลากร การควบคุมคุณภาพการปฏิบัติงาน การปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่

โดยเฉพาะด้านการบริหารจัดการ การจ่ายค่าตอบแทนและการให้สวัสดิการ ที่แรงงานมีความต้องการในด้านนี้เป็นอย่างมากจะสามารถรักษาแรงและเพิ่มแรงงานให้ทำงานในอุตสาหกรรมได้เป็นระยะเวลานานมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการสนับสนุนการปฏิบัติงาน การพัฒนาทักษะการปฏิบัติงาน เพื่อให้แรงงานก่อสร้างที่อยู่อาศัยมีทักษะฝีมือแรงงานและสามารถสนับสนุนช่วยเหลือในการปฏิบัติงานให้กับผู้ประกอบการ/ผู้รับเหมาดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายได้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ 2 ช่องว่างระหว่างคุณลักษณะ ทักษะ พฤติกรรม และความสามารถของแรงงาน ตามความต้องการและสภาพการจ้างงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมก่อสร้าง มีความคิดเห็นต่อระดับความต้องการแรงงานปัจจุบันมีความต่างกับระดับคุณลักษณะของแรงงานที่คาดหวัง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ดัชนีเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการตามคุณลักษณะแรงงานลำดับ 1 มีช่องว่าง 0.83 (PNI = 0.37) คือ คุณลักษณะด้านทัศนคติของแรงงาน ลำดับ 2 ช่องว่าง 1.00 (PNI = 0.35) คือ คุณลักษณะด้านพฤติกรรมการทำงานของแรงงาน สุดท้ายช่องว่าง 0.83 (PNI = 0.34) คือ คุณลักษณะด้านทักษะของแรงงาน จึงพิจารณาได้ว่า หากแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างมีคุณลักษณะด้านทัศนคติที่ดีแล้วจะส่งผลดีต่อการดำเนินงานในอุตสาหกรรมก่อสร้าง เนื่องจากแรงงานที่มีทัศนคติที่ดี จะทำงานกับผู้ประกอบการในระยะยาว ส่งผลให้ช่วยลดการขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้าง

วัตถุประสงค์ที่ 3 การบริหารจัดการบุคลากร (HRM) ในอุตสาหกรรมก่อสร้าง มีความคิดเห็นต่อระดับการขาดแคลนแรงงานที่มีทัศนคติที่ดี การขาดแคลนแรงงานที่มีพฤติกรรมที่ดี การขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะการทำงานที่ดี มีความต่างกับระดับที่คาดหวังและสภาพที่ได้รับจริง โดยในภาพรวมมีช่องว่าง 0.34 (PNI = 1.16) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ดัชนีเรียงลำดับความสำคัญการบริหารจัดการบุคลากร ลำดับ 1 มีช่องว่าง 1.55 (PNI = 0.483) คือ การติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานที่ครอบคลุม สม่ำเสมอและเหมาะสมกับแรงงาน ลำดับ 2 ช่องว่าง 1.53 (PNI = 0.457) คือ การปรับบทบาทหน้าที่ มีการปรับหน้าที่ในการปฏิบัติงานให้ตรงกับทัศนคติ พฤติกรรมและทักษะของแรงงานในปัจจุบันหรือตรงกับลักษณะการดำเนินงานของธุรกิจ/โครงการหรือสถานประกอบการ ลำดับ 3 ช่องว่าง 1.52 (PNI = 0.455) คือ การควบคุมคุณภาพการปฏิบัติงาน มีหลักเกณฑ์ในการควบคุมการปฏิบัติงานที่เหมาะสมกับคุณลักษณะ ทักษะ พฤติกรรมและทักษะของแรงงาน 4 ช่องว่าง 1.52 (PNI = 0.453) คือ การคัดเลือกบุคลากรมีการคัดเลือกลักษณะแรงงานที่พึงประสงค์ โดยใช้หลักเกณฑ์พิจารณา

ในการคัดเลือก ลำดับ 5 ช่องว่าง 1.51 (PNI = 0.451) คือ การจัดวางตำแหน่งบุคลากร มีการจัดหน้าที่ในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมกับคุณลักษณะทัศนคติ พฤติกรรมและทักษะของแรงงาน ลำดับ 6 ช่องว่าง 0.147 (PNI = 0.440) คือ การให้สวัสดิการ มีการให้สวัสดิการที่เหมาะสมกับแรงงาน เช่น ที่อยู่อาศัย การรักษาพยาบาล ลำดับ 7 ช่องว่าง 1.08 (PNI = 0.324) คือ การจ่ายค่าตอบแทน มีการใช้เกณฑ์พิจารณาอัตราค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับคุณลักษณะทัศนคติ พฤติกรรมและทักษะของแรงงานก่อสร้าง ลำดับ 8 ช่องว่าง 0.57 (PNI = 0.132) คือ การสนับสนุนการปฏิบัติงาน มีการให้การสนับสนุนในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมกับคุณลักษณะ ทัศนคติ พฤติกรรม และทักษะแรงงานก่อสร้าง ลำดับ 9 ช่องว่าง 0.56 (PNI = 0.130) คือ การพัฒนาทักษะการปฏิบัติงาน มีหลักเกณฑ์ในการพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานและมีการให้คำแนะนำ ให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะในการปฏิบัติงานกับแรงงานอย่างเหมาะสม ลำดับ 10 ช่องว่าง 0.25 (PNI = 0.058) คือ การวางแผนกำลังคนมีความครอบคลุมคุณลักษณะ ทัศนคติ พฤติกรรมและทักษะที่ดีที่พึงประสงค์ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 4 แนวทางการแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานของอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัย ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีแนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1

ภาครัฐควรปรับแผนยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการจ้างแรงงานต่างด้าวเพิ่มมากขึ้น (MOU: Memorandum of Understanding) ตามหนังสือบันทึกข้อตกลงระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชนในการเพิ่มปริมาณในการจ้างแรงงานต่างด้าวให้มากขึ้นจากเดิมในปัจจุบันปี พ.ศ. 2565 อีกทั้งควรลดขั้นตอนและเอกสารในการดำเนินการจ้างแรงงานต่างด้าวให้ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อให้เกิดสภาพคล่องในการจ้างแรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมก่อสร้าง ด้านอุปสงค์และอุปทานของตลาดแรงงานให้มีความสอดคล้องกันมากขึ้นหรือให้มีปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการในภาคอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัย

แนวทางที่ 2

ควรเพิ่มผลิตภาพของแรงงาน (Labor Productivity) โดยภาครัฐและภาคเอกชน ควรให้การสนับสนุนทางด้านเทคโนโลยี เพื่อเร่งพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานให้มีศักยภาพสูงขึ้น ควรจัดฝึกอบรมทักษะฝีมือแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างที่จำเป็น รวมทั้งสร้างแรงงานที่มีทัศนคติที่ดี พฤติกรรมที่ดี และทักษะที่ดีในการทำงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น โดยสร้างวัฒนธรรมการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practice) ที่เน้นพัฒนาคุณลักษณะ

การฝึกอบรมให้แก่งานในอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัย รวมทั้งภาครัฐควรให้การสนับสนุนในการพัฒนาแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัยด้วย

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า สภาพแวดล้อมภายนอกภาครัฐควรมีนโยบายในการกำหนดโทษและการดำเนินการที่รวดเร็วและชัดเจน เกี่ยวกับการหลบหนีของแรงงานต่างด้าว หรือการย้ายแหล่งที่ทำงานของแรงงานต่างด้าวโดยไม่แจ้งนายจ้าง เพื่อลดต้นทุนที่สูญเสียและลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัย เพื่อให้แนวทางในการบริหารจัดการปัญหาการขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัยมีประสิทธิภาพและลดภาวะการขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้าง ภาครัฐควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมในการเพิ่มจำนวนแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้าง ตามหนังสือบันทึกข้อตกลงระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน MOU หรือ Memorandum of Understanding ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สามารถจัดจ้างแรงงานก่อสร้างได้มากขึ้นและถูกต้องตามกฎหมาย และจากการวิจัยสภาพแวดล้อมภายในผู้ประกอบการต้องปรับแผนการทำงานตามหลักการด้านการบริหารบุคคลภายในองค์กร (HRM) นั้น ในภาคอุตสาหกรรมก่อสร้างมีลักษณะการดำเนินงานที่ไม่ได้มีการวางแผนด้านการบริหารบุคคล (HRM) ที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนในทุกด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนกำลังคน การคัดเลือกบุคลากร การจัดวางตำแหน่งบุคลากร การควบคุมคุณภาพการปฏิบัติงาน การปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ การจ่ายค่าตอบแทน การให้สวัสดิการ การสนับสนุนการปฏิบัติงาน การพัฒนาทักษะการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวิไล ชยางกุล ที่กล่าวถึงผลงานวิจัยว่าการขาดแคลนแรงงานเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจนั้น เกิดความไม่สมดุลในตลาดแรงงาน ทำให้ปริมาณงานมากกว่าจำนวนแรงงานที่มีอยู่ภายในประเทศ ซึ่ง (ศิริวิไล ชยางกุล, 2555) สอดคล้องกับผลงานวิจัย เนื่องจากประชากรไม่สามารถปรับตัวได้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่มีความต้องการแรงงานจำนวนมาก เนื่องจากแรงงานที่มีอยู่ไม่ตรงกับความต้องการของผู้ประกอบการและตลาดแรงงาน ประกอบกับปัญหาค่าจ้าง ค่าครองชีพที่สูงขึ้น ตามความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและปัญหาสังคมผู้สูงอายุที่นับวันจะเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ผู้ประกอบการจำเป็นต้องหาแรงงานอื่นเข้ามาทดแทน ก่อให้เกิดแรงงานข้ามชาติหรือแรงงานต่างด้าว ซึ่งมีทั้งถูกกฎหมาย

และผิดกฎหมาย รัฐบาลต่างก็พยายามหาแนวทางจัดการแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย ให้เป็นแรงงานที่ถูกกฎหมายเสมอมา และจากการวิจัยสภาพแวดล้อมภายในองค์การตามหลักการด้านการบริหารบุคคลภายในองค์การ (HRM) นั้น ในภาคอุตสาหกรรมก่อสร้างมีลักษณะการดำเนินงานที่ไม่ได้มีการวางแผนด้านการบริหารบุคคล (HRM) ที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนในทุกด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนกำลังคน การคัดเลือกบุคลากร การจัดวางตำแหน่งบุคลากร การควบคุมคุณภาพการปฏิบัติงาน การปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ การจ่ายค่าตอบแทน การให้สวัสดิการ การสนับสนุนการปฏิบัติงาน การพัฒนาทักษะการปฏิบัติงาน โดยแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างไม่ได้ให้ความสำคัญกับด้านนี้มากนัก แต่ให้ความสำคัญในเรื่องอัตราค่าตอบแทนมากกว่า ซึ่งภาคอุตสาหกรรมก่อสร้างต้องการได้รับการสนับสนุนจากปัจจัยภายนอก ด้านนโยบายการจ้างงาน นโยบายแรงงานต่างด้าว นโยบายอัตราค่าแรงขั้นต่ำ เพื่อแก้ไขปัญหาให้กับผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมก่อสร้าง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โทมร หลินตระกูล ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอัตราค่าจ้างจากปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำหนดค่าจ้างแรงงานก่อสร้าง โดยทำการศึกษาใน 2 ส่วน ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำหนดอัตราค่าจ้างแรงงานก่อสร้าง และการแบ่งระดับอัตราค่าจ้างแรงงานจากปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำหนดอัตราค่าจ้างแรงงานก่อสร้างเชิงคุณภาพ พบว่า ปัจจัยรูปแบบบริษัท และปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงาน ที่นำไปใช้จัดระดับอัตราค่าจ้างแรงงาน มีความสัมพันธ์ในการกำหนดอัตราค่าจ้างแรงงานก่อสร้าง ส่วนปัจจัยความต้องการแรงงานก่อสร้างที่ไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราค่าจ้างแรงงานก่อสร้าง (โทมร หลินตระกูล, 2556) กล่าวโดยสรุปว่า แนวทางในการแก้ปัญหการขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้าง จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่มีส่วนในการกำหนดนโยบายเพื่อช่วยในขับเคลื่อนด้านเศรษฐกิจและสามารถกำหนดนโยบายเพื่อสนับสนุนและแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้าง โดยภาครัฐเป็นองค์การที่สำคัญของประเทศที่มีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากกับการช่วยแก้ไขปัญหาด้านการขาดแคลนแรงงานในภาคอุตสาหกรรมก่อสร้างดังกล่าว

2. ช่องว่างระหว่างคุณลักษณะ ทักษะ ทักษะ และความสามารถของแรงงานตามความต้องการของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยลำดับความสำคัญในการแก้ปัญหการขาดแคลนแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างตามคุณลักษณะของแรงงานก่อสร้าง ลำดับ 1 ความต้องการแรงงานที่มีทัศนคติที่ดี ช่องว่างเท่ากับ 1.00 ลำดับความสำคัญในการแก้ไข (PNI) ลำดับ 2 ความ

ต้องการแรงงานด้านพฤติกรรมในการทำงานที่ดี ช่องว่างเท่ากับ 0.795 ลำดับความสำคัญในการแก้ไข (PNI) ลำดับ 3 คุณลักษณะด้านทักษะฝีมือแรงงาน ช่องว่างเท่ากับ 0.83 ลำดับความสำคัญในการแก้ไข (PNI) ตามลำดับ จำเป็นต้องมีการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานตามคุณลักษณะของแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างดังกล่าว ซึ่งไม่สอดคล้องกับ อิตติวิตร สัตยธิดอริย ได้ศึกษาสาเหตุการขาดแคลนแรงงานไทย ในสาขาก่อสร้างพบว่า จะพบมากในภาวะเศรษฐกิจที่มีการขยายตัว จึงมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แต่ปริมาณงานก่อสร้างในประเทศไทยหรืออุปทานแรงงานก่อสร้างไทยมีจำนวนไม่ต่างไปจากเดิม เมื่อเทียบกับในช่วงที่เศรษฐกิจไม่มีการขยายตัว อีกทั้งแรงงานบางส่วนในอุตสาหกรรมก่อสร้างเป็นแรงงานที่อยู่ในภาคการเกษตร ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนแรงงานในภาคอุตสาหกรรมก่อสร้างที่เป็นแรงงานที่มีทักษะและมีความชำนาญเฉพาะด้านในงานก่อสร้าง มีการขาดแคลนแบบชั่วคราว (อิตติวิตร สัตยธิดอริย, 2562) ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ในปัจจุบันผู้ประกอบการมีความต้องการแรงงานที่มีทัศนคติที่ดีมากกว่าแรงงานที่มีทักษะที่ดี เนื่องจากจะทำงานได้ในระยะยาว ส่งผลให้การดำเนินงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างเป็นไปได้อย่างต่อเนื่อง

3. การบริหารจัดการบุคลากร (HRM) ในอุตสาหกรรมก่อสร้าง มีความคิดเห็นต่อระดับการขาดแคลนแรงงานที่มีทัศนคติที่ดี การขาดแคลนแรงงานที่มีพฤติกรรมที่ดี การขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะการทำงานที่ดี มีความต่างกับระดับที่คาดหวังและสภาพที่ได้รับจริง โดยพิจารณารายด้านพบว่า ดัชนีเรียงลำดับความสำคัญการบริหารจัดการบุคลากร ลำดับ 1 มีช่องว่าง 1.55 (PNI = 0.483) คือ การติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานที่ครอบคลุมสม่ำเสมอและเหมาะสมกับแรงงาน ลำดับ 2 ช่องว่าง 1.53 (PNI = 0.457) คือ การปรับบทบาทหน้าที่ มีการปรับหน้าที่ในการปฏิบัติงานให้ตรงกับทัศนคติ พฤติกรรมและทักษะของแรงงานในปัจจุบันหรือตรงกับลักษณะการดำเนินงานของธุรกิจ/โครงการหรือสถานประกอบการ ลำดับ 3 ช่องว่าง 1.52 (PNI = 0.455) คือ การควบคุมคุณภาพการปฏิบัติงาน มีหลักเกณฑ์ในการควบคุมการปฏิบัติงานที่เหมาะสมกับคุณลักษณะ ทัศนคติ พฤติกรรมและทักษะของแรงงาน 4 ช่องว่าง 1.52 (PNI = 0.453) คือ การคัดเลือกบุคลากรมีการคัดเลือกลักษณะแรงงานที่พึงประสงค์ โดยใช้หลักเกณฑ์พิจารณาในการคัดเลือก ลำดับ 5 ช่องว่าง 1.51 (PNI = 0.451) คือ การจัดวางตำแหน่งบุคลากร มีการจัดหน้าที่ในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมกับคุณลักษณะ ทัศนคติ พฤติกรรมและทักษะของแรงงาน ลำดับ 6 ช่องว่าง 0.147 (PNI = 0.440) คือ การให้สวัสดิการ มีการให้สวัสดิการที่เหมาะสมกับแรงงาน เช่น ที่อยู่อาศัย การรักษาพยาบาล ลำดับ 7 ช่องว่าง 1.08 (PNI = 0.324) คือ การจ่ายค่าตอบแทน มีการใช้เกณฑ์พิจารณาอัตรา

คำตอบแทนที่เหมาะสมกับคุณลักษณะทัศนคติ พฤติกรรมและทักษะของแรงงานก่อสร้างลำดับ 8 ช่องว่าง 0.57 (PNI = 0.132) คือ การสนับสนุนการปฏิบัติงาน มีการให้การสนับสนุนในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมกับคุณลักษณะ ทัศนคติ พฤติกรรม และทักษะแรงงานก่อสร้างลำดับ 9 ช่องว่าง 0.56 (PNI = 0.130) คือ การพัฒนาทักษะการปฏิบัติงาน มีหลักเกณฑ์ในการพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานและมีการให้คำแนะนำ ให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะในการปฏิบัติงานกับแรงงานอย่างเหมาะสม ลำดับ 10 ช่องว่าง 0.25 (PNI = 0.058) คือ การวางแผนกำลังคนมีความครอบคลุมคุณลักษณะ ทัศนคติ พฤติกรรมและทักษะที่ดีที่พึงประสงค์ตามลำดับสอดคล้องกับ (เสาวลักษณ์ เชื้อสุวรรณ, 2553) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลิตภาพแรงงานก่อสร้างและสาเหตุที่ทำให้อัตราผลผลิตงานก่อสร้างลดลง พบว่า ปัจจัยที่เป็นผลกระทบต่อการลดลงของผลิตภาพแรงงาน และรองลงมาเป็นปัจจัยด้านการจัดการ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจ้างแรงงานต่างด้าว คือ ปัจจัยทางด้านการขาดแคลนแรงงาน ปัจจัยทางด้านค่าจ้างแรงงาน และปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก คือ ปัจจัยทางด้านการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่รัฐบาลอุปนิสัยแรงงานต่างด้าวและนโยบาย กฎหมาย ระเบียบปฏิบัติในการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง ระยะเวลาการดำเนินการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าว (เสาวลักษณ์ เชื้อสุวรรณ, 2553) ซึ่งไม่สอดคล้องกับ วิชาญชัย บุญแสง ผลการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ปัจจุบันสวัสดิการด้านแรงงานต่างด้าวนั้น กฎหมายได้ให้ความเป็นธรรมอยู่แล้ว ผู้ประกอบการทุกคนก็ปฏิบัติตามด้วยดีและการทำงานในวันหยุดก็มีค่าล่วงเวลาตามกฎหมายและหากเจ็บป่วยก็จะมีประกันสังคม สามารถเข้ารักษาที่โรงพยาบาลที่เลือกไว้ได้ตลอดเวลา สิ่งสำคัญที่สุดของการเลือกใช้แรงงาน คือ ประสิทธิภาพในการทำงาน เพราะงานก่อสร้างเป็นงานที่ละเอียดอ่อน ต้องใช้ทั้งแรงงานและทักษะในการทำงานด้วย แต่ผลการวิจัยกลับพบว่าแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างในปัจจุบันมีความต้องการด้านคุณภาพชีวิตที่ดี ได้แก่ การรักษาโรคจากสถานพยาบาล ซึ่งยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของแรงงานในปัจจุบัน การปฏิบัติที่ดีจากนายจ้างหรือผู้ประกอบการ ผู้รับเหมา นอกเหนือจากคำตอบแทน (วิชาญชัย บุญแสง, 2563) ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อคุณลักษณะด้านทัศนคติของแรงงานก่อสร้างให้ทำงานได้ในระยะยาว หากได้รับอย่างเท่าเทียมและเพียงพอต่อความต้องการ

4. แนวทางการแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานของอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัยในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีแนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1 ภาครัฐและเอกชนควรให้การสนับสนุน โดยพิจารณาปรับค่าจ้างให้สอดคล้องกับทักษะฝีมือแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้าง เนื่องจากในช่วงที่ผ่านมา สภาพ

การจ้างงาน ค่าจ้างหรือค่าตอบแทนแรงงานอยู่ในระดับต่ำกว่าระดับทักษะฝีมือแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัยที่มีในปัจจุบัน

แนวทางที่ 2 ควรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านการปรับแผนยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการจ้างแรงงานต่างด้าวเพิ่มมากขึ้น (MOU: Memorandum of Understanding) ตามหนังสือบันทึกข้อตกลงระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชนในการเพิ่มปริมาณในการจ้างแรงงานต่างด้าวให้มากขึ้นจากเดิมในปัจจุบันปี พ.ศ. 2565 อีกทั้งควรลดขั้นตอนและเอกสารในการดำเนินการจ้างแรงงานต่างด้าวให้ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อให้เกิดสภาพคล่องในการจ้างแรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมก่อสร้าง ด้านอุปสงค์และอุปทานของตลาดแรงงานให้มีความสอดคล้องกันมากขึ้นหรือให้มีปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการในภาคอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัย

แนวทางที่ 3 ควรเพิ่มผลิตภาพของแรงงาน (Labor Productivity) โดยภาครัฐและภาคเอกชนร่วมกัน โดยควรให้การสนับสนุนทางด้านเทคโนโลยี เพื่อเร่งพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานให้มีศักยภาพสูงขึ้น ควรจัดฝึกอบรมทักษะฝีมือแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างที่จำเป็นรวมทั้งสร้างแรงงานที่มีทัศนคติที่ดี พฤติกรรมที่ดี และทักษะที่ดีในการทำงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น โดยสร้างวัฒนธรรมการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practice) ที่เน้นพัฒนาคุณลักษณะการเรียนรู้ให้แก่แรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัย รวมทั้งภาครัฐควรให้การสนับสนุนในการพัฒนาแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อยู่อาศัยด้วย

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมภายในอุตสาหกรรมก่อสร้างด้านการบริหารจัดการบุคลากร (HRM) อย่างเป็นรูปธรรม เป็นการสร้างจุดแข็งและกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาภายในองค์กร ให้กับผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมก่อสร้างได้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะด้านการบริหารจัดการด้านสวัสดิการและคุณภาพชีวิตที่ดีต่อแรงงาน ซึ่งส่งผลต่อทัศนคติของแรงงานให้ทำงานในระยะยาว โดยแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างในปัจจุบันไม่ได้ให้ความสำคัญกับค่าตอบแทนเป็นอย่างเดียว แต่แรงงานก่อสร้างให้ความต้องการและความสำคัญด้านคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่เป็นอย่างมาก หน่วยงานและองค์กรจึงควรนำหลักการจัดการบุคลากร (HRM) มาปรับเป็นกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับการดำเนินงานและขนาดของแต่ละองค์กร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย โดยผู้ประกอบการ/ผู้รับเหมาและผู้บริหารโครงการในอุตสาหกรรมก่อสร้างควรนำแนวทางที่เสนอไว้ในด้านการวางแผนและการคัดเลือกบุคลากร มาเป็นข้อมูลการประกอบการกำหนดนโยบายในการดำเนินงานในอุตสาหกรรมก่อสร้าง และควรนำหลักการบริหารจัดการในการวางแผน/การคัดเลือกบุคลากร เพื่อลดการขาดแคลนแรงงานที่มีคุณลักษณะทางด้านทัศนคติที่ดี พฤติกรรมที่ดี และทักษะแรงงานที่ดี รวมทั้งควรมีนโยบายในการควบคุมและติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น และข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ จากผลการวิจัยที่พบว่า ภาครัฐควรให้การสนับสนุนในด้านนโยบายจ้างแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้างเพิ่ม เพื่อลดการขาดแคลนแรงงาน และการวิจัยพบว่าจากการค่าดัชนี PNI ความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาในด้านการบริหารจัดการบุคลากร ควรพัฒนาด้านการวางแผน/การคัดเลือกบุคลากร เพื่อลดการขาดแคลนแรงงานที่มีคุณลักษณะทัศนคติ พฤติกรรมและทักษะ/ความสามารถแรงงานที่ดี ในอุตสาหกรรมก่อสร้าง อีกทั้งผลการวิจัยที่พบว่า การวางแผน/การคัดเลือกบุคลากร/การควบคุม/การติดตามประเมินผล ช่วยลดการขาดแคลนแรงงานที่มีทัศนคติ พฤติกรรมและทักษะ/ความสามารถแรงงานที่ดี

เอกสารอ้างอิง

- Prom2morrow. (2565). ปัญหาใหญ่ของรับเหมาก่อสร้างในช่วงวิกฤติโรคโควิด (Covid-19) ที่ผ่านมา คือการขาดแคลนแรงงานก่อสร้าง เพราะแรงงานต่างด้าวที่กลับไปยังประเทศตนเอง ยังไม่สามารถกลับมาได้เท่ากับจำนวนเดิมที่เคยมี โดยมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 15 จากร้อยละ 30 ที่หายไป. เรียกใช้เมื่อ 10 สิงหาคม 2565 จาก <https://prop2morrow.com/2022/01/20/>
- กรมการจัดหางาน. (2562). แรงงานที่ได้รับอนุญาตทำงานมากที่สุด 3 อันดับแรก เป็นกิจการก่อสร้าง จำนวน 113,564 คน ซึ่งยังมีไม่เพียงพอต่อความต้องการในอุตสาหกรรมก่อสร้าง และเป็นแรงงานธุรกิจบริการต่างๆ จำนวน 78,712 คน รวมทั้งธุรกิจการผลิตหรือจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม จำนวน 62,302 คน. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2561 จาก https://www.mol.go.th/wp-content/uploads/sites/2/2019/07/0_full_annual_2559.pdf

- กรมการพัฒนาธุรกิจการค้า. (2562). พบว่าผู้ประกอบการที่จดทะเบียนในประเภทธุรกิจก่อสร้างทั่วประเทศมีจำนวนประมาณ 79,648 ราย เป็นผู้ประกอบการ เอสเอ็มอี. เรียกใช้เมื่อ 10 สิงหาคม 2565 จาก https://www.dbd.go.th/more_news.php?cid=1469
- กระทรวงแรงงาน. (2560). กลุ่มอุตสาหกรรมก่อสร้างที่มีการจ้างแรงงานต่างด้าวถึงร้อยละ 65 ของอัตราการจ้างแรงงานต่างด้าว และจากการตรวจสอบสถานประกอบการของเจ้าหน้าที่ภาครัฐตั้งแต่เดือน ตุลาคม พ.ศ.2559 – พฤษภาคม พ.ศ.2560 จำนวน 58,373 แห่ง มีแรงงานต่างด้าวผ่านการตรวจเพียง จำนวน 385,827 คน. เรียกใช้เมื่อ 10 สิงหาคม 2565 จาก <https://www.mol.go.th/news/>
- กระทรวงแรงงาน. (2565). จากนโยบายค่าแรงขั้นต่ำปรับอัตราใหม่ โดยให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2565 ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ปรับค่าแรงสูงขึ้นอัตราร้อยละ 5.02 จากเดิมวันละ 331 บาทต่อวัน ปรับขึ้นเป็นวันละ 353 บาทต่อวัน ซึ่งโดยปกติค่าแรงงานในอุตสาหกรรมก่อสร้าง. เรียกใช้เมื่อ 10 สิงหาคม 2565 จาก <https://www.mol.go.th/news/>
- โตมร หลินตระกูล. (2556). ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอัตราค่าจ้างจากปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำหนดค่าจ้างแรงงานก่อสร้าง โดยทำการศึกษาใน 2 ส่วนได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำหนดอัตราค่าจ้างแรงงานก่อสร้าง และการแบ่งระดับอัตราค่าจ้างแรงงานจากปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำหนดอัตราค่าจ้าง. เรียกใช้เมื่อ 10 สิงหาคม 2565 จาก <https://www.car.chula.ac.th/display7.php?bib=b2051678>
- ธนาคารกรุงศรีอยุธยา. (2562). และธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในปี 2561 มีมูลค่า 1,264.4 พันล้านบาท และกลับมาขยายตัวร้อยละ 4.3 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมาที่มีการหดตัวทางธุรกิจร้อยละ 0.9% ในปี 2560 เนื่องจากงานก่อสร้างโครงการใหม่มีความก้าวหน้ามากขึ้น ด้านโครงการต่อเนื่องมีการเร่งดำเนินการก่อสร้าง. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2565 จาก <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/Construction-Construction-Materials/Construction-Contractors/IO/Industry-Outlook-Construction-Contractors>
- อิตินันท์ สัตยอิตินัน. (2562). ศึกษาสาเหตุการขาดแคลนแรงงานไทย ในสาขาก่อสร้างพบว่า จะพบมากในภาวะเศรษฐกิจที่มีการขยายตัว จึงมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แต่ปริมาณงานก่อสร้างในประเทศไทย หรืออุปทานแรงงานก่อสร้างไทยมีจำนวนไม่ต่างไปจากเดิม.

สาเหตุการขาดแคลนแรงงานไทยในอุตสาหกรรมก่อสร้าง. เรียกใช้เมื่อ 10 สิงหาคม 2565 จาก <https://dric.nrct.go.th/index.php?/Search/SearchDetail/262126>

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 หน้า 4 (19 สิงหาคม 2542).

วิชาญชัย บุญแสง. (2563). ผลการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ปัจจุบันสวัสดิการด้านแรงงานต่างด้าวนั้น กฎหมายได้ให้ความเป็นธรรมอยู่แล้ว ผู้ประกอบการ ทุกคนก็ปฏิบัติตามด้วยดีและการทำงานในวันหยุดก็มีค่าล่วงเวลาตามกฎหมายและหากเจ็บป่วยก็จะมีประกันสังคม สามารถเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลที่เลือกไว้. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2565 จาก <https://mmm.ru.ac.th/MMM/IS/twin92/6214155588.pdf>

ศิริวิไล ชยางกุล. (2555). ทักกล่าวถึงผลงานวิจัยว่า การขาดแคลนแรงงานเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจนั้น เกิดความไม่สมดุลในตลาดแรงงาน ทำให้ปริมาณงานมากกว่าจำนวนแรงงานที่มีอยู่ภายในประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 18 กันยายน 2562 จาก <http://ssruir.ssru.ac.th/handle/ssruir/679>

ศูนย์ข้อมูลลออสังหาริมทรัพย์. (2565). ภาพการณ์โรคระบาดโควิด (Covid-19) ราคาน้ำมันแพง ต้นทุนวัสดุก่อสร้างพุ่งสูงขึ้น และการขาดแคลนแรงงาน ที่ส่งผลกระทบในทุกปี โดยปัจจุบันสมาชิกสมาคมอุตสาหกรรมก่อสร้างไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ พบการขาดแคลนแรงงานก่อสร้างอยู่ประมาณ 6-7 แสนคน จากจำนวนแรงงานในกลุ่มรับเหม. เรียกใช้เมื่อ 10 สิงหาคม 2565 จาก <https://www.reic.or.th/>

ศูนย์วิจัยธนาคารไทยพาณิชย์. (2565). ยังได้ประเมินว่า ช่วงปี พ.ศ.2561 จนถึงปี พ.ศ.2583 ผู้รับเหมาไทยมีโอกาที่จะเผชิญกับปัญหาขาดแคลนแรงงานราว 50,000-200,000 คนต่อปี อันเนื่องมาจากความต้องการแรงงานที่เพิ่มขึ้นจากโครงการก่อสร้างภาครัฐ ขณะเดียวกันคาดว่าแรงงานต่างด้าวจะลดลง เนื่องจากได้รับผลกระทบ. เรียกใช้เมื่อ 10 กันยายน 2565 จาก <https://www.buildernews.in.th/news-cate/24373>

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). โดยการเปรียบเทียบจากจำนวนและอัตราการว่างงาน พ.ศ. 2560 และ พ.ศ.2561 ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2561 มีทั้งสิ้น คิดเป็นร้อยละ 1.0 เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันในปี พ.ศ.2560. เรียกใช้เมื่อ 18 ตุลาคม 2564

จาก http://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/ด้านสังคม/สาขาแรงงาน/ภาวะการทำงานของประชากร/2561/Report_Dec18.pdf

เสาวลักษณ์ เชื้อสุวรรณ. (2553). ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลิตภาพแรงงานก่อสร้างและสาเหตุที่ทำให้อัตราผลิตงานก่อสร้างลดลง พบว่า ปัจจัยที่เป็นผลกระทบต่อการลดลงของผลิตภาพแรงงาน และรองลงมาเป็นปัจจัยด้านการจัดการ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจ้างแรงงานต่างด้าว คือ ปัจจัยทางด้านการขาดแคลนแรงงาน. เรียกใช้เมื่อ 10 สิงหาคม 2565 จาก <http://www.sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/11317>

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 300-315

บทความวิจัย

ความพร้อมในการจัดระบบบริการสุขภาพปฐมภูมิของประเทศไทย*

READINESS TO ORGANIZE PRIMARY HEALTH CARE SERVICES

IN THAILAND

คุณัญญา สมเพ็ชร¹, พิศมัย จารุจิตติพันธ์¹, ณัฐภัตสร ธนาบวรพานิชย์¹Kunanya Somphet¹, Pisamai Jarujittipant¹, Nutpatsorn Tanaborworpanid¹¹คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ปทุมธานี¹Faculty of Political Science University of North Bangkok, Pathum Thani, Thailand¹Corresponding author E-mail E-mail: kunanya.samp@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพร้อมในการจัดระบบบริการที่ส่งผลต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิของคนไทย และเพื่อศึกษาปัจจัยด้านการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ที่ส่งผลต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิของคนไทยในระดับจังหวัด เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) มีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 17 คน ร่วมกับการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผลการวิจัยพบว่า ในปัจจุบันการจัดระบบบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิมีรูปแบบที่สอดคล้องกับนโยบายสนับสนุนการดำเนินงานของระบบบริการปฐมภูมิ แต่ยังคงประสบปัญหาด้านความพร้อมของทรัพยากรที่มีความจำเป็นในการจัดบริการหลายด้าน เช่น บุคลากรงบประมาณ ระบบสารสนเทศ เป็นต้น ในด้านการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ของหน่วย

บริการปฐมภูมิเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าถึงระบบบริการสุขภาพปฐมภูมิ โดยปัจจัยด้านร้อยละของ รพ.สต. ที่ผ่านเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพ รพ.สต.ติดดาว และร้อยละของประชาชนที่มีรายชื่ออยู่ในหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ มีอิทธิพลทางบวกต่อประสิทธิผลของการเข้าถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าความพร้อมในด้านคุณภาพการจัดบริการ และการสร้างการรับรู้ถึงการจัดบริการมีความสำคัญและส่งผลถึงการเข้ามารับบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิของประชาชน จึงควรมีการสนับสนุนปัจจัยด้านการจัดบริการที่ตรงตามความจำเป็นและพัฒนารูปแบบการสื่อสารของหน่วยบริการกับประชาชน

คำสำคัญ: ระบบบริการปฐมภูมิ, การจัดระบบบริการ, การเข้าถึงบริการสุขภาพ, ความพร้อม

Abstract

This research article was to study the readiness to organize service systems that affect Thai people's access to primary care services and to study the operational factors according to the strategic plan affecting the effectiveness of access to primary health care services at the provincial level. This study was mixed-method research. In the qualitative research section, content analysis from secondary data and data obtained from interviews with 17 experts were analyzed. Secondary data was also used to analyze in the quantitative research section. The results showed that at present, the organization of the primary health care system is consistent with the operation support policy of the primary care system. However, there are several problems with the availability of necessary resources such as personnel, budgets, information systems, etc. Implementation of the primary care unit's strategic plan is a factor affecting access to the primary health care system. Regarding to the percentage of subdistrict health promoting hospitals that approved with the quality development criteria of starred subdistrict health promoting hospital and the percentage of people listed in the primary care unit and the network of primary care units have a statistically significant positive influence on the effectiveness of

access to primary health care services ($p = .01$). All these results showed that the readiness in the service quality and the raising awareness of service provision are important and affect people's access to primary health care services. Therefore, there should be support for factors in providing services that meet the needs and develop communication patterns of service units with the people.

Keywords: Primary Care System, Service Organization, Access to Health Services, Readiness

บทนำ

ทุกประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญกับการจัดการระบบบริการสุขภาพ เพื่อให้มีรูปแบบที่ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ทันต่อการรับการรักษา บริการปฐมภูมิเป็นหน่วยบริการที่ตั้งอยู่ในชุมชน มีรูปแบบการให้บริการที่มีความใกล้ชิดประชาชน (กระทรวงสาธารณสุข, 2564) การจัดการด้านความพร้อมในการจัดบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิจึงมีความสำคัญ เพื่อรองรับความต้องการรับบริการทางการแพทย์ของประชาชนที่ตรงตามความต้องการและปัญหาสุขภาพ เป็นบริการที่มีคุณภาพตามมาตรฐานการให้บริการ ประเทศไทยมีการพัฒนาระบบบริการทางการแพทย์อย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาระบบบริการสุขภาพปฐมภูมิเพื่อรองรับการให้บริการสุขภาพแก่ประชาชนที่มีอาการเจ็บป่วยไม่รุนแรง มุ่งเน้นการส่งเสริมสุขภาพเพื่อป้องกันการเกิดโรค ช่วยในการลดความแออัดของหน่วยบริการระดับทุติยภูมิ และตติยภูมิ (กระทรวงสาธารณสุข, 2565) แต่ในปัจจุบันการเข้าถึงบริการสุขภาพปฐมภูมิยังคงต่ำกว่าเกณฑ์ที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดเป้าหมายไว้ ข้อมูลจากฐานข้อมูล Health Data Center กระทรวงสาธารณสุขพบว่า ร้อยละการใช้บริการของประชาชนในเขตรับผิดชอบให้บริการผู้ป่วยนอก (OPD) ที่หน่วยบริการปฐมภูมิปี 2564 ภาพรวมทั้งประเทศเท่ากับร้อยละ 67.63 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้ที่ ร้อยละ 80 แสดงให้เห็นว่ามีเพียงประชาชนบางกลุ่มเท่านั้นที่เข้ามารับบริการทางการแพทย์ที่หน่วยบริการปฐมภูมิ

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาถึงความพร้อมในการจัดบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิในปัจจุบัน รวมถึงปัจจัยด้านการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ (กองยุทธศาสตร์และแผนงานสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2563) ซึ่งเป็นปัจจัยในส่วนของหน่วยบริการที่มีการ

จัดการระบบการให้บริการเพื่อให้มีการจัดบริการที่ตรงตามความต้องการ และความจำเป็น ในการเข้ามารับบริการทางการแพทย์ที่หน่วยบริการปฐมภูมิของประชาชน เป็นแนวทางในการ วิเคราะห์ปัจจัยด้านการจัดบริการที่แสดงถึงความพร้อม ความเพียงพอ ความน่าเชื่อถือและ ตรงตามความต้องการของประชาชนของระบบบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพร้อมในการจัดระบบบริการที่ส่งผลต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพ ระดับปฐมภูมิของคนไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ที่ส่งผลต่อการเข้าถึงบริการ สุขภาพระดับปฐมภูมิของคนไทยในระดับจังหวัด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) มีการศึกษา วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) และข้อมูล ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการให้บริการสุขภาพระดับ ปฐมภูมิไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 17 คน ร่วมกับการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้รับการรับรองโครงการวิจัยโดยคณะกรรมการจริยธรรม การวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ เอกสารรับรองเลขที่ PS 40 /2565 มีรายละเอียด การดำเนินการวิจัยดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความพร้อมในการจัดระบบบริการ สุขภาพปฐมภูมิ

ตอนที่ 3 ปัจจัยด้านการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ ของการเข้าถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิในระดับจังหวัด

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ ระดับปฐมภูมิ

ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์มีค่าเฉลี่ยรวมทุกตอนอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม ($IOC = 0.97$)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลเอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 17 ท่าน จากผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิบัติงานในระบบบริการสุขภาพปฐมภูมิทั่วประเทศ โดยแบ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มที่ 1 ผู้รับผิดชอบงานที่มีบทบาทในการบริหารจัดการแนวทางการดำเนินงานตามนโยบาย จำนวน 8 คน ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มที่ 2 ผู้บริหารคณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขระดับอำเภอ จำนวน 5 คน ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มที่ 3 ผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 4 คน โดยทำหนังสือขอความร่วมมือ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ จากฐานข้อมูลของกระทรวงสาธารณสุข ได้แก่ ระบบคลังข้อมูลสุขภาพ Health Data Center (HDC), ฐานข้อมูลผลการตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุข, สรุปผลการดำเนินงานของกระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2564) สรุปผลการตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564 รอบที่ 2 (คณะกรรมการกำหนดประเด็นและติดตามผลการตรวจราชการ, 2564)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ความพร้อมในการจัดการของระบบการให้บริการที่ส่งผลต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิของคนไทย โดยนำข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ปัจจัยการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเข้าถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิของประชาชน นำข้อมูลทุติยภูมิมาวิเคราะห์โดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความพร้อมในการจัดระบบบริการที่ส่งผลต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิของคนไทย สามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1.1 โครงสร้างการจัดบริการปฐมภูมิและกิจกรรมการดำเนินงาน ระบบบริการสุขภาพปฐมภูมิของประเทศไทยในปัจจุบันมีการดำเนินงานในรูปแบบของคลินิกหมอครอบครัว ให้บริการดูแลสุขภาพประชาชนโดยการจัดระบบทีมคณะผู้ให้บริการสุขภาพปฐมภูมิ (Primary health care provider team) ประกอบด้วย แพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวและทีมสหวิชาชีพ ทำงานประสานร่วมกันเป็นเครือข่ายบริการสุขภาพ มีการสร้างระบบการดำเนินงานในการสื่อสารกันภายในทีมและภาคีเครือข่ายในพื้นที่ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ประกอบไปด้วย หน่วยบริการขนาดเล็ก (S) รับผิดชอบประชากรไม่เกิน 3,000 คน มีบุคลากรประมาณ 5 คน หน่วยบริการขนาดกลาง (M) รับผิดชอบประชากรไม่เกิน 3,000 - 8,000 คน มีบุคลากรประมาณ 8 คน หน่วยบริการขนาดกลาง (L) รับผิดชอบประชากร 8,000 คนขึ้นไป มีบุคลากรประมาณ 11 คน มีการจัดกลุ่มของหน่วยบริการปฐมภูมิเป็นเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ แบ่งเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 หน่วยบริการเดี่ยว มีประชากรในเขตรับผิดชอบมากกว่า 30,000 คน/แห่ง รูปแบบที่ 2 การจัดแบบรวมหน่วยบริการ มีประชากรในเขตรับผิดชอบต่ำกว่า 20,000 คน รูปแบบที่ 3 กรณีที่มีหน่วยบริการเอกชน หรือหน่วยบริการสังกัดหน่วยงานนอกกระทรวงสาธารณสุขร่วมจัดบริการ มีกิจกรรมการดำเนินงานในการดูแลสุขภาพประชาชนในภาพรวมสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) การให้บริการเชิงรุกดูแลผู้ป่วยกลุ่มที่มีภาวะพึ่งพิง 2) การดูแลเชิงรับในกลุ่มอาการเจ็บป่วยทั่วไป 3) การป้องกันและส่งเสริมสุขภาพประชาชนในกลุ่มที่เสี่ยงต่อการมีปัญหาสุขภาพ

1.2 งบประมาณ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข มีแนวทางการจัดสรรงบประมาณ ปีงบประมาณ 2564 กำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณตามภารกิจพื้นฐานของหน่วยงานส่วนภูมิภาค ออกเป็น 2 ส่วน คือ งบประมาณเพื่อสนับสนุนดำเนินงานตามภารกิจพื้นฐานของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และงบประมาณเพื่อสนับสนุนดำเนินงานตามภารกิจพื้นฐานของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ในปีงบประมาณ 2565 มีรูปแบบการบริหารกองทุนโดยใช้เกณฑ์การจ่ายเดียวกันระหว่างเขต กทม. และเขตภูมิภาค

1.3 ความสอดคล้องกับกรอบระบบสุขภาพที่พึงประสงค์ แนวทางการดำเนินงานด้านการจัดการระบบบริการสุขภาพปฐมภูมิมีการดำเนินงานที่มุ่งเน้นตามแนวทางของกรอบระบบสุขภาพขององค์การอนามัยโลก ซึ่งส่งผลต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิของประชาชน การดำเนินงานของระบบบริการสุขภาพปฐมภูมิกับมีความสอดคล้องแนวคิดกรอบระบบสุขภาพทั้ง 6 ประการ ดังนี้

1.3.1 มีการจัดระบบบริการในรูปแบบองค์กรรวม โดยมีทีมคณะผู้ให้บริการสุขภาพปฐมภูมิ เป็นผู้ดูแลสุขภาพประชาชน โดยการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายบริการสุขภาพ มีเป้าหมายจัดทีมหมอครอบครัวทั้งหมด 6,500 ทีม ครอบคลุมประชากรทั้งประเทศภายในระยะเวลา 10 ปี (พ.ศ. 2559 - พ.ศ. 2569)

1.3.2 ด้านบุคลากร มีการวางแผนจัดการอัตรากำลังของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิให้มีความสอดคล้องตามบทบาทในการให้บริการสุขภาพอย่างเพียงพอ โดยการกำหนดกรอบอัตรากำลังของบุคลากรในหน่วยบริการปฐมภูมิที่มีความสอดคล้องกับขนาดของหน่วยบริการ

1.3.3 ด้านการเงินการคลัง มีการจัดงบประมาณเพื่อสนับสนุนการจัดบริการในหน่วยบริการปฐมภูมิ เพื่อให้มีทรัพยากรเพียงพอต่อการจัดบริการตามขอบเขต

1.3.4 ด้านยา เวชภัณฑ์ และเทคโนโลยี ได้รับการสนับสนุนและดูแลให้เป็นระบบยา เช่นเดียวกันกับโรงพยาบาลแม่ข่าย มีการควบคุมคุณภาพ มีระบบการให้คำปรึกษา ซึ่งดูแลโดยโรงพยาบาลแม่ข่าย

1.3.5 ระบบข้อมูลสารสนเทศ มีการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการเข้าถึงข้อมูลสุขภาพของประชาชน ทำให้ได้รับการรักษาอย่างถูกต้อง และมีข้อมูลในการนำไปพัฒนาระบบบริการสุขภาพปฐมภูมิต่อไป

1.3.6 ความเป็นผู้นำและธรรมาภิบาล มีเป้าหมายในการจัดระบบบริการที่มุ่งมั่นในการดูแลสุขภาพของประชาชนแบบองค์กรรวม มีแนวทางการพัฒนาและระบบบริหารจัดการร่วมกันกับภาคีเครือข่าย

2. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านระบบบริการสุขภาพปฐมภูมิ ในประเด็นด้านความพร้อมในการจัดบริการของระบบบริการปฐมภูมิ พบว่า ระบบบริการสุขภาพปฐมภูมิมีความพร้อมด้านการจัดบริการสามารถจัดบริการที่ตอบโจทย์ความต้องการของประชาชน ด้านบุคลากรมีกรอบโครงสร้างที่มีความเหมาะสม แต่ในปัจจุบันบุคลากรมีจำนวนไม่เพียงพอ

และไม่สอดคล้องกับปริมาณงานที่รับผิดชอบในหลายพื้นที่ ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการทำงาน มีแนวทางการแก้ปัญหาด้านบุคลากรโดยการทำงานเป็นเครือข่าย ร่วมกันกับโรงพยาบาลแม่ข่ายและหน่วยบริการที่มีศักยภาพสูงกว่า ในการสร้างระบบการส่งต่อการรักษา เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการทางการแพทย์ที่มีความจำเป็นอย่างรวดเร็ว จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนามีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการให้บริการ ทั้งในรูปแบบของ Telemed และการให้คำปรึกษาผ่านแอปพลิเคชันไลน์

จากการศึกษาของผู้วิจัยและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีข้อมูลในประเด็นความพร้อมในการจัดการของระบบบริการปฐมภูมิ ที่มีความสอดคล้องกัน ดังนี้ หน่วยบริการที่มีความพร้อมในด้านต่าง ๆ สามารถจัดการที่ตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ แต่ยังคงมีหลายพื้นที่ที่ยังมีศักยภาพไม่เพียงพอในการจัดการโดยเฉพาะด้านความเพียงพอของบุคลากรผู้ให้บริการในหลายวิชาชีพ หลายพื้นที่ที่มีการแก้ปัญหาโดยการให้ดำเนินงานในรูปแบบเครือข่ายบริการสุขภาพ สอดคล้องกับแนวทางการจัดตั้งเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ มีการจัดทำแผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์และนโยบายจากส่วนกลาง โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนในการจัดการ

3. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการเข้าถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิระดับจังหวัด จากการวิเคราะห์ข้อมูลหัตถิยภูมิเกี่ยวกับปัจจัยการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์

ผลการทดสอบสมมติฐานทางสถิติโดยใช้การวิเคราะห์สหพันธ์แบบ Pearson (Pearson Correlation) ของปัจจัยการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการเข้าถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิระดับจังหวัด การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการเข้าถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิระดับจังหวัด ว่า เกิด Multicollinearity หรือไม่ ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ร้อยละการจัดตั้งหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ ร้อยละของ รพ.สต. ที่ผ่านเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพ รพ.สต.ติดตาม ร้อยละของประชาชนที่มีรายชื่ออยู่ในหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิปี พ.ศ. 2564 โดยการทำให้ Correlation Matrix ได้ผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบ Pearson แยกตามปัจจัยการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ปี พ.ศ.2564

ตัวแปร	ประสิทธิผลของการเข้าถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิระดับจังหวัด	การจัดตั้งหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายฯ	รพ.สต. ที่ผ่านเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพ รพ.สต.ติดตาม	ประชาชนที่มีรายชื่ออยู่ในหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่าย
ประสิทธิผลของการเข้าถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิระดับจังหวัด	1	.097	.266**	.236*
การจัดตั้งหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายฯ		1	.798**	-.328**
รพ.สต. ที่ผ่านเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพ รพ.สต.ติดตาม			1	-.309**
ประชาชนที่มีรายชื่ออยู่ในหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่าย				1

หมายเหตุ ** ระดับนัยสำคัญที่ .01, * ระดับนัยสำคัญที่ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษาประสิทธิผลของการเข้าถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ ระดับจังหวัด ได้แก่ ร้อยละการจัดตั้งหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ ร้อยละของ รพ.สต. ที่ผ่านเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพ รพ.สต.ติดตาม ร้อยละของประชาชนที่มีรายชื่ออยู่ในหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ ปี พ.ศ. 2564 มีความสัมพันธ์กันไม่สูงมากเกินไป ($r < 0.80$) จึงไม่เกิดภาวะ Multicollinearity ส่งผลให้ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ปัจจัยมีความเหมาะสมในการวิเคราะห์หารูปแบบสมการถดถอยเชิงพหุคูณในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการเข้าถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ ระดับจังหวัด ในปี พ.ศ. 2564

เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ ปี พ.ศ. 2564 ที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการเข้าถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ ระดับจังหวัด พบว่า ปัจจัยด้านร้อยละของ รพ.สต. ที่ผ่านเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพ รพ.สต.ติดตาม ร้อยละของประชาชนที่มีรายชื่ออยู่ในหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ ปี พ.ศ. 2564 มีความสัมพันธ์

ทางบวกกับประสิทธิผลของการเข้าถึงบริการสุขภาพพระดับปฐมภูมิ ระดับจังหวัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านร้อยละการจัดตั้งหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิพบว่า ปัจจัยด้านร้อยละการจัดตั้งหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิมีความสัมพันธ์กับร้อยละของ รพ.สต. ที่ผ่านเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพ รพ.สต. ตติดาว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .798 แสดงว่า มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ปัจจัยด้านร้อยละการจัดตั้งหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิมีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านร้อยละของประชาชนที่มีรายชื่ออยู่ในหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ -.328 แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านร้อยละของ รพ.สต. ที่ผ่านเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพ รพ.สต. ตติดาว พบว่า ปัจจัยด้านร้อยละของ รพ.สต. ที่ผ่านเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพ รพ.สต. ตติดาว มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการเข้าถึงบริการสุขภาพพระดับปฐมภูมิ ระดับจังหวัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ .266 แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ ปัจจัยด้านร้อยละของ รพ.สต. ที่ผ่านเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพ รพ.สต. ตติดาว มีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านร้อยละของประชาชนที่มีรายชื่ออยู่ในหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ -.309 แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านร้อยละของประชาชนที่มีรายชื่ออยู่ในหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิพบว่า ปัจจัยด้านร้อยละของประชาชนที่มีรายชื่ออยู่ในหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการเข้าถึงบริการสุขภาพพระดับปฐมภูมิ ระดับจังหวัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .236 แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

การวิเคราะห์ปัจจัยปัจจัยการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ พ.ศ. 2564 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการเข้าถึงบริการสุขภาพพระดับปฐมภูมิ ระดับจังหวัด ประกอบด้วย ร้อยละการจัดตั้งหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ ร้อยละของ รพ.สต. ที่ผ่านเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพ รพ.สต. ตติดาว ร้อยละของประชาชนที่มีรายชื่ออยู่ในหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จากข้อมูลทุติยภูมิของแต่ละจังหวัดทั้งหมด 76

จังหวัด โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis: MRA) ได้ผลสรุปดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุระหว่างปัจจัยการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ พ.ศ. 2564 และประสิทธิผลของการเข้าถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ ระดับจังหวัด

ตัวแปร	สัมประสิทธิ์การถดถอย B	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน SEE	β	t	p-value
ค่าคงที่	21.848	13.740		1.590	.116
การจัดตั้งหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายฯ	-.184	.134	-.242	-1.376	.173
รพ.สต. ที่ผ่านเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพ รพ.สต.ติดดาว	.472	.147	.562	3.211**	.002
ประชาชนที่มีรายชื่ออยู่ในหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่าย	.494	.167	.330	2.957**	.004
Adjusted R ² = 0.171, R = 0.452, R ² = 0.204, df = 3, F = 6.155, p-value < .001					

หมายเหตุ ** ระดับนัยสำคัญที่ .01

จากตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ ปี พ.ศ. 2564 ประกอบด้วย ปัจจัยด้านร้อยละการจัดตั้งหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ ร้อยละของ รพ.สต. ที่ผ่านเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพ รพ.สต.ติดดาว ร้อยละของประชาชนที่มีรายชื่ออยู่ในหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิกับประสิทธิผลของการเข้าถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ ระดับจังหวัด ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis: MRA) ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ปี พ.ศ. 2564 ด้านร้อยละการจัดตั้งหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ ร้อยละของ รพ.สต. ที่ผ่านเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพ รพ.สต.ติดดาว ร้อยละของประชาชนที่มีรายชื่ออยู่ในหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ ร่วมกันอธิบายการเปลี่ยนแปลงของประสิทธิผลของการเข้าถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ ระดับจังหวัด ได้ร้อยละ 17.1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยปัจจัย

ด้านร้อยละของ รพ.สต. ที่ผ่านเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพ รพ.สต.ติดดาว และร้อยละของประชาชนที่มีรายชื่ออยู่ในหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ มีผลทางบวกต่อประสิทธิผลของการเข้าถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เรียงตามลำดับอิทธิพล ได้แก่ ร้อยละของประชาชนที่มีรายชื่ออยู่ในหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ ($B = 0.494$) และร้อยละของ รพ.สต. ที่ผ่านเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพ รพ.สต.ติดดาว ($B = 0.472$)

อภิปรายผล

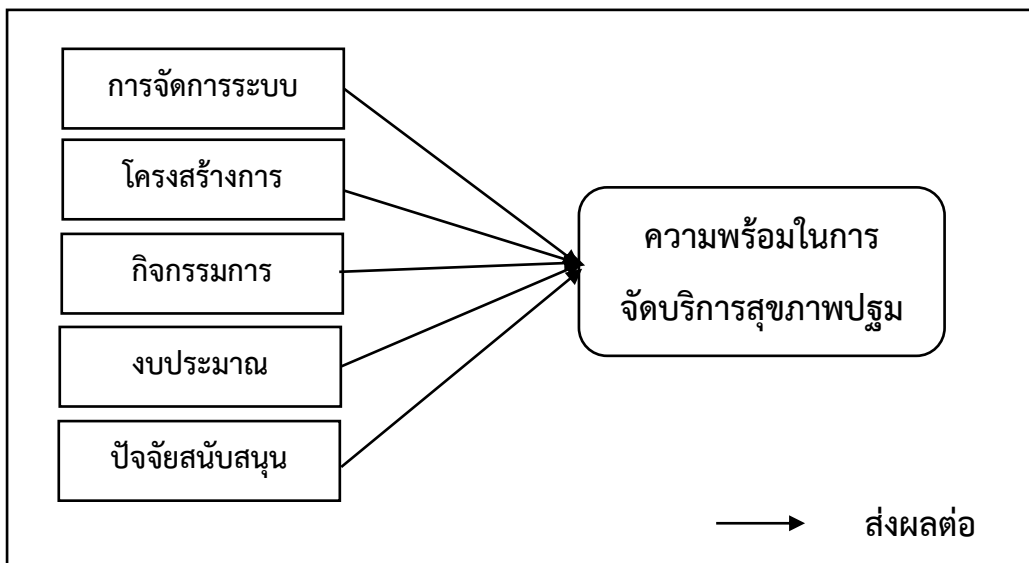
ความพร้อมในการจัดระบบบริการที่ส่งผลต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิของคนไทยในปัจจุบัน มีการกำหนดโครงสร้างการจัดบริการปฐมภูมิและกิจกรรมการดำเนินงานที่สอดคล้องตามนโยบายที่มีการกำหนดตามพระราชบัญญัติระบบสุขภาพปฐมภูมิ พ.ศ. 2562 เพื่อสนับสนุนการพัฒนาระบบบริการปฐมภูมิให้เป็นระบบบริการทางการแพทย์ที่มีความเข้มแข็ง มีการจัดการระบบและกิจกรรมการดำเนินงานที่มีมาตรฐานมีความยั่งยืนในการให้บริการทางการแพทย์แก่ประชาชน อย่างตรงตามปัญหาสุขภาพและความต้องการในการรับบริการทางการแพทย์ของประชาชน (สำนักสนับสนุนระบบสุขภาพปฐมภูมิ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2564) มีการจัดตั้งหน่วยบริการปฐมภูมิตามจำนวนประชากรที่รับผิดชอบ สามารถแบ่งตามขนาดของหน่วยบริการเป็น 3 ระดับ (สำนักบริหารการสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2559) มีการจัดตั้งเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิซึ่งมีการดำเนินงาน แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ด้านบุคลากรมีการจัดตั้งทีมคณะผู้ให้บริการสุขภาพปฐมภูมิ ซึ่งมีโครงสร้างประกอบด้วยแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวและทีมสหวิชาชีพ ซึ่งมีการปฏิบัติงานให้บริการทางการแพทย์เป็นเครือข่ายบริการสุขภาพร่วมกัน กิจกรรมการดำเนินงานในการดูแลสุขภาพประชาชนในภาพรวมมุ่งเน้นเป็น 3 กิจกรรม คือการให้บริการเชิงรุกในชุมชน บริการเชิงรับในหน่วยบริการ และบริการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพประชาชน (สำนักสนับสนุนระบบสุขภาพปฐมภูมิ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2563) ในด้านงบประมาณได้รับงบประมาณสนับสนุนจากส่วนกลางมีเกณฑ์การจ่ายงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2564 ส่วนภูมิภาคแบ่งงบประมาณเป็น 2 ส่วน การดำเนินงานของระบบบริการปฐมภูมิมีรูปแบบที่สอดคล้องกับแนวคิดกรอบระบบสุขภาพขององค์การอนามัยโลกทั้ง

6 ประการ เพื่อสร้างแนวทางการดำเนินงานที่มีรูปแบบตามมาตรฐานในการจัดการระบบบริการสุขภาพ

จากการวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านระบบบริการสุขภาพปฐมภูมิ ในประเด็นด้านความพร้อมในการจัดระบบบริการสุขภาพปฐมภูมิของประเทศไทยมีโครงสร้างการจัดการด้านการจัดบริการที่มีความเหมาะสมกับสภาพปัญหาสุขภาพ และบริบททางสังคมของคนไทย แต่ยังคงมีทรัพยากรในหลายด้านที่ไม่เพียงพอในการจัดบริการ ซึ่งผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่มีการจัดการแก้ปัญหาตามบริบทและศักยภาพที่มี ส่งผลให้สามารถดำเนินงานด้านการให้บริการสุขภาพปฐมภูมิแก่ประชาชนในพื้นที่ได้ตามศักยภาพที่มี

การวิเคราะห์ปัจจัยด้านการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการเข้าถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิระดับจังหวัด ปี พ.ศ.2564 ด้านร้อยละการจัดตั้งหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ ร้อยละของ รพ.สต. ที่ผ่านเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพ รพ.สต.ติดดาว ร้อยละของประชาชนที่มีรายชื่ออยู่ในหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ ร่วมกันอธิบายการเปลี่ยนแปลงของประสิทธิภาพของการเข้าถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ ระดับจังหวัดได้ร้อยละ 17.1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยปัจจัยด้านร้อยละของ รพ.สต. ที่ผ่านเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพ รพ.สต.ติดดาว และร้อยละของประชาชนที่มีรายชื่ออยู่ในหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ มีอิทธิพลทางบวกต่อประสิทธิภาพของการเข้าถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หน่วยบริการที่ผ่านเกณฑ์คุณภาพ รพ.สต.ติดดาว สร้างความเชื่อมั่นในการเข้าไปรับบริการของประชาชน และการดำเนินงานขึ้นทะเบียนประชาชนในเขตรับผิดชอบของหน่วยบริการสร้างการรับรู้และความเชื่อมั่นในการเข้ามารับบริการสุขภาพที่หน่วยบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ สอดคล้องกับการศึกษาของ ศศิวรรณ ทิศนเอี่ยม และคณะ ซึ่งมีผลการศึกษาที่สรุปได้ว่าหน่วยบริการปฐมภูมิควรมีการพัฒนาสมรรถนะด้านการสื่อสารของบุคลากรเพื่อสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนถึงเป้าหมายของบริการสุขภาพปฐมภูมิ (ศศิวรรณ ทิศนเอี่ยม และคณะ, 2565) และการศึกษาของ วรธา มงคลสืบสกุล ซึ่งมีผลการศึกษาที่สรุปได้ว่าการจัดระบบบริการสุขภาพของประเทศไทยยังคงประสบปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการ (วรธา มงคลสืบสกุล, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมในการจัดระบบบริการที่ส่งผลต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิของคนไทย ประกอบไปด้วย การบริหารจัดการระบบบริการ โครงสร้างและกิจกรรมการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ที่มีความสอดคล้องกับนโยบายการดำเนินงานด้านระบบบริการปฐมภูมิ งบประมาณ และปัจจัยสนับสนุนอื่น ๆ ที่มีความจำเป็นในการจัดระบบการให้บริการที่มีความพร้อม เพียงพอในการให้บริการสุขภาพประชาชน ประชาชนมีความเชื่อมั่น ได้รับการยอมรับและตรงตามความต้องการรับบริการสุขภาพของประชาชน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยมีการจัดการด้านโครงสร้างของระบบบริการสาธารณสุขที่มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีระบบบริการสุขภาพที่ตรงตามปัญหาสุขภาพของประชาชน ครอบคลุมทุกพื้นที่ ในปัจจุบันมีการจัดโครงสร้างของระบบบริการปฐมภูมิที่มีความเหมาะสมกับบริบทของสภาพสังคม รูปแบบการใช้ชีวิตของประชาชน มีการสนับสนุนการดำเนินงานและการพัฒนาระบบการให้บริการอย่างต่อเนื่อง เพื่อบริการรับบริบททางสังคม สภาพแวดล้อมที่

เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แต่ยังคงประสบปัญหาในด้านทรัพยากรจำเป็นในการจัดบริการ เช่น บุคลากร ระบบสารสนเทศ เป็นต้น ส่งผลให้การจัดบริการประสบความสำเร็จในบางพื้นที่เท่านั้น ซึ่งมีรูปแบบการแก้ปัญหาที่แตกต่างกันตามบริบทของพื้นที่ จึงควรปรับเกณฑ์ในการสนับสนุนปัจจัยด้านการจัดบริการ ในด้านต่าง ๆ ที่ยังคงมีความเหลื่อมล้ำกันในแต่ละพื้นที่ ให้ตรงกับสภาพความจำเป็นในการปฏิบัติงานจริงของหน่วยบริการ ด้านปัจจัยการดำเนินงาน ตามแผนยุทธศาสตร์ ด้านคุณภาพการจัดบริการและการรับรู้ถึงการจัดบริการมีอิทธิพลทางบวก ต่อประสิทธิผลของการเข้าถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ จึงควรเร่งพัฒนาคุณภาพการจัดบริการตามมาตรฐานที่กำหนด และมีการสื่อสารกับประชาชนเพื่อสร้างความเข้าใจถึงเป้าหมายในการจัดบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2564). นโยบายกระทรวงสาธารณสุข ปี 2564-2565. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2565 จาก <http://www.spko.moph.go.th/wp-content/uploads/2021/09/policy65.pdf>
- กระทรวงสาธารณสุข. (2565). แผนขับเคลื่อนนโยบายมุ่งเน้นของกระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ 2565. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2565 จาก http://www.cmpo.moph.go.th/cmpo/index.php?option=com_attachments&task=download&id=132
- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2563). รายละเอียดตัวชี้วัดกระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2565 จาก https://bps.moph.go.th/new_bps/sites/default/files/kpi_template_edit%201.pdf
- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2564). ผลการดำเนินงานของกระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564กระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2565 จาก <https://uthaihealth.moph.go.th/uthaihealth/uploadfile/361.pdf>
- คณะกรรมการกำหนดประเด็นและติดตามผลการตรวจราชการ. (2564). สรุปผลการตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564 รอบที่ 2. เรียกใช้เมื่อ

20 มิถุนายน 2565 จาก https://www.chiangmaihealth.go.th/cmpho_web/document/210915163169182641.pdf

วรธา มงคลสืบสกุล. (2565). การเข้าถึงบริการทางสาธารณสุขของไทย: ภาพสะท้อนและความเหลื่อมล้ำของกลุ่มเปราะบางทางสังคม. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์, 6(1), 55-69.

ศศิวรรณ ทิศนเอี่ยมและคณะ. (2565). ผลของโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะการสื่อสารด้านสุขภาพยุควิถีใหม่สำหรับนักวิชาการสาธารณสุขในหน่วยบริการปฐมภูมิ. วารสารศูนย์อนามัยที่ 9, 16(2), 532-549.

สำนักบริหารการสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2559). แนวทางการดำเนินงานคลินิกหมอครอบครัวสำหรับหน่วยบริการ. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2565 จาก <https://drive.google.com/file/d/1s0Uz10pvpY-FLiYIBvKFU5pQHJZuSVkc/view>

สำนักสนับสนุนระบบสุขภาพปฐมภูมิ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2563). คู่มือแนวทางการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาว (รพ.สต.ติดดาว) ปี 2564. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2565 จาก https://drive.google.com/file/d/1aCDXtrAjiYPLDgn403Jz-d_6fEWp4U3J/view

สำนักสนับสนุนระบบสุขภาพปฐมภูมิ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2564). แผนปฏิบัติการด้านระบบสุขภาพปฐมภูมิ ตามพระราชบัญญัติระบบสุขภาพปฐมภูมิ พ.ศ. 2562. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2565 จาก <https://online.pubhtml5.com/ocap/wesa/>

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 316-334

บทความวิจัย

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการของผู้จำหน่ายอิสระ ในธุรกิจเครือข่ายแบบหลายระดับชั้น*

GUIDELINES FOR DEVELOPING THE MANAGEMENT COMPETENCIES OF INDEPENDENT DISTRIBUTORS IN THE MULTI-LEVEL NETWORK MARKETING

ธรรมรัฐ ขวลิต¹, อนันต์ ธรรมชาลัย¹, พิศมัย จารุจิตติพันธ์¹Thammarat Chawalit¹, Anan Thamchalai¹, Pisamai Jarujittipant¹¹คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร¹Faculty of Political Science, North Bangkok University, Bangkok, Thailand¹Corresponding author E-mail: thammarat.chaw@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะของผู้จำหน่ายอิสระในธุรกิจเครือข่าย 2) วิเคราะห์ปัจจัยกระตุ้น ปัจจัยค้ำจุน ความเชื่อในความสามารถของตนเอง และสมรรถนะของผู้จำหน่ายอิสระ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) วิเคราะห์ปัจจัยกระตุ้น ปัจจัยค้ำจุน และความเชื่อในความสามารถของตนเอง ที่ส่งผลต่อสมรรถนะของผู้จำหน่ายอิสระ และ 4) วิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้จำหน่ายอิสระ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ในส่วนของวิธีการเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 18 ท่าน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ส่วนวิธีการเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด สถิติและ

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบเป็นขั้นตอน โดยผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้จำหน่ายอิสระเป็นอาชีพที่ต้องได้รับการกระตุ้น สร้างความเชื่อและแรงบันดาลใจอยู่เสมอ 2) สมรรถนะของผู้จำหน่ายอิสระด้านการสรรหาผู้มุ่งหวัง และด้านความเป็นผู้ประกอบการ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อพิจารณาแยกตามระดับการศึกษา 3) ปัจจัยกระตุ้น ปัจจัยค้ำจุน และความเชื่อในความสามารถของตนเอง ร่วมกันอธิบายสมรรถนะด้านการจัดการของผู้จำหน่ายอิสระโดยรวม ได้ร้อยละ 80.8 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า โอกาสเจริญก้าวหน้า ประสบการณ์ของตนเอง กำลังใจจากคนรอบข้าง และการตอบสนองต่อสิ่งเร้า ส่งผลต่อสมรรถนะโดยภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญ 4) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการของผู้จำหน่ายอิสระ ควรมุ่งสร้างสมรรถนะด้านการวางแผนองค์การ การสรรหาผู้มุ่งหวัง ความมีมนุษยสัมพันธ์ การเป็นผู้นำ และความเป็นผู้ประกอบการ

คำสำคัญ: ปัจจัยกระตุ้น, ปัจจัยค้ำจุน, ความเชื่อในความสามารถของตนเอง, สมรรถนะ, ธุรกิจเครือข่าย

Abstract

The objectives of this study were to analyze 1) current conditions, and recommendations for developing the competencies of independent distributors in the Multi-Level Network Marketing 2) motivation factors, hygiene factors, self-efficacy and the competencies of independent distributors, classified by personal factors 3) motivation factors, hygiene factors and self-efficacy that affects the competencies of independent distributors, and 4) propose guidelines for developing the competencies of independent distributors. It is a survey research using quantitative and qualitative methods. In terms of the qualitative method, data were collected by in-depth interviews with 18 experts by purposive sampling method. For the quantitative method, data were collected from 400 questionnaires. Statistics and data analysis techniques consisted of percentage, mean, standard deviation, one-way ANOVA, stepwise multiple regression analysis and content analysis. The results of the research showed that 1) independent

distributors needs to be motivated, and inspired occasionally 2) the competency to recruit prospects and the entrepreneurship mindset were significantly different when grouping by educational levels 3) motivation factors, hygiene factors and self-efficacy were able to describe the management competencies of independent distributors in overall 80.8%. Considering each factor, it was found that advancement, mastery experiences, verbal persuasion, and emotional arousal affects the overall competencies significantly, and 4) guidelines for developing the management competencies of independent distributors are to focus on these skills: organization planning, prospecting, interpersonal, leadership, and entrepreneurship.

Keywords: Motivation Factors, Hygiene Factors, Self-Efficacy, Competencies, MLM

บทนำ

อาชีพงานเครือข่าย หรืองานขายตรง เป็นอีกหนึ่งอาชีพที่คนไทยให้ความนิยมในระดับสูง โดยในปี พ.ศ. 2564 มูลค่าการตลาดของธุรกิจ คือ 92,400 ล้านบาท และมีผู้จำหน่ายอิสระไม่นับรวมผู้บริโภค จำนวนทั้งสิ้น 5.72 ล้านคน โดยแบ่งเป็นผู้จำหน่ายอิสระเต็มเวลา (Full-Time) 51% และผู้จำหน่ายอิสระนอกเวลา (Part-Time) 49% (สมาคมการขายตรงไทย, 2564) เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรทั่วราชอาณาจักรไทย ปี พ.ศ. 2564 คือ 66.68 ล้านคน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564) เท่ากับ 8.58% โดยสินค้าที่จำหน่ายส่วนใหญ่ คือ ประเภทอาหารเสริม ซึ่งเหมาะสมสำหรับผู้ที่มีแนวโน้มสุขภาพที่มีจำนวนมากขึ้น โดยการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในสังคมปัจจุบัน ทำให้ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับสุขภาพมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่ค่านิยมของการรับประทานอาหารเสริมเพื่อป้องกันโรคและรักษาสุขภาพที่ดี ภาครัฐมีการกระตุ้นให้ประชาชนใส่ใจในสุขภาพของตนเอง เน้นการดูแลสุขภาพมากขึ้น จึงเป็นโอกาสสำหรับผู้ที่มีแนวโน้มในการประกอบอาชีพผู้จำหน่ายอิสระในธุรกิจเครือข่าย ที่ต้องการมองหารายได้เสริม เพิ่มเติมจากงานประจำ โดยสภาพปัจจุบัน พบว่า การเข้าสู่ระบบอาชีพผู้จำหน่ายอิสระทำได้ง่ายดาย สะดวกและรวดเร็ว แต่ความท้าทาย คือ การควบคุมคุณภาพหรือพัฒนาความสามารถของบุคลากรให้เป็นผู้จำหน่ายอิสระที่สังคมต้องการ ป้องกันประเด็นปัญหาที่กระทบต่อตัวผู้จำหน่ายอิสระเองและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปัญหาสำคัญของธุรกิจเครือข่าย คือ

คุณภาพของการจัดการที่ขาดความรู้ ขาดประสบการณ์ และการวางแผนการพัฒนาสมรรถนะ
 ผู้จำหน่ายอิสระส่วนใหญ่ยังไม่รู้วิธีการขายอย่างเป็นระบบ โดยผู้วิจัยพบว่า สภาพปัญหาของ
 ผู้จำหน่ายอิสระ คือ การพัฒนาทักษะเฉพาะทางของการขายตรงซึ่งมีความแตกต่างไปจาก
 การประกอบอาชีพในสาขาอื่น เช่น การประกอบอาชีพด้านการแพทย์ สาธารณสุข วิศวกรรม
 การบัญชี และอื่น ๆ ที่มีการเปิดสอนเป็นหลักสูตรที่ชัดเจน มีปริญญาบัตรรับรอง ในขณะที่
 การประกอบอาชีพผู้จำหน่ายอิสระ ถึงแม้จะมีหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่โดยตรงในการกำกับ
 ดูแล คือ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) ซึ่งมีบทบาทในการออกใบอนุญาต
 รวมถึงพิจารณาเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย
 อันเนื่องมาจากการกระทำของผู้จำหน่ายอิสระหรือผู้ประกอบการธุรกิจเครือข่าย แต่เป็นเพียง
 การคัดกรองในเบื้องต้นและการแก้ปัญหาเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นแล้วเท่านั้น นอกจากนี้ สถาบัน
 คุณวุฒิวิชาชีพ ได้กำหนดหน่วยสมรรถนะของสาขาธุรกิจขายตรงไว้แล้ว แต่รายละเอียดหรือ
 แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นนั้น ยังไม่มีการค้นหาแนวทางในลักษณะที่เป็นระบบ
 ชัดเจนและสรุปไว้เป็นกระบวนการที่สามารถทำซ้ำและพัฒนาให้เป็นวงจรบริหารได้อย่าง
 ต่อเนื่อง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดเป็นหัวข้อวิจัยเพื่อค้นหาแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะด้าน
 การจัดการของผู้จำหน่ายอิสระในธุรกิจเครือข่าย ซึ่งนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อผู้จำหน่าย
 อิสระ รวมถึงผู้ประกอบการในธุรกิจเครือข่ายแบบหลายระดับขั้นที่สามารถนำผลการศึกษาที่ได้
 นำไปกำหนดเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อพัฒนาสมรรถนะได้อย่างเหมาะสมและมี
 ประสิทธิภาพแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน และหน่วยงาน
 อิสระ ในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กำหนดเป็นยุทธศาสตร์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้แก่
 ธุรกิจเครือข่ายให้สูงขึ้น เกิดการหมุนเวียนของรายได้ทั้งภายในอุตสาหกรรม รวมถึงธุรกิจ
 ที่เกี่ยวข้อง สร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างความยั่งยืนและส่งผลโดยรวมต่อระบบเศรษฐกิจของ
 ประเทศ

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ความเชื่อในความสามารถของตนเอง ประกอบด้วย
 1) ประสบการณ์ของตนเอง 2) แบบอย่างทางสังคม 3) กำลังใจจากคนรอบข้าง และ
 4) การตอบสนองต่อสิ่งเร้า ซึ่งเป็นแนวคิดทางจิตวิทยาของแบนดูรา (Bandura, A., 1977)
 และทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg, F. et al., 1959) ซึ่งประกอบไปด้วย ปัจจัย
 กระตุ้น ได้แก่ 1) คุณค่าของความสำเร็จ 2) การได้รับการยกย่องเชิดชู 3) โอกาสเจริญก้าวหน้า
 และปัจจัยค้ำจุน ได้แก่ 1) นโยบายองค์การ 2) ค่าตอบแทน และ 3) ความมั่นคงของงาน
 นั้นส่งผลต่อความพยายามของมนุษย์ในทุก ๆ ด้าน สามารถนำไปพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการ

วิจัย เพื่อเป็นปัจจัยต้นที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านการจัดการให้แก่ผู้จำหน่ายอิสระในธุรกิจเครือข่ายแบบหลายระดับขั้นได้ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ ผู้จำหน่ายอิสระเพิ่มขีดความสามารถ มีสมรรถนะสูงขึ้น สามารถขับเคลื่อนองค์การให้บรรลุวิสัยทัศน์ นอกจากนั้นยังเป็นการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพสำหรับผู้จำหน่ายอิสระ ตลอดจนเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้จำหน่ายอิสระซึ่งต้องมีความเป็นมืออาชีพ และพร้อมที่จะรับกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพและข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะของผู้จำหน่ายอิสระ
2. วิเคราะห์ปัจจัยกระตุ้น ปัจจัยค้ำจุน ความเชื่อในความสามารถของตนเอง และสมรรถนะของผู้จำหน่ายอิสระ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. วิเคราะห์ปัจจัยกระตุ้น ปัจจัยค้ำจุน และความเชื่อในความสามารถของตนเอง ที่ส่งผลต่อสมรรถนะของผู้จำหน่ายอิสระ
4. วิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้จำหน่ายอิสระ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยใช้วิธีการเชิงปริมาณและวิธีการเชิงคุณภาพ มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2565 และ สิ้นสุดเดือนกันยายน 2565 โดยมีรายละเอียดดังนี้

วิธีการเชิงคุณภาพ: ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในธุรกิจเครือข่าย โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จำนวน 18 ท่าน โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้จำหน่ายอิสระผู้มีประสบการณ์อย่างน้อย 3 ปี และประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเครือข่าย จำนวน 9 ท่าน 2) ผู้บริหารในธุรกิจเครือข่าย จำนวน 5 ท่าน 3) ผู้บริหารจากสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค จำนวน 2 ท่าน และ 4) นักวิชาการผู้มีความเชี่ยวชาญในธุรกิจเครือข่าย จำนวน 2 ท่าน ใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในธุรกิจเครือข่ายเพื่อขอสัมภาษณ์ นัดหมายดำเนินการสัมภาษณ์ครั้งละ 1 ท่าน ใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ท่านละประมาณ 1 ชั่วโมง จากนั้นใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปประเด็นต่าง ๆ

ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำผลที่ได้มาใช้ในการประกอบการสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการของผู้จำหน่ายอิสระ

วิธีการเชิงปริมาณ: ประชากร ได้แก่ ผู้จำหน่ายอิสระในธุรกิจเครือข่ายแบบหลายระดับขั้น ที่ไม่ใช่ลูกค้าปลีกที่สมัครสมาชิกเพื่อการบริโภคส่วนบุคคล จำนวนทั้งสิ้น 5.72 ล้านคน (สมาคมการขายตรงไทย, 2564) สำหรับการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของผู้จำหน่ายอิสระ ผู้วิจัยใช้ค่าจากตารางของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ได้จำนวนตัวอย่าง 384 คน และเพื่อป้องกันความผิดพลาด ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลเพิ่มเติมอีก 16 ตัวอย่าง รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 400 ตัวอย่าง จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เพื่อเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากผู้จำหน่ายอิสระโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนในการสร้างด้วยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องและความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยมีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พิจารณาลงความคิดเห็น จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยค่าดัชนีความสอดคล้องที่ได้เท่ากับ 0.89 ซึ่งถือว่าใช้ได้ สำหรับการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามด้านความเชื่อมั่น (Reliability) ดำเนินการโดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.991 ซึ่งถือว่าใช้ได้ จึงนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงด้วยการแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง แล้วตรวจสอบความสมบูรณ์ จึงวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาด้วยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับสถิติเชิงอนุมานใช้ 1) การวิเคราะห์ความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยกระตุ้น ปัจจัยค้าจุน ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเชื่อในความสามารถของตนเอง และสมรรถนะด้านการจัดการ โดยวิธีการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นสองกลุ่ม และโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) แยกกลุ่มตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ ประสบการณ์ในธุรกิจเครือข่าย และรูปแบบการจดทะเบียนธุรกิจ 2) การวิเคราะห์ปัจจัยกระตุ้น ปัจจัยค้าจุน และความเชื่อในความสามารถของตนเอง ที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านการจัดการของผู้จำหน่ายอิสระ โดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการของผู้จำหน่ายอิสระในธุรกิจเครือข่าย พบว่า อาชีพผู้จำหน่ายอิสระเป็นอาชีพที่มีเอกลักษณ์ส่วนตัว ต้องอาศัยทักษะเฉพาะที่ไม่เหมือนกับการประกอบอาชีพงานขายอื่น เช่น ความสามารถในการสรรหาผู้มุ่งหวัง ความรู้ความเข้าใจในแผนการจ่ายผลตอบแทน ผู้จำหน่ายอิสระรายใหม่จึงไม่ทราบหลักการทำงาน ขาดความเชื่อในความสามารถของตนเอง รู้สึกกลัวผิดแต่ดัน ขาดแรงจูงใจในการพัฒนาความสามารถในระดับต่อไป และเมื่อผู้จำหน่ายอิสระถูกปฏิเสธการนำเสนอสินค้าให้แก่ผู้มุ่งหวังบ่อยครั้ง จึงมักจะหมดกำลังใจ ท้อแท้ และล้มเลิกการประกอบอาชีพไปในที่สุด จึงควรทำการประเมินรอบทิศทางแบบ 360 องศา แสวงหาความคิดเห็นจากบุคคลรอบข้างที่เกี่ยวข้องกับการทำงานทั้งหมดแบบครบวงจร จากนั้นจัดการสอนงานอย่างเป็นระบบ เป็นหลักสูตร แบ่งระดับขั้นให้สอดคล้องกับผู้เข้ารับการศึกษาอบรมให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดด้วยการโค้ช และการใช้ระบบพี่เลี้ยง ทำให้ดูเป็นตัวอย่างก่อนประคับประคองแล้วจึงถอยออกมาให้ผู้จำหน่ายอิสระทำตาม ด้วยหลักการที่ว่า ต้องช่วยเหลือผู้อื่น ให้พวกเขาสามารถช่วยเหลือตนเองได้ นอกจากนี้ ควรให้คุณค่าของความสำเร็จ เช่น การกล่าวชื่นชมในระหว่างการประชุม จนถึงการจัดเวทีระดับเข้มเขิดชูเกียรติในงานระดับประเทศ หรืองานระดับนานาชาติ ร่วมมือกับสมาคมขายตรงในประเทศไทยหรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดงานเชิดชูเกียรติ มอบโล่รางวัลให้แก่ผู้จำหน่ายอิสระและบริษัทในธุรกิจเครือข่ายที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกด้านจรรยาบรรณ เป็นต้น และมีนโยบายองค์การ รวมถึงพัฒนาแผนการจ่ายผลตอบแทนให้สอดคล้องกับทิศทางที่บริษัทต้องการ เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่สามารถกำหนดพฤติกรรมของผู้จำหน่ายอิสระได้ เช่น การให้โบนัสพิเศษสำหรับผู้ที่สามารถสร้างทีมงานระดับผู้นำรายใหม่ได้ จะจูงใจให้ผู้จำหน่ายอิสระพัฒนาสมรรถนะด้านการเป็นผู้นำได้ เป็นต้น ควรกระตุ้น สร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้จำหน่ายอิสระให้เพิ่มพูนความเชื่อในความสามารถของตนเองอยู่เสมอ เมื่อผู้จำหน่ายอิสระเชื่อว่าตนเองทำได้ ตนเองมีความสามารถ จะเกื้อหนุนให้การพัฒนาสมรรถนะด้านต่าง ๆ เป็นไปได้ตามที่ใจของผู้จำหน่ายอิสระตั้งเป้าหมายไว้ ควรมอบหมายงาน ความรับผิดชอบ และมอบอำนาจการตัดสินใจให้กับผู้จำหน่ายอิสระที่พร้อมจะขึ้นสู่ตำแหน่งผู้นำ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมเปิดโอกาสให้ใช้ความรู้ความสามารถ แสดงศักยภาพในการเป็นผู้นำ และผู้จำหน่ายอิสระควรพัฒนาอุปนิสัยให้เป็นคนรอบรู้ ซื่อสัตย์ จริงใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ขยัน มีวินัย อดทน

คิดแบบผู้ประกอบการ ทำงานเชิงรุก มีเป้าหมายที่ชัดเจน จัดลำดับความสำคัญ คิดแบบ
ชนะ-ชนะ ทำงานเป็นทีม เรียนรู้ตลอดชีวิตและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

2. ผลของการวิเคราะห์ความแตกต่างโดยวิธีการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความคิดเห็น
สองกลุ่ม และโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
แสดงได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลของการวิเคราะห์ปัจจัยกระตุ้น ปัจจัยค้ำจุน ความเชื่อในความสามารถ
ของตนเอง และสมรรถนะของผู้จำหน่ายอิสระ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ปัจจัยส่วนบุคคล	ปัจจัยกระตุ้น	ปัจจัยค้ำจุน	ความเชื่อใน ความสามารถ ของตนเอง	สมรรถนะของผู้จำหน่ายอิสระ					
				รวม	วางแผน องค์การ	เป็น ผู้นำ	สรรหา ผู้ มุ่งหวัง	มนุษย์ สัมพันธ์	ผู้ประกอบการ
เพศ	x	x	x	x	x	x	x	x	x
อายุ	x	x	x	x	x	x	x	x	x
ระดับ การศึกษา	x	x	x	x	x	x	/	x	/
จำนวน ชั่วโมงการทำงานต่อ สัปดาห์	x	x	x	x	x	x	x	x	x
ประสบการณ์ ในธุรกิจ เครือข่าย	x	x	x	x	x	x	x	x	x
รูปแบบการ จดทะเบียน ธุรกิจ	x	x	x	x	x	x	x	x	x

/ หมายถึง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05

x หมายถึง มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยกระตุ้น ปัจจัยค้ำจุน ความเชื่อในความสามารถของตนเอง
และสมรรถนะด้านการจัดการของผู้จำหน่ายอิสระ ทั้งโดยรวมและแยกรายด้าน มีความ
แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่มเพศ อายุ จำนวนชั่วโมง
การทำงานต่อสัปดาห์ ประสบการณ์ในธุรกิจเครือข่าย และรูปแบบการจดทะเบียนธุรกิจ
สำหรับสมรรถนะของผู้จำหน่ายอิสระด้านความสามารถในการสรรหาผู้มุ่งหวัง และด้านความ

เป็นผู้ประกอบการ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่มระดับการศึกษา

3. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะของผู้จำหน่ายอิสระ โดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบเป็นขั้นตอน แสดงได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยกระตุ้น ปัจจัยก้ำจุน และความเชื่อในความสามารถของตนเอง ที่ส่งผลต่อสมรรถนะของผู้จำหน่ายอิสระ

ตัวแปรอิสระ	Unstandardized		Standardized	t	Sig.
	Coefficients		Coefficients		
	B	SE	Beta		
(ค่าคงที่)	0.230	0.107		2.150	.032
โอกาสเจริญก้าวหน้า	0.304	0.024	0.405	12.568**	.000
ประสบการณ์ของตนเอง	0.268	0.034	0.266	7.894**	.000
กำลังใจจากคนรอบข้าง	0.212	0.036	0.217	5.946**	.000
การตอบสนองต่อสิ่งเร้า	0.151	0.033	0.159	4.570**	.000

R = 0.900, R² = 0.810, Adj. R² = 0.808, SEE = 0.27962, F = 421.565**, p-value = .000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า ตัวแปรอิสระร่วมกันอธิบายสมรรถนะของผู้จำหน่ายอิสระได้ร้อยละ 80.8 ส่วนที่เหลือร้อยละ 19.2 เกิดจากอิทธิพลของปัจจัยอื่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ถ้าปัจจัยอื่น ๆ คงที่ การเปลี่ยนแปลงของโอกาสเจริญก้าวหน้า ประสบการณ์ของตนเอง กำลังใจจากคนรอบข้าง และการตอบสนองต่อสิ่งเร้า จะส่งผลต่อสมรรถนะของผู้จำหน่ายอิสระในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถเรียงลำดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะของผู้จำหน่ายอิสระ ได้ดังนี้ คือ โอกาสเจริญก้าวหน้า ประสบการณ์ของตนเอง กำลังใจจากคนรอบข้าง และการตอบสนองต่อสิ่งเร้า ตามลำดับจากมากไปน้อย

4. ผลการสังเคราะห์ผลการวิจัยที่ได้จากข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพตามแนวทางและองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการเชิงกลยุทธ์ ได้แก่

4.1 แนวทางที่มุ่งสร้างสมรรถนะด้านการวางแผนองค์การ

ผู้ประกอบการ ผู้นำองค์การเครือข่าย และเพื่อนร่วมสายงาน ให้การยกย่อง เชิดชู ชมเชยผู้จำหน่ายอิสระในวาระต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เช่น ในระหว่างการประชุม จนถึง การจัดเวทีระดับเข้มแข็งเครือข่ายเกียรติในงานระดับประเทศ หรืองานระดับนานาชาติ เป็นต้น

ผู้ประกอบการ และสมาคมผู้ประกอบการธุรกิจเครือข่าย ร่วมมือกับ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อจัดงานพิธีเชิดชูเกียรติมอบโล่รางวัลให้แก่ผู้จำหน่ายอิสระ ที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก เช่น ด้านจริยธรรม ด้านการสร้างชื่อเสียงในระดับนานาชาติ เป็นต้น

ผู้ประกอบการ มุ่งเน้นด้านค่าตอบแทน แผนการจ่ายค่าตอบแทนที่เพียงพอ สำหรับการดำรงชีพในสังคมปัจจุบัน คำนึงกับเวลาและความสามารถ สามารถแข่งขันได้กับ องค์การอื่น มีแผนการจ่ายผลตอบแทนสำหรับการเกษียณอายุ และผลตอบแทนอื่น ๆ เช่น งานสัมมนาต่างประเทศ งานเลี้ยงรับรองในโอกาสต่าง ๆ เป็นต้น

4.2 แนวทางที่มุ่งสร้างสมรรถนะด้านการเป็นผู้นำ

ผู้ประกอบการ และผู้นำองค์การเครือข่าย มุ่งเน้นความเชื่อในความสามารถ ของตนเองด้านการตอบสนองต่อสิ่งเร้า จากการสร้างกิจกรรมให้ผู้จำหน่ายอิสระ ไม่ตื่นตระหนกจนเกินไปเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่กดดัน หรือเมื่อถูกปฏิเสธจากผู้มุ่งหวัง เช่น การเปิดโอกาสให้ฝึกซ้อม การฝึกอบรมการนำเสนอ การฝึกอบรมการพูดในที่สาธารณะ การฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งของจิตใจ การอบรมอุปนิสัย 7 ประการของผู้ทรงประสิทธิภาพ เป็นต้น

ผู้จำหน่ายอิสระ มุ่งเน้นความเชื่อในความสามารถของตนเองด้านการตอบสนองต่อสิ่งเร้า จากการปรับแนวความคิดว่าความกดดันในระดับที่เหมาะสมนั้นสามารถช่วยให้ทำงานได้ดียิ่งขึ้น ฝึกฝนจิตใจให้สามารถจัดการกับความรู้สึกได้ดีเมื่อถูกปฏิเสธจากผู้มุ่งหวัง ใช้แรงบันดาลใจที่ได้จากการปลุกเร้า เช่น เมื่อร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือ เมื่อร่วมงานประชุมระดับเข้ม ให้ตนเองมีความกระตือรือร้นมากขึ้น เป็นต้น

ผู้ประกอบการ ผู้นำองค์การเครือข่าย และผู้จำหน่ายอิสระ มุ่งเน้นด้าน ประสบการณ์ของตัวผู้จำหน่ายอิสระ จากการสร้างกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเชื่อ ในความสามารถของตนเอง เช่น การมอบหมายงาน การสอบถามพูดคุย เพื่อค้นหาจุดแข็ง หรือ ความสำเร็จในอดีตของผู้จำหน่ายอิสระ จากนั้นกระตุ้นเตือนให้มีความเชื่อมั่นในประสบการณ์ ที่ผ่านมา พึงพอใจในผลงานที่ผ่านมา เชื่อว่าประสบการณ์ในอดีตเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้ บรรลุเป้าหมายในอนาคตได้ ค้นหาประสบการณ์ที่ผู้จำหน่ายอิสระสามารถก้าวข้ามอุปสรรค

ที่ผ่านมาด้วยความอดทน ไม่ท้อถอย และปลูกฝังแนวความคิดแห่งการส่งต่อประสบการณ์ให้กับผู้อื่น เมื่อตนเองประสบความสำเร็จแล้ว

4.3 แนวทางที่มุ่งสร้างสมรรถนะด้านการสรรหาผู้มุ่งหวัง

ผู้ประกอบการ และ ผู้นำองค์กรเครือข่าย มุ่งเน้นความเชื่อในความสามารถของตนเองด้านแบบอย่างทางสังคม จากการส่งเสริมให้ผู้จำหน่ายอิสระ ได้รับแง่คิดดี ๆ มีโอกาสได้เรียนรู้วิธีการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ จากผู้นำองค์กร แบ่งปันประสบการณ์การสรรหาผู้มุ่งหวังด้วยวิธีการใหม่ ๆ เช่น ผ่านสังคมออนไลน์ การสร้างเนื้อหาที่น่าสนใจ ปรับแต่งหน้าเพจให้สวยงาม น่าเชื่อถือ คุณเป็นมืออาชีพ เป็นต้น มีโอกาสได้พบปะกับผู้นำองค์กร ไม่ว่าจะแบบพบตัวจริงหรือการประชุมออนไลน์ มีโอกาสได้ดูสื่อ เช่น ประวัติของผู้นำระดับสูง และเชื่อว่าจะสามารถประสบความสำเร็จได้เหมือนกับพวกเขาเหล่านั้น ใช้เรื่องราวของผู้นำที่ประสบความสำเร็จเป็นต้นแบบให้แก่ผู้จำหน่ายอิสระ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำที่มีพื้นฐานทางการเงินสูง มีอาชีพการงานดี แต่เลือกที่จะเปลี่ยนมาประกอบอาชีพผู้จำหน่ายอิสระ หรือผู้นำที่ด้อยโอกาสทางสังคม ต้นทุนทางการศึกษาที่แตกต่างกัน หรือแม้กระทั่งผู้พิการ ที่สามารถประสบความสำเร็จในอาชีพเครือข่ายได้

4.4 แนวทางที่มุ่งสร้างสมรรถนะด้านความมีมนุษยสัมพันธ์

ผู้ประกอบการ ผู้นำองค์กรเครือข่าย เพื่อนร่วมสายงาน และครอบครัวของผู้จำหน่ายอิสระ มุ่งเน้นการให้กำลังใจ เต็มพลังบวกให้กับผู้จำหน่ายอิสระในวาระโอกาสต่างๆ เช่น การแชร์ข้อความทางโซเชียลมีเดีย การทำคลิปวิดีโอเพื่อสร้างกำลังใจ การบอกกับผู้จำหน่ายอิสระอยู่เสมอว่า คุณทำได้!

ผู้จำหน่ายอิสระ มุ่งเน้นการให้กำลังใจ ด้วยการบอกกับตนเองเสมอว่า เราทำได้! หลีกเลี่ยงการพบปะกับกลุ่มคนที่มักจะบั่นทอนกำลังใจ และเข้าไปอยู่ใกล้กับคนที่คอยให้กำลังใจอยู่เสมอ

4.5 แนวทางที่มุ่งสร้างสมรรถนะด้านความเป็นผู้ประกอบการ

ผู้ประกอบการ มุ่งเน้นปัจจัยกระตุ้นด้านโอกาสเจริญก้าวหน้า จากการกำหนดนโยบายเพื่อสนับสนุนให้ผู้จำหน่ายอิสระ ได้เลื่อนสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นเหมาะสมกับความพยายาม มีโครงสร้างองค์กรที่เอื้อต่อการเลื่อนตำแหน่ง สร้างการรับรู้ถึงโอกาสในการขยายตัวของธุรกิจเครือข่ายอยู่เสมอ ให้โอกาสผู้จำหน่ายอิสระได้รับการพัฒนาความสามารถตามทิศทางที่ต้องการ และได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ให้สามารถปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงต้นทุนการศึกษาหรือพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่า

1. ความสามารถในการวางแผนองค์การ มีความจำเป็นในการประกอบอาชีพผู้จำหน่ายอิสระ ซึ่งสอดคล้องกับ นิภารัตน์ ป้อสีลา ที่กล่าวว่า ผู้จำหน่ายอิสระขาดความรู้ขาดประสบการณ์ในการวางแผนองค์การ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ธุรกิจเครือข่ายมีช่วงเวลาการประกอบกิจการที่ค่อนข้างสั้นเมื่อเปรียบเทียบกับธุรกิจอื่น (นิภารัตน์ ป้อสีลา, 2557) สอดคล้องกับ พิชชาภา ทองดียิ่ง ที่กล่าวว่า ธุรกิจเครือข่ายมีปัญหาที่เกิดจากการจัดการผู้จำหน่ายอิสระขาดประสบการณ์ด้านเครือข่ายและการจัดการเครือข่ายที่ถูกต้อง โดยเฉพาะเมื่อองค์การมีขนาดใหญ่ขึ้น การบริหารจัดการสายงานในแนวลึกจะยิ่งเป็นไปได้ยากถ้าหากไม่มีการวางแผนเอาไว้ล่วงหน้า (พิชชาภา ทองดียิ่ง, 2561) เพราะเมื่อผู้จำหน่ายอิสระสามารถวางแผนองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาสายงานย่อมมีโอกาสประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายได้มากกว่า รวมถึงมีความต้องการให้ผู้จำหน่ายอิสระมีความเป็นผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับ จินตนา พรจะเต็ด ที่กล่าวว่า ผู้จำหน่ายอิสระระดับผู้นำส่วนใหญ่ มีสภาพปัญหาเกี่ยวกับการขาดทักษะด้านการสร้างผู้นำ และการพัฒนาผู้นำให้สามารถทำงานได้ด้วยตนเอง (จินตนา พรจะเต็ด, 2558) เพราะเมื่อผู้จำหน่ายอิสระมีความเป็นผู้นำแล้ว จะสามารถตัดสินใจ สามารถชี้แนะ กำกับ โน้มน้าว สร้างแรงบันดาลใจ ดึงศักยภาพที่ซ่อนอยู่ในตัวทีมงานของตนเองได้ รวมถึงมีความต้องการให้ผู้จำหน่ายอิสระมีความสามารถในการสรรหาผู้มุ่งหวัง เนื่องจากเป็นทักษะเฉพาะของธุรกิจเครือข่าย องค์การควรจัดการสอนงานอย่างเป็นระบบ ปรับพื้นฐานให้เข้าใจหลักการของธุรกิจเครือข่าย สอดคล้องกับ นิภารัตน์ ป้อสีลา ซึ่งมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาธุรกิจเครือข่ายด้วยการจัดการความรู้ โดยเฉพาะความรู้ส่วนใหญ่ที่ใช้ปฏิบัติจริง บุคลากรความรู้ที่มีอยู่ ใช้ความรู้และทักษะของผู้จัดจำหน่ายอิสระให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้กำหนดกลยุทธ์ควรส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งการศึกษาด้วยตนเองและการฝึกอบรมจากผู้เชี่ยวชาญ (นิภารัตน์ ป้อสีลา, 2557) เพราะเมื่อผู้จำหน่ายอิสระสามารถสรรหาผู้มุ่งหวังได้ จะสามารถพัฒนาให้องค์การเครือข่ายเติบโต พัฒนาผู้มุ่งหวังให้เป็นทีมงานหรือลูกค้าเพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่การประกอบอาชีพ รวมถึงมีความต้องการให้ผู้จำหน่ายอิสระมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สอดคล้องกับ นเรศ ล้วนไพรินทร์ ที่กล่าวว่า ผู้จำหน่ายอิสระถือเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างมากในการดำเนินการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า เนื่องจากผู้จำหน่ายอิสระเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับผู้บริโภคมากที่สุด ดังนั้นการกระทำใด ๆ ย่อมส่งผลโดยตรง

ต่อภาพลักษณ์ของธุรกิจเครือข่ายโดยรวม (นเรศ ล้วนไพรินทร์, 2556) เพราะเมื่อผู้จำหน่ายอิสระมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี จะเป็นประตูที่จะสามารถเปิดใจ และทำให้เข้าไปสู่ใจของผู้มุ่งหวังได้ง่าย สร้างความได้เปรียบในการทำธุรกิจเครือข่าย และมีความต้องการให้ผู้จำหน่ายอิสระมีแนวความคิดเป็นผู้ประกอบการ สอดคล้องกับ คอร์ดลล์ (Cordell, N. R.) ที่กล่าวว่า แนวคิดด้านการเป็นผู้ประกอบการนั้นมีความสำคัญมาก องค์การต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ อยู่เสมอ ดังนั้นผู้จำหน่ายอิสระจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาตนเองให้มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถปรับปรุง เปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์แวดล้อมได้อย่างเหมาะสม (Cordell, N. R., 2018) เพราะเมื่อผู้จำหน่ายอิสระมีแนวความคิดเป็นผู้ประกอบการ จะสามารถมองเห็นโอกาสที่อยู่รอบตัว ตั้งเป้าหมายให้ชัดเจน มีความมุ่งมั่นอย่างแรงกล้า ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคในการประกอบอาชีพ

2. ผลของการวิเคราะห์ความแตกต่างของปัจจัยกระตุ้น ปัจจัยค้ำจุน ความเชื่อในความสามารถของตนเอง และสมรรถนะด้านการจัดการของผู้จำหน่ายอิสระ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า สมรรถนะของผู้จำหน่ายด้านความสามารถในการสรรหาผู้มุ่งหวัง และด้านความเป็นผู้ประกอบการ มีความแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่มระดับการศึกษา ส่วนปัจจัยกระตุ้น ปัจจัยค้ำจุน ความเชื่อในความสามารถของตนเอง และสมรรถนะด้านการจัดการของผู้จำหน่ายอิสระ ทั้งโดยรวมและแยกรายด้าน มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่มเพศ อายุ จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ ประสบการณ์ในธุรกิจเครือข่าย และรูปแบบการจดทะเบียนธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับ อังศุมาลิน ผลคำ ที่พบว่า จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของการรับรู้เข้าใจนวัตกรรมของผลิตภัณฑ์อาหารเสริมในธุรกิจเครือข่าย มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามอายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน (อังศุมาลิน ผลคำ, 2557) ทั้งนี้เพราะ ธุรกิจเครือข่ายเป็นธุรกิจที่ไม่จำกัดอายุ อาชีพ ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียม ไม่แตกต่างกันมากนัก สามารถเริ่มต้นธุรกิจได้ โดยไม่ต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมาก ไม่ต้องสต็อกสินค้า มีโอกาสได้เข้าอบรมเพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถหลากหลายด้าน

3. ผลของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยกระตุ้น ปัจจัยค้ำจุน ความเชื่อในความสามารถของตนเอง และสมรรถนะด้านการจัดการของผู้จำหน่ายอิสระ โดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบเป็นขั้นตอน พบว่า ปัจจัยกระตุ้นด้านโอกาสเจริญก้าวหน้า ส่งผลต่อสมรรถนะด้านการจัดการโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับ วิเชียร ชูไธสง ที่พบว่า โอกาสเจริญก้าวหน้าส่งผลต่อสมรรถนะผู้ประกอบการวิชาชีพทนายความ (วิเชียร

ซุบโรตอง, 2560) สอดคล้องกับ ไบรท์เวลล์ (Brightwell, S. S.) ที่พบว่า แรงจูงใจในการพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้า มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับความสามารถในการเป็นผู้นำ (Brightwell, S. S., 2020) สอดคล้องกับ โอคีฟ-โฟลีย์ (O'Keeffe-Foley, J.) ที่พบว่า ปัจจัยจูงใจด้านการเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพ ส่งผลต่อการพัฒนาวิชาชีพ (O'Keeffe-Foley, J., 2020) รวมถึงสอดคล้องกับ สุธาสิณี พรหมทา ที่พบว่า ปัจจัยจูงใจมีอิทธิพลต่อสมรรถนะ ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะทางวัฒนธรรม (สุธาสิณี พรหมทา, 2562) สอดคล้องกับ สุภัคพร นิธิพัฒนกาญจน์ ที่สรุปว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านโอกาสเจริญก้าวหน้า มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวก และอิทธิพลทางอ้อมต่อสมรรถนะ (สุภัคพร นิธิพัฒนกาญจน์, 2562) ทั้งนี้ เพราะมนุษย์ทุกคนต้องการความก้าวหน้า และถ้าสามารถมองเห็นเส้นทางความก้าวหน้าที่ชัดเจนก็จะทำให้บุคคลมุ่งตรงไปในเป้าหมายที่วางไว้ พัฒนาสมรรถนะ ความสามารถ และเจตคติที่จำเป็นในการก้าวขึ้นสู่เป้าหมายที่ตนเองปรารถนา ซึ่งในธุรกิจเครือข่ายสามารถกำหนดรางวัลในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงิน การเชิดชูเกียรติ และการท่องเที่ยวต่างประเทศ เป็นต้น สำหรับปัจจัยคำจูน พบว่า ด้านค่าตอบแทน ส่งผลต่อสมรรถนะด้านการวางแผนองค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับ กรกช วนกรกุล และวรางคนางค์ สกุลวงศ์ ที่พบว่า ปัจจัยคำจูนด้านผลตอบแทนในรูปแบบของตัวเงิน มีความสัมพันธ์ในด้านบวกต่อความพึงพอใจในงาน ดังนั้น ผู้บริหารองค์การควรวางแผนโครงสร้างเงินเดือนของผู้ปฏิบัติงานให้มีความเหมาะสม (กรกช วนกรกุล และวรางคนางค์ สกุลวงศ์, 2561) อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับ วิเชียร ซุบโรตอง ที่พบว่า ปัจจัยคำจูนด้านค่าตอบแทน ส่งผลต่อสมรรถนะผู้ประกอบการวิชาชีพทนายความอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อาจเพราะว่า ผู้จำหน่ายอิสระส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจเครือข่ายเป็นอาชีพเสริม ต้องการสร้างรายได้เสริมจากงานประจำ จึงให้ความสำคัญกับแผนการจ่ายผลตอบแทนเป็นลำดับต้น แตกต่างจากอาชีพทนายความ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วมักจะทำเป็นงานประจำ มีผลตอบแทนที่คุ้มค่า จึงไม่ได้เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะในวิชาชีพดังกล่าว (วิเชียร ซุบโรตอง, 2560) สำหรับความเชื่อในความสามารถของตนเองที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านการจัดการของผู้จำหน่ายอิสระ ประกอบด้วย ประสบการณ์ของตนเอง กำลังใจจากครอบครัว และการตอบสนองต่อสิ่งเร้า ซึ่งสอดคล้องกับ แบ็คคัส (Backus, C. R.) ที่พบว่า ความเชื่อในความสามารถของโค้ช ผู้ฝึกสอน ส่งผลต่อสมรรถนะด้านการฝึกสอน (Backus, C. R., 2018) สอดคล้องกับ สปีซาก (Spisak, J. R.) ที่พบว่า การประเมินสมรรถนะของตนเองด้านความสามารถในการใช้ประโยชน์จากสารสนเทศที่สูงเกินไปนั้นเพิ่มขึ้นเมื่อระดับความเชื่อในความสามารถของตนเองเพิ่มขึ้น

(Spisak, J. R., 2018) สอดคล้องกับ เดวิส (Davis, J. G.) ที่พบว่า เมื่อครุมีความเชื่อในความสามารถของตนเองสูงมากขึ้น จะมีสมรรถนะในการสอนโดยใช้ทักษะการสอนในศตวรรษที่ 21 มากขึ้น (Davis, J. G., 2018) สอดคล้องกับ คริสตา (Krista L. N.) ที่พบว่า ความเชื่อในความสามารถของตนเองเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพวิศวกร (Krista L. N., 2018) สอดคล้องกับ เอมี (Aimee, C.) ที่พบว่า ความเชื่อในความสามารถของตนเองส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับสมรรถนะของการทำงาน (Aimee, C., 2020) เพราะเมื่อผู้จำหน่ายอิสระเชื่อว่าตนทำได้ ตนมีความสามารถ จะใช้ “ใจบันดาลแรง” เกื้อหนุนให้การพัฒนาสมรรถนะด้านต่าง ๆ เป็นไปได้ ตามที่ใจของผู้จำหน่ายอิสระนั้นต้องการ

4. ผลการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ตามแนวทางและองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการเชิงกลยุทธ์ พบว่า แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้จำหน่ายอิสระในธุรกิจเครือข่ายแบบหลายระดับชั้น ได้แก่ แนวทางที่มุ่งสร้างสมรรถนะด้านการวางแผนองค์การ แนวทางที่มุ่งสร้างสมรรถนะด้านการเป็นผู้นำ แนวทางที่มุ่งสร้างสมรรถนะด้านการสรรหาผู้มุ่งหวัง แนวทางที่มุ่งสร้างสมรรถนะด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ และแนวทางที่มุ่งสร้างสมรรถนะด้านความเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ให้ข้อมูลตรงกันว่าสมรรถนะ คือ ความรู้ ทักษะ ลักษณะเฉพาะ และพฤติกรรม ที่ทำให้ผู้จำหน่ายอิสระแต่ละบุคคลประสบความสำเร็จแตกต่างกัน องค์การควรพัฒนาผู้จำหน่ายอิสระให้มีสมรรถนะในระดับที่ได้ตามมาตรฐานของมืออาชีพ เพราะเมื่อมีสมรรถนะสูงขึ้น จะส่งผลให้องค์การมีความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น มีความได้เปรียบในเชิงธุรกิจ เป็นการสร้างโอกาสและรักษาความมั่งคั่งยั่งยืนขององค์การ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า โอกาสเจริญก้าวหน้า ประสบการณ์ของตนเอง กำลังใจจากครอบครัว และการตอบสนองต่อสิ่งเร้า ส่งผลต่อสมรรถนะด้านการจัดการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อแยกพิจารณาตามระดับการศึกษา พบว่า สมรรถนะของผู้จำหน่ายอิสระด้านการสรรหาผู้มุ่งหวัง และด้านความเป็นผู้ประกอบการ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีข้อเสนอแนะ คือ ผู้ประกอบการในธุรกิจเครือข่ายและผู้จำหน่ายอิสระควรศึกษาและนำแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการไปปรับใช้ในองค์การ

ซึ่งประกอบด้วย 5 แนวทาง ได้แก่ 1) แนวทางที่มุ่งสร้างสมรรถนะด้านการวางแผนองค์การ 2) แนวทางที่มุ่งสร้างสมรรถนะด้านการเป็นผู้นำ 3) แนวทางที่มุ่งสร้างสมรรถนะด้านการสรรหาผู้มุ่งหวัง 4) แนวทางที่มุ่งสร้างสมรรถนะด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ และ 5) แนวทางที่มุ่งสร้างสมรรถนะด้านความเป็นผู้ประกอบการ เพื่อพัฒนาธุรกิจเครือข่ายและพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการให้แก่ผู้นำหน่วยอิสระในองค์การได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ โดยมีประเด็นปัจจัยต่อไปนี้ คือ 1) ปัจจัยกระตุ้นด้านโอกาสเจริญก้าวหน้า 2) ความเชื่อในความสามารถของตนเองด้านประสบการณ์ของตนเอง ด้านกำลังใจจากคนรอบข้าง และด้านการตอบสนองต่อสิ่งเร้า ตามลำดับ โดยเริ่มต้นด้วยการประเมินรอบทิศทางแบบ 360 องศา เพื่อที่จะนำข้อมูลไปประมวลผลว่าองค์การเครือข่ายควรพัฒนาไปในทิศทางใด จากนั้นพัฒนาแผนการจ่ายผลตอบแทนให้สอดคล้องกับทิศทางที่ต้องการ เนื่องจากแผนการจ่ายผลตอบแทนเป็นเครื่องมือที่สามารถกำหนดพฤติกรรมได้ เช่น การให้โบนัสพิเศษสำหรับผู้จำหน่ายอิสระที่สามารถสร้างทีมงานระดับผู้นำรายใหม่ได้ จะจูงใจให้ผู้จำหน่ายอิสระพัฒนาสมรรถนะด้านการเป็นผู้นำได้ เป็นต้น จากนั้นจัดการสอนงานอย่างเป็นระบบ เป็นหลักสูตร แบ่งระดับชั้นให้สอดคล้องกับผู้เข้ารับการพัฒนา เช่น การแบ่งกลุ่มตามระดับการศึกษา หรือใช้แบบทดสอบเพื่อทดสอบระดับสมรรถนะเดิม พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ รวมถึงกำหนดระยะเวลาในการฝึกอบรมที่แตกต่างกัน เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้ประกอบการในธุรกิจเครือข่ายและผู้จำหน่ายอิสระระดับผู้นำ ควรกระตุ้นสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้จำหน่ายอิสระ ให้เพิ่มพูนความเชื่อในความสามารถของตนเองอยู่เสมอ เมื่อผู้จำหน่ายอิสระเชื่อว่าตนทำได้ ตนมีความสามารถ จะใช้ “ใจบันดาลแรง” เกื้อหนุนให้การพัฒนาสมรรถนะด้านต่าง ๆ เป็นไปได้ตามที่ใจต้องการ ทั้งนี้ ผู้จำหน่ายอิสระระดับผู้นำ ควรมอบหมายงานและมอบอำนาจการตัดสินใจให้กับผู้จำหน่ายอิสระที่พร้อมจะขึ้นสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อเตรียมความพร้อม เปิดโอกาสให้ใช้ความรู้ความสามารถ แสดงศักยภาพในการเป็นผู้นำ สร้างความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง รวมถึงสร้างความเคยชินให้กับผู้จำหน่ายอิสระเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่กดดัน อย่างไรก็ตาม ผู้จำหน่ายอิสระควรพัฒนาอุปนิสัยให้เป็นคนรอบรู้ ซื่อสัตย์ มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ให้ความร่วมมือ มีความรับผิดชอบ ขยัน มีวินัย อดทน คิดแบบผู้ประกอบการ ทำงานเชิงรุก มีเป้าหมายที่ชัดเจน คิดแบบชนะ-ชนะ ทำงานเป็นทีม เรียนรู้ตลอดชีวิตและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

เอกสารอ้างอิง

- กรกช วนกรกุล และวรางคนางค์ สกุลวงศ์. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกระตุ้นและปัจจัยบำรุงรักษาตามทฤษฎีสองปัจจัยของเฮอร์ซเบิร์กกับความพึงพอใจในงานและความไม่พึงพอใจในงานของผู้ปฏิบัติงานตัวแทนผู้รับจัดการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศในองค์การธุรกิจไทย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้า มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์, 38(4), 38-51.
- จินตนา พรจะเด็ด. (2558). แนวทางการพัฒนาผู้นำขององค์การธุรกิจขายตรง. วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร, 10(1), 28-39.
- นเรศ ล้วนไพรินทร์. (2556). การพัฒนาตัวแบบการจัดการความสัมพันธ์กับลูกค้ากรณีศึกษา : องค์การธุรกิจเครือข่ายขายตรงในประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์บริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- นิภารัตน์ ป้อสีลา. (2557). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของผลการดำเนินงานของธุรกิจขายตรง. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน. มหาวิทยาลัยคริสเตียน.
- พิชชาภา ทองดียิ่ง. (2561). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของธุรกิจเครือข่ายขายตรงในประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยสยาม.
- วิเชียร ชูใบโสง. (2560). กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะสำหรับวิชาชีพทนายความ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- สมาคมการขายตรงไทย. (2564). สถิติการเติบโตของขายตรง. เรียกใช้เมื่อ 29 มกราคม 2565 จาก <http://www.tdsa.org/content/21/1/>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). สถิติประชากรศาสตร์ ประชากรและเคหะ. เรียกใช้เมื่อ 29 มกราคม 2565 จาก <http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/e-Book/รายงานสถิติรายปี.aspx>
- สุธาสินี พรหมทา. (2562). โมเดลสมการโครงสร้างสมรรถนะข้ามวัฒนธรรมของนักเรียนช่างอุตสาหกรรมระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคนิค ในกรุงเทพมหานคร. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

- สุภัคพร นิธิพัฒนกาญจน์. (2562). ปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่มีผลต่อสมรรถนะการสร้างข้อสอบของครูระดับมัธยมศึกษาในเขตภาคกลาง . ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยวัดผลและสถิติการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อังศุมาลิน ผลคำ. (2557). รูปแบบการรับรู้วัตรกรรมของผลิตภัณฑ์อาหารเสริมในอุตสาหกรรมขายตรงในจังหวัดสุรินทร์. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- Aimee, C. (2020). Relationship Between Virtual Employee Engagement, Self-Efficacy, and Productivity. In Dissertation, Doctor of Business Administration in Management. Walden University.
- Backus, C. R. (2018). The Nature of the Learning Experiences of Leadership Coaches That Lead to Coaching Competencies: A Phenomenological Study. In Dissertation, Doctor of Education in Human & Organizational Learning. The George Washington University.
- Bandura, A. (1977). Self-Efficacy: Toward A Unifying Theory of Behavioral Change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215.
- Brightwell, S. S. (2020). A Case Study Reimagining the Motivation and Leadership of Health Information Management Associate Degree Program Directors. In Dissertation, Doctor of Philosophy. Northern Arizona University.
- Cordell, N. R. (2018). Strategies for Sustainability in Multilevel Marketing Organizations. In Dissertation, Doctor of Business Administration. Walden University.
- Davis, J. G. (2018). A Study of K-12 Teachers' Perceptions of Teacher Self-Efficacy in Relation to Instruction of 21st Century Skills. In Dissertation, Doctor of Education. Neumann University.
- Herzberg, F. et al. (1959). *The Motivation to Work*. New York: John Wiley & Sons.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Journal of Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

- Krista L. N. (2018). Progress in Self-Efficacy for Female Engineer. National Social Science Journal, 51(1), 44-55.
- O'Keeffe-Foley, J. (2020). Improving Professional Development: A Mixed Methods Study of Teacher Motivation Through Intrinsic and Extrinsic Factors. In Dissertation, Doctor of Education. Manhattanville College.
- Spisak, J. R. (2018). Secondary Student Information Literacy Self-Efficacy vs. Performance . In Dissertation, Doctor of Philosophy in Education. Virginia Commonwealth University.

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 335-351

บทความวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ*

FACTORS AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF ELDERLY HEALTH

PROMOTION SYSTEMS

ทรงชัย ศรีชาย¹, พิศมัย จารุจิตติพันธ์¹, ณัฐภัสสร ธนาบวรพานิชย์¹Thongchai Srichai¹, Pisamai Jarujittipant¹, Nutpatsorn Tanaborworpanid¹¹คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ปทุมธานี¹ Faculty of Political Science University of North Bangkok, Pathum Thani, Thailand¹Corresponding author Email: thongchai.sric@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน มีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 17 คน ร่วมกับการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ มีโครงสร้างและกลไกการดำเนินงานแบบบูรณาการร่วมกันของหลายหน่วยงานตามกรอบการบูรณาการความร่วมมือกลุ่มผู้สูงอายุ โดยสอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งกลยุทธ์การดำเนินงานแบ่งออกเป็นกลยุทธ์สำหรับผู้สูงอายุกลุ่มที่มีสุขภาพที่ดี และกลยุทธ์สำหรับผู้สูงอายุกลุ่มที่มีภาวะ

* Received 11 November 2022; Revised 25 November 2022; Accepted 28 November 2022

พึงพิงในชุมชน 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ได้แก่ ปัจจัยด้านระบบการให้บริการ คือ การส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ของผู้สูงอายุ และคุณภาพของหน่วยงานส่งเสริมสุขภาพมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเชิงบวก เท่ากับ .494 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัจจัยด้านกำลังคนด้านสุขภาพ คือ มีจำนวน อสม. มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ มีค่าอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวก เท่ากับ .163 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ข้อเสนอแนะ คือ สำนักอนามัยผู้สูงอายุ กรมอนามัย 1) ควรมีการส่งเสริมการดำเนินงานด้านพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ของผู้สูงอายุให้ผ่านค่าเป้าหมายตามตัวชี้วัดของกระทรวงสาธารณสุข 2) ควรมีการจัดสรรจำนวน อสม. ให้เพียงพอต่อการดูแลผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลทั่วถึง

คำสำคัญ: ประสิทธิผล, ระบบงานส่งเสริมสุขภาพ, ผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the current issue of elderly health promotion systems and 2) to study the factors that affect the effectiveness of elderly health promotion systems. This research was a mixed-method design. In qualitative approach, content analysis was used to analyze the secondary data and data from interviews with 17 specialists whereas the secondary data was also used to analyze in quantitative approach. The results found that 1) the current issue of elderly health promotion systems has a structure and mechanism that operates with several units according to the Memorandum of Understanding (MOU) of the Older Persons group which is in accordance with the National Strategy. The operational strategies were the strategy for healthy elderly and the strategy for dependent elderly. In addition, the results found that 2) there are two factors that affect the effectiveness of elderly health promotion systems. The first one is the service factors that are the promoting desirable health behavior in the elderly and the quality of health care units which has a positively significant direct effect ($\beta = .494, p < .05$) on the

effectiveness of elderly health promotion systems. Another factor is the human resources in health factors; the number of village health volunteers (VHVs) has a positively significant indirect effect ($\beta = .163, p < .05$) on the effectiveness of elderly health promotion systems. The suggestion is that the Bureau of Elderly Health, Department of Health 1) should promote desirable health behavior in the elderly operations in order to reach the Ministry of Public Health's standard and 2) should provide an adequate number of VHVs so that the elderly could be taken care of thoroughly.

Keywords: Effectiveness, Health promotion system, Elderly

บทนำ

ปัจจุบันทิศทางของโครงสร้างสังคมทั่วโลกได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เนื่องจากสัดส่วนของผู้สูงอายุทั่วโลกกำลังเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง สำหรับประเทศไทยในปี พ.ศ. 2564 ได้เข้าสู่ “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” เนื่องจากมีจำนวนผู้สูงอายุ 13.8 ล้านคน ซึ่งมากกว่าร้อยละ 20 และคาดว่าใน ปี พ.ศ. 2574 ประเทศไทยจะเป็นสังคมสูงอายุระดับสุดยอด เนื่องจากมีจำนวนผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 28 (สำนักอนามัยผู้สูงอายุ, 2563) หากพิจารณาถึงภาวะสุขภาพของกลุ่มประชากรผู้สูงอายุ พบว่า มีผู้สูงอายุจำนวนมากที่ป่วยด้วยโรคเรื้อรังเพิ่มมากขึ้น จากข้อมูลพบว่า ร้อยละ 95 ของประชากรผู้สูงอายุ ป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูง ร้อยละ 41 โรคเบาหวานร้อยละ 18 ข้อเข่าเสื่อม ร้อยละ 9 เป็นผู้พิการ ร้อยละ 6 โรคซึมเศร้า ร้อยละ 1 ผู้ป่วยติดเตียง ร้อยละ 1 เมื่อพิจารณาการแบ่งกลุ่มของผู้สูงอายุจากสถิติเมื่อ พ.ศ. 2557 พบว่า มีผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคมร้อยละ 79.5 กลุ่มติดบ้านร้อยละ 19 และผู้สูงอายุกลุ่มติดเตียงร้อยละ 1.5 และ ในปี พ.ศ. 2564 พบว่า มีผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคมร้อยละ 87.90 กลุ่มติดบ้านร้อยละ 9.39 และผู้สูงอายุกลุ่มติดเตียงร้อยละ 2.71 พบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มติดเตียงมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีภาวะพึ่งพิง (กรมอนามัย, 2565) ดังนั้นกระทรวงสาธารณสุขจึงมีการกำหนดแนวทางการขับเคลื่อนระบบสุขภาพเพื่อรองรับการเป็นสังคมผู้สูงอายุ โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนเป็นเป้าหมายหลักในการดำเนินงาน โดยระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุเป็นระบบการดำเนินงานส่งเสริม พัฒนา สนับสนุน พื้นฟูและสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคีเครือข่ายและ

ชุมชนให้มีส่วนร่วมในการดูแลและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพ คุณภาพชีวิตที่ดีและมีอายุยืนยาว

เมื่อพิจารณาจากสถิติของอายุประชากร พบว่า สถิติอายุของประชากรในประเทศที่พัฒนาแล้ว พบว่า ผู้สูงอายุในประเทศญี่ปุ่นที่ปัจจุบันมีอายุ 60 ปี จะมีอายุคาดเฉลี่ย 26 ปี หมายถึง จะมีชีวิตอยู่ที่ 86 ปี ซึ่งมีอายุมากที่สุดในโลก ส่วนประเทศที่พัฒนาแล้วในประเทศยุโรปจะมีอายุคาดเฉลี่ยที่ประมาณ 23 - 25 ปี หมายถึง จะมีชีวิตถึงอายุ 83 - 85 ปี สำหรับอายุของประชากรของประเทศไทยนั้นมีอายุคาดเฉลี่ยที่ 21 ปี แสดงว่า ผู้สูงอายุไทยจะเสียชีวิตเมื่ออายุ 81 ปี โดยมีส่วนต่างของอายุระหว่างเพศชายและเพศหญิงประมาณ 5 ปี หมายถึง เพศชายจะมีอายุที่ประมาณ 78 - 79 ปี และเพศหญิงมีอายุที่ประมาณ 83 - 84 ปี (ประชาชาติธุรกิจ, 2564) ดังนั้นจากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุมีความสำคัญเนื่องจากโครงสร้างสังคมของประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งในปัจจุบันแนวทางของการรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของกระทรวงสาธารณสุขมุ่งเน้นให้ประชาชนเป็นเป้าหมายหลักในการดำเนินงาน ซึ่งองค์กรที่มีหน้าที่หลักในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุคือ สำนักรอนามัยผู้สูงอายุ โดยมีเป้าหมายเพื่อการเพิ่มขึ้นของอายุคาดเฉลี่ยของประชาชน โดยเกี่ยวข้องกับระบบวิถีคิด (Mind Set) ของประชาชน ให้ประชาชนมีความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีและมีคุณภาพชีวิตที่ดี การที่ผู้สูงอายุจะมีสุขภาพที่ดี คุณภาพชีวิตที่ดีและมีอายุยืนยาวนั้นอาศัยระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ จึงควรจะมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการให้บริการระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของสำนักรอนามัยผู้สูงอายุ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) มีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) และข้อมูล

ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 17 คน ร่วมกับการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีรายละเอียดดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ

โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับระบบงานส่งเสริมสุขภาพ ผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ผู้บริหารสำนักอนามัยผู้สูงอายุ ผู้บริหารศูนย์อนามัย ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 17 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คุณลักษณะของผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย ชื่อ ตำแหน่ง สถานที่ทำงาน วันที่สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ในประเด็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ภายใต้อำนาจ 6 เสาหลักสุขภาพ ประกอบด้วย ด้านระบบการให้บริการ ด้านกำลังคน ด้านสุขภาพ ด้านระบบข้อมูลข่าวสารหรือสารสนเทศ ด้านเทคโนโลยีทางการแพทย์ ด้านงบประมาณ และด้านภาวะผู้นำและธรรมาภิบาล

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ

การรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน โดยทำหนังสือขอความร่วมมือเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ จากแหล่งข้อมูล ดังนี้ 1) สำนักอนามัยผู้สูงอายุ กรมอนามัย 2) ระบบคลังข้อมูลด้านการแพทย์และสุขภาพ (Health Data Center: HDC) กระทรวงสาธารณสุข 3) ฐานข้อมูลระบบวัดผลการดำเนินงานรายตัวชี้วัดกระทรวงสาธารณสุข (Health KPI) 4) แอปพลิเคชันสมุดบันทึกสุขภาพผู้สูงอายุ (Blue Book Application)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์สภาพปัจจุบันของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุจากข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร ส่วนการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยนำข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยวิธีการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) โดยต้องการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ขนาดของอิทธิพลต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม การทดสอบสมมติฐานใช้วิธีการคำนวณโดยใช้โปรแกรม Mplus ซึ่งค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าสถิติไค - สแควร์ (χ^2) ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) ค่ารากของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) (วรภาพ เอรารวรรณ์, 2565)

ผลการวิจัย

1.จากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1.1 โครงสร้างของระบบและกลไกงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ มีการทำงานร่วมกันของกระทรวง 4 กระทรวง ได้แก่ 1) กระทรวงสาธารณสุข 2) กระทรวงมหาดไทย 3) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 4) กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีการดำเนินงานแบบบูรณาการร่วมกัน โดยดำเนินงานตามกรอบการบูรณาการความร่วมมือกลุ่มผู้สูงอายุ 3S ซึ่งประกอบด้วย 1) Strong Health คือ การส่งเสริมสุขภาพให้แข็งแรง โดยมีกระทรวงสาธารณสุขรับผิดชอบ 2) Social Security คือ การส่งเสริมความมั่นคงปลอดภัย โดยมีกระทรวงมหาดไทยรับผิดชอบ 3) Social Participation คือ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้รับผิดชอบ กลไกของการขับเคลื่อนการดำเนินงานประเด็นสำคัญสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุนั้น พบว่า มีหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมกันเป็นกลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ประกอบด้วย 1) มีการดำเนินงานด้านการดูแลสุขภาพ โดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (สสจ.) 2) มีกลไกการสนับสนุนการดำเนินงานด้านคุณภาพชีวิต โดยคณะกรรมการ

พัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) 3) มีการสนับสนุนการดำเนินงานจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) 4) มีงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) และ 5) มีการสนับสนุนการดำเนินงานจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

1.2 การกำหนดทิศทาง การดำเนินงาน และผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดของสำนักอนามัยผู้สูงอายุ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ผลการวิจัยพบว่า การกำหนดทิศทางของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุได้มุ่งเน้นให้ประชาชนเป็นเป้าหมายหลักในการดำเนินงาน โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันบูรณาการภายในกระทรวงตามบทบาทและพันธกิจ เพื่อให้เกิดความชัดเจนของหน้าที่ความรับผิดชอบและทำให้เกิดการส่งเสริมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีเป้าหมายหลัก (Goal) คือ “ผู้สูงอายุสุขภาพดี ดูแลตนเองได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี” ส่วนเป้าหมายรอง (Subgoal) คือ “สุขเพียงพอ ชะลอชรา ชีวียืนยาว” ซึ่งมีความสอดคล้องกับพันธกิจของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ คือ “ผู้สูงอายุมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี มีอายุยืนยาว” โดยในปีงบประมาณ 2564 การกำหนดกลยุทธ์ของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ แบ่งกลยุทธ์ออกเป็น 2 กลยุทธ์ คือ

1.2.1 ผู้สูงอายุกลุ่มที่มีสุขภาพที่ดี มีการดำเนินการสนับสนุนประเมินคัดกรองและการเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพโดยใช้แอปพลิเคชันสมดุสุขภาพประชาชน (Health For You: H4U) เมื่อผู้สูงอายุประเมินพฤติกรรมสุขภาพผ่านแอปพลิเคชันสมดุสุขภาพประชาชน ก็จะสามารถรับทราบผลการประเมินได้ว่าตนเองมีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์เป็นอย่างไร ควรส่งเสริมหรือเพิ่มเติมด้านใด นอกจากนั้นยังให้การสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยให้จัดทำแผนการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุรายบุคคลในชุมชน และสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุและกิจกรรมในชมรมผู้สูงอายุ จากผลการดำเนินงานของสำนักอนามัยผู้สูงอายุ กรมอนามัย พบว่า ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ ในปี พ.ศ. 2561 คิดเป็นร้อยละ 54.40 โดยมีค่าเป้าหมายร้อยละ 40 ในปี พ.ศ. 2562 คิดเป็นร้อยละ 52 โดยมีค่าเป้าหมายร้อยละ 50 ในปี พ.ศ. 2563 คิดเป็นร้อยละ 37.8 โดยมีค่าเป้าหมายร้อยละ 50 และในปี พ.ศ. 2564 คิดเป็นร้อยละ 30.80 โดยมีค่าเป้าหมายร้อยละ 40 เมื่อวิเคราะห์จากแนวโน้มพบว่า พฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ของผู้สูงอายุมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องเป็นการสะท้อนว่า ผู้สูงอายุมีความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังและอาจส่งผลให้เกิดการเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุกลุ่มพึ่งพิงมากขึ้น จึงมีความจำเป็นต้องมีการจัดการเพื่อปรับปรุงงานด้านพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ของผู้สูงอายุ

1.2.2 ผู้สูงอายุกลุ่มที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชน มีการดำเนินงานระบบการส่งเสริมสุขภาพดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (Long Term Care) ในชุมชน โดย 1) ดำเนินการจัดทำข้อมูลผู้สูงอายุตามกลุ่มศักยภาพตามความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวัน 2) มีผู้จัดการดูแลผู้สูงอายุ (Care Manager) ผู้ดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุ (Caregiver) 3) มีบริการการดูแลผู้สูงอายุที่บ้านที่มีคุณภาพ (Home Health Care) โดยบุคลากรสาธารณสุขและทีมสหวิชาชีพ ทีมหมอมครอบครัว 4) มีบริการส่งเสริมป้องกันทันตสุขภาพในระดับตำบล 5) ชุมชนมีระบบการดูแลกลุ่มติดบ้านและผู้สูงอายุกลุ่มติดเตียง โดยท้องถิ่นชุมชนมีส่วนร่วมและมีแผนการดูแลผู้สูงอายุรายบุคคล (Care Plan) ผลการดำเนินงานพัฒนาระบบการส่งเสริมสุขภาพดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (Long Term Care) ในชุมชน มีผลการดำเนินงานที่สำคัญตามตัวชี้วัดของกระทรวงสาธารณสุข ดังนี้ 1) ร้อยละของตำบลที่มีระบบการส่งเสริมสุขภาพดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (Long Term Care) ในชุมชนผ่านเกณฑ์ พบว่า ในปี พ.ศ. 2563 คิดเป็นร้อยละ 93.07 โดยมีค่าเป้าหมายร้อยละ 80 ส่วนในปี พ.ศ. 2564 คิดเป็นร้อยละ 96.44 โดยมีค่าเป้าหมายร้อยละ 95 ร้อยละของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงได้รับการดูแลตาม Care Plan พบว่า ในปี พ.ศ. 2563 คิดเป็นร้อยละ 89.50 โดยมีค่าเป้าหมายร้อยละ 80 และในปี พ.ศ. 2564 คิดเป็นร้อยละ 96.30 โดยมีค่าเป้าหมายร้อยละ 85 จากการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานเป็นการสะท้อนให้เห็นแนวโน้มที่ดี โดยในพื้นที่เกือบทั้งหมดมีระบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงที่มีคุณภาพ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ

2.1 จากการสัมภาษณ์เชิงลึกความเห็นผู้เชี่ยวชาญ ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ภายใต้หลักการ 6 เสาหลักสุขภาพ สามารถสรุปได้ว่า พบว่า

2.1.1 ด้านระบบการให้บริการ การให้บริการในผู้สูงอายุกลุ่มสุขภาพดีซึ่งกลุ่มนี้อาจจะมีโรคประจำตัวและเป็นปัญหากระทบต่อสุขภาพ ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีสัดส่วนจำนวนมากแต่รัฐยังให้การดูแลน้อยทั้งที่อาจจะมีปัญหาด้านสุขภาพซ่อนอยู่

2.1.2 ด้านกำลังคนด้านสุขภาพ จำนวนบุคลากรทั่วไปมีความเพียงพอ แต่บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเกี่ยวกับด้านการดูแลผู้สูงอายุ พบว่ายังไม่เพียงพอในการดำเนินงาน

2.1.3 ด้านระบบข้อมูลข่าวสารหรือสารสนเทศ การใช้แอปพลิเคชันในการสื่อสารกับความรู้กับผู้สูงอายุมีประสิทธิผลน้อย เนื่องจากผู้สูงอายุมีปัญหาด้านการ

มองเห็นและขาดความถนัดในการใช้งานโทรศัพท์มือถือ โดยส่วนใหญ่ช่องทางสื่อสารที่มีประสิทธิผล คือ ผ่านช่องทาง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และชมรมผู้สูงอายุ

2.1.4 ด้านเทคโนโลยีทางการแพทย์ เทคโนโลยีทางการแพทย์

ในปัจจุบันมีความทันสมัยและไม่มีปัญหาความขาดแคลน

2.1.5 ด้านงบประมาณ มีความเพียงพอเนื่องจากมีงบประมาณจากหลายหน่วยงานที่เป็นภาคีเครือข่ายในการดำเนินงาน ได้แก่ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น

2.1.6 ด้านภาวะผู้นำและธรรมาภิบาล ผู้บริหารมีภาวะผู้นำที่ดีและมีความตั้งใจในการดำเนินงานเป็นอย่างมากเนื่องจากให้ความสำคัญแก่การดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ อีกทั้งผู้ปฏิบัติงานมีความตั้งใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่

2.1.7 ควรส่งเสริมด้านพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในเชิงรุกในวัยผู้สูงอายุและวัยก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ เนื่องจากมีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์นั้นเป็นการช่วยลดความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังและหลีกเลี่ยงการเป็นผู้สูงอายุกลุ่มที่มีภาวะพึ่งพิง ซึ่งจะเป็นการลดค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลของรัฐบาลในการดูแลผู้สูงอายุที่เจ็บป่วย

2.2 ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ โดยวิธีการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis)

ตารางที่ 1 ค่าสถิติความสอดคล้องของตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุตามสมมติฐาน

ดัชนีความสอดคล้อง	เกณฑ์ที่ยอมรับได้	หลังปรับโมเดล	
		ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
χ^2	p-value > 0.01	p-value = 0.80	ผ่านเกณฑ์
χ^2/df	<3.00	0.06	ผ่านเกณฑ์
CFI	>0.95	1.00	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	<0.05	.000	ผ่านเกณฑ์
SRMR	<0.05	0.00	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าสถิติทดสอบไคสแควร์ (χ^2) ให้ค่า p-value ที่มีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.80 โดยเกณฑ์ที่ยอมรับได้ต้องมีค่ามากกว่า 0.01 ผลการพิจารณาถือว่า

ผ่านเกณฑ์ ส่วนค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 0.06 โดยเกณฑ์ที่ยอมรับได้ต้องมีค่าน้อยกว่า 3.00 ผลการพิจารณาถือว่าผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีเปรียบเทียบความสอดคล้อง (CFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 โดยเกณฑ์ที่ยอมรับได้ต้องมีค่ามากกว่า 0.95 แสดงว่าตัวแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เมื่อเปรียบเทียบกับตัวแปรอิสระถือว่าผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ .000 โดยเกณฑ์ที่ยอมรับได้ต้องมีค่าน้อยกว่า 0.05 ผลการพิจารณาถือว่าผ่านเกณฑ์ ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือ (SRMR) มีค่าเท่ากับ 0.00 โดยเกณฑ์ที่ยอมรับได้ต้องมีค่าน้อยกว่า 0.05 แสดงว่าตัวแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ผลการพิจารณาถือว่าผ่านเกณฑ์ ดังนั้นสรุปได้ว่าตัวแบบปัจจัยเชิงสาเหตุมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุเนื่องจากดัชนีความสอดคล้องทุกค่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของเส้นทางปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของระบบงานส่งเสริมสุขภาพ

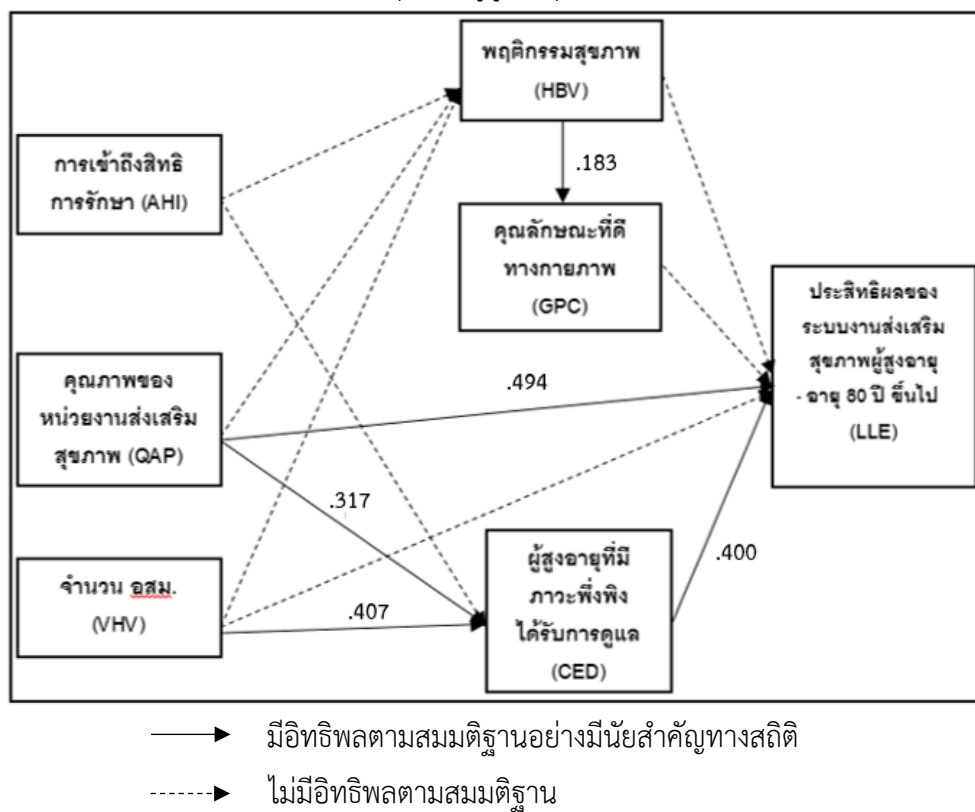
ตัวแปร	ประสิทธิผลของระบบงานส่งเสริมสุขภาพ		
	ผู้สูงอายุ		
	DE	IE	TE
การเข้าถึงสิทธิการรักษา	-	.040	.040
คุณภาพของหน่วยงานส่งเสริมสุขภาพ	.494*	.157	.651
จำนวน อสม.	-.166	.165	-.001
พฤติกรรมสุขภาพ	.084	.002	.086
คุณลักษณะที่ดีทางกายภาพ	.011	-	-
ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงได้รับการดูแล	.400*	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ตัวแปรประสิทธิผลของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากตัวแปรคุณภาพของหน่วยงานส่งเสริมสุขภาพมากที่สุด โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเชิงบวก เท่ากับ .494 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รองลงมา ตัวแปรประสิทธิผลของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากตัวแปรผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงได้รับการดูแล โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเชิงบวก เท่ากับ .400 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แม้ว่าตัวแปรประสิทธิผลของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ

จะไม่ได้รับอิทธิพลรวมจากตัวแปรจำนวน อสม. แต่เมื่อพิจารณาพบว่าตัวแปรประสิทธิผลของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากตัวแปรจำนวน อสม. โดยผ่านปัจจัยผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงได้รับการดูแลโดยมีค่าอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวก เท่ากับ .163 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ สามารถสรุปเป็นตัวแบบเพื่อนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการจัดการระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อประสิทธิภาพของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ

จากภาพที่ 1 และตารางที่ 2 สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า

1. ปัจจัยด้านจำนวน อสม. (VHV) และปัจจัยด้านคุณภาพของหน่วยงานส่งเสริมสุขภาพ (QAP) มีอิทธิพลทางตรงต่อผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงได้รับการดูแล (CED) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเชิงบวก เท่ากับ .407 และ .317 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตามลำดับ หมายถึง หากมีจำนวนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวนมากขึ้น ก็จะส่งผลให้ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงได้รับการดูแลตาม Care Plan มากขึ้นตามไปด้วย และหากมีจำนวนของตำบลที่มีระบบการส่งเสริมสุขภาพดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (Long Term Care) ในชุมชนผ่านเกณฑ์มาก ก็จะส่งผลให้ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงได้รับการดูแลตาม Care Plan มากขึ้นด้วยเช่นกัน ทำให้ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงนั้นได้รับการดูแลสุขภาพอย่างเหมาะสม

2. ปัจจัยด้านคุณภาพของหน่วยงานส่งเสริมสุขภาพ (QAP) และปัจจัยด้านผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงได้รับการดูแล (CED) มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ (LLE) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเชิงบวก เท่ากับ .494 และ .400 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตามลำดับ หมายถึง หากมีจำนวนของตำบลที่มีระบบการส่งเสริมสุขภาพดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (Long Term Care) ในชุมชนผ่านเกณฑ์จำนวนมาก จะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีอายุยืนยาวหรือมีอายุ 80 ปีขึ้นไปจำนวนมากขึ้น และหากผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงได้รับการดูแลตาม Care Plan มากขึ้นจะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีอายุที่ยืนขึ้นหรือมีอายุ 80 ปีขึ้นไป จำนวนมากขึ้นเช่นเดียวกัน เนื่องจากผู้สูงอายุได้รับการดูแลที่เหมาะสมและได้รับการดูแลที่มีคุณภาพ

3. ปัจจัยด้านจำนวน อสม. (VHV) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ (LLE) โดยผ่านปัจจัยด้านผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงได้รับการดูแล (CED) โดยมีค่าอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวก เท่ากับ .163 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หมายถึง หากมีจำนวนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่เพียงพอก็จะส่งผลให้ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงได้รับการดูแลตาม Care Plan มากตามไปด้วยและส่งผลให้ผู้สูงอายุมีอายุที่ยืนขึ้นหรือมีอายุ 80 ปีขึ้นไปมากขึ้นตามไปด้วย

อภิปรายผล

สภาพปัจจุบันของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ มีโครงสร้างและกลไกในลักษณะของการดำเนินงานแบบบูรณาการร่วมกัน ตามกรอบการบูรณาการความร่วมมือกลุ่มผู้สูงอายุ ทั้งนี้เพราะแม้ว่างานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุจะมีความเกี่ยวข้องกับด้านสุขภาพซึ่งกระทรวงสาธารณสุขจะเป็นรับผิดชอบหลัก แต่ในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้นั้นจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนในมิติอื่นๆ จากหน่วยงานที่เป็นภาคีเครือข่าย จึงจะทำให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลครบทุกมิติทั้ง มิติของ ร่างกาย จิตใจ และสังคม สำหรับด้านการกำหนด

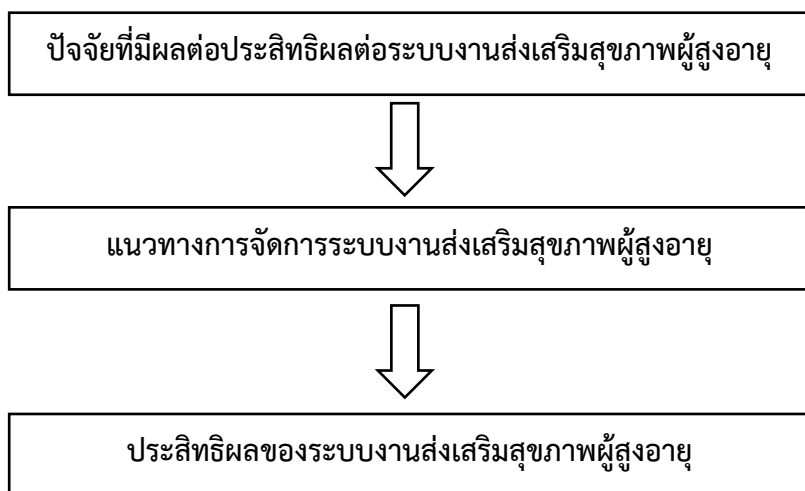
ทิศทาง ที่มีเป้าหมายหลัก คือ “ผู้สูงอายุสุขภาพดี ดูแลตนเองได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี” ส่วนเป้าหมายรอง คือ “สุขเพียงพอ ชะลอชรา ชีวียืนยาว” (สำนักอนามัยผู้สูงอายุ, 2564) มีความเหมาะสมในการรองรับการเป็นสังคมผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุ โดยสอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ได้ระบุไว้ใน ยุทธศาสตร์ที่ 3 ว่า ต้องให้การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ เพื่อพัฒนาคนในทุกด้านและทุกช่วงวัยให้เป็นคนเก่งและดี มีคุณภาพ และยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพ ซึ่งการดำเนินงานในกลยุทธ์สำหรับผู้สูงอายุกลุ่มที่มีสุขภาพที่ดี มีการดำเนินการสนับสนุนประเมินคัดกรองและการเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพ โดยใช้แอปพลิเคชันสมุดสุขภาพประชาชนนั้นยังต้องมีการปรับปรุงและพัฒนา เนื่องจากผลการดำเนินงาน พบว่า ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงสาธารณสุข, 2564) ซึ่งส่งผลให้มีความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง การเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุกลุ่มพึ่งพิงมากขึ้น จำเป็นต้องมีการแนวทางในการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานดังกล่าว โดยสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการมีอายุยืนยาว สำนักอนามัยผู้สูงอายุ ซึ่งกล่าวว่า การที่ผู้สูงอายุจะมีอายุที่ยืนยาวนั้นเนื่องมาจากปัจจัยการมีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ ส่วนกลยุทธ์สำหรับผู้สูงอายุกลุ่มที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชน มีผลการดำเนินงานพัฒนาระบบการส่งเสริมสุขภาพดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในชุมชนที่ผ่านตัวชี้วัดซึ่งเป็นการสะท้อนถึงการให้ความสำคัญของนโยบายของภาครัฐในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดีขึ้น (สำนักอนามัยผู้สูงอายุ, 2557) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยศ วัชรคุปต์ ได้กล่าวว่า ระบบการส่งเสริมสุขภาพดูแลผู้สูงอายุระยะยาวทำให้ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงมีศักยภาพในการทำกิจวัตรประจำวันขึ้นพื้นฐานด้วยตนเองได้มากขึ้น (ยศ วัชรคุปต์, 2561)

ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและจากวิธีการวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านระบบการให้บริการด้านพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์และด้านคุณภาพของหน่วยงานส่งเสริมสุขภาพ หากการดำเนินงานทั้งสองด้านนี้มีผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพจะส่งผลให้ประสิทธิภาพของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุดีตามไปด้วย 2) ด้านกำลังคนด้านสุขภาพ กำลังคนที่มีความสำคัญ คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เนื่องจากอสม. มีหน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุทั้งกลุ่มสุขภาพดีและกลุ่มที่มีภาวะพึ่งพิง โดยการแจ้งข่าวสารให้ความรู้ ยังรวมถึงการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ดังนั้นหากมีจำนวนมากขึ้นก็จะส่งผลให้

ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงได้รับการดูแลมากขึ้นและส่งผลให้ประสิทธิผลของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุคือผู้สูงอายุมีอายุมากกว่า 80 ปีขึ้นไปมีจำนวนมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรัญญา จิตรบรรทัด ได้กล่าวว่า การส่งเสริมสมรรถนะของ อสม. จะส่งผลให้ผู้สูงอายุที่เป็นผู้พิการได้รับการดูแล การฟื้นฟูสภาพที่บ้านอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งได้รับการดูแลในทุกด้าน ดังนั้นทำให้การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงมีประสิทธิภาพมากขึ้น (วรัญญา จิตรบรรทัด และคณะ, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

สำหรับงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากการดำเนินการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุต่อไป

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 2 แสดงรายละเอียดได้ ดังนี้ จากผลการวิจัยทำให้ทราบถึงสภาพปัจจุบันและปัจจัยที่มีผลต่อระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ควรมีการสร้างแนวทางการจัดการระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิผลของงานระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ โดยควรมี 2 แนวทาง ได้แก่ แนวทางที่ 1 การส่งเสริมสุขภาพที่พึงประสงค์ในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีและกลุ่มวัยก่อนสูงอายุเชิงรุก โดยมีวิธีการและกลไกการดำเนินงาน มีการจัดทำแผนการดูแลสุขภาพรายบุคคลสำหรับผู้สูงอายุกลุ่มสุขภาพดีทุกคน มีการส่งเสริมสุข

พฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ในวัยก่อนสูงอายุ โดยปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงาน คือ ด้านกำลังคนด้านสุขภาพ ต้องมีการจัดการกำลังคนสุขภาพให้เพียงพอทั้งด้านจำนวนและศักยภาพ ด้านงบประมาณ โดยจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอในด้านอุปกรณ์เครื่องมือ ค่าตอบแทนของบุคลากรในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจนเพื่อเป็นการสร้างความพร้อมและขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ด้านนโยบาย ควรมีนโยบายในการให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคมและวัยก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุมีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์มากขึ้น ด้านเครือข่าย มีเวทีการประชุมการร่วมการทำงานอย่างบูรณาการร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรมของเครือข่ายที่ดูแลผู้สูงอายุ ด้านเทคโนโลยี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการร่วมปรับปรุงและพัฒนาแอปพลิเคชันในการประเมินสุขภาพตนเองและชุดความรู้สำหรับผู้สูงอายุ และแนวทางที่ 2 การพัฒนากำลังคนด้านสุขภาพในกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โดยมีการวางแผนด้านกำลังคนของ อสม. โดยมีกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์สัดส่วนของ อสม. ต่อจำนวนบ้านที่ต้องรับผิดชอบเพื่อหาสัดส่วนที่ทำให้ อสม. ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด มีการวางแผนด้านศักยภาพของ อสม. โดยออกแบบหลักสูตรการอบรมเพิ่มเติมให้แก่ อสม. ทุกคน จัดให้มีการฝึกอบรมฟื้นฟูตามหลักสูตรอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของ อสม. ร่วมกับสหวิชาชีพ โดยปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงาน คือ ด้านนโยบาย มีนโยบายที่ชัดเจนการให้ความสำคัญเพิ่มประสิทธิภาพระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุด้วยแผนกำลังคนและการพัฒนาศักยภาพ อสม. ด้านงบประมาณ มีการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐในการสนับสนุนการพัฒนากำลังคนด้านสุขภาพกลุ่ม อสม. มีเวทีการประชุมรับฟังปัญหา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างหน่วยงานภาคีเครือข่าย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สภาพปัจจุบันของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุนั้นมีโครงสร้างและกลไกการดำเนินงานในลักษณะของการดำเนินงานแบบบูรณาการร่วมกันของ 4 กระทรวง ตามกรอบการบูรณาการความร่วมมือกลุ่มผู้สูงอายุ โดยมีเป้าหมายการดำเนินงานเพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดี ดูแลตนเองได้ และมีชีวิตที่ยืนยาว โดยระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุมีกลยุทธ์การดำเนินงานแบ่งออกเป็น 2 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) กลยุทธ์สำหรับผู้สูงอายุกลุ่มที่มีสุขภาพที่ดี และ 2) กลยุทธ์สำหรับผู้สูงอายุกลุ่มที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชน สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของระบบงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านระบบการให้บริการด้าน

พฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์และคุณภาพของหน่วยงานส่งเสริมสุขภาพ 2) ด้านกำลังคนด้านสุขภาพ กำลังคนที่มีความสำคัญ คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เนื่องจาก อสม. มีหน้าที่ในการดูแลผู้สูงอายุทั้งกลุ่มสุขภาพดีและกลุ่มที่มีภาวะพึ่ง ดังนั้นข้อเสนอแนะคือ สำนักอนามัยผู้สูงอายุ กรมอนามัย ควรมีการส่งเสริมการดำเนินงานด้านพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ของผู้สูงอายุให้ผ่านค่าเป้าหมายตามตัวชี้วัดของกระทรวงสาธารณสุขเพื่อให้ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง และควรมีการจัดสรรจำนวน อสม. ให้มีความเพียงพอต่อการดูแลผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลที่ทั่วถึงมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย. (2565). สมุดบันทึกสุขภาพผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2565 จาก <https://bluebook.anamai.moph.go.th/>
- กระทรวงสาธารณสุข. (2564). ฐานข้อมูลระบบวัดผลการดำเนินงานรายตัวชี้วัด กระทรวงสาธารณสุข (Health KPI). เรียกใช้เมื่อ 11 2565 2565 จาก http://healthkpi.moph.go.th/kpi2/kpi/index2/?kpi_year=2564
- ประชาชาติธุรกิจ. (2564). นำเป็นห่วง “สังคมสูงวัย” แนวโน้มประชากรของไทย. เรียกใช้เมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <https://www.prachachat.net/columns/news-786842>
- ยศ วัชรคุปต์. (2561). ประสิทธิภาพของบริการการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง:กรณีศึกษาจังหวัดอุดรธานี. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข, 12(4), 608-624.
- วรัญญา จิตรบรรทัด; และคณะ. (2560). การพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นผู้จัดการรายกรณีในการดูแลคนพิการสูงอายุในชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- วรพร เอรารวรรณ. (2565). การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม Mplus. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2565 จาก <http://www.ires.or.th/wp- -Mplus.pdf>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). รายละเอียดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2565 จาก <http://nscr.nesdc.go.th/ns/>
- สำนักอนามัยผู้สูงอายุ. (2557). เคล็ดลับอายุยืน 100 ปี ชีวิตมีสุข. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: สำนักกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

- สำนักอนามัยผู้สูงอายุ. (2563). รายงานประจำปี 2563 สำนักอนามัยผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 10 สิงหาคม 2565 จาก <https://eh.anamai.moph.go.th/webupload/10x2f8665bc5c6742a30312c81435ca284e/filecenter/Annual%20report%20file/Annual%20report%202020.pdf>
- สำนักอนามัยผู้สูงอายุ. (2564). คู่มือแนวทางส่งเสริมสุขภาพดี ชะลอชรา ชีววัยยืนยาว. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: สำนักกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 352-373

บทความวิจัย

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
ในชุมชนบางโพธิ์เหนือ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี*

FACTORS RELATED TO QUALITY OF LIFE OF THE ELDERLY
IN A COMMUNITY IN BANG PHO NUEA SUBDISTRICT
SAM KHOK DISTRICT, PATHUM THANI PROVINCE

สุภาภรณ์ ตันตินันทรกุล¹, จิรกุล ครบสอน¹, นงลักษณ์ วิชัยรัมย์¹Supaporn Tantantrakun¹, Chirakun Khrobsorn¹, Nongluk Wichairam¹¹คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี¹Faculty of Nursing Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi, Thailand¹Corresponding author E-mail: supaporn878@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในชุมชนบางโพธิ์เหนือ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุอาศัยในชุมชนบางโพธิ์เหนือ ที่ยินดีตอบแบบสอบถามจำนวน 220 คน เครื่องมือใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบบันทึกข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล แบบสอบถามความสามารถในกิจวัตรขั้นพื้นฐานของผู้สูงอายุ แบบวัดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ขององค์การอนามัยโลกชุดย่อฉบับภาษาไทย การตรวจหาความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ อยู่ในช่วง 0.6 - 1.0 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันค่าความเชื่อมั่นโดยรวม .942 แบบวัดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

* Received 6 November 2022; Revised 28 November 2022; Accepted 30 November 2022

มีค่าความเชื่อมั่นโดยรวม .913 วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลและความสามารถในการกิจวัตร
 ขึ้นพื้นฐานของผู้สูงอายุ ใช้สถิติเชิงพรรณนา และวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์คุณภาพชีวิต โดยใช้
 ใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนคุณภาพชีวิต
 โดยรวมและคะแนนคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.75$, $SD = 0.71$)
 ($\bar{X} = 3.68$, $SD = 0.63$) โดยคะแนนคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย คะแนนคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ
 และคะแนนคุณภาพชีวิตด้านสังคมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$, $SD = 0.54$) ($\bar{X} = 3.51$,
 $SD = 0.57$) ($\bar{X} = 3.58$, $SD = 0.77$) ตามลำดับและยังพบว่า คุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุ
 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันขึ้นพื้นฐานของผู้สูงอายุอย่าง
 มีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่การศึกษา รายได้ และปัญหา
 สุขภาพ/โรคประจำตัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุอย่าง
 มีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนและ
 พัฒนาการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ในชุมชนบางโพธิ์เหนือ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ, ปัจจัย

Abstract

This research aims to examine relationship demographic factors which is related to quality of elderly life in a community in Bang Pho Nuea Subdistrict, Sam Khok District, Pathum Thani Province. The samples consist of 220 elderly people who voluntarily participation in the study and the academic service project. The research instruments included the demographic data record, Barthel ADL Index and the WHOQOL_BREF_THAI questionnaires. The determination of accuracy between the terms of question and purpose (index of item objective congruence; IOC) in the range of 0.6-1.0. The confidence was analyzed by calculating with Cronbach's alpha coefficient for the ability to perform daily routine tasks had an overall confidence .942 and the quality-of-life of the elderly had an overall confidence value of .913. The data was analyzed by using the descriptive statistic is the Pearson product moment correlation for demographic and ability of daily living of elderly. The result of this study revealed that the

samples had overall quality of elderly life and environmental domain were at good level ($\bar{x} = 3.75$, SD = 0.71) ($\bar{x} = 3.68$, SD = 0.63) and the elderly quality of life, physical domain, psychological domain and social relationship domain also were at moderate level respectively ($\bar{x} = 3.42$, SD = 0.54) ($\bar{x} = 3.51$, SD = 0.57) ($\bar{x} = 3.58$, SD = 0.77) The quality of elderly life had a significant positively relationship with activities of daily living. In addition, the demographic factors including education, income and health problem or congenital disease had the significant correlation with overall quality of elderly life. The conclusion of this research can be applied for planning and developing the establishment of an elderly school community in Bang Pho Nuea Subdistrict, Sam Khok District, Pathum Thani Province.

Keywords: Quality of Life, Elderly, Factors

บทนำ

องค์การอนามัยโลก (WHO) ให้ความสำคัญคุณภาพชีวิต เป็นการรับรู้ของบุคคล ต่อตำแหน่งชีวิตของตนในบริบทของวัฒนธรรมและระบบคุณค่าต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอยู่ ตลอดจนความสัมพันธ์กับเป้าหมายของชีวิต รวมทั้งการคาดหมายมาตรฐานและสิ่งเกี่ยวข้องต่าง ๆ รวมถึงสุขภาพกาย สภาวะจิตใจ ความเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของตัวเอง การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ความเชื่อและความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ รอบ ๆ ตัว (WHOQOL Group, 1995) นอกจากนี้องค์การอนามัยโลก (WHO) พบว่า โครงสร้างของประชากรผู้สูงอายุทั่วโลก มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 10.5 ในปี ค.ศ. 1955 เป็น 12.3 ในปี ค.ศ. 1995 และคาดว่าจะสูงขึ้นเรื่อย ๆ ถึงร้อยละ 17.2 ใน ค.ศ. 2025 (WHO, 2009) สำหรับประเทศไทยนั้น พบว่าประชากรที่มีอายุ 65 มีการคาดการณ์ไว้ว่าในปัจจุบัน สัดส่วนของจำนวนผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นไปถึงร้อยละ 20 - 30 แสดงว่าประชากรทุก ๆ 100 คน เราจะพบจำนวนผู้สูงอายุ 30 คน ซึ่งน่าจะตามมาด้วยปัญหาสุขภาพและโรคเรื้อรังต่าง ๆ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564) จากสถิติที่ผ่านมา ผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้นคู่ขนานกับการพัฒนาทางด้านการแพทย์และสาธารณสุข เมื่อมีอายุยืนยาวมากขึ้น ด้านร่างกายมีความเสื่อมตามธรรมชาติ ด้านจิตใจก็มีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ต้องเปลี่ยนบทบาททางสังคมจากคนเคยทำงานต้อง

กลับมาอยู่บ้านดูแลบ้าน บางครั้งจะพบว่าเกิดการหงุดหงิดง่ายและวิตกกังวลสูง เนื่องจาก การเจ็บป่วยหรือจากการเสื่อมของระบบต่าง ๆ ในร่างกาย จากรายงานการสำรวจประชากร สูงอายุในประเทศไทย พบว่าไม่ถึงครึ่งหนึ่งของผู้สูงอายุประเมินว่าตนเองมีสุขภาพดี นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้สูงอายุป่วยเป็นโรคความดันโลหิตสูงถึงร้อยละ 31.7 โรคเบาหวาน ร้อยละ 13.3 และโรคหัวใจ ร้อยละ 7.0 ทางด้านจิตใจพบว่า ร้อยละ 51.2 (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจ และสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561)

ผู้วิจัยในฐานะเป็นอาจารย์ผู้สอนวิชาปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน ได้พานักศึกษา พยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 4 ฝึกภาคปฏิบัติ ได้พูดคุยกับประชาชนในชุมชนบางโพธิ์เหนือ อำเภอ สามโคก จังหวัดปทุมธานี พบว่า มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจำนวนมาก ร้อยละ 14.11, 14.18 และ 16.50 ในปี พ.ศ. 2562, 2563 และ 2564 ตามลำดับ (โรงพยาบาลตำบลบางโพธิ์เหนือ, 2564) นอกจากนี้ลักษณะทางสังคมของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรม หรือชนบทเป็นสังคมอุตสาหกรรมหรือสังคมกึ่งเมือง ซึ่งส่งผลกระทบต่อโครงสร้างระบบ ครอบครัว เปลี่ยนจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว ทำให้ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งให้อยู่ เพียงลำพัง จากการพูดคุยและสัมภาษณ์เชิงลึกผู้สูงอายุในชุมชน พบว่า ส่วนมากจะไม่มี การเตรียมความพร้อมของตนเองในด้านต่าง ๆ เมื่อจะเข้าสู่วัยสูงอายุ

ดังนั้น ทีมวิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญในการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับปัญหาต่าง ๆ ของผู้สูงอายุและเป็นข้อมูลพื้นฐานในการต่อยอดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในชุมชน บางโพธิ์เหนือ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ ต่อการวางแผน การสร้างและพัฒนารูปแบบการดูแลคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและจัดตั้ง โรงเรียนผู้สูงอายุ ในชุมชนบางโพธิ์เหนือ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี อันจะช่วยให้ผู้สูงอายุ สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป ตามแผนยุทธศาสตร์ กรมกิจการผู้สูงอายุ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาศักยภาพ ผู้สูงอายุและเตรียมความพร้อมคนทุกช่วงวัยเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ (กระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2563)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในชุมชนบางโพธิ์เหนือ อำเภอสามโคก จังหวัด ปทุมธานี

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ ศาสนา สถานภาพ การศึกษา อาชีพ รายได้ สมาชิกในครอบครัวและปัญหาสุขภาพ/โรคประจำตัว กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันขั้นพื้นฐานของผู้สูงอายุ (ADL) กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชาย อาศัยอยู่ในชุมชนบางโพธิ์เหนือ อย่างน้อย 6 เดือน ขึ้นไปและขึ้นทะเบียนเป็นผู้สูงอายุของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางโพธิ์เหนือ สามารถเข้าใจภาษาไทย จำนวน 503 คน (โรงพยาบาลตำบลบางโพธิ์เหนือ, 2564)

กลุ่มตัวอย่าง ผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชาย ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบางโพธิ์เหนือ อย่างน้อย 6 เดือน ขึ้นไป และขึ้นทะเบียนเป็นผู้สูงอายุของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางโพธิ์เหนือ เข้าใจภาษาไทย โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 220 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยด้วยการเปิดตารางของ Robert & Morgan โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นที่ 95% (Krejcie, R.V., & Morgan, D.W., 1970)

เกณฑ์และการคัดเลือก

การคัดเลือกอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการ (Inclusion criteria)

1. ผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายที่อาศัยในชุมชนบางโพธิ์เหนือ อย่างน้อย 6 เดือน ขึ้นไป
2. ผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายเข้าใจในภาษาไทย
3. ผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชาย ในชุมชนบางโพธิ์เหนือ ที่ยินดีตอบแบบสอบถามการวิจัยและเข้าร่วมโครงการวิจัย

เกณฑ์การแยกอาสาสมัครออกจากโครงการ (Exclusion criteria)

1. ผู้สูงอายุที่อาศัยในชุมชนบางโพธิ์เหนือ น้อยกว่า 6 เดือนและไม่สมัครใจที่จะให้ข้อมูล

2. ผู้สูงอายุทั้งเพศหญิงและเพศชายที่ไม่เข้าใจในภาษาไทย

เครื่องมือใช้ในการวิจัย

ส่วนที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สมาชิกในครอบครัว ปัญหาสุขภาพ/โรคประจำตัว จำนวน 8 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความสามารถในกิจวัตรขั้นพื้นฐานของผู้สูงอายุซึ่งแปลเป็นภาษาไทยและปรับปรุงโดย สุทธิชัย จิตพันธ์กุล และคณะ จาก Barthel ADL Index ของ Mahoney และ Barthel เป็นการประเมินความสามารถในการดูแลตนเอง ประกอบด้วย การประเมินกิจวัตรประจำวัน 10 กิจกรรม ได้แก่ การรับประทานอาหาร การแต่งตัว การเคลื่อนย้าย การใช้ห้องสุขา การเคลื่อนไหว การสวมใส่เสื้อผ้า การขึ้น - ลงบันได การอาบน้ำ การควบคุมการขับถ่าย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยแบบประเมินศักยภาพผู้สูงอายุตามแบบประเมิน Activities of daily living (ADL) (สุทธิชัย จิตพันธ์กุล และคณะ, 2541); (Mahoney, F. I. & Barthel, D. W., 1965); (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2557) ดังนี้

กลุ่มติดสังคม (social bound) คะแนนเท่ากับ ≥ 12 คะแนน

กลุ่มติดบ้าน (home bound) คะแนนอยู่ในช่วง 5 - 11 คะแนน

กลุ่มติดเตียง (bed bound) คะแนนอยู่ในช่วง 0 - 4 คะแนน

ส่วนที่ 3 แบบวัดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เป็นแบบสอบถามที่ดัดแปรมาจากเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อฉบับภาษาไทย (WHOQOL_BREF_THAI) และปรับปรุงโดย สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุลและคณะ ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 26 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบ ด้านสุขภาพกาย จำนวน 7 ข้อ ด้านจิตใจ จำนวน 6 ข้อ ด้านสังคม จำนวน 3 ข้อ ด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 8 ข้อ ส่วนข้อ 1 ข้อ 26 เป็นตัวชี้วัดที่อยู่ในหมวดคุณภาพชีวิตและสุขภาพโดยรวม ซึ่งไม่รวมในองค์ประกอบทั้ง 4 แบบวัดคุณภาพชีวิตนี้มีความหมายทางบวก จำนวน 23 ข้อ และและในทางลบ 3 ข้อ และละค่าตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ระดับให้ผู้ตอบคำถามเลือกตอบ ซึ่งการแปลผลคะแนนแบ่งระดับคุณภาพชีวิตออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ระดับ ไม่ดี ปานกลาง และระดับดี (สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และคณะ, 2540) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 3.67 - 5.00 หมายถึง คุณภาพชีวิตระดับดี

ค่าเฉลี่ย 2.34 - 3.66 หมายถึง คุณภาพชีวิตระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 2.33 หมายถึง คุณภาพชีวิตระดับไม่ดี

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ การตรวจหาความเที่ยงตรง (Validity) และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุจำนวน 5 คนตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและภาษาโดยพิจารณาจากการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence; IOC) อยู่ในช่วง 0.6 - 1.0 แล้วตรวจสอบความเชื่อมั่นแบบสอบถาม (Reliability) โดยผู้วิจัยนำไปปรับปรุงแล้วทดลองใช้กับผู้สูงอายุจำนวน 30 คน วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) สำหรับแบบสอบถามความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันค่าความเชื่อมั่นโดยรวม .942 แบบวัดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุมีค่าความเชื่อมั่นโดยรวม .913

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเข้าพบผู้นำชุมชน เพื่อขอความอนุเคราะห์เข้าถึงข้อมูล โดยประสานงานกับแกนนำชุมชน ให้นำทางไปบ้านของกลุ่มเป้าหมาย ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ด้วยการแนะนำตัว พร้อมทั้งบอกวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยในครั้งนี้ และขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามประมาณ 25 - 30 นาที โดยชี้แจงวิธีการตอบแบบสอบถาม หลังจากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง แต่ถ้ากลุ่มตัวอย่างไม่สามารถอ่านได้หรือมองไม่เห็น ผู้วิจัยจะเป็นผู้ให้ข้อมูลแล้วให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบคำถามและผู้วิจัยจะนำคำตอบมาใส่ในแบบสอบถามตลอดจนสิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง ให้อิสระกลุ่มตัวอย่างในการซักถามและตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยตามความสมัครใจ เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินดีเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยให้ลงนามยินดียินดีเข้าร่วมการวิจัย เมื่อเข้าร่วมโครงการแล้ว ถ้ากลุ่มตัวอย่างต้องการยุติการตอบแบบสอบถาม จะไม่มีผลกระทบใด ๆ ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างจะถูกเก็บเป็นความลับและใช้เฉพาะในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยนำเสนอเป็นภาพรวมเท่านั้น ระยะเวลาในดำเนินการระหว่างเดือน กรกฎาคม - กันยายน 2564 จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 220 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์

1. วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยคำนวณหาจำนวน

ร้อยละ

2. วิเคราะห์ประเมินศักยภาพผู้สูงอายุตามแบบประเมิน Activities of daily living (ADL) ใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยคำนวณหาจำนวนร้อยละ

3. แบบวัดคุณภาพชีวิตแยกตามรายด้าน ใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยคำนวณหาจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. หาความสัมพันธ์คุณภาพชีวิตต่อปัจจัยส่วนบุคคล และความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันขึ้นพื้นฐานของผู้สูงอายุ โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient)

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้ขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างในการเข้าร่วมการวิจัยโดยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและอธิบายให้ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยทราบว่าการเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงเพียงเล็กน้อย เช่น ความรู้สึกไม่สบายใจจากการถูกซักถามข้อมูลส่วนบุคคลประวัติการเจ็บป่วยความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวัน ชีวิตความเป็นอยู่ เป็นต้น และอธิบายประโยชน์จากการเข้าร่วมการวิจัยว่า จะทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความสามารถในการดูแลและพึ่งพาตนเอง รวมทั้งชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุเพื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้นำไปวางแผนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดียิ่งขึ้นต่อไป การเข้าร่วมการวิจัยหรือปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัยจะไม่ส่งผลกระทบต่อด้านใด ๆ และกลุ่มตัวอย่างสามารถออกจากกรวิจัยได้ตลอดเวลาโดยไม่ต้องให้เหตุผลใด ๆ คำตอบหรือข้อมูลที่ได้อาจถูกเก็บไว้เป็นความลับ ผลการวิจัยจะถูกนำเสนอในภาพรวมโดยไม่ระบุชื่อของกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลจะถูกนำมาใช้เฉพาะตามวัตถุประสงค์การวิจัยเท่านั้น และโครงการวิจัยนี้ได้ผ่านคณะกรรมการจริยธรรมของสำนักงานสาธารณสุขปทุมธานี เลขที่ PPHO-REC 2564/009 ลงวันที่ 20 มิถุนายน 2564

ผลการวิจัย

1. จากการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของประชากรของกลุ่มตัวอย่าง ผู้สูงอายุชุมชนบางโพธิ์เหนือ พบว่า สัดส่วนกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงมีจำนวนมากกว่าเพศชายประมาณสองเท่า คิดเป็นร้อยละ 68.60 และ 31.40 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนมากอายุ 60 - 69 ปี คิดเป็นร้อยละ 52.20 ด้านศาสนาส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 91.80 ด้านสถานภาพ พบว่าผู้สูงอายุจะอยู่กันเป็นคู่ ร้อยละ 58.60 ระดับการศึกษา พบว่า ส่วนมากอยู่ในระดับชั้น

มัธยมศึกษาร้อยละ 61.80 ด้านรายได้ พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 15,001 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 76.40 ด้านสมาชิกในครอบครัวที่อยู่ร่วมกัน พบว่า อยู่กับลูกหลานสายตรง ร้อยละ 75.50 และปัญหาสุขภาพและโรคประจำตัว พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีโรคประจำตัวร้อยละ 65.90

2. ด้านความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวันของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุสามารถช่วยเหลือตัวเอง ด้านกิจวัตรประจำวันได้บางส่วน บางครั้งต้องขอความช่วยเหลือเป็นบางครั้ง เช่น มีโรคเรื้อรังหลายโรคหรือมีภาวะแทรกซ้อนต่าง ตลอดจนมีข้อจำกัดในการดำเนินชีวิตและการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนและสังคม ประเมินด้วยการทำแบบประเมินศักยภาพผู้สูงอายุตามแบบ ประเมิน Activities of daily living (ADL) ได้คะแนนอยู่ในช่วง 5 - 11 คะแนนจัดผู้สูงอายุกลุ่มนี้เป็นกลุ่ม 2 กลุ่มติดบ้าน (home bound) ร้อยละ 83.64 ตลอดจนพบว่ากลุ่มผู้สูงอายุที่สามารถพึ่งตนเองได้ ทำกิจวัตรประจำวันและกิจกรรมขั้นพื้นฐานได้ และสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนและสังคมได้ ทำแบบประเมินศักยภาพผู้สูงอายุตามแบบ ประเมิน Activities of daily living (ADL) ได้คะแนนตั้งแต่ 12 คะแนนขึ้นไป จัดผู้สูงอายุกลุ่มนี้เป็นกลุ่ม 1 ติดสังคม (social bound) ร้อยละ 15.00 และน้อยสุดคือกลุ่มที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ มีโรคประจำตัว มีโรคแทรกซ้อน หรือเจ็บป่วยระยะสุดท้าย ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมได้ เช่น พิกุลหรือทุพพลภาพ ทำแบบประเมินศักยภาพผู้สูงอายุตามแบบ ประเมิน Activities of daily living (ADL) ได้คะแนนอยู่ในช่วง 0 - 4 คะแนนจัดผู้สูงอายุกลุ่มนี้เป็นกลุ่มติดเตียง (bed bound) ร้อยละ 1.36 นำเสนอดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ และความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวันของผู้สูงอายุ (ADL) (n = 220)

กลุ่ม	ความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวันของผู้สูงอายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ติดสังคม (social bound)	33	15.00
2	ติดบ้าน (home bound)	184	83.64
3	กลุ่มติดเตียง (bed bound)	3	01.36

3. ด้านระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุพบว่า คุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.75$, $SD = 0.71$) คิดเป็นร้อยละ 75.00 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.68$, $SD = 0.63$) คิดเป็นร้อยละ 64.09 และยังพบว่า คุณภาพชีวิตด้านกาย ด้านจิตใจและด้านสังคมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$, $SD = 0.54$),

($\bar{X}$ = 3.51, SD = 0.57), ($\bar{X}$ = 3.58, SD = 0.77) คิดเป็นร้อยละ 63.18, 64.54 และ 59.09 ตามลำดับ นำเสนอตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับคุณภาพชีวิต ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามรายด้าน (n = 220)

คุณภาพชีวิตจำแนกตามรายด้าน	$\bar{X}$	SD	ร้อยละ	ระดับคุณภาพชีวิต
กาย	3.42	0.54	63.18	ปานกลาง
จิตใจ	3.51	0.57	64.54	ปานกลาง
สังคม	3.58	0.77	59.09	ปานกลาง
สิ่งแวดล้อม	3.68	0.63	64.09	ดี
คุณภาพชีวิตโดยรวม	3.75	0.71	75.00	ดี

เมื่อนำคุณภาพชีวิตแต่ละด้านมาพิจารณาเป็นรายข้อ มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 คุณภาพชีวิตด้านกาย พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตด้านกายอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 5 ข้อ ดังนี้ ข้อ 1) การเจ็บปวดทางร่างกายทำให้ท่านไม่สามารถทำในสิ่งที่ต้องการมากนักเพียงใด ข้อ 2) ท่านมีกำลังเพียงพอที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ในแต่ละวัน ข้อ 3) ท่านพอใจกับการนอนหลับของท่านมากนักเพียงใด ข้อ 4) ท่านรู้สึกพอใจในตนเองมากนักแค่ไหน ที่สามารถทำงานผ่านไปได้ในแต่ละวัน ข้อ 5) ท่านจำเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาลมากนักเพียงใด เพื่อที่จะทำงานหรือมีชีวิตอยู่ได้ในแต่ละวัน โดยได้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ดังนี้ ($\bar{X}$ = 2.61, SD = 1.08) ($\bar{X}$ = 3.55, SD = 0.55) ($\bar{X}$ = 3.64, SD = 0.95) ($\bar{X}$ = 3.55, SD = 1.02) และ ($\bar{X}$ = 3.08, SD = 1.13) ตามลำดับ และเมื่อนำมาคิดเป็นร้อยละ พบว่า 31.4, 38.2, 35.5, 40.0 และ 30.9 ตามลำดับ นอกจากนั้นยัง พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับดี จำนวน 2 ข้อ ดังนี้ ข้อ 6) ท่านพอใจกับความสามารถในการทำงานได้อย่างที่เคยทำมามากนักเพียงใด ข้อ 7) ท่านสามารถไปไหน มาไหนด้วยตนเองได้ดีเพียงใด โดยได้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ดังนี้ ($\bar{X}$ = 3.70, SD = 0.82) และ ($\bar{X}$ = 3.84, SD = 1.02) และเมื่อนำมาคิดเป็นร้อยละ พบว่า 45.50 และ 37.30

3.2 คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ ระดับคุณภาพชีวิตด้านจิตใจอยู่ในระดับดี จำนวน 5 ข้อ ดังนี้ ข้อ 1) ท่านรู้สึกพอใจมากน้อยแค่ไหนที่สามารถทำอะไร ๆ ผ่านไปได้ในแต่ละวัน ข้อ 2) ท่านมีสมาธิในการทำงานต่าง ๆ ดีเพียงใด ข้อ 3) ท่านรู้สึกพอใจในตนเองมากนักแค่ไหน ข้อ 4) ท่านยอมรับรูปร่างหน้าตาของตัวเองได้ไหม ข้อ 6) ท่านรู้สึกว่าชีวิตท่านมี

ความหมายมากนัก้อยแค่ไหนโดยได้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ดังนี้ ($\bar{X} = 3.76$, SD = 0.82), ($\bar{X} = 3.71$, SD = 0.85), ($\bar{X} = 3.85$, SD = 0.87), ($\bar{X} = 3.93$, SD = 0.83) และ ($\bar{X} = 3.95$, SD = 0.88) ตามลำดับ นอกจากนี้ พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ อยู่ในระดับไม่ดี จำนวน 1 ข้อ คือ ข้อ 5) ท่านมีความรู้สึกไม่ดี เช่น รู้สึกเหงา เศร้า หดหู่ ลึ้นหวัง วิตกกังวลบ่อยแค่ไหนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ดังนี้ ($\bar{X} = 1.87$, SD = 1.04) และเมื่อนำมาคิดเป็นร้อยละ พบว่า ร้อยละ 44.50, ร้อยละ 44.50, ร้อยละ 42.30, ร้อยละ 45.50 และร้อยละ 49.10

3.3 คุณภาพชีวิตด้านสังคม ระดับคุณภาพชีวิตด้านสังคมอยู่ในระดับดี จำนวน 2 ข้อดังนี้ ข้อ 1) ท่านพอใจต่อการผูกมิตรหรือเข้ากับคนอื่นอย่างที่ผ่านมาแค่ไหน ($\bar{X} = 3.88$, SD = 0.88) ร้อยละ 44.10 ข้อ 2) ท่านพอใจกับการช่วยเหลือที่เคยได้รับจากเพื่อนๆ แค่นั้น ($\bar{X} = 3.73$, SD = 0.94) ร้อยละ 44.10 นอกจากนี้ พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตด้านสังคม อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ข้อ คือ ข้อ 1) ท่านพอใจในชีวิตทางเพศของท่านแค่ไหน ($\bar{X} = 3.17$, SD = 0.81) ร้อยละ 30.90

3.4 คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนมากคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดี จำนวน 2 ข้อ ดังนี้ ข้อ 1) ท่านรู้สึกว่าชีวิตมีความมั่นคงปลอดภัยดีไหมในแต่ละวัน ($\bar{X} = 3.90$, SD = 0.81) ร้อยละ 36.80 และ ข้อ 2) ท่านพอใจกับสภาพบ้านเรือนที่อยู่ตอนนี้ มากน้อยเพียงใด ($\bar{X} = 3.97$, SD = 0.84) ร้อยละ 38.60 นอกจากนี้ พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลางจำนวน 6 ข้อ ดังนี้ ข้อ 3) ท่านมีเงินพอใช้จ่ายตามความจำเป็นมากน้อยเพียงใด ($\bar{X} = 3.53$, SD = 0.87) ร้อยละ 45.00 ข้อ 4) ท่านพอใจที่จะสามารถไปใช้บริการสาธารณสุขได้ตามความจำเป็นเพียงใด ($\bar{X} = 3.65$, SD = 0.85) ร้อยละ 42.30 ข้อ 5) ท่านได้รู้เรื่องราวข่าวสารที่จำเป็นในชีวิตแต่ละวันมากน้อยเพียงใด ($\bar{X} = 3.60$, SD = 0.52) ร้อยละ 42.70 ข้อ 6) ท่านมีโอกาสดังที่ได้พักผ่อนคลายเครียดมากน้อยเพียงใด ($\bar{X} = 3.49$, SD = 0.91) ร้อยละ 36.80 ข้อ 7) สภาพแวดล้อมดีต่อสุขภาพของท่านมากน้อยเพียงใด ($\bar{X} = 3.59$, SD = 0.80) ร้อยละ 45.50 ข้อ 8) ท่านพอใจกับการเดินทางไปไหนมาไหนของท่าน (หมายถึง การคมนาคม) มากน้อยเพียงใด ($\bar{X} = 3.63$, SD = 0.97) ร้อยละ 37.70

4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุ พบว่า ปัจจัยด้านการศึกษารายได้ และปัญหาสุขภาพ/โรคประจำตัว มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่.05 ($r = .143$, $r = .169$ และ $r = .152$ ตามลำดับ) ส่วนปัจจัยด้านอายุ เพศ ศาสนา สถานะภาพ และอาชีพและสมาชิกในครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุ นำเสนอดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุ (n = 220)

ตัวแปร	คุณภาพชีวิต (WHOQOL_BREF_THAI)	P-value
เพศ	.093	.170
อายุ	-.077	.256
ศาสนา	-.094	.164
สถานะภาพ	-.110	.102
การศึกษา	.143*	.033
รายได้	.169*	.012
สมาชิกในครอบครัว	-.071	.291
ปัญหาสุขภาพ/โรคประจำตัว	.152*	.024

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

5. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตกับความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวัน ขึ้นพื้นฐานของผู้สูงอายุ (ADL) พบว่า คุณภาพชีวิตด้านกายและคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อการทำกิจวัตรประจำวันขึ้นพื้นฐานของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ($r = .206$, $r = .215$) และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อการทำกิจวัตรประจำวันขึ้นพื้นฐานของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ($r = .165$ และ $r = .164$) แต่พบว่า คุณภาพชีวิตด้านสังคมไม่มีความสัมพันธ์ต่อการทำกิจวัตรประจำวันขึ้นพื้นฐานของผู้สูงอายุ

ดังนั้น ปัจจัยด้านความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันขึ้นพื้นฐานของผู้สูงอายุ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุ นำเสนอดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์คุณภาพชีวิตกับความสามารถในการทำกิจกรรมประจำวันขั้นพื้นฐาน (ADL) ของผู้สูงอายุ (n = 220)

ตัวแปร	ความสามารถในการทำกิจกรรมประจำวันขั้นพื้นฐาน (ADL)	P-value
ด้านกาย	.206**	.002
ด้านจิตใจ	.215**	.001
ด้านสังคม	.111	.102
ด้านสิ่งแวดล้อม	.165*	.014
คุณภาพชีวิตโดยรวม	.164*	.015

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

อภิปรายผล

จากการศึกษาสามารถอภิปรายตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

ด้านคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนบางโพธิ์เหนือ พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับดี จากการศึกษาผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 60 - 69 ปี ร้อยละ 52.20 ซึ่งเป็นช่วงวัยผู้สูงอายุตอนต้นและสามารถดูแลตนเองได้ดี สถานภาพอยู่กันเป็นคู่ ร้อยละ 58.6 ตลอดจนสมาชิกในครอบครัวอยู่กับลูกหลานสายตรง ร้อยละ 75.50 การอยู่ร่วมกันพร้อมหน้าพร้อมตาทำให้ครอบครัวอบอุ่น ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ส่วนมากมีบ้านเป็นของตนเองมีพื้นที่ในการทำเกษตร ทำไร่ทำนา เป็นหลัก มีความเป็นอยู่อย่างสมถะ เรียบง่ายและพอเพียงเนื่องจากเป็นสังคมชุมชนกึ่งเมือง เชื่อได้ว่าสภาพแวดล้อมดีมีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดี จากการรับรู้ว่าการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสภาพแวดล้อม ที่อยู่อาศัย สาธารณูปโภค สภาพแวดล้อมทางจิตใจ เช่น การปกครอง สวัสดิการ การคมนาคม ตลอดจนความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สภาพแวดล้อมโดยรวมถึงความเจริญของท้องถิ่น เห็นได้จากความเป็นอยู่ ดังนั้น สภาพแวดล้อมจึงผลต่อคุณภาพชีวิต ตลอดจนความสัมพันธ์ของครอบครัวอยู่กันแบบครอบครัวใหญ่ หรือครอบครัวขยายเมื่อแต่งงานแยกบ้านแต่ก็อยู่บริเวณใกล้เคียงกันทำให้เกิดความรักใคร่ปรองดองกัน มีลูกหลานคอยดูแลและช่วยเหลือผู้สูงอายุตลอด (ริรร์ พิมมานุรักษ์ และคณะ, 2562) สอดคล้องกับ นิธิภัทร ชิดานนท์ พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสภาพสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก (นิธิภัทร ชิดานนท์ และคณะ, 2563) สอดคล้องกับ จิรัชยา เคล้าดี และคณะ

ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จังหวัดนครศรีธรรมราช ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (จิรัชยา เคล้าดี และคณะ, 2560) แต่ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของปัทมา ผ่องศิริ และคณะ ภาพรวมคะแนนคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 59.20 (ปัทมา ผ่องศิริ และคณะ, 2561) และการศึกษาของ วาสนา หลวงพิทักษ์ ส่วนใหญ่พบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง อภิปรายได้ว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนบางโพธิ์เหนือ อยู่ในระดับดี เนื่องจากเป็นชุมชนที่พักอาศัยอยู่ใกล้เคียงกัน คนในชุมชนจะไปมาหาสู่กันดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีหน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลบางโพธิ์เหนือ และโรงพยาบาลตำบลบางโพธิ์เหนือ ค่อยให้การดูแลและให้คำแนะนำ ทำให้ผู้สูงอายุในชุมชน เมื่อมีปัญหาต่าง ๆ ก็ไปใช้บริการของหน่วยงาน ส่งผลทำให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับดี (วาสนา หลวงพิทักษ์ และคณะ, 2562)

คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า อยู่ในระดับดี จากบริบทพื้นที่ของชุมชนบางโพธิ์เหนือ เป็นชุมชนกึ่งเมือง มีอาชีพเป็นเกษตรกร เข้าออกไปทำไร่ ทำสวน ซึ่งเป็นอาชีพหลักของครอบครัว ตามประสบการณ์ที่เคยทำ ไม่ต้องเผชิญกับรถติดความแออัดของคนจำนวนมาก ลดการได้รับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และสารพิษปนเปื้อนในอากาศ และการทำงานอยู่ในสวน ไร่ไม่มีต้นไม้อันตรายจำนวนมากช่วยลดอุบัติเหตุ และสารพิษต่าง ๆ นอกจากนั้นไปไม่มีการสังเคราะห์ด้วยแสง จะปล่อยก๊าซออกซิเจนที่บริสุทธิ์ออกมา ทำให้สิ่งแวดล้อมในชุมชนอยู่ในระดับดี สอดคล้องกับเจษฎา นกน้อย และคณะ พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา ด้านสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับสูง (เจษฎา นกน้อย และวรรณภรณ์ บริพันธ์, 2560) สอดคล้องกับการศึกษาของปัทมา ผ่องศิริ และคณะ ศึกษาคุณภาพชีวิต ภาวะสุขภาพจิตและความสามารถในการช่วยเหลือตนเองของผู้สูงอายุ กรณีศึกษาเขตเมือง อุบลราชธานี พบว่า คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับดี ร้อยละ 40.25 (ปัทมา ผ่องศิริ และคณะ, 2561) และสอดคล้องกับ จิรัชยา เคล้าดี และคณะ ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม ของผู้สูงอายุเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 อยู่ในระดับดี (จิรัชยา เคล้าดี และคณะ, 2560) แต่ไม่สอดคล้องกับ โกศล สอดส่อง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดนครพระนครศรีอยุธยา พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง อภิปรายได้ว่า การที่คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม ในชุมชนบางโพธิ์เหนือ อยู่ในระดับดี ไม่สอดคล้องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา อาจเนื่องมาจากบริบทพื้นที่ของชุมชนบางโพธิ์เหนือ เป็นพื้นที่กึ่งเมืองมีอาชีพเป็นเกษตรกร ไม่ต้องเผชิญกับการจราจรที่แออัดซึ่งต่างกับ

เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา เป็นพื้นที่เมืองและมีนิคมอุตสาหกรรมทำให้มีประชาชนจำนวนมาก เมื่อจำนวนประชาชนเพิ่มขึ้นการจราจรเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีผลต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ มากขึ้น (โกศล สอดส่อง, 2561)

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านกาย พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง จากการทบทวนทฤษฎีและงานวิจัย พบว่า วัยสูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทุกระบบในร่างกาย มีความเสื่อมของอวัยวะต่าง ๆ ภาวะความเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง เช่น โรคไมติดต่อด่าง ๆ อาการหุติงอาการนอนไม่หลับ ปวดข้อ และกระดูก กล้ามเนื้ออ่อนแรง การปรับตัวต่ออุณหภูมิลดลงระบบย่อยอาหารผิดปกติ ระบบขับถ่ายผิดปกติ ระดับฮอร์โมนเปลี่ยนไป เป็นต้น (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2561) จากการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุมีโรคประจำตัวร้อยละ 65.90 ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับ วาสนา หลวงพิทักษ์ และคณะ ได้ศึกษาปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าคุณภาพชีวิตด้านร่างกายอยู่ในระดับปานกลาง (วาสนา หลวงพิทักษ์ และคณะ, 2562) สอดคล้องสุเทพ คำเมฆ และกฤติมา อินทะกุล การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเชิงบูรณาการในพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบท กรณีศึกษา เทศบาลตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่าการประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ด้านสุขภาพกายอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.69$) (สุเทพ คำเมฆ และกฤติมา อินทะกุล, 2564) แต่ไม่สอดคล้องกับริริ์ พิมมานุรักษ์และคณะ ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุบ้านหนองโพรง ตำบลอิสาน อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย อยู่ในระดับมาก (ริริ์ พิมมานุรักษ์ และคณะ, 2562) และไม่สอดคล้องการศึกษาของ อนรรฆ อีสเฮาะ คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะกอม อำเภอเทพาจังหวัดสงขลา พบว่า คุณภาพชีวิตด้านกายอยู่ในระดับดีอภิปรายได้ว่า การที่คุณภาพชีวิตของผู้สูงชุนชนบางโพธิ์เหนือด้านกายอยู่ในระดับปานกลางเนื่องมาจากร่างกายผู้สูงอายุมีความเสื่อมถอยตามอายุ ส่งผลทำให้เกิดการเจ็บป่วยทางกายจนบางครั้งไม่สามารถทำกิจวัตรประจำวันได้ ซึ่งตรงกับการตอบแบบวัดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ด้านการเจ็บปวดทางร่างกาย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ปวดตามตัว ได้ค่าเฉลี่ย 2.62 อยู่ในเกณฑ์ปานกลางและค่อนข้างไปทางระดับไม่ดี และด้วยบริบทพื้นที่ของแต่ละชุนชนต่างกันก็จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกัน (อนรรฆ อีสเฮาะ, 2562)

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านจิตใจ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง จากการทบทวนทฤษฎีและงานวิจัย พบว่า วัยสูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจและด้านอารมณ์เกิดขึ้นจากความเสื่อมของสมองและระดับฮอร์โมนในร่างกายไม่สมดุลเหมือนเดิม การเผชิญกับ

ความสูญเสียและการพลัดพรากของคู่ชีวิต ญาติสนิทหรือเพื่อนฝูงเกิดความเหงาขาดที่พึ่งทางใจ อาการซึมเศร้า หงุดหงิด ขี้ระแวง วิตกกังวล โกรธง่าย เอาแต่ใจ จากการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุ มีความรู้สึกไม่ดี เช่น รู้สึกเหงา เศร้า หดหู่ ลึ้นหวัง วิตกกังวลบ่อยแค่ไหน ร้อยละ 49.10 สอดคล้องกับ จิรัชยา เคล้าดี และคณะ ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจังหวัด นครศรีธรรมราช พบว่า คุณภาพชีวิตด้านจิตใจของผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 อยู่ใน ระดับปานกลาง (จิรัชยา เคล้าดี และคณะ, 2560) ไม่สอดคล้องการศึกษาของ ริริร์ พิมมานุรักษ์ และคณะ ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุบ้านหนองโพรง ตำบลอิสาน อำเภอมือง จังหวัด บุรีรัมย์ คุณภาพชีวิตด้านจิตใจอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า การที่คุณภาพชีวิตด้านจิตใจอยู่ ในระดับปานกลาง เนื่องจากความเสื่อมของอวัยวะทุก ๆ ระบบในร่างกายโดยเฉพาะด้านสมอง และต่อมใต้สมอง ทำให้ผู้สูงอายุเกิดอารมณ์หดหู่ ซึ่งตรงกับการตอบแบบวัดคุณภาพชีวิตของ ผู้สูงอายุ มีความรู้สึกไม่ดี เช่น รู้สึกเหงา เศร้า หดหู่ ลึ้นหวัง วิตกกังวลบ่อย ส่งผลให้คุณภาพชีวิต ด้านจิตใจอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งแตกต่างกับการศึกษาริริร์ พิมมานุรักษ์ และคณะ ศึกษาใน ตำบลอิสาน อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมีลูกหลานช่วยกันดูแลผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุ ไม่รู้สึกเหงา เศร้า หดหู่ ลึ้นหวัง ส่งผลให้คุณภาพชีวิตด้านจิตใจอยู่ในระดับมาก (ริริร์ พิมมานุ รักษ์ และคณะ, 2562)

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านสังคม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง แต่ค่อนข้างไปทางดี จากการทบทวนทฤษฎีและงานวิจัย พบว่า บทบาทหน้าที่ทางสังคมของผู้สูงอายุลดลงทำให้ ผู้สูงอายุสูญเสียความมั่นคงในชีวิต รู้สึกว่าหมดความสำคัญในสังคม อยู่ในสภาวะที่ไร้ คุณค่า สูญเสียความภาคภูมิใจในตนเอง และรู้สึกว่าตนเองกำลังเริ่มเป็นภาระของ ครอบครัว รวมไปถึงการสูญเสียการสมาคมกับเพื่อนฝูง เมื่อเกษียณอายุ หรือไม่สะดวก เดินทางเพราะปัญหาทางสุขภาพ จากการศึกษา พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุที่ติดบ้าน (home bound) ร้อยละ 83.64 ช่วยตนเองได้ในบางเรื่อง ต้องการการช่วยเหลือบางส่วน อาจมีโรค เรื้อรัง และโรคที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวมีความจำกัดในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2564) สิ่งเหล่านี้จึงเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตด้านสังคมทั้งสิ้น สอดคล้อง กับ อรนิษฐ์ แสงทองสุข ศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย กรณีศึกษาเขต กรุงเทพมหานคร ปทุมธานี และนนทบุรี พบว่า การตัดสินใจด้วยตนเอง ด้านการรวมกลุ่มทาง สังคม โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง (อรนิษฐ์ แสงทองสุข, 2563) และสอดคล้องกับ จิรัชยา เคล้าดี และคณะ ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า คุณภาพชีวิตปัจจัยด้านความสัมพันธ์ทางสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 อยู่ในระดับ

ปานกลาง (จิรัชยา เคล้าดี และคณะ, 2560) ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของริร์ร พิมมานุรักษ์ และคณะ ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุบ้านหนองโพรง ตำบลอิสาน อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ คุณภาพชีวิตด้านสังคมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนบางโพธิ์เหนือด้านสังคมอยู่ในระดับปานกลาง ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของริร์ร พิมมานุรักษ์ และคณะ เนื่องจากผู้สูงอายุชุมชนบางโพธิ์เหนือ สวมมากจะเป็นกลุ่มติดบ้าน ร้อยละ 83.64 มีความสุขอยู่ในบ้าน ไม่นิยมออกไปสังสรรค์นอกบ้าน แต่ถ้าเข้ามาที่บ้านก็พูดคุยได้ อาจเป็นเหตุให้คุณภาพชีวิตด้านสังคมอยู่ในระดับปานกลาง (ริร์ร พิมมานุรักษ์ และคณะ, 2562)

2. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ศาสนา สถานภาพ การศึกษา อาชีพ รายได้ สมาชิกในครอบครัว และปัญหาสุขภาพ/โรคประจำตัวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จากการศึกษาค้นคว้า ปัจจัยด้านการศึกษา รายได้ ปัญหาสุขภาพ/โรคประจำตัว และความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันขั้นพื้นฐานของผู้สูงอายุ (ADL) มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนบางโพธิ์เหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อภิปรายได้ว่า การที่ผู้สูงอายุมีการศึกษาที่ดีทำให้มีมุมมองในการประกอบอาชีพและหารายได้เพิ่มขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า การศึกษาที่ดีทำให้มีอาชีพที่มั่นคง นำมาซึ่งมีรายได้เพิ่มขึ้น เมื่อยามแก่เฒ่าก็จะไม่ลำบากในการดูแลตนเองเพื่อทำกิจวัตรประจำวันขั้นพื้นฐาน จึงส่งผลให้ปัจจัยด้านการศึกษา รายได้ ปัญหาสุขภาพ/โรคประจำตัว และความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันขั้นพื้นฐานของผู้สูงอายุ (ADL) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตที่ดี สอดคล้องกับ วาสนา หลวงพิทักษ์ ปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิตของ ผู้สูงอายุในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 (วาสนา หลวงพิทักษ์ และคณะ, 2562) และสอดคล้องกับสมชาย เพชรรัตน์ และคณะ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่า ด้านสุขภาพอนามัย รายได้มีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (สมชาย เพชรรัตน์ และคณะ, 2562)

นอกจากนี้ยัง พบว่า ปัจจัยด้านอายุ เพศ ศาสนา สถานภาพ และสมาชิกในครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุ อภิปรายได้ว่า เนื่องจากชุมชนบางโพธิ์เหนือ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี เป็นส่วนมากเป็นชุมชนกึ่งเมือง ที่อยู่ติดกับกรุงเทพมหานคร ทำให้มีการถ่ายทอดด้านวัฒนธรรม การดำรงชีวิตต่าง ๆ ต่างคนต่างอยู่ ไม่ยุ่งเกี่ยวกัน ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ในการพึ่งพาตนเอง ดูแลตนเองมากขึ้น ถึงจะมีสมาชิกในครอบครัวจำนวนมากหรือน้อยก็ไม่ส่งผลต่อการดูแลตนเอง เมื่ออายุมากขึ้นประชาชนกลุ่มนี้

ก็อยู่บ้าน และยังพบว่า ความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันขั้นพื้นฐาน (ADL) มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ ทำให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจที่จะอยู่บ้าน หรือกลุ่มติดบ้าน 184 คน ร้อยละ 83.64 สอดคล้องกับ ชลธิชา จันทร์แจ่ม และคณะ พบว่า ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ เพศ ศาสนา สถานะภาพสมรส ไม่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุ (ชลธิชา จันทร์แจ่ม และคณะ, 2560)

3. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันขั้นพื้นฐานของผู้สูงอายุ (ADL) ต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จากการศึกษาพบว่า การทำกิจวัตรประจำวันขั้นพื้นฐานของผู้สูงอายุ มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อคุณภาพชีวิตด้านกายและจิตใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อการทำกิจวัตรประจำวันขั้นพื้นฐานของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 อภิปรายได้ว่า จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนมากอายุอยู่ในช่วง 60 - 69 ปี ร้อยละ 52.20 ประเมินความสามารถในการดูแลตนเองด้านกิจวัตรประจำวัน 10 กิจกรรม ได้แก่ การรับประทานอาหาร การแต่งตัว การเคลื่อนย้าย การใช้ห้องสุขา การเคลื่อนไหว การสวมใส่เสื้อผ้า การขึ้น-ลงบันได การอาบน้ำ การควบคุมการขับถ่าย ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ กำหนด เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยแบบประเมินศักยภาพผู้สูงอายุตามแบบประเมิน Activities of daily living (ADL) สามารถทำกิจวัตรประจำวันขั้นพื้นฐานของผู้สูงอายุ (ADL) ร้อยละ 83.64 ซึ่งกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่สามารถพึ่งพาตัวเองเป็นกลุ่มติดบ้าน (home bound) จากข้อมูลข้างต้น การที่ผู้สูงอายุดูแลตนเองได้ส่งผลให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า และการที่ผู้สูงอายุมีความรู้สึกเห็นคุณค่าของตัวเองเป็นตัวแปรที่สามารถทำนายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับอุไรวรรณ ทศนีย์สุวรรณและ ที่พบว่า อายุ เป็นตัวแปรที่สามารถทำนายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เนื่องจาก อายุที่เพิ่มมากขึ้นมีผลทำให้อวัยวะมีความเสี่ยงในทุก ๆ ด้านของร่างกาย เมื่อความเสื่อมของอวัยวะเพิ่มมากขึ้นเกินกว่าที่ร่างกายจะปรับตัวได้ ส่งผลให้เกิดโรคเรื้อรังต่าง ๆ เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคไต โรคหัวใจ เมื่อร่างกายเจ็บป่วยก็ทำให้จิตใจที่หดหู่ (อุไรวรรณ ทศนีย์สุวรรณ, 2564) และสอดคล้องกับ วาสนา หลวงพิทักษ์ และคณะ ความสามารถในการปฏิบัติชีวิตประจำวันมีความสัมพันธ์ทางบวกคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเขตจังหวัดสุพรรณบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (วาสนา หลวงพิทักษ์ และคณะ, 2562) และสอดคล้องกับ WHO ว่าด้วยความสัมพันธ์ทางสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการรับรู้ของคุณภาพชีวิตของแต่ละบุคคล (WHO, 2018)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสรุปผล ดังนี้ คุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุในชุมชนบางโพธิ์เหนือ อยู่ในระดับดี พบว่า ปัจจัยด้านการศึกษารายได้และปัญหาสุขภาพ/โรคประจำตัว มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยด้านความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันขั้นพื้นฐานของผู้สูงอายุ (ADL) มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุ จากผลการวิจัยนี้เสนอแนะได้ว่าหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและภาคประชาชน สามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นประโยชน์ คือ ด้านองค์การบริหารส่วนตำบลบางโพธิ์เหนือ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี นำผลการศึกษาเป็นข้อมูลพื้นฐานของหน่วยงานเพื่อวิเคราะห์ หาจุดอ่อน จุดแข็ง เพื่อมาใช้ในการวางแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรในการขับเคลื่อนแผนและพัฒนาคุณภาพชีวิตและการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ในชุมชนบางโพธิ์เหนือ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ส่วนด้านโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบางโพธิ์เหนือ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี สามารถนำข้อมูล มาวิเคราะห์ด้านการบริการสุขภาพกายและด้านจิตใจของผู้สูงอายุในพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาและให้บริการครบทุกด้านทุกมิติอย่างองค์รวม และสุดท้าย ด้านผู้นำชุมชนและชมรมผู้สูงอายุ ตำบลบางโพธิ์เหนือ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี สามารถนำข้อมูลมาเป็นพื้นฐานในการจัดทำโครงการพัฒนาชมรมผู้สูงอายุต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). กลุ่มเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพเครือข่าย กองส่งเสริม ศักยภาพผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 25 ตุลาคม 2565 จาก <https://www.dop.go.th> > know.
- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2557). คู่มือการคัดกรอง/ประเมินคัดกรองผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การส่งเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2563). ยุทธศาสตร์กรมกิจการผู้สูงอายุ พ.ศ. 2560 - 2565 (ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2563). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดเทพเพ็ญวานิชย์.
- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: กองสถิติพยากรณ์.

- โกศล สอดส่อง. (2561). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดนครพระนครศรีอยุธยา. วารสารศึกษาศาสตร์ มจร, 6(1), 162-175.
- จิรัชยา เคล้าดี และคณะ. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัด นครศรีธรรมราช. วารสารราชพฤกษ์, 15(1), 27-32.
- เจษฎา นกน้อย และวรรณภรณ์ บริพันธ์. (2560). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 9(3), 94-105.
- ชลธิชา จันทรแจ้ และคณะ. (2560). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในเขต ตำบลธาตุ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. ใน งานประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิจัย ครั้งที่ 13 “จากท้องถิ่นสู่สากล ในบริบทประเทศไทย 4.0” วันที่ 7 - 8 กันยายน 2560 ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาสารคาม. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นิธิภัทร ชิดานนท์ และคณะ. (2563). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมืองชลบุรี. ใน สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงาน ยุติธรรมและสังคม. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปัทมา ผ่องศิริ และคณะ. (2561). คุณภาพชีวิตภาวะสุขภาพจิตและความสามารถในการ ช่วยเหลือตนเองของผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาเขตเมือง อุบลราชธานี. วารสารเกื้อการุณย์, 25(2), 137-150.
- ริรร์ พิมมานุรักษ์ และคณะ. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุบ้านหนองโพนง ตำบลอิสาน อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัย นครราชสีมา ครั้งที่ 6 ประจำปี พ.ศ. 2562 “สังคมผู้สูงวัย: โอกาสและความท้าทาย ของอุดมศึกษา” วันเสาร์ที่ 30 มีนาคม พ.ศ.2562 ณ วิทยาลัยนครราชสีมา. วิทยาลัย นครราชสีมา.
- โรงพยาบาลตำบลบางโพธิ์เหนือ. (2564). ทะเบียนผู้สูงอายุประจำปีงบประมาณ 2564. ปทุมธานี: โรงพยาบาลตำบลบางโพธิ์เหนือ.
- วาสนา หลวงพิทักษ์ และคณะ. (2562). ปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตจังหวัด สุพรรณบุรี. วารสารพยาบาลมหาวิทยาลัยสยาม, 20(38), 67-81.
- สมชาย เพชรรัตน์ และคณะ. (2562). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. ใน สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์ และความมั่นคง. มหาวิทยาลัยบูรพา.

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2561). คู่มือเรียนรู้เข้าใจวัยสูงอายุ โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ยีนยงการพิมพ์ จำกัด.
- สุทธิชัย จิตพันธ์กุล และคณะ. (2541). การวิเคราะห์ผู้สูงอายุหลักสำคัญของเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเทพ คำเมฆ และกฤติมา อินทะกุล. (2564). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเชิงบูรณาการในพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบทกรณีศึกษา เทศบาลตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 10(1), 74-88.
- สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และคณะ. (2540). เปรียบเทียบตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของ WHO 100 ตัวชี้วัด. เชียงใหม่: โรงพยาบาลสวนปรุง.
- อนรรฆ อีสเฮาะ. (2562). คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะกอม อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อรนิษฐ์ แสงทองสุข. (2563). การศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย กรณีศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร ปทุมธานี และนนทบุรี. ใน ประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติมหาวิทยาลัยศรีปทุม ครั้งที่ 4 ประจำปี 2562 วันเสาร์ที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2563. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- อุไรวรรณ ทศนีย์สุวรรณ. (2564). ปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง โรงพยาบาลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 8(1), 293-311.
- Krejcie, R.V., & Morgan, D.W. (1970). Determination sample size for research activities. *Education and Psychology Measurement*, 30(3), 607-610.
- Mahoney, F. I. & Barthel, D. W. (1965). Functional evaluation: The Barthel index. *Maryland State Medical Journal*, 14(1), 61-65.
- WHO. (2009). 50 facts: Global health situation and trends 1955-2025. Retrieved October 22, 2022, from http://www.who.int/whr/1998/media_centre/50facts/en/
- WHO. (2018). quality-of-life. เรียกใช้เมื่อ 20 October 2022 จาก <http://www.who.int/healthinfo/survey/whoqolqualityofife/en/>.

WHOQOL Group. (1995). The development of the World Health Organization quality of Life Assessment Instrument. Geneva: WHO.

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 374-392

บทความวิจัย

การศึกษาองค์ประกอบพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อม
สำหรับการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อม
สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี*

A STUDY OF THE COMPONENTS OF ENVIRONMENTAL ETHICS
BEHAVIOR FOR THE DEVELOPMENT OF A CURRICULUM TO
PROMOTE ENVIRONMENTAL ETHICS BEHAVIOR FOR
UNDERGRADUATE STUDENTS

เสาวพงษ์ ยมาพัฒน์¹, ดนุลดา จามจุรี¹, มารุต พัฒนาผล¹Saowapong Yamaphat¹, Danulada Jamjuree¹, Marut Patphol¹¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร¹ Graduate School of Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand¹Corresponding author E-mail: saowapongy@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาองค์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมสำหรับการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยแบ่งการดำเนินงานเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสารเพื่อสำรวจองค์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมในทางทฤษฎี
- 2) สัมภาษณ์เชิงลึกพระนักบวช 11 รูป เพื่อค้นหาองค์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมในทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับสังคมไทย โดยการเลือกแบบเจาะจงและใช้แบบ

สัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือการวิจัย และ 3) สันทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 8 รูป เพื่อกำหนดองค์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี โดยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 และ 2 มาใช้ในการสนทนา วิพากษ์ และหาข้อสรุป โดยการเลือกแบบเจาะจง ใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารดำเนินการด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ดำเนินการโดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มมาจัดระเบียบข้อมูลและตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 คิดเป็น (Right conception) หมายถึงการแสดงออกถึงความรู้ ความเข้าใจประเด็นสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติตามความเป็นจริงเพื่อแสวงหาแนวทางในการใช้และรักษาสิ่งแวดล้อมโดยมีหลักพุทธธรรมเป็นพื้นฐาน องค์ประกอบที่ 2 ใช้เป็น (Right consumption) หมายถึง การแสดงออกในการรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างพอประมาณและรู้คุณค่าบนพื้นฐานของหลักพุทธธรรม และองค์ประกอบที่ 3 รักษาเป็น (Right conservation) หมายถึง การแสดงออกในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการป้องกัน สงวน และจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: องค์ประกอบพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อม, การพัฒนาหลักสูตร, เสริมสร้างจริยธรรมพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อม, นักศึกษาปริญญาตรี

Abstract

The purpose of this research was to study the components of environmental ethics behavior for the development of a curriculum to promote environmental ethics behavior for the undergraduate students. A qualitative research design was employed 3 steps; firstly, the documentary review was used for investigating the theoretical components of environmental ethics behavior. Then, an in - depth interview was used to collect the practical components of environmental ethics behavior that are appropriate for Thai society. Finally, a focus group discussion was employed to confirm the components of environmental ethics behavior. Data were collected by 11 conservation Buddhist

monks for interviewing and 8 experts for focus group discussions. A purposive approach was used to select the key-informants and experts. Research data were analyzed with content analysis and interpreted with Analytic induction approach. The research findings revealed that the environmental ethics behavior comprised of 3 components. Those were: 1) Right conception as a deep understanding of the environmental issues and nature of reality 2) Right consumption was claimed to use the natural resources as long as needed and efficient use of resources 3) Right conservation was referred to the appropriate protection, preservation and management of the environment and natural resources based-on Buddha Teachings.

Keywords: Components of Environmental Ethics Behavior, Curriculum Development, Enhance Environmental Ethics Behavior, Undergraduate Student

บทนำ

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นมานานหลายทศวรรษ ส่งผลต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบัน ดังนั้นจึงเกิดแนวคิดต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา เช่น การใช้แนวคิดทางวิทยาศาสตร์ แนวคิดเชิงเศรษฐศาสตร์ แนวทางการอนุรักษ์ แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Shafiei, A. & Maleksaeidi, M., 2020) รวมทั้งแนวคิดเชิงจริยธรรมสิ่งแวดล้อมซึ่งแนวคิดนี้เน้นการดำรงอยู่ของชุมชนและสิ่งแวดล้อม โดยพัฒนาคนให้มีจริยธรรมทางสิ่งแวดล้อมและเกิดปัญญาเพื่อเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมตนเองให้อยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อม การสร้างพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมจึงเป็นเรื่องจำเป็นและเร่งด่วนในปัจจุบัน ทั้งนี้เครื่องมือที่จะสร้างและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมที่สำคัญคือการศึกษา ดังที่ยูเนสโกกำหนดว่า “..Education as a driver of sustainable change...” (United Nations., 1987) และทัศนะของพระธรรมปิฎก สมศักดิ์ปัจจุบันคือสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) ที่ว่าหากต้องการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมต้องปฏิวัติจากภายในเพื่อสร้างฐานความคิดใหม่ขึ้นมาก่อนคือมองที่ตัวมนุษย์เอง (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), 2543) เนื่องจากกระบวนการศึกษาให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงจิตมนุษย์ให้เกิดความตระหนักและใส่ใจต่อประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นประการแรกต่อจากนั้นจึงให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแก้ปัญหา

สิ่งแวดล้อมและสร้างเจตคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่ทักษะในการคิดและการแก้ปัญหาอย่างมีส่วนร่วม

ในทางทฤษฎี เมื่อนำคำว่า “จริยธรรมสิ่งแวดล้อม” (Environmental ethics) มาใช้ในการศึกษาหรือเพื่อวัตถุประสงค์ใด ๆ ไม่สามารถนำความหมายทั่วไปมาใช้ได้เพราะจริยธรรมสิ่งแวดล้อมถูกกำหนดโดยโลกทัศน์ (Worldview) ที่บุคคลมีต่อสิ่งแวดล้อมเป็นเบื้องต้น (Miller, G. T. Jr, & Spoolman, S. E., 2012) ซึ่งโลกทัศน์นี้จะมีอิทธิพลต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและจะส่งผลต่อพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมของบุคคลนั้น (ดวงเดือน พันธุนาวิน และคณะ, 2556) โดยทั่วไปพื้นฐานโลกทัศน์ของจริยธรรมสิ่งแวดล้อมแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่มใหญ่ (De Silva, P., 1998) ดังนี้ กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่ยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Anthropocentrism) กลุ่มนี้มีฐานคิดว่ามนุษย์เป็นสิ่งสูงสุดในโลกนี้และเป็นใหญ่กว่าสิ่งแวดล้อม สามารถเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ได้ และมนุษย์มีสิทธิใช้สิ่งแวดล้อมได้อย่างไม่จำกัด (วินัย วีระวัฒนานนท์, 2546) กลุ่มที่ 2 วิทยาการเป็นศูนย์กลาง (Technocentrism) กลุ่มนี้เน้นเรื่องของเหตุผลและเทคโนโลยีโดยไม่คำนึงถึงคุณค่า (Value - free) ของสิ่งแวดล้อม กลุ่มที่ 3 กลุ่มที่ยึดชีวิตเป็นศูนย์กลาง (Biocentrism) กลุ่มนี้เชื่อว่าสิ่งมีชีวิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในโลกมีความชอบธรรมที่จะดำรงอยู่โดยเท่าเทียมกัน (Kopnina, H., 2017) และกลุ่มที่ 4 กลุ่มที่ยึดสิ่งแวดล้อมเป็นศูนย์กลาง (Ecocentrism) หรือบางครั้งเรียกว่าธรรมชาติเป็นศูนย์กลาง (Rolston III, H., 2012) กลุ่มนี้เชื่อว่าธรรมชาติหรือระบบนิเวศทุกระบบในโลกนี้มีคุณค่าในตัวเอง มีสิทธิที่จะดำรงอยู่และเติบโตต่อไปเพื่อความมั่นคงของระบบนิเวศ มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศนั้นจึงควหาแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล ซึ่งแนวคิดการแก้ไขปัญหาสีเขียวสิ่งแวดล้อมเชิงพุทธก็จัดอยู่ในกลุ่มนี้ (Lim, H. L., 2019) เนื่องจากในแต่ละโลกทัศน์จะมีพื้นฐานความคิดที่ต่างกัน ดังนั้นในบทความนี้จะเน้นไปที่มโนทัศน์ของกลุ่มสิ่งแวดล้อม (หรือธรรมชาติ) เป็นศูนย์กลางเพราะใกล้เคียงที่สุดกับแนวคิดการแก้ไขปัญหาสีเขียวสิ่งแวดล้อมเชิงพุทธ (สมพร แสงชัย, 2545) อีกทั้งบริบทของประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักและอยู่คู่กับสังคมไทยมายาวนาน มีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตคนไทย การนำหลักพุทธธรรมมาใช้สอดแทรกในการศึกษาอบรมและพัฒนาจิตของคนไทยน่าจะเหมาะสมที่สุด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงยึดมโนทัศน์ดังกล่าวนี้บูรณาการกับการค้นหาคำประกอบของพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมในบทความนี้

อนึ่ง ตามที่ได้กล่าวข้างต้นแล้วว่าทั่วโลกให้ความสำคัญกับการศึกษาที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาสีเขียวสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน เพราะเป็นการแก้ไขที่ต้นเหตุ คือ มนุษย์ มนุษย์

ใช้และทำลายสิ่งแวดล้อมเกินความจำเป็น (Yunus, M. & Weber, K., 2017) ดังนั้นการจัดการศึกษาจะช่วยพัฒนามนุษย์ให้มีพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมและเกิดปัญหาในการเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมตนเองให้เข้าใจปัญหาสิ่งแวดล้อม ใช้สิ่งแวดล้อมอย่างพอประมาณรวมถึงการอยู่ร่วมกันกับสิ่งแวดล้อมอย่างสงบสุข การสร้างหลักสูตรการเรียนรู้หรือหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมให้กับผู้เรียนเป็นแนวทางหลักที่มีการดำเนินการทั้งการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ แต่ก่อนที่ผู้พัฒนาหลักสูตรจะดำเนินการกระบวนการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสมได้ผู้พัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องรู้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้จักและเข้าใจองค์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมที่ผู้พัฒนาหลักสูตรต้องการให้นักศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่คาดหวัง การศึกษาองค์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมจึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง

ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมสำหรับการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมสิ่งแวดล้อมสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ซึ่งผู้พัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องรู้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้จักและเข้าใจองค์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อม เพื่อให้นักศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่คาดหวัง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมสำหรับการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างจริยธรรมสิ่งแวดล้อมสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งให้ข้อมูลเชิงลึกได้เป็นอย่างดี (Patton, M. Q., 2015) ผู้วิจัยกำหนดวิธีการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมเพื่อค้นหาคำศัพท์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมทางทฤษฎี ด้วยวิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary analysis) ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดคำสำคัญในการค้นหา ได้แก่ “จริยธรรมสิ่งแวดล้อม” และ “Environmental ethics” จากฐานข้อมูล Google Scholar, PQDT,

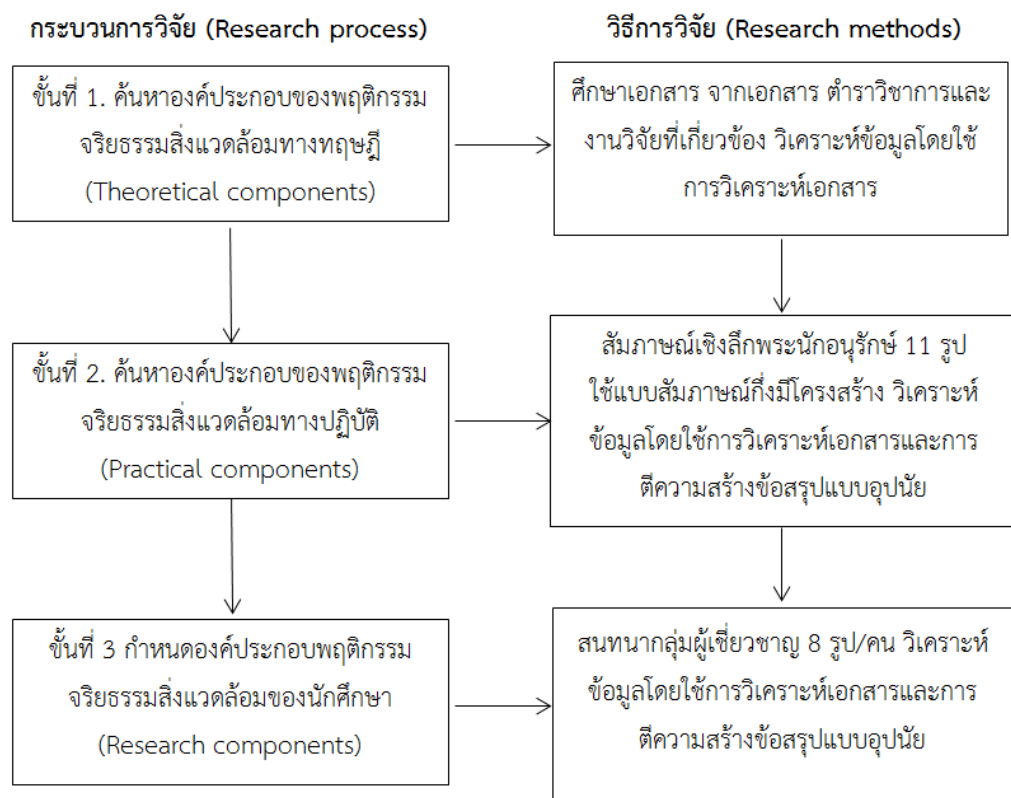
Open Web OPAC ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยและต่างประเทศตลอดจนตำราวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ซึ่งนิยมนำมาใช้เพื่อค้นหาสิ่งที่ต้องการอย่างลึกซึ้งอันจะทำให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือและนำไปวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลอื่น ๆ (Rubin, H. J. & Rubin, L. S., 2005) โดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (Key informants) ได้แก่ พระนักอนุรักษ์ 11 รูป การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive selection) โดยพิจารณาคัดเลือกจาก 1) เป็นพระสงฆ์ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นพระนักอนุรักษ์จากสื่อและประชาชนอย่างกว้างขวางหรือได้รับรางวัลระดับชาติด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 2) มีผลงานเชิงประจักษ์ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำนวน 11 รูป จากทั่วประเทศโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง เพื่อค้นหาองค์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมในทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับสังคมไทย

ขั้นตอนที่ 3 สนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ซึ่งใช้ในการทบทวนและวิพากษ์เชิงลึกเพื่อหาข้อสรุปจากประเด็นที่ค้นพบ (Puchta, C. & Potter, J., 2004) กับผู้เชี่ยวชาญ (Experts) จำนวน 8 รูป/คน ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยพิจารณาคัดเลือกจาก 1) เป็นพระสงฆ์ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นพระนักอนุรักษ์จากสื่อและประชาชนอย่างกว้างขวางหรือได้รับรางวัลระดับชาติด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจำนวน 5 รูป และ 2) เป็นอาจารย์ผู้สอนด้านสิ่งแวดล้อมศึกษาระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยที่ผ่านการสอนอย่างน้อย 5 ปี จำนวน 3 คน โดยใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เพื่อสรุปและกำหนดองค์ประกอบพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาปริญญาตรีโดยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 และ 2 มาใช้ในการสนทนา วิพากษ์และหาข้อสรุป

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มมาจัดระเบียบข้อมูลและตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction)

ผู้วิจัย สรุปวิธีดำเนินการวิจัย ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สรุปวิธีดำเนินการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

การศึกษาองค์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมสำหรับการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ได้ผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสิ่งแวดล้อมจากเอกสารพบว่า มี 3 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ใช้สิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า หมายถึง พฤติกรรมของมนุษย์ในการเลือกใช้สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติให้สอดคล้องกับความต้องการและใช้ในปริมาณที่เหมาะสมไม่มากเกินไปจนเกิดความจำเป็นในการดำรงชีวิต

องค์ประกอบที่ 2 พัฒนาความรู้ในการปกป้อง รักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน หมายถึง พฤติกรรมของมนุษย์ในการดูแล รักษาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม

องค์ประกอบที่ 3 มีจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อม หมายถึงพฤติกรรมที่มนุษย์ให้ความรัก เมตตา ไม่เห็นแก่ตัวและเคารพต่อสิ่งแวดล้อมในการดำรงชีวิตร่วมกัน

2. ผลการวิเคราะห์เนื้อหาและการตีความจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพระนักอนุรักษ์ 11 รูป สรุปความหมายและองค์ประกอบของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสิ่งแวดล้อมได้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบ ที่ 1 แสวงหาความรู้ (ปริยัติ) หมายถึงการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและวิธีการอนุรักษ์ เพื่อสร้างกระบวนการคิดในการใช้และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรม ดังตัวอย่างข้อความของผู้ให้สัมภาษณ์

“...อาตมาว่าตัวพฤติกรรมอะไรก็ตามมันต้องเกิดจากปริยัติหรือว่าความรู้ การที่จะรู้แจ้งแทงตลอดก็ต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้มาแล้ว และความรู้ที่มันตกผลึกแล้วนี่แหละมันก็จะ เป็นหลักการพื้นฐานเพื่อนำไปคิดแล้วจึงนำไปปฏิบัติต่อไป...” (หลวงตาประจักษ์ ธรรมปทีโป, 2564)

“...อาตมาขอยกตัวอย่างจากรัชกาลที่ 9 ท่านกำหนดว่า ต้องมีหลักคิด หลักทฤษฎี และหลักปฏิบัติ พฤติกรรมสิ่งแวดล้อมก็เหมือนกัน...” (พระอาจารย์วีระยุทธ อภิวิโรห์, 2564)

องค์ประกอบที่ 2 การปฏิบัติ (ปฏิบัติ) หมายถึง ทการกระทำต่อสิ่งแวดล้อม และธรรมชาติตามหลักพุทธธรรม ทั้งในด้านของการใช้สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ การป้องกัน และการลดปัญหาสิ่งแวดล้อม ดังตัวอย่างข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

“...ก่อนปฏิบัติ จะต้องวิเคราะห์สถานการณ์ โดย” รู้โลก รู้เรา รู้เขา รู้เท่า รู้ทัน รู้กัน รู้แก่ (พระอาจารย์วีระยุทธ อภิวิโรห์, 2564)

“...มนุษย์ส่วนใหญ่ฟังแต่ไม่ปฏิบัติ ต้องให้เขาลงมือปฏิบัติกับของจริง...” (พระครูสถิต ธรรมภาสิรักษ์, 2564)

“..ต้องให้ฝึกปฏิบัติจริง และมีจิตใจเป็นผู้ให้ เอาความดีนำ สร้างความเข้าใจทั้ง สิ่งแวดล้อม และชุมชน...” (พระครูสุจินนันทกิจ (สมคิด จรณธมโม), 2564)

องค์ประกอบที่ 3 ใช้ปัญญาไตร่ตรอง (ปฏิวะธ) หมายถึงการพิจารณาอย่างรอบคอบด้วยเหตุผล และสภาพแวดล้อมก่อนที่จะประพฤติปฏิบัติใด ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ดังตัวอย่างข้อความของผู้ให้สัมภาษณ์

“...อาตมาว่าตัวบรรลุนหรือปฏิวะธนี้น่าจะสำคัญที่สุด คือรู้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว รู้ว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ อะไรเป็นคุณ อะไรเป็นโทษ.. ในเรื่องสิ่งแวดล้อมจะต้องคำนึงถึงตัวนี้ด้วย...” (หลวงปู่เสน ปัญญาธโร, 2564)

“...การกระตุ้นสภาวะรู้โดยสอดแทรกหลักธรรมเข้าไป เพื่อให้ รู้จัก รู้จริง รู้แจ้ง และรู้จบ... รู้จักคือรู้จักพื้นที่ สถานที่ วิถีวัฒนธรรม รู้จริง เป็นการรู้ความจริงของชีวิต รู้แจ้งการรู้ด้วยปัญญา รู้จบ สิ่งที่เกิดขึ้นสามารถทำให้เกิดความสุขได้...” (พระครูถาวรพัฒนกิจ, 2564)

องค์ประกอบที่ 4 ต่อยอดเข้ากับการดำรงชีวิต หมายถึงการพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสม ก้าวหน้าและเกิดประโยชน์เพิ่มขึ้นกับการดำรงชีวิต ดังตัวอย่างข้อความของผู้ให้สัมภาษณ์

“...เรื่องของการอนุรักษ์อยู่ที่การพัฒนาต่อยอดไม่ใช่ให้อนุรักษ์ไปอย่างเดียวแต่ต้องต่อยอดให้ ทำมาหากินได้ด้วยจึงจะถือว่าถูกต้อง...” (พระครูถาวรพัฒนกิจ, 2564)

“...ส่วนตัวอาตมาคิดว่าใช้หลักการ สืบสาน รักษา และต่อยอด...ทุกอย่างต้องต่อยอดหรือ เรียกว่า อนุรักษ์ อนุรักษ์และอภิวินัย อนุรักษ์คือรักษาไว้เป็นการสืบสาน อนุรักษ์การดูแลป้องกัน อภิวินัย การพัฒนาต่อยอด...” (หลวงปู่กิตติพงษ์ กิตติโสภโณ, 2564)

3. ผลการสนทนากลุ่มเพื่อหาข้อสรุปองค์ประกอบของของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสิ่งแวดล้อมที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้ผลการวิจัยจากขั้นตอนที่ 1 และ 2 มาประกอบในการสนทนากลุ่ม เพื่อหาข้อสรุป ได้ผลการวิจัยองค์ประกอบของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสิ่งแวดล้อมมี 3 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 คิดเป็น หมายถึง การแสดงออกถึงความรู้ ความเข้าใจ ประเด็นสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติตามความเป็นจริงเพื่อแสวงหาแนวทางในการใช้และรักษาสิ่งแวดล้อมโดยมีหลักพุทธธรรมเป็นพื้นฐาน

องค์ประกอบที่ 2 ใช้เป็น หมายถึง การแสดงออกของบุคคลในการเลือก อุปโภค บริโภคแต่สิ่งที่มีคุณภาพและพอประมาณต่อการดำรงชีวิตเพื่อประหยัดทรัพยากร โดยมีหลักพุทธธรรมเป็นพื้นฐาน

องค์ประกอบที่ 3 รักษาเป็น หมายถึง การแสดงออกถึงการนำหลักพุทธธรรม มาใช้ในการป้องกัน สงวนและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม ดังตัวอย่างข้อความของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม

“...อาตมาคิดว่าถ้าจะสรุปองค์ประกอบการกระทำดีกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรืออะไรก็เถอะมันต้องให้ง่าย สั้นและรู้เรื่องง่าย ๆ เช่น คิดเป็น ทำเป็น รักษาเป็น...ไฉ่ตรงทำเป็นมันก็เป็นเรื่องใช้เป็นนั่นแหละ...” (พระอาจารย์ ยงยุทธ ทิปปโก, 2564)

“...ในความเห็นของผม เมื่อมองในด้านการศึกษา องค์ประกอบที่ได้มาจากเอกสารว่า ต้องมีการพัฒนาความรู้ นั้น จริง ๆ น่าจะเป็นพื้นฐานทั่วไปของทักษะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทักษะทางปัญญาหรือความคิดนั้นแหละ หรือทักษะในการกระทำ ทั้งเรื่องการใช้และการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนะครับ...” (พระอาจารย์วีระยุทธ อภิวิโรห์, 2564)

“...การต่อยอดความจริงก็จำเป็นอย่างที่ไปสัมภาษณ์มานั้นแหละถูกแล้ว แต่อาตมาก็ยังสงสัยว่านักศึกษาจะไปต่อยอดอะไรตอนนั้น เขายังเรียนอยู่ มันจะเหมาะที่จะมีองค์ประกอบนี้มั้ย ...” (พระอาจารย์ ยงยุทธ ทิปปโก, 2564)

“...อาตมาเสนออย่างนี้ ถ้าเรามาพิจารณาถึงทางสายกลางดู หรือที่เขาเรียกมรรคแปด มรรคข้อแรกก็คือ สัมมาทิฐิ คือความเห็นถูก คิดถูก คิดได้ คิดเป็น นั่นเอง คนเราถ้าคิดถูก เห็นถูก การกระทำมันก็จะถูกตามนะ...” (พระครูวรธรรมวิวัฒน์ ดร, 2564)

“...ผมคิดว่า ถ้าใช้ภาษาพระ เช่น ปฏิวะ นักศึกษาจะงงนะครับ ผมเสนอว่าใช้เป็นว่ามี ปัญหา จะดีกว่า คือทำอะไรก็ทำอย่างมีปัญหา คิดก่อนทำ เอาปัญหาเป็นตัวนำ...” (พระอาจารย์ สาธิต อธิปัญโญ, 2564)

“...ในเรื่องให้มีจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อม ในองค์ประกอบตัวหนึ่งที่ได้มาจากเอกสาร มั่นคงกว้างไปหมด จริยธรรมมีมากมายเวลาที่เราจะใช้ในการศึกษาจริง ๆ ผมคิดว่ามันน่าจะเอา เพียงตัวใดตัวหนึ่งที่มีนัยสำคัญและเข้ากันได้กับการกระทำสิ่งแวดล้อมจะดีกว่า เช่น พอเพียง พอดี หรือพอประมาณเลือกเอาสักตัว....” (พระครูสุจินนันทกิจ (สมคิด จรณธมโม), 2564)

“...อาตมามองว่าหลักของในหลวงรัชการที่เก้า พระองค์ก็เลือกใช้คำว่าพอประมาณ นะ ดูว่าคำนี้ครอบคลุมดีในการใช้ชีวิตประจำวันเวลาอาตมาเทศน์ ญาติโยมก็เข้าใจง่าย...” (พระครูสุจินนันทกิจ (สมคิด จรณธมโม), 2564)

โดยสรุป ผลการวิจัยองค์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาปริญญาตรี ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังแสดงใน ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมของ นักศึกษาปริญญาตรี

องค์ประกอบของพฤติกรรม จริยธรรมสิ่งแวดล้อม จากการวิเคราะห์เอกสาร	องค์ประกอบของพฤติกรรม จริยธรรมสิ่งแวดล้อม จากการสัมภาษณ์เชิงลึก	สรุปองค์ประกอบของ พฤติกรรมจริยธรรม สิ่งแวดล้อม สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี จากการสนทนากลุ่ม
องค์ประกอบที่ 1 ใช้สิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า หมายถึง พฤติกรรมของมนุษย์ในการเลือกใช้สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติให้สอดคล้องกับความต้องการและใช้ในปริมาณที่เหมาะสมไม่มากเกินไปจนเกินความจำเป็นในการดำรงชีวิต	องค์ประกอบ ที่ 1 แสวงหาความรู้ (ปรีชา) หมายถึงการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและวิธีการอนุรักษ์เพื่อสร้างกระบวนการคิดตามหลักพุทธธรรม	องค์ประกอบที่ 1 คิดเป็น หมายถึงการแสดงออกถึงความรู้ความเข้าใจประเด็นสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติตามความเป็นจริงเพื่อแสวงหาแนวทางในการใช้และรักษาสิ่งแวดล้อมโดยมีหลักพุทธธรรมเป็นพื้นฐาน

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาปริญญาตรี (ต่อ)

องค์ประกอบที่ 2 พัฒนาการใน ปกป้อง รักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน หมายถึง พฤติกรรมของมนุษย์ในการดูแลรักษาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคม	องค์ประกอบ ที่ 2 การปฏิบัติ (ปฏิบัติ) หมายถึงการกระทำต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ตามหลักพุทธธรรม ทั้งในด้านของการใช้สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ การป้องกันและการลดปัญหาสิ่งแวดล้อม	องค์ประกอบที่ 2 ใช้เป็น หมายถึง การแสดงออกของบุคคลในการเลือกอุปโภค บริโภคแต่สิ่งที่มีคุณภาพและพอประมาณต่อการดำรงชีวิต เพื่อประหยัดทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม โดยมีหลักพุทธธรรมเป็นพื้นฐาน
องค์ประกอบที่ 3 มีจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อม หมายถึงพฤติกรรมที่มนุษย์ให้ความรัก เมตตา ไม่เห็นแก่ตัวและเคารพต่อสิ่งแวดล้อมในการดำรงชีวิตร่วมกัน	องค์ประกอบ ที่ 3 ใช้ปัญญา ไตร่ตรอง (ปฏิบัติ) หมายถึง การพิจารณาอย่างรอบคอบ ด้วยเหตุผล และสภาพแวดล้อม ก่อนที่จะประพฤติปฏิบัติใด ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	องค์ประกอบที่ 3 รักษาเป็น หมายถึง การแสดงออกถึงการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการป้องกัน สงวนและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม
องค์ประกอบ ที่ 4 ต่อยอดเข้ากับการดำรงชีวิต หมายถึงการพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสม ก้าวหน้าและเกิดประโยชน์เพิ่มขึ้นกับการดำรงชีวิต		

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

การศึกษาองค์ประกอบพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมในบทความนี้ใช้โมทัศน์ของกลุ่มสิ่งแวดล้อม (หรือธรรมชาติ) เป็นศูนย์กลางมาเป็นกรอบแนวคิดซึ่งมีโมทัศน์นี้มีระบบคิดและการให้คุณค่าสิ่งแวดล้อมใกล้เคียงกับพระพุทธศาสนา ทำให้ผลการวิจัยเป็นที่น่าเชื่อถือว่าการเสริมสร้างพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาให้เกิดขึ้นตามผลการวิจัยทั้ง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) คิดเป็น 2) ใช้เป็น และ 3) รักษาเป็น แล้วนักศึกษาจะมองเห็นปัญหาสิ่งแวดล้อมตามความจริงและเกิดปัญญาค้นหาแนวทางการใช้และการรักษาสิ่งแวดล้อมอย่าง

เหมาะสมอันจะส่งผลให้สิ่งแวดล้อมและสังคมมีคุณภาพดีขึ้น ซึ่งกระบวนการที่เกิดจาก 3 องค์ประกอบนี้สอดคล้องกับ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ที่กล่าวไว้ว่า แนวทางมัชฌิมาปฏิปทา (ทางสายกลาง) ของพระพุทธศาสนา ซึ่งมีจุดเริ่มต้นที่บุคคลต้องมีความเห็นชอบ (สัมมาทิฐิ) มองเห็นคุณค่า เกิดความเข้าใจ และใฝ่ความสุจริต ความดีเป็นลำดับแรกเสียก่อน การกระทำที่ตามมาก็จะได้รับการพิจารณาตัดสินใจด้วยปัญญาคือสัมมาทิฐิที่เกิดขึ้น (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), 2543) นอกจากนั้น ผลการวิจัยในบทความยังสอดคล้องกับแนวคิดของพระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ที่ได้นำเสนอการใช้หลักพุทธธรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในหนังสือ “ธรรมะและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” โดยกล่าวถึงความสำคัญและปัญหาของสิ่งแวดล้อม และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาโดยใช้หลักสัมมาทิฐิเป็นหัวใจ โดยเน้นว่าการจะเปลี่ยนวิถีชีวิตมนุษย์ให้กลมกลืนกับธรรมชาติต้องเปลี่ยนที่ความเห็น เริ่มต้นที่ความเห็นที่ถูกต้องเกี่ยวกับธรรมชาติ โดยมองเห็นคุณค่าและความงามของธรรมชาติ แม้จะนำมาใช้ประโยชน์ก็ใช้อย่างถนอมและทำนุบำรุงให้งอกงามเติบโต เมื่อเห็นถูกต้องแล้วก็ต้องเปลี่ยนที่จิตใจให้ลดความโลภ โกรธ หลง มีความกตัญญูต่อธรรมชาติผู้ให้คุณค่าต่อชีวิตของสรรพสิ่ง ควบคุมการใช้ชีวิตให้อยู่ในแนวทางมัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งเป็นการมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาหรือการให้การศึกษากับมนุษย์เพื่อให้มนุษย์เกิดความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจและมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมแล้วจึงลงมือปฏิบัติกับสิ่งแวดล้อม อนึ่ง การนำแนวคิดทางพระพุทธศาสนาไปใช้เป็นฐานของการศึกษาองค์ประกอบพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมในบทความนี้ถือได้ว่ามีความสมเหตุสมผลโดยเฉพาะในด้านการนำไปใช้ได้จริง เพราะพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานในวิถีชีวิตของคนไทยมาโดยตลอด นอกจากนี้การมองโลกของพระพุทธศาสนาด้านสิ่งแวดล้อมให้ความสำคัญต่อคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2538) และสอดคล้องกับฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์และคณะ ที่แสดงทัศนะว่า พระพุทธศาสนาไม่ได้มองมนุษย์ว่าแปลกแยกจากธรรมชาติ โดยพิจารณาจากหลักปฏิจจนูปาทที่แสดงถึงการอิงอาศัยกันตามเหตุปัจจัยมิใช่เกิดโดยลำพัง เป็นการแสดงถึงหลักการที่ให้นมนุษย์ควรเคารพต่อธรรมชาติ เข้าใจฐานะและบทบาทของมนุษย์ที่มีต่อธรรมชาติว่ามนุษย์มิได้มีอำนาจเหนือธรรมชาติ รวมทั้งไม่สามารถที่จะจัดการกับธรรมชาติได้ตามความปรารถนาทั้งหมด แต่เน้นการสอนให้มนุษย์วางกรอบผลประโยชน์ลง และให้ค้นหาความสัมพันธ์ที่แท้จริงระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมด้วยความเข้าใจที่เกิดจากการรู้จักตัวเองและพัฒนาตนเองเพื่อนำไปสู่ปัญญาในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม (ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์และคณะ , 2534) และเป็นไปในทิศทางเดียวกับ ปัทมศิริ

เดอ ซิลวา ที่เห็นว่ามนุษยชาติไม่สามารถอยู่โดยลำพังได้ ต้องอิงอาศัยธรรมชาติทั้งหลาย เป็นการพึ่งพาซึ่งกันและกันซึ่งถือเป็นเรื่องของคุณค่าแห่งชีวิต (Value of Life) ซึ่งไม่เพียงแต่มนุษย์เท่านั้นแต่รวมถึงสรรพสิ่ง ซึ่งคุณค่าแห่งชีวิตนี้ก็คือคุณค่าหลักที่ปรากฏอยู่ในพระพุทธศาสนา (ปัทมศิริ เดอ ซิลวา (De Silva, P., 1990) อีกทั้งสอดคล้องกับแนวทางของสหประชาชาติ (United Nations - UN) ที่ได้บันทึกไว้ในรายงาน “อนาคตร่วมกันของเรา” (Our Common Future - item. 60, 68) กล่าวว่าศาสนาต่าง ๆ ในโลกจะสามารถช่วยกำหนดทิศทางและสร้างแรงจูงใจในการสร้างค่านิยมใหม่ที่จะเน้นย้ำถึงความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลและความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและรักษาการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษยชาติและสิ่งแวดล้อม

“...The world's religions could help provide direction and motivation in forming new values that would stress individual and joint responsibility towards the environment and towards nurturing harmony between humanity and environment...” (United Nations., 1987) Our Common Future - item.60, Chapter 4, p.95)

รายงานดังกล่าวอาจถือเป็นแนวทางได้ว่าหลักคำสอนหรือจริยธรรมของแต่ละศาสนาควรจะเป็นกลไกสำคัญที่จะแทรกตัวเข้าไปอยู่ในกระบวนการศึกษาตามความเหมาะสมกับวัฒนธรรมและบริบทของแต่ละประเทศ

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ พบว่า มีการศึกษาเรื่องจริยธรรมสิ่งแวดล้อมจำนวนมาก และมีการกำหนดนิยามของคำว่า “จริยธรรมสิ่งแวดล้อม” แตกต่างกันไปทั้งนิยามทั่วไปและนิยามเฉพาะเพื่อการวิจัย แต่กลับไม่พบการศึกษาที่เป็นระบบเพื่อค้นหาคำประกอบของ “พฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อม” ทั้ง ๆ ที่มีความสำคัญต่อการกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้เพื่อใช้ในการออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้และออกแบบเครื่องมือวัดและประเมินผล การวิจัยนี้ให้ข้อค้นพบใหม่ 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรก ในการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อม สิ่งแรกที่ต้องกำหนดเป็นกรอบแนวคิดให้ชัดเจนคือผู้วิจัยจะใช้โลกทัศน์จริยธรรมสิ่งแวดล้อมใดใน 4 กลุ่มใหญ่มาเป็นพื้นฐานในการวิจัยเพราะโลกทัศน์แต่ละแบบจะมีอิทธิพลต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมและจะส่งผลต่อพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมของบุคคลที่แตกต่างกันอย่างมาก

ประเด็นสุดท้าย องค์ประกอบพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมที่ใช้โลกทัศน์สิ่งแวดล้อมเป็นศูนย์กลาง และใช้หลักจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นกรอบแนวคิด ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) คิดเป็น 2) ใช้เป็น และ 3) รักษาเป็น ทั้งสามองค์ประกอบจะมีหลักพุทธธรรมเป็นฐานร่วมซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้เพื่อนำไปออกแบบพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี รวมทั้งเพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและใช้ได้จริง ตามภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ประกอบพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมสำหรับการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า องค์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมสำหรับการพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมสำหรับนักศึกษาปริญญาตรีที่สำคัญ ดังนี้ 1) โลกทัศน์ของจริยธรรมสิ่งแวดล้อมแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่มใหญ่ ดังนี้ กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่ยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางกลุ่มนี้มีฐานคิดว่ามนุษย์เป็นสิ่งสูงสุดในโลกนี้และเป็นใหญ่กว่าสิ่งแวดล้อม กลุ่มที่ 2 วิทยาการเป็นศูนย์กลางกลุ่มนี้เน้นเรื่องของเหตุผลและเทคโนโลยีโดยไม่คำนึงถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม กลุ่มที่ 3 กลุ่มที่ยึดชีวิตเป็นศูนย์กลางกลุ่มนี้เชื่อว่าสิ่งมีชีวิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในโลกมีความชอบธรรมที่จะดำรงอยู่โดยเท่าเทียมกัน และกลุ่มที่ 4 กลุ่มที่ยึดสิ่งแวดล้อมเป็นศูนย์กลางกลุ่มนี้เชื่อว่าธรรมชาติหรือระบบนิเวศทุกระบบในโลกนี้มีคุณค่าในตัวเอง มีสิทธิที่จะดำรงอยู่ มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศนั้นจึงควรหาแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล ซึ่งแนวคิดการแก้ไขปัญหาสีเขียวสิ่งแวดล้อมเชิงพุทธก็จัดอยู่ในกลุ่มนี้ และ

บทความนี้ นำโลกทัศน์ของกลุ่มที่ 4 มาเป็นกรอบแนวคิดในการหาคำประกอบของพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อม 2) ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมที่ใช้โลกทัศน์สิ่งแวดล้อมเป็นศูนย์กลางสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 คิดเป็น หมายถึง การแสดงออกถึงความรู้ ความเข้าใจประเด็นสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติตามความเป็นจริง เพื่อแสวงหาแนวทางการใช้และรักษาองค์ประกอบที่ 2 ใช้เป็น หมายถึง การแสดงออกในการรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างพอประมาณและรู้คุณค่า และองค์ประกอบที่ 3 รักษาเป็น หมายถึง การแสดงออกในการป้องกัน สงวนและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม ซึ่งทั้ง 3 องค์ประกอบมีหลักพุทธธรรมเป็นพื้นฐานข้อเสนอแนะในการนำองค์ประกอบทั้งสามของพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมไปใช้ในการออกแบบพัฒนาหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมนี้เหมาะสำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในประเทศไทยเนื่องจากใช้โลกทัศน์สิ่งแวดล้อมเป็นศูนย์กลางซึ่งมีฐานคิดใกล้เคียงที่สุดกับปรัชญาของพระพุทธศาสนาและแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมเชิงพุทธ ดังนั้นหากจะนำไปประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาอื่นที่มีฐานคิดต่างกับแนวทางของพระพุทธศาสนา อาจจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มเติมองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับบริบทการใช้งานจริง การปรับเปลี่ยนหรือปรับปรุงองค์ประกอบให้เหมาะสมนี้เองที่นำไปสู่ข้อเสนอแนะการวิจัยในอนาคตว่าควรศึกษาองค์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อมที่ใช้โลกทัศน์ของกลุ่มมนุษย์เป็นศูนย์กลาง กลุ่มวิถีการเป็นศูนย์กลาง และกลุ่มชีวิตเป็นศูนย์กลาง เพิ่มเติมเพื่อนำองค์ประกอบที่ได้มานี้มาพัฒนาหลักสูตรให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายและบริบททางวัฒนธรรม รวมทั้งควรนำเครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ เช่น แบบสอบถาม มาร่วมกับเครื่องมือเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบและตัดสินใจเลือกใช้ข้อมูลที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ในการศึกษาต่อยอดในอนาคต และควรศึกษาองค์ประกอบย่อยหรือพฤติกรรมบ่งชี้ขององค์ประกอบที่ได้เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการนำผลไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์และคณะ . (2534). พระพุทธศาสนาเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ. (2556). ครูกับการเสริมสร้างจริยธรรมนักเรียน: คำถามและคำตอบ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

- พระครูถาวรพัฒนกิจ. (14 กุมภาพันธ์ 2564). องค์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรมสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม . (นายเสาวพงษ์ ยมาพัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูวรวรรณวิวัฒน์ ดร. (13 กุมภาพันธ์ 2564). องค์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรม สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และหลักพุทธธรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. (นายเสาวพงษ์ ยมาพัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูสถิตธรรมาภิรักษ์. (14 กุมภาพันธ์ 2564). องค์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรม สิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. (นายเสาวพงษ์ ยมาพัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูสุจินนันทกิจ (สมคิด จรณธมโม). (14 กุมภาพันธ์ 2564). องค์ประกอบของพฤติกรรม จริยธรรมสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการสอนนักเรียนด้านสิ่งแวดล้อม. (นายเสาวพงษ์ ยมาพัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2543). การพัฒนาที่ยั่งยืน (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2538). ธรรมะและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมิก.
- พระอาจารย์ ยงยุทธ ทิปกโก. (14 2564 2564). การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการสร้างจริยธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม การช่วยเหลือชาวบ้านด้านสิ่งแวดล้อม . (นายเสาวพงษ์ ยมาพัฒน์, ผู้ สัมภาษณ์)
- พระอาจารย์ สาธิต อธิปัญญา. (13 กุมภาพันธ์ 2564). องค์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรม สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และแนวทางการอบรมจริยธรรม). (นายเสาวพงษ์ ยมาพัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)
- พระอาจารย์ วีระยุทธ์ อภิวิโรห์. (12 กุมภาพันธ์ 2564). องค์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรม สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และแนวทางการสอนสิ่งแวดล้อม). (นายเสาวพงษ์ ยมาพัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)
- วินัย วีระวัฒนานนท์. (2546). สิ่งแวดล้อมศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนส โตร์.
- สมพร แสงชัย. (2545). สิ่งแวดล้อม อุทยาน การเมือง และการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- หลวงตาประจักษ์ ธรรมปทีโป. (12 กุมภาพันธ์ 2564). องค์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรม
สิ่งแวดล้อม และแนวทางการปฏิบัติของนักอนุรักษ์. (นายเสาวพงษ์ ยมาพัฒน์, ผู้
สัมภาษณ์)
- หลวงปู่กิตติพงษ์ กิตติโสภโณ. (13 กุมภาพันธ์ 2564). องค์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรม
สิ่งแวดล้อมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม . (นายเสาวพงษ์ ยมาพัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)
- หลวงปู่เสน ปัญญาโร. (12 กุมภาพันธ์ 2564). องค์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรม
สิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. (นายเสาวพงษ์ ยมาพัฒน์, ผู้สัมภาษณ์)
- De Silva, P. (1990). Buddhist environmental ethics. In A. H. Badiner (Ed.). In
Dhamma Gaia: A harvest of essays in Buddhism and ecology. (pp. 14-19).
Berkeley, CA: Parallax Press.
- _____. (1998). Environmental philosophy and ethics in Buddhism. New York:
Martin's Press.
- Kopnina, H. (2017). Testing ecocentric and anthropocentric attitudes toward the
sustainable development (EAATSD) scale with bachelor students. REBRAE
Curitiba, (10)3, 457-477.
- Lim, H. L. (2019). Environmental revolution in contemporary Buddhism: The
interbeing of individual and collective consciousness in ecology. Religions,
10(2), 1-14.
- Miller, G. T. Jr. & Spoolman, S. E. (2012). Living in the Environment:
Concepts, connections, and solutions, (17th. ed). CA: Cengage learning.
- Patton, M. Q. (2015). Qualitative research and evaluation methods (4th. ed.).
California: Sage Publications.
- Puchta, C. & Potter, J. (2004). Focus group practice. London: SAGE publications.
- Rolston III, H. . (2012). A new environmental ethics: The next millennium for life
on earth. New York: Routledge.
- Rubin, H. J. & Rubin, L. S. (2005). Qualitative interviewing: The art of hearing data.
London: Sage Publications.

- Shafiei, A. & Maleksaeidi, M. (2020). Pro-environmental behavior of university students: Application of protection motivation theory. *Global ecology and conservation*, 22(2020), 1-10.
- United Nations. (1987). Report of the world commission on environment and development: Our common future. Retrieved Aug 18, 2022, from <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>
- Yunus, M. & Weber, K. (2017). A world of three zeros. New york: Public affairs.

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 393-409

บทความวิจัย

การจัดการความเสี่ยงด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐาน
กลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์
แห่งประเทศไทย*

RISK MANAGEMENT WITH FUNDAMENTAL ANALYSIS PROPERTY
DEVELOPMENT GROUP LISTED ON THE STOCK EXCHANGE
OF THAILAND

พิทักษ์ชน โชติกมลพงศ์¹

Pitagchon Chotkamolpongsa¹

¹คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, กรุงเทพมหานคร

¹Faculty of Political Science, North Bangkok University, Bangkok, Thailand

¹Corresponding author E-mail: pitagchon.chot@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ อัตราเงินเฟ้อทั่วไป อัตราดอกเบี้ย อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ ดัชนีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีผลต่อเงินปันผลตอบแทนของหลักทรัพย์ กลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 2) ศึกษาปัจจัยผลการดำเนินงานด้วยการวัดคุณภาพกำไรจากเกณฑ์คงค้าง ได้แก่ การวัดรายการคงค้างจากเงินทุนหมุนเวียน และการวัดรายการคงค้างจากการดำเนินงานสุทธิ ที่มีผลต่อเงินปันผลตอบแทนของหลักทรัพย์ 3) ศึกษาแนวทางการจัดการความเสี่ยงด้านผลตอบแทน

จากการลงทุน ในกลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย การวิจัยจะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ และข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ อัตราเงินเฟ้อทั่วไป อัตราดอกเบี้ย อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ ดัชนีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีผลต่อเงินปันผลตอบแทนของหลักทรัพย์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 2) ปัจจัยผลการดำเนินงานด้วยการวัดคุณภาพกำไรจากเกณฑ์คงค้าง ได้แก่ การวัดรายการคงค้างจากเงินทุนหมุนเวียน และการวัดรายการคงค้างจากการดำเนินงานสุทธิ มีผลต่อเงินปันผลตอบแทนของหลักทรัพย์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 3) แนวทางการจัดการความเสี่ยงด้านผลตอบแทนจากการลงทุน มี 4 แนวทาง ได้แก่ 1) แบบบูรณาการ 2) แบบแสวงหาโอกาสการทำกำไร 3) แบบยึดถือนโยบายการลงทุนตามเดิม และ 4) แบบประกันมูลค่า โดยพิจารณาจากระดับของความเสี่ยงควบคู่ไปด้วย

คำสำคัญ: การจัดการความเสี่ยง, การวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐาน, กลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์, ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Abstract

This research article aims to 1) Study economic factors consisting of headline inflation, interest rate, the exchange rate between the baht and the US dollar, Gross Domestic Product Index and the Stock Exchange of Thailand index that affects the dividend yield of securities property development group listed on The Stock Exchange of Thailand; 2) Study performance factors by measuring earning quality on an accrual basis consist of Working Capital Accruals and Total Net Operating Accruals that affect the dividend yield; and 3) Study risk management guidelines for return on investment in property development groups listed on the Stock Exchange of Thailand. The research analyzes quantitative data by using multiple regression analysis and qualitative data by using content analysis. The results revealed that 1) Economic factors consist of headline inflation, interest rate, the exchange rate between the baht and the US dollar, Gross Domestic Product Index and the Stock Exchange of Thailand

index affects the dividend yield of securities significantly at the 0.05 level; 2) Performance factors by measuring earning quality on an accrual basis consist of Working Capital Accruals and Total Net Operating Accruals that affect the dividend yield of securities significantly at the 0.05 level; and 3) There are 4 approaches for managing return on investment risk: 1) Integration 2) Profit opportunities 3) Base investment policy and 4) Value insurance. Investors should consider the level of factors affecting risk along with it.

Keywords: Risk Management, Fundamental Analysis, Property Development Group, The Stock Exchange of Thailand.

บทนำ

การเลือกลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นทางเลือกหนึ่งของการลงทุนที่น่าสนใจ ที่สามารถสร้างผลตอบแทนในระยะยาวที่ดีกว่าการลงทุนในสินทรัพย์อื่น ๆ ได้ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2565) การนำเงินออมที่มีไปลงทุนแทนการฝากเงินที่สถาบันการเงินนั้นลงทุนย่อมคาดหวังผลตอบแทนมากกว่าดอกเบี้ยเงินฝาก โดยเฉพาะการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงสูง เช่น การลงทุนในหุ้นสามัญ ในกรณีที่ผลตอบแทนไม่เป็นไปตามคาดการณ์ เนื่องจากการลงทุนในหลักทรัพย์ย่อมมีความเสี่ยงเกิดขึ้นได้เสมอจากปัจจัยเศรษฐกิจและการเงินที่เกี่ยวข้องส่งผลต่อผลตอบแทนของหลักทรัพย์ ตั้งแต่ปัจจัยทางมหภาค เช่น สภาวะเศรษฐกิจ สภาวะอุตสาหกรรมและเหตุการณ์ทางการเมือง ไปจนถึงปัจจัยทางจุลภาค เช่น ข้อมูลและประสิทธิภาพการบริหารงานของบริษัทที่ออกหลักทรัพย์เอง ด้วยการใช้การวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานจะทำให้ได้มาซึ่งการประเมินมูลค่าของหลักทรัพย์เพื่อตัดสินใจว่าหลักทรัพย์มีราคาสูงหรือต่ำไปและนักลงทุนต้องคำนึงว่า ผลตอบแทนคู่กับความเสี่ยงเสมอ

การวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานเป็นหนึ่งในรากฐานที่แท้จริงของการลงทุนและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับทุกประเภทสินทรัพย์ การให้ข้อสังเกตไปยังสิ่งที่ทำให้ราคาปรับเปลี่ยนขึ้นหรือลงและใช้ข้อมูลนี้ ทำการวิเคราะห์เพื่อคาดการณ์การเคลื่อนไหวของผลตอบแทนในอนาคต ได้แก่ อัตราเงินเฟ้อทั่วไป อัตราดอกเบี้ย อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ ดัชนีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของแต่ละบริษัทหลักทรัพย์ โดยการวิเคราะห์

งบการเงิน ได้แก่ รายได้และผลกำไรจากการแข่งขันในอุตสาหกรรมเดียวกัน เพื่อติดตามผลการดำเนินงานของหลักทรัพย์ จากนั้นเปรียบเทียบกับหลักทรัพย์อื่น ๆ เพื่อดูว่าหลักทรัพย์ใดมีผลการดำเนินงานที่ดีกว่าหรือแย่กว่าค่าเฉลี่ยของอุตสาหกรรมและมีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความผันผวนของหลักทรัพย์ จะทำให้นักลงทุนลดความเสี่ยงในการลงทุนได้ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2565) ซึ่งปัจจัยทางเศรษฐกิจถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ส่งผลกระทบต่อการลงทุนในหลักทรัพย์ เนื่องจากปัญหาทางเศรษฐกิจต่าง ๆ อาจส่งผลกระทบต่อปัญหาอื่น ๆ ต่อไปได้อีกมากมายและยังก่อให้เกิดผลกระทบทางจิตวิทยาต่อนักลงทุนได้มากที่สุด (ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลาดทุน, 2562) แต่ข้อมูลจากงบการเงินในส่วนของการกำไรมักเป็นข้อมูลรายการหนึ่งที่นักลงทุนนำมาใช้เพื่อประกอบการตัดสินใจลงทุน ถ้าตัวเลขของกำไรเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญกับการตัดสินใจลงทุนของนักลงทุนและมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทน ดังนั้น ตัวเลขกำไรควรเป็นกำไรที่มีคุณภาพ ก็คือ ตัวเลขกำไรที่มีความถูกต้อง เชื่อถือได้ สอดคล้องกับมาตรฐานการบัญชี สามารถใช้ประโยชน์ในการพยากรณ์และการวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องมากขึ้น

กลุ่มหลักทรัพย์หนึ่งที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนตลาดทุนและเศรษฐกิจของประเทศไทยคือกลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่นักลงทุนให้ความสนใจในการลงทุนและเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมหนึ่งที่สำคัญเป็นอย่างมากในการกระตุ้นเศรษฐกิจโดยรวมในระดับประเทศและระดับภูมิภาค มีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจอื่น ๆ จึงทำให้เป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีน้ำหนักในการกำหนดทิศทางเศรษฐกิจของประเทศ จากที่กล่าวมาข้างต้นมากพอสมควร โดยเฉพาะกลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่ทางภาครัฐออกนโยบายช่วยเหลือเพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ ส่วนกลุ่มธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์เองมีความสำคัญเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งในรูปแบบของบริการที่เสนอต่อผู้ซื้อและกลยุทธ์ทางการตลาดที่บริษัทผู้พัฒนาโครงการเลือกใช้ ทำให้บริษัทมีวิธีปฏิบัติทางการบัญชีตลอดจนการรับรู้รายได้ที่แตกต่างกัน รายการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์มีขั้นตอนดำเนินงานที่ค่อนข้างยุ่งยาก รูปแบบของกฎหมายและงานก่อสร้างทำให้รายการซื้อขายสลับซับซ้อนยิ่งขึ้นและใช้เวลายาวนานจึงจะเสร็จสมบูรณ์ นักลงทุนจึงควรทำความเข้าใจตัวเลขที่เป็นกำไรที่ได้มาจากการดำเนินงานที่แท้จริงและมีวิธีการวิเคราะห์ที่นำมาใช้ในการวัดกำไรได้อย่างเหมาะสม การวัดคุณภาพกำไรโดยใช้เกณฑ์คงค้าง (Accrual Basic) ในการวิเคราะห์งบการเงิน จะทำให้ข้อมูลที่แสดงในงบการเงินสะท้อนฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการได้ถูกต้องกว่าเกณฑ์เงินสด (cash basic) เนื่องจากงบการเงินแสดงข้อมูลในอดีตที่เกิดขึ้นแล้ว มิใช่แสดงการรับหรือ

จ่ายเงินสดหรือรายการเทียบเท่าเงินสด ซึ่งนักลงทุนจะต้องให้ความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะในด้านของคุณภาพกำไรที่ดี เนื่องจากหลักทรัพย์ที่มีคุณภาพสูงย่อมมีความเสี่ยงน้อยกว่าหลักทรัพย์ที่มีคุณภาพต่ำ ดังนั้น จึงเป็นการดีที่นักลงทุนจะทำการวิเคราะห์บริษัทด้วยการวัดคุณภาพกำไร ซึ่งจะทำให้นักวิเคราะห์หลักทรัพย์ หรือนักลงทุน สามารถพยากรณ์กำไรในอนาคต เพื่อการประเมินมูลค่าของกิจการและให้ความเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์ได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น ทำให้การลงทุนพบกับความเสี่ยงที่ลดลงได้

จากความสำคัญของกลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างรวมถึงการวิเคราะห์หลักทรัพย์ ด้วยปัจจัยพื้นฐานในการจัดการความเสี่ยงด้านผลตอบแทนจากการลงทุน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ อัตราเงินเฟ้อทั่วไป อัตราดอกเบี้ย อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ ดัชนีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่มีผลต่อเงินปันผลตอบแทนของหลักทรัพย์ และผลการดำเนินงานของบริษัท ด้วยการวัดคุณภาพกำไรจากเกณฑ์คงค้าง ได้แก่ การวัดรายการคงค้างจากเงินทุนหมุนเวียน และการวัดรายการคงค้างจากการดำเนินงานสุทธิ ที่มีผลต่อผลตอบแทนของหลักทรัพย์ในกลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ โดยข้อมูลผลการศึกษาที่ได้สามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญให้นักลงทุนสามารถนำไปประกอบการพิจารณาตัดสินใจลงทุน เพื่อให้ได้ผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ได้อย่างแม่นยำ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ลดความเสี่ยงในการลงทุน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ อัตราเงินเฟ้อทั่วไป อัตราดอกเบี้ย อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ ดัชนีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่มีผลต่อเงินปันผลตอบแทนของหลักทรัพย์ในกลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยผลการดำเนินงานด้วยการวัดคุณภาพกำไรจากเกณฑ์คงค้าง ได้แก่ การวัดรายการคงค้างจากเงินทุนหมุนเวียนและการวัดรายการคงค้างจากการดำเนินงานสุทธิ ที่มีผลต่อเงินปันผลตอบแทนของหลักทรัพย์ในกลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการความเสี่ยงด้านผลตอบแทนจากการลงทุนในกลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

มีรายละเอียดในการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตในการวิจัย

1.1 ด้านวิธีวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) จากปัจจัยด้านเศรษฐกิจและข้อมูลงบทางการเงินของกลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัดการความเสี่ยงด้านผลตอบแทนจากการลงทุนในกลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและนำข้อมูลมาวิเคราะห์

1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 ประชากรที่ศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยมี 2 กลุ่ม ดังนี้

ประชากรกลุ่มที่ 1 ได้แก่ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ โดยศึกษาเฉพาะหลักทรัพย์ที่เป็น หุ้นสามัญเท่านั้นและมีข้อมูลในช่วงเวลา 1 มกราคม 2560 ถึง 31 ธันวาคม 2564 ที่มีสถานะดำรงอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตลอดจนมีการซื้อขายหลักทรัพย์อย่างต่อเนื่อง และต้องไม่เป็นบริษัทที่ถูกจัดประเภทให้อยู่ในกลุ่มบริษัทที่กำลังฟื้นฟูกิจการ หรือต้องไม่ถูกขึ้นเครื่องหมาย H (Trading Hall) หรือ SP (Trading Suspension) จากตลาดหลักทรัพย์ในช่วงเวลาที่ศึกษา เนื่องจากการขึ้นเครื่องหมายดังกล่าวจะเป็นการงดการซื้อขายหลักทรัพย์ ทำให้ช่วงเวลาที่ประมาณค่ามีข้อมูลไม่ต่อเนื่อง เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างครบถ้วน โดยสามารถเรียกดูได้จากฐานข้อมูลในระบบเผยแพร่ข้อมูล (SETSMART) ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะชนทั่วไป จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นทำให้ได้จำนวนหลักทรัพย์ทั้งสิ้นจำนวน 48 หลักทรัพย์

ประชากรกลุ่มที่ 2 ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องในการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์

1.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) รวมจำนวนทั้งสิ้น 18 คน ประกอบด้วย

1. ผู้บริหารหรือตัวแทนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
ผู้บริหารหรือตัวแทนของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์
ผู้บริหารระดับสูงของสถานประกอบการที่อยู่ในภาคอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง
ที่มีประสบการณ์ในสถานประกอบการ ไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 7 คน

2. นักวิชาการ/นักวิเคราะห์การลงทุน ที่มีความรู้ความชำนาญ
ในการวิเคราะห์การลงทุนกลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง จำนวน 5 คน

3. นักลงทุนทั่วไป ที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญใน
การลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง
จำนวน 6 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบบันทึกข้อมูล เพื่อบันทึกและรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากระบบสารสนเทศของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อให้ครอบคลุมตาม
วัตถุประสงค์เกี่ยวกับการศึกษาปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และคุณภาพกำไรของหลักทรัพย์ที่มี
อิทธิพลต่อผลตอบแทนหลักทรัพย์กลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ โดยการนำแนวคิด ทฤษฎี
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดมากำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ทำการตรวจสอบ
ความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูล ก่อนนำไปจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล สร้างขึ้นโดยศึกษาจากวัตถุประสงค์
การวิจัย (Objectives) และกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) รวมทั้ง
จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของผู้อื่น ร่วมกับตัวแบบที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ
นำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้เสนอต่ออาจารย์
ที่ปรึกษา เพื่อตรวจทาน ขอความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงให้มี
ความสมบูรณ์ เหมาะสำหรับการนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ก่อนนำไปใช้ในการเก็บ
ข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตามลำดับขั้นตอน
ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลโดยแบบบันทึกข้อมูล ที่รวบรวมจากข้อมูลทุติยภูมิ
(Secondary Data) จากฐานข้อมูลในระบบเผยแพร่ข้อมูล (SETSMART) ของตลาดหลักทรัพย์
แห่งประเทศไทย เพื่อเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลประชากร ซึ่งเป็น

ข้อมูลอนุกรมเวลาที่อยู่ในช่วงเวลาตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2560 - เดือนธันวาคม พ.ศ. 2564 รวม 60 เดือน เพื่อเก็บข้อมูลงบการเงิน ข้อมูลสถิติของหลักทรัพย์และข้อมูลด้านเศรษฐกิจมหภาคต่าง ๆ

2. การเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สร้างแนวทางการจัดการความเสี่ยงด้านผลตอบแทนจากการลงทุนในกลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

4. การจัดกระทำข้อมูล

ผู้วิจัยจัดกระทำข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จัดระบบข้อมูลโดยดำเนินการตรวจสอบข้อมูลทั้งในแบบบันทึกและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ผลการศึกษได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วนและมีความน่าเชื่อถือ

2. การเตรียมข้อมูลที่ได้มาจัดแยกประเภทข้อมูล ประมวลข้อมูลและคำนวณค่าสถิติเบื้องต้น และจัดเก็บข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลตอบแทนหลักทรัพย์ กลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กระทำโดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจากข้อมูลทุติยภูมิย้อนหลัง จำนวน 60 เดือน ใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ

2. แนวทางการจัดการความเสี่ยงด้านผลตอบแทนจากการลงทุนในกลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการวิเคราะห์เนื้อหาและสังเคราะห์จากผลการศึกษาที่ได้จากข้อมูลเชิงปริมาณและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุพบว่า ศักยภาพปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ อัตราเงินเฟ้อทั่วไป อัตราดอกเบี้ย อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ ดัชนีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และปัจจัยผลการดำเนินงานด้วยการวัดคุณภาพกำไรจากเกณฑ์คงค้าง ได้แก่ การวัดรายการคงค้างจากเงินทุนหมุนเวียนและการวัดรายการคงค้างจากการดำเนินงานสุทธิมีผลต่ออัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ กลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุปัจจัยที่มีผลต่ออัตราเงินปันผลตอบแทนของหลักทรัพย์ กลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์

ชื่อหลักทรัพย์	INFL	INT	EXC	GDP	SET	WCA	NOA
1. A		-0.2	0.166		0.001		
2. AMATA		0.623		-6.88E-07	-0.003	-9.34E-07	-9.35E-07
3. AMATAV		1.631			-0.003		2.41E-06
4. ANAN		4.664	-1.5		-0.017		
5. AP			-0.356		-0.005	9.38E-08	
6. BLAND		1.909	-0.606		-0.008		
7. BROCK		-0.449	-0.186		-0.001		-5.80E-06
8. CI		2.351	-0.205		-0.005	-9.06E-07	
9. CPN	-0.231		-0.078		-0.001		
10. ESTAR		3.986			0.005	4.06E-06	
11. EVER							
12. GLAND		2.4	0.873	-2.54E-06			
13. GREEN							
14. J		-0.722	0.151		0.001		
15. JCK							
16. KWI							
17. LALIN			-0.556		-0.005		
18. LH		0.707	-0.412		-0.008	-1.36E-07	9.37E-08
19. LPN		-16.453		6.43E-06	0.015		
20. MBK		2.924	-0.34		-0.013		
21. MJD							
22. MK	-1.015		1.105	3.20E-06	0.01		
23. NCH				3.24E-06		-2.07E-06	
24. NNCL			-0.411				
25. NOBLE			-7.581		-0.08	2.14E-06	
26. NUSA							
27. NVD		3.813	-1.385	3.67E-06	-0.009	-5.34E-07	
28. ORI			-0.998		-0.011		
29. PF		2.475	-0.435	2.83E-06		-2.42E-07	
30. PLAT		2.458	-0.876		-0.016	-7.54E-06	-9.13E-06

ตารางที่ 1 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ
ปัจจัยที่มีผลต่ออัตราเงินปันผลตอบแทนของหลักทรัพย์ กลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ (ต่อ)

ชื่อหลักทรัพย์	INFL	INT	EXC	GDP	SET	WCA	NOA
31. PRECHA							
32. PRIN		2.86	0.842			-1.67E-05	-3.50E-05
33. PRINC							
34. PSH			-1.31		-0.011		
35. QH		1.448	-0.661		-0.009	2.08E-07	
36. RICHY			-0.63		-0.017	-8.88E-07	
37. RML		2.812	0.471	-3.68E-06		-7.95E-07	
38. ROJNA		3.399	-1.309	5.98E-06	-0.02		
39. S		0.458	-0.443		-0.007		
40. SAMCO		1.014	-0.988		-0.012		
41. SC			-0.272		-0.009		
42. SENA			0.659		-0.011	4.31E-07	
43. SIRI		4.424	-1.259		-0.017		-4.43E-07
44. SPALI					0.01	-1.15E-07	3.69E-07
45. U							
46. UV			-1.814		-0.059		
47. WHA				-2.25E-06	-0.002	3.86E-07	
48. WIN							
รวม	2	23	31	10	32	17	8

มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

(+) หมายถึง ปัจจัยมีผลต่ออัตราเงินปันผลตอบแทนของหลักทรัพย์ ในทิศทางเดียวกัน

(-) หมายถึง ปัจจัยมีผลต่ออัตราเงินปันผลตอบแทนของหลักทรัพย์ ในทิศทางตรงข้ามกัน

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่มีผลต่ออัตราเงินปันผลตอบแทนของหลักทรัพย์กลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์มากที่สุดคือ ดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) รองลงมา คือ อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ (EXC) และอัตราดอกเบี้ย (INT) ตามลำดับ ส่วนอัตราเงินเฟ้อ (INF) มีผลต่ออัตราเงินปันผลตอบแทนของหลักทรัพย์กลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์น้อยที่สุด อย่างมีนัยสำคัญ ด้านปัจจัยผลการดำเนินงานด้วยการวัดคุณภาพกำไรจากเกณฑ์คงค้างนั้น การวัดรายการคงค้างจากเงินทุนหมุนเวียนมีผลต่ออัตราเงินปันผลตอบแทนของหลักทรัพย์มากที่สุด ตามด้วยการวัดรายการคงค้างจากการดำเนินงานสุทธิเป็นลำดับถัดมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ผลการศึกษาการจัดการความเสี่ยงด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐาน กลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผู้วิจัยนำผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญมาบูรณาการ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อให้ได้แนวทางการจัดการความเสี่ยงด้านผลตอบแทนจากการลงทุนในกลุ่ม

พัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งการที่นักลงทุนจะเลือกแนวทางการจัดการความเสี่ยงในการลงทุนแบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเป้าหมายในการลงทุนของตัวนักลงทุนเอง และการรับรู้ถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างสถานะตลาดทุนในอดีตกับที่คาดการณ์ไว้ในอนาคตตามที่ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ โดยสามารถสรุปเป็นแนวทางได้ดังนี้

แนวทางที่ 1 หากนักลงทุนเชื่อว่า เป้าหมายในการลงทุน ความพอใจในด้านอัตราผลตอบแทน และความเสี่ยงของหลักทรัพย์ ตลอดจนข้อจำกัดในการลงทุนของนักลงทุนเอง มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ตามความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลตอบแทนตามที่ได้พยากรณ์ไว้ว่ามีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงเช่นกัน ดังนั้น การลงทุนในหลักทรัพย์จึงต้องเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา นักลงทุนควรใช้แนวทางการจัดการความเสี่ยงในการลงทุนแบบบูรณาการ โดยทำการแยกวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลตอบแทน รวมถึงเป้าหมาย และข้อจำกัดในการลงทุนของตัวนักลงทุนเอง แล้วจึงรวมผลของการสำรวจประเด็นเหล่านี้เข้าด้วยกัน เพื่อสร้างเป็นส่วนผสมของหลักทรัพย์ต่าง ๆ ที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักลงทุน ตามอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังกับระดับความเสี่ยงที่รับได้ และต้องสอดคล้องกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสถานะของตลาดทุนที่ได้วิเคราะห์ไว้ แนวทางนี้ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ในการที่จะต้องทบทวนใหม่อย่างสม่ำเสมอ โดยหลักทรัพย์ที่เหมาะสมก็จะถูกปรับเปลี่ยนไปให้สอดคล้องกับสถานะตลาดทุน และเป้าหมายในการลงทุนที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น

แนวทางที่ 2 หากนักลงทุนเชื่อว่า เป้าหมายในการลงทุน ความพอใจในด้านอัตราผลตอบแทน และความเสี่ยงของหลักทรัพย์ ตลอดจนข้อจำกัดในการลงทุนของนักลงทุนจะคงที่ หรือแทบไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง นักลงทุนก็ควรเลือกใช้แนวทางการจัดการความเสี่ยงในการลงทุนแบบแสวงหาโอกาสในการทำกำไร โดยจัดการความเสี่ยงของหลักทรัพย์ด้านผลตอบแทนให้เบี่ยงเบนไปจากแผนการลงทุนเดิมที่วางไว้ เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสถานะตลาดทุนในระยะสั้นถึงระยะปานกลาง การจัดการความเสี่ยงของแต่ละหลักทรัพย์ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานะตลาดทุนเป็นหลัก เช่น ระดับความรุนแรงของความผันผวนของตลาดทุน ตลาดการเงินและการเปลี่ยนแปลงของสถานะแวดล้อมทางเศรษฐกิจมหภาค หรือแนวโน้มผลดำเนินงานของหลักทรัพย์กลุ่มผู้นำตลาด

แนวทางที่ 3 หากนักลงทุนเชื่อว่า เป้าหมายในการลงทุน ความพอใจในด้านอัตราผลตอบแทน และความเสี่ยงของหลักทรัพย์ ตลอดจนข้อจำกัดในการลงทุนของนักลงทุน

จะคงที่ หรือแทบไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง รวมทั้งคาดว่า จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงระหว่างปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลตอบแทนที่คาดการณ์ไว้ในอนาคต นักลงทุนก็ควรใช้แนวทางการจัดการความเสี่ยงในการลงทุนแบบยึดถือนโยบายการลงทุนตามเดิม (Base Investment Policy) ของนักลงทุนที่ได้วางไว้แต่แรกเป็นหลัก นักลงทุนจะต้องสำรวจ และวิเคราะห์สภาวะตลาดทุน ตลอดจนพยากรณ์สภาวะที่เป็นไปได้ของตลาดทุนในระยะยาว แล้วรวมผลที่ได้จากการสำรวจ และวิเคราะห์ออกมาเป็นข้อมูลอัตราผลตอบแทนที่คาดหวัง และความเสี่ยงของหลักทรัพย์ต่าง ๆ หากมีการเปลี่ยนแปลงแบบชั่วคราวในสภาวะตลาดทุน หรือสภาพการณ์ของตัวนักลงทุนเอง ก็จะไม่มีการปรับเปลี่ยนการลงทุนในหลักทรัพย์แต่ละประเภทแต่อย่างใด จึงอาจกล่าวได้ว่าแนวทางนี้มุ่งเน้นที่ความปลอดภัยของเงินลงทุนมากกว่าการแสวงหาโอกาสในการทำกำไรนั่นเอง

แนวทางที่ 4 หากนักลงทุนเชื่อว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสภาวะตลาดทุนในอดีตกับที่คาดการณ์ไว้ในอนาคตจะไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อัตราผลตอบแทนที่คาดหวัง และความเสี่ยงของตลาดยังคงอยู่ในระดับเดิม ในขณะที่ระดับการยอมรับความเสี่ยงของนักลงทุนสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ตามระดับความมั่งคั่งที่เปลี่ยนแปลงไป นักลงทุนก็ควรใช้กลยุทธ์การจัดสรรเงินลงทุนแบบประกันมูลค่า เมื่อมูลค่าของกลุ่มหลักทรัพย์ลงทุนสูงขึ้นย่อมส่งผลให้ความมั่งคั่งของนักลงทุนเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้น ระดับการยอมรับความเสี่ยงของนักลงทุนก็จะสูงขึ้นด้วย นักลงทุนจึงสามารถเพิ่มสัดส่วนการลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีความเสี่ยงสูงให้มากขึ้นได้

ตารางที่ 2 สรุปแนวทางการจัดการความเสี่ยงด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานกลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยตามเป้าหมายและสภาวะตลาดทุน

ประเด็นพิจารณา	แบบบูรณาการ	แบบแสวงหาโอกาสการทำกำไร	แบบยึดถือนโยบายการลงทุนเดิม	แบบประกันมูลค่า
การเปลี่ยนแปลงของสภาวะตลาดทุนในระยะยาว	•	•		
การเปลี่ยนแปลงของสภาวะตลาดทุนในระยะสั้น	•	•	•	
การเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ของนักลงทุนในระยะยาว	•			•
การเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ของนักลงทุนในระยะสั้น	•		•	•

อภิปรายผล

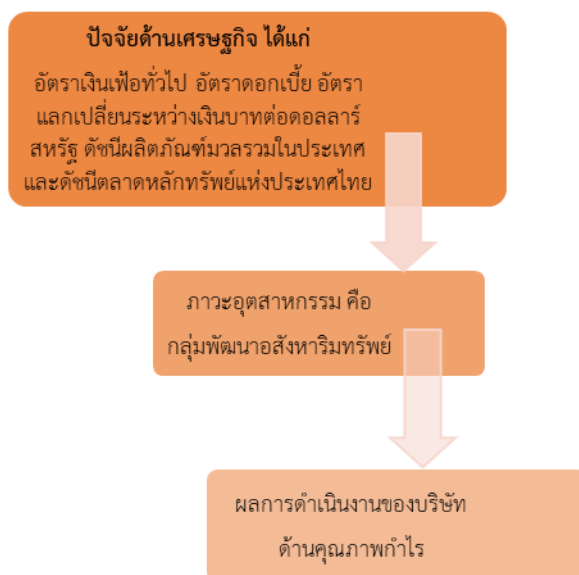
จากการศึกษาการจัดการความเสี่ยงด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐาน กลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า การเปลี่ยนแปลงปัจจัยทางเศรษฐกิจ จะมีผลต่อความสามารถในการแสวงหาผลตอบแทนจากการลงทุนของนักลงทุน หากทราบว่าปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมหภาคใดที่มีผลต่ออัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์และมีผลกระทบในทิศทางใด จะเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้นักลงทุนจัดการความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเริ่มจากการพิจารณาดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) ซึ่งเป็นดัชนีที่บอกทิศทางของตลาดหุ้นไทย ว่ามีความเปลี่ยนแปลงของตลาดหุ้นไปในทิศทางใดมีความเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไร สะท้อนภาพรวมของตลาดหุ้นไทยว่าราคาหุ้นโดยรวมปรับตัวเพิ่มขึ้นหรือลดลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิธิภูมิ เดชะศาวัต และ สาริรัตน์ ชื่นสมบัติ ลำดับต่อมาพิจารณาอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ (EXC) ซึ่งในแง่มุมมองการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ การเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนจะกระทบโดยตรงต่อทิศทางการไหลของเม็ดเงินลงทุนระหว่างประเทศ โดยเม็ดเงินลงทุนจะไหลออกจากประเทศที่คาดว่าเงินจะอ่อนค่า ไปสู่ประเทศที่คาดว่าเงินจะแข็งค่า (นิธิภูมิ เดชะศาวัต, 2559); (สาริรัตน์ ชื่นสมบัติ, 2556) ดังนั้น หากเกิดเหตุใดก็ตามที่คาดหมายได้ว่าเงินบาทกำลังจะอ่อนค่าลง ก็จะทำให้การไหลออกของเม็ดเงินลงทุนส่งผลทำให้ราคาหลักทรัพย์ปรับลดลง (เทิดศักดิ์ ทวีธีระธรรม, 2557) สอดคล้องกับงานวิจัยของอัครเดช บุญญะวะ และ อามินัลลาห์ อาสซากาฟ ที่ได้ผลสอดคล้องกัน อัตราดอกเบี้ย (INT) ก็มีความสำคัญไม่น้อยกว่ากัน หากอัตราดอกเบี้ยมีค่าสูงขึ้นจะทำให้ต้นทุนในการดำเนินงานที่สูงขึ้น ส่งผลต่อผลกำไรที่ลดลง ทำให้อัตราผลตอบแทนลดลงไป ในกรณีที่กิจการต้องกู้ยืมสถาบันการเงินมาลงทุน แต่หากมองในภาพใหญ่ ถ้าอัตราดอกเบี้ยระหว่างธนาคารปรับสูงขึ้น เงินตราจากต่างประเทศจะไหลเข้ามาลงทุนเพิ่มขึ้น การซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจะเพิ่มขึ้น ทำให้ราคาหลักทรัพย์เพิ่มสูงขึ้น ผลตอบแทนเพิ่มสูงขึ้น ตรงกันข้ามหากอัตราดอกเบี้ยลดลง จะมีผลให้เงินตราไหลออกนอกประเทศเพิ่มขึ้น การซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยลดลง ราคาหลักทรัพย์มีการปรับตัวลดลง ทำให้ผลตอบแทนลดลง (อัครเดช บุญญะวะ, 2561); (Assagaf, A., 2019) สอดคล้องกับ เอเกว่ เจมส์ อยูบา และคณะ ที่พบว่าอัตราดอกเบี้ยมีผลกระทบต่อผลตอบแทนของหลักทรัพย์ และอามินัลลาห์ อาสซากาฟ ก็เช่นกัน ส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่ใช้วัดความ

เคลื่อนไหวของเศรษฐกิจอย่างกว้าง ๆ ได้ดีที่สุด เพราะ GDP จะเคลื่อนไหวขึ้นลงในทิศทางเดียวกับวัฏจักรธุรกิจกล่าวคือ ถ้า GDP เพิ่มขึ้น แสดงว่า เศรษฐกิจในปีนั้นมีแนวโน้มดีขึ้น ในทางตรงกันข้าม ถ้า GDP ลดลง แสดงว่าเศรษฐกิจในปีนั้นมีแนวโน้มแย่ลง สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิธิภูมิ เตชะศาศวัต ที่ศึกษาความสามารถในการคาดการณ์ผลตอบแทนหลักทรัพย์ พบว่า GDP มีผลต่อผลตอบแทนหลักทรัพย์ ส่วนอัตราเงินเฟ้อเป็นภาวะที่ระดับราคาสินค้าและบริการโดยทั่วไปเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยการวัดอัตราเงินเฟ้อ นักลงทุนสามารถหาได้จากอัตราค่าเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาผู้บริโภค (Consumer Price Index: CPI) ซึ่งเป็นดัชนีที่แสดงการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าและบริการในแต่ละงวด กล่าวคือ ช่วงที่ภาวะเงินเฟ้อเพิ่มขึ้น แสดงว่าราคาสินค้าที่ผู้บริโภคต้องจ่ายมีการปรับตัวสูงขึ้น และช่วงที่ภาวะเงินเฟ้อลดลง แสดงว่าราคาสินค้าที่ผู้บริโภคต้องจ่ายมีการปรับตัวลดลง (Akwe, J. A., 2018); (Assagaf, A., 2019) สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอเกว่ เจมส์ อยุบา และคณะ, กิณา ซา ราบีลา และอามินัลลาห์ อาสซากาฟ ที่มีความเห็นเช่นเดียวกัน การจัดการความเสี่ยงด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐาน ยังต้องการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลการดำเนินงานของบริษัทที่ออกหลักทรัพย์เองด้วยการนำงบการเงินมาวิเคราะห์ นักลงทุนมักจะให้ความสำคัญกับตัวเลขกำไร แต่เพื่อให้มั่นใจว่า ผลกำไรนั้นเป็นผลกำไรที่มีคุณภาพและส่งผลกระทบต่อผลตอบแทนหลักทรัพย์ (Akwe, J. A., 2018); (Ghina Salsabila, 2020); (Assagaf, A., 2019) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดารานาถ พรหมอินทร์ และรัชณุ รุ่งหัวไผ่ ที่ทำการศึกษาวิเคราะห์คุณภาพกำไรกับผลตอบแทนของหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ด้วยการวัดคุณภาพกำไรจากเกณฑ์คงค้างที่พบว่า คุณภาพกำไรมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนของหลักทรัพย์ไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งหมายความว่า บริษัทที่มีรายการคงค้างที่ต่ำจะมีคุณภาพกำไรสูง ส่งผลให้ผลตอบแทนของหลักทรัพย์สูงขึ้นเช่นกัน (ดารานาถ พรหมอินทร์, 2561); (รัชณุ รุ่งหัวไผ่, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยจึงอาจกล่าวได้ว่า แนวทางการจัดการความเสี่ยงด้านผลตอบแทนจากการลงทุน ในกลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ต้องอาศัยการวิเคราะห์เป็นลำดับขั้นตอน และคาดการณ์แนวโน้มของผลตอบแทนของหลักทรัพย์ที่นักลงทุนได้ทำการเลือกมาแล้ว เพื่อที่จะได้ทำการพิจารณาในการจัดการความเสี่ยงและได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนตามที่

คาดหวังไว้ต่อไป ข้อเสนอแนะ 1) นักลงทุนควรเลือกใช้เฉพาะปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อผลตอบแทนของแต่ละหลักทรัพย์ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ก่อนที่จะนำมาสร้างเกณฑ์การคัดเลือกหลักทรัพย์ในการพิจารณาการลงทุน เพื่อลดปัญหาความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการลงทุนในอนาคต กลุ่มบริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ยกตัวอย่างเช่น หลักทรัพย์ A (ตามตารางที่ 1) มีปัจจัยเสี่ยงด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อผลตอบแทนของหลักทรัพย์ ได้แก่ อัตราดอกเบี้ย อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ และดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เมื่อนำมาพยากรณ์ผลตอบแทนในรูปแบบของสมการ จะได้ดังนี้ ผลตอบแทน (DIV.) (%) = ค่าคงที่ - 0.2INT + 0.166EXC + 0.001SET 2) กลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ มีความสอดคล้องไปกับภาวะเศรษฐกิจ ซึ่งนักลงทุนควรจับจ้องการลงทุนให้สอดคล้องกับวัฏจักรเศรษฐกิจด้วย ซึ่งจากผลของการศึกษาที่พบว่า ปัจจัยความเสี่ยงที่มีผลมากที่สุดของกลุ่มนี้ คือ ดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ลำดับถัดมา คือ อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐ และอัตราดอกเบี้ย มีผลกระทบต่อผลตอบแทนของหลักทรัพย์ในกลุ่มนี้ 3) ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการให้คำปรึกษา แนะนำการลงทุนหรือกำหนดนโยบายและการตรวจสอบผลการดำเนินงานของกลุ่มบริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 4) ควรเพิ่มเติมปัจจัยที่ศึกษาให้มากขึ้น รวมถึงการนำไปปรับใช้กับการศึกษาการจัดการความเสี่ยงด้านการลงทุนของกลุ่มอุตสาหกรรมประเภทอื่น

ภาพที่ 1 โมเดลแนวทางการจัดการความเสี่ยงด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐาน

เอกสารอ้างอิง

- เทิดศักดิ์ ทวีธีระธรรม. (2557). ครบเครื่องเรื่องลงทุน: เลือกหุ้นคุณค่าด้วยปัจจัยพื้นฐาน . (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- ดารานาถ พรหมอินทร์. (2561). ความสัมพันธ์ของผลการดำเนินงานและคุณภาพกำไรต่อราคาตลาดหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2565). ข้อมูลดัชนีย้อนหลัง. เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2565 จาก https://www.setsmart.com/ism/sectoralData.html?locale=th_TH
- นิติภูมิ เดชะศาตต์. (2559). ปัจจัยเศรษฐกิจที่มีผลต่อดัชนีกลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง ในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี อสังหาริมทรัพย์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัชну รุ่งหัวไผ่. (2562). การวิเคราะห์คุณภาพกำไรกับราคาตลาดของหลักทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลาดทุน. (2562). ตลาดการเงินและการลงทุนในหลักทรัพย์. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพมหานคร: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- สาธิตรัตน์ ชื่นสมบัติ. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อดัชนีราคาหุ้น กลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อัครเดช บุญญะ. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์ SET HD ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- Akwe, J. A. (2018). Effects of Macroeconomic Factors on Stock Returns in Nigeria. Nigeria: Securities and Exchange Commission.
- Assagaf, A. (2019). The Effect of Macro Economic Variables on Stock Return of Companies That Listed in Stock Exchange: Empirical Evidence from

Indonesia. Indonesia: Faculty of Economics and Business Trisakti University.

Ghina Salsabila. (2020). Analysis of Stocks Return, Internal Factors, and Macroeconomics for Investor's Decision Making. Bandung Indonesia: Industrial Engineering Department Telkom University .

JSBA

ISSN: 2651-1630

E-ISSN: 2672-9040

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 410-429

บทความวิจัย

การประเมินโครงการส่งเสริมความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์
และเขียน โรงเรียนบ้านป่าแพ่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาเชียงราย เขต 1*

AN EVALUATION OF PROJECT FOR PROMOTING ABILITY FOR
READING, ANALYTICAL THINKING, AND WRITING FOR BANPAYAENG
SCHOOL UNDER THE CHIANG RAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE
AREA OFFICE 1

ปวีณรัตน์ อนุภาพ¹Paweerat Anuphap¹¹สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1¹The Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 1, Thailand¹Corresponding author E-mail: paweerat_db@hotmail.com**บทคัดย่อ**

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการส่งเสริมความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน โรงเรียนบ้านป่าแพ่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบชิปโมเดล ได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 รวมจำนวน 92 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้การวิจัย คือ แบบประเมิน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่า

* Received 14 November 2022; Revised 29 November 2022; Accepted 30 November 2022

ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านบริบท โดยรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.91, S.D. = 0.09) 2) ด้านปัจจัยนำเข้า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.81, S.D. = 0.12) 3) ด้านกระบวนการ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.76, S.D. = 0.03) 4) ด้านผลผลิต พบว่า 4.1) นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 มีผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ปีการศึกษา 2562 โดยรวมคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 80.04 อยู่ในระดับคุณภาพดีเยี่ยม และปีการศึกษา 2563 มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 86.05 อยู่ในระดับคุณภาพดีเยี่ยม และมีผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนระดับดีขึ้นไป จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 78.13 ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ 4.2) ความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ตามความคิดเห็นของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.78, S.D. = 0.19) 4.3) ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.94, S.D. = 0.10) 4.4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.11)

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, ความสามารถในการอ่าน, การคิดวิเคราะห์, ความสามารถในการเขียน, การประเมินแบบชิปโมเดล

Abstract

The objective of this research article was to evaluate of Project for promoting ability for reading, analytical thinking, and writing for Banpayaeng school under The Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 1 by using CIPP model. Data was collected the Purposive Sampling method from 92 participants, consist of teachers, school committees, parents and students of Banpayaeng school. The research tool was questionnaires. Research data was analyzed by using the descriptive statistics: percentages, mean and standard deviation. The results showed that: 1) The results of the context evaluation in overall were at the highest level ($\bar{X}$ = 4.91, S.D. = 0.09). 2) The results of the input evaluation in overall, were at the highest level ($\bar{X}$ = 4.81, S.D. = 0.12). 3) The results of the process evaluation were at the highest level ($\bar{X}$ = 4.76, S.D. = 0.03). 4) The results of the product evaluation are as follows: 4.1) In academic year 2019,

students in grades 1 - 6 had an overall average score in reading, analytical thinking, and writing abilities of 80.04, and 86.05 in academic year 2020, respectively. All were at an excellent level. In addition, 25 students (78.13%) had reading, analytical thinking, and writing scores at a good level that passed the specified assessment criteria. 4.2) The teacher's opinions towards ability of reading, analytical thinking and writing of students were at the highest level ($\bar{x}$ = 4.78, S.D. = 0.19) 4.3) The parents 'satisfaction toward the project in overall were at the highest level ($\bar{x}$ = 4.94, S.D. = 0.10) 4.4) The students' satisfaction toward the project in overall were at the highest level ($\bar{x}$ = 4.93, S.D. = 0.11).

Keywords: Project Evaluation, Reading Ability, Analytical Thinking, Writing Ability, CIPP Model Evaluation.

บทนำ

สังคมโลกในปัจจุบันเป็นยุคของเศรษฐกิจฐานความรู้ มนุษย์ต้องดำเนินชีวิตอยู่ท่ามกลางข้อมูลข่าวสารสารสนเทศต่างๆ มากมาย การเข้าถึงข้อมูลสามารถทำได้ง่ายและรวดเร็ว การรับรู้เรื่องราวต่างๆ จึงเกิดขึ้นตลอดเวลาทั้งจากการอ่าน การฟัง การดู ดังนั้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะทางด้านการอ่าน คือ อ่านได้คล่อง อ่านเก็บประเด็นได้ คือ การมีทักษะการอ่านที่ดี สามารถนำไปสู่กระบวนการคิดทั้งในมิติของการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ หรือคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อให้สาร ที่ได้รับจากการอ่านตกผลึก มีเหตุผลประกอบจนสามารถนำไปเขียนหรือเล่าเรื่องราวให้ผู้อื่นเข้าใจได้อย่างมีประสิทธิภาพถูกต้องตามหลักเชิงตรรกะ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2555)

การจัดการศึกษาของไทยได้มีแนวทางการพัฒนาทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน มาโดยตลอด แต่การดำเนินงานต่างๆ ยังไม่ประสบผลสำเร็จหรือมีวิธีการที่ชัดเจน ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนนำไปใช้จัดการกันเอง ทำให้ผลการประเมินด้านการอ่านของนักเรียนไทยที่ผ่านมาอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ และมีสภาพการคิดวิเคราะห์ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจ นักเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษามีปัญหาด้านการเขียนคำภาษาไทยผิด เรียงรูปประโยคไม่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ และข้อความที่เขียนไม่สามารถสื่อความหมายได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554) และจากข้อมูลการสำรวจการอ่านของประชากรปี

พ.ศ.2561 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า การอ่านของกลุ่มเด็กอายุ 6-14 มีแนวโน้มไม่ชอบอ่านลดลงชัดเจนจากร้อยละ 32.3 ในปี 2551 เหลือร้อยละ 17.9 ในปี 2561 และผลสำรวจการอ่านในกลุ่มเด็กเล็กอายุต่ำกว่า 6 ปี พบว่า เด็กที่ไม่อ่านหรือพ่อแม่ผู้ปกครองไม่อ่านหนังสือให้ฟังเป็นเพราะว่าพ่อแม่ผู้ปกครองเข้าใจว่าเด็กยังเล็กเกินไปสูงถึงร้อยละ 63.8 ความเข้าใจเช่นนี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กกลุ่มนี้อ่านไม่ออก อ่านไม่คล่อง ดังนั้นการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจกับพ่อแม่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่านแก่เด็กที่เหมาะสมตามพัฒนาการ จะช่วยให้เด็กเล็กก่อนวัยเรียนมีโอกาสได้อ่านหนังสือเพิ่มมากขึ้น (สำนักงานอุทยานการเรียนรู้, 2562)

จากปัญหาดังกล่าว แนวทางการปฏิรูปหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับประถมศึกษาปีที่ 1-3 ให้มุ่งเน้นสมรรถนะการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ และจัดโครงสร้างหลักสูตรให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กในช่วงรอยเชื่อมต่อระหว่างปฐมวัยกับประถมศึกษา โดยไม่มีการตัดสินผลเป็นเกรดหรือระดับคะแนนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 แต่ให้ใช้การรายงานพัฒนาการของเด็กเป็นสำคัญ และให้มีระบบคัดกรองและระบบช่วยเหลือผู้เรียนในสมรรถนะด้านการอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น รวมทั้งการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภทเพื่อให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม การพัฒนาความสามารถอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน เป็นการพัฒนาผู้เรียนที่เน้นให้มีความเป็นเลิศด้านทักษะการอ่าน แล้วสามารถนำสิ่งที่อ่านหรือสารที่ได้รับไปผ่านกระบวนการคิดอย่างมีระบบ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างข้อสรุปเกี่ยวกับสิ่งที่อ่านได้อย่างมีวิจารณญาณแล้วสื่อสารต่อให้ผู้อื่นเข้าใจได้ด้วยการเล่าหรือเขียนได้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางภาษา เหมาะสมกับระดับชั้นหรือวัยของผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) ดังนั้นแนวคิดที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน คือ แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นการจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัว (Active participation) ทั้งด้านร่างกาย ความคิด (สติปัญญา) ความรู้สึก (อารมณ์) และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (สังคม) (ทศนา แคมมณี, 2558)

โรงเรียนบ้านป่าแพ่งได้พัฒนาคุณภาพการศึกษาตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จากการประเมินคุณภาพผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนมีความรู้และทักษะจำเป็นตามหลักสูตรของโรงเรียนอยู่ในระดับพอใช้และจากการวิเคราะห์ปัญหา พบว่า สาเหตุมาจากผู้เรียนอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้คิดคำนวณและคิดวิเคราะห์ไม่เป็น ทำให้ไม่สามารถใช้ความรู้พื้นฐานด้านภาษา การคิดคำนวณ และด้านเหตุผล

ในการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นให้มีคุณภาพได้ และผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาปีการศึกษาที่ผ่านมา พบจุดที่ควรพัฒนา คือ การจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นยกระดับผลสัมฤทธิ์ ยังขาดการปฏิบัติที่ต่อเนื่องจริงจัง ดังนั้นจึงต้องมุ่งเน้นพัฒนาการจัดกิจกรรมด้านการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนให้กับนักเรียน เปรียบเทียบความก้าวหน้าและการพัฒนาของนักเรียนเป็นรายบุคคล (โรงเรียนบ้านป่าแห่, 2562) โรงเรียนจึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน จากการดำเนินโครงการดังกล่าวครบระยะเวลา 1 ปีการศึกษา จึงเห็นสมควรให้มีการประเมินโครงการส่งเสริมความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน โรงเรียนบ้านป่าแห่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ขึ้น โดยเลือกใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model ของ Stufflebeam (Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J., 2007) เนื่องจากเป็นรูปแบบที่ใช้วิธีการเชิงระบบ มีลักษณะเป็นกรอบความคิดในเชิงประเมินที่เด่นชัดในแง่ของการชี้แนะขั้นตอนการประเมินควบคู่ไปกับการตัดสินใจ ซึ่งแบ่งพัฒนาการของการประเมินโครงการ 3 ระยะ ได้แก่ ตั้งแต่ก่อนเริ่มโครงการ ระหว่างการดำเนินโครงการ และการประเมินหลังจากสิ้นสุดการดำเนินงานแล้ว เพื่อนำสารสนเทศที่ได้นำมาใช้ในการตัดสินใจปรับปรุงและพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตของโครงการส่งเสริมความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน โรงเรียนบ้านป่าแห่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยประเมินโครงการส่งเสริมความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน โรงเรียนบ้านป่าแห่ โดยใช้การประเมินแบบซิปปโมเดล (CIPP model) มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัยโครงการส่งเสริมความสามารถในการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน โรงเรียนบ้านป่าแห่

วัตถุประสงค์	ขอบเขตเนื้อหา	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
1. เพื่อประเมินด้านบริบท	มุ่งประเมินความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นด้านความสอดคล้องกับนโยบายหน่วยงานต้นสังกัดของวัตถุประสงค์ของโครงการ	1. ครู จำนวน 8 คน 2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 7 คน รวมจำนวน 15 คน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	แบบประเมินด้านบริบท มีค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับ เท่ากับ 0.96	- ค่าเฉลี่ย - ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน - เกณฑ์การผ่าน การประเมินระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.51) ขึ้นไป
2. เพื่อประเมินด้านปัจจัยนำเข้า	มุ่งประเมินความเหมาะสมด้านบุคลากรด้านงบประมาณด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการ	1. ครู จำนวน 8 คน 2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 7 คน รวมจำนวน 15 คน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	แบบประเมินด้านปัจจัยนำเข้า มีค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับ เท่ากับ 0.97	- ค่าเฉลี่ย - ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน - เกณฑ์การผ่าน การประเมินระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.51) ขึ้นไป
3. เพื่อประเมินกระบวนการ	มุ่งประเมินการปฏิบัติงานตามกระบวนการ PDCA ได้แก่ 1. การวางแผน (Plan) 2. การดำเนินงาน (Do) 3. การติดตามและประเมินผล (Check) 4. การสรุปและรายงานผล (Act)	ครู จำนวน 8 คน ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติและรับผิดชอบกิจกรรมของโครงการ และได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	แบบประเมินด้านกระบวนการ มีค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับ เท่ากับ 0.98	- ค่าเฉลี่ย - ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน - เกณฑ์การผ่าน การประเมินระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.51) ขึ้นไป

ตารางที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัยโครงการส่งเสริมความสามารถในการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน โรงเรียนบ้านป่าแห่ (ต่อ)

วัตถุประสงค์	ขอบเขตเนื้อหา	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
4. เพื่อประเมินด้านผลผลิต	มุ่งประเมินผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ได้แก่	ข้อมูลผลการประเมินการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน จากฝ่ายวิชาการของโรงเรียน	แบบสรุปข้อมูลการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน	- คำร้อยละ - กำหนดเกณฑ์การผ่านการประเมินในระดับดีขึ้น
	1. ประเมินการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน			
	2. ความสามารถในการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียนตามความคิดเห็นของครู	ครู จำนวน 8 คน ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติและรับผิดชอบกิจกรรมของโครงการ และได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	แบบประเมินความคิดเห็น มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98	- ค่าเฉลี่ย - ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน - เกณฑ์การผ่านการประเมินระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.51) ขึ้นไป
	3. ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียน	ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 45 คน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	แบบประเมินความพึงพอใจมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97	- ค่าเฉลี่ย - ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน - เกณฑ์การผ่านการประเมินระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.51) ขึ้นไป
	4. ความพึงพอใจของนักเรียน	นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1- 6 จำนวน 32 คน ซึ่งเป็นผู้ร่วมกิจกรรมของโครงการ และได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	แบบประเมินความพึงพอใจมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98	- ค่าเฉลี่ย - ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน - เกณฑ์การผ่านการประเมินระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.51) ขึ้นไป

ผลการวิจัย

ผลการประเมินโครงการส่งเสริมความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน โรงเรียนบ้านป่าแห้ง โดยรวมผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ซึ่งปรากฏผลการวิจัยแต่ละด้าน ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการประเมินด้านบริบท

รายการ	n = 15		ระดับความ สอดคล้อง	การผ่านเกณฑ์ ประเมิน > 3.51
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็น	4.89	0.15	มากที่สุด	ผ่าน
2. ด้านความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงาน ต้นสังกัด	4.93	0.15	มากที่สุด	ผ่าน
3. ด้านความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ โครงการ	4.90	0.11	มากที่สุด	ผ่าน
เฉลี่ย	4.91	0.09	มากที่สุด	ผ่าน

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินด้านบริบทของโครงการ โดยรวมมีระดับความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.91$, S.D. = 0.09) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้

ตารางที่ 3 ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า

รายการ	n = 15		ระดับ ความเหมาะสม	การผ่านเกณฑ์ ประเมิน > 3.51
	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านบุคลากร	4.79	0.12	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านงบประมาณ	4.67	0.34	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้	4.89	0.14	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านการบริหารจัดการ	4.85	0.27	มากที่สุด	ผ่าน
เฉลี่ย	4.81	0.12	มากที่สุด	ผ่าน

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ โดยรวมมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.81$, S.D. = 0.12) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้

ตารางที่ 4 ผลการประเมินด้านกระบวนการ

รายการ	n = 8		ระดับ การปฏิบัติ	การผ่านเกณฑ์ ประเมิน > 3.51
	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านการวางแผน (Plan)	4.75	0.20	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านการดำเนินงาน (Do)	4.79	0.05	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านติดตามและประเมินผล (Check)	4.79	0.24	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา (Act)	4.72	0.34	มากที่สุด	ผ่าน
เฉลี่ย	4.76	0.03	มากที่สุด	ผ่าน

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการประเมินด้านกระบวนการของโครงการ โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.03) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้

ตารางที่ 5 ผลการประเมินด้านผลผลิต

รายการ	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	ผล การประเมิน	การผ่านเกณฑ์ ประเมิน > 3.51
1. ทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน	1. นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1-6 ที่มี ผลการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียนระดับดีขึ้นไป จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 78.13 ผ่านเกณฑ์การประเมินที่ กำหนดไว้				ผ่าน
	2. ผลการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน ปีการศึกษา 2562 โดยรวม มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 80.04 อยู่ในระดับคุณภาพ ดีเยี่ยม และปีการศึกษา 2563 มี คะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 86.05 อยู่ใน ระดับคุณภาพดีเยี่ยม แสดงให้เห็น ว่า นักเรียนมีพัฒนาการด้านการ อ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน เพิ่มขึ้น				ผ่าน

ตารางที่ 5 ผลการประเมินด้านผลผลิต (ต่อ)

รายการ	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	ผล การประเมิน	การผ่านเกณฑ์ ประเมิน > 3.51
2. ความสามารถในการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน ตาม ความคิดเห็นของครู	8	4.78	0.19	มากที่สุด	ผ่าน
3. ความพึงพอใจต่อโครงการ					
3.1 ผู้ปกครองนักเรียน	45	4.94	0.10	มากที่สุด	ผ่าน
3.2 นักเรียน	32	4.93	0.11	มากที่สุด	ผ่าน

จากตารางที่ 5 สรุปผลการประเมินด้านผลผลิตโครงการ โดยรวมผ่านเกณฑ์การประเมิน

1. ทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน พบว่า นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ที่มีผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนระดับดีขึ้นไป จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 78.13 ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ และผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ปีการศึกษา 2562 โดยรวม มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 80.04 อยู่ในระดับคุณภาพดีเยี่ยม และปีการศึกษา 2563 มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 86.05 อยู่ในระดับคุณภาพดีเยี่ยม แสดงให้เห็นว่า นักเรียนโรงเรียนบ้านป่าแห่่ง มีพัฒนาการด้านการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนเพิ่มขึ้น (แสดงรายละเอียดในตารางที่ 3 และตารางที่ 4)

2. ความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ตามความคิดเห็นของครู อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.09)

3. ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.94$, S.D. = 0.10)

4. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.11)

ตารางที่ 6 ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ปีการศึกษา 2563

ระดับชั้น	จำนวนนักเรียน	จำนวนนักเรียนระดับดี (3) ขึ้นไป	ค่าเฉลี่ยร้อยละ
ประถมศึกษาปีที่ 1	5	4	80.00
ประถมศึกษาปีที่ 2	7	6	85.71
ประถมศึกษาปีที่ 3	7	6	85.71
ประถมศึกษาปีที่ 4	3	2	66.67
ประถมศึกษาปีที่ 5	6	5	83.33

ตารางที่ 6 ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ปีการศึกษา 2563 (ต่อ)

ระดับชั้น	จำนวนนักเรียน	จำนวนนักเรียนระดับดี (3) ขึ้นไป	ค่าเฉลี่ยร้อยละ
ประถมศึกษาปีที่ 6	4	2	50.00
รวม	32	25	
ค่าเฉลี่ย	100	78.13	78.13

จากตารางที่ 6 พบว่า ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ปีการศึกษา 2563 พบว่า นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ที่มีผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนระดับดีขึ้นไป จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 78.13 ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้

ตารางที่ 7 ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ปีการศึกษา 2562 และปีการศึกษา 2563 โดยรวม

ระดับชั้น	ปีการศึกษา 2562			ปีการศึกษา 2563		
	จำนวน	คะแนน	ระดับ	จำนวน	คะแนน	ระดับ
	นักเรียน	เฉลี่ย	คุณภาพ	นักเรียน	เฉลี่ย	คุณภาพ
1	4	76.25	ดี	5	85.20	ดีเยี่ยม
2	6	79.67	ดี	7	86.57	ดีเยี่ยม
3	2	82	ดีเยี่ยม	7	83.29	ดีเยี่ยม
4	6	77.67	ดี	3	85	ดีเยี่ยม
5	5	80	ดีเยี่ยม	6	84.50	ดีเยี่ยม
6	8	84.63	ดีเยี่ยม	4	91.75	ดีเยี่ยม
รวมเฉลี่ย	31	80.04	ดีเยี่ยม	32	86.05	ดีเยี่ยม

จากตารางที่ 7 ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ปีการศึกษา 2562 และปีการศึกษา 2563 โดยรวม พบว่า ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ปีการศึกษา 2562 โดยรวม มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 80.04 อยู่ในระดับคุณภาพดีเยี่ยม และปีการศึกษา 2563 มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 86.05 อยู่ในระดับคุณภาพดีเยี่ยม แสดงให้เห็นว่า นักเรียนโรงเรียนบ้านป่าแห่่ง มีพัฒนาการด้านการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน เพิ่มขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ด้านบริบทของโครงการ โดยรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพราะก่อนการดำเนินโครงการโรงเรียนโดยผู้บริหารและครูร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาการอ่าน คิดวิเคราะห์ เขียนของนักเรียน และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโครงการโดยกำหนดเป้าหมาย คือ ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้น ซึ่งการจัดกิจกรรมของโครงการให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ จำเป็นต้องจัดทำโครงการให้มีความชัดเจน เหมาะสม และสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งก่อนการดำเนินโครงการ จำเป็นต้องศึกษาความเหมาะสมของโครงการ ตรวจสอบความจำเป็นของโครงการ เพื่อใช้ในการปรับวัตถุประสงค์ของโครงการให้ชัดเจน สามารถปฏิบัติได้จริง โดยการประเมินความต้องจำเป็น ความเป็นไปได้ของโครงการ ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของโครงการ (พิสนุ พงศรี, 2556) เช่นเดียวกับ เข้ม ของกิตติ์วรกุล ที่ศึกษาพบว่า ผลการประเมินด้านบริบทโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน โรงเรียนอมก๋อยวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการมีความสอดคล้องกับนโยบาย วิสัยทัศน์ และเป้าหมายของโรงเรียนในระดับมาก (เข้ม ของกิตติ์วรกุล, 2560)

2. ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพราะก่อนการดำเนินโครงการส่งเสริมความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน จำเป็นต้องตรวจสอบทรัพยากรทางการศึกษาที่เป็นปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานโครงการให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และตัวชี้วัดของโครงการ ได้แก่ ความพร้อมหรือความเหมาะสมหรือความเพียงพอด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ และด้านการบริหารจัดการ และหากพบว่า ปัจจัยนำเข้ามีจำนวนไม่เหมาะสมหรือจำเป็นต้องจัดหาเพิ่มเติม เช่น จำนวนหนังสือ สื่อการเรียนรู้ และงบประมาณ เป็นต้น ต้องขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือต้องระดมทุนทางการศึกษาร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน และชุมชน เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมของโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการเป็นไปตามแนวคิดการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าโครงการซึ่งเป็นการประเมินความพร้อมและความเหมาะสมของปัจจัยนำเข้า ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ที่เอื้อหรือเพียงพอต่อการดำเนินงานโครงการให้ประสบความสำเร็จ (สำราญ มีแจ้ง, 2558) เช่นเดียวกับ วราภรณ์ ภิรมย์นาค ที่ศึกษาพบว่า ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าโครงการส่งเสริมนิสัยรัก

การอ่านในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนมีการดำเนินงานและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบชัดเจน บุคลากรที่รับผิดชอบโครงการมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน (วราภรณ์ ภิรมย์นาค, 2559)

3. ด้านกระบวนการของโครงการ โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ในการดำเนินงานโครงการได้ใช้กระบวนการบริหาร PDCA ได้แก่ ด้านการวางแผน (Plan) ด้านการดำเนินงาน (Do) ด้านการติดตามและประเมินผล (Check) และด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา (Act) เพื่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และในระหว่างการดำเนินกิจกรรมแต่ละกิจกรรม ได้มีการนิเทศติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงานโดยการสอบถามอย่างไม่เป็นทางการ และการประชุมผู้บริหารและครูทุกสัปดาห์ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมทุกกิจกรรมเป็นไปตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้ และหากมีปัญหาหรืออุปสรรคสามารถให้คำแนะนำแก่ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมได้ทันที รวมทั้งการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอในระหว่างการจัดกิจกรรม ซึ่งการประเมินกระบวนการเป็นการศึกษาจุดอ่อนจุดแข็ง ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินโครงการ สาเหตุที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินโครงการตามแผนได้ เพื่อจัดทำสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงการดำเนินโครงการได้อย่างทันท่วงที (Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J., 2007) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ ภิรมย์นาค ที่ศึกษาพบว่า ผลการประเมินด้านกระบวนการโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ จัดทำ จัดทำ และรวบรวมตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นความสำคัญของการอ่านในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกระดับชั้นให้ครูพิจารณาใช้ประโยชน์ โรงเรียนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการการดำเนินงานโครงการที่ชัดเจน (วราภรณ์ ภิรมย์นาค, 2559)

4. ด้านผลผลิตของโครงการ โดยรวมผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ดังนี้

4.1 ผลการประเมินการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน ปีการศึกษา 2562 พบว่า ปีการศึกษา 2563 นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ที่มีผลการประเมินการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียนระดับดีขึ้นไป จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 78.13 ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ และปีการศึกษา 2563 มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 86.05 อยู่ในระดับคุณภาพดีเยี่ยม แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีพัฒนาการด้านการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียนเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพราะการจัดกิจกรรมของโครงการ ทุกกิจกรรมมุ่งพัฒนาความสามารถในการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน

ของนักเรียนทุกระดับชั้น เป็นการส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านและหาประสบการณ์ในการอ่านจากหนังสือที่หลากหลายที่อยู่ในห้องสมุดและมุมการอ่านในชั้นเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถอ่านจับประเด็น ข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็นจากเรื่องที่อ่าน รวมทั้งสามารถถ่ายทอดความคิดเห็นและเรื่องราวจากเรื่องที่อ่านในรูปแบบของการเล่าเรื่องให้ฟังหรือเขียนเล่าเรื่องโดยมีเหตุผลประกอบ รวมทั้งการจัดกิจกรรมที่ผ่อนคลาย เช่น กิจกรรม “เดอะพิชซ่า คอมปะนี ชวนน้องอ่าน” ที่สร้างแรงจูงใจให้นักเรียนพัฒนาการอ่าน การสรุปความรู้จากเรื่องที่อ่านได้ และได้รับรางวัล คือ พิชซ่าถาดเล็กฟรี หรือกิจกรรมปิงโกภาษาไทย ซึ่งเป็นเกมการศึกษาที่ให้ความบันเทิงประเภทหนึ่งช่วยให้นักเรียนได้อ่านคำศัพท์ต่าง ๆ และอ่านชนิดของคำ มีความสนุกสนานและผู้ชนะก็ได้รับรางวัล เป็นต้น การจัดกิจกรรมดังกล่าวทำให้ความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนของนักเรียน ปีการศึกษา 2563 เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2562 ซึ่งแนวทางการพัฒนาความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาที่ระบุว่า การพัฒนาความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน เป็นหน้าที่ของครูที่ต้องช่วยกันให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์เนื้อหาสาระจากเรื่องที่อ่านและถ่ายทอดให้ผู้อื่นรู้ด้วยการเขียนหรือการเล่าเรื่อง ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการกำหนดภาระงานมีความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาการอ่าน คิดวิเคราะห์ของผู้เรียน และกระบวนการเขียนสามารถสะท้อนความเข้าใจในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนของผู้เรียน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2555) เช่นเดียวกับ บรรเจิด กลิ่นจันทร์ ที่ศึกษาพบว่า ผลการประเมินความสามารถในด้านการอ่านการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีผลการประเมินการอ่านอยู่ในระดับดีขึ้นไป ร้อยละของนักเรียนเพิ่มขึ้นจำนวน 28 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 87.50 และ โรงเรียนที่มีผลการประเมินการเขียนอยู่ในระดับดีขึ้นไปร้อยละของนักเรียนเพิ่มขึ้น จำนวน 25 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 78.13 และผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ (บรรเจิด กลิ่นจันทร์, 2561)

4.2 ผลการประเมินความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ตามความคิดเห็นของครู โดยรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพราะการจัดกิจกรรมทุกกิจกรรมของโครงการเกิดจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาการอ่าน คิดวิเคราะห์ เขียนของนักเรียน และการคิดกิจกรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ รวมทั้งการสนับสนุนจากผู้ปกครองและชุมชน ผลจากการจัดกิจกรรมทำให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน เห็นความสำคัญของการอ่านมากขึ้น ความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ เขียนเพิ่มมากขึ้น และ

นักเรียนได้รับความรู้ มีความสนุกสนานและมีความสุขในการเรียน ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งการประเมินความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน เป็นหน้าที่ของครูโดยวิธีการประเมินเน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเอง การพูดคุย การสังเกตพฤติกรรม การตรวจผลงาน พร้อมให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2555) จากการตรวจผลงานหรือชิ้นงานของนักเรียนและการประเมินโดยรวม ครูจึงมีความคิดเห็นว่าการเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนบ้านป่าแพ่งมีความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการประเมินของ วิไลลักษณ์ ศรีทากุล ที่ศึกษาประสิทธิภาพของโครงการพัฒนาวิชาการเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดของนักเรียน โรงเรียนบ้านสิริขุนหาญ องค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการคิด การเลือกและตัดสินใจแก้ปัญหาในสิ่งต่างๆ ดีขึ้น ผ่านเกณฑ์การประเมินอยู่ในระดับดี และความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อคุณภาพของนักเรียนตามการประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 อยู่ในระดับมาก (วิไลลักษณ์ ศรีทากุล, 2562)

4.3 ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อโครงการส่งเสริมความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ อาจจะเป็นเพราะว่า การจัดกิจกรรมทุกกิจกรรมทำให้นักเรียนที่อยู่ในความปกครองมีความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนเพิ่มขึ้น เนื่องจากการอ่านเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นไป เป็นไปปัจจัยหลักทฤษฎีความคาดหวังของ Vroom ที่กล่าวว่า บุคคลมีความต้องการและมีความคาดหวังในหลายสิ่งหลายอย่าง ได้รับการตอบสนองความต้องการหรือสิ่งที่คาดหวังเอาไว้ เมื่อได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลก็จะได้รับความพึงพอใจ (Vroom, H Victor., 1964) เช่นเดียวกับ กาญจนา ชูสกุล ศึกษาพบว่า ผลการประเมินด้านผลผลิตโครงการรักการอ่านโรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม สังกัดเทศบาลขอนแก่น โดยประยุกต์ใช้รูปแบบชิปปี้ โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก คือ นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วยการอ่าน นักเรียนได้รับคำชมจากครูเสมอว่าอ่านหนังสือเก่งขึ้น ผู้ปกครองเห็นว่านักเรียนอ่านคล่องขึ้น (กาญจนา ชูสกุล, 2558)

4.4 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อโครงการส่งเสริมความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน โดยรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ อาจจะเป็นเพราะว่า นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วยความสนุกสนานและมี

แรงจูงใจในการปฏิบัติจริงและได้รับผลตอบแทนที่เป็นรูปธรรม คือ รางวัล เช่น พืชชำเถาเล็กหรือรางวัลอื่น และได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมชั้นเรียน ซึ่ง Herzberg กล่าวว่า ปัจจัยจูงใจที่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ความสามารถในการทำงานให้เสร็จสิ้นและประสบความสำเร็จ การได้รับการยอมรับ งานที่ต้องอาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย (Herzberg, F., 1959) สอดคล้องกับผลการประเมินของบรรเจิด กลิ่นจันทร์ ที่ศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีความพึงพอใจต่อโครงการพัฒนาการอ่าน การเขียนภาษาไทยโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ (บรรเจิด กลิ่นจันทร์, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

การดำเนินงานโครงการส่งเสริมความสามารถในการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียนโรงเรียนบ้านป่าแห่่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียนเพิ่มสูงขึ้น สามารถสรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ดังนี้

ภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้โครงการส่งเสริมความสามารถในการอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน
โรงเรียนบ้านป่าแห่่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง โครงการส่งเสริมความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน โรงเรียนบ้านป่าแห้ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 โดยรวมมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยนักเรียนมีผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนระดับดีขึ้น ครูมีความเห็นว่่านักเรียนมีความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนเพิ่มมากขึ้น ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ มีดังนี้ 1) ด้านบริบท โรงเรียนควรศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาความสามารถในการอ่านและการค้นหาข้อมูลสารสนเทศจากสื่อประเภทต่างๆ ของนักเรียน และในการดำเนินงานโครงการควรเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการมากขึ้น และกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับเป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จ 2) ด้านปัจจัยนำเข้า โรงเรียนควรจัดเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องให้มีความพร้อมและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการ ควรสร้างความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาและการดำเนินงานโครงการ ควรพัฒนาห้องสมุดและทรัพยากรห้องสมุดให้มีความพร้อมต่อ การส่งเสริมการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน และมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน 3) ด้านกระบวนการ การพัฒนาทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน โรงเรียนควรศึกษาเอกสารการประเมินและตัวชี้วัด การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนของนักเรียนแต่ละระดับชั้น จัดทำแผนปฏิบัติการ ทรัพยากร งบประมาณ สื่อและแหล่งเรียนรู้ในการส่งเสริมความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ควรกำหนดแนวทางนิเทศ ติดตาม และประเมินผลโครงการ และควรประสานงานและขอความร่วมมือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนให้ดียิ่งขึ้น และ 4) ด้านผลผลิต การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน ครูผู้สอนควรใช้การจัดการเรียนรู้และจัดกิจกรรมโดยใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพี่กับน้องภายในโรงเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการและความกล้าแสดงออก และสามารถคิดวิเคราะห์จากเรื่องที่อ่านและตอบคำถามได้ พัฒนาผู้เรียนให้รู้จักคำศัพท์และความหมายของคำศัพท์เพิ่มมากขึ้น และประเด็นสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรประเมินโครงการการจัดการเรียนรู้บูรณาการเพื่อพัฒนาการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านป่าแห้ง โดยเน้นการประเมินพัฒนาการนักเรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้หรือจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น และควรจัดทำ

โครงการการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านป่าแห่่ง ที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติโดยเฉพาะ และพัฒนาเครื่องมือการประเมินที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทผู้เรียนและโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ชูสกุล. (2558). การประเมินโครงการรกรการอ่านโรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น โดยประยุกต์ใช้รูปแบบซีบีบี. รายงานการประชุมวิชาการ และนำเสนอผลการวิจัย ระดับชาติและนานาชาติ กลุ่มระดับชาติ ด้านการศึกษา, 3(6), 35-46.
- เข้ม ของกิตติวรกุล. (2560). การประเมินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโรงเรียนอมก๋อย วิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทศนา แคมมณี. (2558). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี ประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธา.
- บรรเจิด กลิ่นจันทร์. (2561). รายงานการประเมินโครงการพัฒนาการอ่าน การเขียนภาษาไทย โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2. เพชรบูรณ์: สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 2.
- พิสนุ ฟองศรี. (2556). เทคนิควิธีประเมินโครงการ. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: ด่าน สุทธา.
- โรงเรียนบ้านป่าแห่่ง. (2562). แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนบ้านป่าแห่่ง. เชียงราย: โรงเรียนบ้านป่าแห่่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต1.
- วราภรณ์ ภิรมย์นาค. (2559). การประเมินผลโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศา สตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- วิไลลักษณ์ ศรีทากุล. (2562). โครงการพัฒนาวิชาการเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิด ของนักเรียน โรงเรียนบ้านสิริขุนหาญ องค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ. ใน โรงเรียนบ้านสิริขุนหาญ. ศรีสะเกษ: องค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). นโยบายส่งเสริมการอ่านของประเทศ: ภาพรวม ปัญหา และแนวทางการพัฒนา. ใน การประชุมวิชาการ Thailand Conference on Reading 2011, 24-25 สิงหาคม 2554. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานงานอุทยานการเรียนรู้ TK Park.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถของเด็กในการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพมหานคร: สกศ.
- สำนักงานอุทยานการเรียนรู้. (2562). เข้ม : สำนักรวบรวมการอ่านและความเปลี่ยนแปลง 10 ปี ทศวรรษแห่งการอ่าน พ.ศ. 2552-2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2555). แนวทางการพัฒนาและประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- สำราญ มีแจ้ง. (2558). การประเมินโครงการทางการศึกษา: ทฤษฎีและปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Herzberg, F. (1959). *The Motivation to Work*. New York: John Wiley & Sons.
- Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. (2007). *Evaluation Theory, Models and Applications*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Vroom, H Victor. (1964). *Work and Motivation*. Now York: John Wiley & Sons.

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 430-450

บทความวิจัย

การพัฒนางองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการและแบบประเมิน สำหรับครู โรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ*

DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL LEADERSHIP FACTORS AND ASSESSMENT FOR TEACHERS OF SCHOOLS UNDER THE BANGKOK ARCHDIOCESE

ไอยรา เลาะห์มิน¹, ขนิษฐา สาลีหมัด¹Aiyara Lohmin¹, Khanittha Saleemad¹¹คณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร¹The Graduate School of Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand¹Corresponding author E-mail: naai27@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนางองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู และเครื่องมือการประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การศึกษาเอกสาร งานวิจัย ตำรา วารสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการ จำนวน 22 แหล่ง และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน 2) การพัฒนางองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ โดยการนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา และ 3) พัฒนาเครื่องมือการประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ โดยการยืนยันองค์ประกอบและ

* Received 2 November 2022; Revised 28 November 2022; Accepted 29 November 2022

พฤติกรรมบ่งชี้ของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู มี 3 องค์ประกอบ คือ 1.1) ผู้เรียนรู้อยู่เสมอ มี 3 ด้าน ประกอบด้วย 1.1.1) ครูศึกษา/ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาและนำไปใช้อยู่เสมอ 1.1.2) ครูศึกษา/ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนอยู่เสมอ 1.1.3) ครูศึกษา/ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีช่วยสอนอยู่เสมอ 1.2) นักสื่อสารที่ดี มี 2 ด้าน ประกอบด้วย 1.2.1) ครูถ่ายทอดความรู้ให้ข้อมูลย้อนกลับ แนะนำ/เสนอแนะแก่เด็กและเพื่อนครู 1.2.2) สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น 1.3) ผู้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง มี 2 ด้าน ประกอบด้วย 1.3.1) ครูริเริ่มการเปลี่ยนแปลง 1.3.2) ปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง 2) เครื่องมือการประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูเป็นแบบมาตรวัดรูปกรวยที่ใช้พฤติกรรมกำหนดระดับ 3 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.60 - 1.00 แสดงให้เห็นว่า สามารถนำไปใช้ในการประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนาองค์ประกอบ, ภาวะผู้นำทางวิชาการ, เครื่องมือการประเมินสำหรับครู, อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ

Abstract

The objectives of this research were to development of Instructional Leadership factors for teachers and assessment for teachers of Schools under the Bangkok Archdiocese. It is a qualitative research. There are 3 steps of this research as follows: 1) A study of 22 sources of documents, research papers, textbooks, academic journals related to Instructional leadership, and in-depth interviews with 7 experts. 2) Developing Instructional Leadership factors for teachers of Schools under the Bangkok Archdiocese by using the data for Content Analysis and 3) Developing an Instructional Leadership factors assessment for teachers of Schools under the Bangkok Archdiocese by confirming the factors and behavioral indicators of Instructional leadership for teachers. By in-depth interviews with 5 experts. The results showed that: 1) The development factors of Instructional leadership for teachers consisted of 3 factors: 1.1) Continuous

Learner, there are 3 aspects: 1.1.1) Teachers study/search for knowledge about school curriculum and always use it. 1.1.2) Teachers always study/search for knowledge about the teaching and learning process. 1.1.3) Teachers are always studying/researching about technology to assist teaching. 1.2) Communicator has 2 aspects: 1.2.1) Teacher transfers knowledge give feedback Advise/recommend to children and fellow teachers. 1.2.2) Able to work with others. 1.3) Change Agent has 2 aspects: 1.3.1) Teachers initiate change 1.3.2) Adapt to changing situation. 2) The Instructional Leadership Assessment Tool for Teachers was a rubric scale. The 3-level behavior-determining method had a consistency index of 0.60 - 1.00, indicating that It can be used effectively to assess Instructional leadership for teachers.

Keywords: Development of Factors, Instructional Leadership, Assessment for Teachers, The Bangkok Archdiocese

บทนำ

คำว่า “ครู” มีบทบาทสำคัญในการปฏิรูปและจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียน การวิจัยในชั้นเรียน การใช้สื่อเทคโนโลยี เป็นต้น อันจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อผู้เรียนและคุณภาพการศึกษาโดยรวม นอกเหนือไปจากการดำเนินการจัดการเรียนการสอน และการปฏิบัติงานของครูที่เป็นกิจวัตรประจำวัน มีความเชื่อว่า ครู ต้องมีภาวะผู้นำ ซึ่งภาวะผู้นำมิใช่พรสวรรค์ที่เกิดขึ้นเฉพาะตัวบุคคลแต่เป็นเรื่องที่เรียนรู้ฝึกฝนและพัฒนาได้ ครูต้องสามารถบูรณาการบทบาทหน้าที่สองลักษณะ คือ ครูในฐานะผู้นำในการริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรมด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน และใช้ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนให้เกิดการนำนวัตกรรมไปสู่การปฏิบัติ (อุษาวดี จันทรสณี, 2550)

กล่าวได้ว่า ครูในยุคปัจจุบันจะต้องมีภาวะผู้นำด้านการเรียนการสอน หรือในงานวิจัยนี้เรียกว่า “ภาวะผู้นำทางวิชาการ” (Instructional Leadership) ภาวะผู้นำทางวิชาการได้รับการศึกษาอย่างจริงจังตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 โดยเริ่มต้นให้ความสำคัญในสหรัฐอเมริกา เนื่องจาก

มีความพยายามแก้ปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียน โดยครูนั้นถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนานักเรียนให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าครูจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อเป็นผู้ชี้แนะให้คำปรึกษาหารือ เป็นแรงจูงใจให้นักเรียนปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง และเกิดความเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่พึงประสงค์ของสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้สูงขึ้น (ธีรธร สุธีธร และคณะ, 2559) ครูจึงมีผลต่อการพัฒนานักเรียนทั้งด้านการเรียนและพฤติกรรมโดยตรง ภาวะผู้นำทางวิชาการจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่ครูควรได้รับการส่งเสริม และพฤติกรรมของครูที่ควรได้รับการส่งเสริมเบื้องต้น คือ การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร การศึกษาหาความรู้การจัดกระบวนการเรียนรู้ ความรู้เหล่านี้นักครูต้องศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ เพราะความเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม ทำให้เป็นความท้าทายของครูที่ต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จากแนวคิดของนักวิชาการที่ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการ ทำให้ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู หมายถึง ผู้มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการนำไปใช้ มีความรู้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน สามารถถ่ายทอดความรู้ แนะนำ/เสนอแนะ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง ซึ่งภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู หมายถึง รูปแบบภาวะผู้นำที่ครูในระดับต่าง ๆ ในสถานศึกษามีโอกาสที่จะนำหรือเป็นผู้นำด้านวิชาการ โดยดำเนินการจัดการเรียนการสอน เป็นผู้สร้างเครือข่ายที่สามารถปฏิบัติงานเป็นทีมกับเพื่อนครูในโรงเรียนของตน และสามารถปฏิบัติงานในชุมชนได้ (Strodl, P., 1992) สอดคล้องกับงานวิจัยที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ได้แก่ การพัฒนาตนเองและเพื่อนครูด้านภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพด้านการเรียนรู้การเป็นแบบอย่างทางการสอน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง การเป็นแบบอย่างทางการสอน ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 5 องค์ประกอบ คือ การเป็นแบบอย่างทางการสอน ตัวชี้วัดได้แก่ 1) ใช้แนวทางสอนที่หลากหลาย 2) ส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ 3) มีความรู้ในเรื่องที่สอนอย่างดี 4) เป็นแบบอย่างที่ดี 5) ประเมินการเรียนการสอน ซึ่งครูมีการปรับปรุงการสอนโดยเรียนรู้แนวทางและเทคนิคต่าง ๆ ของการสอน เลือกแนวทางสอนที่ตรงกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการสอน วางแผนการสอนอย่างหลากหลายแนว (อาภารัตน์ ราชพัฒน์, 2554)

ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญอย่างมากในการใช้กลยุทธ์ของการประสานงาน และการควบคุมที่จะปรับพันธกิจด้านวิชาการของโรงเรียนกับกลยุทธ์ และการดำเนินการ ดังนั้น ผู้นำทางวิชาการจะไม่เน้นการเป็นผู้นำเพียงอย่างเดียว แต่จะให้ความสำคัญเกี่ยวกับ

การบริหารจัดการด้วยบทบาททางการบริหารได้รวมถึงการประสานงาน การควบคุม และกำกับดูแลหลักสูตรและการเรียนการสอน ภาวะผู้นำทางวิชาการเกี่ยวข้องการมีส่วนร่วมกับ “หลักทางเทคนิค” ของการศึกษา คือ การเรียนการสอนและการเรียนรู้ ผู้นำทางวิชาการจะต้องประกอบด้วยความเชี่ยวชาญและความสามารถพิเศษ เป็นแกนนำในการทำงานอย่างเจาะลึกเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอน และกล้าหาญในการทำงานโดยตรงกับครูในการปรับปรุงการเรียนการสอนและการเรียน (Hallinger, P., 2011) สอดคล้องกับสถาบันพัฒนาความก้าวหน้า กล่าวถึง ความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญต่อการสร้างความตระหนักให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าใจ และประสานสัมพันธ์เพื่อพัฒนางานวิชาการและวิชาชีพที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการส่งเสริม และพัฒนาการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย (สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า, 2553) ทั้งนี้คุณลักษณะของครูผู้นำทางวิชาการที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ในโลกยุคศตวรรษที่ 21 คือ การมุ่งเน้นการค้นหาความรู้ การบริหารจัดการความรู้และมุ่งเน้นกระบวนการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2557) และคุณลักษณะของครูผู้นำทางวิชาการควรมีลักษณะการเป็นครูที่มีความ “SMART” ซึ่งเป็นครูยุคใหม่ ที่มีคุณสมบัติอันเกิดจากการสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัยตามตัวแบบดังนี้ S (Skill) หมายถึง การมีทักษะความรู้ความสามารถ M (Management) หมายถึง มีความสามารถในการบริหารจัดการ A (Attitude) มีเจตคติการมีจิตสำนึกของความเป็น R (Resource) ครูต้องมีความสามารถในการจัดหาสิ่งแวดล้อมให้ผู้เรียนพร้อมที่จะเรียนรู้และ T (Technology) หมายถึง ครูต้องมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การเป็นผู้นำทางวิชาการของครูมีความสำคัญต่อครูทุกคน ทำให้การจัดการความรู้ในสถานศึกษาประสบผลสำเร็จส่งผลให้สังคมได้รับการพัฒนา มีความสามารถและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคม รวมทั้งปัญหาผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถในการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้มีคุณธรรมและจริยธรรม และมีสมรรถภาพในการแข่งขันกับนานาชาติประเทศ (สุขุม เฉลยทรัพย์ และคณะ, 2551)

ด้วยความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) ที่พัฒนามาเป็นผู้นำทางวิชาการ (Instructional leadership) โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียน อาศัยความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ ความรู้เกี่ยวกับการสอนและความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรเป็นพลังขับเคลื่อนทางการศึกษา ผู้นำทางวิชาการต้องมีความสามารถในการสื่อสารและแสดง

ให้นักเรียน ครู และผู้ปกครองเห็นว่า อะไรสำคัญและมีคุณค่าในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นสัญลักษณ์ที่เป็นแรงขับเคลื่อน และผู้นำทางวิชาการต้องมีทักษะในการสอนจริง ในวัฒนธรรมที่นิยมเฉพาะว่า โรงเรียน คือ มิติทางการศึกษา ทางสัญลักษณ์ และทางวัฒนธรรม เป็นเรื่องสำคัญต่อภาวะผู้นำในโรงเรียน (McEwan, E. K., 2003) โดยผู้วิจัยมีความเชื่อว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการสามารถเกิดได้ในตัวครูที่ปฏิบัติหน้าที่พัฒนาผู้เรียนโดยตรง

จากผลการประเมินมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ มาตรฐานที่ 7 ครูปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งการประชุมใหญ่สามัญของผู้บริหารประจำปีการศึกษา 2562 ในการสรุปผลการอบรมและสอบถามความคิดเห็นของครูในหัวข้อของการพัฒนาตนเอง พบว่า ครูมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเอง ในด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านหลักสูตร ด้านแผนการสอน ด้านภาวะผู้นำ และด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ (ฝ่ายการศึกษาอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, 2562) ผู้วิจัยจึงสนใจที่การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ เพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษานำสู่การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ
2. เพื่อพัฒนาเครื่องมือการประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการและเครื่องมือการประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ มีการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการและการสัมภาษณ์เชิงลึก

1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการ วารสารวิชาการ (Documentary Research) จากฐานข้อมูล TCI, Elsevier, Science Direct และวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ รวมถึงเว็บไซต์ที่มีความสมบูรณ์และน่าเชื่อถือได้ ระหว่างปี ค.ศ. 2014 - 2018 โดยกำหนดคำสำคัญ คือ คุณลักษณะภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู

2. ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยสัมภาษณ์ครูที่ได้รับรางวัลครูดีเด่นและผู้ช่วยดีเด่นฝ่ายวิชาการระดับโล่ทองของฝ่ายการศึกษาอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ จำนวน 7 คน แบ่งเป็นครูดีเด่น จำนวน 4 คน และผู้ช่วยดีเด่นฝ่ายวิชาการ จำนวน 3 คน นำข้อมูลที่ได้ศึกษามาจัดระเบียบข้อมูล ตีความ และให้ความหมายด้วยการนำข้อความสำคัญ (Significant statement) มาจัดหมวดหมู่ (Categories) เพื่ออธิบายองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาร่ององค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ

เพื่อยืนยันองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ ด้วยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างจากผู้เชี่ยวชาญ เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดย สัมภาษณ์นักวิชาการ นักบวช ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป อยู่ในบริบทของโรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ มีประสบการณ์ด้านการฝึกอบรมครู ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 1 คน และมีความรู้ ประสบการณ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ จำนวน 4 คน รวม 5 คน นำข้อมูลที่ได้มาจัดระเบียบข้อมูล ตีความ ให้ความหมายด้วยการนำข้อความสำคัญ (Significant statements) ที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่ (Categories) องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ เพื่อให้ได้ข้อสรุปภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาเครื่องมือการประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ สำหรับครูโรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ

เพื่อสร้างและตรวจสอบเครื่องมือวัดและประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผล จัดทำเครื่องมือการประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ ซึ่งแบบประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู มีลักษณะ

แบบมาตรวัดรูปริก (Scoring rubrics) จำนวน 3 องค์ประกอบ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่พัฒนาขึ้น ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of item-objective Congruency) และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งการตรวจสอบทั้ง 3 องค์ประกอบ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 - 1.00 นำไปทดลองใช้ (Try out) เพื่อพิจารณาความเชื่อมั่น (Reliability) กับครู จำนวน 10 คน เพื่อหาความเป็นปรนัยของแบบประเมิน ด้วยวิธีการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) โดยกำหนดค่าความเที่ยงของแบบประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดองค์กรสังฆมณฑลกรุงเทพฯ 0.80 ขึ้นไป และนำผลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงและแก้ไข

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูโรงเรียนในสังกัดองค์กรสังฆมณฑลกรุงเทพฯ จำนวน 37 โรงเรียน จำนวน 3,633 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญในด้านภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู ประกอบด้วย ครู และ ผู้บริหาร โรงเรียนในสังกัดองค์กรสังฆมณฑลกรุงเทพฯ

2. การทดลองใช้แบบประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดองค์กรสังฆมณฑลกรุงเทพฯ เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโรงเรียนดาราสุมทร จำนวน 10 คน

การเก็บข้อมูล

การดำเนินการวิจัย โดยการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตำรา วารสารวิชาการ (Documentary Research) จากฐานข้อมูล TCI, Elsevier, Science Direct และวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ รวมถึงเว็บไซต์ที่มีความสมบูรณ์และน่าเชื่อถือได้ ระหว่างปี ค.ศ. 2014 - 2018 จำนวน 22 แหล่ง และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ทรงคุณวุฒิตำแหน่งครู จำนวน 7 คน ดำเนินการยืนยันองค์ประกอบจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญตำแหน่งผู้บริหาร จำนวน 5 คน การทดลองนำร่องโดยการนำแบบประเมินไปใช้กับครูจำนวน 10 คน เพื่อหาค่าความสอดคล้องด้วยดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of item-objective Congruency) และการตรวจสอบความเที่ยง (Reliability)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก มีการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1) การศึกษาเอกสาร (Document Research) ใช้วิธีการนำข้อมูลที่ศึกษามาจัดระเบียบข้อมูล ตีความและให้ความหมายด้วยการนำข้อความสำคัญ (Significant statement) มาจัดหมวดหมู่ (Categories) องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคมชนบทกรุงเทพฯ และพฤติกรรมบ่งชี้ 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเทป จัดระเบียบข้อมูล ตีความให้ความหมายด้วยการนำข้อความสำคัญ (Significant statement) ที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่ (Categories) และ 3) การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการประเมินความสอดคล้องด้วยดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of item-objective Congruency) ควรมีค่าดัชนีความสอดคล้อง ในแต่ละข้อมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 จึงจะถือว่า แบบประเมินที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพสามารถนำไปทดลองใช้ได้ แต่หากพบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าน้อยกว่า 0.5 ผู้วิจัยจะนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงเครื่องมือต่อไป และการตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) โดยผู้วิจัยนำแบบประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการ สำหรับครู โรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคมชนบทกรุงเทพฯ ที่ได้ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองนำร่องกับครู จำนวน 10 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงของแบบประเมิน ด้วยวิธีหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's α -Coefficient) โดยเกณฑ์ยอมรับอยู่ที่ .80 ขึ้นไป จึงถือว่าแบบวัดตัวแปรตัวนั้นมีคุณภาพดี ตามเกณฑ์ประเมินความเที่ยงแบบสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) (George, D. & Mallery, M. , 2010)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. การพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัด องค์กรสังคมชนบทกรุงเทพฯ แบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ

องค์ประกอบที่ 1 ผู้เรียนรู้ต่อเนื่อง (Continuous Learner) คือ

1.1 ครูที่ศึกษา/ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง ครูที่ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรอยู่เสมอ จัดการเรียนการสอนได้ตรงตามหลักสูตรสถานศึกษา สามารถแนะนำแหล่งค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา

1.2 ครูศึกษา/ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนอยู่เสมอ หมายถึง ครูค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนอยู่เสมอ จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนแนวใหม่ สามารถแนะนำแหล่งค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนได้

1.3 ครูศึกษา/ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีช่วยสอนอยู่เสมอ หมายถึง ครูค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับแอปพลิเคชัน/เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนอยู่เสมอ ใช้แอปพลิเคชัน/เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน แนะนำแหล่งค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับแอปพลิเคชัน/เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนมาใช้ในการเรียนการสอน

องค์ประกอบที่ 2 นักสื่อสารที่ดี (Communicator) คือ

2.1 ครูถ่ายทอดความรู้ และให้ข้อมูลย้อนกลับ แนะนำ/เสนอแนะแก่นักเรียนและเพื่อนครู หมายถึง ครูใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายในการจัดการเรียนการสอน และแบ่งปันเพื่อนครูใช้รูปแบบการสอนที่สร้างความสนใจการจัดการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี สามารถให้ข้อมูลย้อนกลับ/แนะนำ/เสนอแนะแก่ผู้เรียนและเพื่อนครูได้ และใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายในการประชาสัมพันธ์ผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้

2.2 ครูที่ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ หมายถึง ครูที่มีสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนร่วมงาน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้/ทำงานเป็นทีม ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้จนสำเร็จ

องค์ประกอบที่ 3 ผู้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) คือ

3.1 ครูที่สร้างการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ครูริเริ่ม/นำเสนอ แนวคิดใหม่ ในด้านการเรียนรู้ นวัตกรรม และให้ข้อเสนอแนะในการปรับเปลี่ยนได้

3.2 ครูที่ปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง หมายถึง ครูที่สามารถทำงานภายใต้ระบบการบริหารที่เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงวิธีการทำงานเมื่อสถานการณ์เปลี่ยน และให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในปรับเปลี่ยนการทำงานได้

2. แบบประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคมชนบท กรุงเทพฯ พัฒนามาจากองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู ที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การพัฒนาเครื่องมือประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคมชนบทกรุงเทพฯ มี 3 ด้าน คือ 1) ผู้เรียนรู้อยู่เสมอ (Continuous Learner) 2) นักสื่อสารที่ดี (Communicator) และ 3) ผู้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) เป็นแบบมาตรวัดรูปริก (Scoring rubrics) ที่ใช้พฤติกรรมกำหนดระดับ 3 ระดับ ในแต่ละองค์ประกอบ โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้แต่ละด้าน แสดงได้ดังนี้

ตารางที่ 1 องค์ประกอบที่ 1 ผู้เรียนรู้อยู่เสมอ (Continuous Learner)

ภาวะผู้นำทาง วิชาการสำหรับ ครู	ระดับ 3 (มาก)	ระดับ 2 (ปานกลาง)	ระดับ 1 (น้อย)
1.1 ครูศึกษา/ ค้นคว้าหาความรู้ เกี่ยวกับหลักสูตร สถานศึกษา และ นำไปใช้อยู่เสมอ	ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับ หลักสูตรสถานศึกษาอยู่ เสมอ สามารถนำความรู้ที่ ได้รับไปปรับใช้ และ แบ่งปันเพื่อนครูได้ จัดการเรียนการสอนได้ ตรงตามหลักสูตร ครบถ้วน ถูกต้อง และเป็นแบบอย่าง ให้กับผู้อื่นได้ แนะนำแหล่งค้นคว้าหา ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร หลากหลายแหล่ง ได้อย่าง คล่องแคล่ว	ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับ หลักสูตรสถานศึกษาอยู่ เสมอ สามารถนำความรู้ที่ ได้รับไปปรับใช้กับตนเอง ได้ จัดการเรียนการสอนได้ ตรงตามหลักสูตร ครบถ้วน แนะนำแหล่งค้นคว้าหา ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรได้ หลากหลายแหล่ง	ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับ หลักสูตรสถานศึกษาอยู่ เสมอ แต่นำไปใช้ได้บาง เรื่อง จัดการเรียนการสอนได้ ตรงตามหลักสูตร แต่ยัง พบว่าต้องมีการปรับปรุง ให้ครบถ้วนในบางประเด็น แนะนำแหล่งค้นคว้าหา ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรได้ บ้างบางแหล่ง

ตารางที่ 1 องค์ประกอบที่ 1 ผู้เรียนรู้อยู่เสมอ (Continuous Learner) (ต่อ)

ภาวะผู้นำทาง วิชาการสำหรับ ครู	ระดับ 3 (มาก)	ระดับ 2 (ปานกลาง)	ระดับ 1 (น้อย)
1.2 ครูศึกษา/ ค้นคว้าหาความรู้ เกี่ยวกับ กระบวนการ จัดการเรียนการ สอนอยู่เสมอ	ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับ กระบวนการจัดการเรียน การสอนอยู่เสมอ สามารถ นำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ และแบ่งปันเพื่อนครูได้ จัดการเรียนการสอนโดย ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดย ใช้กระบวนการจัดการ เรียนการสอนแนวใหม่ สามารถเป็นแบบอย่างได้ แนะนำแหล่งค้นคว้าหา ความรู้เกี่ยวกับ กระบวนการจัดการเรียน การสอนแนวใหม่ได้ หลากหลายแหล่งอย่าง คล่องแคล่ว	ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับ กระบวนการจัดการเรียน การสอนอยู่เสมอ สามารถ นำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ได้ จัดการเรียนการสอนโดย ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดย ใช้กระบวนการจัดการ เรียนการสอนแนวใหม่อยู่ เสมอ แนะนำแหล่งค้นคว้าหา ความรู้เกี่ยวกับ กระบวนการจัดการเรียน การสอนแนวใหม่ได้ หลากหลายแหล่ง	ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับ กระบวนการจัดการเรียน การสอนได้ จัดการเรียนการสอนโดย ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดย ใช้กระบวนการจัดการ เรียนการสอนแนวใหม่บ้าง บางครั้ง แนะนำแหล่งค้นคว้าหา ความรู้เกี่ยวกับ กระบวนการจัดการเรียน การสอนแนวใหม่ได้บ้าง บางแหล่ง
1.3 ครูศึกษา/ ค้นคว้าหาความรู้ เกี่ยวกับ เทคโนโลยีช่วย สอน	ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับ แอปพลิเคชัน/เทคโนโลยีที่ เหมาะสมกับวัยของ นักเรียน/เด็ก อยู่เสมอ สามารถนำความรู้ที่ได้ไป ปรับใช้ และแบ่งปันเพื่อน ครูได้	ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับ แอปพลิเคชัน/เทคโนโลยีที่ เหมาะสมกับวัยของ นักเรียน/เด็ก อยู่เสมอ สามารถนำความรู้ที่ได้ไป ปรับใช้ได้	ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับ แอปพลิเคชัน/เทคโนโลยีที่ เหมาะสมกับวัยของ นักเรียน/เด็กได้

ตารางที่ 1 องค์ประกอบที่ 1 ผู้เรียนรู้อยู่เสมอ (Continuous Learner) (ต่อ)

ภาวะผู้นำทาง วิชาการสำหรับ ครู	ระดับ 3 (มาก)	ระดับ 2 (ปานกลาง)	ระดับ 1 (น้อย)
	ใช้แอปพลิเคชัน/เทคโนโลยี ที่เหมาะสมกับวัยของ นักเรียน/เด็ก มาใช้จัดการ เรียนการสอนได้อย่าง คล่องแคล่ว สามารถแบ่งปัน เพื่อนครูได้	ใช้แอปพลิเคชัน/เทคโนโลยี ที่เหมาะสมกับวัยของ นักเรียน/เด็ก มาใช้จัดการ เรียนการสอนได้อย่าง คล่องแคล่ว	ใช้แอปพลิเคชัน/เทคโนโลยี ที่เหมาะสมกับวัยของ นักเรียน/เด็ก มาใช้จัดการ เรียนการสอนได้บ้าง
	แนะนำแหล่งค้นคว้าหา ความรู้เกี่ยวกับแอปพลิเคชัน/ เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัย ของนักเรียน/เด็ก ได้อย่าง คล่องแคล่ว	แนะนำแหล่งค้นคว้าหา ความรู้เกี่ยวกับแอปพลิเคชัน/ เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัย ของนักเรียน/เด็ก ได้	แนะนำแหล่งค้นคว้าหา ความรู้เกี่ยวกับแอปพลิเคชัน/ เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัย ของนักเรียน/เด็ก ได้บ้าง
		หลากหลายแหล่ง	แหล่ง

ตารางที่ 2 องค์ประกอบที่ 2 นักสื่อสารที่ดี (Communicator)

ภาวะผู้นำทาง วิชาการสำหรับครู	ระดับ 3 (มาก)	ระดับ 2 (ปานกลาง)	ระดับ 1 (น้อย)
2.1 ครูถ่ายทอด ความรู้ ให้ข้อมูล ย้อนกลับ แนะนำ/ เสนอแนะแก่เด็ก และเพื่อนครู	พูดภาษาที่เข้าใจง่ายใน การจัดการเรียนการสอน พูดคล่องแคล่ว สามารถ เป็นแบบอย่างได้ ใช้วิธีการสอนที่สร้างความ สนใจในการจัดการเรียนการ สอนได้เป็นอย่างดีทุกครั้ง สามารถเป็นแบบอย่างได้ ให้ข้อมูลย้อนกลับ/ แนะนำ/เสนอแนะในสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนได้ เป็นอย่างดี สามารถเป็น แบบอย่างได้	พูดภาษาที่เข้าใจง่ายใน การจัดการเรียนการสอน พูดคล่องแคล่ว ใช้วิธีการสอนที่สร้างความ สนใจในการจัดการเรียน การสอนทุกครั้ง ให้ข้อมูลย้อนกลับ/แนะนำ/ เสนอแนะในสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนทุกครั้ง	พูดภาษาที่เข้าใจง่ายใน การจัดการเรียนการสอน ได้ ใช้วิธีการสอนที่สร้างความ สนใจในการจัดการเรียน การสอนเป็นบางครั้ง ให้ข้อมูลย้อนกลับ/แนะนำ/ เสนอแนะในสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนบางครั้ง

ตารางที่ 2 องค์ประกอบที่ 2 นักสื่อสารที่ดี (Communicator) (ต่อ)

ภาวะผู้นำทาง วิชาการสำหรับครู	ระดับ 3 (มาก)	ระดับ 2 (ปานกลาง)	ระดับ 1 (น้อย)
	พูดภาษาที่เข้าใจง่ายใน การแบ่งปันความรู้แก่ เพื่อนครูได้เป็นอย่างดี สามารถเป็นแบบอย่างได้ ให้ข้อมูลย้อนกลับ/ แนะนำ/เสนอแนะในสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่เพื่อนครู ได้เป็นอย่างดี เป็น แบบอย่างได้	พูดภาษาที่เข้าใจง่ายใน การแบ่งปันความรู้แก่ เพื่อนครูได้คล่องแคล่ว ให้ข้อมูลย้อนกลับ/ แนะนำ/เสนอแนะในสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่เพื่อนครู อย่างสม่ำเสมอ	พูดภาษาที่เข้าใจง่ายใน การแบ่งปันความรู้แก่ เพื่อนครู ให้ข้อมูลย้อนกลับ/ แนะนำ/เสนอแนะในสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่เพื่อนครู บางครั้ง
	ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายในการ ประชาสัมพันธ์หรือสื่อสาร กับนักเรียนผู้ปกครองหรือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้เป็น อย่างดี เป็นแบบอย่างได้	ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายในการ ประชาสัมพันธ์หรือสื่อสาร กับนักเรียนผู้ปกครองหรือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้อย่าง คล่องแคล่ว	ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายในการ ประชาสัมพันธ์หรือสื่อสาร กับนักเรียนผู้ปกครองหรือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้
2.2 สามารถ ทำงานร่วมกับ ผู้อื่นได้	มีสัมพันธภาพที่ดีในการ ทำงานร่วมกัน เป็นที่ ยอมรับของเพื่อนร่วมงาน ทำงานร่วมกับผู้อื่นตาม หน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จนสำเร็จเป็นที่ยอมรับของ เพื่อนครู มีทักษะการฟัง การพูด และการตั้งคำถาม เปิดใจ กว้าง เป็นที่ยอมรับของ เพื่อนครู รับความคิดเห็นของผู้อื่น ด้วยความเต็มใจและนำไป ปรับใช้ เป็นที่ยอมรับของ เพื่อนครู	มีสัมพันธภาพที่ดีในการ ทำงานร่วมกันทุกครั้ง ทำงานร่วมกับผู้อื่นตาม หน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จนสำเร็จทุกครั้ง มีทักษะการฟัง การพูด และการตั้งคำถาม เปิดใจ กว้าง ทุกครั้ง รับความคิดเห็นของผู้อื่น ด้วยความเต็มใจและนำไป ปรับใช้ทุกครั้ง	มีสัมพันธภาพที่ดีในการ ทำงานร่วมกันได้เป็น บางครั้ง ทำงานร่วมกับผู้อื่นตาม หน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จนสำเร็จได้เป็นบางครั้ง มีทักษะการฟัง การพูด และการตั้งคำถาม เปิดใจ กว้าง ได้เป็นบางครั้ง รับความคิดเห็นของผู้อื่น ด้วยความเต็มใจและนำไป ปรับใช้บางครั้ง

ตารางที่ 3 องค์ประกอบที่ 3 ผู้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง (Change Agent)

ภาวะผู้นำทาง วิชาการสำหรับครู	ระดับ 3 (มาก)	ระดับ 2 (ปานกลาง)	ระดับ 1 (น้อย)
3.1 ครูริเริ่มการ เปลี่ยนแปลง	นำเสนอแนวคิดใหม่ด้าน การเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี และเป็นที่ยอมรับของ เพื่อนครู ริเริ่มพัฒนานวัตกรรมด้าน การเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี สม่ำเสมอ เป็นที่ยอมรับ ของเพื่อนครู ให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็น แนวทางการปรับเปลี่ยนได้ เป็นอย่างดี เป็นที่ยอมรับ ของเพื่อนครู	นำเสนอแนวคิดใหม่ด้าน การเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ริเริ่มพัฒนานวัตกรรมด้าน การเรียนรู้ได้ แนวทางการปรับเปลี่ยนได้ ทุกครั้ง	นำเสนอแนวคิดใหม่ด้าน การเรียนรู้เป็นบางครั้ง ริเริ่มพัฒนานวัตกรรมด้าน การเรียนรู้บ้าง ให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็น แนวทางการปรับเปลี่ยน บ้าง
3.2 ปรับตัวต่อ สถานการณ์ที่ เปลี่ยนแปลง	ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น ภายใต้ระบบหรือขั้นตอนที่ เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้ เป็นอย่างดี เป็นที่ยอมรับ ของเพื่อนครู ปรับปรุงวิธีการทำงานเมื่อ สถานการณ์เปลี่ยนแปลง ได้เป็นอย่างดี ให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็น แนวทางการปรับ/ เปลี่ยนแปลงการทำงาน เมื่อสถานการณ์ เปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี	ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น ภายใต้ระบบการบริหาร หรือขั้นตอนที่เปลี่ยนแปลง ไปจากเดิมได้เป็นอย่างดี ปรับปรุงวิธีการทำงานเมื่อ สถานการณ์เปลี่ยนแปลง ได้ ให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็น แนวทางการปรับ/ เปลี่ยนแปลงการทำงาน เมื่อสถานการณ์ เปลี่ยนแปลงได้	ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น ภายใต้ระบบการบริหาร หรือขั้นตอนที่เปลี่ยนแปลง ไปจากเดิมได้ ปรับปรุงวิธีการทำงานเมื่อ สถานการณ์เปลี่ยนแปลง ได้บ้าง ให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็น แนวทางการปรับ/ เปลี่ยนแปลงการทำงาน เมื่อสถานการณ์ เปลี่ยนแปลงได้บ้าง

2. ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยการประเมินความสอดคล้องด้วยดัชนี
ความสอดคล้อง (IOC: Index of item-objective Congruency) วัตถุประสงค์ของเครื่องมือ
ประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคมมณฑลกรุงเทพฯ มีค่าดัชนี

ความสอดคล้องเท่ากับ 0.60 - 1.00 และผลการตรวจสอบความเที่ยงแบบสอดคล้องภายใน เพื่อทดสอบความเป็นเอกพันธ์ของเนื้อหาหรือองค์ประกอบที่ใช้ในการประเมินที่เป็นตัวแทน องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคมทลกรุงเทพฯ ใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's α -Coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.84

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัย ประกอบด้วย 2 ประการ มีรายละเอียดดังนี้

1. การพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคมทลกรุงเทพฯ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้มาจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำทางวิชาการ จำนวน 22 แหล่ง ได้องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู ดังนี้ 1) ผู้เรียนรู้อยู่เสมอ คือ ครูที่ ศึกษา/ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา ครูศึกษา/ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับ กระบวนการจัดการเรียนการสอนอยู่เสมอ และครูศึกษา/ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี ช่วยสอนอยู่เสมอ 2) นักสื่อสารที่ดี คือ ครูถ่ายทอดความรู้และให้ข้อมูลย้อนกลับ แนะนำ/เสนอแนะแก่นักเรียนและเพื่อนครู และครูที่ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ 3) ผู้ขับเคลื่อน การเปลี่ยนแปลง คือ ครูที่สร้างการเปลี่ยนแปลง และครูที่ปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง โดยองค์ประกอบที่พัฒนาขึ้นนี้ มีความเหมาะสมสอดคล้องกับ Strodl, P. กล่าวว่าภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู หมายถึง รูปแบบภาวะผู้นำที่ครูในระดับต่าง ๆ ในสถานศึกษามีโอกาสที่จะนำหรือเป็นผู้นำด้านวิชาการ โดยดำเนินการจัดการเรียนการสอน เป็นผู้สร้างเครือข่ายที่สามารถปฏิบัติงานเป็นทีมกับเพื่อนครูในโรงเรียนของตน และสามารถปฏิบัติงานในชุมชนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ได้แก่ การพัฒนาตนเองและเพื่อนครูด้านภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพด้านการเรียนรู้การเป็นแบบอย่างทางการสอน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเป็นผู้มีการเปลี่ยนแปลง การเป็นแบบอย่างทางการสอน ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 5 องค์ประกอบ คือ การเป็นแบบอย่างทางการสอน ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ใช้แนวทางสอนที่หลากหลาย 2) ส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ 3) มีความรู้ในเรื่องที่สอนอย่างดี 4) เป็นแบบอย่างที่ดี 5) ประเมินการเรียนการสอน (Strodl, P., 1992) ซึ่งครูมีการปรับปรุงการสอนโดยเรียนรู้แนวทางและเทคนิคต่าง ๆ ของการสอน เลือกแนวทางสอนที่ตรงกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการสอน วางแผนการสอนอย่างหลากหลายแนว

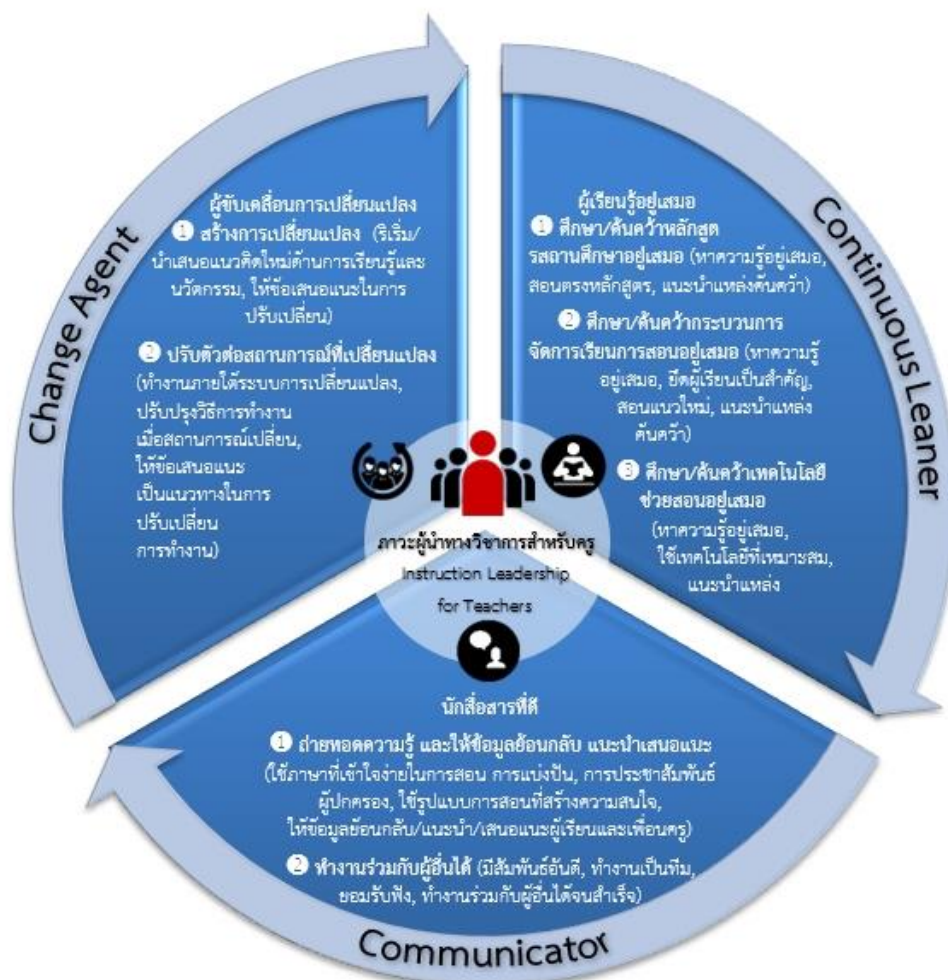
ของ อาจารย์ ราชพัฒน์ ทั้งนี้ความสำคัญที่ครูต้องมีความรู้และเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีว่า การใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารต้องสร้างกระบวนการให้ครูและนักเรียนเข้าถึง เทคโนโลยีสารสนเทศ (อาจารย์ ราชพัฒน์, 2554) และสร้างความมั่นใจว่ามีการบูรณาการ เทคโนโลยีเข้าไปในหลักสูตรกลยุทธ์ในการสอน และในบริบทของการเรียนรู้ที่เพิ่มพูน การเรียนรู้ของนักเรียนให้มากขึ้นผู้บริหารจึงต้องเป็นแบบอย่างให้กับครูในเรื่องของการจัด การเรียนการสอน (ธนกฤต พรหมนนก, 2560)

2. การพัฒนาเครื่องมือการประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดองค์กรส่งเสริมคุณทalent กรุงเทพฯ พัฒนามาจากการสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำ ทางวิชาการสำหรับครูในขั้นตอนที่ 1 เป็นแบบมาตรวัดรูบริก (Scoring rubrics) ที่ใช้ประเมิน พฤติกรรมกำหนดระดับ 3 ระดับ และ 3 ด้านดังนี้ ด้านที่ 1 ผู้เรียนรู้อยู่เสมอ (Continuous Learner) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย และ 9 พฤติกรรมบ่งชี้ ด้านที่ 2 นักสื่อสารที่ดี (Communicator) ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อย และ 10 พฤติกรรมบ่งชี้ ด้านที่ 3 ผู้ ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อย และ 3 พฤติกรรมบ่งชี้ จำนวน 25 ข้อ คะแนนรวม 75 คะแนน ซึ่งการศึกษาวัดพฤติกรรมที่มี คุณภาพควรเป็นการประเมินตามสภาพจริงโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบ Rubric Score รูบริก คือ เครื่องมือประเมินที่ใช้ในการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากผลการเรียนของผู้เรียน ตามเกณฑ์ที่กำหนดหรืออาจกล่าวได้ว่ารูบริก คือ ชุดแนวทางการให้คะแนน (เกณฑ์) ที่ใช้ในการ ประเมินประสิทธิผลหรือผลผลิตของผู้เรียน รูบริกสามารถใช้กับวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ที่ เกี่ยวข้องกับความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เมื่อใช้รูบริกในการประเมิน ผู้เรียนจะได้รับคะแนนรวม ตามเกณฑ์ที่ผู้เรียนทำได้ดีจากคะแนนตามเกณฑ์ทั้งหมด (Popham, W. J., 2007) การประเมิน ตามสภาพจริง เป็นกระบวนการตัดสินความรู้ความสามารถและทักษะต่าง ๆ ของผู้เรียน ในสภาพที่สอดคล้องกับชีวิตจริง โดยใช้เรื่องราว เหตุการณ์ สภาพจริงหรือคล้ายจริงที่ประสบ ในชีวิตประจำวัน เป็นสิ่งเร้าให้ผู้เรียนตอบสนองโดยการแสดงออก ลงมือกระทำ หรือผลิต จากกระบวนการทำงานตามที่คาดหวังและผลผลิตที่มีคุณภาพ จะเป็นการสะท้อนภาพเพื่อลง ข้อสรุปถึงความรู้ ความสามารถ และทักษะต่าง ๆ ของผู้เรียนว่ามีมากน้อยเพียงใด น่าพอใจ หรือไม่ อยู่ในระดับความสำเร็จใด (สุวิมล ว่องวานิช, 2546) และการประเมินผู้เรียนตามสภาพ จริงเป็นการประเมินจากการปฏิบัติงานหรือการปฏิบัติกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยงานหรือ

กิจกรรมที่มอบหมายให้ปฏิบัติ จะเป็นงานหรือสถานการณ์ที่เป็นจริง (Real Life) หรือสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริง งานที่มีสถานการณ์ซับซ้อน (Complexity) และเป็นองค์รวม (Holistic) มากกว่างานปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนรู้ทั่วไป และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) โดยการประเมินสภาพจริง เป็นการประเมินผู้เรียนจากการกระทำ การแสดงออกหลาย ๆ ด้าน ของผู้เรียนตามสภาพความเป็นจริงทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน มีลักษณะเป็นการประเมินแบบไม่เป็นทางการการทำงานของผู้เรียน ความสามารถในการแก้ไขปัญหาและการแสดงออก โดยเน้นผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบและเป็นผู้ผลิตความรู้ ผู้เรียนมีโอกาสฝึกปฏิบัติจริงหรือคล้ายจริง ได้แสดงออกอย่างเต็มความสามารถ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2540)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาและพัฒนาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคมมูลนิธิกรุงเทพฯ ด้วยการสังเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกทำให้ได้กรอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ โดยมีการแสดงพฤติกรรมบ่งชี้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการและแบบประเมินสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคมทลกรุงเทพฯ มี 3 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ผู้เรียนอยู่เสมอ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ครูศึกษา/ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาและนำไปใช้อยู่เสมอ 2) ครูศึกษา/ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนอยู่เสมอ 3) ศึกษา/ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีช่วยสอนอยู่เสมอ องค์ประกอบที่ 2 นักสื่อสารที่ดี ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ 1) ครูถ่ายทอดความรู้ ให้ข้อมูลย้อนกลับ แนะนำ/

เสนอแนะแก่เด็กและเพื่อนครู 2) สามารถทำงานร่วมกับครูผู้อื่น องค์ประกอบที่ 3 ผู้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ 1) ครูริเริ่มการเปลี่ยนแปลง 2) ปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และการพัฒนาเครื่องมือประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูเป็นแบบมาตรวัดรูปกรวยที่ใช้พฤติกรรมกำหนดระดับ 3 ระดับ สามารถนำมาเสนอแนะเพื่อเป็นประโยชน์ได้ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1) ผลจากการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู โรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคมชลประทานจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูต่อไป 1.2) สถานศึกษา ผู้บริหาร ครู ควรนำข้อมูลในแต่ละพฤติกรรมบ่งชี้ของพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู ในแต่ละด้านที่พัฒนาเป็นเครื่องมือการประเมินภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู ไปประเมินครูเพื่อนำผลที่ได้รับเป็นพื้นฐานในการเสริมสร้างและพัฒนาครูต่อไป 2) การเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรนำพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูที่สังเคราะห์ได้ไปเป็นกรอบในการพัฒนารูปแบบ/หลักสูตรเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูโรงเรียนในสังกัดองค์กรสังคมชลประทาน

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ธนกฤต พรหมนันท. (2560). การศึกษาองค์ประกอบด้านภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. วารสารศรีปทุมปริทัศน์, 17(1), 45-53.
- ธีรธร สุธีธร และคณะ. (2559). ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูยุคใหม่. วารสารบริหารการศึกษา มศว, 13(24), 54-61.
- ฝ่ายการศึกษาองค์กรสังคมชลประทาน. (2562). เอกสารประกอบการประชุมสามัญประจำปี 2562 ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานวิชาการ.
- ไพฑูริย์ สินลารัตน์. (2557). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวให้พ้นกับดักของตะวันตก. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า. (2553). ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์ใหม่. กรุงเทพมหานคร: เอส.พี.เอ็น การพิมพ์.

- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). การวัดและประเมินผล สภาพแท้จริงของนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุขุม เฉลยทรัพย์ และคณะ. (2551). เทคโนโลยีสารสนเทศ. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2546). การประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- อารัตน์ ราชพัฒน์. (2554). โมเดลสมการการพัฒนาดำรงชี้อาจารย์ผู้นำครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อุษาวดี จันทรสณี. (2550). ภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ, 1(2), 50-62.
- George, D. & Mallery, M. (2010). SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 Update, 10th Edition. Boston: Pearson.
- Hallinger, P. (2011). Leadership for learning: lessons from 40 years of empirical research. Journal of Educational Administration, 49(2), 125-142.
- McEwan, E. K. (2003). Ten Traits of Highly Effective Principals: From good to great performance. Thousand Oaks: CA: Sage.
- Popham, W. J. (2007). Classroom assessment: what teachers need to know. (5th ed). Boston: Pearson.
- Strodl, P. (1992). A model of teacher leadership. Paper presented at the annual meeting of the Eastern Educational Research Association. SC: Hilton Head.

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 451-471

บทความวิจัย

การพัฒนาการบริหารจัดการโรงงานด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ในเขตภาคตะวันออก*

THE DEVELOPMENT OF ICE FACTORY MANAGEMENT VIA INFORMATION TECHNOLOGY IN THE EAST OF THAILAND

น้ำฝน ใจดี¹, วทัญญู รอดประพัฒน์¹, ชัตติยะ สมดี¹, สิทธิชัย ด้วงแก้ว¹Namphone Chaidee¹, Wathanyoo Rordprapat¹, Kattiya Somdee¹, Sittichai Doungkeaw¹¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ชลบุรี¹Faculty of Humanities and Social Sciences Rajamangala University of Technology Tawan-ok, Chonburi, Thailand¹Corresponding author E-mail: namphone_ch@rmutto.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาระบบบริหารจัดการโรงงานน้ำแข็งด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 2) ถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้จากโครงการวิจัยสู่ผู้ประกอบการโรงงานน้ำแข็งขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออกหรือกลุ่มอื่นที่สนใจ การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา โดยการวิเคราะห์ ออกแบบ และพัฒนาระบบบริหารจัดการโรงงานน้ำแข็งด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศตามกระบวนการ SDLC ผลการวิจัยพบว่า ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่พัฒนาขึ้น สามารถช่วยให้การบริหารจัดการโรงงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น การจัดเก็บข้อมูลมีความถูกต้อง แม่นยำ การเรียกดูข้อมูลสะดวก รวดเร็ว และสามารถเข้าถึงข้อมูลได้หลากหลายมิติ ลดขั้นตอนการดำเนินงานลง ลดจำนวนพนักงานลง สามารถลดต้นทุนได้ สารสนเทศที่ได้จะผ่านไปถึงมือผู้บริหารได้อย่างรวดเร็ว และที่สำคัญ คือ เป็นสารสนเทศที่ดี

* Received 3 June 2022; Revised 29 November 2022; Accepted 30 November 2022

และมีประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้บริหารในการกำหนดนโยบายต่อไปได้ ในส่วนผลการวิเคราะห์การยอมรับเทคโนโลยี รวมทั้งการรับรู้ความเสี่ยง พบว่า ผู้ใช้งานระบบมีความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านการรับรู้การใช้งานง่าย ด้านคุณภาพของข้อมูล ด้านคุณภาพของการบริการ ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ ด้านการยอมรับอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านการรับรู้ความเสี่ยงอยู่ในระดับน้อย นอกจากนี้ผลการถ่ายทอดองค์ความรู้จากการวิจัยให้กับผู้ประกอบการโรงงานน้ำแข็งขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออก และกลุ่มอื่นที่สนใจ พบว่า สามารถนำไปใช้งานได้จริงนำไปสู่การพัฒนาโรงงานให้มีความทันสมัย เพิ่มศักยภาพการแข่งขันของผู้ประกอบการเป็นแนวทางพัฒนาให้ผู้ประกอบการโรงงานน้ำแข็งขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออกของไทยมีความเข้มแข็งสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล ตลอดจนเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดแนวทางในการพัฒนา Smart SMEs ของประเทศต่อไป

คำสำคัญ: บริหารจัดการ, ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ, การพัฒนาระบบ

Abstract

This research was aimed to 1) develop the ice factory management system via information technology, and 2) transfer knowledge to the ice factory SMEs in the East and other regions. This study was the research and development model. To analyze, design and develop information technology systems based on SDLC Process. The system could improve management efficiency and data storage is accurate, data retrieval is convenient, fast, and data can be accessed in a variety of dimensions, reduce operational steps and reduce the number of employees. The system also reduced some costs of management. The information is quickly to hand over to the executive officers and it is good and useful for management of policies. The analysis of technology acceptance and risk perception showed that among user opinions towards the system including: ease of use perception, data quality, service quality, and perception of usefulness, the acceptance of technology was at the highest level. However, the risk perception was at the lowest level. The results of knowledge transfer from research to ice factory SMEs in the East and other interested groups. It was found

that it could actually be used. The prototype system from this study can be a significant development guideline for SME owners in the East of Thailand to strengthen their competitiveness in the international market as well as to be used to support and promote the development of Smart SMEs in the country in the future.

Keywords: Management, Information Technology System, System Development

บทนำ

เทคโนโลยีสารสนเทศมีความสำคัญมากในการดำเนินธุรกิจ เพราะก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยอิทธิพลของเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคสังคมฐานความรู้ ทำให้ทุกองค์กรสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างทั่วถึงรวดเร็วและถูกต้อง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิธีการทำงานในองค์กร การบริหารจัดการองค์กร การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในองค์กรจึงมีบทบาทต่อการดำเนินงานในภาคธุรกิจเป็นอย่างมาก เนื่องจากก่อให้เกิดประโยชน์ในการทำงาน ช่วยสนับสนุนการตัดสินใจของผู้ใช้ระบบและผู้บริหาร ทำให้องค์กรดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ รวดเร็ว สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ระบบและผู้ประกอบการ ในปัจจุบันยังมีผู้ประกอบการจำนวนมากที่ยังประสบปัญหาเกี่ยวกับองค์ความรู้ ความเข้าใจทางด้านการพัฒนาการบริหารจัดการโรงงานและการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้อาจพบปัญหาหรือต้องการพัฒนาทางด้านเทคนิคของการบริหารจัดการ เมื่อพิจารณาถึงโอกาสของความสำเร็จ และผลสัมฤทธิ์ของผู้ประกอบการจากการนำกระบวนการวิจัยเข้าสนับสนุน จะทำให้สามารถสร้างความเข้มแข็งทางธุรกิจ และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศไทย อีกทั้ง ยังเป็นการสะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการแก้ปัญหาผ่านงานวิจัยนั้นสามารถพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการได้เป็นอย่างดี เพื่อพัฒนาตลอดห่วงโซ่คุณค่าให้มีมูลค่าเพิ่ม อีกทั้งสร้างความเข้มแข็งให้ผู้ประกอบการสามารถแข่งขันในตลาด AEC ได้ โดยระบบสารสนเทศ เป็นระบบที่มีองค์ประกอบสำคัญ คือ คอมพิวเตอร์ ทั้งฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ ฐานข้อมูล ระบบเครือข่าย ผู้พัฒนาระบบ ผู้ใช้ระบบที่จะทำงานร่วมกันในการนำข้อมูลเข้าไปจัดเก็บในหน่วยความจำ ซึ่งสามารถเรียกมาประมวลผล คือ การนำมาคำนวณ จัดกลุ่ม จัดลำดับ แยกประเภท เรียบเรียง ฯลฯ (สุชาติ กิระนันท์, 2541); (Kowalski, T. J., 2003); (Lockard, J. & Abrams, P. D. , 2004) ใช้ประโยชน์ในการ

กำหนดนโยบาย วางแผน ติดตามผล บริหารจัดการด้านต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐหรือเอกชน ทั้งนี้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ เป็นระบบเกี่ยวกับการจัดหาคนหรือข้อมูลที่สัมพันธ์กับข้อมูลเพื่อการดำเนินงานขององค์กร เช่น การช่วยเหลือกิจกรรมของลูกจ้าง เจ้าของกิจการ ลูกค้า และบุคคลอื่นที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับองค์กร การประมวลผลข้อมูลจะช่วยแบ่งเบาภาระการทำงาน และยังสามารถนำสารสนเทศมาช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหาร หรือเป็นระบบซึ่งรวมความสามารถของผู้ใช้งานและคอมพิวเตอร์เข้าด้วยกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการจัดการและการตัดสินใจในองค์กร รวมทั้งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผล และการสร้างสารสนเทศขึ้นมาเพื่อช่วยในการตัดสินใจ การประสานงาน และการควบคุม เพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จในการได้มาซึ่งสารสนเทศที่มีประโยชน์ (सानิตย์ กายาผาด และคณะ, 2542) จะเห็นได้ว่าการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลให้การบริหารจัดการของผู้ประกอบการมีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถลดต้นทุนในบางส่วนลงได้ ช่วยทำให้การประมวลผลข้อมูลมีความรวดเร็ว ท้นต่อการตัดสินใจแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น อีกทั้ง ข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติงานในแต่ละวัน จะถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบ จึงสามารถค้นหา คำนวณ และนำไปสร้างรายงานได้สะดวกมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการนำไปสู่การขยายโอกาสให้ผู้ประกอบการประสบผลสำเร็จทั้งในและต่างประเทศในอนาคต

จากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน พบว่า ผู้ประกอบการโรงงานน้ำแข็งขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการบริหารจัดการแบบครอบครัว มีประสบการณ์การทำธุรกิจมายาวนาน มีทำเลที่ตั้งโรงงานที่ดี ลูกค้าเข้าถึงได้ง่าย และสะดวกต่อการจัดส่งน้ำแข็ง ชื่อตรงต่อลูกค้า มีการควบคุมสินค้าให้มีคุณภาพ สะอาด ปลอดภัย ทำให้ลูกค้าเกิดความเชื่อมั่น ผู้ประกอบการมักทำการตลาดด้วยตนเอง และมีการบริหารจัดการโดยเจ้าของกิจการ นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ประกอบการโรงงานน้ำแข็งขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตัวอย่างในการศึกษานี้ ยังไม่มีการนำระบบสารสนเทศเข้ามาใช้ และการทำงานยังเป็นการจดบันทึกข้อมูลต่าง ๆ เช่น ข้อมูลวัตถุดิบ ข้อมูลการขาย ข้อมูลการสั่งซื้อ ข้อมูลรายรับรายจ่าย ข้อมูลลูกค้า ยังเป็นการจดบันทึกลงในกระดาษ ทำให้มีเอกสารจำนวนมาก ก่อให้เกิดความล่าช้าต่อการค้นหาข้อมูล อาจเสี่ยงต่อความสูญหายได้ และใช้ระยะเวลานานในการจัดทำรายงานข้อมูล นอกจากนี้ยังประสบปัญหาด้านขั้นตอนการจำหน่ายสินค้าที่มีความผิดพลาดของเอกสาร คำสั่งซื้อกับยอดเงินสดที่ได้รับ การสรุปยอดขายสินค้าประจำวันมีความล่าช้า และขาดข้อมูลเพื่อประกอบการวางแผนการผลิต อีกทั้งต้องประสบปัญหาทางการแข่งขันทางธุรกิจที่สูงขึ้น

ต้นทุนในการดำเนินงานที่สูงขึ้น พร้อมกับความต้องการของลูกค้าที่มีหลากหลาย ไม่นั่นเอง อีกทั้งผู้บริโภคมีอำนาจในการต่อรองสูงกว่าผู้ผลิต ซึ่งถือได้ว่าเป็นตลาดสำหรับผู้บริโภค ทำให้หลายองค์กรได้หันมาให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการมากขึ้น เนื่องจากระบบเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้การประมวลผลข้อมูลมีความรวดเร็ว ทันต่อการตัดสินใจแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการวิจัยในโครงการพัฒนาระบบบริหารจัดการโรงงานน้ำแข็ง ด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในเขตภาคตะวันออก เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน (Base-line Data) ในการพัฒนาโรงงานน้ำแข็งขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออกให้มีความทันสมัย และเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของผู้ประกอบการโรงงานน้ำแข็งในเขตภาคตะวันออก ตลอดจนเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดแนวทางในการพัฒนา Smart SMEs ของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการโรงงานน้ำแข็งด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ
2. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้จากโครงการวิจัยสู่ผู้ประกอบการโรงงานน้ำแข็งขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออกหรือกลุ่มอื่นที่สนใจ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยการพัฒนาระบบบริหารจัดการโรงงานน้ำแข็งด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งทำการศึกษา วิเคราะห์ ออกแบบและพัฒนาระบบเพื่อใช้สำหรับแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและพัฒนาระบบให้ใช้งานง่าย เหมาะสมกับกิจการ สามารถใช้งานได้จริงและมีประสิทธิภาพ โดยดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาในการดำเนินการของผู้ประกอบการโรงงานน้ำแข็ง

1.1 การทำงานในระบบงานปัจจุบันขั้นตอนการจำหน่ายสินค้าของผู้ประกอบการโรงงานน้ำแข็ง ประกอบด้วย

1.1.1 จัดจำหน่ายให้กับลูกค้าที่เดินทางเข้ามารับสินค้าที่หน้าโรงงาน

1.1.2 พนักงานโรงงานน้ำแข็งรับคำสั่งซื้อสินค้า โดยแบ่งออกเป็นลูกค้าปลีก และลูกค้าส่ง

1.1.2.1 กรณีลูกค้าปลีก พนักงานโรงงานน้ำแข็งจัดบันทึกคำสั่งซื้อลงกระดาษ และรับเงินค่าสินค้า

1.1.2.2 กรณีลูกค้าส่ง พนักงานจัดบันทึกคำสั่งซื้อ และออกใบส่งของ เพื่อเรียกเก็บเงินค่าสินค้าในภายหลัง

1.1.3 พนักงานโรงงานน้ำแข็งนำสินค้าส่งให้ลูกค้า

1.1.4 เมื่อปิดร้านในแต่ละวัน พนักงานโรงงานน้ำแข็งรวบรวมคำสั่งซื้อ และเงินสดนำส่งให้เจ้าของ

ปัญหาที่เกิดขึ้นของระบบงานปัจจุบัน

จากระบบงานปัจจุบันซึ่งเป็นขั้นตอนการจำหน่ายสินค้าของผู้ประกอบการโรงงานน้ำแข็งดังกล่าว ปัญหาที่พบ ประกอบด้วย

1. เกิดความผิดพลาดของเอกสารคำสั่งซื้อ กับยอดเงินสดที่ได้รับ
2. เกิดความล่าช้าในการสรุปยอดขายสินค้าประจำวัน
3. ผู้ประกอบการโรงงานน้ำแข็งขาดข้อมูลเพื่อประกอบการวางแผนการผลิต

แนวทางการแก้ไขปัญหา

นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการข้อมูลการขายสินค้าที่สามารถจัดเก็บข้อมูลคำสั่งซื้อ ข้อมูลลูกค้า ข้อมูลรายรับ ของผู้ประกอบการโรงงานน้ำแข็ง

1.2 การวิเคราะห์ความต้องการระบบงานใหม่

ความสามารถของระบบบริหารจัดการโรงงานน้ำแข็ง

1.2.1 ระบบสามารถจัดเก็บข้อมูลคำสั่งซื้อ ข้อมูลลูกค้า ข้อมูลสินค้า ข้อมูลรายรับ ของผู้ประกอบการโรงงานน้ำแข็ง

1.2.2 ระบบสามารถออกรายงานสรุปผลข้อมูลคำสั่งซื้อ ข้อมูลลูกค้า ข้อมูลสินค้า ข้อมูลรายรับ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

ในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามกระบวนการ SDLC (วิวัฒน์ พัฒนา, 2553) ดังนี้

1. กำหนดปัญหา (Problem Definition) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล กำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องดำเนินงาน จากการศึกษาความต้องการรูปแบบ

การใช้งานของโรงงานน้ำแข็ง จากผู้ประกอบการ ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และนักพัฒนาระบบ

2. การศึกษาความเหมาะสม (Feasibility Study) ทำการศึกษาความเป็นไปได้ในด้านเครื่องมือที่ต้องนำมาใช้ในการพัฒนาระบบ ความพร้อมด้านบุคลากร ผู้พัฒนาระบบ และผู้ใช้งาน และความคุ้มค่าในการพัฒนาระบบใหม่กับระยะเวลาดำเนินงาน

3. การวิเคราะห์ (Analysis) นำข้อมูลที่ได้จากขั้นกำหนดปัญหา มาใช้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและออกแบบระบบงานใหม่ของโรงงานน้ำแข็ง ด้วยแผนผัง (Flow Chart) และแผนภาพข้อมูล (Data flow Diagram) กระบวนการขั้นตอนในระบบ โดยอาศัยแนวคิดการออกแบบเชิงวัตถุด้วยยูเอ็มแอล การออกแบบฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ การออกแบบรายงานและหน้าจอส่วนต่อประสานกับผู้ใช้งาน ตลอดจนการพัฒนาระบบบนเว็บแอปพลิเคชันให้ได้มาซึ่งระบบบริหารจัดการโรงงานน้ำแข็ง เพื่ออำนวยความสะดวกในการบริหารจัดการ และการจัดเก็บข้อมูลการขายในแต่ละรอบการขาย ทำให้ปัญหาความซ้ำซ้อน ล่าช้า ขาดประสิทธิภาพลดลง สามารถเข้าถึงข้อมูลและตรวจสอบผลได้อย่างรวดเร็ว

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถออกแบบระบบบริหารจัดการโรงงานน้ำแข็งเป็นระบบบนเว็บแอปพลิเคชันที่มีหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูล ควบคุมขั้นตอนการขาย รวมถึงรายงานแสดงผลการดำเนินงานในรูปแบบต่าง ๆ

4. การออกแบบ (Design) นำข้อมูลในขั้นการวิเคราะห์ มาดำเนินการออกแบบลักษณะการทำงานของระบบ ออกแบบส่วนดำเนินงานของผู้ใช้ (User Interface) ออกแบบฐานข้อมูล และออกแบบรูปแบบการใช้งานระบบฯ โดยผู้เชี่ยวชาญร่วมตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ

5. การพัฒนาและทดสอบ (Development & Test) ดำเนินการพัฒนาระบบจากการออกแบบที่ได้ดำเนินงานไว้ โดยใช้โปรแกรม Microsoft Access 2010 ในการจัดการฐานข้อมูลและโปรแกรม Microsoft Visual Basic และดำเนินการทดสอบ ทดลองข้อผิดพลาดของระบบจนเสร็จสมบูรณ์ ก่อนนำสู่การติดตั้งใช้งานจริง

6. การติดตั้งและการใช้งาน (Implement) ดำเนินการติดตั้งระบบ และประเมินประสิทธิภาพของระบบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และผู้ใช้งานทั่วไป จำนวน 10 คน โดยให้กลุ่มเป้าหมายเข้ามาทดสอบใช้งานและประเมินความพึงพอใจในการใช้งานระบบ

7. บำรุงรักษา (Maintenance) นำผลการประเมินและข้อเสนอแนะมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขระบบในส่วนต่าง ๆ เพื่อให้ได้ระบบที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์การยอมรับเทคโนโลยี

การวิเคราะห์การยอมรับเทคโนโลยีเป็นการวิเคราะห์ที่ใช้แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้งาน Technology Acceptance Model: TAM (Davis, F. D., 1989) ที่มุ่งเน้นศึกษาความตั้งใจของผู้ใช้ที่จะใช้ระบบสารสนเทศและพฤติกรรมการใช้งานที่จะเกิดขึ้นตามมา รวมทั้งการใช้แบบจำลองของ Delone and McLean Information System Success Model: IS Success Model (Delone, W. H. & McLean, E. R., 2013)

การรับรู้ความเสี่ยงเป็นอีกหนึ่งตัวแปรหลักที่มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของผู้ใช้บริการ เป็นสถานะที่มีความกังวลหากตัดสินใจและจะเกิดข้อผิดพลาด จนเกิดการชะลอการตัดสินใจและไม่เกิดการยอมรับใช้

การมุ่งเน้นการยอมรับความเสี่ยงในมิติด้านการใช้งานระบบ ความปลอดภัยในการใช้งาน และข้อมูลส่วนตัวซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ในสถานการณ์ มีผลในเชิงลบและผลกระทบ ที่จะตามมา ซึ่งเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

ขั้นตอนที่ 4 การถ่ายทอดองค์ความรู้

การถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยการให้คำปรึกษา ถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เป็นระบบบริหารจัดการโรงงานน้ำแข็งเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการแก่กลุ่มผู้ประกอบการโรงงานน้ำแข็งขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออกและผู้สนใจ เทคโนโลยีหรือองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดให้ข้อมูลได้แก่ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ช่วยในการบริหารจัดการจัดจำหน่าย เน้นภาคปฏิบัติให้เห็นตลอดทั้งกระบวนการ ผู้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีสามารถใช้งานได้จริง โดยการบรรยาย การสาธิต และการลงมือปฏิบัติ ประเมินผลหลังการถ่ายทอดองค์ความรู้ และการสอบถามทางโทรศัพท์เพื่อติดตามและแก้ไขปัญหา

นอกจากนี้ ยังมีการประเมินผลการนำไปใช้งานจริงในช่วงเวลา 3 เดือน และ 6 เดือน ตามไปสำรวจยังสถานที่จริงหลังการอบรม การนำไปใช้ประโยชน์ ปริมาณการขาย ราคาขาย และการยอมรับของผู้บริโภค

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

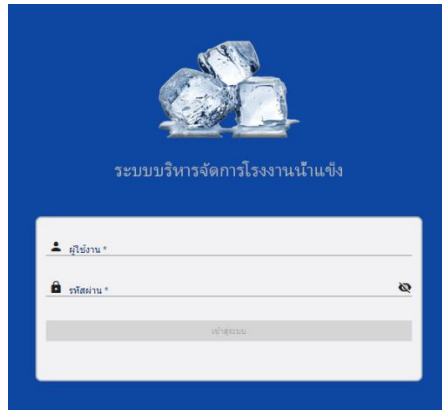
ผลการวิจัย

ผลการออกแบบและพัฒนาระบบ

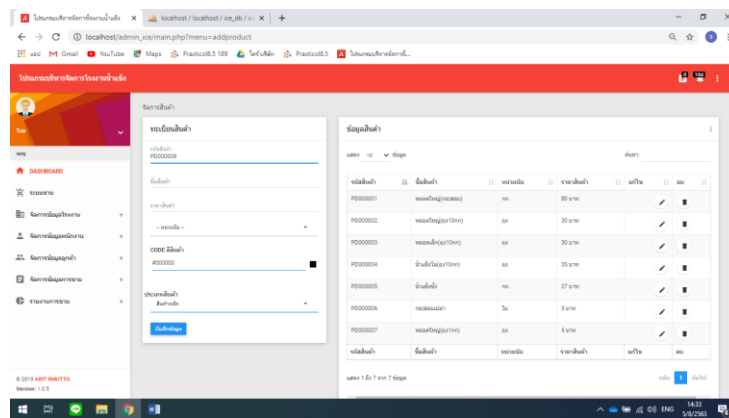
จากการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาในระบบบริหารจัดการโรงงานน้ำแข็ง โดยการวิเคราะห์การทำงานในระบบปัจจุบัน ปัญหาที่เกิดขึ้น แนวทางการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการวิเคราะห์ความต้องการระบบงานใหม่

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบระบบในระหว่างการพัฒนาและภายหลังจากที่ระบบได้พัฒนาเสร็จสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบระบบทั้งหมดอีกครั้งโดยการสร้างข้อมูลจำลองต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการทดสอบ เช่น ข้อมูลผู้ใช้ ข้อมูลรายละเอียดสินค้า ข้อมูลส่วนลด/รายการส่งเสริมการขาย เป็นต้น ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบระบบจริงอย่างละเอียดในทุก ๆ หน้าที่การทำงานของระบบทั้งหมด ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อค้นหาข้อผิดพลาด และตรวจสอบความถูกต้องของระบบงานทั้งหมด ทั้งนี้การพัฒนาระบบได้คำนึงถึงส่วนประสานงานกับผู้ใช้ระบบ โดยเน้นความเรียบง่ายในการใช้งาน การจัดวางเมนูของการให้บริการ การจัดส่วนประสานงานให้ง่ายต่อการใช้งาน รวมถึงการควบคุมการทำงานได้อย่างถูกต้องตามที่ได้ออกแบบไว้ และความปลอดภัยของระบบที่น่าเชื่อถือ ซึ่งได้ทำการทดสอบระบบแล้วทั้งในระหว่างการพัฒนาและภายหลังจากการพัฒนาเสร็จสิ้นแล้ว ผลที่ได้รับปรากฏว่าสามารถทำงานได้อย่างถูกต้อง และเป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้งาน รวมถึงสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบงานทางด้านอื่น ๆ ของผู้ประกอบการโรงงานน้ำแข็งต่อไปในอนาคต

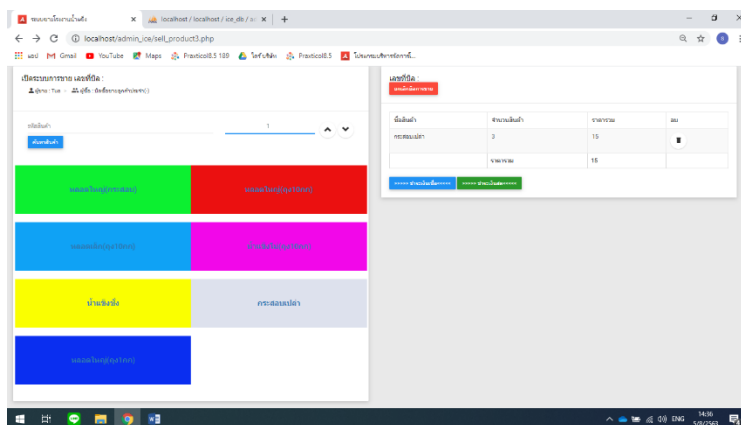
ผู้วิจัยสามารถนำเสนอแนวทางสำหรับการพัฒนาระบบบริหารจัดการโรงงานน้ำแข็งด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเป็นการพัฒนาระบบบนเว็บแอปพลิเคชัน ซึ่งเกิดขึ้นจากการวิเคราะห์ระบบงานปัจจุบัน และรวบรวมความต้องการของผู้ใช้งาน โดยนำหลักการทฤษฎี และระบบงานที่เกี่ยวข้อง มาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนาระบบให้ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งาน ทั้งนี้จะช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของระบบงานปัจจุบันในขั้นตอนการจำหน่ายสินค้าของผู้ประกอบการโรงงานน้ำแข็งได้

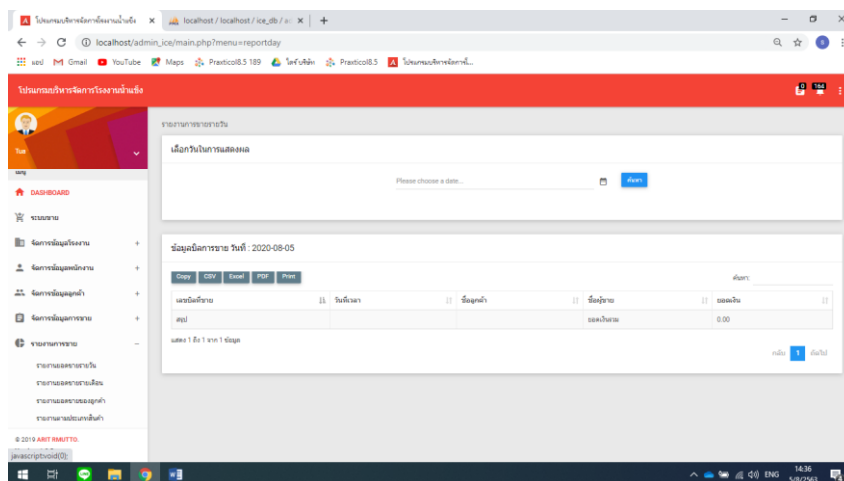
ภาพที่ 1 ภาพหน้าจอ หน้าหลักของระบบบริหารจัดการโรงงานน้ำแข็ง

ภาพที่ 2 ภาพหน้าจอ โปรแกรมการบริหารจัดการข้อมูลร้านค้า

ภาพที่ 3 ภาพหน้าจอ กระบวนการขายสินค้า

ภาพที่ 4 ภาพหน้าจอ การออกรายงานข้อมูลการขาย

สรุปผลการประเมิน

สรุปผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มผู้ใช้งานทั่วไป นำมาคำนวณด้วยวิธีทางสถิติ เพื่อหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมินผู้ใช้งานระบบในส่วนผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.54 ส่วนผู้ใช้งานทั่วไปจำนวน 10 คน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.52 ดังนั้นผลที่ได้สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาระบบบริหารจัดการโรงงานน้ำแข็งด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก

ผลการยอมรับเทคโนโลยี

จากการวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้งาน Technology Acceptance Model: TAM แบบจำลองความสำเร็จของระบบสารสนเทศของ Delone and Mclean Information System Success Model: IS Success Model รวมทั้งการรับรู้ความเสี่ยง ผลการประเมินการยอมรับเทคโนโลยี แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินการยอมรับเทคโนโลยี

ที่	ปัจจัย	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
1	ด้านการรับรู้การใช้งานง่าย	4.81	0.39	มากที่สุด
2	ด้านคุณภาพของข้อมูล	4.79	0.76	มากที่สุด
3	ด้านคุณภาพของการบริการ	4.79	0.48	มากที่สุด

ตารางที่ 1 ผลการประเมินการยอมรับเทคโนโลยี (ต่อ)

ที่	ปัจจัย	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
4	ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์	4.59	0.38	มากที่สุด
5	ด้านการยอมรับ	4.74	0.34	มากที่สุด
6	ด้านการรับรู้ความเสี่ยง	3.26	0.63	ปานกลาง
สรุปผลการประเมิน		4.50	0.49	มากที่สุด

ทั้งนี้ มีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปพัฒนาระบบเพิ่มเติม ดังนี้

- พัฒนาให้ระบบสามารถรองรับการชำระค่าสินค้าผ่านทางระบบออนไลน์ บัตรเครดิต เพื่อความสะดวกมากยิ่งขึ้น
- พัฒนาให้มีระบบสมาชิกเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นระบบบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้า (Customer Relationship Management)
- พัฒนาให้ระบบสามารถสั่งซื้อสินค้าในรูปแบบออนไลน์ได้

ผลการถ่ายทอดองค์ความรู้

การถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้จากผลการวิจัย โดยการให้คำปรึกษา ถ่ายทอดองค์ความรู้ การนำระบบไปใช้งาน รวมทั้งถ่ายทอดความรู้ การวางแผนการดำเนินการ วิธีการใช้งานและประโยชน์ที่ได้รับแก่กลุ่มผู้ประกอบการโรงงานน้ำแข็งขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออกเฉียงใต้

ทั้งนี้ กลุ่มผู้ประกอบการที่เข้ารับการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้จากผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ในวางแผนการจัดการพัฒนาระบบสารสนเทศในการบริหารจัดการ การผลิต การจำหน่าย ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น โดยผลการประเมินความพึงพอใจในการถ่ายทอดองค์ความรู้ แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความพึงพอใจในการถ่ายทอดองค์ความรู้

ที่	ประเด็นความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับความพึงพอใจ
1	ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ	4.75	0.45	มากที่สุด
2	ด้านวิทยากร	4.67	0.47	มากที่สุด
3	ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	4.70	0.49	มากที่สุด
4	ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่	4.72	0.54	มากที่สุด
สรุปผลการประเมิน		4.71	0.49	มากที่สุด

ผลการประเมินความรู้ ความเข้าใจ และการนำความรู้ไปใช้ของผู้เข้ารับการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้จากผลการวิจัย แสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินด้านความรู้ ความเข้าใจ และการนำความรู้ไปใช้

ที่	ประเด็นความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1	ด้านการนำความรู้ไปใช้	4.58	0.45	มากที่สุด
2	ด้านความรู้ ความเข้าใจ	4.47	0.47	มากที่สุด
สรุปผลการประเมิน		4.53	0.46	มากที่สุด

ผู้เข้ารับการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้จากผลการวิจัย มีความรู้เพิ่มขึ้นหลังเข้ารับการถ่ายทอดองค์ความรู้ ร้อยละ 20.60 แสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความรู้ ความเข้าใจ เปรียบเทียบก่อนและหลังการถ่ายทอดองค์ความรู้

ที่	ประเด็นความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1	ความรู้ ความเข้าใจก่อนการถ่ายทอด	3.51	0.45	มาก
2	ความรู้ ความเข้าใจหลังการถ่ายทอด	4.54	0.53	มากที่สุด

ผลการประเมินนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ของผู้เข้ารับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากผลการวิจัย แสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการประเมินความรู้ ความเข้าใจ และการนำความรู้ไปใช้

ที่	ประเด็นความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1	สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ได้	4.51	0.64	มาก
2	สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดแก่ผู้อื่นได้	4.43	0.56	มาก
สรุปผลการประเมิน		4.47	0.60	มาก

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบ แสดงในตารางที่ 6
ตารางที่ 6 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานระบบ

ที่	ประเด็นความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับความพึง พอใจ
1	ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยให้การทำงานใช้เวลาน้อยลง	4.76	0.31	มากที่สุด
2	ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยลดเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน	4.79	0.33	มากที่สุด
3	ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยลดค่าใช้จ่ายในเรื่องวัสดุสิ้นเปลือง	4.89	0.34	มากที่สุด
4	ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยให้ผล การปฏิบัติงานมีความถูกต้องและ แม่นยำ	4.88	0.43	มากที่สุด
5	ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยเพิ่ม ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	4.59	0.51	มากที่สุด
สรุปผลการประเมิน		4.78	0.38	มากที่สุด

อภิปรายผล

ประเด็นข้อค้นพบที่น่าสนใจ ที่จะนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ระบบบริหารจัดการโรงงานน้ำแข็งด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

จากระบบบริหารจัดการโรงงานน้ำแข็งด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นสามารถนำข้อมูลการขายสินค้าเพื่อนำมาใช้ในการวางแผนการผลิต วางแผนการตลาด การบริหารจัดการสินค้าและลูกค้า รวมทั้งการตัดสินใจในเรื่องการผลิต รวมทั้งการบริหารจัดการของผู้ประกอบการได้

การยอมรับเทคโนโลยี

การวิเคราะห์การยอมรับเทคโนโลยีเป็นการวิเคราะห์โดยใช้แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้งาน มีดังนี้

มุมมองเกี่ยวกับปัจจัยด้านคุณภาพของข้อมูล (Information Quality)

ข้อมูลพื้นฐานที่ต้องมีความครบถ้วนสมบูรณ์ ถูกต้อง เป็นข้อมูลที่เข้าใจง่ายไม่มีความซับซ้อน และมีการอัปเดตทันต่อเวลาเสมอ เพื่อการนำเสนอรายงานให้ตรงกับความต้องการ

ของผู้ใช้งานระบบ ซึ่งข้อมูลที่จัดทำขึ้นมาเป็นข้อมูลที่ใช้จากระบบต้องการใช้จริง และจำเป็นต้องทราบ อีกทั้งประเภทของข้อมูลที่ผู้ได้รวบรวมจากการเข้าถึงและการใช้งานระบบ มีวิธีการเก็บข้อมูลแตกต่างกันไป

ผู้ประกอบการจึงมั่นใจได้ว่า ข้อมูลการซื้อขายและการเงินรวมถึงข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือเกี่ยวข้อง ที่มีการเปิดเผย แบ่งปัน แลกเปลี่ยน เป็นข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ และเป็นประโยชน์ต่อการใช้งานของผู้ประกอบการ ทั้งนี้ควรจัดทำการสำรวจความต้องการของผู้ประกอบการในเขตพื้นที่ให้ชัดเจน เป็นการเพิ่มเติมเพื่อนำเสนอระบบบริหารจัดการโรงงานน้ำแข็งด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้งานระบบ และผู้ประกอบการควรพิจารณาจัดทำแผนพัฒนาเชิงข้อมูลสารสนเทศ (IT Practices) โดยเริ่มจากการทำความเข้าใจในกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมออนไลน์ทั้งโครงสร้าง เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของลูกค้าในปัจจุบันที่แท้จริง อีกทั้งการใช้บริการจากผู้ให้บริการภายนอกด้านงานเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT Outsourcing) ที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านมาร่วมพัฒนาทำให้สามารถได้ข้อมูลหรือแนวทางในมุมมองที่แตกต่างออกไป

มุมมองเกี่ยวกับปัจจัยด้านคุณภาพของระบบ (System Quality)

ปัจจัยด้านคุณภาพของระบบ ควรมุ่งเน้นพัฒนาควบคู่กันไปกับด้านข้อมูลสารสนเทศ โดยเริ่มจากพิจารณากระบวนการบริหารจัดการในโรงงานน้ำแข็งให้สามารถรองรับพฤติกรรมของลูกค้าที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา ตั้งแต่การลงทะเบียนลูกค้า จนถึงการทำธุรกรรมในการซื้อขายต่าง ๆ ควรปรับปรุงให้ระบบมีความเสถียรภาพ ไม่ขาดการเชื่อมต่อหรือขัดข้องในระหว่างดำเนินการ จึงสามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้ใช้งานระบบมากยิ่งขึ้น อีกทั้งพัฒนาในด้านฟังก์ชันใหม่ ๆ ให้หลากหลายยิ่งขึ้น การนำเสนอการบริหารจัดการออนไลน์ สร้างรูปแบบที่น่าใช้งาน เข้าถึงง่าย รวมถึงให้ความสำคัญกับลูกค้าในทุก ๆ กลุ่ม ไม่มองเพียงลูกค้ารายย่อย ให้สามารถทำธุรกรรมได้อย่างครบวงจร และช่วยแก้ปัญหาในสิ่งที่ผู้ใช้งานต้องการ ทั้งการซื้อขายสินค้า การนำเสนอโปรโมชั่น

มุมมองเกี่ยวกับปัจจัยด้านคุณภาพของการบริการ (Service Quality)

การบริการเป็นปัจจัยอีกประการที่สำคัญต่อการยอมรับการใช้งานอย่างต่อเนื่องในการทำธุรกิจ ควรมุ่งเน้นการพัฒนาที่พนักงาน/เจ้าหน้าที่หรือผู้ใช้งานระบบ โดยควรสร้างพื้นฐานความรู้เบื้องต้น ให้แก่ผู้ใช้งานระบบ ผ่านคู่มือการใช้งานหรือแนวทางการปฏิบัติ จากนั้นจึงให้พนักงานได้ปฏิบัติงานจริงโดยวิธีการต่าง ๆ อาทิ การจัดฝึกอบรม การจัดประชุม เพื่อการ

พัฒนาศักยภาพของการใช้งานระบบ โดยเฉพาะความรู้เชิงเทคนิคและปฏิบัติการอยู่ตลอดเวลา ซึ่งหากเจ้าหน้าที่ที่ใช้งานระบบมีความรู้ความสามารถในการแก้ไขปัญหาทางด้านเทคนิค เมื่อเกิดเหตุขัดข้องขึ้นมาก็จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น ในการสร้างความน่าเชื่อถือในการทำงาน ทำให้ผู้ใช้งานระบบเกิดความไว้วางใจ และเจ้าหน้าที่มีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง ที่จะสามารถให้ข้อมูลได้ถูกต้องตรงตามข้อซักถาม/ข้อสงสัยของผู้ใช้บริการได้ จนนำไปสู่การยอมรับการใช้งานอย่างต่อเนื่องในอนาคต

มุมมองเกี่ยวกับปัจจัยด้านการรับรู้ความเสี่ยง (Perceived Risk)

ในปัจจุบันมีการใช้งานในโลกออนไลน์มากขึ้น สิ่งที่ตามมาคือความกังวลเกี่ยวกับการใช้งานผ่านออนไลน์ที่กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ผู้ประกอบการจึงต้องเร่งพัฒนาระบบที่วิเคราะห์และสามารถรับรู้ความเคลื่อนไหวของพฤติกรรมของลูกค้าอย่างต่อเนื่อง รวมถึงต้องมีการรับมือกับสถานการณ์และโครงสร้างการรักษาความปลอดภัย ซึ่งปัจจัยสำคัญที่จะปรับปรุงประสบการณ์หรือการรับรู้ของผู้ใช้งานระบบ คือ การสำรวจหรือสัมภาษณ์และนำผลมาปรับปรุงในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในประสิทธิภาพของผู้ใช้งานระบบ ความกังวลทางการเงิน ความปลอดภัยด้านส่วนตัว มีการยืนยันตัวตนโดยในการเข้าใช้งาน และในการเข้าถึงระบบที่เกี่ยวข้องกับด้านการเงินด้วยการออกแบบที่ให้ใช้งานง่าย เป็นสิ่งที่ทำให้สมดุลได้ยาก และความกังวลด้านเวลาในการดำเนินธุรกรรมทางการเงิน และจัดให้ความรู้การใช้งานระบบ โดยจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความรู้ในการใช้งานแก่ผู้ประกอบการ และลดข้อกังวลที่เกิดขึ้นต่อผู้ประกอบการให้เกิดการใช้งานที่ง่ายขึ้น

มุมมองเกี่ยวกับปัจจัยด้านการรับรู้การใช้งานง่าย (Perceived Ease of Use)

ควรให้ความสำคัญมุ่งเน้นพัฒนาทั้งปัจจัยเป็นลำดับขั้น เริ่มจาก ด้านคุณภาพข้อมูล (Information Quality) ด้านคุณภาพระบบ (System Quality) ด้านคุณภาพการบริการ (Service Quality) และการรับรู้ความเสี่ยง (Perceived Risk) เป็นอันดับ เพื่อให้ผู้ใช้บริการมีประสบการณ์และเกิดการรับรู้จากข้อมูลที่มีเนื้อหาครบถ้วน ถูกต้อง ทันสมัย และการใช้งานระบบที่มีรูปแบบน่าใช้งาน เข้าถึงง่ายด้วยความเร็วของระบบที่มีความเสถียรภาพ รวมถึงการบริการที่สร้างความน่าไว้วางใจและสามารถตอบสนองได้ตรงตามความต้องการ เกิดมุมมองที่ว่ามีความรู้ความเข้าใจและประสิทธิภาพที่ดี และมีความกังวลในเรื่องของความเสี่ยงที่น้อย ผู้ใช้งานระบบจึงรู้สึกถึงการรับรู้ว่าการใช้งานง่ายตามมา แสดงให้เห็นว่าผลการวิเคราะห์ทางสถิติสอดคล้องกับงานวิจัยของ DeLone, W. H. & McLean, E. R. ที่กล่าวว่า คุณภาพของข้อมูล คุณภาพของระบบ และคุณภาพของการบริการเป็นตัวแปรที่สำคัญในการวัดความพึงพอใจของผู้ใช้งาน

ระบบ โดยคุณภาพข้อมูลต้องมีความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์ ความเกี่ยวเนื่อง และความทันต่อเวลา คุณภาพระบบ (System Quality) ต้องมีความน่าเชื่อถือในการใช้งาน มีเสถียรภาพในการดำเนินการ สามารถตอบสนองได้อย่างรวดเร็ว และมีความง่ายในการเข้าถึง และคุณภาพของการบริการมีการให้บริการด้วยความเต็มใจใส่ใจ และตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้อย่างตรงกับความต้องการ (Delone, W. H. & McLean, E. R., 2013) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Al-Jabri, I. M. & Sohail, M. S. ที่กล่าวว่าความเสียมีผลในเชิงลบต่อการรับรู้การใช้งานง่าย ในความเสี่ยงด้านประสิทธิภาพ ความเสี่ยงด้านความปลอดภัยส่วนบุคคล ความเสี่ยงทางการเงิน และความเสี่ยงทางด้านเวลา (Al-Jabri, I. M. & Sohail, M. S., 2012)

มุมมองเกี่ยวกับปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ (Perceived Usefulness)

หากผู้ประกอบการได้ดำเนินการพัฒนาและเห็นความสำคัญกับปัจจัยที่ได้กล่าวในเรื่องของคุณภาพข้อมูล (Information Quality) เป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นปัจจัยด้านคุณภาพระบบ (System Quality) ด้านคุณภาพการบริการ (Service Quality) ซึ่งผู้ใช้งานระบบจะรู้สึกว่าการใช้งานได้ง่ายจากนั้นจะเกิดการรับรู้ประโยชน์ตามมาและนำไปสู่การยอมรับการใช้งานจริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jiabao, L. et al. ที่กล่าวว่า ในการเกิดการยอมรับการใช้งานนั้น ปัจจัยที่สำคัญในการเป็นตัวชี้วัดตัวของเทคโนโลยีการทำธุรกรรม Mobile Banking ได้แก่ ด้านคุณภาพของข้อมูล คุณภาพของระบบ และคุณภาพของการบริการ เมื่อผู้บริโภครับรู้ถึงประโยชน์จากการใช้ระบบ จะเกิดการยอมรับการใช้งานอย่างต่อเนื่อง (Jiabao, L. et al., 2011)

มุมมองเกี่ยวกับปัจจัยด้านการยอมรับใช้ (Adoption)

เมื่อผู้ประกอบการเห็นถึงความสำคัญในการใช้งานระบบบริหารจัดการโรงงานน้ำแข็งด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศด้วยอย่างแท้จริง และผู้ใช้งานระบบรับรู้ถึงประโยชน์ที่เกิดจากการใช้งานที่ดีเป็นไปตามที่คาดหวังตั้งแต่เริ่มใช้งานจนถึงการประเมินผลการใช้งานระบบ และหากได้รับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ดีย่อยครั้งก็จะเก็บสะสมเป็นประสบการณ์และต้องการที่จะใช้งานต่อเนื่องไปหรือแม้แต่การแนะนำบอกต่อให้กับผู้ที่มีความต้องการโดยมิได้คาดหวังสิ่งตอบแทนใด ซึ่งผลการวิเคราะห์ทางสถิติสอดคล้องกับแนวความคิดของ Rogers, E. M. ที่กล่าวว่า การแพร่กระจายของนวัตกรรมนั้นผู้ใช้เริ่มมีทัศนคติใจว่าจะยอมรับนวัตกรรมหรือปฏิเสธ ต้องคำนึงการได้รับประโยชน์มากกว่าเข้ามาแทนที่ ซึ่งจะส่งผลให้บุคคลปรับตัวและยอมรับในที่สุด แต่อาจต้องใช้ระยะเวลา (Rogers, E. M., 2003)

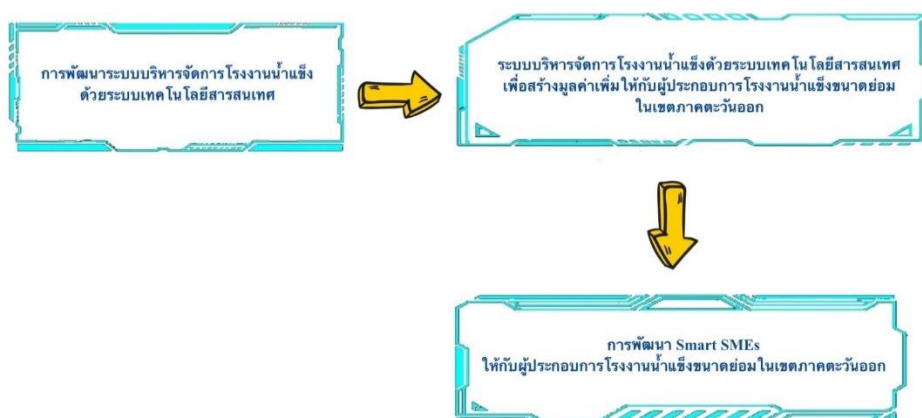
2. ถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้จากโครงการวิจัยสู่ผู้ประกอบการโรงงานน้ำแข็งขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือกลุ่มอื่นที่สนใจ

ข้อค้นพบดังกล่าวส่งผลผู้ประกอบการโรงงานน้ำแข็งขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้มีความรู้เพิ่มมากขึ้น และสามารถนำไปวางแผนการพัฒนาบริหารจัดการโรงงานน้ำแข็งได้อย่างเป็นรูปธรรม สามารถใช้งานได้ง่าย ลดระยะเวลาในการดำเนินงานได้มาก ใช้แรงงานคนน้อยลง และสามารถทำงานได้สะดวก รวดเร็วมากเมื่อเทียบวิธีการเดิม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จารุกิตต์ สายสิงห์ ที่ได้ดำเนินการพัฒนาระบบสนับสนุนและบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร สามารถใช้งานได้ตามขอบเขตที่กำหนดไว้ ผู้ใช้งานระบบ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ตรงตามความต้องการ ซึ่งระบบดังกล่าวได้ออกแบบให้ผู้ใช้งานเข้าถึงฟังก์ชันการทำงานของระบบเชื่อมโยงในทุกฟอร์ม ส่งผลให้การใช้งานง่ายและตอบสนองความต้องการใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้การวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีและองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนางานด้านบริหารจัดการให้กับผู้ประกอบการโรงงานน้ำแข็งขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จารุกิตต์ สายสิงห์, 2563) สอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580 ในด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ประเด็นการพัฒนาผู้ประกอบการและเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการยกระดับผลิตภาพแรงงาน และพัฒนา SMEs สู่สากล (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) และนโยบายประเทศไทย 4.0 ในเรื่องการบ่มเพาะผู้ประกอบการและพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ตลอดจนตามแผนพัฒนาจังหวัดชลบุรี ในเรื่องการพัฒนาองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมและดิจิทัลตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรม เพื่อนำใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้ระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนางานด้านบริหารจัดการโรงงานน้ำแข็งขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่งผลให้ผู้ประกอบการสามารถนำไปใช้ในวางแผนการ จัดหาการพัฒนาาระบบสารสนเทศในการบริหารจัดการ การผลิต การจัดจำหน่าย ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผู้ประกอบการโรงงานน้ำแข็งขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพมากขึ้น ด้วยการพัฒนาาระบบสารสนเทศ

เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการในเรื่องการจัดจำหน่าย การจัดเก็บเอกสารและข้อมูล ผู้ประกอบการสามารถบริหารงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากระบบสารสนเทศ ช่วยให้การจัดเก็บข้อมูลให้มีความถูกต้อง แม่นยำ การเรียกดูข้อมูลเกิดความสะดวกรวดเร็ว และสามารถเข้าถึงข้อมูลได้หลากหลายมิติ ลดขั้นตอนการดำเนินงาน มีประมวผลที่รวดเร็ว ลดความผิดพลาดในการทำงาน ลดการสูญหายของเอกสาร รวมถึงทันต่อการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นการเพิ่มศักยภาพให้กับผู้ประกอบการโรงงานน้ำแข็งขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออก สามารถเป็นแนวทางพัฒนาให้ผู้ประกอบการโรงงานน้ำแข็งขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออกของไทยมีความเข้มแข็งสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล

ภาพที่ 5 องค์ความรู้การพัฒนาการบริหารจัดการโรงงานน้ำแข็ง
ด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า ระบบบริหารจัดการโรงงานน้ำแข็งด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผู้ประกอบการโรงงานน้ำแข็งขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออก ทำให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถลดต้นทุนในบางส่วนลงได้ เช่น ลดปริมาณการใช้กระดาษ ลดระยะเวลาและขั้นตอนในการทำงาน ลดจำนวนพนักงาน เป็นต้น ช่วยทำให้การประมวผลข้อมูลมีความรวดเร็ว ทันต่อการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น อีกทั้ง ข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติงานในแต่ละวัน จะถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบ จึงสามารถค้นหา คำนวณ และนำไปสร้างรายงานได้สะดวกมากยิ่งขึ้น สารสนเทศที่ได้จะผ่าน

ไปถึงมือผู้บริหารได้อย่างรวดเร็ว และที่สำคัญ คือ เป็นสารสนเทศที่ดีและมีประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้บริหารในการกำหนดนโยบายต่อไปได้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อผู้ประกอบการโรงงานน้ำแข็งขนาดย่อมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยตลอดจนผู้ประกอบการในธุรกิจประเภทอื่น ๆ ควรหาแนวทางพัฒนาการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการให้ครอบคลุมการดำเนินงานทั้งหมดขององค์กร รวมทั้งควรมีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อวัดความสำเร็จของแนวทางการพัฒนาระบบบริหารจัดการด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากนี้รัฐบาลจะต้องดำเนินการตามนโยบายเกี่ยวกับการสร้างความสามารถในการแข่งขันหน่วยงานที่รับผิดชอบต้องสนับสนุน แก้ไข ปรับปรุง และร่วมมือกันส่งเสริมการพัฒนาผู้ประกอบการและเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการ ยกระดับผลิตภาพแรงงาน และพัฒนา SMEs สู่สากล โดยเฉพาะธุรกิจชุมชนให้มีมาตรฐานคุณภาพระดับสากลและต้นทุนการผลิตต่ำ เพื่อให้สามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้ จัดให้มีหน่วยงานหรือกลุ่มงานต้นแบบ เพื่อพัฒนางานด้าน Smart SMEs อย่างครบวงจร นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการของประเทศไทยให้สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างแข็งแกร่งยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- จารุกิตติ์ สายสิงห์. (2563). การพัฒนาระบบสนับสนุนและบริหารจัดการผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร. วารสารเกษตรพระวรุณ, 17(2), 299-310.
- วิวัฒน์ พัฒนา. (2553). การวิเคราะห์และออกแบบระบบ. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- सानิตย์ กายาผาด และคณะ. (2542). เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อชีวิต. กรุงเทพมหานคร: เอิร์ดเวฟเอ็ดดูเคชั่น.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุขาดา กิระนันท์. (2541). เทคโนโลยีสารสนเทศทางสถิติ: ข้อมูลในระบบสารสนเทศ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Al-Jabri, I. M. & Sohail, M. S. (2012). Mobile banking adoption: application of diffusion of innovation theory. Journal of Electronic Commerce Research, 13(4), 379-391.

- Davis, F. D. (1989). Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use, and User Acceptance of Information Technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319-339.
- Delone, W. H. & McLean, E. R. (2013). The Delone and Mclean model of information systems success: A ten-year update. *Journal of Management Information Systems*, 19(4), 9-30.
- Jiabao, L. et al. (2011). Predicting and Explaining the Adoption of Mobile Banking. Retrieved October 2, 2020, from <https://www.semanticscholar.org/paper/Predicting-and-Explaining-the-Adoption-of-Mobile-Lin-Xiao/2f411493fd7c814d461595bd737c67cdbafe91f1#references>
- Kowalski, T. J. (2003). *Contemporary School Administration: an Introduction*. (2nd ed.). Boston: Pearson Education.
- Lockard, J. & Abrams, P. D. . (2004). *Computers for Twenty-First Century Education* (6th ed.). Boston: Pearson Education.
- Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of innovation* (5th ed.). New York: The Free Press.

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 472-494

บทความวิจัย

รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัย ในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา*

DEVELOPMENT OF INTEGRATED SUPERVISION MODEL TO ENHANCE THE CLASSROOM RESEARCH COMPETENCY FOR PRIMARY SCHOOL TEACHERS

โสภาพร ไสยแพทย์¹Sopaporn Saiyapaet¹¹สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 เชียงราย¹The Office of Chiang Rai Primary Education Service Area 3, Chiang Rai, Thailand¹Corresponding author E-mail: sopa2514@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา 2) เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา 3) เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา 4) เพื่อประเมินรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ กระบวนการวิจัยและพัฒนา ดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) สร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ 3) ทดลองใช้

* Received 17 November 2022; Revised 28 November 2022; Accepted 29 November 2022

รูปแบบ และ 4) ประเมินรูปแบบ กลุ่มตัวอย่างเป็นครูจำนวน 63 คนเป็นครูประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ 1) แบบวัดความรู้ด้านการวิจัยในชั้นเรียน 2) แบบวัดความสามารถด้านการวิจัยในชั้นเรียน 3) แบบประเมินคุณภาพรายงานวิจัยในชั้นเรียน 4) แบบวัดเจตคติต่อการวิจัยในชั้นเรียน 5) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบ 6) แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นต่อรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบทีแบบสองกลุ่มสัมพันธ์กันและแบบกลุ่มเดียวเทียบกับเกณฑ์ และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ คือ แนวคิดการนิเทศแบบชี้แนะ การนิเทศแบบพี่เลี้ยง การนิเทศแบบคลินิก และหลักการทรงงาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และศาสตร์พระราชา “การมีส่วนร่วม” นำมาบูรณาการกันเป็นรูปแบบการนิเทศที่เหมาะสม ผลการใช้รูปแบบการนิเทศ พบว่า ครูมีความรู้ ความสามารถ และมีเจตคติต่อการวิจัยในชั้นเรียนสูงกว่าก่อนนิเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการนิเทศ, สมรรถนะการวิจัย, การวิจัยในชั้นเรียน, ครูประถมศึกษา

Abstract

The objectives of this research article were 1) to examine the common dataset for development of the supervision model; 2) to construct and validate quality of the supervision model; 3) to explore the implementation of the supervision model; and 4) to evaluate the supervision model. The research consisted of 4 stages i.e. 1) examining the common dataset; 2) constructing and validating quality of the supervision model; 3) experimenting the supervision model; and 4) evaluating the supervision model. Experiments were carried out with 63 teachers, were selected by a specific selection, and the research instruments were: 1) Test of knowledge on classroom research; 2) Evaluation form assessing classroom research competency; 3) Evaluation form assessing classroom research report; 4) Attitude assessment towards classroom research; 5) Satisfaction questionnaire towards supervision model; 6) Opinion interview form for supervision. The data were analyzed for mean, standard deviation,

dependent t- test. The interview data were analyzed by content analysis, frequency, percentage and narrative description. The results showed that: 1) The common dataset in constructing the supervision model indicated that integrating the advisory supervision, mentoring supervision, and clinic-oriented supervision in order to formulate the new supervision model were feasible and appropriate. This also extends HM King Rama 9's working protocols namely "Understand, Access, Develop" principles and King Philosophy to underpin the educational supervision tasks. 2) The construction and validation of supervision model promoting classroom research indicated that the supervision model was rated at the highest appropriateness. The key components were principles, objectives, content, supervision procedure, assessment and evaluation. The supervision procedure constituted 5 stages. D₁: Define problem and needs; D₂: Direction Planning; D₃: Development activities; E: Examine and evaluate; and P: Publish a successful work. 3) The experiment of the supervision model promoting classroom research indicated that, after the supervision, teachers acquired classroom research knowledge, showed classroom research competence, and held good attitudes towards classroom research higher than those of before the supervision at the significance level of .01. 4) The evaluation of the supervision model promoting classroom research indicated that teachers rated their satisfaction towards the supervision model at the highest level.

Keywords: Development, Supervision Model, Classroom Research Competence, Enhance the Classroom Research Competency

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการวิจัยที่ใช้ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการทำงานของครู กล่าวคือ มาตรา 24 (5) กำหนดให้มีการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียน

เกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ และในมาตรา 30 กำหนดให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ จะเห็นได้ว่าครูจึงมีบทบาทหน้าที่เป็นครูในฐานะผู้ปฏิบัติการสอนเป็นหลัก การทำวิจัยในชั้นเรียนของครูจะช่วยให้ครูออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการสอนที่หลากหลาย ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในโมโนทัศน์ที่สอนได้ถูกต้องและลึกซึ้งเกิดความคงทนถาวร นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ได้เป็นอย่างดี เกิดความสนุกสนานจากกิจกรรมที่จัดขึ้นในการเรียนการสอนหรือแสวงความรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561)

จากการศึกษารายงานผลการนิเทศ ติดตาม การจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจทุกระดับชั้น ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นครูเป็นศูนย์กลาง ไม่มีวิธีการแก้ไขปัญหาในชั้นเรียนด้วยวิธีการวิจัย มีการทำวิจัยในชั้นเรียนค่อนข้างน้อย และครูบางส่วนมีการทำวิจัยแต่ไม่สำเร็จ ส่วนที่สำเร็จก็มักจะไม่มีประสิทธิภาพ การทำวิจัยของครูไม่สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ ครูส่วนใหญ่ทำวิจัยแยกส่วนกับการจัดการเรียนการสอน สาเหตุของปัญหาอันดับแรก คือ การขาดความรู้ความมั่นใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน การไม่มีบุคลิกภาพการเป็นครูนักวิจัย โดยเห็นว่าการวิจัยเป็นเรื่องยุ่งยากเกินศักยภาพของตน ไม่ใช้งานในหน้าที่ของตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่าสภาพการนิเทศการวิจัยในชั้นเรียนยังมีปัญหา ศึกษาพื้นที่ที่จะนิเทศ นิเทศไม่ต่อเนื่อง และพบว่า ครูมีความต้องการรับการนิเทศเชิงบวกด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การบริหารจัดการชั้นเรียน การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และการทำวิจัยชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่พบว่า คุณภาพของเด็กยังไม่เป็นตามกำหนด มีสาเหตุมาจากการที่ครูขาดเทคนิคและวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หน่วยงานต้นสังกัดมีการนิเทศไม่ต่อเนื่อง ใช้กระบวนการนิเทศเพียงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง อาจทำให้ไม่ช่วยกระตุ้นให้ครูเกิดแรงจูงใจพัฒนาการเรียนรู้ จึงมีความจำเป็นที่จะพัฒนารูปแบบการนิเทศที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูสามารถทำการวิจัยในระดับชั้นเรียนที่ตนเองรับผิดชอบ และนำผลการวิจัยมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาการเรียน และปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูให้ทันสมัย ทันกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาและช่วยเหลือครูในการจัดการเรียน การสอนและการวิจัยในชั้นเรียน การนิเทศที่เหมาะสมกับสังคมไทย คือ การนิเทศตามแนวคิด การชี้แนะ (Coaching) เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ครู โดยมุ่งพัฒนาความสามารถและผล การปฏิบัติงานของครูที่จะช่วยจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ด้วยการแนะนำให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ แลกเปลี่ยน สะท้อนผล จนครูสามารถวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น จัดลำดับความสำคัญ วางแผน ดำเนินการ และประเมินผล (Joyce, B. R. & Showers, B., 2002) ส่วนการนิเทศแบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) เป็นการส่งเสริม ช่วยเหลือสนับสนุน และให้ คำปรึกษากับครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า โดยผู้ที่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงต้องมีความ เชี่ยวชาญในงานและประสบการณ์การทำงานที่มากกว่าผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ดูแล ผู้นิเทศและ ครูต้องเรียนรู้ไปพร้อมกันเป็นทีมมีการประชุมวางแผนร่วมกัน สังเกตการสอนในชั้นเรียนที่ มุ่งเน้นการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ประชุมให้ข้อมูลย้อนกลับ หลังการสังเกตการสอน และประเมินผลการติดตามดูแล (Mentoring) เกี่ยวกับพฤติกรรม การจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแต่ละครั้ง (อัญชลี ธรรมะวิสิฏกุล, 2552) สำหรับแนวคิดแบบคลินิก (Clinical Supervision) เป็นการนิเทศการสอน เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนในชั้นเรียนโดยตรง โดยเริ่มด้วยการพูดคุย ปรึกษาหารือกันระหว่างครูกับผู้นิเทศเกี่ยวกับแผนการสอน การสังเกตการสอน การวิเคราะห์ ข้อมูลการสอน และการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูเกี่ยวกับเรื่องหรือประเด็นที่มีการสังเกต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) จากลักษณะเด่นของ การนิเทศแต่ละแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดการนิเทศตามแนวคิดการชี้แนะ (Coaching) การนิเทศแบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) และแนวคิดแบบคลินิก (Clinical Supervision) มาบูรณาการแล้วพัฒนาเป็นรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยใน ชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา และเพื่อเป็นการสืบสานพระราชปณิธานและน้อมเกล้า น้อมกระหม่อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพล-อดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ตามหลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ที่ใช้ทรงงานผ่าน โครงการพระราชดำริหลายๆ โครงการ ผู้วิจัยจึงน้อมนำหลักการทรงงาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และศาสตร์พระราช “การมีส่วนร่วม” มาปรับประยุกต์ใช้กับกระบวนการนิเทศเพื่อ ส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อแก้ปัญหาสำหรับครูประถมศึกษาในสังกัดที่ไม่สามารถทำวิจัยใน ชั้นเรียนได้อย่างมีคุณภาพและเห็นว่าการทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นเรื่องยุ่งยาก และเพื่อเป็น

การส่งเสริมพัฒนาครูให้ทำการวิจัยในชั้นเรียนและนำผลการวิจัยมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนานักเรียนและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา
4. เพื่อประเมินรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา โดยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความวิจัยและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบ หลักการนิเทศ สมรรถนะการวิจัยของครู และประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลที่รวบรวมมาได้ทั้งหมด แล้วจัดเป็นหมวดหมู่ สรุปเป็นสาระสำคัญเป็นข้อค้นพบจากการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 สร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา ผู้วิจัยดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การยกร่างรูปแบบ ขั้นที่ 2 การจัดเอกสารประกอบการใช้รูปแบบการนิเทศ ขั้นที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการนิเทศ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินรูปแบบการนิเทศ เป็นแบบมาตราส่วน

ประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นที่ 4 การปรับปรุงรูปแบบตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการนำร่างรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา ไปทดลองใช้กับครูประถมศึกษาจำนวน 63 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบวัดความรู้ด้านระเบียบวิธีการวิจัยในชั้นเรียน เป็นแบบปรนัยเลือกตอบ 5 ตัวเลือก ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป และข้อสอบที่มีค่าความยากตั้งแต่ .20 ถึง .80 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ถึง .87 2) แบบวัดความสามารถด้านการวิจัยในชั้นเรียน เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 2 ระดับ ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป และผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน (inter-rater reliability) ประเมินคนที่ 1 และผู้ประเมินคนที่ 2 โดยมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) แบบประเมินคุณภาพรายงานวิจัยในชั้นเรียน ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป และผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน (inter-rater reliability) ประเมินคนที่ 1 และผู้ประเมินคนที่ 2 โดยมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) แบบวัดเจตคติต่อการวิจัยในชั้นเรียน จำนวน 25 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert) ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป มีค่าอำนาจจำแนกแบบ t-test เป็นตั้งแต่ 2.35 - 10.00 ที่ระดับนัยสำคัญ .01 และมีค่าความเชื่อมั่นด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α - Coefficient) เท่ากับ .97 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบทีแบบสองกลุ่มสัมพันธ์กัน และแบบกลุ่มเดียวเทียบกับเกณฑ์

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการประเมินรูปแบบการนิเทศโดยประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศ และสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลองใช้รูปแบบการนิเทศ จำนวน 63 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ คือ 1) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศ จำนวน 35 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert) ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป มีค่าอำนาจจำแนกแบบ t-test เป็นตั้งแต่ 2.35 - 10.00 ที่ระดับนัยสำคัญ .01 และมีค่าความเชื่อมั่นด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α - Coefficient) เท่ากับ .97) แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศ ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที่แบบสองกลุ่มสัมพันธ์กัน และแบบกลุ่มเดียวเทียบกับเกณฑ์และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา พบว่า การนิเทศที่ประสบความสำเร็จต้องใช้เทคนิคที่หลากหลาย ความเป็นกัลยาณมิตร ประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วม ติดตามอย่างต่อเนื่องและสร้างขวัญกำลังใจ ส่วนแนวคิดการนิเทศแบบชี้แนะการนิเทศแบบพี่เลี้ยง และการนิเทศ แบบคลินิก สามารถนำมาบูรณาการแล้วพัฒนาเป็นรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา และเพื่อเป็นการสืบสานพระราชปณิธานและน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมรำลึกในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร

มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร จึงน้อมนำหลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และศาสตร์พระราช “การมีส่วนร่วม” มาปรับประยุกต์ใช้กับกระบวนการนิเทศทุกขั้นตอน โดยน้อมนำหลักการทรงงาน “เข้าใจ” และหลัก “การมีส่วนร่วม” มาเป็นกรอบการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 1 กำหนดสภาพปัจจุบัน ปัญหา น้อมนำหลักการทรงงาน “เข้าถึง” และหลัก “การมีส่วนร่วม” มาเป็นกรอบแนวคิดในการทำงานในขั้นตอนที่ 2 วางแผนและกำหนดทางเลือก และน้อมนำหลักการทรงงาน “พัฒนา” และหลัก “การมีส่วนร่วม” มาเป็นกรอบแนวคิดในการทำงานในขั้นตอนที่ 3 ลงมือปฏิบัติการนิเทศ ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบและประเมินผล การนิเทศ และขั้นตอนที่ 5 เผยแพร่ผลการดำเนินงานนิเทศ

2. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา พบว่า ได้รูปแบบการนิเทศที่มีความเหมาะสมมาก มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการนิเทศ และการวัดและประเมินผล สำหรับกระบวนการนิเทศมี 5 ขั้นตอน ชื่อว่า “ทริปเปิ้ลดีอีพี” (Triple D.EP) ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ (D_1 : Define problem and needs) โดยในขั้นนี้ผู้นิเทศต้อง “เข้าใจข้อมูลพื้นฐานของผู้รับการนิเทศ” โดยจะต้องรู้ชัดเกี่ยวกับข้อมูลผู้รับการนิเทศทุกมิติ และรู้ชัดในปัญหาและความต้องการของผู้รับการนิเทศ โดยศึกษาบริบททุกมิติ ได้แก่ ข้อมูลโรงเรียน ข้อมูลผู้บริหารโรงเรียน ข้อมูลตัวครูผู้รับการนิเทศ และข้อมูลสภาพห้องเรียน ด้วยการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ แล้วรวบรวมมาทำความเข้าใจ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้รับการนิเทศอย่างรอบด้าน ทั้งในแง่ของวัฒนธรรมองค์กรโรงเรียน สภาพการจัดการเรียนรู้ การวิเคราะห์การสอนของครู และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลักสูตรสถานศึกษา สื่ออุปกรณ์การสอน การจัดห้องเรียน สภาพการทำวิจัยในชั้นเรียน ปัญหาอุปสรรคการเรียนการสอน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการสอน สภาพการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียน เป็นต้น จากนั้นร่วมกับคณะผู้นิเทศ และผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการรับการ พัฒนาของครูจากข้อมูลดังกล่าวในทุกมิติ แล้วบันทึกข้อมูลเพื่อนำไปประกอบการวางแผนและกำหนดทางเลือกการนิเทศที่เหมาะสมและเป็นไปได้จริง

ขั้นที่ 2 วางแผนและกำหนดทางเลือก (D_2 : Direction Planning) โดยขั้นนี้ผู้นิเทศจะ “เข้าถึงข้อมูล” ด้วยการวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากข้อมูลที่รวบรวมมา และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา กำหนดแนวทางพัฒนา เป็นขั้นตอนที่สำคัญ เป็นการนำข้อมูลที่

ได้จากการวิเคราะห์สภาพ ลำดับความสำคัญของปัญหาแล้วมาพิจารณาตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาหรือพัฒนางาน ซึ่งแผนการนิเทศนี้ จะเป็นตัวกำหนดทิศทาง เป้าหมาย วิธีดำเนินการที่จะทำให้การนิเทศเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด การดำเนินงานจะประสบผลสำเร็จมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับ การวางแผน

ขั้นตอนที่ 3 ลงมือปฏิบัติการนิเทศ (D₃: Development activities) ขั้นนี้ผู้นิเทศจะนำแผนการนิเทศลงสู่การปฏิบัติการนิเทศด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เป็นขั้นตอนการนำสื่อและเครื่องมือประเมินผลการนิเทศไปพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนและการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้รับการนิเทศตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ ได้แก่ การพัฒนาความรู้ด้วยวิธีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน และการนิเทศ ติดตามให้ความช่วยเหลือการทำวิจัยในชั้นเรียน

ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบและประเมินผลการนิเทศ (E : Examine and evaluate) ขั้นนี้ผู้นิเทศจะประเมินว่าการดำเนินการนิเทศประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายการนิเทศที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย ส่วนการประเมินผลการนิเทศ ควรเน้นให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเป็นผู้ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล สะท้อนผลการดำเนินงาน และร่วมประเมินผลการนิเทศว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ มีจุดบกพร่องอย่างไร และร่วมกันหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขต่อไป ในขั้นตอนนี้ผู้นิเทศควรดำเนินการประเมินและตรวจสอบผลการนิเทศเป็นระยะ และนำผลการประเมินการนิเทศไปใช้ปรับปรุงการทำงานนิเทศให้ดีขึ้น ทั้งนี้ ผู้นิเทศอาจใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย

ขั้นตอนที่ 5 เผยแพร่ผลการดำเนินงานนิเทศ (P : Publish a successful work) ขั้นนี้ผู้นิเทศจะดำเนินการสร้างขวัญ กำลังใจในการปฏิบัติงานของผู้รับการนิเทศด้วยมอบเกียรติบัตรรางวัลเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ อันจะส่งผลให้ครูมีจิตสำนึกในการพัฒนางานสอน ด้วยกระบวนการวิจัยอย่างต่อเนื่อง สู่ความยั่งยืน และการจัดให้มีการเผยแพร่ผลงานเพื่อร่วมเรียนรู้ร่วมกันของครูผู้นิเทศบนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร

ส่วนผลการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการนิเทศโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน พบว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = .47)

3. ผลการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา ปรากฏผลการวิจัยแต่ละด้าน ดังนี้

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัยในชั้นเรียน ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา

ผลการทดสอบ	N	คะแนนเต็ม (คะแนน)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความรู้ความเข้าใจ
ก่อนการใช้รูปแบบ	63	30	18.35	2.93	ปานกลาง
หลังการใช้รูปแบบ	63	30	21.89	1.55	ดี

จากตารางที่ 1 พบว่า ก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศ ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัยในชั้นเรียนอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 18.35$, S.D. = 2.93) หลังการใช้รูปแบบการนิเทศ ครูมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจอยู่ระดับดี ($\bar{X} = 21.89$, S.D. = 1.55)

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัยในชั้นเรียน ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา (N = 63)

ความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัยในชั้นเรียน		คะแนนเต็ม (คะแนน)	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{D}$	S_D	df	t	p
ก่อนการใช้รูปแบบ	30	18.35	2.93						
หลังการใช้รูปแบบ	30	21.89	1.55		3.54	2.87	62	9.80**	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01(p<.01)

จากตารางที่ 2 พบว่า หลังการใช้รูปแบบการนิเทศ ครูมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัยในชั้นเรียนสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัยในชั้นเรียน หลังการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา กับเกณฑ์ ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม (N = 63)

ความรู้เกี่ยวกับ ระเบียบวิธีการวิจัย ในชั้นเรียน	คะแนนเต็ม (คะแนน)	$\bar{X}$	$\bar{X}\%$	S.D.	df	t	p
หลังการใช้รูปแบบ	30	21.89	72.97	1.55	62	4.56**	.000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$)

จากตารางที่ 3 พบว่า หลังการใช้รูปแบบการนิเทศ ครูมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัยในชั้นเรียน สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4 คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนความสามารถในการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา หลังการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา

รายการ	หลังการใช้รูปแบบการนิเทศ		
	$\bar{X}\%$	S.D.	ระดับ ความสามารถ
1. การกำหนดหรือระบุปัญหาการวิจัย	82.99	.50	ดีมาก
2. การระบุเหตุผล/ความสำคัญของ ปัญหาการวิจัย	71.33	.35	ดี
3. การเลือกเอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย	74.99	.43	ดี
4. การพัฒนานวัตกรรมเพื่อแก้ไข ปัญหา/พัฒนานักเรียน	95.32	.35	ดีมาก
5. การออกแบบการวิจัย	91.99	.43	ดีมาก
6. การสร้างเครื่องมือในการเก็บ รวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย	79.33	.49	ดี
7. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย	81.99	.50	ดีมาก

ตารางที่ 4 คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนความสามารถในการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา หลังการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา (ต่อ)

รายการ	หลังการใช้รูปแบบการนิเทศ		
	$\bar{X}\%$	S.D.	ระดับ ความสามารถ
8. การเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผลการวิจัย	87.32	.49	ดีมาก
9. การเขียนโครงร่างการวิจัย	83.99	.50	ดีมาก
10. การเขียนผู้วิจัยการวิจัย	80.99	.50	ดีมาก
ค่าเฉลี่ยร้อยละ	83.07	1.78	ดีมาก

จากตารางที่ 4 พบว่า หลังการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา ครูมีความสามารถในการวิจัยในชั้นเรียนอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 83.07$, S.D. = 1.78) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูสามารถพัฒนานวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา/พัฒนานักเรียนในระดับดีมาก ($\bar{X} = 95.32$, S.D. = .35) รองลงมาคือการออกแบบการวิจัย ($\bar{X} = 91.99$, S.D. = .43)

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการวิจัยในชั้นเรียนของครู หลังการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา กับเกณฑ์ร้อยละ 70 (N=63)

ทักษะการ วิจัย ในชั้นเรียน	คะแนนเต็ม (คะแนน)	$\bar{X}$	$\bar{X}\%$	S.D.	df	t	p
หลังการใช้ รูปแบบ	30	24.92	83.07	5.94	62	10.79**	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$)

จากตารางที่ 5 พบว่า หลังการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการวิจัยในชั้นเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 6 คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนเจตคติต่อการวิจัยในชั้นเรียนของครู ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา

รายการ	ก่อนใช้รูปแบบ			หลังใช้รูปแบบ		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับเจตคติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับเจตคติ
1. การทำวิจัยในชั้นเรียนสามารถทำไปพร้อมกับการสอนปกติ	2.51	.62	ค่อนข้างดี	3.87	.68	ดี
2. การวิจัยในชั้นเรียนสามารถแก้ไขปัญหาการเรียนของเด็กได้	2.35	.48	ค่อนข้างดี	4.41	.61	ดี
3. ข้าพเจ้ามีการติดตามข่าวสารการวิจัยในชั้นเรียนทางสื่อต่างๆ อยู่เสมอ	2.46	.50	ค่อนข้างดี	3.67	.78	ค่อนข้างดี
4. ข้าพเจ้าจะเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน ทุกครั้งที่มีโอกาส	3.03	.70	ค่อนข้างดี	3.59	.89	ค่อนข้างดี
5. การวิจัยในชั้นเรียนเป็นเรื่องจำเป็นในการแก้ปัญหาการเรียนรู้อยู่	2.98	.58	ค่อนข้างดี	4.11	.48	ดี
6. ถ้ามีโอกาสได้ทำวิจัยในชั้นเรียน จะรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง	2.94	.54	ค่อนข้างดี	3.86	.69	ดี
7. การจัดการเรียนการสอนทุกระดับชั้นจำเป็นต้องมีการวิจัยในชั้นเรียนควบคู่กันไป	2.97	.76	ค่อนข้างดี	3.97	.74	ดี
8. การวิจัยในชั้นเรียนช่วยให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นระบบมากขึ้น	2.44	.50	ค่อนข้างดี	4.63	.49	ดีมาก
9. การวิจัยในชั้นเรียนช่วยยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครูให้สูงขึ้น	2.44	.50	ไม่ดี	4.56	.50	ดีมาก
10. การวิจัยในชั้นเรียนเป็นงานที่ทำทลายความสามารถ	2.70	.53	ค่อนข้างดี	3.89	.59	ดี

ตารางที่ 6 คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนเจตคติต่อการวิจัยในชั้นเรียนของครู ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา (ต่อ)

รายการ	ก่อนใช้รูปแบบ			หลังใช้รูปแบบ		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับเจตคติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับเจตคติ
11. การวิจัยในชั้นเรียนช่วยให้ครูมีความคิดริเริ่มในการคิดค้นวิธีพัฒนาเด็กให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น	2.67	.51	ค่อนข้างดี	4.57	.49	ดีมาก
12. การวิจัยในชั้นเรียนสามารถทำได้ในทุกระดับชั้น ทุกรายวิชา	2.70	.46	ค่อนข้างดี	4.44	.50	ดี
13. การวิจัยในชั้นเรียนช่วยให้ครูมีความสามัคคีกัน	2.73	.45	ค่อนข้างดี	4.44	.50	ดี
14. การวิจัยในชั้นเรียนช่วยให้เกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพ	2.49	.67	ค่อนข้างดี	4.59	.49	ดีมาก
15. ข้าพเจ้าเชื่อว่าเด็กทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้	2.19	.44	ค่อนข้างดี	4.25	.54	ดี
16. การวิจัยในชั้นเรียนช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กได้จริง	2.38	.55	ไม่ดี	3.98	.49	ดี
17. การวิจัยในชั้นเรียนทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ในการสอน	2.75	.51	ค่อนข้างดี	4.52	.56	ดีมาก
18. ข้าพเจ้าชอบคิดค้นหาวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสมอ	2.70	.73	ค่อนข้างดี	3.97	.74	ดี
19. เมื่อผู้บริหารกำหนดให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียนจะรู้สึกหนักใจมาก	2.73	.75	ค่อนข้างดี	3.84	.65	ดี

ตารางที่ 6 คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนเจตคติต่อการวิจัยในชั้นเรียนของครู ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา (ต่อ)

รายการ	ก่อนใช้รูปแบบ			หลังใช้รูปแบบ		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับเจตคติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับเจตคติ
20. การวิจัยในชั้นเรียนเป็นเรื่องของครูที่ต้องการเลื่อนวิทยฐานะเท่านั้น	2.76	.73	ค่อนข้างดี	3.83	.49	ดี
21. ข้าพเจ้ารู้สึกสนุกและชอบการทำ การวิจัยในชั้นเรียน	2.57	.69	ค่อนข้างดี	3.79	.68	ดี
22. ข้าพเจ้ารู้สึกภูมิใจที่สามารถ แก้ปัญหาการเรียนของเด็กได้	2.25	.57	ไม่ดี	4.65	.48	ดีมาก
23. การวิจัยในชั้นเรียนเป็นเรื่องยุ่งยาก เพิ่มภาระงานการสอน	2.49	.80	ไม่ดี	4.10	.53	ดี
24. กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนช่วยให้ เด็กสนใจเรียนมากขึ้น	2.92	1.07	ค่อนข้างดี	4.03	.57	ดี
25. ข้าพเจ้าชอบแลกเปลี่ยนความ คิดเห็นเกี่ยวกับการแก้ปัญหาของ เด็กใช้การวิจัย	2.95	.83	ค่อนข้างดี	4.02	.49	ดี
ค่าเฉลี่ยรวม	2.97	.47	ค่อนข้างดี	4.14	.35	ดี

จากตารางที่ 6 พบว่า ก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศ ครูมีเจตคติต่อการวิจัยในชั้นเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างดี ($\bar{X} = 2.97$, S.D. = .47) หลังการใช้รูปแบบการนิเทศ ครูมีเจตคติต่อการวิจัยในชั้นเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = .35)

ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเจตคติต่อการวิจัยในชั้นเรียนของครูก่อนและหลังการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา (N=63)

เจตคติต่อ การวิจัย ในชั้นเรียน	คะแนน เต็ม (คะแนน)	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{D}$	S _D	df	t	p
ก่อนใช้รูปแบบ	5	2.97	.47	1.17	.53	62	17.76**	.000
หลังใช้รูปแบบ	5	4.14	.35					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (p<.01)

จากตารางที่ 7 พบว่า หลังการใช้รูปแบบการนิเทศ ครูมีคะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อการวิจัยในชั้นเรียนสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการนิเทศ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อการวิจัยในชั้นเรียนของครู หลังการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา กับเกณฑ์ 3.50 (N = 63)

เจตคติต่อการวิจัย ในชั้นเรียน	คะแนนเต็ม (คะแนน)	$\bar{X}$	S.D.	df	t	p
หลังการใช้รูปแบบ	5	4.14	.26	62	19.91**	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (p<.01)

จากตารางที่ 8 พบว่า หลังการใช้รูปแบบการนิเทศ ครูมีคะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อการวิจัยในชั้นเรียน สูงกว่าเกณฑ์ 3.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา พบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.14, S.D. = .26) ซึ่งปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 9 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา กับเกณฑ์คะแนน 3.50 (N = 63)

ความพึงพอใจต่อ รูปแบบ การนิเทศ	คะแนนเต็ม (คะแนน)	$\bar{x}$	S.D.	df	t	p
หลังใช้รูปแบบ	5.00	4.10	.42	61	11.21**	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$)

จากตารางที่ 9 พบว่า หลังการใช้รูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน ครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศสูงกว่าเกณฑ์คะแนน 3.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่ค้นพบจากการสรุปผลนำมาอภิปรายผล 4 ประเด็น ดังนี้

1. จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา พบว่า แนวคิดการนิเทศการชี้แนะ (coaching) เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ครูโดยมุ่งพัฒนาความสามารถและผลการปฏิบัติงานของครูที่จะช่วยจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ด้วยการแนะนำ ให้คำปรึกษาช่วยเหลือ แลกเปลี่ยน สะท้อนผลจนครูสามารถวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น จัดลำดับความสำคัญ วางแผน ดำเนินการสอน และประเมินผลการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนการนิเทศแบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) เป็นการส่งเสริม ช่วยเหลือสนับสนุน และให้คำปรึกษากับครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า โดยผู้ที่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงต้องมีความเชี่ยวชาญในงานและประสบการณ์การทำงานที่มากกว่าผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ดูแล และแนวคิดแบบคลินิก (Clinical Supervision) เป็นการนิเทศการสอนเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนในชั้นเรียนโดยตรง โดยเริ่มด้วยการพูดคุยปรึกษาหารือกันระหว่างครูกับผู้นิเทศเกี่ยวกับแผนการสอน การสังเกตการสอน การวิเคราะห์ข้อมูลการสอน และการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูเกี่ยวกับเรื่องหรือประเด็นที่มีการสังเกต จะเห็นได้ว่าการนิเทศทั้ง 3 แนวคิดสามารถนำมาพัฒนาเป็นรูปแบบการนิเทศเพื่อช่วยให้ครูในบริบทเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งมีทั้งครู

ที่มีประสบการณ์การสอนและการทำงานวิจัยมาแล้ว และครูที่บรรจุใหม่ที่ไม่มีประสบการณ์วิจัยในชั้นเรียนให้สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาการเรียนในชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ระย้า คงขาว และกิตติ บุญปรุง พบว่า รูปแบบการนิเทศตามแนวคิดการนิเทศการชี้แนะ การนิเทศแบบพี่เลี้ยง การนิเทศแบบคลินิก สามารถพัฒนาความสามารถในการวิจัยในชั้นเรียน และการจัดการเรียนรู้ของครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น (ระย้า คงขาว, 2557); (กิตติ บุญปรุง, 2560) นอกจากนี้ยังพบว่า ควรน้อมนำหลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และศาสตร์พระราชา “การมีส่วนร่วม” มาปรับประยุกต์ใช้กับกระบวนการนิเทศทุกขั้นตอน ซึ่งเป็นหนึ่งในหลักการที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานเพื่อการแก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ ของประเทศ ที่ถือเป็นวิธีการแห่งศาสตร์พระราชา คือ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เป็นกระบวนการวิธีที่ง่ายใช้ปฏิบัติทุกคนเป็นกรอบการปฏิบัติงานของนักพัฒนา ข้าราชการที่จริงจังในการพัฒนากับประชาชนมิใช่ทำเพียงเพราะหน้าที่ แต่ทำด้วยความตั้งใจและหัวใจเพื่อคนส่วนใหญ่เพื่อคนส่วนรวม (อานนท์ ศักดิ์วรวิชญ์, 2560)

2. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา พบว่า รูปแบบมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการนิเทศ และการวัดและประเมินผล โดยมีกระบวนการนิเทศมี 5 ขั้นตอน ชื่อว่า “ทริปเปิ้ลดีอีพี” (Triple D.EP) ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 กำหนดสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ (D₁: Define problem and needs) ขั้นตอนที่ 2 วางแผนและกำหนดทางเลือก (D₂: Direction Planning) ขั้นตอนที่ 3 ลงมือปฏิบัติการนิเทศ (D₃: Development activities) ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบและประเมินผลการนิเทศ (E: Examine and evaluate) และขั้นตอนที่ 5 เผยแพร่ผลการดำเนินงานนิเทศ (P: Publish a successful work) และผลการประเมินรูปแบบการนิเทศมีความเหมาะสมมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนอย่างรอบด้าน จึงทำให้ได้รูปแบบการนิเทศที่มีองค์ประกอบและมีขั้นตอนที่ชัดเจนและเหมาะสมที่สุด โดยพบว่า รูปแบบการนิเทศมีความเป็นไปได้ สามารถนำไปใช้ได้จริง องค์ประกอบของรูปแบบมีความสมบูรณ์ ชัดเจนและสอดคล้องสัมพันธ์กันเป็นระบบ สามารถใช้ในการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาศรียา ชายเกลี้ยง; ยุพิน ยืนยง; นัยนา ฉายวงศ์ ที่ได้พัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของครูผู้สอนซึ่งมีความ

เหมาะสมมากและมีองค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการนิเทศ และการวัดผลและการประเมินผล (ชาครียา ชายเกลี้ยง และคณะ, 2562); (ยุพิน ยืนยง, 2553); (นัยนา ฉายวงศ์, 2560)

3. ผลการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียน สำหรับครูประถมศึกษา พบว่า หลังการนิเทศครูมีความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัยในชั้นเรียน มีความสามารถด้านการวิจัยในชั้นเรียน และมีเจตคติที่ดีต่อการวิจัยในชั้นเรียนสูงกว่าก่อนรับการนิเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการนิเทศที่สร้างขึ้นสามารถนำไปใช้ได้จริงบนพื้นฐานของความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมและความถูกต้องครอบคลุม ทำให้ได้รูปแบบการนิเทศน่าสนใจ มีความหลากหลายในกระบวนการนิเทศ เน้นการมีส่วนร่วมของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศทุกขั้นตอน ทำให้ครูสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้อย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้ รูปแบบการนิเทศที่พัฒนาขึ้นยังมีกิจกรรมการนิเทศที่หลากหลาย เน้นความเป็นประชาธิปไตย การมีส่วนร่วม ความเป็นกัลยาณมิตร ช่วยให้ครูสามารถใช้การวิจัยในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในชั้นเรียนได้ ครูใช้วิจัยในชั้นเรียนเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้ชั้นเรียนกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีที่สุดได้จริง และเป็นเครื่องมือพัฒนาครูที่ดีที่สุด (วิจารณ์ พานิช, 2555) และมีความสอดคล้องกับ วัชรา เล่าเรียนดี ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงานจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมง่ายขึ้น (วัชรา เล่าเรียนดี, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพิน ยืนยง; ชาครียา ชายเกลี้ยง; นัยนา ฉายวงศ์ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการวิจัยในชั้นเรียน พบว่า หลังการใช้รูปแบบการนิเทศ ครูมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนและมีสมรรถภาพการวิจัยสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และงานวิจัยของครูมีคุณภาพระดับมาก (ยุพิน ยืนยง, 2553); (ชาครียา ชายเกลี้ยง และคณะ, 2562); (นัยนา ฉายวงศ์, 2560)

4. ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา พบว่า ครูผู้รับการนิเทศมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษาในระดับมากที่สุด เนื่องจากครูที่ได้รับการนิเทศจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการวิจัย สามารถระบุสภาพปัญหาในชั้นเรียน กำหนดวิธีการแก้ปัญหา คิดสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ พัฒนานวัตกรรมการสอน แล้วนำไปใช้ในห้องเรียนแล้วได้ผลดีตามเป้าหมาย จึงเกิดความมั่นใจในการใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนมาพัฒนากิจกรรม

การเรียนรู้มาก และเมื่อได้ลงมือทำการวิจัยแล้วพบผลสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียน จึงเกิดความมั่นใจยิ่งขึ้นและมีความภาคภูมิใจในตนเอง รู้สึกมีศักดิ์ศรีมีคุณค่าทางวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับ สงัด อุทรานันท์ และกรทอง จิรเดชากุล กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาจะช่วยพัฒนาความรู้ทางวิชาการเฉพาะทาง ให้เทคนิควิธีสอนอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ เป็นการพัฒนาความเชื่อมั่นในการสอน เป็นการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครูย่อมส่งผลให้ครูทำงานได้ดีตามไปด้วย (สงัด อุทรานันท์, 2538); (กรทอง จิรเดชากุล, 2550) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพิน ยืนยง : ชาครียา ชายเกลี้ยง: นัยนา ฉายวงศ์ ที่กล่าวว่า รูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการวิจัยในชั้นเรียนของครูทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถทำวิจัยในชั้นเรียน และครูมีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการนิเทศอยู่ในระดับมากที่สุด (ยุพิน ยืนยง, 2553); (ชาครียา ชายเกลี้ยง และคณะ, 2562); (นัยนา ฉายวงศ์, 2560)

นอกจากนี้ผู้รับการนิเทศ เห็นว่า รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา เป็นประโยชน์ต่อครู นักเรียนและโรงเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการนิเทศเป็นวิธีการปฏิบัติที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศได้วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นที่นำมาสู่การพัฒนาแผนการนิเทศโดยการมีส่วนร่วมจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย จึงเป็นการพัฒนาได้ตรงจุด การสนับสนุน ช่วยเหลือให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม นักเรียนได้รับการแก้ไขปัญหาการเรียน มีผลการเรียนและพฤติกรรมเรียนดีขึ้น ส่งผลให้ระบบงานวิชาการของโรงเรียนมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา มีองค์ประกอบสำคัญประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการนิเทศ และการวัดและประเมินผล สำหรับกระบวนการนิเทศมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 กำหนดสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ขั้นตอนที่ 2 วางแผนและกำหนดทางเลือก ขั้นตอนที่ 3 ลงมือปฏิบัติการนิเทศ ขั้นตอนที่ 4 ตรวจสอบและประเมินผลการนิเทศ และขั้นตอนที่ 5 เผยแพร่ผลการดำเนินงานนิเทศ ผลการใช้รูปแบบการนิเทศ พบว่า ครูมีความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัยในชั้นเรียน มีความสามารถด้านการวิจัยในชั้นเรียน และมีเจตคติที่ดีต่อการวิจัยในชั้นเรียนสูงกว่าก่อนรับการนิเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และครูผู้รับการ

นิเทศมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา ในระดับมากที่สุดและเห็นว่าเป็นประโยชน์มากที่สุด ข้อเสนอแนะ/ข้อจำกัดในการนำผลการวิจัยไปใช้ ได้แก่ 1) เนื่องจากภาระงานของครูผู้สอนในหน้าที่อื่น ๆ ที่มีนอกเหนือจากการสอนมีมาก ผู้นิเทศตามรูปแบบการนิเทศควรจัดสรรเวลาในการดำเนินการให้เหมาะสม และวางแผนอย่างดี 2) จากผลการวิจัยสามารถประยุกต์ใช้ได้กับครูระดับต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาแต่ละแห่ง ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ควรพัฒนารูปแบบการนิเทศจากแนวคิดต่าง ๆ เพื่อให้มีการนิเทศที่ใช้มีความหลากหลายขึ้น 2) ควรมีการศึกษาผลการนิเทศการวิจัยในชั้นเรียนส่งผลต่อพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างไร 3) ควรมีการศึกษาวิจัยพัฒนาสื่อนวัตกรรมการนิเทศเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับยุคนิวอร์มัล (New Normal)

เอกสารอ้างอิง

- กรทอง จิรเดชากุล. (2550). คู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: ชารอักษร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กิตติ บุญปรง. (2560). การพัฒนาแนวทางการนิเทศแบบสอนแนะสำหรับครูคณิตศาสตร์ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชาครียา ชายเกลี้ยง และคณะ. (2562). รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยของครูระดับมัธยมศึกษา. วารสารมหาจุฬานาครทรรศ, 6(1), 5345-5361.
- นัยนา ฉายวงศ์. (2560). รูปแบบการนิเทศตามแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการวิจัยในชั้นเรียน ของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- ยุพิน ยืนยง. (2553). การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบหลากหลายวิธีการเพื่อส่งเสริมสมรรถภาพการวิจัยในชั้นเรียนของครู เขตการศึกษา 5 นครสังฆมณฑล. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุฎฐิบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ระย้า คงขาว. (2557). การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสมรรถภาพการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ สำหรับครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุฎฐิบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วัชรรา เล่าเรียนดี. (2550). การนิเทศการสอน. นครปฐม: ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สัจด์ อุทรนันท์. (2538). พื้นฐานและหลักการพัฒนหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร: วงเดือนการพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง 2552 - 2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- อัญชลี ธรรมะวิธิกุล. (2552). กระบวนการนิเทศภายใน. กรุงเทพมหานคร: อักษรบริการ.
- อานนท์ ศักดิ์วีระวิชัย. (2560). เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา: วิธีการแห่งศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 3 มิถุนายน 2565 จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9600000103010>
- Joyce, B. R. & Showers, B. (2002). Student achievement through staff development. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 495-509

บทความวิจัย

การประยุกต์หลักการลีนเพื่อลดต้นทุนในการติดตั้ง
โครงหลังคาประเภทโครงถัก*
APPLYING LEAN PRINCIPLES TO REDUCE COST OF
ROOF TRUSS INSTALLATION

วีระกาจ ดอกจันทร์¹, วีระยุทธ วงศ์ดี¹, พงศ์วัช นาคตระกุล¹

Weerakarj Dokchan¹, Weerayut Wongdee¹, Pongtawat Narktrakul¹

¹คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม กรุงเทพมหานคร

¹Faculty of Engineering Siam University, Bangkok, Thailand

¹Corresponding author E-mail: pump@wpthai.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ประยุกต์ใช้หลักการลีนลดต้นทุนและเพื่อลดเวลาในการติดตั้งโครงหลังคาประเภทโครงถัก โดยใช้หลักการลีน เพื่อลดความสูญเสียเปล่า 7 ประการ ได้แก่ 1) ความสูญเสียจากการผลิตมากเกินไป 2) ความสูญเสียจากการเก็บวัสดุคงคลัง 3) ความสูญเสียจากการขนส่ง 4) ความสูญเสียจากการเคลื่อนไหว 5) ความสูญเสียจากกระบวนการผลิต 6) ความสูญเสียจากการรอคอย และ 7) ความสูญเสียจากการผลิตของเสีย มาปรับปรุงวิธีการยกติดตั้งโครงถักหลังคาเป็นแบบกลุ่ม แทนการยกแบบแยกชิ้น คำนวณน้ำหนักของโครงถักแต่ละชิ้น ประกอบโครงถักบริเวณพื้นที่ที่ทำงานให้ใกล้กับจุดติดตั้ง ลดขั้นตอนการทำงานบนที่สูง เพิ่มการทำงานที่พื้นราบ โดยใช้กรณีศึกษาอาคารโรงงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรม 2 แห่ง ที่มีขนาดพื้นที่ใกล้เคียงกัน เปรียบเทียบข้อมูลต้นทุน

* Received 13 November 2022; Revised 29 November 2022; Accepted 30 November 2022

และเวลาในการติดตั้งก่อนการปรับปรุง โครงการที่ 1 และหลังการปรับปรุง โครงการที่ 2 ใช้สถิติบรรยายแบบร้อยละ ผลการวิจัย พบว่า การยกติดตั้งโครงถักหลังคาแบบกลุ่มสามารถลดต้นทุนการติดตั้งได้ โดยเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายของโครงการที่ 1 กับโครงการที่ 2 สามารถลดต้นทุนในการติดตั้งได้ 68,780 บาท โดยเมื่อเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายต่อพื้นที่ พบว่า ในโครงการที่ 1 มีค่าใช้จ่าย 191.50 บาทต่อตารางเมตร และโครงการที่ 2 มีค่าใช้จ่าย 83.35 บาทต่อตารางเมตร สามารถลดต้นทุนลงได้ 108.15 บาทต่อตารางเมตร คิดเป็นร้อยละ 56.47 และเวลาที่ใช้ในการติดตั้งในโครงการที่ 1 จำนวน 3,140 นาที ใช้เวลาในโครงการที่ 2 จำนวน 2,333 นาที สามารถใช้เวลา ลดลง 807 นาที หรือคิดเป็นร้อยละ 25.70

คำสำคัญ: ลีน, การลดต้นทุน, ความสูญเสีย, การติดตั้งโครงหลังคา, โครงหลังคาประเภทโครงถัก

Abstract

This research aims to apply lean principles to reduce the installation cost and to reduce the installation time in roof truss construction. The lean principles applied are 7 rules: 1) losses due to over-production, 2) losses due to inventory storage, 3) loss due to transportation, 4) loss due to movement, 5) loss due to production process, 6) loss due to waiting and 7) losses due to waste production. The research methods were made improvements to the method of lifting by installing roof trusses Instead of lifting separately. Calculate the weight of each truss, assemble the truss in the working area close to the installation point, reducing the process of working on high risk area and increased on ground operation. Used case studies of two industrial construction of similar size. Then compared the installation cost and installation time information before and after renovation. The results concluded of compared the cost per area of Project 1 with Project 2 that cost was reduced the roof truss by 68,780 baht. And compared the cost per area of Project 1 and Project 2 that the Installation cost was reduced by 108.15 baht per square meter, representing 56.47 % and installation time in Project 1 took 3,140 minutes, and in project 2 took 2,333 minutes. The installation time was reduced by 807 minutes, or 25.70%.

Keywords: LEAN, Cost Reduction, Wastes, Roof Truss Installation, Roof Truss Structure

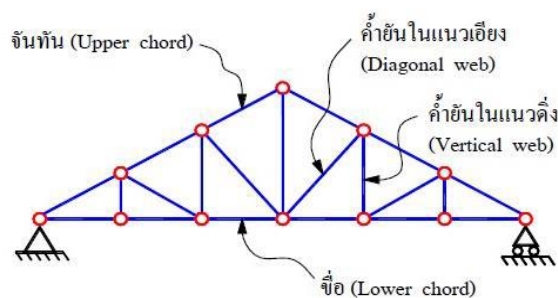
บทนำ

อุตสาหกรรมก่อสร้าง เป็นสาขาเศรษฐกิจสำคัญสาขาหนึ่ง ที่เป็นตัวแปรในด้านการพัฒนาและการลงทุนของประเทศไทย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ภาค คือ ภาครัฐบาลและภาคเอกชนงานก่อสร้างของภาครัฐส่วนใหญ่เป็นโครงสร้างพื้นฐานในการพัฒนาประเทศในระบบสาธารณูปโภคเพื่อให้ประชาชนมีความสะดวกในการดำรงชีวิต (Sornsamran, S. & Amsakul, K., 2019) ส่วนภาคเอกชนจะเน้นการก่อสร้างที่อยู่อาศัยอาคารพาณิชย์อาคารสำนักงานและโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น พื้นที่ของสิ่งก่อสร้างที่ได้รับอนุญาตในปี 2562 ทั่วประเทศมีจำนวนลดลงจากปี 2561 ประมาณร้อยละ 4.7 เมื่อเปรียบเทียบกับไตรมาสที่ผ่านมา และไตรมาสเดียวกันของปี 2561 (Tumwongsa, N., 2019) มาจากกำลังซื้อที่ยังไม่เข้มแข็ง และการเข้มงวดการอนุมัติสินเชื่อของสถาบันการเงินทำให้อัตราปฏิเสธสินเชื่อสูงขึ้นและจากข้อมูลคาดการณ์ได้ว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยลดลง (Thanditsuwan, T. et al., 2019) นอกจากนี้ยังพบว่า มีการแข่งขันทางการก่อสร้างเพิ่มขึ้นเนื่องจากในไตรมาสที่ 2 ปี 2562 มีจำนวนการจดทะเบียนจัดตั้งธุรกิจก่อสร้างเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 9 ของจำนวนธุรกิจจัดตั้งใหม่

จากสาเหตุดังกล่าวธุรกิจก่อสร้างจึงค้นหาวิธีการเพื่อลดต้นทุนและระยะเวลาในงานเวลาในการก่อสร้างได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ในกรณีศึกษาโครงการแม่น้ำเรสซิเดนซ์ ใช้ Value Engineering (VE) ในช่วงก่อสร้างฐานราก VE คือ การนำวัสดุทดแทนที่มีประสิทธิภาพใกล้เคียง หรือเทียบเท่ากับวัสดุเดิมมาใช้แทน อันเนื่องจากช่วยลดค่าใช้จ่ายทางตรง หรือค่าใช้จ่ายตลอดวงจรชีวิต ผลที่ได้ลดค่าใช้จ่ายได้ 40 ล้านบาท และร่นระยะเวลาได้ 25 วัน (Yomnak, T., 2020) นอกจากนี้ยังพบว่า การปฏิบัติในการควบคุมต้นทุนขั้นต้นของงานก่อสร้างอาคารขนาดใหญ่ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยการปฏิบัติมากไปน้อย ได้แก่ ต้นทุนเครื่องจักร ต้นทุนวัสดุ ต้นทุนผู้รับเหมาช่วง ต้นทุนการดำเนินการ และต้นทุนแรงงานตามลำดับ (Yoshchaisarn, P., 2019) และผู้ควบคุมโครงการมีความคิดเห็นที่ตรงกันว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารต้นทุน มากที่สุด คือ ปัจจัยด้านการประมาณการต้นทุน ปัจจัยด้านการวางแผนโครงการด้านความรู้ความสามารถของผู้บริหาร ด้านการวางแผนใช้

ทรัพยากร ด้านการควบคุมต้นทุน ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารต้นทุนในระดับมาก (Vattanapooripakorn, W., 2012) ในการก่อสร้างอาคารโดยทั่วไป หัวใจหลักอย่างหนึ่งของอาคารนั้น คือ งานหลังคาหากสามารถลดต้นทุนและเวลาในการติดตั้งโครงหลังคาประเภทโครงถักได้ก็จะสามารถเริ่มงานอย่างอื่นที่ต่อเนื่องได้

ส่วนประกอบของโครงถักโครงสร้างที่เป็นโครงถัก (Chansawang, S., 2020) ประกอบด้วยชิ้นส่วนหลายชิ้นมารวมกันเป็นโครงถัก รูปแบบต่าง ๆ ซึ่งสามารถกำหนดชื่อเรียกส่วนประกอบต่าง ๆ ชนิด คือ 1) จันทัน (Upper Chord) 2) ช่อ (Lower Chord) 3) ค้ำยันในแนวตั้ง (Vertical Web) 4) ค้ำยันในแนวเอียง (Diagonal Web) 5) Sag Rod เหล็กยึดแป 6) Bracing ส่วนยึดโครงสร้าง (Cotco Metal Works Limited, 2020) หลังคาโครงถักเป็นโครงสร้างที่มีน้ำหนักเบา รับน้ำหนักได้มาก ให้ความสวยงาม และสามารถวางพาดในรูปแบบโครงสร้างช่วงพาดกว้าง หรือ โครงสร้างช่วงยาวได้ โดยไม่ต้องมีเสาค้ำตรงกลาง เพื่ออรรถประโยชน์ในการใช้งานพื้นที่ได้สูงสุดและลดการบดบังทัศนียภาพจากเสาค้ำที่อยู่ภายในอาคาร

ภาพที่ 1 แสดงส่วนประกอบของโครงถัก

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจทำวิจัยการประยุกต์ใช้หลักการลื่นเพื่อลดต้นทุนและเพื่อลดเวลาในการติดตั้งโครงหลังคาประเภทโครงถัก โดยใช้หลักการลื่น เพื่อลดความสูญเสียเปล่า 7 ประการ ลดต้นทุนในการติดตั้งโครงหลังคาประเภทโครงถัก และลดเวลาในการติดตั้งโครงหลังคาประเภทโครงถักในงานก่อสร้างอาคาร (ROOFTRUSS) ประเภทโรงงานอุตสาหกรรม

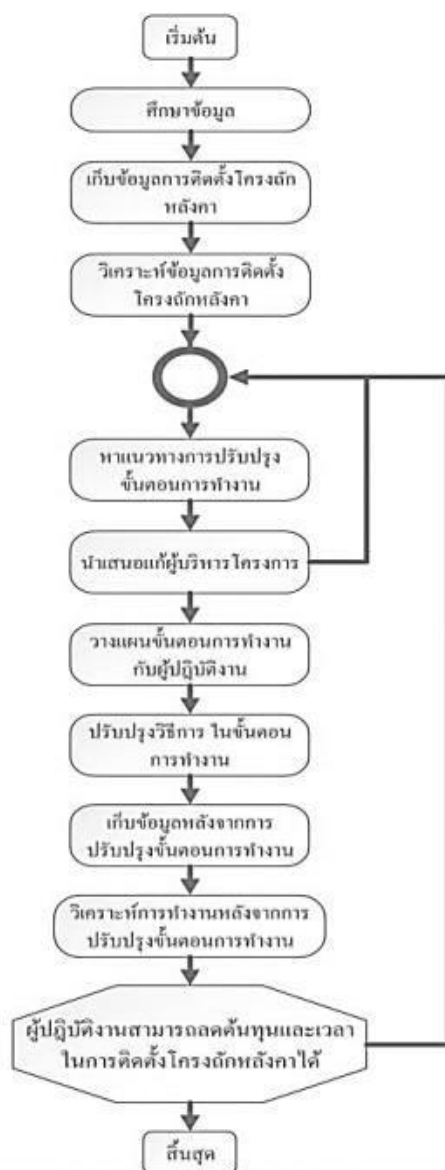
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อลดต้นทุน ในการติดตั้งโครงหลังคาโครงถัก

2. เพื่อลดเวลาในการติดตั้งโครงหลังคาโครงถัก โดยใช้หลักการสลับ เพื่อลดความสูญเสียเปล่า 7 ประการ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขั้นตอนการวิจัย

ภาพที่ 2 Flow chart แสดงขั้นตอนการวิจัย

2. การรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการความสำเร็จในการลดต้นทุนเป็นการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ในการก่อสร้างอาคารและการติดตั้งโครงหลังคาจากงานวิจัยต่าง ๆ

3. โครงการกรณีศึกษา

กรณีศึกษาในงานการติดตั้งโครงหลังคาประเภทโครงถักของการก่อสร้างอาคารประเภทโรงงานอุตสาหกรรม 2 แห่งที่มีขนาดพื้นที่ใกล้เคียงกันโดยโครงการที่ 1 ขนาดพื้นที่ 1,210 ตารางเมตร โครงการที่ 2 ขนาดพื้นที่ 1,922 ตารางเมตร โดยใช้ขนาดพื้นที่เป็นปัจจัยในการกำหนดกิจกรรมต้นทุน

4. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยใช้แบบทดสอบในการเก็บข้อมูล ในส่วนนี้จะประยุกต์ใช้หลักการลีน (Lean system, 2020) โดยหลักการลีนเป็นระบบที่เกี่ยวกับการจัดการกับความสูญเปล่าที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิต เปลี่ยนความสูญเปล่าให้กลายเป็นมูลค่า ช่วยเพิ่มโอกาสการผลิตให้มากขึ้น ส่งผลต่อการสร้างกำไรที่เพิ่มขึ้นด้วยโดยความสูญเปล่า ณ ที่นี้มีด้วยกันทั้งหมด 7 อย่างด้วยกัน หรือที่เรียกว่า 7 waste ได้แก่

4.1 ความสูญเสียนื่องจากการผลิตมากเกินไป (Overproduction) ในกระบวนการผลิตมีสิ่งหนึ่งที่ทำให้เกิดความสูญเสีย นั่นก็คือ ความเชื่อที่ว่าต้องผลิตออกมาจำนวนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เป็นการสร้างผลผลิตล่วงหน้า ทำให้เกิดผลผลิตมากเกินไปจนจำเป็น เกิดการสูญเสียจากต้นทุนการผลิตต่อหน่วยที่มากจากการเกิดงานจำนวนมาก

4.2 ความสูญเสียนื่องจากการเก็บวัสดุคงคลัง (Inventory) ความสูญเสียที่เกิดจากการเก็บวัสดุคงคลังนั้นมาจากการวางแผนการสั่งซื้อ Material จำนวนมากต่อหนึ่งครั้ง ด้วยความคิดที่ว่าจะมีวัสดุเพียงพอต่อการผลิตสินค้า ทำให้มีวัสดุอยู่ในโกดังคลังสินค้ามากเกินไปจนจำเป็น และเกิดความสูญเสียกลายเป็น waste

4.3 ความสูญเสียนื่องจากการขนส่ง (Transportation) ความสูญเสียจากการขนส่งเกิดจากการขนส่งในระยะทางที่มากเกินไปจนจำเป็น ทำให้เกิดต้นทุนในเรื่องของเชื้อเพลิง แรงงาน ค่าบำรุงรักษารถยนต์ที่ใช้ขนส่ง

4.4 ความสูญเสียเนื่องจากการเคลื่อนไหว (Motion) ความสูญเสียด้านนี้สอดคล้องกับแรงงานในกระบวนการผลิต การให้คนงานมีการเคลื่อนไหวมาก ๆ อาจมาจากการวางวัตถุอยู่ห่างกัน ทำให้ต้องเดินไกล หรือเอื้อมหยิบของที่อยู่ไกล รวมถึงการก้มตัวของพนักงานพื้น ส่งผลให้เกิดความเหนื่อยล้าและอาจบาดเจ็บต่อร่างกาย ทำให้ทำงานได้ล่าช้า

4.5 ความสูญเสียเนื่องจากกระบวนการผลิต (Processing) กระบวนการผลิตในโรงงานที่ส่งผลให้เกิดการทำงานซ้ำซ้อนหลายขั้นตอน ทำให้เกิดความสูญเสียได้ เกิดปัญหาในเรื่องของต้นทุนที่ไม่จำเป็นในการทำงาน และส่งผลให้การทำงานล่าช้าออกไป

4.6 ความสูญเสียเนื่องจากการรอคอย (Delay) เกิดจากการหยุดทำงานของเครื่องจักรหรือพนักงาน ส่งผลต่อการผลิต ทำให้เกิดการรอคอยบางปัจจัยที่จำเป็นต่อการผลิต ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ต้นทุนที่สูญเสียเปล่าของแรงงาน เครื่องจักร ซึ่งไม่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม เกิดต้นทุนค่าเสียโอกาส

4.7 ความสูญเสียเนื่องจากการผลิตของเสีย (Defect) ปัญหาจากการผลิตของเสีย ทำให้สิ้นเปลืองวัตถุดิบ เพราะต้องผลิตใหม่หรือกำจัดทิ้งไปโดยเปล่าประโยชน์ ทั้งยังเกิดการซ้ำซ้อนในการทำงาน เกิดต้นทุนค่าเสียโอกาส ปรับปรุงโดยการปรับปรุงมาตรฐานการผลิตให้ดีขึ้น เพื่อลดอัตราของเสียให้ลดลง พัฒนาวิธีการทำงานของพนักงาน เพื่อป้องกันการผลิตของเสียโดยการระดมสมอง วิเคราะห์สาเหตุปัญหา

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยข้อมูลสำหรับการวิจัยจะเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพฤติกรรมการทำงาน และวิธีการของผู้ปฏิบัติงานโดยผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการณ์จับเวลาในแต่ละขั้นตอนใช้เวลา 7 วัน เพื่อนำผลข้อมูลการทำงานมาทำการวิเคราะห์ และพัฒนาการทำงาน สำหรับตัวอย่างการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์จำนวนโครงหลังคาโครงถัก ที่ติดตั้งได้ในแต่ละวันจนแล้วเสร็จ โดยมีระยะและขนาดใกล้เคียงกัน ทั้ง 2 หน่วยงาน

5.1 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของกระบวนการขั้นตอนการยกติดตั้งโครงถักหลังคา

5.2 เก็บรวบรวมข้อมูลก่อนปรับปรุง

หลังจากได้เก็บสถิติต่าง ๆ โดยการจดบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ไว้ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ ปรับปรุงขึ้น ลดตอนการทำงาน ลดความสูญเสียที่เกิดขึ้นในการทำงาน

ภาพที่ 3 แสดงขั้นตอนการยกติดตั้งโครงถักหลังคา (ก่อนปรับปรุงขั้นตอนการทำงาน)

หลังจากศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนการยกติดตั้งโครงถักหลังคา (ก่อนปรับปรุงขั้นตอนการทำงาน) ทำให้ต้นทุนในโครงการที่ 1 ขนาดพื้นที่ 1,210 ตารางเมตร คิดเป็น 231,800 บาท ระยะเวลาที่ใช้จริง จำนวน 3,140 นาที

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

แนวทางในการปรับปรุงเพื่อลดต้นทุนในการติดตั้งโครงหลังคาประเภทโครงถัก โดยทำการยกติดตั้งโครงถักหลังคาแบบกลุ่ม กลุ่ม แทนการยกแบบแยกชิ้น โดยการคำนวณน้ำหนักของโครงถักแต่ละชิ้น และประกอบบริเวณพื้นที่ที่ทำงานที่จะทำการยกติดตั้งให้ใกล้เคียงกับจุดติดตั้งมากที่สุด ลดขั้นตอนการประกอบบนที่สูง เพิ่มการทำงานที่พื้นราบ เพื่อความปลอดภัยในการติดตั้ง ลดเวลาการทำงานบนที่สูง ทำให้เวลาการทำงานรวมลดลง

6.1 การวิเคราะห์หาสาเหตุ เมื่อทราบปัญหาที่เกิดขึ้น ทางผู้วิจัย ได้นำปัญหาที่เกิดขึ้นมาทำการวิเคราะห์ปัญหาด้วยการระดมสมองเพื่อทำการค้นหาสาเหตุและปรับปรุงโดยการดำเนินงานของทฤษฎี หลักการลีน (LEAN)

6.2 การวิเคราะห์เชิงสถิติ ใช้วิธีเปรียบเทียบเชิงสถิติ และร้อยละก่อนและหลังปรับปรุง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

การประยุกต์ใช้หลักการสลับในการลดต้นทุนและเวลาการติดตั้งโครงหลังคาประเภทโครงถัก โดยใช้หลักการสลับ เพื่อลดความสูญเสียเปล่า 7 ประการ ปรากฏผลตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงต้นทุนของงานติดตั้งโครงหลังคาประเภทโครงถัก ก่อนการปรับปรุง (Engineering control, 2020B)

เครื่องจักร	จำนวน (วัน)	จำนวน (บาท)	OT (วัน)	จำนวน (บาท)	รวม
โมบายเครน ขนาด 25 ตัน	6	60,000	5	6,250	66,250
บูมลิฟท์	6	78,000	0	0	78,000
ค่าขนส่งโมบายเครน ขนาด 25 ตัน	1	20,000	0	0	20,000
หัวหน้างานติดตั้ง	6	7,200	5	1,125	8,325
ช่างเชื่อม	6	4,800	5	750	5,550
ช่างประกอบติดตั้ง	6	20,000	5	703	20,703
คนงาน	6	10,800	5	422	11,222
ค่ารถไปกลับ	1	2,000	0	0	2,000
หัวหน้างานช่างสี	5	2,500	0	0	2,500
ช่างสี	5	10,500	0	0	10,500
ค่ารถไปกลับ	1	2,000	0	0	2,000
หัวหน้างานตาข่ายกันตก	1	500	0	0	500
ช่างติดตั้ง	1	2,250	0	0	2,250
ค่ารถไปกลับ	1	2,000	0	0	2,000
รวมทั้งหมด					231,800

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นต้นทุนในโครงการที่ 1 ขนาดพื้นที่ 1,210 ตารางเมตร มีค่าใช้จ่ายคิดเป็น 231,800 บาท ระยะเวลาที่ใช้ติดตั้งจริง จำนวน 3,140 นาที โดยมีกิจกรรมการทำงาน โมบายเครนยกขนาด 25 ตัน, งานติดตั้ง, งานช่างสี และงานตาข่ายกันตก

1. ผลปรับปรุงขั้นตอนในการทำงาน

ขั้นตอนในการปรับปรุงในการติดตั้งโครงถักหลังคานำข้อมูลโครงการที่ 1 มาวิเคราะห์ ตรวจสอบรายละเอียดแบบของชิ้นงานเลือกใช้ขนาดโมบายเครนที่เหมาะสม ปลอดภัย และ

คุ้มค่าตรวจสอบพื้นที่หน้างานโดยรอบและจัดทำวิธีการทำงานเพื่อขออนุมัตินำเสนอขั้นตอนการปรับปรุงวิธีการทำงานในงานติดตั้งโครงถักหลังคาแบบกลุ่มแก่ผู้บริหารโครงการเพื่อรับทราบ การวางแผนขั้นตอนการทำงานกับผู้ปฏิบัติงานโดยการประชุมเพื่อกำหนดแนวทางการทำงานแต่ละขั้นตอนการปรับปรุงการตรวจสอบและวิธีการประกอบโครงถักหลังคาแบบกลุ่ม

ภาพที่ 4 แสดงขั้นตอนการยกติดตั้งโครงถักหลังคาแบบกลุ่ม

จากภาพที่ 4 แสดงขั้นตอนการยกติดตั้งโครงถักหลังคาแบบกลุ่ม และใส่อุปกรณ์โครงถักหลังคาตรวจเช็คความสมบูรณ์ของโครงถักก่อนยกติดตั้ง รอยเชื่อม รอยต่อ สีกันสนิม สีทนไฟ นี้อัดขันแป ติดตั้งอุปกรณ์ความปลอดภัย ตาข่ายกันตก เชือกช่วยชีวิต

- 1.1 ยกติดตั้งโครงหลังคาประเภทโครงถักแบบกลุ่มตามที่ได้วางแผนงานไว้
- 1.2 นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุง
- 1.3 สรุปผลการดำเนินงานที่ปรับปรุงในหน่วยงาน
- 1.4 เปรียบเทียบต้นทุนในการติดตั้งโครงหลังคาประเภทโครงถักที่เกิดขึ้นของ

2 โครงการ

2. ผลการบันทึกหลังการปรับปรุงการทำงาน ปรากฏรายละเอียดตามตารางที่ 2 ดังนี้

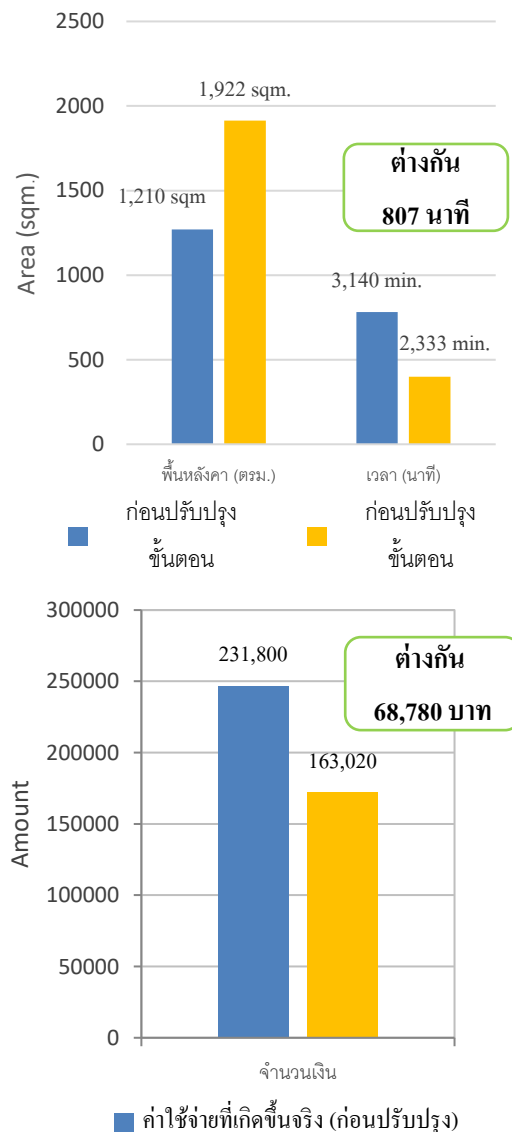
ตารางที่ 2 แสดงการต้นทุนของงานติดตั้งโครง หลังคาประเภทโครงถักแบบกลุ่มขนาดพื้นที่ 1,922 ตารางเมตร (Engineering control, 2020A)

เครื่องจักร	จำนวน (วัน)	OT (วัน)	จำนวน (บาท)	รวม
โมบายเครน ขนาด 50 ตัน	1	-	18,000	18,000
โมบายเครน ขนาด 25 ตัน	3	-	30,000	30,000
บูมลิฟท์	5	-	32,500	32,500
ค่าขนส่งโมบายเครน	1	-	30,000	30,000
ค่าขนส่งบูมลิฟท์	1	-	2,000	2,000
หัวหน้างานติดตั้ง	5	-	6,000	6,000
ช่างเชื่อม	4	-	3,200	3,200
ช่างประกอบติดตั้ง	5	-	15,750	15,750
คนงาน	5	-	9,000	9,000
ค่ารถไปกลับ	1	-	2,000	2,000
หัวหน้างานช่างสี	4	-	2,000	2,000
ช่างสี	4	-	6,720	6,720
ค่ารถไปกลับ	1	-	2,000	2,000
หัวหน้างานดาข่ายกันตก	1	-	500	500
ช่างติดตั้ง	1	-	1,350	1,350
ค่ารถไปกลับ	1	-	2,000	2,000
รวมทั้งหมด				163,020

ภาพที่ 5 แสดงการยกโครงถักหลังคาแล้วเสร็จทั้งหมด

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ต้นทุนและเวลาที่ใช้หลังการปรับปรุง ในโครงการ ที่ 2 มีขนาดพื้นที่ 1,922 ตารางเมตร มีค่าใช้จ่ายคิดเป็น 163,020 บาท ระยะเวลาที่ใช้ติดตั้งจริง จำนวน 2,333 นาที (Engineering control, 2020A) หลังจากศึกษาวิเคราะห์ปรับปรุงขั้นตอนการติดตั้งโดยการยกโครงถักหลังคาแบบกลุ่มทำให้สามารถลดเวลาการทำงานได้ทันตามระยะเวลา

ภาพที่ 6 แสดงอัตราส่วนพื้นที่โครงถักหลังคา, เวลาที่ใช้จริงในการทำงานและแสดงอัตราส่วนต้นทุนที่เกิดขึ้นจริงในการทำงาน

3. เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายต่อพื้นที่และเวลาในการติดตั้ง ปรากฏรายละเอียดตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายต่อพื้นที่และเวลาในการติดตั้ง

รายละเอียด	โครงการที่ 1	โครงการที่ 2	ผลต่าง
	(ก่อนการปรับปรุง)	(หลังการปรับปรุง)	
ค่าใช้จ่ายที่แท้จริง (บาท)	231,800	163,020	68,780
พื้นที่ (ตารางเมตร)	1,210	1,922	712
ค่าใช้จ่ายต่อพื้นที่ (หน่วย : บาทต่อตารางเมตร)	191.50	83.35	108.15
เวลาที่ใช้จริง (หน่วย : นาที)	3,140	2,333	807
ผลต่างด้านเวลาลดลง (%)			25.70
ผลต่างค่าใช้จ่ายลดลง (%)			56.47

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ค่าใช้จ่ายที่แท้จริงก่อนการปรับปรุงมากกว่าหลังการปรับปรุง 68,780 บาท ค่าใช้จ่ายต่อพื้นที่ (หน่วย : บาทต่อตารางเมตร) 108.15 ผลต่างด้านเวลาลดลง 25.70 % และผลต่างค่าใช้จ่ายลดลง 56.47 %

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

การประยุกต์ใช้หลักการลีนในการลดต้นทุนและเวลาการติดตั้งโครงหลังคาประเภทโครงถัก โดยใช้หลักการลีน เพื่อลดความสูญเปล่า 7 ประการ ผลการวิจัยและการดำเนินงานตามทฤษฎี หลักการลีน (LEAN) สามารถลดต้นทุนและสามารถลดเวลาในการติดตั้งโครงถักหลังคาได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับ กรณีศึกษาโครงการแม่น้ำเรสซิเดนซ์ ใช้ Value Engineering (VE) ในช่วงก่อสร้างฐานราก VE คือ การนำวัสดุทดแทนที่มีประสิทธิภาพใกล้เคียง หรือเทียบเท่ากับวัสดุเดิมมาใช้แทน อันเนื่องจากช่วยลดค่าใช้จ่ายทางตรง หรือค่าใช้จ่ายตลอดวงจรชีวิต ผลที่ได้ลดค่าใช้จ่ายได้ 40 ล้านบาท และร่นระยะเวลาได้ 25 วัน (Yomnak, T., 2020) และสอดคล้องกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารต้นทุนมากที่สุด คือปัจจัยด้านการประมาณการต้นทุน ปัจจัยด้านการวางแผนโครงการด้านความรู้

ความสามารถของผู้บริหาร ด้านการวางแผนใช้ทรัพยากร ด้านการควบคุมต้นทุน ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารต้นทุนในระดับมาก (Vattanapooripakorn, W., 2012)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักการสลิ้นในการลดต้นทุนและเวลา การติดตั้งโครงหลังคาประเภทโครงถัก โดยใช้หลักการสลิ้น เพื่อลดความสูญเปล่า 7 ประการ จากวิเคราะห์ปรับปรุงขั้นตอนการทำงานการยกโครงถักหลังคาแบบกลุ่ม สามารถลดต้นทุนในการติดตั้งโครงถักหลังคา ในส่วนของโครงการที่ 2 ได้ถึง 68,780 บาทโดยเมื่อเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายต่อพื้นที่ของโครงการที่ 1 กับโครงการที่ 2 พบว่า ในโครงการ 1 มีค่าใช้จ่าย 191.50 บาทต่อตารางเมตร ในโครงการที่ 2 มีค่าใช้จ่าย 83.35 บาทต่อตารางเมตร สามารถลดค่าใช้จ่ายลงได้ 108.15 บาทต่อตารางเมตร คิดเป็นร้อยละ 56.47 ผลการเปรียบเทียบเวลาใช้ในการติดตั้งในโครงการที่ 1 ใช้ระยะเวลาในการติดตั้ง จำนวน 3,140 นาที โครงการที่ 2 ใช้ระยะเวลาในการติดตั้ง จำนวน 2,333 นาที ในโครงการที่ 2 ใช้เวลาลดลง 807 นาที หรือคิดเป็นร้อยละ 25.70 สามารถลดเวลาในการติดตั้งโครงถักหลังคา ใช้เวลาตามแผนที่วางไว้โดยไม่ต้องทำงานล่วงเวลา การใช้เทคนิคสลิ้นในการก่อสร้าง ช่วยลดเวลาในการดำเนินงานก่อสร้างให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้ประกอบการควรนำหลักการนี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มคุณค่าในกระบวนการทำงาน การปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างสม่ำเสมอ สมควรมีการประยุกต์ใช้เทคนิควิชาการแขนงใหม่ ๆ เข้ามาช่วยในการปรับปรุงหรือการแก้ไขปัญหาเกิดขึ้นเพื่อให้กระบวนการการทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น และสมควรศึกษาการนำวิธีการนี้ ไปใช้กับขบวนการอื่นหรือในโครงการอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- Chansawang, S. (2020). "Truss Construction", Bangkok. Retrieved June 15, 2022, from <http://mypageblog.com/showsearch.php?userid=17&social=Tepraprit&word=%CB>.
- Cotco Metal Works Limited. (2020). Knitted frame in steel structure architecture. Retrieved January 11, 2020, from <http://www.wazzadu.com/article/4230/>

- Engineering control. (2020A). Data shows the actual cost of roofing frame installation (The information report of the installation of the roof frame). Bangkok: Thai Takennaka International Co., Ltd.
- _____. (2020B). Data shows the early predictions of roof mounting work (The information report of the installation of the roof frame). Bangkok: Thai Takennaka International Co., Ltd.
- Lean system. (2020). eliminates 7 wastes in production to reduce costs. Retrieved June 16, 2022, from <http://www.proindsolutions.com>
- Sornsamran, S. & Amsakul, K. (2019). Economic and Business Research Center article: PreThai industry year. Report the findings. Bangkok: Economic and Business Research Center Siam Commercial Bank.
- Thanditsuwan, T. et al. (2019). Business/Industry Trends: Construction Business. Report the findings. Bangkok: Krungsri Research.
- Tumwongsa, N. (2019). Business/Industry Trends: Construction Business. Report the findings. Bangkok: Krungsri Research.
- Vattanapooripakorn, W. (2012). "Factors Affecting Achievement in cost Management: A Case Study of Tall Building Projects". In Business Engineering Management strategic cost management. Rajamangala University of Technology Thanyaburi.
- Yomnak, T. (2020). "VE (Value Engineering) thinking process to creatively reduce Construction costs". Retrieved June 16, 2022, from <https://www.intaniamagazine.com/tortrakul-yomnak/>
- Yoshchaisarn, P. (2019). "Regression Model Development for Preliminary Calculate Cost for a Large Building in Roi Et Province". In Faculty of Engineering Sustainable Industrial Management Engineering. Rajamangala University of Technology Phranakhon.

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 510-528

บทความวิจัย

การพัฒนาชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่องความรู้เบื้องต้น เกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*

DEVELOPING AN ACTIVITY SET USING SSCS TEACHING METHOD ON THE INTRODUCTION OF REAL NUMBERS FOR STUDENTS IN SECONDARY SCHOOL 2

รัตติยา วงศ์วุฒิ¹Rattiya. Wongwut¹¹โรงเรียนเทิงวิทยาคม¹Thoeng Wittayakhom School Secondary Education Service Area Office 36, Chiang rai Province, Thailand¹Corresponding author Email: rattiya.w1967@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) ศึกษาดัชนีประสิทธิผลของชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้จากชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ห้องเรียนที่ 11 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนเทิงวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 จำนวน 32 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random

* Received 1 August 2022; Revised 29 November 2022; Accepted 30 November 2022

Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) ชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS จำนวน 8 ชุด 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก 0.25 - 0.90 ค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับ 0.91 3) แบบวัดความพึงพอใจต่อการเรียน แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก 0.35 - 0.80 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.88 ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง มีค่า (E_1/E_2) เท่ากับ 85.42/85.07 สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ดัชนีประสิทธิผลของชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS มีค่าเท่ากับ 0.6629 คิดเป็นร้อยละ 66.29 ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS สูงวก่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนหลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS อยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ

คำสำคัญ: การพัฒนาชุดกิจกรรม, การสอนแบบ SSCS, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง

Abstract

The objectives of this research article were to 1) develop Activity Package for SSCS Teaching Approach, entitled Pre - Knowledge of Real Number content for Grade 8 students with the established efficiencies criterion of 80/80, 2) study of Effectiveness Index of Activity Package for SSCS Teaching Approach, entitled Pre - Knowledge of Real Number content for Grade 8 students, 3) compare student 's learning achievement between before and after using Activity Package for SSCS Teaching Approach, entitled Pre - Knowledge of Real Number content, and 4) study learning satisfaction towards Activity Package for SSCS Teaching Approach, entitled Pre - Knowledge of Real Number. content. The research sample were 32 students of class 2/11 in Thoeng Wittayakom school Secondary Education Service Area Office 36, in the first semester of academic year 2019 that was obtained based on cluster random sampling method. The research instruments composed of 1) Activity Package for SSCS Teaching Approach, entitled Pre - Knowledge of Real Number content for grade 8 students with 8

packages, 2) The 40 items of Learning achievement test, with discriminating power between 0.25 - 0.90, and the reliability of 0.91, and 3) The 10 items of questionnaire on learning satisfaction towards Teaching with Activity Package for SSCS Approach of students, had discriminating power between 0.35 - 0.80, and the reliability of 0.88. The research results were found that: Activity Package for SSCS Teaching Approach, entitled Pre - Knowledge of Real Number content had the efficiencies of 85.42/85.07, that higher than the established criterion scores; The effectiveness index of Activity Package for SSCS Teaching Approach revealed at 0.6629, or identified of 66.29 percent; The student's learning achievement after operated with Activity Package for SSCS Teaching Approach showed higher than before learning at the .01 level of significance, and; The students had learning satisfaction towards teaching based on Activity Package for SSCS Approach with all of learning aspects at the highest level.

Keywords: Development of Activity Package, SSCS Teaching Approach, Pre - Knowledge of Real Number Content

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ การอ่านออก การเขียนได้ และการคิดเลขเป็น มีทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหา ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ และความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ประกอบกับโลกมีการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีความรู้และนวัตกรรมใหม่เกิดขึ้นอย่างหลากหลายในเวลาอันรวดเร็ว ส่งผลให้หลายประเทศทั่วโลกมีการพัฒนาด้านการศึกษาคณิตศาสตร์ เพื่อเตรียมประชากรให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้คณิตศาสตร์ ต้องมีความทันสมัย สอดคล้องกับความรู้และทักษะ

จำเป็นของโลกปัจจุบันและในขณะเดียวกันแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) มุ่งให้การศึกษาและการเรียนรู้มีคุณภาพได้มาตรฐานสากล พัฒนานคนไทยให้มีทักษะการคิดสังเคราะห์ สร้างสรรค์ ต่อยอดสู่นวัตกรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากคณิตศาสตร์ช่วยให้มนุษย์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผลเป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบและถี่ถ้วน ช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจแก้ปัญหา ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศาสตร์อื่น ๆ อันเป็นรากฐานในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติให้มีคุณภาพและพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศให้ทัดเทียมกับนานาชาติ เพื่อให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพ เศรษฐกิจ สังคม และความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในยุค โลกาภิวัตน์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ดังที่ ทิศนา ขัมมณี ได้กล่าวว่า คณิตศาสตร์เป็นวิชา ทักษะที่ต้องได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องโดยเริ่มจากทักษะพื้นฐานง่าย ๆ ไปสู่ทักษะที่มีความ ยากและซับซ้อน การนำ ชุดกิจกรรมมาใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะทาง คณิตศาสตร์จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่ครูจะนำมาใช้ในชั้นเรียน เนื่องจากชุดกิจกรรมเป็นเครื่องมือ ในการแก้ปัญหาเฉพาะทักษะ ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความชำนาญและเสริมสร้างความเข้าใจใน เนื้อหาที่เรียน (ทิศนา ขัมมณี, 2560) สอดคล้องกับ วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ กล่าวว่า ชุดกิจกรรมเป็น ส่วนเพิ่มเติมหรือเสริมหนังสือเรียนในการเรียนทักษะ ช่วยในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วยให้นักเรียนสามารถทบทวนสิ่งที่เรียนได้ด้วยตนเอง เพราะชุดกิจกรรมที่ดีจะมีความชัดเจน ทั้งคำชี้แจง คำสั่ง ง่ายต่อการเข้าใจ ตรงกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัด มีภาษาและรูปภาพที่ดึงดูด ความสนใจของนักเรียนและเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนแบบฝึกแต่ละเรื่องไม่ยาวจนเกินไปมี กิจกรรมหลากหลายรูปแบบทำให้นักเรียนไม่เบื่อตอบสนองความต้องการและความสนใจของ ผู้เรียนสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินขณะทำกิจกรรม มีคำตอบที่ชัดเจนและสามารถ ประเมินความก้าวหน้าและความรู้ของนักเรียนได้ (วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์, 2549) และ สุภิญญา ทับทิม และคณะ ได้กล่าวว่า ชุดกิจกรรมมีประโยชน์เป็นสื่อการสอนที่ช่วยให้การจัดการเรียนรู้ ของครูมีคุณภาพ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสอนของครู ทำให้สามารถถ่ายทอดเนื้อหาและ ประสบการณ์ที่ซับซ้อนและมีลักษณะเป็นนามธรรมสูงไม่สามารถถ่ายทอดด้วยการบรรยายได้ดี และส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนได้ใช้ความสามารถตามความต้องการของตนอย่างเต็มศักยภาพ สนอง ความแตกต่างระหว่างบุคคล ได้ฝึกปฏิบัติทั้งทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มีความมุ่งมั่น

ในการทำงาน และนำทักษะทางเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาตนเอง (สฤัญญา ทับทิม และคณะ, 2556)

การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ SSCS เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยเชื่อว่านักเรียนแต่ละคนมีความรู้ความเข้าใจหลักการ ทฤษฎี และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน ทำให้นักเรียนแต่ละคนมีกระบวนการแตกต่างกัน ซึ่งเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ SSCS เน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในกระบวนการเรียนการสอน ให้คำแนะนำ และกระตุ้นให้นักเรียนไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ มีหลักการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนต้องให้ความช่วยเหลือในทุกขั้นตอนในการสอนแก้ปัญหาช่วยเหลือผู้เรียนในการพัฒนากลยุทธ์ที่ใช้ในการรับและดำเนินการกับข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดชี้ให้เห็นถึงข้อผิดพลาดในการแก้ปัญหาของผู้เรียนในขั้นตอนที่ผู้เรียนทำการแก้ปัญหาผิดพลาดให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มความสามารถ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มความสามารถ (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2559) สอดคล้องกับ พินิจวรรณ เข้มชื่นชมตง กล่าวว่าในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ SSCS นั้น เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมีครูเป็นผู้คอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และกระตุ้นให้นักเรียนสามารถดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ของการแก้ปัญหาและพัฒนากลยุทธ์ในการดำเนินการกับข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้น ครูจะไม่ตัดสินถูกผิดหรือบอกคำตอบโดยตรง ทำทนายให้นักเรียนคิดหาแนวทางการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ ชี้ให้นักเรียนเห็นข้อผิดพลาดในการทำงานของตนเอง และเปิดโอกาสให้นักเรียน ได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มความสามารถ (พินิจวรรณ เข้มชื่นชมตง, 2556) และปาริชาติ ราชแก้ว ได้กล่าวว่า การสอนด้วยรูปแบบ SSCS เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคล โดยเชื่อว่านักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานความรู้ และความสามารถในการแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน การจัดการเรียนการสอนจึงต้องให้นักเรียนออกแบบวางแผนการแก้ปัญหาด้วยกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อหาคำตอบนำไปสู่การสรุปความรู้ที่เป็นหลักการทฤษฎีด้วยตนเอง โดยให้นักเรียนดำเนินการแก้ปัญหาด้วยตนเองเริ่มจากการเผชิญปัญหาสถานการณ์แล้วให้นักเรียนวิเคราะห์ปัญหาเพื่อระบุปัญหา แยกแยะประเด็นปัญหาเพื่อแก้ปัญหา และหาคำตอบหลังจากการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา โดยมีครูเป็นผู้แนะนำคอยดูแลทุกขั้นตอนในการสอนแบบ SSCS (ปาริชาติ ราชแก้ว, 2556)

จากความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ความสำคัญของความรู้และทักษะทางคณิตศาสตร์ตลอดจนประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ SSCS ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาชุดกิจกรรมด้วยวิธีสอนแบบ SSCS เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีความเข้าใจและสามารถนำทักษะที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับจำนวนจริง ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้จากชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การสร้างชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีขั้นตอนดำเนินการ 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จัดทำร่างชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทิดวิทยาคม โดยกำหนดองค์ประกอบและขั้นตอนของการจัดกิจกรรมของชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วย 7 ส่วน ได้แก่ คู่มือครู คำชี้แจงสำหรับนักเรียน บัตรเนื้อหา บัตรกิจกรรม บัตรเฉลยกิจกรรม แบบทดสอบหลังการใช้ชุดกิจกรรม และเฉลยแบบทดสอบหลังการใช้ชุด

กิจกรรม ขั้นกิจกรรมการเรียนรู้ของชุดกิจกรรม ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 SEARCH: S การศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและแยกแยะประเด็นของปัญหา ขั้นที่ 2 SOLVE: S การวางแผนและการดำเนินการแก้ปัญหาด้วยวิธีต่าง ๆ ขั้นที่ 3 CREATE: C การจัดกระทำคำตอบที่ได้มาทำให้อยู่ในรูปเข้าใจง่าย และขั้นที่ 4 SHARE: S แลกเปลี่ยนความคิดที่เกี่ยวกับข้อมูลและวิธีการแก้ปัญหา เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ รายวิชาคณิตศาสตร์พื้นฐาน เรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง ประกอบด้วย 1) การเขียนเศษส่วนให้อยู่ในรูปทศนิยม 2) จำนวนตรรกยะ 3) จำนวนอตรรกยะ 4) รากที่สอง 5) การหารากที่สองของจำนวนจริง 6) การเปรียบเทียบจำนวนที่อยู่ในรูปกรณ์ที่สอง 7) รากที่สามและการหารากที่สามของจำนวนจริง 8) การเปรียบเทียบจำนวนที่อยู่ในรูปกรณ์ที่สาม

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบร่างชุดกิจกรรมโดยใช้ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จากครูที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ โดยใช้คุณสมบัติด้านความเชี่ยวชาญและวิทยฐานะในการดำรงตำแหน่ง พร้อมทั้งยินดีให้ความร่วมมือเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกจากการสอบถามความคิดเห็นโดยใช้แบบประเมินคุณภาพและการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการในประเด็นที่ยังไม่สมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยการประสานงานทางโทรศัพท์และเดินทางไปพบผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อประเมินร่างชุดกิจกรรมด้วยตนเอง โดยดำเนินการในเดือน เมษายน พ.ศ. 2562

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินมาตรวจผลการประเมินบันทึกผลการประเมินตามระดับที่ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ให้การประเมินไว้และแปรผลการประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนี้ แบบประเมินค่า 5 ระดับ (Likert Scale)

5 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับมาก

3 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

และกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายจากค่าเฉลี่ย ดังนี้

4.50 - 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

3.50 - 4.49 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับมาก

2.50 - 3.49 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง

1.50 - 2.49 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับน้อย

1.00 - 1.49 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

แล้วนำเสนอผลการประเมินในรูปตารางประกอบความเรียง

ขั้นตอนที่ 5 การตรวจสอบร่างชุดกิจกรรมด้วยการทดลองใช้ชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ด้านกระบวนการของกิจกรรมการเรียนรู้และเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละครั้งโดยนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ห้องเรียนที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 40 คน โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเอง ผลการทดลองใช้ พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้ดำเนินการได้ตามเวลาที่กำหนด คือ ในเวลา 2 ชั่วโมง นักเรียนสามารถทำกิจกรรมได้สมบูรณ์ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 6 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หากคุณภาพของข้อสอบได้ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.66 ถึง 1.00 ค่าความยาก เท่ากับ 0.30 - 0.70 ค่าอำนาจจำแนก เท่ากับ 0.34 - 0.82 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.91

2. การสร้างแบบวัดความพึงพอใจต่อการเรียน แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ ของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หากค่าคุณภาพของแบบวัดได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IC) ตั้งแต่ 0.66 ถึง 1.00 ค่าอำนาจจำแนก (r_{xy}) ตั้งแต่ 0.276 ถึง 0.705 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.88

ระยะที่ 2 การศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีขั้นตอนการดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ห้องเรียนที่ 11 จำนวน 32 คน ได้มาโดยใช้การสุ่มแบบกลุ่ม (cluster random sampling)

โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม ด้วยการจับฉลาก ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน

ขั้นตอนที่ 2 นำชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 8 ชุด ประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ 8 แผน ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งละ 2 ชั่วโมง มาตรฐาน รวม 16 ชั่วโมง

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง ไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 32 คน ที่ผ่านการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง จำนวน 8 ชุด มาแล้ว วิเคราะห์ข้อมูลโดยการความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 4 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ t - test แบบ Dependent

ระยะที่ 3 การประเมินผลหลังการใช้ชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ผู้วิจัยประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนที่ 3 จำนวน 32 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความพึงพอใจต่อการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย คือ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562

ผลการวิจัย

จากการวิจัยการพัฒนาชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการประเมินชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ผลการประเมินคุณภาพของชุดกิจกรรมโดยผู้เชี่ยวชาญ ปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และระดับคุณภาพของชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

รายการ	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			$\bar{x}$	ระดับคุณภาพ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1. คู่มือครู	4	5	4	4.25	มาก
2. การจัดกิจกรรมของชุดกิจกรรม	4	4	5	4.25	มาก
3. บัตรเนื้อหาของชุดกิจกรรม	5	5	4	4.50	มากที่สุด
4. บัตรกิจกรรมของชุดกิจกรรม	5	5	5	5.00	มากที่สุด
5. การวัดและประเมินผลของชุดกิจกรรม	5	4	5	4.50	มากที่สุด
โดยภาพรวม				4.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า คู่มือครูและการจัดกิจกรรมของชุดกิจกรรม ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ามีคุณภาพของกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ส่วนบัตรเนื้อหา บัตรกิจกรรมและการวัดและประเมินผลมีคุณภาพในระดับมากที่สุดและโดยภาพรวมของชุดกิจกรรมมีคุณภาพในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยที่ระดับ 4.50 จากคะแนนประเมิน 5 คะแนน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ปรากฏตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

N	ระหว่างเรียน		หลังเรียน		E_1/E_2
	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	
32	80	2,187	40	1,089	85.42/85.07

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 85.42 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 85.07 ดังนั้น ชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS

เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จึงมีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 85.42/85.07 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. การหาดัชนีประสิทธิผลของชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

N	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม		E.I.
		ก่อนเรียน	หลังเรียน	
32	40	792	1,089	0.6629

จากตารางที่ 3 พบว่า ดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าเท่ากับ 0.6629 หรือคิดเป็นร้อยละ 66.29

3. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปรากฏตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ค่าทดสอบสมมติฐาน t (t - test)

N	$\bar{x}$		S.D.		$\sum D$	$\sum D^2$	t
	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ก่อนเรียน	หลังเรียน			
32	24.75	34.03	2.47	1.94	228	2528	7.4658

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ($.01 \text{ df } = 31$) = 2.4528

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 คือ 34.03 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 คือ 24.75 เมื่อนำค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปทดสอบด้วย t - test

แบบ Dependent พบว่า $t = 7.466$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่ $df = 31$ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้จากชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปรากฏตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละคะแนนประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ข้อที่	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้ (N = 32)	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ	ระดับการประเมิน
1	10	315	9.84	0.72	98.40	มากที่สุด
2	10	310	9.70	1.47	97.00	มากที่สุด
3	10	315	9.85	2.42	98.50	มากที่สุด
4	10	309	9.65	1.80	96.50	มากที่สุด
5	10	306	9.55	1.41	95.50	มากที่สุด
6	10	311	9.72	1.41	97.20	มากที่สุด
7	10	309	9.65	1.43	96.50	มากที่สุด
8	10	310	9.68	1.41	96.80	มากที่สุด
9	10	310	9.68	1.47	96.80	มากที่สุด
10	10	309	9.66	1.69	96.60	มากที่สุด
โดยภาพรวม					96.98	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความพึงพอใจต่อการเรียนเรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 รายข้อมีค่าอยู่ระหว่าง 9.55 - 9.84 ค่าร้อยละ รายข้อมีค่าอยู่ระหว่าง 95.50 - 98.40 และมีค่าร้อยละโดยภาพรวม 96.98 โดยภาพรวมมีผลการประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนในระดับมากที่สุด และมีผลการประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนในระดับมากที่สุดทุกรายการ โดยประเด็นที่มีค่าร้อยละสูงสุดคือ ข้าพเจ้าต้องการให้ถึงชั่วโมงวิชาคณิตศาสตร์เร็ว ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าร้อยละ เท่ากับ 98.50 รองลงมา ได้แก่ ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณครูสอนแล้วสนุก อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่า

ร้อยละ เท่ากับ 98.40 ประเด็นที่มีค่าร้อยละ ต่ำที่สุด คือ ข้าพเจ้ารู้สึกว่ายานวิชาคณิตศาสตร์แล้ว เอาไปใช้ประโยชน์ได้ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าร้อยละ เท่ากับ 95.50

อภิปรายผล

1. ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 85.42 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 85.07 ดังนั้น ชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จึงมีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 85.42/85.07 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า ในขั้นตอนของการสร้างชุดกิจกรรม ได้ผ่านกระบวนการสร้างที่มีคุณภาพสอดคล้องกับหลักการสร้างและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในการใช้ชุดกิจกรรมโดยยึดตามแนวทฤษฎีสื่อผสมตามที่ เกริก ท่วมกลาง และจินตนา ท่วมกลาง ได้เสนอแนะว่า การนำสื่อการสอนหลาย ๆ อย่างมาสัมพันธ์กันและมีคุณค่าที่ส่งเสริมซึ่งกันและกันอย่างมีระบบสื่อการสอนอย่างหนึ่งอาจใช้เพื่อสร้างความสนใจในขณะที่อีกอย่างหนึ่งใช้เพื่ออธิบายข้อเท็จจริงของเนื้อหาและอีกชนิดหนึ่งอาจใช้เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง การใช้สื่อประสมจะช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์จากประสาทสัมผัสที่ผสมผสานกัน ให้ผู้เรียนได้ค้นพบวิธีการที่จะเรียนในสิ่งที่ต้องการได้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น จึงทำให้ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (เกริก ท่วมกลาง และจินตนา ท่วมกลาง, 2555) ดังผลการศึกษาของ พิษณุภา สีนามะ ที่พบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของ โพลยา เรื่อง กำหนดการเชิงเส้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดและมีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.79/78.85 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 75/75 (พิษณุภา สีนามะ, 2557) เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ รัชมิ ธัญน้อม ที่พบว่า ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การวัดค่ากลางของข้อมูลโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพระหว่างเรียน/หลังเรียนเท่ากับ 89.57/84.80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 (รัชมิ ธัญน้อม, 2556) และผลการศึกษาของ สະຣິຢາ ສະແລະພັດ ที่พบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยจัด

กิจกรรมการเรียนรู้แบบ 5E เรื่อง เศษส่วนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ที่ระดับ 80.90/80 (สระรียา สะและหมัด, 2555)

2. ดัชนีประสิทธิผลของชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าเท่ากับ 0.6629 หรือคิดเป็นร้อยละ 66.29 อธิบายได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ของชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดีจึงทำให้ผู้เรียนมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริงเพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้วิจัยได้นำแนวทางการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบ SSCS เข้ามาใช้ร่วมกับแนวทางการใช้สื่อประสม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ลลิล บุญยวง ที่ศึกษาการพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้วิธีการสอนแบบ SSCS ที่พบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผลก่อนเรียน และหลังเรียนของนักเรียน โดยรวมมีค่าดัชนีประสิทธิผล 0.7000 มีความรู้เพิ่มขึ้น 0.7000 หรือ คิดเป็นร้อยละ 70 และนักเรียนที่มีค่าดัชนีประสิทธิผลสูงสุด คือ 0.8750 มีความรู้เพิ่มขึ้น 0.8750 หรือคิดเป็น ร้อยละ 87.50 (ลลิล บุญยวง, 2557) และผลการศึกษาของ นิภาพรรณ อุทิศสาร ที่พบว่า ดัชนีประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีค่าเท่ากับ 0.6766 คิดเป็นร้อยละ 67.66 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 67.66 (นิภาพรรณ อุทิศสาร, 2555) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จีรวะดี เกษี ที่พบว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SSCS มีดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7065 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 70.65 (จีรวะดี เกษี, 2560)

3. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 คือ 34.03 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 คือ 24.03 เมื่อนำค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปทดสอบด้วย t - test แบบ Dependent ตามสูตร พบว่า $t = 19.435$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่ $df = 31$ ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แสดง

ให้เห็นว่าหลังการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามที่กำหนดเนื้อหาไว้ในชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเนื่องจากวิธีการที่นำมาใช้มีประสิทธิภาพซึ่งก็เป็นไปตามผลการศึกษาของชาคริต เรื่อง ประพันธ์ ที่ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง สมการกำลังสองโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (ชาคริต เรื่อง ประพันธ์, 2556) และผลการศึกษาของ ภิญญา กลั้วแก้ว ที่ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง สมการกำลังสองตัวแปรเดียว โดยใช้รูปแบบ SSCS โรงเรียน มอ.วิทยานุสรณ์ จังหวัดสงขลา ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนหลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนและสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ภิญญา กลั้วแก้ว, 2556) เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ จีรวะดี เกษี ที่ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SSCS เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ที่พบว่า นักเรียนที่เรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SSCS นั้นมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่านักเรียนที่เรียนรู้โดยวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (จีรวะดี เกษี, 2560)

4. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้จากชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้จากชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 รายช้อมีค่าอยู่ระหว่าง 9.55 - 9.84 ค่าร้อยละ รายช้อมีค่าอยู่ระหว่าง 95.50 - 98.40 และมีค่าร้อยละโดยภาพรวม 96.98 โดยภาพรวมมีผลการประเมินต่อการเรียนในระดับมากที่สุด และมีผลการประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนในระดับมากที่สุดทุกรายการที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ของชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีความชอบที่จะเรียนคณิตศาสตร์เพราะการสร้างชุดกิจกรรมยึดหลักของการผลิตสื่อประสมอย่างครบถ้วนและยังนำแนวคิดวิธีการสอนแบบ SSCS เข้ามาใช้

ประกอบด้วยจึงทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนคณิตศาสตร์ในระดับมากที่สุดซึ่งผล การศึกษาของ นิภาวรรณ อุทิศสาร ที่ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SSCS กล่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่องความสัมพันธ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้พบว่า ความพึงพอใจในการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบ SSCS กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ความสัมพันธ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 เมื่อเทียบกับเกณฑ์การประเมินโดยภาพรวมนักเรียนมีความ พึงพอใจอยู่ในระดับมาก (นิภาวรรณ อุทิศสาร, 2555) และผลการวิจัยของ รัศมี ธัญน้อม ที่วิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การวัดค่ากลางของข้อมูล โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่พบว่า ผลความ พึงพอใจของนักเรียน ในการใช้ชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การวัดค่ากลาง ของข้อมูลโดยใช้ กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด (รัศมี ธัญน้อม, 2556)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยการพัฒนาชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่องความรู้เบื้องต้น เกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทิงวิทยาคม สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 ผลการวิจัยได้ พบว่า ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมด้วย วิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 85.42 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 85.07 ดังนั้น ชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ จำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จึงมีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 85.42/85.07 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดัชนีประสิทธิผลของชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้ เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าเท่ากับ 0.6629 หรือคิด เป็นร้อยละ 66.29 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอน แบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ

SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 คือ 34.03 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 คือ 24.03 เมื่อนำค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปทดสอบด้วย t -test แบบ Dependent ตามสูตร พบว่า $t = 19.435$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่ $df = 31$ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้จากชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้จากชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 รายชื่อมีค่าอยู่ระหว่าง 9.55 - 9.84 ค่าร้อยละ รายชื่อมีค่าอยู่ระหว่าง 95.50 - 98.40 และมีค่าร้อยละโดยภาพรวม 96.98 โดยภาพรวมมีผลการประเมินต่อการเรียนในระดับมากที่สุด และมีผลการประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนในระดับมากที่สุดทุกรายการ โดยมีข้อเสนอแนะทั่วไป ดังนี้ 1) สำหรับครูที่สนใจจะนำชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ไปใช้ต้องทำตามคำแนะนำในชุดกิจกรรมอย่างเคร่งครัดจึงจะทำให้การจัดการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพ 2) สำหรับโรงเรียนหรือหน่วยงานทางการศึกษาที่ต้องการพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจต่อการเรียนคณิตศาสตร์ควรนำชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ไปปรับใช้โดยปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของนักเรียนแต่ละคน เพราะจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้และมีพึงพอใจต่อการเรียนคณิตศาสตร์ และข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) ผู้ที่สนใจจะทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาชุดกิจกรรมควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปศึกษาเพื่อให้เห็นถึงแนวทางและกระบวนการพัฒนาชุดกิจกรรมและพัฒนาให้นักเรียนให้มีผลการเรียนรู้ที่สูงขึ้นและความพึงพอใจต่อการเรียน 2) สำหรับการทำวิจัยโดยใช้เนื้อหาสาระของกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ควรนำชุดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนแบบ SSCS เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ไปประยุกต์ใช้กับเนื้อหาสาระนั้น ๆ เพื่อศึกษาว่าชุดกิจกรรมจะมีประสิทธิภาพส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจต่อการเรียน หรือเจตคติต่อการเรียนสาระนั้น ๆ มากน้อยเพียงใด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เกริก ท่วมกลาง และจินตนา ท่วมกลาง. (2555). การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: เยลโล่การพิมพ์.
- จิรวะดี เกษี. (2560). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SSCS เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2559). 80 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (พิมพ์ครั้งที่ 7). นนทบุรี: พี บาลานซ์ดีไซด์แอนปรินติ้ง.
- ชาคริต เรืองประพันธ์. (2556). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่องสมการกำลังสอง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ร่วมกับทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทิตนา แคมมณี. (2560). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิภาวรรณ อุทิศสาร. (2555). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SSCS กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่องความสัมพันธ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปาริชาติ ราชแก้ว. (2556). ผลการจัดการเรียนรู้แบบ เอส เอส ซี เอส ต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ในวิชาฟิสิกส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พิชญภา สีนามะ. (2557). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง กำหนดการเชิงเส้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- พิณวรรณ แซ่มชื่นชมดง. (2556). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามรูปแบบ SSCS ร่วมกับการกระตุ้นโดยใช้คำถามที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภิญญดา กลับแก้ว. (2556). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง สมการกำลังสองตัวแปรเดียวโดยใช้รูปแบบ SSCS โรงเรียน มอ.วิทยานุสรณ์ จังหวัดสงขลา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- รัศมี ธัญน้อม. (2556). การพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง การวัดค่ากลางของข้อมูลโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพิชัย. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- ลลิต บุญยวง. (2557). การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้วิธีการสอนแบบเอสเอสซีเอส. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนและเทคโนโลยีการเรียนรู้. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2549). นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้. มหาสารคาม: ภาควิชาหลักสูตรและการสอนคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสารคาม.
- สระรียา สะและหมัด. (2555). ผลการใช้ชุดกิจกรรมคณิตศาสตร์ โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SE เรื่อง เศษส่วน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟิค.
- สุกัญญา ทับทิม และคณะ. (2556). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์เบื้องต้น โดยใช้ชุดกิจกรรม PDCA. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลล้านนา พิษณุโลก.

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp. 529-546

บทความวิจัย

รูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร*

MODEL OF EXCELLENT CENTER MANAGEMENT IN 21ST CENTURY OF VOCATIONAL EDUCATION IN BANGKOK

นิพัทธา สูงภิลัย¹, สมศักดิ์ คงเที่ยง¹, เสวียน เจนเขว้า²

Nipathra Soongpilai¹, Somsak Kongtieng¹, Sawien Jenkwao²

¹คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร

¹Faculty of Education North Bangkok University, Bangkok, Thailand

²วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น กรุงเทพมหานคร

²Innovation Education College, Saint John University, Bangkok, Thailand

¹Corresponding author E-mail: nipathra.ae26@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อสร้างรูปแบบและตรวจสอบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร 3) เพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร 4) เพื่อนำรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครไปทดลองใช้ วิธีการวิจัย

คือ 1) นำร่างแบบสอบถามสภาพการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและ นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 2) นำร่างรูปแบบให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและ ประเมินความเหมาะสมและความถูกต้อง 3) นำรูปแบบไปให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน อาชีวศึกษา เป็นผู้ประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ 4) นำรูปแบบไปทดลองใช้ กับผู้บริหารสถานศึกษาและครู เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพการบริหารศูนย์ ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ พบว่า 1) สภาพการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการ อาชีวศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด 2) รูปแบบมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 2.1) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 2.2) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ 2.3) การบริหารสถานศึกษาเชิงกลยุทธ์ 2.4) การทำงานเป็นทีม 2.5) การเรียนรู้และการพัฒนาองค์กรร่วมกัน 2.6) การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ 3) ผลการประเมินความ เป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด 4) ผลการประเมินความ เหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบ, การบริหารศูนย์ความเป็นเลิศ, ศตวรรษที่ 21, วิทยาลัยอาชีวศึกษาใน กรุงเทพมหานคร

Abstract

The objective of this research article were 1) to study the state of Excellent Center Management in 21st Century of Vocational Education in Bangkok; 2) to create a model and check Excellent Center Management in 21st Century of Vocational Education in Bangkok; 3) to assess the feasibility and utility of model of Excellent Center Management in 21st Century of Vocational Education in Bangkok; 4) to apply model of Excellent Center Management in 21st Century of Vocational Education in Bangkok to experiment. The research methods were: 1) took the draft of questionnaire on state of Excellent Center Management in 21st Century of Vocational Education in Bangkok to verify by experts, and took the questionnaires to try-out; 2) took the draft model to check and evaluate the accuracy and propriety by experts; 3) took the model to the administrators and

vocational teachers assessed the feasibility and utility; 4) conducted experiment based on model with administrators and teachers. The research tool was a questionnaire on the state of Excellent Center Management in 21st Century of Vocational Education in Bangkok is 5 rating scale. It was found that: 1) the state of Excellent Center Management in 21st Century of Vocational Education in Bangkok was at a highest level; 2) model consisted of 6 components namely 2.1) Shared Vision 2.2) The Formative Leadership 2.3) Strategic Management 2.4) Team Work 2.5) Learn and develop organization 2.6) Apply new technology; 3) the feasibility and utility of the model was at the highest level; 4) the propriety and feasibility of the model was at the high level.

Keywords: Model, Excellent Center Management, 21st Century, Vocational Education in Bangkok

บทนำ

การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพต้องเป็นการจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยนำความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากลและภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในทางปฏิบัติและมีสรณะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือประกอบอาชีพโดยอิสระได้ การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพให้จัดได้ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาและสถาบันตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2551)

การเตรียมความพร้อมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพเพื่อรองรับการแข่งขันในเวทีโลก จำเป็นที่จะต้องมีการวางแผนและพัฒนาทางด้านกำลังคนให้ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ และมีความสามารถในการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุค การค้าเสรี ซึ่งแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ได้กำหนดกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป้าหมาย ของประเทศที่มุ่งเน้น

การผลิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าและขับเคลื่อนกลุ่มคลัสเตอร์และอุตสาหกรรมรายสาขาให้เกิดความเข้มแข็งรวมทั้งสร้างกรอบการพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมตรงตามความต้องการของ ภาคอุตสาหกรรมโดยแท้จริง โดยในการวางแผนการพัฒนากำลังคนจำเป็นต้องมีข้อมูลทางด้านประเภทของสถานประกอบการ คุณลักษณะของกำลังคนที่ต้องการ ข้อมูลและความต้องการแรงงานหรือการขาดแคลน แรงงานของสถานประกอบการเพื่อให้สามารถพัฒนากำลังคนตอบสนองทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรม เป้าหมายของประเทศ (S - Curve) ประกอบด้วย 11 กลุ่มอุตสาหกรรม จากการศึกษาโครงการเตรียมศักยภาพแรงงานในภาคอุตสาหกรรม เพื่อรองรับอุตสาหกรรม 4.0 ใน 10 อุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีความต้องการแรงงานตั้งแต่ปี 2563 - 2567 มีปริมาณจำนวนรวมทั้งสิ้นกว่า 2.24 ล้านคน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น ปี 2563 มีความต้องการแรงงานจำนวน 351,957 ราย และตั้งแต่ช่วงปี 2563 - 2567 มีความต้องการแรงงาน 1.75 ล้านคน (แนวทางการขับเคลื่อนศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษา (Excellent Center) ปีงบประมาณ 2564 สำหรับสถานศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ) ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษายังเล็งเห็นถึงความสำคัญของการบริหารงานของสถานศึกษา จึงได้จัดตั้งศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษา (Excellent Center) และวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครจึงได้เปิดเป็นศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษา (Excellent Center) (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2564)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อสร้างรูปแบบและตรวจสอบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร

4. เพื่อนำรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครไปทดลองใช้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร มีวิธีดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาศตวรรษที่ 21 วิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยดำเนินการโดย

1. ศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาศตวรรษที่ 21 วิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครที่มีประสิทธิภาพ (วิโรจน์ สารัตนะ, 2556)

2. ศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ของสภาพการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาศตวรรษที่ 21 วิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ในปัจจุบัน โดยใช้แบบสอบถามเพื่อนำมาประกอบการจัดทำกรอบแนวทางรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาศตวรรษที่ 21 วิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ที่เหมาะสม (ศิริวรรณ ฉัตรมณีรุ่งเรือง และวรางคณา ทองนพคุณ, 2557)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการ ครูวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่เปิดสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จำนวน 21 วิทยาลัย (ไม่รวมสถานศึกษาเอกชน) จำนวน 1,051 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน รองผู้อำนวยการ และครูผู้สอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จำนวน 21 วิทยาลัย ได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของทาโรยามาเน (Yamane, T., 1967) โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งเป็นชั้นภูมิ (Stratified Sampling) โดยใช้วิทยาลัยเป็นหน่วยการสุ่มรวมจำนวนทั้งสิ้น 290 คน

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ สภาพการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร มี 6 องค์ประกอบ คือ การมี

วิสัยทัศน์ร่วมกัน ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ การบริหารสถานศึกษาเชิงกลยุทธ์ การทำงานเป็นทีม การเรียนรู้และการพัฒนาองค์กรร่วมกัน และการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ

เครื่องมือเพื่อศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ของการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร เป็นแบบสอบถาม มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร (English, F. W, & Steffy, B. E., 2005) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. กำหนดโครงสร้างของแบบสอบถาม โดยนำข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาเอกสารในข้อ 1 มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3. ร่างแบบสอบถาม โดยแบ่งข้อคำถามออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบสำรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert, R., 1967)

4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา และนำมาปรับปรุงแก้ไข

5. นำร่างแบบสอบถามสภาพการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เป็นผู้ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence: IOC) ระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ได้ค่า IOC เท่ากับ 1

6. นำแบบสอบถามไปตรวจสอบคุณภาพด้านความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยนำไปทดลองใช้กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน แล้ววิเคราะห์หาความเชื่อมั่นตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach, L. J., 1970) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ได้ความแปรปรวนของคะแนนรายข้อ เท่ากับ 4.89 ได้ค่าความแปรปรวนของคะแนนรวม เท่ากับ 28.20 และได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับ เท่ากับ 0.87

7. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ เพื่อให้ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร เพื่อขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง ขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้

2. นำหนังสือขอความร่วมมือจัดส่งไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยประสานงานกับผู้อำนวยการสถานศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ช่วยดำเนินการรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างและกำหนดวันขอรับแบบสอบถามคืน

3. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความรู้ความสามารถหรือมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาอาชีวศึกษา จำนวน 9 คน โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ การบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร มี 6 องค์ประกอบ คือ การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ การบริหารสถานศึกษาเชิงกลยุทธ์ การทำงานเป็นทีม การเรียนรู้และการพัฒนาองค์กรร่วมกัน และการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในส่วนนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ประเด็นสัมภาษณ์เป็นแบบปลายเปิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร

วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศเกี่ยวกับการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร (กรรณิกา เรตมอนด์, 2559)

2. นำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์เนื้อหาเพื่อให้ได้กรอบแนวคิดการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร

3. สร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ประเด็นสัมภาษณ์แบบปลายเปิดเกี่ยวกับสภาพการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ระหว่างการสัมภาษณ์ ขออนุญาตทำการบันทึกเสียงและจดบันทึกประเด็นสำคัญเพื่อให้ได้ข้อมูลครบทุกประเด็นสำหรับการนำไปวิเคราะห์และเรียบเรียง

2. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการถอดเทปและบันทึกอย่างละเอียด พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยดำเนินการโดย

1. ร่างรูปแบบที่ได้จากตอนที่ 1 การบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยนำผลการวิเคราะห์เอกสาร การสำรวจสภาพปัญหาการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร

2. ร่างรูปแบบได้จากตอนที่ 1 การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจากขั้นตอนที่ 1 มาใช้เป็นข้อมูล เพื่อจัดทำร่างรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร

3. ตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ด้วยการประเมินความความถูกต้องและความเหมาะสม โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถหรือ มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำนวน 5 คน โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถหรือมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร จำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ขอความร่วมมือไปยังผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร

2. นำร่างรูปแบบการการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เพื่อตรวจสอบรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ด้วยการประเมินความเหมาะสมและความถูกต้อง

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

นำข้อมูลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อการร่างรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร มาวิเคราะห์ด้านความเหมาะสมและความถูกต้องพร้อมนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำมาปรับปรุงรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ในการนำรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร

ในการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ในการนำรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครไปใช้ ผู้วิจัยดำเนินการโดยนำรูปแบบที่สร้างและตรวจสอบจากขั้นตอนที่ 2 ไปให้ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการบริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนอาชีวศึกษา เป็นผู้ประเมิน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา คณะกรรมการบริหารสถานศึกษาในวิทยาลัยอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร และครูผู้สอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่เปิดสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จำนวน 21 วิทยาลัย (ไม่รวมสถานศึกษาเอกชน) จำนวน 1,051 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน คณะกรรมการบริหารสถานศึกษา 3 คน (ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิ) ครูผู้สอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง 1 คน จำนวน 21 วิทยาลัย ได้มาโดย

วิธีการสุ่มตัวอย่าง แบบแบ่งเป็นชั้นภูมิ (Stratified Sampling) โดยมีประเภทวิทยาลัยเป็นชั้น และวิทยาลัยเป็นหน่วยสุ่ม (Sample Unit) รวมจำนวนทั้งสิ้น 290 คน

เครื่องมือที่ใช้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนนี้เป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert, R., 1967)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร

ในการนำรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ไปทดลองใช้ ผู้วิจัยดำเนินการโดยนำรูปแบบ ที่ สร้างและตรวจสอบจากขั้นตอนที่ 2 และ 3 มาสร้างคู่มือเพื่อการทดลองใช้และนำไปให้ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนอาชีวศึกษา ซึ่งเลือกวิทยาลัยเทคนิคราชสีหราชามเป็น ผู้ทดลองใช้เป็นเวลา 1 เดือน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคราชสีหราชาม ผู้บริหาร 3 คน ครู จำนวน 41 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การวิจัย ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคราชสีหราชาม ผู้บริหาร 3 คน ครู จำนวน 41 คน เครื่องมือที่ใช้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนนี้เป็นแบบ ประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร มีวิธีดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียด ในแต่ละขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์การศึกษาสภาพการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการ อาชีวศึกษาศตวรรษที่ 21 วิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ของสภาพการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการ อาชีวศึกษาศตวรรษที่ 21 วิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน โดยใช้ แบบสอบถามเพื่อนำมาประกอบการจัดทำกรอบแนวทางรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศ

ทางการอาชีวศึกษาศตวรรษที่ 21 วิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครที่เหมาะสม ได้ผลดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามสภาพการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาศตวรรษที่ 21 วิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ในรูปจำนวนและค่าร้อยละ ดังต่อไปนี้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 42.42 และเพศหญิง จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 57.58 ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 38.39 รองลง คือ อายุระหว่าง 31 - 40 ปี จำนวน 84 คน คิดเป็น ร้อยละ 33.04 อายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 18.75 และไม่เกิน 30 ปี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 9.82 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาโท จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 57.93 รองลงมาคือระดับปริญญาตรี จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 37.93 และระดับปริญญาเอก จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 4.14 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นตำแหน่งครู จำนวน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 83.45 รองลงมา คือ ตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 16.55 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันระหว่าง 6 - 10 ปีจำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 33.79 รองลงมาคือ มีประสบการณ์ระหว่าง 11 - 15 ปีจำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 38.96 มีประสบการณ์ 16 ปีขึ้นไป จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 17.59 และมีประสบการณ์ไม่เกิน 5 ปี จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 9.66

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันของศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษา

สภาพปัจจุบันของศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาและแนวทางในการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ด้านการบริหารสถานศึกษาเชิงกลยุทธ์ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาองค์กรร่วมกัน และด้านการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามสภาพการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมในแต่ละด้านมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาองค์กรร่วมกัน ($\bar{X} = 4.82$) รองลงมา คือ ด้านการบริหารสถานศึกษาเชิงกลยุทธ์ ($\bar{X} = 4.66$) ด้านการทำงานเป็น

ทีม ($\bar{X} = 4.60$) ด้านการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ($\bar{X} = 4.56$) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ($\bar{X} = 4.53$) และด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.45$)

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ

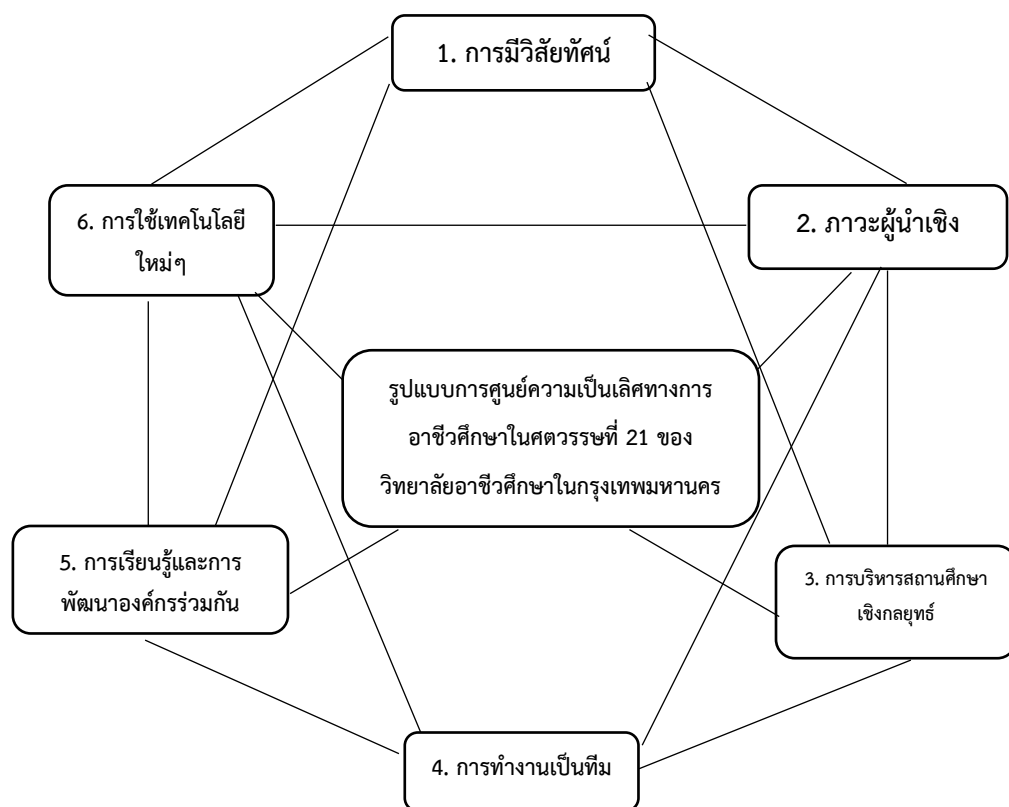
ในตอนนี้ เป็นการแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ ปลายเปิด จากการสอบถามสภาพและแนวทางในการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยผู้ตอบแบบสอบถามได้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมให้บุคลากรเกิดควมสามัคคีในการทำงานมากขึ้น สร้างความร่วมมือในการทำงาน เพื่อการทำงานที่สมบูรณ์แบบยั่งยืน
2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมบุคลากร ในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่มากขึ้น
3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดอบรมบุคลากร เพื่อพัฒนาศักยภาพ พัฒนาความรู้ความสามารถบุคลากรในการจัดการเรียนการสอนที่ดีขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษา ศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร

1. การยกร่างรูปแบบ

จากการดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผู้วิจัยได้ข้อสรุปจากการวิเคราะห์รูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาขยายร่างรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านที่มีผลคะแนนต่ำที่สุด คือ ด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อมูลมาเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ดังแสดงในภาพประกอบ ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21
ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 3 ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร

ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร โดยรวมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.54$) และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 4.66$) สำหรับผลการประเมินความเป็นไปได้เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.62$) และความเป็นไปได้อันมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการบริหารสถานศึกษาเชิงกลยุทธ์ ($\bar{X} = 4.40$) ส่วนความเป็นประโยชน์เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไป

หาน้อยได้ ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ($\bar{X} = 4.77$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการบริหารสถานศึกษาเชิงกลยุทธ์ ($\bar{X} = 4.52$)

ขั้นตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์การนำรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครไปทดลองใช้

ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$) และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 4.41$) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ ความเหมาะสมค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.57$) และองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.40$) ส่วนความเป็นไปได้เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเรียนรู้และพัฒนาองค์กรร่วมกัน ($\bar{X} = 4.47$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ($\bar{X} = 4.40$)

อภิปรายผล

การวิจัยรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร มีข้อค้นพบและนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยรวมในแต่ละด้าน มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด เนื่องมาจากการบริหารงานของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครให้ความสำคัญกับบุคลากรของวิทยาลัยค่อนข้างมาก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ซึ่งจากการพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาองค์กรร่วมกัน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นองค์กรหลักในการผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม ธุรกิจและบริการ ของประเทศ มีสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ปีการศึกษา 2563 มีจำนวนทั้งสิ้น 913 แห่ง แบ่งเป็นสถานศึกษาของรัฐ จำนวน 429 แห่ง และสถานศึกษาเอกชน จำนวน 484 แห่ง มีผู้เรียนอาชีวศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 1,351,113 คน (แนวทางการขับเคลื่อน ศูนย์ความเป็นเลิศทางการ

อาชีวศึกษา (Excellent Center) ปีงบประมาณ 2564 สำหรับสถานศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ) คุณสมบัติของการบริหารสู่ความเป็นเลิศ ด้านรูปแบบการบริหารตามแนวคิดของ ปีเตอร์ แอนด์ วอเตอร์แมน (Peters, T. J. & Waterman, R. H., 1982) กล่าวว่า ผู้บริหารควรลงมือปฏิบัติงานจริง ๆ ไม่ใช่เพียงแค่นั่งสั่งงานในห้องทำงาน มีรูปแบบ ดังนี้ 1) ผู้บริหารควรใช้นโยบายที่เปิดกว้าง ทำให้ทราบถึงข้อเท็จจริงของปัญหาต่าง ๆ ในสถานศึกษา 2) ผู้บริหารสู่ความเป็นเลิศต้องออกสำรวจพื้นที่ต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาจะได้ทราบว่าสถานศึกษามีส่วนใดที่ต้องปรับปรุงหรือพัฒนาหรือไม่ 3) ผู้บริหารควรอำนวยความสะดวกให้กับครู บุคลากรของสถานศึกษา เพื่อเป็นการช่วยกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสถานศึกษาร่วมกัน และ 4) ด้านเทคนิคการประเมินผล เพื่อให้ครูและบุคลากรเกิดความรู้สึที่ดีและใช้ความพยายามในการปฏิบัติงานให้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ

2. รูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร มีองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 2) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ 3) การบริหารสถานศึกษาเชิงกลยุทธ์ 4) การทำงานเป็นทีม 5) การเรียนรู้และการพัฒนาองค์กรร่วมกัน และ 6) การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งมีความสอดคล้องกับความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างพื้นฐาน McKinsey Framework 7 - s กับคุณลักษณะของความเป็นเลิศในเชิงบริหาร (Peters, T. J. & Waterman, R. H., 1982)

3. ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร โดยรวมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด มีความสอดคล้องกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาเอกชนมาใช้ (ปราณิสรา แพหมอ, 2562) และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน สำหรับผลการประเมินความเป็นไปได้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม และความเป็นไปได้ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการบริหารสถานศึกษาเชิงกลยุทธ์ ส่วนความเป็นประโยชน์เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการบริหารสถานศึกษาเชิงกลยุทธ์

4. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร โดยรวมมีความ

เหมาะสมในระดับมาก มีความสอดคล้องกับ ปราณิสรา แพหมอ ที่ทำการศึกษา เรื่อง ความเหมาะสมและถูกต้องของรูปแบบการบริหารการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาเอกชน และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากเช่นกัน (ปราณิสรา แพหมอ, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สภาพการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมในแต่ละด้านมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาองค์กรร่วมกัน ($\bar{X} = 4.82$) รองลงมา คือ ด้านการบริหารสถานศึกษาเชิงกลยุทธ์ ($\bar{X} = 4.66$) ด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.60$) ด้านการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ($\bar{X} = 4.56$) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ($\bar{X} = 4.53$) และด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.45$) รูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร มีองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 2) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ 3) การบริหารสถานศึกษาเชิงกลยุทธ์ 4) การทำงานเป็นทีม 5) การเรียนรู้และการพัฒนาองค์กรร่วมกัน และ 6) การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ โดยการประเมินรูปแบบความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ซึ่งผลการประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร โดยรวมมีความถูกต้องอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$) และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 4.40$) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ ความถูกต้องค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ($\bar{X} = 4.55$) และองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการบริหารสถานศึกษาเชิงกลยุทธ์ ($\bar{X} = 4.40$) ส่วนความเหมาะสมเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเรียนรู้และพัฒนาองค์กรร่วมกัน ($\bar{X} = 4.50$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.32$) ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัย ในกรุงเทพมหานคร โดยรวมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

เช่นกัน ($\bar{X} = 4.66$) สำหรับผลการประเมินความเป็นไปได้เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.62$) และความเป็นไปได้ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการบริหารสถานศึกษาเชิงกลยุทธ์ ($\bar{X} = 4.40$) ส่วนความเป็นประโยชน์เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ($\bar{X} = 4.77$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการบริหารสถานศึกษาเชิงกลยุทธ์ ($\bar{X} = 4.52$) ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$) และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 4.41$) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ความเหมาะสมค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.57$) และองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.40$) ส่วนความเป็นไปได้เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเรียนรู้และพัฒนาองค์กรร่วมกัน ($\bar{X} = 4.47$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ($\bar{X} = 4.40$) ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาการบริหารงานของผู้บริหารอาชีวศึกษาและหน่วยงานรวมทั้งอื่น ๆ เพื่อเป็นการพัฒนางานของผู้บริหารหรือหัวหน้างานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และควรศึกษาภาพลักษณ์ของการศึกษาอาชีวศึกษาในอนาคต เพื่อเป็นการพัฒนาการศึกษาของอาชีวศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ควรศึกษาและวิเคราะห์บริบทที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่ใกล้เคียงสถานศึกษาแต่ละแห่ง เพื่อนำมาใช้ประกอบการบริหารสถานศึกษาและการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เป็นการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กรรณิกา เรตมอนด์. (2559). ตัวบ่งชี้ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

- ปราณิสรา แพหมอ. (2562). รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาเอกชน จังหวัดสมุทรปราการ. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา กรณีทัศนะต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ์.
- ศิริวรรณ ฉัตรมณีรุ่งเรือง และวรางคณา ทองนพคุณ. (2557). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ความท้าทายอนาคต. เรียกใช้เมื่อ 28 มีนาคม 2564 จาก <http://graduate.psu.ac.th/pdf/service/journalExample.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2551). พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551. ใน กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2564). แนวทางการขับเคลื่อนศูนย์ความเป็นเลิศทางการอาชีวศึกษา (Excellent Center) ปีงบประมาณ 2564 สำหรับสถานศึกษา. ใน กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- Cronbach, L. J. (1970). Essential of Psychological testing (3rd ed.). New York: Harper and Row.
- English, F. W, & Steffy, B. E. (2005). Skills for Successful 21st Century School. Leaders. In American. Arlington. Association of School Administrators.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale, Reading in Attitude Theory and Measurement. In Fishbein, Martin, Ed (pp. P.90-95). New York: Wiley & Son.
- Peters, T. J. & Waterman, R. H. (1982). In Search of Excellence. Lessons from America's Best-Run Companies. New York: Harper & Row.
- Yamane, T. (1967). Statistic, An Introductory Analysis. New York: Harper & Row.

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp.547-562

บทความวิจัย

ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา*

THE PROBLEM OF LAW ENFORCEMENT OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATION IN THE HISTORICAL CITY OF PHRANAKHON SI AYUTHAYA

ธাত্রี มหันตรัตน์¹, ปันณธร หอมบุญมา¹

Dhatree Mahantarath¹, Pannathorn Hombunma¹

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พระนครศรีอยุธยา

¹Faculty Humanities and Social Sciences, Phranakon Si Ayuthaya Rajabhat University, Phranakon Si Ayuthaya, Thailand

¹Corresponding author E-mail: pannathorn@aru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 2) ศึกษาปัญหาการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และ 3) เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เป็นวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาจากเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) ผู้บริหาร ประกอบด้วย นายก รองนายก และปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 2) กลุ่มงานฝ่ายปกครอง

* Received 16 November 2022; Revised 29 November 2022; Accepted 30 November 2022

ประกอบด้วย หัวหน้า รองหัวหน้า และเจ้าหน้าที่งานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 3) นักวิชาการด้านกฎหมาย และ 4) หน่วยงานกลาง ประกอบด้วย กระทรวงวัฒนธรรม หรือ กรมศิลปากร จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 คน โดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวม ผลการวิจัย พบว่า 1) แนวคิดทฤษฎี การบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ 1.1) การบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และ 1.2) การบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้กฎหมายว่าด้วยการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ 2) ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ 2.1) ความซ้ำซ้อนหน่วยงานพื้นที่ และ 2.2) ความซ้ำซ้อนกฎหมายพื้นที่ ส่งผลให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างหน่วยงาน และช่องว่างจากการบังคับใช้กฎหมาย และ 3) แนวทางแก้ไขปัญหาการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ได้แก่ 3.1) ด้านนโยบายควรพิจารณา ทบทวนบทบาทหน่วยงานและกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น และ 3.2) ด้านกฎหมาย ควรปรับปรุง แก้ไขกฎหมายพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535)

คำสำคัญ: การบังคับใช้กฎหมาย, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, นครประวัติศาสตร์, พระนครศรีอยุธยา

Abstract

This research article of this study were: 1) to study concepts and theories about the law enforcement of local government organizations concerning conservation of arts and culture, local wisdom, and the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560. 2) to study the problem of law enforcement of local government organizations in the historical city of Phranakhon Si Ayutthaya. And 3) to present a solution to the problem of local government organizations law enforcement in the Ayutthaya World Heritage Site. This research was a qualitative research use study of documents, in-depth interviews and focus group. Select purposive sampling divided into 3 groups: 1) Administrative staff: Prime Minister, Deputy Prime Minister and Permanent Secretary of Local

Administrative Organizations Disaster prevention and reduction officers and 3) legal scholars total 10 persons. By using analyzed content and summarized as an overview. The research results found that: 1) concepts and theories about the law enforcement of local government organizations include 1.1) Implement the laws of local government organizations according to the Constitution of the Kingdom of Thailand, and 2.2) The law of local administrative organizations is implemented in accordance with the Decentralization Plan and Procedure Law, 2) problem of law enforcement of local government organizations include 2.1) Redundancy of local authorities, and 2.2) Redundancy of local laws leads to conflicts between institutions. And enforcement gaps. And 3) present a solution to the problem of local government organizations law enforcement in the Ayutthaya World Heritage Site include 3.1) In terms of policy, the role of review institutions should be considered and power should be delegated to local authorities. And 3.2) In terms of law, the Law on Monuments should be revised. Antiques, Antiquities and National Museums, B.E.2504 (Amendment No. 2 of 1992).

Keywords: Law Enforcement, Local Government Organizations, Historical, Phranakhon Si Ayutthaya

บทนำ

การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรากฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ในการฝึกฝนให้การศึกษาเกี่ยวกับการเมืองแก่ประชาชน ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกลับกลายเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาในระดับท้องถิ่น รวมถึงสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้ในระดับหนึ่ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบใหม่จากที่อำนาจศูนย์กลางเป็นผู้กำหนดนโยบายมาเป็น “ท้องถิ่นกำหนดตนเอง” เพื่อให้เป็นองค์กรที่เป็นประโยชน์อย่างสูงสุดแก่ประชาชน (ปิณฑธร เจริญชัยพฤกษ์, 2561) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดทำบริการสาธารณะในเขตพื้นที่ตามหลักการกระจายอำนาจ ประชาชน

ในท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้วยการเลือกผู้นำท้องถิ่นทำหน้าที่บริหารจัดการทรัพยากรภายในท้องถิ่น เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนในท้องถิ่น ตลอดจนการแก้ปัญหาให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว ตรงต่อความต้องการของประชาชนและเห็นผลได้ในทันที (นภาพร จีระนนท์ประวัตติ, 2560) การจัดการบริการสาธารณะในท้องถิ่นควรจัดให้ครอบคลุมความต้องการของประชาชนภายในพื้นที่ มีความเป็นอิสระในการเลือกรูปแบบและประเภทของการพัฒนาตามหลักความสามารถทั่วไป ของท้องถิ่น (General Competence) เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ประชาชนในท้องถิ่นนั้นให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยบัญญัติเรื่องการส่งเสริมการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น สามารถจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี และวัฒนธรรมอันดีภายในเขตพื้นที่ของตนให้ครอบคลุมได้ตามความต้องการในแต่ละพื้นที่ได้ โดยมีพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 นอกจากนี้ แผนการกระจายอำนาจท้องถิ่นยังระบุการถ่ายโอนภารกิจ การสาธารณะของส่วนกลางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปดำเนินการจัดระบบรวมทั้ง รูปแบบการจัดการบริการสาธารณะที่เหมาะสมภายในแต่ละท้องถิ่นนั้น อย่างไรก็ตาม การใช้อำนาจ ตามกฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบปัญหาไม่สามารถบังคับใช้กฎหมาย ท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่ เช่น ในเขตพื้นที่เกาะเมืองนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เมืองมรดกโลกที่ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมจากองค์การ การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nation Educational, Scientific and Cultural Organization หรือ ยูเนสโก: UNESCO ในปี พ.ศ. 2534 โดยมีกรม ศิลปากรมีอำนาจบังคับใช้พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) เพื่ออนุรักษ์และ คຸ້ມครองโบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก ขณะเดียวกันพื้นที่ส่วนใหญ่ในเกาะเมืองอยู่ ในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งต่างมีอำนาจบังคับกฎหมายภายในท้องถิ่นในการจัดทำ บริการสาธารณะด้านสาธารณูปโภค (สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม, 2556)

เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาเป็นผู้รับผิดชอบในพื้นที่ด้านการดูแลรักษาความ สะอาดและควบคุมดูแลการปลูกสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ขณะที่กรมศิลปากรมีอำนาจบริหารจัดการพื้นที่ ตลอดจนอนุรักษ์โบราณสถาน

โบราณวัตถุ และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ภายในเกาะเมืองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา, 2564) ตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) จากบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานทั้ง 2 หน่วยงาน เห็นได้ว่าต่างก็มีอำนาจบังคับใช้กฎหมายในพื้นที่ได้ ส่งผลให้เกิดการทำงานที่ทับซ้อนกันของหน่วยงาน และกฎหมายที่บังคับใช้กฎหมายต้องอาศัยการตีความอาศัยช่องว่างในการบังคับใช้ โดยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินกิจการบริการสาธารณะตามอำนาจหน้าที่ของตนเพื่อรองรับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในฐานะเมืองท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของทุกหน่วยงานจะพบว่า กฎหมายที่ให้อำนาจทั้งหลายหน่วยงานมีลำดับศักดิ์เท่าเทียมกัน ทำให้แต่ละฝ่ายต่างใช้อำนาจโดยมิได้คำนึงถึงกฎหมายอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลก นอกจากนี้ พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) มิได้มีส่วนยืดหยุ่นหรือเปิดโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ได้ ขณะที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปี พ.ศ. 2540 ฉบับปี พ.ศ. 2550 และฉบับปี พ.ศ. 2560 ต้องการกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มากที่สุด โดยเฉพาะการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ทำให้เกิดปัญหาการบังคับใช้กฎหมายภายในพื้นที่ซ้ำซ้อนกัน

ดังนั้น เมื่อกรมศิลปากรและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างก็มีอำนาจบังคับใช้กฎหมายในพื้นที่ และนโยบายของหน่วยงาน ทำให้เกิดเป็นปัญหาการกระจายอำนาจในท้องถิ่นและเกิดการทำงานที่ซ้ำซ้อนกันของหน่วยงาน ส่งผลกระทบและความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ขึ้นมากมาย นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องอีกหลายฉบับที่อยู่ในอำนาจบังคับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติส่งเสริมสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535, และที่สำคัญพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ให้อำนาจราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจทั่วไปในการควบคุมอาคารสิ่งปลูกสร้างภายในท้องถิ่น (สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2556) อีกทั้ง ท้องถิ่นยังสามารถออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเป็นแนวปฏิบัติใช้บังคับในพื้นที่ได้ (สินธิ์ บุญสิทธิ์, 2550) จากสภาพปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงปัญหาการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อหาแนวทางการใช้อำนาจและบริหารจัดการพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน

เขตพื้นที่นครประวัติศาสตร์ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และปรับแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่นครประวัติศาสตร์ให้มีความเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดทำบริการสาธารณะเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตาม บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
2. เพื่อศึกษาปัญหาการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย
 - 1.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) คือ ตัวแทนผู้เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่
 - 1) ผู้บริหาร ได้แก่ นายก รองนายก และปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน และ
 - 2) กลุ่มงานฝ่ายปกครอง ได้แก่ หัวหน้า รองหัวหน้า และเจ้าหน้าที่งานการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จำนวน 4 คน
 - 3) นักวิชาการด้านกฎหมาย จำนวน 3 คน และ
 - 4) หน่วยงานกลางประกอบด้วย กระทรวงวัฒนธรรม หรือกรมศิลปากร จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 คน เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับกฎหมายและพื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ไม่น้อยกว่า 3 ปี
 - 1.2 เนื้อหา ได้แก่ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายทั้งในและต่างประเทศ บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย คำสั่งศาลปกครองสูงสุด ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ และอินเทอร์เน็ต บทความ ตำรา คัดสำเนาจากรายงานการวิจัยหรือบทความตามเว็บไซต์

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและพื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ได้ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาของเครื่องมือ จำนวน 5 ท่าน แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.50 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92 และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นครประวัติศาสตร์ และ 3) เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นครประวัติศาสตร์

3. ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (วิเคราะห์เอกสาร) ระยะที่ 2 ศึกษาปัญหาการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นครประวัติศาสตร์ (แบบสัมภาษณ์) ระยะที่ 3 เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นครประวัติศาสตร์โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ข้อมูลจากเอกสาร (Content Analysis) และเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยการลดทอนข้อมูลแบบตีความสร้างข้อสรุปจัดหมวดหมู่และสรุปประเด็น

5. ระยะเวลาในการวิจัย คือ เดือนเมษายน 2565 ถึงเดือนกันยายน 2565

ผลการวิจัย

การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำบริการสาธารณะเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พบว่า

1. การบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุและศิลปวัตถุในพื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา กล่าวคือ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นฉบับสำคัญที่เริ่มแนวคิดการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุที่เป็นวัฒนธรรมของชาติ ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 และ ปีพุทธศักราช 2560 ฉบับปัจจุบัน ได้มีบทบัญญัติสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการบริหารจัดการภายในท้องถิ่นในเขตรับผิดชอบของตนตามหลักการกระจายอำนาจได้อย่างเต็มที่ ปัจจุบันพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่สามารถใช้อำนาจตามกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพเนื่องจากยังไม่มียกย่องกฎหมายที่กำหนดรายละเอียดให้อำนาจได้อย่างเต็มที่ และที่ผ่านมายังไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ

2. การบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้กฎหมายว่าด้วยการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุในพื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา กล่าวคือ ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่กำหนดสาระสำคัญเกี่ยวกับการจัดระบบการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในระยะเปลี่ยนผ่านโดยเฉพาะในเชิงโครงสร้างเพื่อให้สอดคล้องตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2560) บัญญัติรับรอง ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรหลักในการจัดทำบริการสาธารณะและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้โดยตรง จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันยังไม่มี การดำเนินการแบ่งอำนาจหน้าที่ระหว่างราชการส่วนกลางกับราชการส่วนท้องถิ่นอย่างชัดเจน ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สามารถใช้อำนาจตามกฎหมายท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่ในพื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

การศึกษาปัญหาการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา พบว่า

1. ความซ้ำซ้อนด้านหน่วยงานในพื้นที่ คือ พื้นที่ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล โดยเฉพาะเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีหน้าที่และอำนาจบริหารจัดการและพัฒนาพื้นที่ ตลอดจนมีหน้าที่จัดระบบบริการสาธารณะ ขณะเดียวกันมีกรมศิลปากรมีอำนาจบังคับใช้พระราชบัญญัติโบราณสถานและโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) ซึ่งบังคับใช้ในพื้นที่เช่นเดียวกัน ทำให้การบังคับใช้กฎหมายของระหว่างหน่วยงานในพื้นที่เดียวกันประสบปัญหาการใช้อำนาจทับซ้อนกันในการทำหน้าที่ซ้ำซ้อนกันของหน่วยงาน

2. ความซ้ำซ้อนด้านกฎหมายในพื้นที่ คือ นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนเกาะเมืองซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยามีอำนาจบังคับใช้กฎหมายหลายฉบับ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม กฎหมายเกี่ยวกับผังเมือง โดยเฉพาะกฎหมายควบคุมอาคารที่มีการก่อสร้างอาคารมิให้กระทบต่อสถาปัตยกรรมอันเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม เช่นเดียวกับหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 55 ซึ่งกำหนดให้บรรดาอำนาจหน้าที่ใดซึ่งเป็นของราชการส่วนกลาง หรือ ราชการส่วนภูมิภาคอาจมอบอำนาจให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดปฏิบัติได้ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่ามีกฎหมายหลายฉบับบังคับใช้ในพื้นที่ทับซ้อนกับการบังคับใช้กฎหมายโบราณสถานและกฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ และทำให้การบังคับใช้กฎหมายในพื้นที่ไม่เป็นเอกภาพโดยต้องรอคำสั่งจากหน่วยงานสั่งการลงมา ขาดประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับผู้บริหาร, สัมภาษณ์ข้อมูลเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2565 ที่ว่า

“อย่างไรก็ดี ในระยะเร่งด่วน ควรให้เทศบาล และกรมศิลปากร กำหนดแนวปฏิบัติร่วมกันในการดำเนินการจัดกิจกรรมบนพื้นที่โบราณสถาน เพื่อลดความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานเทศบาล และกรมศิลปากรในการปฏิบัติหน้าที่หรือละเลยการปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา” (ผู้บริหาร, 2565)

สอดคล้องกับกลุ่มงานฝ่ายปกครอง, สัมภาษณ์ข้อมูลเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2565 ที่ว่า

“กำหนดให้ผู้บริหารและพนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่และสามารถบังคับใช้กฎหมายโดยถือให้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 10 ทวิ มาตรา 21 และ มาตรา 21 ทวิ ก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาจากประเด็นข้อกฎหมายจะเห็นว่า อำนาจและการกิจพนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมศิลปากรและพนักงานเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความทับซ้อนกัน เนื่องจากพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.2504 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) ให้อำนาจทั้งสององค์กรในการเข้าไปในโบราณสถาน โบราณวัตถุเพื่ออนุรักษ์ คุ้มครอง ปกครอง หรือฟื้นฟูโบราณสถาน

และโบราณวัตถุ ทำให้ต่างฝ่ายต่างอ้างกฎหมายที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของตนเข้าจัดการปัญหาตามกฎหมายที่กำหนดภารกิจไว้” (กลุ่มงานฝ่ายปกครอง, 29)

และสอดคล้องกับนักวิชาการด้านกฎหมาย, สัมภาษณ์ข้อมูลเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2565 ที่ว่า

“การทับซ้อนด้านภารกิจตามกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายที่มาจากการอาศัยอำนาจตามกฎหมายที่อยู่ในสถานะระดับเดียวกัน ซึ่งหากพิจารณาถึงแนวคิดพื้นฐานว่าด้วยความเป็นนิติบุคคลของรัฐ หน่วยงานหรือองค์กรของรัฐไม่ควรเป็นนิติบุคคลควรให้รัฐเท่านั้นเป็นนิติบุคคล ซึ่งการให้อำนาจของหน่วยงานตามกฎหมายที่ซ้ำซ้อนไม่มีความชัดเจน ทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ขึ้นตามมา” (นักวิชาการด้านกฎหมาย, 2565)

การนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา พบว่า จากการสนทนากลุ่มสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านนโยบาย การแก้ไขปัญหาด้านนโยบาย ต้องพิจารณาบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมดูแลอนุรักษ์โบราณสถานจากเดิมที่อยู่กรมศิลปากร ภายใต้กระทรวงวัฒนธรรมเพียงหน่วยเดียว ควรกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ดูแลโบราณสถาน ภายใต้แนวคิด โบราณสถานตั้งอยู่ในพื้นที่ใด พื้นที่นั้นต้องดูแลรักษาโบราณสถานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของตนเอง โดยให้กรมศิลปากรเป็นหน่วยงานสนับสนุนให้ความช่วยเหลือดำเนินการ ให้คำปรึกษา หรือแนะนำเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน โดยให้อำนาจแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ คุ้มครอง ปกป้องดูแลโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ภายในพื้นที่ของตน

2. ด้านกฎหมาย การแก้ไขปัญหาด้านกฎหมาย ควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) เนื่องจากบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวไม่เอื้ออำนวยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเข้ามีส่วนร่วมในการทำหน้าที่จัดทำบริการสาธารณะในท้องถิ่นได้ รวมทั้งไม่เอื้อให้เข้าทำหน้าที่ตามกฎหมายของตนเองได้ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เพื่อเป็น

การแบ่งเบาการดูแลรักษา โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุของรัฐส่วนกลางสู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดทำบริการสาธารณะเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในด้านการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ เกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุและศิลปวัตถุในพื้นที่นครประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา ได้มีบทบัญญัติสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการ บริหารจัดการภายในท้องถิ่นในเขตรับผิดชอบของตนตามหลักการกระจายอำนาจได้อย่างเต็มที่ ตามมาตรา 249-254 แต่ทั้งนี้ยังไม่สามารถใช้อำนาจตามกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายที่กำหนดรายละเอียดให้ใช้อำนาจได้อย่างเต็มที่ เป็นเพียง บทบัญญัติหลักการพื้นฐานที่สำคัญเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกระจายให้กับองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นเท่านั้น การกำหนดรายละเอียดต้องมีกฎหมายรองในลำดับรองมารับรองต่อไป และ ด้านการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้กฎหมายว่าด้วยการกำหนด แผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุในพื้นที่นคร ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจาย อำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่กำหนดสาระสำคัญ เกี่ยวกับการจัดระบบการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพ ซึ่งในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2560) มีการบัญญัติรับรองส่งเสริมให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรหลักในการจัดทำบริการสาธารณะและเปิดโอกาสให้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้โดยตรง แต่ในขณะเดียวกันยังไม่มี การดำเนินการแบ่งอำนาจหน้าที่ระหว่างราชการส่วนกลางกับราชการส่วนท้องถิ่นอย่างชัดเจน ส่งผลให้เกิดปัญหาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ไม่สามารถใช้อำนาจตามกฎหมายท้องถิ่น ได้อย่างเต็มที่ในพื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาได้ ดังที่ ศิริวิดี วิวิธคุณากร และ คณะ ได้กล่าวถึงทิศทางการปกครองส่วนท้องถิ่นโดยการปฏิรูปกระบวนการบริหาร

การปกครองท้องถิ่นในอนาคต ควรกำหนดให้เป็นหน่วยงานหลักในการดูแลประชาชน โดยให้มีหน้าที่จัดบริการสาธารณะ จัดระบบการศึกษา การรักษาความปลอดภัยและให้มีความเป็นอิสระ โดยภาครัฐจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งในการบริหารงานได้ โดยอิสระตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดให้การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกระทำที่จำเป็นและไม่กระทบต่อความเป็นอิสระ โดยให้มีองค์กรที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้กำกับดูแลในรูปแบบคณะกรรมการกลาง ซึ่งคณะรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อทำหน้าที่วางกรอบและนโยบายในการจัดทำมาตรฐานการกำกับดูแลท้องถิ่นของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งตรวจสอบประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานของรัฐให้เป็นไปตามมาตรฐานการกำกับดูแล พร้อมทั้งกำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใหม่ โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจนเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการและตรวจสอบการบริหารงานของผู้บริหารท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม (ศิริวิดี วิวิธคุณกร และคณะ, 2563)

การศึกษาปัญหาการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เป็นพื้นที่ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกส่วนใหญ่จะอยู่ในความรับผิดชอบของหลายหน่วยงานในพื้นที่ เช่น กรมศิลปากร มีอำนาจตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุและศิลปวัตถุ พ.ศ. 2504 หน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาล ทำให้ในพื้นที่เดียวกันมีหลายหน่วยงานในการบังคับใช้กฎหมาย จนกระทั่งเกิดปัญหาด้านความซ้ำซ้อนด้านหน่วยงานในพื้นที่ ทั้งกรมศิลปากรและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างก็มีหน้าที่เข้าไปดูแล ปกป้อง ป้องกัน ค้ำครอง และอนุรักษ์โบราณสถาน และมีการใช้อำนาจเพื่อตรวจดูบริเวณรอบโบราณสถานได้มีการกระทำที่ขัดต่อพระราชบัญญัติดังกล่าวหรือไม่ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายของทั้งสององค์กรมีลักษณะอำนาจหน้าที่เดียวกัน ซึ่งเกิดปัญหาทางข้อเท็จจริงที่ต้องตีความถึงอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายดังกล่าว และปัญหาด้านความซ้ำซ้อนด้านกฎหมายที่ใช้บังคับในพื้นที่ ซึ่งการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายควบคุมอาคารในพื้นที่ระหว่างกรมศิลปากรซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการบังคับใช้พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) และส่วนท้องถิ่นมีการนำกฎหมายโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุบังคับใช้ในพื้นที่ ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ตามมา และเกิดปัญหาที่ตามมาหลายหลายประการ เช่น ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ การก่อสร้างอาคารทับซ้อน

โบราณสถานย่านการค้าโบราณ การขุดลอกคูคลองโบราณ จะเห็นได้ว่ากฎหมายหลายฉบับ บังคับใช้ในพื้นที่ทับซ้อนกับการบังคับใช้กฎหมายโบราณสถานและกฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังที่ สุนีย์ ทองจันทร์ ได้กล่าวถึง ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในการบริหารจัดการ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า กรมศิลปากร และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างมีอำนาจในการบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลกพระนครศรีอยุธยาว่า ต่างใช้อำนาจทำให้เกิดความซ้ำซ้อนการบังคับใช้กฎหมาย ดังนั้น การแก้ไขปัญหาคควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีบทบาทชัดเจนมากขึ้นในการจัดทำบริการสาธารณะ และกิจการเพื่อประโยชน์สาธารณะในท้องถิ่น โดยเฉพาะการกำหนดให้มีกฎหมายลูกที่กำหนดรายละเอียดให้สอดคล้องกับภารกิจหรือกิจการเพื่อสาธารณะของท้องถิ่นอย่างแท้จริง (สุนีย์ ทองจันทร์ และคณะ, 2556)

การนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ในด้านนโยบายต้องพิจารณาบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม ดูแล อนุรักษ์โบราณสถานจากเดิมที่อยู่กรมศิลปากร ภายใต้กระทรวงวัฒนธรรมเพียงหน่วยเดียว ควรกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ดูแล โบราณสถาน ภายใต้แนวคิดโบราณสถานตั้งอยู่ในพื้นที่ใด พื้นที่นั้นต้องดูแลรักษาโบราณสถานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของตนเองเป็นหลัก และหน่วยงานใดที่มีความเกี่ยวข้องให้มีบทบาทสนับสนุนให้ความช่วยเหลือดำเนินการ ให้คำปรึกษา หรือแนะนำเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน และในด้านกฎหมายควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) เนื่องจากบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวไม่เอื้ออำนวยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถเข้ามีส่วนร่วมในการทำหน้าที่จัดทำบริการสาธารณะในท้องถิ่น โดยทำหน้าที่ตามกฎหมายได้ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 เพื่อเป็นการแบ่งเบาการดูแลรักษา โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุของรัฐ ส่วนกลางสู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง ดังที่ พรพรรณ โปร่งจิตร์ ได้กล่าวว่า อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมของไทย มีความเสี่ยงต่อการถดถอยจากการเป็นมรดกโลก เนื่องจากการบริหารจัดการมรดกโลกไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของอนุสัญญาการคุ้มครองมรดกโลกที่กำหนดให้รัฐภาคีต้องยอมรับและให้ความร่วมมือในการดำเนินการ

ต่าง ๆ เพื่อการคุ้มครองและอนุรักษ์แหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรม ๆ ดังนั้น ควรเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหานี้ด้วยการ ให้จัดตั้งหน่วยงานเฉพาะทำหน้าที่ในการบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลก เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ ค.ศ. 1972 ที่กำหนดให้ประเทศภาคีสมาชิกมีพันธกรณีตามอนุสัญญาในการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมด้านกฎหมาย ด้านนโยบาย ด้านการจัดองค์กรหรือหน่วยงานรับผิดชอบเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งมรดกโลกที่ได้รับการขึ้นทะเบียนโดยตรง (พรพรรณ โปรงจิตร์, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำบริการสาธารณะเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประกอบด้วย การบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้กฎหมายว่าด้วยการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ในด้านปัญหาการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มี 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ความซ้ำซ้อนด้านหน่วยงานในพื้นที่ และ 2) ความซ้ำซ้อนด้านกฎหมายในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างหน่วยงาน และช่องว่างจากการบังคับใช้กฎหมาย การนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการบังคับใช้กฎหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ได้แก่ ด้านนโยบายควรพิจารณาบทบาทของหน่วยงานและกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น และด้านกฎหมาย ควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ ควรกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการสาธารณะโดยกำหนดหน้าที่วางกรอบให้ชัดเจน และนโยบายในการจัดทำมาตรฐานการกำกับดูแลท้องถิ่นของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้ คือ รัฐควรเร่งออกกฎหมายกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีบทบาทเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 โดยให้มีกฎหมายลูกให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่บัญญัติรับรองไว้ และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป คือ

ควรศึกษาถึงรูปแบบของหน่วยงานเฉพาะสำหรับบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลกนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ ค.ศ. 1972 โดยตรง

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานฝ่ายปกครอง. (2565 พฤษภาคม 29). ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา. (ชาติรี มหันตรัตน์ และปณณธร หอมบุญมา, ผู้สัมภาษณ์)
- เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา. (2564). งานฝ่ายบริหาร. เรียกใช้เมื่อ 8 สิงหาคม 2564 จาก [https:// ayutthayacity.go.th/th/sub/124/index.html](https://ayutthayacity.go.th/th/sub/124/index.html)
- นภาพร จิระนันท์พิระวัติ. (2560). การปกครองท้องถิ่น-ประชาธิปไตยใกล้มือประชาชน. เรียกใช้เมื่อ 8 สิงหาคม 2564 จาก http://118.174.12.141/documentdocuments/documents/ Individual_ Study_ 162.pdf
- นักวิชาการด้านกฎหมาย. (20 พฤษภาคม 2565). ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา. (ชาติรี มหันตรัตน์ และปณณธร หอมบุญมา, ผู้สัมภาษณ์)
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. (เล่มที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- ปณณธร เขียวชัยพุกฤษ. (2561). ทิศทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในอนาคต. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 3(2), 183-196.
- ผู้บริหาร. (29 พฤษภาคม 2565). ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา. (ชาติรี มหันตรัตน์ และปณณธร หอมบุญมา, ผู้สัมภาษณ์)
- พรพรรณ โปรงจิตร์. (2561). นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและเมืองบริวาร: การถอดถอนจากการเป็นมรดกโลก. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 21(2561), 148-158.
- ศิริวดี วิวิธคุณากร และคณะ. (2563). การปกครองท้องถิ่นในยุคพลิกผันการเปลี่ยนแปลง. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 4(2), 357-374.

- สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2556). ชุดความรู้ด้านการอนุรักษ์
คุ้มครองแหล่งมรดกโลก เล่มที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับอนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก.
กรุงเทพมหานคร, บริษัท โมโนกราฟ สตูดิโอ จำกัด.
- สินธิ์ บุญสิทธิ์. (2550). กฎหมายควบคุมอาคาร วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่นสถาบัน
พระปกเกล้า. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์ จำกัด.
- สุนีย์ ทองจันทร์ และคณะ. (2556). ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในการบริหารจัดการ
โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในเกาะเมืองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York:
Harper Collins. Publishers.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของวัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกวัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำ 300 คำต่อบทคัดย่อ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)** ระบุองค์ความรู้ที่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) **สรุป (Conclusion) / ข้อเสนอแนะ (Recommendation)** ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) **เอกสารอ้างอิง (References)** ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง โดยการกรอกข้อมูลอ้างอิงในฟังก์ชันการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2010 เป็นต้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่างเช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่นมนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบูลย์ในภคะทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ และเขมณัฏฐ์ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำและคณะ , 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey, P. & Blanchard, K. 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kiarash, A. et al., 2007)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่ย่อ).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจจ์ สุจิณโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลข
หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตฺติวุตฺติ หน้มนมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิททอจพณัณ. (2537). หม้อคอคควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง
ฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นตังแอนด์ปลับลิชซิง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, / เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เฟือกสกนธ. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบูรณั ตาสนนธ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนริยสัจ 4 ของพระอรียบุคคล.
ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาควิม. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น ศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไหมสน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทาง โหราศาสตร์. (นางณัฐช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้ เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- จิตวิวัฒน์ หนึ่งมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.
- สมบุญ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาสัจ 4 ของพระอรหันตบุคลิก. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสนาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปณโณ). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุทยานเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.
- Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6 (5), 25-28.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSBA> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธหรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลิงค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp.1-15

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (อังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

.....ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่ มีความน่าสนใจมากที่สุด)

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

...(16 pt) ให้ตรงตามบทความภาษาไทย.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีรองรับ).....

.....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีรองรับ).....

.....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

.....

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1.(16 pt).....

2.(16 pt).....

3.(16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูล, การวิเคราะห์ข้อมูล.....

.....

.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

...(16 pt).....ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจ
ง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

...(16 pt).....สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่
ได้จากการวิจัย.....และการนำผลการวิจัยไปใช้.....รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ISSN: 2651-1630

E-ISSN: 2672-9040

JSBA

Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/index>

Wad Wangtawantok Nakhon Si Thammarat, Thailand

pp.1-15

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (ไทย) (14 pt)ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (อังกฤษ) (12 pt)¹หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)¹หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)¹Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

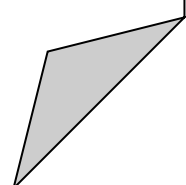
.....

.....

.....

.....

.....

เนื้อหา (18 pt)

...(16 pt)

The image shows a large rectangular box with a black border, intended for writing. Inside the box, there are horizontal dashed lines. The first line is preceded by the text "... (16 pt)". The box has a folded corner at the bottom right, indicated by a gray shaded area and a black line representing the fold. The text "เนื้อหา (18 pt)" is written at the top left of the box, and "... (16 pt)" is written on the first dashed line.

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

